

١

اختیارات بدیعی

سندیت

کتاب اختیارات بدیعی فی طب

آرامونه
۲۰۰۲

كتبه سید عبد القادر الحقیر المذنب الفناجی آجلیه

فوالله نیر عبد القادر لا عفر الله ذنوبه

وستر الله عیوبه تحریر فی شهر

شعبان سنه

احدی و سبعین

و تسعمائه

٢٥٥٢

حب اللسان العنبر قردانا اهل سزار الريحان سزار الطرو سزار البطيخ

تخم خیار زره تخم خیار پانک تخم کل تخم تورک تخم کلم تخم سنباق تخم مرغ
 بزر القتا بزر القشد بزر الورد بزر الخرفه بزر الکون بزر الاسفانج بزر

مدری تندرو تر بره ترجیح تراکنکین ترخونی تره خاسانی ترید ترمس
تودری تدج فجل اترج ترنجبین طحون بقله خاسانیه ۴ ۴

تنبول ترشنيک سکار تووال مس تووال آهن تورک توت سفید
تانبول حمض م تووال النحاس تووال الحديد بقعة حمضا توت حلو

توت سیاه توت سدرکل توتیا تیتغال طیموادی باب التاء
توت حامضی توت حشی م سکر العشر طیموج

نفل مس نفل نقره نفل قلعي نفل روغن زیتون نفل روغن زعفران نفل صینی
خشب الخاس خشب الفصه نفل طبعی زیتا قرقومعا اسپوس

نیل باب الحیم جا خوشی جا خواب بک جابر النهر
م ط طلب ط طلب

حیرا هنک بخو جرو اسک جز جرج جرک گوش جربش کورنت
 قمبر قمبر صر صر حله حله و سح الافد سح

چشمک چشمک فروس چشمهای خوس جغندر جفت بلوط جگر حکمر عھا
تشمیج عیون الدک عیون الدب سلق م کبد کبد الطیور

حکمر بن حکرمیش حکر خ حکر س دیوانه حکر خوک صحرانی حکر ورغ حکر کبک
کبد المعز کبد الضان کبد الحمار کبد الکلب کبد الخنزیر السوی کبد الوزغ کبد العجل

جگرک جگر کا کو سفند کوی جلعوزہ حبس حجم حبسیر جنطیانا
کبد الذیب کبد الایل حب صنوبر

جبل جنار جو کب نشان جو جو برهنه حوزا لقی حوزماثل جواب جواب توفل
 ۲ دلب اذنبو شعیر سلت م م مارا شعیر قزو القنفل

حوب شونيز جيوه باب الحاء حاشا حب النيل
سليارون زبيق م م

حب السمينة حب الحلب حب البلسان حب النشم حب القلت حب الفار

حب السودا حب الراس حب البان حب الملوك حبارى بحرلني حجر عسلي
شونيز م م م ماهودانه م م م

حجر مسبق حجر مطبق حجر لاجورد حجر الاحمر حجر العقاب وحجر النمر حجر النمر
م م لا تورد م التمكن م

محرکبیبی محرکاسبح محرکاعاسی محرکالدرن محرکالحوت محرکاعیطوس

حرف الحاء حرف حروف حركات حرف الف
م م م سلامندرا م حب الرشاد م

-- -- -- حلقه ش حافظا جامع

حَتَا جَزَؤْمِ، حِ الْعَالَمِ **مَادِ** **الْخَاءُ** خَارِجُكَ خَارِجُورِ

خاکستر خوب زر خاکستر خاکستر خوب بلوط خاکستر آشیانه پرستوگ خاکستر گاه قلی

راماد حطب الکرم راماد راماد خشب البلوط راماد غشی الخط طیف راماد تن الباقلا
خاکسترنی خاریشیت خایه مرغ خایه کجشک خایه کبک خایه قلعو خایه مرغابی

وما القصب تنفذ سيفن الدجاج سيفن العصافير سيفن المحجل سيفن المعلق سيفن الاوز

ذاتی الکندر ذاقو اباس ذبل ذرایج ذوی ذنب الخیل ذوخته اوراق

م م م م م م م

باب المراء رازیانه رازیانه روی راقوه راسو رامک راسن

م م م م م م م

رب السوس رنگ رجل الجراد رجل العواب رخام رشته رطب رعی الابل رعی الحام رعاده

عصاره متک زرنب م اطره م م م م م

رقعه رقاع یانی رنگ لاک روناس روغن کادو کوسفند روغن کجید روغن زیت

م م م م م م م

روغن محک و بادام کوهی روغن زعفران روغن بلبان روغن عسل روی خیره روباه

زیت السوداء دهن الخوی دهن البلسا اوبالی روغن کجید تعلب

روشنک روباه ترکیب روده ریبابی رتیه البحر ریوند ریه آهن ریحال ریحان سلیمان

شاطل غنبل تعلب معام م م راوند خبث الحید شراز م

ریحان الکافور ریتا یخ ریشک کوثر **باب المراء زراع سفید**

م م م باذروح خرا قلعندسی

زراع سیاه زراع شتر وندان زراع سبز زراع سرخ زباد زبرجد زبده الجبده زبرین درخت

زراع قبرسی قلعطار قلعند زراع سوری م م م م

زراوند کرد زراوند دراز زرده گوش زرد الو زرشک زده زرسخ زرنج

زراوند صحر زراوند طویل و شخلاق شمش انبرایی زره ذهب م

زفت تر زلیبی زرباد زرافه زردوک زعفران زعار کرم زفت روی

زفت طب م م طعلودیس م خراطین م

زفت خشک زمررد زیان زنگی دارو زنجبیل زنجبیل الکلاب زنبق زنگباری

زفت یابی م ناخواه استولونیدیون م م قلعنویا

زنگ آهن زنگار زنگام دارو تلخ زوفاحشک زوفاتر زهرة الخ زهرة الخاس

زعفران الحید زنجار کادریوس زوفایابسی زوفارطب م م

زهرها زهره حرکوش زهره آهو زهره غوج زهره خارشپت زهره حرکوش زهره کاو

حرارات حراره حراره حراره حراره الفنبی حراره الکلبش حراره القنفذ حراره الارنب حراره البقر

زهره ماهی شبوط زهره دک زهره حوک زهره سکتی زهره کفتار زهره غیر زهره کلنگ

حراره الشبوط حراره القنص حراره الخنزیر حراره طبله حراره الفصیح حراره الکلب حراره الکوک

زهره افعی و پلنگ زهره حراره حراره زهره خوس زهره زهره زیتون زیتون بزی

حراره الافعی و غیر حراره الزهره حراره اللب لبا کون م زیتون الکلب

زیت السودان زیت انفاق **باب السین** ساج کامندرا ساج سپرز

م م م زیت کردانی م م م م

سپستان سپوس سپندان سبز سبده سپید آب سخبر سداب سریش

م م م م م م م

سرها سر موش سر موشی سرق سوخته سرکه سرکه عضل سرکین سوسمار سرکین بز

رودس راس الفار راس الارنب ابار خل خل العضل بع الفصیح بع المعز

سرکین موش سرکین کاو سرکین اشته سرکین اتر سرکین فیل سرکین حوک سرکین کودکان

بع الفاره خبث البقر بع الحمال روث البرد زبل الفیل زبل الخنزیر زبل الاطفال

سرکین سرکین موش سرکین کرک سرکین زرزور سرکین خر سرکین سک سرکین مرغ و خوس

زبل زبل الفار زبل الذیب زبل الزرایر روث الحمار زبل الکلب زبل الدجی و الیک

سرکین ملخ سرکین لقلق سرکین دو برا سرکین کبوتر سرکین کنجشک سرکین پرکت سریشم

زبل الجراد زبل اللقلق زبل الرطام زبل الحمام زبل العصافیر زبل الخطاطیف غر الجلود

سریشم مافی سرکوی سرو سرج سراج القطرب سرم سکل سندر سسالیوس

غر السمک م م م م م م م

سطاریون سطرینون سطرخنیس سعد سفادیکوس سقونیا سقنقور

م م م م م م م م

سکیج سک سکالمسک سلق سلدانیون سم بز سحاق سمیکه الصیدا سمور

م م م م م م م م

سماروغ سندر شنانی سندر بلور سندر آتش سندر شیم سندر لاجورد سندر خام

م م م م م م م م

سندر آبیاب سندر جهود سندر رمفی سندر طار سندر مانه سندر آهن ربا سندر حر حر

م م م م م م م م

سندر خون سندر کفشگران سندر کارد سندر یرامی سندر عیسی سندر کد سندر غوس

م م م م م م م م

سندر که در دیک حمام بایند سندر اسفنج سندر ماه سندر پرستوک سندر حبشی سندر رخ

م م م م م م م م

سندر معنی سندر کشت سندر گدان سندر سنا سندر سنده سندر وس سندر سحر سندر سجد

م م م م م م م م

سوزه سوسن سورنجان سوسمار سولان سودج سومسپاهانی سیبیا سیر سب

م م م م م م م م

ساقی ساقی ساقی ساقی ساقی ساقی ساقی ساقی

م م م م م م م م

ساقی ساقی ساقی ساقی ساقی ساقی ساقی ساقی

م م م م م م م م

سلیخه م

سبله م

شبوط شتر مرغ شجره ای مالک شحم حنظل شراب اکوری شراب خرمائی شراب موزی

م م م م م م م م

شراب عیسی شراب دوشابی شراب نارکیل شراب فانیذ شره شش شش و باه شش و ک

م م م م م م م م

شش و کور شش و قفل شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک

م م م م م م م م

شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک

م م م م م م م م

شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک

م م م م م م م م

شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک

م م م م م م م م

شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک

م م م م م م م م

شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک

م م م م م م م م

شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک

م م م م م م م م

شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک شش و ک

م م م م م م م م

شش و ک م

کل اوتطس کل مصری کل سرشوی سرخ شیرازی کل زرد کل نیشابوری کلک کلک کلکند
 طین افریطی طین مصری طین فارسی طین اصف طین نیشابوری کرکی خورخند
 کلک الملک کلکس کوهی کم کجاء کلک شیر کمیز آدمی کمیز کودکان کمیز چهارپایان
 اکلیل الملک طرا السالیون قناد نظر م بول الافان بول الصبیان بول الدواب
 کمیز شتر کمیز بز کمیز ک کمیز کاو کمیز کاومیش کمیز خوک صحرایی کمیز کمیز بز
 بول الابل بول الحمر بول الکلب بول البقر بول الجاموس بول الخنزیر البری بول الخلد بول
 کنار کنار تر کنار خشک کندم کچند کلک کلکری کن البیس کندشه کندر ۷
 سدر نیرطیب بنویاس حنط سم حرتف صغ حرتف الکفکث کدش صنع البکم
 کندر دبابی کندنا کوزد کوزبوا کوزقلا کوزکنا کوخر مک کوکور کوکورد کوشنهای
 لسان الکوث انزوت جوزبوا جوزالسرو جوزمال خرا قزاق خده کبریت ودع
 کرسنت کوشن پالنگ کوور کورک کوشن کوشن بره کوشن کوسفند
 حنطل شحم الاترج حرنوب کبر ط الحلان ط النعاج
 کوشن خوک کوشن بز زوماده کوشن کاو کوشن کوسله کوشن کاومیش کوشن حبش
 ط الخنزیر ط الحمر و البیس ط البقر ط العجل ط الجاموس ط الخده
 کوشن خفی کرده کوشن آهو کوشن خوک کوشن شتر کوشن خوک کوشن کوسفند
 ط الحمر ط الحیوان ط الغزال ط الارنب ط الابل ط چهار الوحش ط الکلبانی ط الحلیه
 کوشن اسب کوشن خرس کوشن ح کوشن کرب کوشن شتر کوشن کوشن ددها
 ط الفرس ط الدب ط الخمار ط السنور ط الجزور ط الباع
 کوبا کوبا و کیکر کسم کبیه لادن کبیه کس و بران کبیل زرد کبیل سرخ
 نام جرم الام لادن لا جورد لاعتنه لالا طام الذهب لعه بربری لوبیا
 م لاورود م م م سورجان م

لغیا

لغیا لوطوس لوبیا المیم مارفرین ماهی ماهی ماهی ماهی ریان
 م م م جدوار سمک صغاه اربیان
 ماهی اشته ماهی طرخ ماهلو مامینا ماترک مارمره مار مارز مات
 ربینا طرخ حماما م سام ابر حمره حیه عفی لبینا
 ماش ماشدار و ماهی زهره ماش هندی مامینا سرخ مامیوان ما الکافور
 م کافیتوس مابنوح قلیت ارغامون م م
 مار النون ما العسل مار جویه منحنی محموده مشک مثلث مشک
 م م م هلیون مطنج سمقونیا م م
 محروث محلب مخلصه مدید مرجان مروارید مرزنگوش مرداسند
 م م م مداد بسند لولو اذان الفار مرداشنخ
 مروخوش مرد تلخ مرو حر مرانیه حران مرغد مرطیس مرقشیا حرر
 مراهور اشعوسا م م م مرغوی م م م
 مرغ مرغ حردار حوار مرغ خانگی مرغ غابی مرغ گردانده مرورسک مرک موشکان
 م رنج دجاج اوز کردناج مرزالمرو شک
 مرک موش علی مست رو مستجل مس مشک مشک کوشن مصل
 دیک بردیک مازیون بوزیدان خاسی میک عضل م
 مصطک معده مغاث مغاث هندی مغر مغر خشکدانه مقل ازرق
 م م م کلز م م لباب القرم م
 مکس ملخ منک منیل دارو من موز مورد مورد پیا بانی مومیانی
 ذباب جراد بنج بنجه م م غل مورد اشقرم م
 مولود نانا موشی در بند موشی صحرائی موفیون مورد موم مومیانی کو
 م پوش در بندی یروچ م آس که نفع قفر الیود

موش موی موش کور محّا میش میوه سایه میوه موزیک موزیک موشک
فار شعر خفاش م م لبینه م میونج زیب قرقل

باب النون نادر ديو نارمشك ناردين نارنج نان
اظفار الكلب م م م خبز

نار کیل نخود مخموش مرکبک نرگس نشاسته نشاره نضار نقل خواجہ
نارجل حمصی فاشرا نزوک نرجسی نشا م م حب السمہ

نقره نمک نمک حمزی نمک نفی نمک نوشادر نمک نمک
فضه ملح ملح حمزی ملح نفی زبد م متساح قصب قصب السكر

نیوند نیوند حرم نیلوفر نیلے باب الوار ورس وری وری وری
حمل حب الحلب م نیلج م م م م م

وزغہ ورق بارتک ورق بنکو ودع وسمہ وسيق وھل باب
م لسان الحمل حشیش بزر قنونا م م م اہل

الحاء حده حنوه حرشه حو هزارجشان هزار اسفند
ح م م ل باب رغيدا فاشرا حمل

هشت دهان هفت تلک حکل حلیون حلیله زرد حلیله سیاه و میوزیک
عود دهنی مازیون فقح م اهلیج اصفر اهلیج اسود

ملیڈ کا بیہ ہلکے کی خوفاریقون حیشرباب الیاء پروج
 ہلیڈ کا بیہ حضض م م م

ياسمين صحرائى ياسم ياقوت يتوع يربوع يشب يقطين
طيان ياسون م م م م م

ينبوت يبتوت
حزوب تافيا
ممت الفهرست

قد وقف بين السجدة سلطنة الاسلام واما ان المعظم
ملك العرب واليمن حاد ام اكوس السرة سلطنة الاسلام
سلطنة الفارسي محمود واما واما حاشية عا
واسحت العاقبة وعلوم واما حاشية
احور واقعة واما حاشية حرك العظم
المقصود ام اكوس السرة

عم

بسم الله الرحمن الرحيم
ثقة

بسم

امداد محمد بی عدو اعدا سپاس بی قیاس مبدعی را که آثار ابداع او بر هر دورتی از اوراق و شجره
از استیلا سمت و ضوح یافته است و بر هر غری از آثار و زهری از احوال انوار ایجاد یافته
بیت برک درختان سبز در نظر موشیاری هر دورتی دفتر لیت معرفت کردگار
بی احسن فکانه او هیچ نبات از در پیک وجود لب بشکر خنده نشو و غامی کشاید و بی حکم فرمان
وای او سلطان مصر روی برک کلی از هیچ کمال نمی باید تا سحاب قدرتش ایاری بستان
روزگار نکرد تصویر نگار خانه آفرینش بر صفی شاد و راق ظاهر کشت و تا خورشید حکمتش کلکونه
الوان بر جهره نباتات و حیوانات نکشید نوع و شش اشکال و الوان بر منصفه ظهور جلوه نمود
ففی کل شیء له آیه تدل علی انه واحد و درود فراوان و صلوات پی پایان
حضرت خواب را که غرض از تکوین موجودات وجود مبادک او بود و موجب خلق آفرینش طفیل دین او علیه
من الصلوات افضلها و من التحیات اکملها **شعر** فیا ایها الراجون منه شفاعة صلوا علیه و
سلموا تسلیما **اما بعد** برابر باب فطنت و احباب حکمت مخفی و مستور غاند که هیچ چیز از انواع مخلو
قات و اصناف موجودات از حکمتی ربانی خالی نباشد و هر چیز را اجناس منفعتی وجود هست مضرتی
مزاجی هست و هر چند معرفت ادویه بتماهای غیر از خالق بر هیچکس ظاهر نکشید و خود در کجینه افراخ و ابداع
خالق که راه تواند یافت اما بعضی که کاهی مزاج و خاصیت و منفعت و مضرة آن روی از تنوع خفا و تجا
ستر نموده با طهایه تعالی او با علامه تقدس بوده و نیز هر کس از علما معرفت ادویه بحسب تجربه خود

خلاصه کرده و غث و سمینی از یکدگر جدا نموده اند و چون سبزه کمترین علی بن الحسین الانصاری المشتهر
بحاجی زین العطار اصلح الله حاله فی الدارین درین قسم بحسب المقدور و الامکان شروع نموده و میخواست
تا قول صح و تجربی ارج باز نماید تا جماعتی که نایره اشتیاق این علم داشته باشند بزال معرفت این کتاب
تسکین آتش نزاع و التباس کنند و نیز مدتی مدید است تا مجموع همت مصروف و عنان نهدمت
معطوف آن بوده که بوسیله خویشین را از تبه بد اختر بستر حد شهرستان مشتری طالعی رساند و دیده
بخت کرا خواب خود را از فوتمه العافلین بیدار کرد و این معنی آنکه نسبت بذیل اشفاق و رحمت
و توسل بستان الطاف و موهبت صاحب قرانی کنند که خاک درگاه او کیمیای مس هر هنر و
هوا بادگاه او که حیو قبحش هر صاحب هنر تواند بود و می تواند بود و جز این عقل دور بین و فهم دور
دور اندیش در عرصه امکان و فضای دوران دوران کرد بغیر از آستان اسما رفعت حضرت جنت
خضرة بلقیس زمین و زمان ملک تخت نشین سلطان نشان سلطان خواتین جهان **بیت**
آنکه در محمد جلالتش و هم را نابوده دست و آنکه بر ستر عفافش با در انا بوده راه با و
دور باش عفت و افتاب کی تواند کردن اندر سایه جبرش نگاه زهره زمره دولت
اختر برج شرف شمشه کردن عفت سایه لطف آله عصمت الدینا والدین بدیع الجلال جلالت
ایام سلطنتها و ابد آثار معدتها بدست نیاورد و قانون کلی سعادت خویش و ذخیره اغراض دولت
خود بجز از نظر کیمیا خاصیت آن صاحب قرانه که خاک درگاه او شفاء انواع حوادث و منتج اسباب کاهرانی
و دافع علامات بر طالعی و منهاج طرق قبالت و جامع متفوقات جلالت نتوانست ساخت امید و آرزو
که بعین عنایتش ملاحظه برار باب بصیرت و احباب حکمت مبارک باشند و الله الموفق **بد آنکه**
تاریخ این سده سبعمین و سبعمایه بوده و این کتاب مشتمل بر دو مقاله است اول در ادویه مفوده و اسامی
بلغة هر طایفه و ابدال و اصلاح و منفعت و مضرت آن و مقاله دوم در مرکبات مستعمل و این کتاب را اقتضای
بدیعی نام نهاده شد **فصل** بناید و سنت که ادویه با نباتی است یا حیوانی یا معدنی یا نباتی مستعمل
از وی برزور یا اوراق یا قصبان یا از بار یا عصاره یا ثمار یا صمغ یا حایا یا حبان بود که جمله وی مستعمل بود اگر

مستعمل از نباتات اوراق بود همچو سادج و ما زریون و تانبول و امثال آن واجب بود که وقتی گیرند که در جمیع خود
تمام شده باشد و بغایت محو رسیده بود پیش از تغییر لون و اگر برزور بود مانند انیسون و کرویاد و کون و امثال آن
باید وقتی گیرند که در نصف مستحکم شده باشد و فقا حیه و مانیه از وی متمیز شده باشد و اگر اصول بود مانند عاقور و
و همچنین و حبطلیا و امثال آن وقتی گیرند که اوراق و افتادن گیرند و اگر از مار بود مثل بنفشه و زکس و اقحوان
و امثال آن بعد از تقیج تمام پیش از تبدل گیرند و اگر قضبان بود همچو زرنب و اسطوخودوس و حاشا و امثال آن
بعد از ادراک تمام و پیش از تبدل باید گرفت و اگر خار بود مانند قاقه و قرنفل و بلادر و امثال آن بعد از ادراک
تمام و پیش از استعداد سقوطه باید گرفت و اگر جمله وی مستعمل بود مانند اذخر و قنطاریون و قیصوم و امثال آن
پیش از تبدل و بعد از ادراک تمام گیرند اگر تخم آور بود و هر ادویه که در اصول تشنج و در قضبان زبول کمتر بود و در برزور
امثال و سخن و در فواکه انتشار و رزاست بیشتر بود بهتر و نیکوتر بود و کوفتی ادویه نباتی در هوای صافی و نیر فدان که
در هوای متعفن یا نزد یک بهوای ترو برتری از نباتات قوه بیشتر از نباتانی بود و نباتات جلیله اقوی بود از بری و هر کدام
از نباتات که در لون خود اسبیخ بود و بطعم اظهار و رکیه وی از کی در باب خود اقوی بود و اکثر قوه حشایش بعد از
دو سال تا سه سال ضعیف شود اما وقت گرفتن صحیح و تجو بارزد و اشتی و جاد شیر و حلیث و مانند آن
بعد از انعقاد پیش از غایت خفاف گیرند و بیشتر صحیح و راقه بعد از سه سال باطل شود خاصه فرقیون اما گرفتن
طایفه سیرطج و ماهی زهرج و سلیمه و امثال آن وقت رسیدن شجره وی و پیش از تقصیران گیرند و گرفتن عصاره
مثل قاقیا و انیسون و حنظل و مانند آن بعد از رسیدن نباتات وی گیرند اما آنچه اقوی بود هر طبقه قوه بقاء و بیشتر
بود اما وقتی که یکی از این تازه و قوی نیابند اولی بود که ضعیف همین نوع را نگار برند کجای وی و اگر نیابند نگاه
و بر ابدل کنند اما حیوانی مانند قرون و عماره و اکباد و واجب آن بود که از حیوانات جوان گیرند و در زمان ربیع
و از اوج اطراح و از رسیده تر و آنچه از وی گیرند بعد از گشتن گیرند و بچو امانت میده التفات نکنند و از ایشان
ادویه نگیرند معدنیات مانند قلعند و قلعطار و زرا نیخ و امثال آن اولی آن بود از معدن معدن گیرند
و آن اختیار کنند که جوهر آن پاک بود و در لون تفاوت نبود و بر همان طعم مخصوص بود نگاه داشتن قوی
ادویه بر پنج وجه بود اول جمع آوردن اجزای آن دار و کوفتی و قرص ساختن و در سایه خشک کردن تجو دار

دوم خلط آن دار و با چیزی که حافظ وی بود و خاصیت همچو خلط کافور و یا جسنج یا فلفل یا جو و خلط فرقیون
با سلت یا با قلا یا پوست یا دام تر و خلط فلفل سفید یا با قلا و امثال آن بسبب قوه اجزا **سیوم** مضروف جناب که
بعضی ادویه را واجب بود که در نظری کنند که سر وی تنک بود و سر آن بموم استوار کنند تا قوه وی بتأثیر هوا بخل
نیابد مانند مشک و کافور و عنبر و مشک اولی آن بود که در ظرف اسری کنند و اگر یافت نشود آبکینه و کافور در ظرف
آبکینه کنند و اگر یافت نشود در ده گند و بعضی ادویه در کوزه کنند و سر کوزه محکم دارند مانند برزور و اوراق و بعضی
در انباده کنند مانند بقیق و لبه و کبریا و امثال آن و بعضی گیسو کرباس کافی بود مانند قاقیا و بوسج و عصاره
چهارم آنکه جایگاه آن جناب که خازن ادویه در موضعی بود که نیک گشاده بود و حریر یا چ و دخان بود بنهند **پنجم**
بنفادن ادویه لازم بود که هر یک بجای خود یعنی نگاه دارند تا ادویه حاره مانند سقونی و افیون و ادویه که اقوی بود
مانند حلیث و کینج و امثال در مجاورت ادویه که استعداد قبول آن را هیچ داشته باشد بسبب آن جاد قوه
وی ساقط گردد مانند بنفشه و سیلوف و امثال آن بنفند چون این معنی مقرر شد که ادویه ازین قسم بیرون نیست و هر چه
ازین قسم بر و نشت از ادویه نیست **دو قول کلی** که دو از غیر نیز کند یا بدو است که اکنون بدانک آنچه ماکول و مغزو
آدمیت ازین قسم بیرون نیست یا غذای مطلق و یا دوائی مطلق و یا اغذیه دوائی و یا ادویه غذای و یا سم و آنچه
حوزه شود یا سهمل الاستحاله بود و قوت بدن و ایما بروی غالب بود و آنرا بدل مایه جلی سازد آن غذای
مطلق بود همچونان و گوشت و یا جان بود که اول بدن و بر تغییر دهند باز وی بدین این را دوائی مطلق گویند
مانند زنجبیل و قرنفل و سنبل و امثال آن یا جان بود که اول وی در بدن تأثیر کند ظاهر باز بدن در وی
انز کند و آنرا بدل مایه جلی سازد و این را غذای دوائی گویند همچون سرکه و خشخاش و کاهو و امثال آن
و اگر قوه دوائی غالب بود آنرا دوائی گویند مانند کون و ناخونه و کرویاد و امثال آن و یا جان بود که قوه
وی ثابت بود و ایما کیفیت وی بر بدن غالب بود و مفسد بدن باشد آنرا سم خوانند مانند پیش و مشک
و شوکران و امثال و الله اعلم چون کلیات معلوم شد روی مفردات آریم تا بیان هر یک جناب که التزام کرده
شده کرده شود **الف** **الاف** **آطریال** نباتات که تخم وی مستحکمست
و مانند تخم کرفس بود بر بزرگی و بکون بود و بشکل زیره بود و بغایت تلخ بود و آنچه سبز بود و قدر از آن بزرگتر بود

آنرا تخم خلای دان گویند و آن اطرایال است غیر مصری و این مولف گوید این نوع از اهورا خیزد و خشیش ویرا
رجل الطیر و رجل الغراب خوانند و هر زالشیا طین نیز گویند و گفته شود انشا الله تعالی و طبیعت اطرایال گرم و خشک
است در آخر درجه دوم و در مداوای بهق و برص بغایت سودمند است و بعضی تنجها مستعمل دارند و بعضی بکیم
از آن باد انگلی عاقر قرحا بسایند و عسل برشند و لعق کنند و یک ساعت یا دو ساعت در آفتاب بنشینند چندانکه
آبله بزنند و گاه باشد که همان زمان آبله بزنند و گاه باشد که روز دیگر یا شبانه آبله بزنند و بعد از آن آب زرد بسیار
از آن روانه شود بقدره حق جل و علایون آن موضع باز لون اندام شود خاصه که این زحمت در موضعی کوشمند
بود زود تر و آسان تر زایل گردد و این محجوبست و بکرات جامع این کتاب امتحان کرده و این سری تجلیست
اما بشرط آنکه اول تنقیه کرده باشد و بعد از آن این دو استعمال کند و باید که در تابستان بود و وقتی که آفتاب در غایت
گرم باشد و بعضی گویند که یک خروینم اطرایال و پوست مار یک جز و ورق سداب یک جز و مجموع کوفته و پنجه
پنج روز هر روز سه م با شراب انگوری بپاشند از برص شفایابد باذن الله تعالی خاصه که در آفتاب هر روز نشینند
چندانکه عرق کند و اگر بساید اطرایال تنجها و عسل کف گرفته برشند و هر روز دول باب کرم پاشند یا پزده
روز متواتر البته برص بکلی زایل کند باذن الله تعالی و اگر اطرایال کوفته و پنجه در بینی زن دمنده بپندارد **اغریس**
بربان اهل دمشق و مصر عود ریخ خوانند و آن قشر اصل انبر باریس است پیارسی پوست پنج زرشک خوانند و طبیعت
آن گرم است در درجه اول و خشکست در دوم منفعت وی آنست که چون بخوشامند و بدان مضمضه کنند قلاع زایل کند
در هر دهی که باشد و هر نوع قلاع که بغایت محجوبست و اگر بخوشامند و در کلاب و دجشم جکانند رطوبتی که باشد
خشک گرداند و سودمند بود بعنت رمی که حرم من شده باشد و اگر پیش از در دجشم استعمال کنند صحت
دجشم نگاه دارد و اگر بطین آن احتقان کنند سودمند بود جهت ریشهای روده و اگر شراب یا بسر که
بخوشامند و پیا نشامند بغایت نافع بود جهت درد جگر و ورم آن نرم کند و صاحب جامع گوید طب
مصر در داروهای چشم بدل مایران جینی و مایران مکی ارغلیس میکنند **آبار** آنکه حرق است پیارسی
سرف سوخته گویند صنعت بستانند تا به آهنی و اسرب بر روی تابه نهند و قدری کوکورد بر آن
اندازند و در کوره نهند و کاسه کواری سوداخی در بن آن کند و بر سر آن نهند و بد تا آنرا مانده

سوخته شود بردارد و استعمال کند و این مولف گوید بعضی جو در تابه آهنین افکنند و کبریت بر زیر جو بختند
سرب بر سر کوکورد افکنند و آتش در زیر تابه کوکورد افتد و تا بهی میجانباند و جو زیاده میکنند تا آبار نیک
سوخته شود آگاه آبار را از خاک تر جدا کنند و چند نوبت بشویند و بکار دارند و دیستقوریدوس
در یکجا کبریت یاد کرده و در دیگر موضع نعی کرده و گفته که آبار را در تابه آهنین بر آتش نهند و بسوزانند
تا بگونه زریخ شود و ابوریحان گوید این نوع بهتر از آن بود طبیعت آن سرد بود در درجه دوم منفعت
وی آنست که چون مغسول کنند نشف رطوبه و ریشهای چشم بکند و دانههای و سودمند بود جهت ریشهای
مفاصل و ذکر خصیه چون بر آن موضع درود کنند و همچنین بوسیر و سرطان و ریشهای زشت و بدل
آن المند است **ابو** اکسیر یان زریق را خوانند و بزبان ایشان زریق خیلی نام دارد و در زکفته
انشا الله اسمها و طبیعت آن و منفعت **ابکون** لباب الطح است و لباب الفوم و لباب
البر نیز گویند و آن لباب الحنطه است بعبی نشا گویند و پیارسی نشاسته و در نون کفته شود انشا الله
انقر دنفراست و گفته شود و اسبابه **ابو خلسا** انجوسا است و خلس الحار و عاقر سمحا و سحرة
الدم و رجل الحامه و حمیر و هو فیلوس و شنفاد و کحلا و انقلیا گویند و بسرایانی خالوما و لطفلی و یکربالقدس
و کاهو خرنیز خوانند و این جلد اسم شجاری است پیارسی شکار گویند و هو جو و گویند و بهترین آن بود که ورق و
سیاه رنگ بود و پنجه آن ستر بود و ورق آن بسیار بود و طبیعت آن گرم و خشک در اول درجه دوم منفعت
وی آنست که چون با سر که بود خواه خوردن و خواه ضا کردن بر نفوس ضا کردن سودمند بود و چون با
بخنازیر نهند تحلیل کند و ریشهای نارافع بود و هم وی آتش را نافع بود و شقاق مقعد و چون ورق آن
بریان کنند و با شراب بپاشند شکم ببندد و چون بخانید و برگزند کان اندازند کزنه بپزند و پنجه آن چون
زن بخزنشتن دارد یکم ببندد و ورم صلب که در رحم بود تحلیل دهد و بخود بر گرفت و در آب آن نشستن و بعضی
بر اند بوق و مقدار مستعمل از وی دوم و بسیار مستعمل کردن صداع آورد و مصلح وی روغن بنفشه بود یا کده
ابریش نیکوترین آن بود که پاک و نیکو بود و طبیعت وی معتدل بود در گرم و سردی و گویند گرم و خشک
بود در اول درجه و خبری گویند گرم و تر بود در اول بلغم و سودا پاک کند و بدن را قوی کند و بدن بد دهد

و چون زایل کند و دهن تیز کند و ریشهای چشم پفراید و چون در معاجین کباب کنند که شیرینی آن عسل کند تحت
را قهقه دهد و بخواهد آورد و منی پفراید و در معاجین بعد از آنکه سوخته شود مستعمل کنند یا مقوض و صفت
سوختن وی مانند سوختن صوف بود و در صا د گفته شود اسباب الله و اگر مقصود لطیفتر بود
از هر آنکه قوه وی زیاده بود و چون سوخته باشد مانند قهقه غام بود و وجه تقویت وی بغایت نیکو بود و خفقان را
سودمند بود و مقدار شربت یکم بود و چون بعد از سوختن بشویند چته ریشهای چشم سودمند بود و بوشیدن
وی مسخ نبود مانند پنبه بلکه معتدل بود و گویند پسیدن وی شیش پید کند و معده را بد بود خصوص خشن
وی و مصلح رب ریاس بود و اترج **ابهل** جوز الابهل گویند و طرقة العزیز برسی غنچه نیز خوانند و آن نمره
سرکوهی است پیارسی تخم و هل گویند طبیعت وی گرم و خشکست در درجه دوم و جالینوس گوید در سیوم
بهترین آن سیاه رنگ بود و فربه و بهترین ورق آن سبز رنگ بود و منفعت وی آنست که اگر بار و غن کچید بپوشا
در طرانی آهین تا سیاه شود و در گوش جاکند که زایل کند و چون بگویند و بپزند و بر آله افشانند نافع بود و اگر
سرم و لعنی سفوف سازند که مہاراجم بکشد و اگر پاشانند یا بجسل بشنند سرم و لعنی کنند حیض براند و کچ
زنده بکشد و کچ مرده بپزد از دو اگر طرقة الابهل ده م سخی کنند و پنج درم روغن کاد و پنج م عسل یا م بشنند و لعنی کنند
ر بورا نافع بود و اگر سخی کنند و با سرکه بردار و الشعلی طلا کنند زایل کند و اگر زن بچوشتن بر کیر و یا بچوشتن بپزند
و وی مضر بود بچکو و مصلح وی عود الوج است یا خولجان یا حار او بدل آن جوز السرو است و دار صینی مساوی
و گویند بدل آن یک وزن و نیم دار صینی است و بنیال آن بوزن آن سلیخ و بوزن آن جوز السرو است **آبنوس**
دو نوعست سیاه و طلوع و درخت آن بدرخت عناب مانند و هر دو نوع چون در آب اندازند فرو رود و این مولف گوید
آن نوع که طلوع بود دو نوع است یک نوع طلعی او برنگ سیاه است و زرد فام و آن از سواصل رنگبار اند و تخم آن
بخم جناحی مانند و زردی و سیاهی او برابر افتد بخطی است و متفاوت افتد و نوع دیگر آن طلعی او برنگ
سرخ لکی و سفید صندلی بود و تخم آن نوع مانند فلفل بود و این نوع دسته کارد و کوشه کاکند و نوع
دیگر سیاه خالص است میان جوبست و مغز او که کرد اگر د او افکنده باشند و این آبنوس سختتر از آبنوس طلوع بود
و کران و زرد تر نیز بود و سیقوریدوس گوید که بهترین آبنوس آبنوس حبشی بود و عجبت آنکه در جنبه آبنوس

بکه آبنوس از اسفهان و فوان ارند از جزیر حاقمیر و بهترین آبنوس سیاه است املس و طبیعت آن گرم
و خشکست در درجه دوم چون حک کنند بآب و کل سازند سفیدی چشم را ببرد و شبکوری زایل کند و سود
است چته سوختگی آتش اگر سوزانند در یک کوازی تا چون خم شود و بشویند بچنانکه آبار غسل کنند
بغایت نافع بود چته در چشم که از پیوست بود و چته خارش چشم و نشانه آن موی برویاند و اگر پاشانند
سنگ کرده و مثانه بریزانند و اگر نشانه آن سخی کنند بغایت و بر ریشهای رشت فشانند خشک گردانند و جامع
این کتاب گوید در خشک بند چاکه از زخم کارد و شمشیر بکار بند چچ حجب تر از نشانه آبنوس نیست و گویند
بدل وی جو کینار است و مصلح آن صغری یا شاحس غم بود **ایرکاکیا** و ایرکاکیا ب نیز گویند و آن نسج
العنکبوت است پیارسی کره گویند و بیشتر از کر تینه منفعت وی آنست که چون بر جراحت نهند خون
باز دارد و در ها ننگد که آن جراحت ورم کند و چون سرکه بر آن جاکند و بر دمل بکنند در ابتدا آن ورم بکند
تا خشک گردد و سودمند بود و در ها ننگد که دمل بزرگ گردد و باز گرداند و اگر نمره بد آن بکند جلال تمام دهد
و اگر کر تینه که در تابستان بود و کشیف و سفید باشد در پوست بندد و بر باروی کسی که کج او را تب ربع بود بندد
زایل شود و این مولف گوید اگر بای عنکبوت بر کسی بندد که او را ایشب تب کیر داری بود و اگر جایگاه عنکبوت
بعلک بخور کنند هم بگریزند و اگر نگریند هم بگریزند **ابرون** حی العالم است و گفته شود انشا الله
و مع ابرون الحی ابد است یعنی همیشه زنده و برک وی همیشه سبز بود و زیر د در باب حی گفته شود
ابرار القطة حی العالم است و گفته شود انشا الله **ابل** قافله الصغار است چون از غلاف برون
کنند لاجی خوانند و غلاف او مثلث باشد و آن دو نوعست یک نوع بمقدار جوز بوا بود مثلث شکل یک
نوع مانند استخوان بلیکه کرد شکل بود و پوستی رقیق بروی بود و هر دو نوع قافله کوجکست و حییل و حال
و خیر بوا و شوشمیر نیز خوانند و طبیعت آن گرم و خشک است در درجه سیوم و بهترین وی آن بود که بغایت
تیز دارد و منفعت وی و قوی وی مانند قنفط است چته معده سرد و حکر سودمند بود و قی باز دارد و گویند لطیفتر
آن قافله بزرگست **اسپست** تخم اترج است پیارسی کوشت ترنج خوانند و پیه پالنگ گویند و بهترین آن کوشت

پانکست به است که آنرا با نوجوانند و کرمسیر باین آنرا حرکت خوانند و اهل شبانکاره آنرا با تاس خوانند
و طبیعت آن گرم و تر است در درجه اول و چنان خوردن دیر بهضم شود و معده را زبان دارد و قوی بود
و اولی آن بود که بر آب کنند **ابوعلی** کل خیری گویند و آن انو است و در باب حاکفته شود انشا الله تعالی
ابن عربی پیارسی را سوخته اند اگر اندرون وی بکشینز بپا کنند و خشک کنند سودمند بود جبهه
کزندگی جانوران زهر دار و اگر خشک کنند و خشک کنند دو مال ازان دفع ضرر باد سموم بکند و اگر دماغ وی
یا گوشت با سرکه بخورند صحر اسودمند بود و اگر گوشت وی خا و کنند مفصل را سودمند بود و اگر خشک کنند و
با شراب پیاشند زهر مار نافع بود و اگر بسوزانند در دیک مسین و خاکستر آن با سرکه بر نفس طلا کنند
سودمند و اگر خون وی بر خنایر بماند سودمند بود و اگر چشم وی خشک کرده مصروع را دهند نافع بود بعضی
گویند اگر کعب وی پیرون آورند آن زمانکه زنده بود و بر زن بپزند البستی نشود و رازی گوید اگر در
طعام زهر باشد و این عرس بپزد فریاد کند و مویهای وی ریش باشد **ابوعلی** اشکست مانند زیره
باج اما عوض سرکه آب غوره کنند یا سرکه مصعد و قند زیاده یا شند و هو پچهای وی با قدری عود در کرباس
ببندند و در دیک اندازند و قند و بادام بکباب کنند و در آن ریزند و طبیعت آن معتدل باشد و در
خاصیت مانند زیره باج و موافق معده و حکم باشد و مفرح و مقوی قلب **اتان** خرما ده است و شیر
بجمله مسلول بغایت نافع بود **اترج** پیارسی ترنج خوانند پوست زرد آن گرم خشکست در درجه
دوم و گوشت آن گرم و تر است در درجه اول و تخم آن گرم است و در وی اندکی رطوبت هست و ترشی
آن سرد و خشک است در درجه دوم و مفعول وی آنست کلف را بکند چون طلا کنند و خفقان که از حراره
بود خوردن سود دهد و صفرا بکشد و اشتهای طعام باز دید کند و مالینی نیا که از صفرا سوخته بود سودمند
و قوی دل بر دهد و دفع خمار کند و در وی تر باقیه هست نافع بود جبهه کزندگی مار و حراره و کزندگی موزی
و جبهه یرقان نافع بود اما سینه و صهار از باین دهد و مصلح آن شراب خشیاش بود و بدل آن آب لیمو
و بپیدن آن دفع عفونت هوا و با بکند **اما** دماغ کرم را زبان دارد و مصلح آن بنفشه است و
قشر آن از ادویه قلبی است و مفرح و تر باقیه قیه در وی هست و بوی دهان خوش کند چون در دهان

صیت

اعلا

نکاله دارند و بر برص طلا کردن نافع بود و اگر در طعام کنند قوه بهضم بدهد و عصاره وی سودمند
است جبهه کزندگی افعی و اگر چنان صفا کنند چسب عمل کند و اگر در خمر اندازند زود تر ترش کند اما گوشت
وی بطی اضمحلت است و معده را بد بود و قوی آورد و چون بحسب مرثا کنند سالم بود اما دانه وی سودمند
بود جبهه کزندگی عقرب چون دو مثقال مقشر کنند و آب نیم گرم پیاشند و شراب بخند و اگر بکوبند و بر آن
موضع طلا کنند نافع بود و در مفاصل تحلیل کند و اگر در میان حاکما کنند نیز در حاکمه را نکند و از خوردن
و دستورید و س گویند دانه وی جزوی باد و جزو فلفل سفید صحر کنند وزن بیاشند در حال در حال بپزند
و بخور کردن وی بوسیرا نافع بود اما قوی و رقی وی مجفف و محلل بود طعام را هضم کند و مسخ معده
بود و سده بلغمی بکشد و مسکن نفخ بود و مقوی معده و احشا و منفعت وی نزدیکت بقشر اما ورق و
فجاج وی لطیفتر بود از قشر **اترا** انبو بارسی است و انزار نیز گویند و امبر بارسی هم خوانند
و آن زرنک است و پیارسی زرنک خوانند و زرنک گویند و گفته شود انشا الله **امش** کل اصفهان
است پیارسی سرمه خوانند اصغمانی و آن معدنیت و بهترین آن بود که شفاف و بی سنگ بود و از این
کا و جوب کنند و بسوزانند تا اندک نفط سیاه که بر آن باشد بسوزد پس بپایند و بکابر برند و طبیعت وی
سرد است در درجه اول و خشکست در درجه دوم و مفعول وی آنست که اگر در چشم کنند آب رفتن از چشم باز دارد
و صحت چشم نگاه دارد و گوشت زیاده بخورد و اگر با بیه بر سوختگی آتش طلا کنند نافع بود و اگر چنان سوده
بر جراحت تازه بر کنند سودمند بود بغایت اما چون نیک شود اثر سیاهی بماند و تخمین ریش قضیب
و اعضائی که خراج بخشک گراید و فولس کوبند چون با اقلیمیا و غسل گرفته رقیق در چشم کشند صداع را بپس
کند باید که در جانب مصدع کشند و اگر زن بخویشتن بر کبرد خون حیض باز دارد و اگر در پنی دمنده خونی که
از غشای دماغ آید باز دارد و بدل وی آبار است و وی مفر بود لبشش و مصلح وی سکر و کثیر ابو و
اترا انزار است و گفته شود **اتلق** ارند است و سبتان و سر ساد و اعین السراطین
و سنکبویه و سنجسبویه و انیس و حب الفقد و طاهره و فلفل و فلفل و ذو خنده و راق این جمله قشیم بخت
و فنجکشت و بنجکشت و بنجکشت است پیارسی فلفل بری خوانند و بنجاری تخم دل آشوب خوانند و در کنار

رود هار وید و تخم آن کرم و خشکست در درجه سیوم و جوب وی باید که استعمال نکنند و منفعت وی در باب ذال در
 دوخته او را ق کفته شود اسبابه **افل** نوعی از طر فا است و در ط کفته شود اسبابه **اجاص** در نوع
 است سیاه و سفید از آن سیاه عیون البقر خوانند و از آن سفید شا هبلوط و صفت وی آن در شین گفته شود
 و از آن سیاه بپارسی الوی سیاه خوانند و بهتر آن بود که بغایت خود رسیده بود و بزرگ شیرین باشد و طبیعت
 سرد است در اول درجه دوم و تر است در آخر درجه آن و منفعت وی آنست که طبع را بر آید و
 اگر آب وی صافی کنند و نبات و ترنجبین در آن حل کنند بر رسی که مسهل صفر بود و تشنگی ساکن کند
 و حرارت دل نباشد اما حرخی معده بود و مولد خلطی مائی باشد دفع مضرت بکلفند کنند و بویند مضر است
 بسر و مصلح وی غنابست و صاحب تقویم گوید حرخی معده بود و مبرد آن و مصلح آن کلنگین بود عیسل
 و گویند بدل وی تر هندی بود **احدای المریضی** اقوانست و بهار و عرار و عین البقر و میسجار و عین
 اعلی و کا و چشم و کافوری نیز گویند بپارسی بابونه کا و خوانند و در اقوان منفعت و طبیعت آن گفته شود
 انشا الله **احریضی** بهرمانست و فروع و عصفور و عریق و نقد نیز گویند و در عین در صفت اصغر
 گفته شود انشا الله منفعت و طبیعت و انواع آن **احلب** را شبرم است و گفته شود انشا الله
اخیون راسن الانعی خوانند و آن غر نباتیت مشابه بر اسن الانعی و پنج آن از انکشت باریکتر
 بود و برنگ سیاه بود و منفعت وی آنست که چون با شربت پاشامند کنند کی مجموع جانور از آن نافع بود و اگر
 پیش از گزندگی پاشامند اگر بگز و صفت بوی نرسد و پنج آن و خرد و ورق مجموع این خاصیت دارد
 و اگر پنج بوی با شربت پاشامند در پشت ساکن گرداند **اخیوس** اخیر و س خوانند و از آن خردینه و
 و خود گویند و بعضی گویند که آن کندم ناکشته است که در صحرای ایل آنجه حقوق است نباتیت که نزدیک آبها
 روان و آبهای استاده روید و غری سیاه کوچک دارد و کلی سفید و دانه وی در داروی چشم و گوش استعمال کنند
 اگر دانه وی مقدار دم عسل پیامیزند و در چشم کنند قطع سیلان رطوبه آن چشم کند و اگر عصاره و یا
 با کو کرد و در نظرون پیامیزند و در گوش جگانه در گوش ساکن کند **اخریطه** طبع طاب است و گفته شود انشا الله
اداد استخنیصیت و گفته شود انشا الله **ادرک** نیس و قست بپارسی الوجه گویند و الوجه بلی

و الوکشته نیز گویند و طبیعت آن سرد تر است در درجه اول و مسکن حرارت است و مسهل صفر بود
امارخی معده بود و مصلح وی قند است **ادار** در نوعی است و دلیس حذیست از جمله سموم است و در طلاها
 استعمال کنند مانند کلف و جوب و قوبا و این مولف گویند در طاعون نیز طلا کردند و مناسب افتاد اگر بر
 عرق النسا خفاد کنند یا نفع بود و بعضی در قویج ری استعمال کنند و طبیعت آن بغایت گرم است و سم مجموع
 حیوانان است که دنبال داشته باشند و آنرا پارس می دهند و کجلی خوانند و اگر کسی بخورد مداوای وی بقی
 و شیر تازه و روغن بادام کنند و عرق اسفید باج حرب العمامت بار و غنی کل نافع بود و حبه قلعه سب
 مفید بود و این مولف گویند جمعی از خفا دیه آورده اند که اداراتی کف در یاست و این سهو است ادارتی نوع
 از کف در یاست و اداراتی کجلی **ادیاسی** ثا فسیاست و نفسیا خوانند و اهل مغرب در یاس خوانند
 و گفته شود در باب ثا انشا الله **اذناب الخیل** کیا حلیست که بعضی اذناب الخیل گویند و بر دوس هو
 هو شطید لس و با صفتی شنگ و آن حیه التیس است و بپارسی اسبلنج گویند و در حیه التیس منفعت
 و طبیعت آن گفته شود **اذربو** اذربویه گویند و آن پنج خار است و کلی زرد رنگ دارد و آن پنج را فلار و قلاار
 و کلیم شوی و قصب شوی گویند و آن پنج عطینا است و قعیلا سوس نیز گویند و سطر بنون هم خوانند
 و بشرای حیوانی گویند و بخور مریم نوع از انست و طبیعت آن گرم خشکست در سیوم منفعت
 وی آنست که چون با بر که بسایند و برداء الثعلب طلا کنند نافع بود و خاک تروی با بر که بر عرق
 طلا کنند سودمند بود و چون زن بخورد بر کبردیچ پندارد و این ماسویه گویند سودمند بود و حبه زهر می کشنده
 خاصه گزندگی جانوران چون با مثلث یا با شربت پاشامند و اگر زن که آبتن نشود بخورد بر کبردیچ آبتن گردد و رازی
 گویند در دوزکین را سودمند بود و مفتحه سده مصفاة بود و فواق زایل کند و بوی آن بغایت معطر است بود و اگر زن
 آبتن بوی آن بشنود از عطسه بیم آن بود که بچه پندارد و وی مضربود با حشا و مصلح آن رب موز بود و بد
 آن بوزن آن حب ترج است و چهار دانگ وزن آن لبن التین و نیم وزن آن باد آورد **اذان الفار**
 آن علس است و عسقی و عسیمون و ریکان داود و شمشیر او عیسوب و غنق و مرد قوش این جمله اسم مرزنگوش
 است و مرزجوشی نیز گویند بپارسی مرزنگوش گویند و بیونانی مروس و قلی و معنی آن اذان الفار بود و جوبی

مرزجوشی

و حقیقت الفانی خواستد و طبیعت حشیش آن کرم خشکست در درجه دوم و گویند در درجه سوم و این اسم نیز
 بر جوی نهاده اند که طبیعت آن سرد و تر است در اول چون بخند بر خار برون آورد و جوی آنها
 را نافع بود و جز نکوش بهترین وی آنست که کل وی لا جود رنگ بود و وجه صریح و قوه بغایت
 نافع بود و وجه صریح خوردن و جبهه لثوم بصاره آن سحوط کردن و جبهه کزندی افی جویان شراب
 پیاشانند و اگر سر که بر کزندی عقوب ضما د کنند نافع بود و وجه و جبهه که از سردی و تری بود
 و صدای که هم از آن باشد و مسخی معده و احتشاد بود و محل نفخ و سده بکشاید و ادرار بول
 کند بغایت و رطوبات معده و امعا خشک کند و ذماعت را از اخلاط سرد پاک کند و تسخین
 کند و قتی که آب وی یا نیک غسل غرغره کنند و وی مرغی شانه بود و مصلح وی بزر خرفه و
 بزر قطونا بود **ادخی** خلای مامون گویند و لبر بانی سحیلش خوانند و بیونانی سحیلش
 و بلفظی دیگر طونسس و سخوفس نیز گویند و تبین مکره و کرب دشتی و گاه یکی هم خوانند و این مولف گوید ابو
 ریحان آورده است که آنرا کرم دشتی خوانند که کرب دشتی و پارسسی کور کیا خوانند و بهترین آن عربی
 بود سرخ رنگ با ریک خوشبوی و طبیعت آن کرم خشکست در درجه اول و در همه کوهها باشد و مرغی
 نیز بود و طبیعت نوع اعالی کرم است در اول درجه و گویند در دوم خشکست در اول و اسحق گوید کرم
 و خشکست در دوم منفقه وی آنست که سنگ کرده و مثانه بریزاند و منفع و ملین بود و ادرار بول کند و خون
 خیزی براند و محل نفخ بود و سودمند بود فقا و وی جبهه نفث دم و درد معده و ورم آن و شش و حرور کرده
 و احتشاد رحم نافع بود و در بعضی معاجین مسهل بود اما از هر جبهه ورم صلب که در جگر و معده بوده
 ضما کردن نافع بود و جبهه درد های اندرونی خاصه رحم نافع بود و اگر باشد آب کچو شاند بول براند و تسخین
 مثانه سرد بود و محلل جمیع نفخها بود که در بدن پیدا شود اما مسحق خوردن فعل زیادت از مشرب بود
 و اما پیچ وی سودمند بود اگر در جلاب جبهه مفصل سرد بد معده و جبهه تنهای بلغمی یا سکجنین در آخر آن
 بد معده و اگر کچو شاند و در آن نشینند موافق بود و درهما کرم که در رحم زنان بود و در پی قبض زیاده
 از فقا بود اما در فقا تسخین زیاده بود اما قبض موجود است در جگر و ادرار وی و بدل وی قصبه الذریه

نوع سحوط کردن سودمند بود و جبهه صریح آشفیدن نافع بود ۱۴۴

است و گویند مضر بود بگوده و مصلح آن کلاست و گویند مصلح بود مصلح آن صندل و کلاب بود یا عرق نیلوفر
اذان الفیل فیلش است و گفته شود **اذان الجدی** لسان الحمل است و لعله سودا ساسانه
اذان الارنب اذان السنا گویند و اذان القز آن نیز گویند و آن نوعی از لسان الحمل است و گفته شود
 انسا **اذان العبد** و اذان الغنیزه گویند و آن حرمار الراعی است و گفته شود **اذان الذئب**
 پیونانی قلو مس کومس و آن بوضی است و گفته شود ساسانه و این اسم بدان سبب نهاده اند که بشکل مانند سبب
اذن ازیون نوعی از کف دریا است و در زبد البحر گفته شود انشا الله انواع و صفات آن **اذن یون** اذن کون
 خوانند و ادرم گویند و پشت تر قول صاحب جامع است که نوعی از فحوش است و کل القوان زرد بود و سرخ بود و این صفت
 کل القوان زرد و سفید بود و گویند نبات آن بمقدار یک کز باشد و مولف گوید نبات القوان یک کز باشد اما نبات
 اذربون از یک وجب زیاده نباشد و برگ او دیگر القوان ماند مطلق اما کل وی بغایت سرخ رنگ بود مانند
 آتش و میان کل وی سیاه رنگ بود و از کل القوان کوه جگر بود اما کل القوان میان وی زرد و بر کهای کنار وی
 سفید و اذن کون کنار سرخ بود و میان سیاه و این نوع آن شقایق است تحقیق و این مولف گوید پارسسی عرب
 نا کرده او را اذن کون خوانند یعنی بگونه آتش و طبیعت آن کرم و خشکست در دوم منفقه وی آنست که چون
 بار و غی پیامیزند و برور مهای صلب ضما د کنند تحلیل و هدر سودمند بود و جبهه درد دل که کفن شده باشد و کلف
 طلا کنند نافع بود و در وی قوه تریاقیه هست و جالبیوس گوید عرق النساء و نفوس و در مفصل نافع بود و قوه
 و دیسقوریدوس گوید کزندی جانور از نافع بود و در ریشهای شش و جگر و معده را و چون سحی کتند و بار و غی
 کل لبرشند و بر مقعد طلا کنند بوا سیرا سودمند بود و شقایق را نافع بود و فوس گوید منی پیو آید و جوی حق کنند
 با سر که و برداء الثعلب طلا کنند سودمند بود و مقدار ثربت از وی یکم باشد و مضر بود بلسر و مصلح وی غسل
 بود و بدل آن باد آورد **اذان القیس** قوطیلید و سنت و آن نوعی از جی العالمست و گفته شود ساسانه
ارماط درخت کدر است و کادی نیز گویند و مانند قرفه است گفته شود انشا الله **ارمال** جوی مینی
 است خوشبوی و ارماک نیز گویند و مانند قرفه است و بهترین آن بود که بوی آن بهوی قرفه ماند و طبیعت
 آن شیخ الریس گوید کرمست در دوم و خشکست در اول و ارجحایس گوید در وی قبض و تجفیف بود و نفعت

وی آنست که بوی دهان خوش کند و قوه دل و دماغ دهد و در دها نافع بود و قوه بیخ و دندان دهد
و اعضا را قوه دهد و اگر برودم کرم ضما و کند نافع بود و خوردن آن در درجتم را سودمند بود و شکم بیند و مصلح
آن جلاب با بر قطن بود و بدل آن جوب کادی **ارطاماسیا** ارطاماسیا گویند و آن اطمیاس است
و لیجاسف و برنجاسف گویند و گفته شود انشا الله تعالی **ارز** درخت صنوبر است که بریند
و از وی رفت سازند و در زمین بسیار بود و طبیعت آن کرم خشکست **ارسلط** بیخ است و گفته
شود انشا الله **ارز** بسیار سی برنج گویند و طبیعت وی سرد خشکست در دهم و گویند موندست و گویند
کرم است در اول خشکست در دوم و بهترین وی کربایی بود و بعد از آن خوارزمی بعد از آن کیدانی منفعت
وی نیست که شکم بیند و بستنی با اعتدال اما برنج سرخ شکم را حکم بیند اما برنج کربایی چون بشویند و باروغ
بادام یا دنبه و یاروغن کچید بپزند سودمند بود جهت کزندی معده و اگر آب خشکانه بپزند سده تولد نکند
و طبیعت را نرم دارد و اگر بآبی که برنج سرخ در وی جوشانیده باشند با بعضی ادویه قافی حقنه کنند جهت سیج
روده نافع بود اما برنج سفید لون رو یا صافی کند و بد زافیه گرداند اما مضر بود با صاحب قویج و مصلح آن
شیر تازه است یا روغن و صاحب تقویم گوید مصلح وی غسل و شکر سرخ است و جالینوس هم بیند و چون
با شیر بپزند منی بپزد و بید و سس گوید برنج فارسی بنکو بود جهت شکم خون رفتن و علت کرده و مثلاً
و اختناق رحم و تر حرانها نافع بود و جالینوس گوید بدل آن پست جوت **ازید** بزیید و او انیست
مانند پازشکافه که از سیستان خیزد منفعت و نیست که چون بر بوسیر طلا کنند نافع بود و اگر پاشا منده خون
بر اند بوقه **اراه** مصطک است و حلال نیز گویند و آن علك رو میست و کیه نیز خوانند و گفته شود انشا الله
ارشد حجر السود است و گفته شود **اردم** از بونست و گفته شد **ارسطو خیا** زرا و نرطویت
و این اسم شتی از ارسطو است و گفته شود در زانشا الله **اردقاسی** نباتیت صحاسی و در طلوهها
بکار برند جهت کزندی جانوران خاصه زنبور و جهت درد چشم طلا کردن نافع بود و آن قنار الحار است
و گفته شود انشا الله **ارمینا** طلیا گویند و آن نوشادر است و گفته شود انشا الله **ارقان** روقنس
ورقان و ایرقان و فو لیون و برنا و این جمله اسم حنا است در حاکفه شود **ارشد** اثلقت

و گفته شود الساند **ارشدیران** نوعی از مرو است و در میم گفته شود **اربیان** فلز دریائی است
و از اجزای الجواهر است و آن دو نوع است کوهک و بزرگ سارسی مثلیک دریائی خوانند و ماهی ربیان گویند
و اگر صاحب جامع گوید قول آورده است که بلفه اهل شام نوع از بابونه است و قوی دیگر آورده است که آن
بهار است و هر دو قول خلافت آنچه حقوق است گفته شد و طبیعت آن کرم خشکست و گویند تربت بهترین آن نای
بود و منفعت وی نیست که باه را زیاد کند و طبع را نرم دارد و گویند غذا صا صا دهد اما اصح است که خلط غلیظ
بداروی محل شود و نکسود آن مولد سودا بود و مصلح آن روغن بادام بود و بدل آن ریشا و باقی منفعت وی در
گفته شود در صفت ربیان **ارجان** لوز البربر است و گفته شود **ارجوان** بهار درختی بود بسیار سی
از ارغوان خوانند و آن بهار تخمیان میخورد و طبیعت آن سرد خشکست و پوست بیخ آن اگر بچشاند و آب آن
بیا شامندی تمام آورد و این حجر است و اگر خوب وی بسوزانند و برابر و مالند موی بر دیانند و سیاه و انبوه گردا
و اگر ار بهار وی شربابی سازند منخ خمار بکنند **اراجو** طحیست سیاه مد و شکل بغایت صلب و در میان عدس
می باشد و کندم بسیار سی از اسیمک گویند منفعت نیست که چون آردوی ماسر که و آب بپزند و شش ساعت
در آفتاب نهند و بعد از آن بآب تنهادر بپزند نیک و بر درمهای کرم صلب ضما و کنند نرم گرداند و در
آن زایل کند **ار** حیفته نباتیت که از ار زیر خوانند و گفته شود صفت آن **ارمیت** این چهل
گوید قفل است و در قاف گفته شود صفت آن **ارنب** بری لاغورس و لاغورس و لاغورس و لاغورس خوانند بسیار سی
و گویند بهترین آنست که لون آن بسیاهی زرد و سیاهانی بود که سکه صید کرده باشد و طبیعت وی کرم و خشکست
خون وی چون کرم بود بر موی و کلف طلا کنند زایل کند و چون خون وی بریان کنند دفع سموم بکند و سیج را نافع بود
و چشم را جلا دهد و دماغ وی بریان کرده جهت رعشه که بعد از غرضی شود بغایت مفید بود و این مرف
گوید اگر نیم کوش با صبر و دقان کند و سفید نیم مرغ بر سر بایان دریده بکشد منع خون رفتن بکشد و چون دماغ وی برجا
دندان ضما و کنند زود بر و در خواص آورده اند که پای وی چون بر زن تعلیق کنند آبستن نشود مادام که با وی
باشد بقراط گوید روی چون بسوزانند و با پیه خرس و سرکه طلا کنند بردا و التعلیل نافع بود و بنیر مایه وی چون
با خشک باروغن یا غسل حل کنند و با سرکه بیا شامند صرغ را نافع بود و اگر زن بعد از طهر سه روز بپاشد بکره

منع آبستنی بکند و اگر زنی که هرگز آبستن نشود بعد از طهر بختین بکشد و آبستن کرد و آن پاد زهر مجموع زهرها
کننده است باذن الله تعالی خاصه که زندگی فنی و کونیند چون بد زراجوی وی بخور کنند اسرما اذیتی رسد اما گوشت
وی خون غلیظ از وی حاصل شود و مرق آن در نفوس و معال نزدیکست بفعل حرق ثعلب در آن نشستن گوشت
اولی آن بود که بار و غنما پیوند منیت و اگر بریان کنند بخار آب بهتر بود وی سحر آورد و مصلح وی ابار
تر بود **ارنب بحری** حیوانیست در یابی کوهک صدفی شکل سرخ رنگ و بر روی سنگ باره است
اگر سروی بسوزانند و خاکستر آن نافع بود چنانچه داء الثعلب خاصه که بایه حس طلا کنند البته موی پروایند و اگر در
جسم کنند آن خاکستر جلاد بعد و آن جمله سموم قتاله است و خون وی کرم بر بوق و کلف چون طلا کنند زایل کند و
خاکستر آن جو سنون سازند و دندانرا جلاد دهد و علامه خوردن آن ضیق النفس سرخی چشم و سرفه خشک و دشواری
بول و نفث دم و درد معده و درد کرده و رنگ بول بنفیس بود و شش را ریش کند و از آن جمله است که گشته بود
معالجه آن بلعابات و روغن بادام شیرین و شیر زنان و خبازی و خطمی کنند چو شاییده **ارسا عیقون**
زرنیخ زرد است و گفته شود در صفت زرنیخ **ارطی** اطاس است و گفته شود اساسا الله **ارغامو**
نباتیت که بکلی مانند خنثی شش بری بود و بلون نزدیک نشقایق النعمان و مرد باشد که فرق نکند آن میان شقایق
و مولف گوید که بشیرازی آنرا میثاء سرخ گویند و منفعت وی آنست که ریشهای چشم را پاک کند و ورق آن
چون ضماد کنند بر چشم ورم آن ساکن کند و در وی قوه جلاد و تحلیل بود **آناد درخت** درختیست
در کردگان و ایران زمین خوانند و در شهر ری درخت حلیمه و در طبرستان طاحک بشیرازی خرت طغک
خوانند و پیارسی طاق گویند بهترین وی بستانی بود که بسیار میاید بود طبیعت آن گرم است در سیوم
و گویند در دوم خشکست در آخر در جاوگ و ورق آن اگر بهایم بخورد ببرد و خوب وی نیز همین عمل دارد
و عصاره وی نافع بود جهت دفع سم چون غسل پاشانند و جهت قوی نافع بود و سنده بکشاید و مقدار
ماخوذ از وی سه مثقال بود و غره وی مولف گوید جهت سرفه بلفی نافع بود اگر چه صاحب منهای صاحب
جامع آورده اند که گشته است اما حیدر آنکه امتحان کرده شد خلافت و غره وی اندک حلاوتی داشته
باشد و صاحب منهای گوید بغایت تلخ است و بختین است و ورق وی مویرا در اگر داند اگر بدان

سر بشویند و بدل آن در دراز کردن موی ورق شمشاد نج است **ارور** حند قوتی است و گفته شود
انشاء الله **اسفیداج** پیارسی سپید آبست و نیکوترین آن پاک و سفید و خوشبوی بود و طبیعت آن سرد
و خشکست در دوم و گویند خشکست در سیوم و جالینوس گوید ریشهای و سغه و بیره و داء الثعلب
و داء الحیه چون بروغن کل طلا کنند بغایت مفید بود و در یسقورید و سکوید مبر در احتیاطی بود که در ظاهر
بدن باشد چون در رحم رفت استعمال کنند و ملین او رام بود و دانهای چشم را سودمند بود و سفیداج
قلعی چون بگزند کی عقرب بحری و شتین بحری بمانند نافع بود و جهت شقایق نافع بود سفیداج اسرری
و جهت درد چشم چون با دو بیا خلط کنند نافع بود و ریش آنرا نیک کرد اند و مسکن ورم بود گرم بود
طلا کردن و خوردن اسفیداج کننده بود و مداوة وی بقی و مطبوخ تخم کوفس انیسون و رازیانه و
افستین و غسل کنند و صاحب تقویم گوید اصلاح وی بقند و صمغ عربی کنند و بدل اسفیداج رصاص
خشب الرصاص بود **اسفنج** ویرا بر کهن گویند و ابر مرده گویند و گویند حیوان دریائیت بدان
سبب که چون دست بروی نخی خود را در کشد وقتی که ببرد آب بر آب با حل اندازد و گویند نبات دریائیت
و این محققاتی باقی خلقت و بهترین وی آنست که تازه بود و طبیعت وی گرم است در اول خشکست در دوم
منفعت وی آنست که چون بسوزانند خاکستری در زخمی که در ساعت زده باشند خشک بنده نافع بود و اگر
بپاشانند خون رفتن باز دارد و محققا او رام بلفی و ریشهای بود و اگر خاکستری بشویند جهت درد چشم سودمند بود
و جلای تمام بدهد و شیخ الرئیس گوید چون بازفت بسوزانند قطع نفث دم بکند و تازه وی مفید بود با جنتان
و مصلح وی رب غوره بود و یار پیاس و از خواص اسفنج یکی آنست که اگر شراب آب حمزج بود و برادران اندازند
ابها جمله ببرد و اگر خواهند که چنان مستعمل کنند بمقراض پاره کنند بیا و ن بتوان کوفت و سبک و مخلوط شد
نخاند زنبور مانند بلغمه و ب هر سفه خوانند پیارسی لشکر دگاد و نران و در مصر کازران آنرا در آب می کنند و آب
بر میگرد و در جامه می مالند **اسطوخودوس** معنی آن موقوف الاله واح است و آن خربزه که از آنجا خیزد
نام آن خربزه سحر است و آنرا شامسفر هم رومی خوانند و طبیعت آن گرم است در درجه اول خشکست
در دوم و بهترین وی آن بود که تازه بود و لون وی بسبزی مایل بود و در طعم وی تلخی و حرافه بود و منفعت

وی آنست که دماغ را از اخلاط پاک کند و صرع را نافع بود و سده با کشاید و مرضهای عصبانی را سودمند بود
و عرقه السوداء و بلغم لرج را براند و محلل و مفتح بود و طبع وی سهل خلط سوداوی بود خاصه از سر و مفتح و مقوی
دل بود و مقوی مجموع اعضای باطن و وجه بدن است و در تقویت دل و تزکیه فکر بغایت شریستی از وی مقدار سیم
بود و معده و احتشاد از اخلاط بد پاک گرداند و بعضی را نافع بود و جهت زحری که خورده باشد و گزندگی جانوران
نافع بود و اگر طبع وی بر مفاصل ضحاک کنند در ساکن گرداند و اگر در جزو از اسطوخودوس و یک جزو پوست
پنج کبر گرفته و پخته با غسل بشوند و استعمال کنند جهت سردی معده و خلطهای سرد سودمند بود و بدل وی فرسبون
است بوزن آن و لو بنید بدل آن بوزن آن حرو و کونید بدل آن افیخون است و وی مضر است بشش و عثیان
و کرب آورد و صاحب منجراج گوید که مصلح وی حماما بود و کونید باز دو صاحب تقوی گوید مصلح وی
صنع عربی و یا کثیر ابو **سرخا** زینج سرخ است و صفت زینج کوفه شود در باب **زاسیوس** کونید
نمک صینی است و آن سنگیت سبک که زود ریزان شود و از غم دریا نمک روی می بندد و انرا زهره اسبوس
خوانند و جالینوس گوید سنگیت سست و مانند سنگها دیگر صلیبیت و سفید رنگ بود و نوعی زردی زرد و چون
نزدیک بان برند زباز را بزرگتر است و وی نه است که چون با آرد با قلاب بر نفوس طلائع کنند نافع بود و جهت ورم سبز و
با کلس و سرکه طلائع کنند بغایت مفید بود و جهت ریشش غسل لعن کنند سودمند بود و قوه زحری از زهر زیاده
بود و نیکو تر از وی بود چشم را قوه دهد و جلا بخشد و سفیدی که در چشم بود یکی زایل کند چون چشم کنند **اسموسا** انمو
ساینر خوانند و آن نوع از حر و است و در باب میم گفته شود انواع آن انشاء الله **سرخ** سلقیون کونید و اهل غریب
زرقون خوانند و بیونانی سند و قس و آن سرخ است و در سین گفته شود انسا الله **اسقولوس** بخیلیت
که آنرا با سیاب خرد کنند و آن انشراست و گفته شود و کونید نوعی از ابریشم است **استطلس** کونید قفرا بهود است
و گفته شود **استقنقور** سقنقور است و سقنقوس نیز کونید و گفته شود **اسود ساخا** حبه السوداء است و آن
نوعی از مار است پیارسیه مار خوانند **سقیل** بصل الفار خوانند و بصل القی و آن بصل الغصن است و بصل الفار
از جهر آن کونید که موش را میکشد و پیارسی بیاز دشتی خوانند و در میان نرگس بار بود و چون از زمین برگرفتند
حضی باید کرد و دماغ تا قوه باطل نکرد و حضی کردن وی جنانست که نره او را از میان برگرفتند و ذاع خبان کنند

سفال آذر کون کنند و برین آن فلفله و مشوی کردن وی جنانست که در خمیر کیر نر و بعد از آن در کله کیرند و در تنور
تافته طی کنند تا پخته شود انگاه پوست وی باز کنند بجای دو چوبین دو پاره کنند و در رشته گتان کنند جنانکه از نیکه کر
دو و باشند و در سایه پیاویزند تا خشک گردد و طبعیت آن گرم و خشک است در دوم و جنین کونید در سیم بهترین وی
آنست که بغایت خود کشیده بود و سردی کشیده بود و در طعم وی شیرینی بود و مایتری و تلخی و گرمی منفعت وی نه است
که چون غسل بردار انخلط طلائع کنند بغایت سودمند بود و حجب و رازی گوید جبهه صرع و مایه لیا بغایت
نافع بود و خوردن وی تیزی چشم را زیاده کند و جهت ربو و سعال حزن و صلابت سپرز و عرق النساء و یقان
و استقار بغایت مفید بود و شرفی کونید چون بریان کنند و با شش جندان غلط خلط کنند و دمال از آن
بیانشا مندم سهل اخلاط غلیظ بود و اگر مقدار قیراطی از ریشه بن وی بیانشا مندم فی معتدل آورد منفعت
و چون پنجم از وی با پست م روغن زیتونی بچوشانند تا پخته گردد و بعد از آن صافی کنند و بر دارند و چون خوا
که استعمال کنند در هر دو کف پای بمالند و در جاحواب رود و بخسبد نفوس تمام آورد و اما باید که پای بر زمین
نخند و هفت روز جنین کند که قوتی تمام بخشد و وی مقوی معده بود و بول براند و صاحب منجراج گوید
مضر بود بعصب سلیم و مصلح وی حماما بود و مصلح وی حماما بود و صاحب تقوی گوید مصلح بود و در آورد و
مصلح وی سکفین سکری بود و باید که مشوی کرده استعمال کنند و غیر مشوی قطعاً استعمال نکند مگر پخته
و مصلح آن شیر تازه است که بعد از آن بیانشا مندم استعمال کنند و وی کونید مضر است بسفل و مصلح آن
آرد در کسته است و سرکه وی در باب حام منفعت و صفت آن گفته شود و تخم وی جهت قولنجی که سخت
بود و دواوی آن نبود نافع بود چون بکونید خرد و با شراب بپوشند و حب سازند هر یک بقدر نخودی و یک
حب از آن استعمال کنند و از عفت آن آب گرم که بوره ارمنی در آن جوشانیده باشند بیانشا مندم و از خواص
ورق وی یکی نه است که اگر کرک بر روی وی است و در رنگ کند لنگ گردد و گفته باشد بید و فیتا که الله
احسن الخالقین و بدل آن بلبوس است و کونید اسقور دیون و کونید لوف و کونید فر دمانا و وج
اس قیطس خوانند و عمار کونید و سمار و رند نیز کونید پیارسی مورد کونید بهترین آن خسرو
بود تازه و طبعیت آن سرد است در اول خشک است در دوم منفعت وی نه است که شکم بپزد و عرق و خون

که از جمله اعضا زود باز دارد و شکست اعضا بطول کردن نافع بود و سوختگی آتش چون بران پاشند بجا
 سود دهد و جبهه ورم جگر گرم و مقوی دل و معده بود و خفقان زایل کند و تخم وی سوزد و نافع بود و شکم بپزد
 و جبهه که نزدیکی عقرب و ریش سودمند بود و بوسیدن مورد نافع بود و جبهه بخار کرم تر و اگر عصاره وی در تخم
 کشند قوه چشم بخشد و آب رفتن چشم زایل کند و چون بچوشانند و در آن نشینند جبهه بیرون آمدن مقعد
 و رحم بغایت سودمند بود و خون رفتن رحم باز دارد و موی را بر ویان خاصه روغن وی و قوه موی دهد و لون
 آن سیاه گرداند و اگر تخم وی بچوشانند و پیش از شراب خوردن قدری پاشانند منع خمار بکند و اگر زن مورد دراز
 خود بخورد که خون رفتن رحم باز دارد و تخم وی تشنگی بپاشاند و بی باز دارد و بدل آن ورق توت هست و کونید عصاره
 زرشک و وی طبیعت بنده و سرد آورد و مصلح آن بنفشه تازه بود **اسس بر** مورد اسفوم است و در میم گفته
 شود انشا الله **اسقو لوقند ریون** سلو لوقند ریون است و حشیشة الطحال نیز کونید و در مصر یکف
 الفخر خوانند و چند اسم دیگر دارد و در سین گفته شود انشا الله اما اسقو لوقند ریون یونان کاسیت در دریا و قند ریون
 آنرا خوانند که طحالش نبود بسبب تاثیر این دار و در گذر اندین سبز این را نام نهاده اند و کونید پنج کبر و میست و کونید
 نوع از اسقیل است و این هر دو قول خلاف است آنچه محقق است بنا به طبیعت صخری شیرازی آنرا زنگی در خوانند و
 در سین طبیعت منفعت گفته شود **اسقور دیون** اسقور دیون خوانند و ثوم الحیه نیز کونید و آن ثوم برست
 بیارسی میخوانند طبیعت آن گرم و خشکست در درجه چهارم و منفعت وی نیست که حیض براند و از ادویه تریاق
 فاروق است و منفعت وی در باب ثاد در ثوم الحیه گفته شود انشا الله و بدل آن ثوم الذکر است و کونید عنصل
 کو حیک **اسفند اسفید** خود اسفید است و حرف سفید نیز کونید و در خاکفته شود **اسارون** پنج کپا هیست
 برک آن مانند برک لادن خرو تر و شکوفه وی در غوان رنگ بود و غلاف تخم وی مانند غلاف تخم پنج بود و بعضی
 شکوفه وی بنفس رنگ بود و تخم وی مانند خشکدانه بود و در کوههای روم و در مصر و در سمه دان نیز می باشد و آن
 دو نوع بود غلیظه و دقیق و از یک پنج ریشهای بسیار بود بشکل نار دین اما ریشه نار دین باریک تر بود و رنگ
 نار دین زرد بود مانند امیران اما اسارون آنچه میان باریکی و ستری بود نیکوتر بود و طبیعت آن گرم و خشکست
 در درجه دوم و کونید اسارون پنج سنبلی رومیست اما منفعت اسارون سودمند بود و جبهه در دهانی اندر و

نبات م

و ملطف و مسخن بود اگر یک مالک با شراب پاشانند جبهه عرق النساء و جمع و رک مفصل مفید بود و سته
 جگر بکشاید و مشمل بلغم لزوج بود که در معده و سر جمع شده باشد و باه را از یاق ده کند و بوی دمان خوش کند
 و جبهه نزول آب و سبل و دالتعلب و حیه نافع بود و مقوی معده بود و نسیان را سودمند بود و شیرینی از وی
 سه مال بود با مار العسل نافع بود و جبهه استسقا و حیض براند و سودمند بود و جبهه صلاطه سپرز و مثانه را قوه
 دهد و کرده و در خواص آورده که چون بکوبند و با شیر تازه بشنند و ضماد کنند میان هر دو و رک ماه را بکند
 و انعاقلی تمام آورد و محرست و کونید مضر است لبش و محفص اعصاب او مصلح میوزج است و کونید مصلح
 وی میوزج است که در روغن بادام خولسیانین پاشند و بدل آن یکشدن و نیم آن وج و دانکی وزن آن
 حماما و لینیوس کونید بدل آن زنجبیل است و این مولف می داند ماسویه آورده که بدل اسارون در دا
 روهای جگر حبلسان است و در دیگر علتها قردمانا بوزن آن و سیک آن وج و سیک آن حماما **اسفرم**
واسار هر دو اسم است و گفته شد **اسفیون** بشنولونیست و بر غوثی نیز کونید و بیونانی
 فله فسلیون و آن نیز قونانا است و گفته شود انشا الله **اسفاناخ** بیارسی سباناخ کونید و طبیعت
 و سرد تر است در اول و معتدل بود میان حراره و بروده طلیس بود و سرفه و سینه را سودمند بود و
 و در وی قوه جلا بود و زود از معده بگذرد و طبع نرم دارد و در پشت و موی را نافع بود و در کسینه و شش را که
 از گرمی بود سودمند بود و مضر بود طراجهای سرد و مصلح وی مری و لقل و در ارجینی بود **اسقورون** خبث
 الحدید است و گفته شود انشا الله **اصطفین** اصطیفین است و اسطون نیز کونید و آن جزا
 و گفته شود **اسطون** اصطیفین است و گفته شد **اسد الارضی** کونید ماز ریونست و صاهت
 جامع کونید بحقیقه که آن حبابا است و پیونانی خاما لاون اسم حبابا است و خاما لاسم زریون است
 و این بدین سبب کرده اند و این مولف کونید پیونانی که بعضی از خادیم آورده اند که اوراقی اسم کف دریا است
 و ایشان نیز از ادقی سخو کرده اند و جم صاحب جامع کونید که بعضی متاخران گفته اند اسد الارضی نبات
 که پیونانی خاما لاون مالنس کونید و معنی ماز ریون سیاه است صفت ماز ریون و حبابا هر دو گفته شود
 انشا الله **اسخار** پیونانی لوسیمون کونید و آن تودریست و گفته شود **اشکیل چشم** عوججیت

است و گفته شود انشا الله **اصابع العدس** نوعی از انکور سیاه است دراز مانند بلوط الزانکوز رتی
 خوانند و طبیعت آن گرم و تر است و در صفت عذیبه شود انشا الله **اصل السوس** اصل المنکست
 بیارسی پنج مکی گویند و با صفهای آن و بکرمانی پنج مده طبیعت آن معتدل است در گرمی و سردی و
 تری و خشکی نافع بود جهت خفونی سینه و قصبه شش و خلق تشنگی بنشانند و دیسقوریدس گوید چون عصاره
 وی وقتی که تر باشد در چشم کشند ناخنه ببرد و جهت دشواری زادن و حراره بول و اختلاج و وجع عصب نافع بود و اگر
 پنج مکی خشک سحق کنند و در چشم کشند همان خاصیت عصاره دارد و ناخنه و گوشت زیاده ببرد و عصاره
 پردی جبهه در دجک و جرب مثانه و در دردهای وی و طبع وی انواع سرفه را جمع نافع بود و بدل
 پنج مک نیم وزن آن رب السوس است **اصول الاربعه** پنج کاسی و پنج رازیانه و پنج کرفس و پنج کبریا
 خوانند و جدا گانه گفته شود انشا الله **اصل اللوف** دیونافر نیطس خوانند و آن پنج فیلوش است و پیوناف
 در اقیطون گویند و طبیعت آن گرم و خشکست در درجه سیوم اخلاط غلیظه لرج دفع کند و سده جگر و سبز
 و کرده بکشاید و جهت ریشتهای بدن نافع بود و اگر با سرکه که من بر بهی طلاء کنند سودمند بود **اصل المرحان**
 لبه است و گفته شود انشا الله **اصل القصب** بیارسی پنج فی خوانند و در وی قوه جادیه هست اگر بگویند
 و بر عصفه که آهسته باشد ضما کنند پیرون آورد و چون سحق کنند و با سرکه بپزند و بر دردهای ضما کنند سودمند
 و اگر با ترمس بر کف طلاء کنند نافع بود و اگر خاکستر آن بچندان حباب بپزند و بر سر نهند مویرا قوه دهد و تبرد
اصل الراس پنج راسن است و ترکان آنرا اندزمی خوانند و آن نوعی از فیلوش است و در باب راس در صفت
 راسن گفته شود انشا الله **اصل اللیلوفر** گفته فلی است و فاعیه نیز خوانند و گفته شود انشا الله **اصل**
السوس **الاصف** پنج سوس سفید است و در روم در میان بنفشه می پرورند و با طراف می برند و آن
 مشهور است به پنج بنفشه و آن قسط شیرین است و در باب قاف صابیه و گفته شود انشا الله **اصل السوس**
الاسما بخونی آیرسا است و گفته شود انشا الله **اصل اللفاح** میروح است بیارسی نیرک گویند و گفته شود
 در باب یا صفت میروح الصنم و انواع آن و خواص آن انشا الله **اصل الفلفل** فلفلموت است و گفته شود
 انشا الله **اصل الحبه** انرا سست است و گفته شود **اصل الکرفس** بیارسی پنج کرفس گویند و منفعت

وی در باب کاف در کرفس گفته شود انشا الله **اصل الهندبا** بیارسی کاشنی گویند و در باب گفته شود منفعت
 وی و صفت هندبا **اصل الرزیا** پنج بیارسی پنج رازیانه گویند و در رازیانه گفته شود انشا الله
اصل الکلب بیارسی پنج کبر گویند و طبیعت آن عیس گوید گرم و خشکست در سیوم منفعت وی است که
 اگر بر خنار طلاء کنند با سرکه تحلیل کند و عرق النساء و بواسیر نافع بود و مقطع و لطیف بود و پوست آن جهت
 در دزدان که از سردی بدن نافع بود و چون لبر که بپزند و بدان مضغه کنند یا تنه بچانند و اگر با سرکه بپزند
 و بر کلف و بهی طلاء کنند نافع بود جهت سپرزنجایت سودمند بود خوردن با سرکه و یا با سرکه محلول طلاء کنند
 و اخلاط غلیظه لرج را قطع کند و با بول پیرون آورد و وجع و رگین را نافع بود و حیض براند و چون بدان
 مضغه کنند بلغم را قطع کند و اگر کوفته بر ریشتهای بدن بپزند یا ضما کنند بصلاح آورد و در رمای صلب
 بگذرانند و مسهل بلغم بود و مضر بود بمثانه و مصلح وی عمل بود و بدل وی در ادویه سپرزیکم حلیث
 ماسکینچین بود **اصطفین** اصطفین است و گفته شد **اصل العطینیتا** آذر بوست و گویند **اصل**
الاجندان **الخراسانی** شتر غار است و گفته شد **اصل اللوز المرس** پنج بادام تلخ چون به پزند و نیک بگویند
 و با سرکه و روغن کل بپایزند و بر پشانی ضما کنند صداع سرد را نافع بود **اصف** اصل الکبر است
 و گفته شد **اصطک** سطرکا گویند و آن صفت برنگ عناب جرحانی سرخ که بسیار میایل بود
 بغایت خلوقی رنگ و دیسقوریدس گوید که نوعی از میوه است و گویند صفت که از درخت روم
 حاصل میشود و جالینوس و غیر وی گویند ضمغ زیتونست و دخان وی قایم مقام دخان کند و در همه
 چیزی و آنچه محقق است ضمغ زیتونست و طبیعت وی گرم است در سیوم خشکست در اول و رازی
 گوید گرم و خشکست در سیوم منفعت وی است که جهت سعال و نزله سرد سودمند بود و حیض براند
 و صلابه رحم را سودمند بود چون پاشا کنند و یا بخود بر گیرند و صاحب مناج گوید که مصدع بود و مصلح
 آن رازیانه است و شربتی از وی یکم تا یکم و نیم بود و صاحب تقویم گوید مولد سیات و صداع
 باشد و مصلح وی خمیره بنفشه یا شراب نیلوفر بود و بدل آن گویند خند بید تر بود **اصطوط** اطماط
 است و گفته و اطوط نیز گویند و گفته شود **اصراس الکلب** سفیاح است و گفته شود انشا الله

اطمیا قیصوم است و گفته شود انشا الله **اطماط** صاحب جامع کوبید اطوط و اطاط و اطبوط
و هر سه بنیق هندست که از ارته خوانند و صاحب مناج کوبید و ای هندست بقوة بوزیدان و همو کوبید بزرگی
کوبیدان انگشت است و این سه است خطا و صاحب جامع کوبید بعضی کوبید فوفل است و همو کوبید خطا است و کوف
کوبید انچه محققست نوعی از باقلا هندست سخت بود و نقطه های سیاه بروی و بصلیبی شبیه بود بهندقی سبزی
و طبیعت آن گرم و تر است در دوم و تر است در اول مسفت و ای آنست که بهی را زایل کند و باه را ز
زیاده کند **اطرب** بیارسی رشته خوانند و از آرد فطیر سازند و طبیعت گرم تر است و در هضم نافع بود
جهت سینه و سرفه و خشخون قندور و غن بادام اضافه کنند با مشک اگر با بقلة الحقا بیزند یا لسان الحمل سودمند بود
جهت نفث دم و منق و بطنی الاخذار بود و مصلح وی فلفل و ستر و فوج بود و بعد از آن مثلث یا عسل یا زخمیل
بر با خورند **اطار** درخت غریب است و در غین گفته شود انسا الله **اطبار الکلبه** مخاطبه و پیر نیز کوبند
و آن پستان است و گفته شود انشا الله **اطفار الطیب** ناخن بویا کوبند و ناخن پران خوانند و بشیرازی
ناخن دیو خوانند و طبیعت آن گرم و خشکست در دوم و ماس جوید کوبید در سیوم مسفت و ای آنست که چون زرد
گیرد حیض براند و اختناق رحم را نافع بود و خفقان و درد معده و جگر و رحم را سودمند بود و رازی کوبید اگر با کر
بیاشامند شکم را نرم کند و بسیار وی سحج آورد و مصلح وی کل مختوم یا قبرسی بود و بدل قصب الذریره بود
اعین السراطين سنگسبوی است و گفته شود انسا الله **اغیرس** جوز و رویت و گفته شود انسا الله
اغیس انلق است و گفته شد **اغرسطی** نیل است و گفته شود انشا الله **اغبر** توتیای
مرکبست از شنج و توتیا کرمانی و نبات مصری و در مرکبات گفته انسا الله **اغلیقی** بزبان یونانی میبخت
را کوبند بیارسی تخم شمشیر مسفت آن در مرکبات گفته شود انسا الله **افاسون** دهنی الفجل است
و در مرکبات گفته شود انشا الله **افلاطون** مقل است و گفته شود انشا الله **افلج** خشک
فرخمشک و بلنمشک و فلنمشک و فلنمشک و بر خشک نیز خوانند و بشیرازی با انگه خود و رو بیار
و نقل بستانی کوبند و در بتانار وید و در کنار آب روان بسیار بود و طبیعت آن گرم و خشکست در آفر در دوم
بوسیدن آن سده دماغ را بکشاید و جهت مخفقان که آن از بلغم و سودا بود نافع بود و جهت بوسیر بغایت سودمند

و جگر و دل و معده بر در ا قوه بخشد و غذای غلیظ را بهضم کند و بوی دمان از خوش کند و دندانرا سخت و بوسیدن
آن مضر بود بدماغ گرم و مصلح آن بنفشه بود و بدل آن قرنفل شد **افرخنج** این مولف کوبید کشتیست
و گفته شود انسا الله **افاویه** این مولف کوبید خولجاست و گفته شود انشا الله **افریون** خرفیونست
و گفته شود انسا الله **افستین** خنرق خوانند و آن انو است خواسانی و روحی و سوسی و طر
سوسی و نبطی و سوری و کوبند نوع و از دریمه است و مولف کوبید نوع از برنج سلف کوهیت و کل آن کل
اقحوان بود کوهیت و بغایت تلخ بود و کل اقحوان سفیدی دارد و آن ندارد و نیکوترین آن روم بود و طبیعت
گرمست در اول و خشکست در دوم و در دهم کس شده را سودمند بود و جهت معده سرد بغایت مفید بود
و مسهل صفر از معده بود و قوه بدن بر دهد و لوز را نیکو گرداند و اگر بر ورم مصلح فضا دکنند نافع بود و بول
و حیضی بر اند چون با عسل بخورد بر گیرند و جهت کزندی عرق بغایت سودمند بود و در تقویت معده و جگر نافع بود
و جهت تبهای کهن و بوسیر و شقاق مقعد و صلابات اندرونی ضا د کردن و انشامیدن نافع بود و در دار
التعلب و حیه تخمین آقا بجهت معده گرم مضر بود و مصلح وی انیسون بود با مصطک و بدل آن جعبه
یا شنج ارمنی بود و در تقویت معده اسارون یا نیم وزن بهلیده اما صاحب جامع آورده است که مقوی معده گرم
بود و پاک گرداند از اخلاط حاره و جهت مفصل بغایت نافع بود و چون سبب آن خلطی گرم بود و چون با بر که بپزند
و بر سیر فضا دکنند نافع و اگر با روغن بادام بپزند و اندکی زهره بزا اضافه کنند و در گوش حکا کنند محلل ریاخ بود
و گوش را پاک کند از جراحت و نافع بود جهت کری **افیلون** شنج جبلی بود و گفته شود انشا الله **افلجی** فلنجی است
و گفته شود انشا الله **افیون** عصا رخششی شمشیر است مصری و از ابن الحشیش خوانند باید که در آب
اندازند زود حل شود و در آفتاب گرم نهند نرم شود و انچه مغشوش بود ابراز ر د کند و درست مانند غشش
وی با همینا و لبن خنس بری کنند و انچه بغایت براق بود غشش آن بضع میکنند اما طبیعت وی سرد است
در درجه چهارم و خشکست در سیوم و اسحق کوبید سرد و خشکست در چهارم مسفت و ای آنست که خجدر بود
و مسکن همه وجها بون چون طلا کنند و شربتی از وی مقدار عدسی بود و از دوا نکند یاده نکند و ریشمار خشک
گرداند و سودمند بود جهت ورمهای گرم و اگر باز زده شمشیر مرغ بریان کرده بر نفس طلا کنند در ساکن گرداند

و خواب آورد و اگر بخود برگیرد تر حرا سود دهد و اگر بار و غن کل و زعفران در گوش چکانند در ساکن کند و اگر
باثیر زنان در چشم کشند در چشم زایل کند و اگر روغن کل بر سر مالند صداع زایل کند و جهت سج و حبس سهال نافع بود
و دوم از وی کشنده بود مصلح وی فلفل است و دارچینی و جندبید تر و فرفیون و بعد از آن قی و حقه و شراب
کنند بسیار و بعد از آن حمام و بعد از آن حمام آتشی حرب و صاحب تقویم گوید مصلح وی عود هندی یا عود
الوج و بدل آن سه وزن آن بزرابنج و یک وزن آن تخم لفاح بود **افتیمون** آن برزی و زهری
و فصبانی خرد است و بهترین وی اقربطی بود یا مقدسی که تخم وی سرخ بود و تازه و طبیعت آن گرم
و خشکست در سیوم نافع بود جهت صرع و تشنج و متلاسی و سسل سودا و بلغم بود و جهت مالخود یا بغایت نافع بود اگر با
افستین پیاشا مند و یا شهابید که در مطبوخ بسیار بجا نشاند که قوه وی باطل شود و غشیان و قی آورد و شربت
اذوی و مطبوخ آن بجم تا هفت م شاید و گویند ده م و صاحب مناج آورده که شربت از یک م تا دوم بود و اگر
گوید از چهارم تا ششم و محتاج مصلح نیست صاحب مناج آورده است که بروغن بادام حرب کنند اگر نه استعمال کنند
نه در مطبوخ و این ماسویه گوید حطام مصلح وی آنست که پیش از آن روغن بادام استعمال کنند و اگر تخم خشک استعمال
خواهند که شربت از یک م تا دوم و اگر نقوع خواهند کرد از دوم تا چهارم و بدل آن رازی گوید در سسل سودا و بوز
آن ترب و دود آنک آن حاشا و گویند بدل آن یک وزن و نیم حاشا است و گویند بدل اسطوخودوس است و بسفایح
و مضروب لبش و مصلح آن کثیر بود و صاحب تقویم گوید مصلح آن شراب صندل بود یا رب سبب و این مؤلف
گوید افتیمون شکوفه بنایت که بسعتر ماند و سر شاخهای او با رب یک و هجده زکریا در حاوی گوید اگر شش می افتیمون
باد و قیه کساک بکنجین بخورد صاحب سپرز دهند در روز شفا یابد **افخوان** اهداق اطری خواستد و گفته
شد و در مصر که کاش خوانند و بیونانی قربانیون و در موهل بشجره الکافور و پیارسی کاو چشم خوانند و بوی عین البقر و شیرازی
بابونه کاو خوانند بهترین وی آنست که برگ وی سبز بود و بدون کل وی سفید و اندرون زرد و در طعم وی تلخ بود و نوعی
که برگ سفید بود و اندرون زرد و در طعم وی تلخ بود و نوعی هست که برگ سفید ندارد طبیعت وی گرم و خشکست
در دوم و جنبی گوید که مست در سیوم و خشکست در دوم و سسل بلغم و سودا بود و سنگ کرده بریزد و عرق براند و محلول
خون را جو فزده و نا صور را نافع بود و صلابه رجم را تحلیل کند چون زن در آب آن نشیند و زنی را که خیف بسته بود

فوزیه از وی برگیرد بکشد و اگر تخم خشک کرده بگویند و با سکنجین و یا با نمک پیاشا مند مسهل بلغم و قوه سودا بود و
جامع قول شریف آورده است که آب وی چون بکیرند و بر اعضا نزدیک انشین و در کین طلا کنند قوه جماعت
بدر تمام و اگر دمان بوسیدن آن کنند سبب آورد و اگر مردی بیونید خواب آورده و مقدار شربت از وی سم بود اما
مقر بود بمعدده و سبز و مصلح وی انیسون است و گویند که شیز و قند **اقوبلا سمون** دهن البلسانت گفته
شود انشا الله **اقاقیا** عصاره قرظ است و قرظ خاریست که ادیم بوی دباغت میکنند و جالینوس گوید صمغ
اوست و بعضی گویند رب شجره خرنوب است و گویند عصاره پوست انار است و این اقوالها خلاف است آن عصاره قرظ
است و در مصر سمنط و صمنط خوانند و قرظ پیار کرده گویند و آن مصری بود و قلقل نیز خوانند و طبیعت
آن سرد است در درجه دوم و محفف است در سیوم و عیسی گوید سر سبب در اول و خشکست در دوم و بهترین وی
آن بود که صلب باشد و سبب و سیاه رنگ و یا سرخی و صفی و آنست که چون بخود برگیرد قطع خون رفتی کند
و چون پیاشا مند جهت سج را نافع بود و سهال دمی و استرخا و معتد و رجم و شکم ببندد حقه کردن و خوردن
و جهت ابجیم نافع بود اگر با دار و ما بود و در ششانی چشم آورد و در طلا جهت شکستگی اعضا نافع بود و اگر بر
و رجم گرم طلا کنند سود مند بود و بدل آن حنظل بود یا صندل و عدس مقشر بوزن آن **اقاع الزمان**
الهندی نار خشکست و گفته شود انشا الله **اقسوس** گویند دلیق است و گفته شود انشا الله
و تقدس **اقارود** عود الوج و گفته شود انشا الله **اقلیما** قلیما گویند و در باب
قاف گفته شود انشا الله **اقوملی** ماء العسل است و گفته شود انشا الله **اقط** پیارسی کشک گویند و نمبو
گویند و روستایان شیران حصار خوانند و طبیعت آن سرد و خشک بود و شکم ببندد خاصه بر بایان کرده اما دیر هضم
شود و معده را بد بود و مصلح آن بعد از خوردن آن کلنگ پیس بود **اقطی** خان گویند و آن گویند در نوعت بزرگ
و کوچک خان بزرگ شبقه گویند و کوچک خان اقطی و گفته شود مکر در صفت آن و غر آن بل گویند **اقطی** بلغم
اهل بمن ماش است و گفته شود انشا الله **اقشا لوقی** پیونانی میقه آن شوک البیضا است و آن باد آورده است
و گفته شود انشا الله **اقشایا ارانی** پیونانی معنی آن شوکه العربیه است و آن شکاک است و گفته شود انشا الله
الک تفاح بری است و آن عرو است و گفته شود انشا الله **اکرفس** کرفس است و گفته

شود انواع آن الساسه **اگر و هك** از زوت است و گفته شود انشا الله **اكشوث** اكشوث است
و شكوت او و خولك نیز خوانند و صفت آن در باب بادر بر زور گفته شود الساسه **اكر و قس** جو زور است
و گفته شود انشا الله و غیر من نیز گویند و گفته شود **كلیل الملك** کیایی قیصر خوانند پیارسی کلیل الملك
گویند بهترین وی آنست که تازه و رسیده بود و نزدیک زردی بود بسفیدی مایل بود و چون بشکافند دانه وی زرد
بود طبیعت آن کرم خشکست در اول منفعت وی آنست که محتل و ملتن او را مصلب بود که در مفضل و احسان باشد و اگر
با انستین بر و رحما و جگر و سپرز و احنا ضما و کشند نافع بود و چون با شرارت بچوشانند و پیاشانند در موده سنا
گرداند و عصاره وی چون تر باشد با میخچه پیامیزد و در گوش جگانه در گوش ساکن کند و چون بمیخچه پیزند و بر
ورحمای کرم که بر جنم ورم و مقعد و انشین بود ضما کنند نرم گرداند و چون بمیخچه پیاشانند اخلاط بکدازاند و شربت
از وی مقدار یکم باشد اما مضر بود با نشین و مصلح وی عسل بود بدل وی فرا میون بود بوزن آن لبان ذکر یا بوزن
آن با بونج و نیم وزن آن ورق انجیر **التكت** صاحب منباج گوید جو پست هندی و همو گوید بنندق هندست
و گویند الطوط است و این اقوالهای صاحب منباج همه سهو است و خطا و قول صاحب جامع در اینجا معتبر است که
آنرا حجر العقاب و حجر النرد و حجر الولادة خوانند و میونانی انا طیطسین و معنی این اسم آنست که آن سنگست
که زایلند آسان میکند و مولف مانند حجری بقدار جو زوایه رنگ بود و چون بجنبانند مغزی در اندرون وی
بجنبند و بغایت اطمینان صلب بود و دشوار شکن باشد چنانچه پندارند سنگست و سبک بود و چون بشکند مغزی
در اندرون وی بود سفید و تلخ طعم و شکلش اهلوط بود بیشتر از آنرا کثرت البلیس خوانند یعنی خصلیه البلیس
منفعت وی آنست که زنان آلتین و مجموع حیوانات چون در شیب ایشان نمند ایشان بزنند و اگر در صرة بنند
و بر آن زن آلتین بنند زود بزاید و از خواص وی آنست که چون در ایدم گیرند و بر ساق جیب بنند آسان
بزایند و اگر سحی کنند با شیر زنان و پنجم را بدان بیالایند و زنی که زاید بخورد بر گیرد بفرمان حق تعالی آلتین گردد
و شریف در خواص آورده است که چون در دست گیرند و با کسی محاصمت کنند خشم بروی غالب نیاید و اگر در رختی
بنند که برمی اندازد دیگر بر نیندازد و این سامویه گوید که بدل وی فاوانیا است **الموزان** رعی الحام است
و گفته شود الساسه **اکل نقشه** فرقیو نیست و گفته شود **السا** آموس است و اینوس نیز گویند و

و سام و آن ناخواه است و گفته شود الساسه **المنطوط** کشت بر کشت است و گفته شود **الطنی** لست
و گفته شود **السنة** العصاره لسان العصاره است و گفته شود انشا الله **الوج** نوع از نبات مخلصه است
بیشتر از ی کاز رسیک گویند و در میم در صفت مخلصه گفته شود **الط** غام است و غاما و غام الملك
نیز گویند و هر قویون و آن سیسبر است پیارسی سه سنبل گویند و گفته شود انشا الله در شین **الانون**
راسن است و گفته شود انشا الله **الیه** سارسی دنبه گویند و طبیعت وی کرم و تر است و نیز هر ضم شود و غذا بدهد
که متر از پیه و غلیظتر بود و نافع باشد جهت عصبهای کوفت خورده چون بدان ضما کنند و این سامویه گوید
مفسد معده بود و محتل او را مصلب و مصلح و زنجبیل و فلفل است و دار چینی و عری بود بعد از خوردن
وی جوارشات خوردن نافع بود **امامون** حاما است و گفته شود انشا الله **اموس** و اینوس
ناخواه است و گفته شود **امعار الارض** زغار کرم خوانند و آن فراطین است و گفته شود الساسه
امعاسین بلغة رومیان عصیر حصرم است پیارسی آب غوره گویند و منفعت آن در صفت حصرم
شود **امبر بارسی** انبر بارسی خوانند و گفته شود **امج** پیارسی آمله گویند و بهترین آن سیاه بود و طبیعت
آن سرد است در دوم و گویند سرد است در اول و خشکست در دوم و بعضی گویند گرم است بهر حال خشکست
بی خلاف منفعت وی آنست که مقوی معده و مقعد و اعصاب و دل بود و اشتهای طعام باز دید کنند
و مقوی همه اعضا بود و موی رسیاه کند چون آب آن و حنا خضاب کنند و اگر دوزخ از آن کوفته کنند
و در شراب شیرین جوشانند و ساعت بعد از آن صافی کنند و سه نوبت در جنم بچکانند سفیدی که در جنم باشد
سودمند بود و این مجربست و شربتی از وی سه درم بود تنها اما مضر بود پس از مصلح آن عسل است
و بدل آن شیر آمله **امغیلان** درختیست پیابانی و معروف بود بشوکه الضربه و طبیعت آن سردست
و قابض منع و خون و اصناف سیلان از رحم بکند و ورق آن ورم طهارة و سفلی را نافع باشد
و خون ببندد **الجنبار** نباتیست که در کنار جویها روید و سرخ رنگ بود و گویند در میان اسپست
روید و وی **لادجی** زرد و تخم آنرا شخ خوانند و شخ گویند و انجباراناد ویه شریفه است خاصه عرق
آن و عصاره آن مانند آب توت بود و نبات سرخ رنگ موقعت آنست که یک مال از آن نیم کوفته

بجوشانند و با قدری قند و منیج پاشانند جهت نفث دم نافع بود از هر عضو که باشد از قصبه نشی و حجاب
سینه و سیج امعاء و بوا سیر و کثوری سر رکها و قوق امعاء و شکم بپزد و بی آنکه زخم رساند و ریش
شش پاک کند و قطع قی بکند و شکست که اعصارا نافع بود و خاصیت وی بسیار است **انجل**
غسل است و کل ویرا کثیرا المنفعة خوانند بسیار سی خط می گویند و گفته شود **انبر بارسی** یا رسی زرشک
خوانند و زارح خوانند و زرنک هم گویند و بهترین است که بغایت خود رسیده باشد و لون وی بسخی مایل
بود که بسیار بی زندگی و در طبیعت آن سرد و خشک است در درجه دوم صفر است و قوه معده و دل
و جگر برده و فی باز دارد و تشنگی نباشد و سیج را نافع بود و ورهای کرم را صفا کردن فایده مند بود و قطع
نزف دم بکند و مقوی جگر کرم بود چون باد و کرم مثل سبیل خلط کنند و کرمی که از سردی جگر روانه بود
ببندد و جهت معده که ضعیف شود بسبب بلغمی نافع بود اما مضرب و کسافی را که طبع ایشان بسته بود و مصلح
آن حلاب بود و بدل آن بوزن آن تخم کل و چهار دانگ وزن آن صندل بود **انجرک** حرز بخوش است
و در آذان الفا گفته شد **انقون** رازی گوید و در متن است و در او گفته شود انشا الله **الحفظینا**
بلو سیطون گویند و سبطوس و غم و حد گویند و آنرا خمره شوک مصری گویند بسیار سی کلنار خوانند و بجرای
کلنار و شترازی کل صبرک و در باب چشم گفته شود انشا الله **الجلید** حشیشة الکلب گویند و شربت
نیز خوانند و صوف الارضی آن فراسیونست گفته شود **انیسون** بسیار سی رازیانه رومی گویند بشکل ناخواه
بود انچه غیر رومی بود بقدر ما ناماند و این مولف گوید که این نوع در شوشتر میکارند و بهترین آن بود رومی بود
و طبیعت آن کرم خشکست در سیوم و در وی قبیضه اندک بود بول براند و باد که در شکم بود تحلیل کند و
از آن مجموع بدن و قطع سیدان رطوبات بکند و حیض و عرق براند و تشنگی نباشد و شکم ببندد و چون در
جگر کنند صداع سرد و نزله سرد را نافع بود و سده جگر بکشد و شمه جماع برانگیزد و دفع منقره سموم
جانوران بکند و اگر سخی کرده بار و غش کل خلط کنند و در کوشن جگانه در کوشن را نافع بود و جهت
استقوانف معده و قراقر بغایت نافع بود و چون در چشم کشند سیل کهن بمرد و نافع بود تبها که
وسده جگر کسیر و خنانه را و رحم را بکشد و اگر سخی کرده سنون سازند کند و پس که کبیله آن عفونت

بن دندان بود نافع و اسحق گوید مضرب است با معاد مصلح آن تخم رازیانه است و بدل آن تخم مثبت و گویند بدل آن
کروی است **انارکیوا** گویند خشتخاش است و گفته شود انسا الله **انسا** تارسیب الجبل است و آنرا میوه ترنج
گویند و گفته شود انشا الله **الجلان** دو نوع است بسیار سی بکدان خوانند و انکوان گویند و آن درخت
حلیث است و محروث اصل آنست و حلیث صمغ آن و ورق آن سفید بود و سیاه بود بهترین
آن سفید طیب بود و از آن سیاه منتن بود و حلیث طیب صمغ انجد انت طیب و حلیث
منتن بود صمغ انجدان منتن و انجدان رومی سیالیوس است و تخم آن کاشم خوانند و گفته شود انشا الله
و انجدان فراسانی پنج آن اشتر غار است و گفته شود اما طبیعت آن کرم خشکست در سیوم سود
مند بود جهت زهرهای کشنده و برخاسته و ضما کند چون با موم و روغن زیت بود و باد و
سوسن حبه عرق انسا نافع بود و اگر با سرکه به پزند در پوست انار و ضما کنند بر بوا سیر نافع و اگر با شکر
باد زهراد و یک کشنده بود اما عسر الهمم بود و مضرب و بختانه و سود مند بود با سر البول و سردی معده
و حیض براند و رطوبه معده خشک کند و غوطه آورد و مسخ کرده و روده بود و چون با سرکه بود
لطیف کننده غذا بود و زود هضم کند و بدل آن پنج آن یاد و دانگ وزن آن حلیث طیب بود
و گویند بدل آن روفرا است و گویند تخم کوز **انفاق** زیت است و آن از زیتون نارسیده
گیرند و در باب زاکفته **الجنسا** انجوسا گویند و آن شنجار است و گفته شود انسا الله **انوسیا** شقیاق
است و گفته شود انشا الله **انطونیا** کاسنی سنامی را گویند و طبیعت آن سرد تر است در اول
نافع بود جهت جگر کرم **انب** حلق است روغن و مغذ و کبرک حیصل نیز خوانند و آن باد بخان
و گفته شود انشا الله **انزروت** صمغ خاریت که از اشا یک خوانند و سرخ و سفید شود
و هر دو از یک خارصل آید و چون حرارت اقیاب در وی نرکند و کهنه شود سرخ براید و آنرا غنروت
و غنرور کهنه خوانند و نیز از ی کوزد گویند و آن از کوه شبانکاره خیزد و لور و جان و بهترین آن سفید است
که برزدی زند و طبیعت آن کرم شد در دوم و خشکست در اول و بغایت تلخ بود اگر با سپیده تخم مرغ یا شکر
سخی کنند و در چشم کشند در چشم نافع شد و بخا صیت مسهل بلغم لرج بود و صفر و شربتی از وی نیم درم

تا یکم باشد و مضروب برده و مصلح آن صمغ عربی باشد و نافع بود جهت درد چشم و حسیدن چشم و رمض
که در چشم آید و آب آمدن چشم باز دارد و منفع و در هر ماه بود و محمل و اگر سختی کنند با قدری نظرون و بر هر ماه
که بر کردن بود مانند خنایر طبل کنند تحلیل کند و اگر قلیل عسل بیالاند و با نرودت سوده بگردانند و در
درد گوش که ریش بود و ریم آید بنهند چند روز صحت یابد و مجرب است و بدل آن بوزن آن صبر بود و مصلح آن
صمغ عربی بود **اشله سودا** جد و اربست و گفته شود **انالیقی** انجره بود و گفته شود **انجرج** عود است
و در عین گفته شود **اساده** **انفخ** پیارسی پیغمبر مایه گویند و طبیعت مجموع پیغمبر مایه کرم و خشک باشد
و مطلق و محلل و در مجموع تر یا قیة بهست و مفصل گفته شود **انفخ الارنب** پیارسی پیغمبر مایه خرگوش گویند
چون با سر که پاشا مندر صرع را نافع باشد و نیم مال باز هرگز نکرند کی جانوران بود و ماسر جو به گوید یکی قیر اطرازی چون
با شراب که نه نخته پاشا مندر نافع جهت کزندی مار و عقرب و مجموع کزندگان و اگر زن آسین پیغمبر مایه خرگوش
ز یا خصیه وی با شراب مخروج پاشا مندر فرزند ز آورد و اگر پیغمبر مایه ماده بود فرزند ماده آورد و اگر مقدار با قیر با شراب
سخت پاشا مندر تب ربع را نافع باشد و مجرب است و اگر کودکان پاشا مندر صرع این پاشا مندر پیغمبر مایه این خاصیت
دارد و خاصه خرگوش و اگر آب برشند و در پنی نهند خون رفتن باز دارد و اگر یک شیره خورده تی کند و شیر در شکم
وی بسته بود و چون قدری بوی دهند نافع بود و اگر زن بعد از طهر پاشا مندر سه روز منجم آستنی کند و اگر بعد از طهر
با خشک بخورد بر کبر و بربستی یاری دهد و امساک سیلان رطوبت رحم کند و شکم ببندد و سحج روده و زرف
دم را نافع بود و اگر با خطل و زیت بر عضوی نهند که خاریانی در آنجا باشد بیرون آید **انفخ الفرس** سودمند بود
جهت اسهال حرمین و ریش روده و رذن آن **انفخ الحبدی و النظباء و الحمر الوحشی و الخنف و الحجل و الجاموس**
والايل سودمند بود جهت دفع زهر شوکران و فطر و شربتی از وی نیم مال بود چون با سر که پاشا مندر موافق بود
جهت بستن شیر در معده و **انفخ حشف** که آن یک زینه ابل بود چون زن بعد از طهر سه روز بخورد بر کبر و آستنی باز دارد و
انفخ الحجل صاحب مخرج آورد که اگر پیغمبر مایه شتر مقدار خودی آب نیم کرم پیش از مجامعت پاشا مندر قوه باه از بیاد و با
باهی بدو پیغمبر مایه خرد شتی و آهو و کوسفند کوهی چون با سر که پاشا مندر نافع بود جهت شیر که در معده ببندد و **انفخ قونی**
در قوه مانند چند پسر بود و اگر پاشا مندر صرع و اختناق رحم نافع بود و مجموع **انفخها** انجبه بسته بود بگردانند و انجبه

که راحت بود بپزند **انفخ اللدب** این زهر در خواص آورده که پیغمبر مایه فرس فرهای آورد چون پاشا مندر **انفخ**
بر وی ملاد است و معنی وی آنست که مانند دل است و آنرا غرة البلاء در گویند و در باب با گفته شود و انشا الله
انار منک نار منک است و گفته شود **انجرج** در صفت بزرگفته شود در باب **با اورمالی** و او مال پیغمبر گویند
و پیونانی معنی دهن العسل و عسل او و عسل السلام نیز خوانند و آن رو غنیست که از ساق درختی حاصل می آید مانند
عسل است لیسطری و شیرین طعم باشد و بهترین آن بود که که نه و غلیظ و صافی بود و طبیعت وی گرم تر است
و سودمند بود جهت جرب تر چون طلا کنند و در مقامی را نافع بود و جهت تاریکی چشم چون در چشم کشند نافع باشد
و اگر پست م با چهار یکی آب پاشا مندر اخلاط تمام بر انداخته خوردن آن سبب است و استرخا آورد و باید که انگش کرم
خورده باشد تا عمل تمام نکند بخسفد البته **او مادا** او نو دیا خوانند و آن عصاره قشار الحار است و در قاف
کنند شود **اوسید** نوعی زنبیلوف بود و هندلیست و طبیعت گرم و خشکست محمل ریح غلیظ بود و در طب
بکدار اند و شربتی از وی یکم بود **اودا سالیون** کرفس جبلی بود او داهویانی جبلیست و سالیون کوه
و آن فطر سالیون است و گفته شود ان شا الله **او قیمن** پیونانی با در وچ است و گفته شود **او قطاریون**
غاف است و گفته شود **اوز** پیارسی مرغابی گویند و آن نوع بزرگترین مرغابی بود و طبیعت آن گرم تر بود و فرس
آورد و لیکن بدتر از فضلای غلیظ بر کند او آن بود که پیش از کشتن قدری بوزه سوده در حلق وی مندر و با بایز
کرم به پزند و او آن بود که اگر بریان کنند بریت بریان کنند تا سهولت ببرد **او ذر** پیونانی آب را گویند و در باب
میم گفته شود **انوطلی** پیونانی شراب عسل است **اهلیج** **اصفر** پیارسی هلیج زرد گویند و بهترین آنست که
فریه بود طبیعت وی سرد است در اول خشکست در دوم جهت چشم که آب ریزد در چشم کشیدن نافع بود و خوردن خفقا
فایده دهد و سهیل صفر گوید و اندکی بلغ نیز براند و شربتی از وی هفت م ماده م باشد و اگر نقوع کنند و اگر غیر نقوع
از دوع تا پنج درم بود و معوی معده و دباغ آن بود و جهت استرخا معده نافع بود و مضروب و بسفل و مصلح وی
اگر کوفته با آب کرم خورند قند بود یا ترنجبین و اگر در مطبوخ بود غناب و سپستان و آلو سیاه خوانند و
بشیرین مصلح آن بود و بدل آن پوست انار است **اهلیج** **اسود** پیارسی هلیج سیاه خوانند و بشیرازی
هلیج مویزک و بهترین وی هندلیست و طبیعت وی سرد است در اول خشکست در دوم سردی وی کمتر

از کابلی بود و کوبید که مست لوز اصفی کند و جذام را سودمند بود و در سپرز و در مسهل سودا بکوبد
بود و اگر بریان کنند شکم بیند و اگر در چشم کشد قوت باصره بدید و شربتی از وی منقوع از پنج م تاده م بود
و غیر منقوع از سه م تا پنج م و خوردن آن مضر بود بجز مصلح آن غسل بود و بدل آن هلیله کابلی **ابلیج**
کابلی بهترین وی است که فربه بود و اگر در آب اندازند فرود و طبیعت آن سرد و خشکست و کوبید
که مست با اعتدال عقل و حفظ پیغمبر آید و در سرد استقا و تهیای کند از ایل کند و اگر بریان کنند شکم بیند و بریان
ناکده مسهل بلغم شد و سودا و قویج را نافع بود و شربتی از وی منقوع از پنج م تاده م بود و غیر منقوع از دوم
تا پنج م و بدستی که مسهل صفا بود اما بخا صیت مسهل خلطهای غلیظه مثل بلغم و سودا بود و خفقان را نافع
بود اما مضر بود لبس و مصلح آن غسل بود و در آب آن معوی معده بود و هضم طعام بکند و خل معده حکم
دارد و اگر یک سال هر روز یک هلیله پرورده بخورند سیاهی موی را نگاه دارد **ایلیج** شیان است
و قنطادوم الاخوین نیز خوانند و در باب دال گفته شود **ایقان** جریه پیا بانیست و در جریه گفته شود
السا به **ایل** چهار نوع است یک نوع در چشمها و کنار رودها و صحرایا که در آن نوع زرد رنگ بود و
لطیف ترین انواع ایل است و یک نوع در کوههای مجری و عمان باشند و از آنجا بخور خوانند و یک نوع دیگر در
خوانند و در کوهها و میان درختان گردند و همه در طبیعت مانند یکدیگر اند و نر ایشان چون خسته شود مار
بخورد و صحت یابد و بقا الوحش پیار سی کا و کوهی کوبند و وی پنی بر سوراخ مارند و نیفس مار را بخورد
کشد و مار بتجمل بیرون آید مانند آهن که بمقناطیس جسد و از دنبال مار را خوردن کیر دو مار اضطراب کند
تا جای از اعضای وی بکیر و چون تمام خورد حدتی در وی و سوزشی در چشم وی پیدا گردد و آب از چشم وی روانه
شود و در کج چشم وی کودی هست انجا جمع میشود و می بندد و بر روز کار مانند و سخی کرد و جناح در گوش
می باشد چون وی را بکشند آن و سخی بر گرد و دفع سم عمل تر باقی فاروق میکند و این مولف کوبید کا و کوهی
چون مار خورد بعد از آن سرطان طلب کند و بخورد و جهت دفع سم آن کا و ماده چون زایدی که در خود را بخورد
و این سبب است که پوست وی علت نفاس را فایده مند بود و صاحب منباج کوبید که دنبال ایشان چهار
کا نه سم انجا جمع میشود خاصه کا و کوهی که دنبال وی سم قاتل است اولی آن بود که در وقت کشتن در مرد باشد

تا هر دو با هم چون یکی بکشد یکی دنبال بیند از دو جانینوس کوبید خون که از کشتن ایشان حاصل شود غلیظ بود و شربت
ایشان در هضم شود و شربتی از وی منقوع از پنج م تاده م بود و شربتی از وی منقوع از پنج م تاده م بود
بهترین آن بود که تازه بود و در زمان کرم صید کرده باشند و باید که در چختن مهر کنند و بار و غنی به بزنند و بعد از آن بخیر
و ماء العسل بپاشند اما قرن ایل دیسقوریدوس کوبید چون بسوزانند و دو مال از وی بکوبند پاشا منده است
نفث دم و قرصه امعاء و اسهال کهن و یرقان و درد مثانه سودمند باشد و جهت زنان حایض که سیلان رطوبت
از رحم ایشان آید و غرض شده باشد نافع بود چون با دو م که موافق بود این زحمت را پاشا منده **صفت**
حرق آن بتانند شانه او و در یکی کوازی کند و در کل کیر دو در نون جام و یا در شیب آتش نهند تا سفید
گردد و مانند اما قیاس بکشند موافق بود جهت خشم که از سیلان ماده و ریش در وی بود و اگر بسوزند سنون کنند و نر
جلادید و اگر بخور کنند کزندگان بکیرند و چون به بزنند بر که مضغه کنند و در دند انرا نافع بود و در خواص آورده
قرن ایل سوخته سفید با سر که بسیارند و بر **برص** طلا کنند در افتاب ببرد و اگر پاشا منده سپرز از و دفع کند و
ماگر بار و غنی کابیشند و بر سقا و دست و پای طلا کنند از ایل کند و اگر بردمان کدکان که قلاع داشته باشند
طلا کنند نافع بود و چون برستان و زمار طلا کنند حیض براند و کوبند قرن ایل بر زن آبتنی بیند بی درد
بزیاید و دیسقوریدوس کوبید پیغمبر مایه نر وی چون زن بعد از طهر سه روز بر خود کیر و منج آبتنی کند و کوبند
پسه وی چون بر شنج عالند نافع بود و ابی زهر کوبید اگر پاره پوست وی با خود دارد هیچ مار کرد وی نگردد
البته و دیسقوریدوس کوبید خون وی چون بریان کنند جهت قرصه امعاء و قطع اسهال نافع باشد و چون پاشا
جهت سم سهام ارمنی نافع بود و قضیب وی چون خشک کنند و سخی کنند و پاشا منده باه را بر اندکیز و نغوظ
آورد و اگر بر بازو نبندند از هیچ مار نترسند و هیچ کزنده کرد وی نگردد و ابی زهر در خواص آورده است
که چون دنبال وی بچنان با پوست و گوشت و استخوان بسوزانند و سخی کنند با شراب و بر قضیب طلا کنند
همین عمل کند و سم او کوبید این را زهر نیست اگر تیری بوی زنند و بپکان در وی باند چون مشکطرا شمع
بخورد بیند از دو کوبند قرن ایل حرق در و قویج را نافع بود و ناچندی که کوبند در ساعت ساکن کند
ایر ساینج سوسن آسمانکونست نام وی ایر ساینج بر آن کوبند یعنی قوس و قرص و کل وی زرد و سفید

ولا جودی بود و بهترین وی بیج آن سیاه و صلب بسیار کرده بود خوشبوی و طبیعت وی گرم و خشکست در دوزخ و منفعت
 وی آنست که فاج و تشنج و صداع مزمن را نافع بود و مفتی لطیف بود و اگر بر کلف و غش طلائع کنند زایل کند و سینه
 و شش را از احتلاط غلیظ پاک کند و بول و حیض براند و بر کندی جانوران و مار بر موضع زخم ضما و کردن نافع بود
 و جبهه سرفه بلغمی بغایت مفید باشد و اگر با سرکه پاشانند جبهه کندی جانوران و موی آن بغایت نافع بود و این
 اندر و ماخسی کوید سودمند بود جبهه حده زهرهای کشنده و ادویه سمیه و اگر هفت روز از وی با مار الحاصل پاشانند
 بلغم غلیظ و مره الصفرا براند و خواب آورد و جالینوس کوید عرق النساء و فاج را بغایت نافع بود خاصه روغن که در وی
 بخته باشند و اگر با غسل فرجه کنند و زن بخود برگیرد بپندارد و چون مسلولی کنند و بر خنار و زهرهای صلب
 ضما و کنند نرم گرداند و اگر سخت کرده بر ریشی که ناصور شده باشد پاشند کونشت بر ویاند و اگر بار و غش کل و سرکه بر
 ضما و کنند در سرد نافع بود و چون در پنی حکا کنند پنی بر و اگر بلغمی وی مضغه کنند و دندان و ملازه را نافع
 بود و اگر در آن نشینند صلابه رحم و درد آن که از سرکه دی بود نافع بود و روغن وی چون در گوش جگاند با سرکه
 در گوش به برد و منغ نولات بکند و روغن وی مفتی افواه بواسیر بود و راری کوید بدل وی در اسهال آب و دود آن
 وزن آن مازنیون با سه و قیه لبن لقاح است و اسحق بن حنین کوید ایرسا مضر بود و شش و مصلح آن غسل
 باشد و ایرسا بسیار سی بیج سوس صحرائی را خوانند و در دشت رون بسیار باشد و مؤلف کتاب کوید تخم وی
 از مومات بود و اگر بیج وی قدری بر دندان نهند که در دکند بریزند التبه و باید که بدندان دیگر نرسد

باب الساء بادج

رابع گویند و آن نار حبل است و گفته شود **باقل** جو خوانند و قول گویند و طبیعت وی سرد و خشکست
 با عتدال و گویند سرد است در اول و خشکست در دوم و در وی رطوبتی فضلی هست خاصه تروی و بهترین
 وی آنست که فربه و بزرگ بود و خشک و تر بود و کلف را زایل کند و بوقا که کوید غذا نیکو دهد و صحت را کاهد
 و چون مقشر کنند و به بوی نیمه کنند و بر زخم که خون آید نهند خون باز دارد و از خواص وی آنست که چون از مرغ
 پیاز نهند مرغ از خایه باز آید و چون بگویند و بر زمار کوید کان طلائع کند موی سستی باز دارد و بچنین
 اگر مکرر کنند بر موضع که موی سرده باشد همین عمل کند و بهیچ راز ایل کند خاصه با پوست و باقل سینه و سرفه

و نفث دم را نافع باشد اما بغایت نافع بود و دشوار بهضم شود و خواصهای کثیفه نماید اگر ضما و کردن بر
 و در هوا و درم انشبین و پستان که شیر در وی بسته بود بغایت نافع بود و قطع ادرا بول بکند و چون
 با آرد حلیه و غسل پاشانند محلل و مایل بود و ورمهای بن کوش و ورمهای شیب چشم و اگر با شیب
 یانی و زیت عتیق بر خنار ضما و کنند تخلیل یابد و چون با سرکه و آب به بزند و با پوست بخورند سه سال
 که از روزه امعا بود و اسهال که مزمن بود قطع کند و اولی آن بود که چون یک دو جوش بزند آب بریزند و پنج
 در باز جای نهند فاج آن کمتر بود که تازه و کونشت بدن زیاده کند و آرد وی چون رقیق به بزند و روغن بادام
 و قند اضافه کنند و پاشانند سرفه و خشونت سینه و حلق را نافع بود و اگر با پوست بزند فاج وی زیاده بود و خا
 رش بدن بادید کند و مصلح وی آنست که مقشر کنند و به بزند و در روغن مطبخ کنند و با نمک و سعت و زیره و دارنی
 و فلفل و اجندان و فودج بخورند و بعد از آن زخیل پرورده یا بعضی از حور شات نافع بود **باقل قسطی**
 جامسیه است و گفته شود **بارز** و گفته است پیارسی پرزد و بشیرازی پرز گویند و آن سه نوع است
 مجری و ببری و جبلی و گویند و عو نوعست یکی سفید سبک و آن خشک بود و یکی نرم بود و رنگ مانند
 غسل صافی تیز بوی و این نوع بهترین بود و طبیعت آن گرم است در سیوم و خشکست در دوم و گویند
 تر است جبهه عرق النساء و نفوس بغایت مفید بود مقدار دوم و خون زن بخود برگیرد و در شیب خود بخورند
 حیض براند و بچه بیندازد و چون با شراب و تر صافی پاشانند بچه بیندازد و دفع زهر را بکند خواه ما و خواه
 عقرب و از درم کم کنند و بر خنار ضما و کنند نافع بود و گویند اگر دوم با آب پاشانند بواسیر را بر دوز
 سه نوبت پاشانند دیگر مرکز عود نهند و رازی کوید و فراج نشاید که استعمال کند و شیخ الرئیس کوید سودمند
 بود جبهه صداع سرد و در گوش که از سردی بود و ورم آن تخلیل دهد بی ازیتی و جبهه جرب چشم نافع بود
 رازی کوید محلل ریاخ و منبت لحم بود و شیخ الرئیس کوید مفسد لحم بود و اگر حل کنند و غسل و لعق کنند شده
 کرده بکشد و سنگ آن بریزند و زاید آن اسان کند اما مضر بود و مصلح آن اشق است و جالینوس
 کوید بدل آن دو وزن آن سکنجین است و اسحق کوید بدل آن بوزن آن سکنجین است و بوزن آن
 جاوشیر **باقل مصری** تر مس است و گفته شود **باقل خبویه** با در بنویس گویند و با در رنگ و ترکیان و

و بقلیه ترجیه نیز کوبید پارسسی بالنگو کوبید بهترین آن تازه بود و طبیعت آن کرم خشک است در دوم سودمند بود
 جهت علت های بلغم و سوداوی و بوی دمان خوش کند و سده دماغ بکشد و نافع بود جهت دماغ و قوه دل و جگر
 بدید و مفرح تمام بود در تقویت دل و تفریح آن نظیر ندارد و خفقان زایل کند و ذی هضم صافی کند و مقدار شربتی از آب
 وی پست م بود اسحق کوبید مضر بود جهت بول و مصلح آن صمغ عربیت و اگر ورق آن با شکر بجای آورد کنند بر کزندی عقیق و
 رقیلا و سگ دیوانه نافع بود و اگر پاشا مندهمین عمل کند و اگر بطیخ آن مضمضه کنند جهت دندان نیکو بود و اگر با غلظت
 ضما کنند بر خنار بر تحلیل کند یا بد و بر تخمین بر درد معاصر ضما کردن در دساکن کردن اند و از خواص وی شست که چون قدر
 ارم و ورق و بیخ آن مجموع خشک کرده در فقه کنند و با بریشم حکم بینند و در چوب نگاه دارد مادام که با خود دارد هر کسی
 ویرا پند دوست دارد و محبوب خلایق گردد و ایم شادمان بود و مولف کوبید بغایت تجربست و خوردن وی مقوی
 دماغ و جگر و دل و معده بود جهت خفقان سوداوی و خفقان که از بلغم سوخته بود بغایت نافع بود و از امراض قلب
 الطخون خوانند و بدل وی در تفریح بوزن آن ابریشم و چهار دانگ وزن آن پوست اترج **باد زهر** حجر التیس است و گفته
 شود و انشائه **باد آورده** شوکه السیفا کوبید و نبات وی در زمین یک بوم و دامن کوهها بیشتر روید و ساق وی
 بستبری انکشت بر بود و قد آن مقدار یک کز باشد و کمتر هم و بیشتر در روی زمین بهمن شود و در اول که برگ برون کند
 گیاه باشد و آفر خاک گردد و شود و کل وی بنفش و سفید رنگ بود و سرخ و سفید نیز بود و تخم وی مانند خشکانه بود
 و نبات وی خار ناک بود و خارهای دراز و بهترین وی نیست که ورق آن سفید بود و تازه و طبیعت آن کرم و خشک است
 در درجه اول کوبید سرد است در اول و بیخ وی سرد و خشک است و منفعت آنست که مسهل بلغم لایح بود و در روی قوه
 محله و مفتحه است جهت تخم و فی نافع جهت اورام بلغمی و نفث دم و تبهای بلغمی کینه و ضعف معده و در دندان چون بیخ
 آن مضمضه کنند و کزندی عقیق و جانوران چون بر وی ضما کنند نافع بود و دیسپورید و س کوبید بیخ وی چون بیخ باشد
 بکته نفث دم و درد معده و اسهال کینه نافع بود و بول براند و بر اورام بلغمی ضما کردن نافع بود و اگر تخم وی پاشا
 که از اسود دارد و کزندی جانوران و اگر در الشلب به بیخ آن حک کنند بغایت سودمند بود و شربتی از وی یکم
 و نیم بود اما مضر بود بشش و مصلح وی فستقین بود و بیخ آورده که بدل وی در تبهای بلغمی شاهرج بود و در و
 و روستایان شیر از آنرا در و خوانند و بشیر از وی هم **باد نجان** انب و مغد و و غد و صدق خوانند بهترین

سفید م

فارس شیرین بود تازه طبیعت وی کرم و خشک است در دوم اگر در و غنی بریان کنند شکم براند و اگر در ساق بایر که
 بزند امساک کند و در معده و خاصره آورد و سرد چشم را بد بود و خون سیاه از وی حاصل شود و مولد سودا بود و
 سده آورد و بوا سیر و لونز اسبیه کردند و شیخ الرئیس کوبید کینه وی بد بود و تازه سالم بود و جذام و صدماع و پخیانی تده
 و مولد کلف و سرطانات و سده جگر بود و اگر بر کز بزند سده جگر بکشد اما بوا سیر آورد و لیکن کل وی در سایه خشک
 کنند و سحی کنند طلای نافع بود جهت بوا سیر اگر با دنجان نهد و بار و غنی بزر بر بزند و از آن روغن موم روغن سازند
 و بر شقاق کعبین مالند و میان انکشتا طلا کنند بغایت نافع بود و اگر کل وی بار و غنی با دام تلخ هم جندان بکوبند و برو
 بنفشه لبر شند و بر بوا سیر طلا کنند بپزد و بفرمان حق تعالی و اگر با دنجان بسوزانند و خاکستر آن با سرکه لبر شند و بر نایل
 طلا کنند ببرد و نایل بشیر از وی کوی خوانند و کوبید مقوی معده بود و قطع نرف دم بکشد بجا صیت خوردن وی و
 اولی آن بود که در آب و نمک بچو شاند تا مصلوق کنند و بار و غنی کنجید و یا با دام بریان کنند یا با سرکه و کرد یا با
باب بیج پارسسی بابونه کوبید بهترین آن بود که کلی وی زرد بود و بزرگ و طبیعت وی کرم و خشک است در اول منفعت
 وی آنست که ملطف و مفتحه و محلل بود و بی جذب و در رمای صلب نرم گرداند و جهت صداع سرد نافع بود و معده تباراها
 که از عقوبت سرد او بلغم بود و در رمای احشا و اگر کچو شاند و در آب آن شقیقند سنگ کرده بریزند و حیض
 و بول براند و کینه بیند از دو اگر پاشا منده بول و حیض براند و کینه در وقت زادن سهل برون آید و بزرگ پاک
 گرداند تنقیه نام کند و اگر بر جرب تر ضما و کنند بید و قوه اعصاب و دماغ بدید و بر ورم جگر ضما کردن نافع
 بود و بخار وی در آخر زلفا صحت بغایت سودمند و اگر بآب و سرکه بپزند و در آخر مد سره بر بخان دا
 رند چشم دایک گرداند و در دسر زایل کند و اگر چشم بآب بابونه تنها بشویند در دساکن گرداند اما اسحق
 بن حنین کوبید مضر است کلبن و مصلح وی غسل است و بدل آن در تقویت دماغ و زایل کردن صداع سرد
 بر بخا سف است **باد بیج** حرک خوانند و آن نوعی از ریحان کوهیست و در دامن کوهها باشد
 طبیعت وی کرم است در دوم و خشک است در اول و کوبید رطوبتی فضل در وی هست و بهترین شست
 که خوشبوی بود و منفعت وی آنست که از ادویه قلبی بود و اگر عصاره وی در چشم کشند چشم را جلا دهد
 و رطوباتی که از چشم روانه بود خشک گرداند و اگر بسیار بخورند تا یکی چشم آرد و شکم نرم و در دما باه را بر

بر انکیزد و مولد ریاح بود و بول بر انداخته و شخار مضم بود و اگر بر کزندی زنبور و عقوب طلا کنند نافع بود و
 اگر بار و غش کل و سرکه و پست جو بر ورم کرم طلا کنند نافع بود و خوردن وی گویند کرم در شکم پیدا کند و چون
 بخانند در آفتاب بنهند کرم از آن تولد کند و شریف گویند چون آفتاب بخیل نزول خواهد کرد چون ویرا بخانند در گوش
 بنهند در گوش ساکن کند و صاحب کمال آورده است که در خوردن وی هیچ منفعت نیست ضار کردن منفع و
 محمل بود و از خوردن وی خلطی سوداوی بد تولد کند و چشم را تاریک کند و مصلح وی بقله الحما است و بدل آن
 دوزن آن سیسنبه **باب** درخت حبالبان است و صفت حبالبان گفته شود انشا الله **بارود** حجر اسود
 است و در اسوس گفته شد **باباوی** پوئنا فلغل سیاه است و گفته شود **باطیسی** نوعی از علق است و صفت آن
 در باب عین گفته شود در بحث علق انشا الله **بارسطاریون** سطار یو گویند و آن نوع از رعی الحام است و گفته شود
 و معنی بارسطاریون حمامی است **بیرال** زرا و نر و طیل است و گفته شود **بش** شراب مست کننده است و صاحب
 منہاج گویند بنید العسل است و صاحب جامع گویند نیز فمایت که از فرما تر سازند و در باب نون در صفت نپند
 گفته شود انشا الله **بجم** غره الطراف بود و گفته شود انشا الله **بجناب** عصی الراعی است و گفته شود انشا الله تعالی
 و بر شاید و بر ساینه نیز گویند و بطباط و هو جره و هو فقسداس نیز گویند **بحریم** شجره حریم
 است و آن حبشیش و پنخ آن عربینثا است و صفت آن در الف در ادربو گفته شد و بحریم فعیل اسوس گویند
 و طبیعت آن گرم است در سیوم و خشکست در دوم منفعت وی آنست که منقطع و محمل و مفتوح بود و طبع را بر اند چون
 بی پنم پاره بخود بر گیرند و یا بر شیب ناف طلا کنند و چون بیامند کرم دراز و کدوانه پندارد و حیض براند و بچه مرده پندارد
 و یقانه نافع بود و کلف را ببرد و بر سر ز سخت شده طلا کنند سودمند بود و اگر با غسل در چشم کشند نافع بود و جرته
 نزول آب و صنف چشم و اگر شراب پاشا مندره را نافع بود و ادویه کننده خاصه عقرب بحری و چون با شراب
 پاشا مندمستی زیاده کنند **بلیون** مقل است و گفته شود انشا الله **بداسقان** بدسکان و بدسکان و بدسکان
 نیز گویند و قاتل ایه و کف الکلب خوانند و آن حبشیشیت کرم خشک اما محمل و ملطف بود و نافع بود و جرته اصفا
 بلغم و رطوبت و رزای گویند بدل آن نیم وزن آن در و پنخ و زیره کرمانی بوزن آن بود **بر** حنظل است و گفته شود ۷
 انشا الله و فوم نیز گویند و قح نیز گویند **برنج کابلی** ابرج گویند و برنج گویند و برنج گویند و طبیعت آن

گرم است در اول و خشکست در دوم و آن دو نوعست بزرگ و کوچک و بهترین آن کو حبکست که لون آن سبزی زرد
 دوم از وی مسهل بلغم لزج بود و از قاتلان دود و هیچ ادویه بوی طیرند و مفصل را سودمند بود و حبشیش آورده
 است که شربتی از وی ده م با شیر تازه بود و جرته حب المقوع لیکن مضر بود برود و مصلح آن کثیر است و بدل آن بوزن
 آن تر می دود و آنک آن قنبیل **بر هلیا** بر الرازی باج است و گفته و گفته شود **برسیا** **نداو** عصی الراعی
 است و گفته شود **برشت** ملول و غملول و فوصل گویند و آن قناری است و شجره البهق نیز خوانند و در قاف گفته
 شود **برسی** قطن است و طوط و عطف و کرسف نیز گویند و پنخ لا ارضی و گفته شود انشا الله و نوان قور
 کهن آن قضم **برنجشک** اگر بنفشکست و گفته شد و جتن تر نفل نیز خوانند **بر دوسلام** لسان الحمل است
 و گفته شود انشا الله تعالی **برغونی** بر قطن است و گفته شود **برجاسف** بوی شویلا خوانند و نیز
 بر ترا سک و جند اسم دیگر دارد و گفته شد و گفته شود انشا الله و بهترین وی زرد بود و طبیعت وی گرم بود در
 دوم و خشکست در آخر درجه اول منفعت وی آنست که جرته صدراع سر و ضما کردن یا لظول بغابت نافع
 بود و ملطف و مفتوح بود و صاحب دوار و سدد را نافع بود و سنگ کرده بریزند و اگر در طبع وی نشینند
 حیض براند و ریش رجم را پاک کند و بچه پندارد و میثمه بیرون آورد و ورم رجم را نافع بود و اگر سرم از وی پاشا
 این عمل کند و اگر سوزانند و خاکسترش بر ریش فرج افشانند خشک گردانند و اگر با غسل پاشا مندمند که جگر و جت
 القوع و سده پنی و زکام را نافع بود اگر بطبع بوی بشویند و خوردن وی مضر بود بکرده و مصلح وی انیسون است و رازی
 گویند بدل آن در در دسر سرد با بونج است و گویند بدل آن افشین است **بردی** نباتیت است که در آب روید و در
 مصر از وی کاغذ سازند و مولف گویند نیز از آنک خوانند و شاخ میان وی پیرز گویند و در قوه مانند کاغذ بود
 و در سوخته وی تخفیف زیادت بود و طبیعت وی سرد و خشکست در دوم اگر بر جهر احمای ترپاشند خشک گردانند
 و اگر در سر که خوابانند و خشک کنند و بر ناصر کنند نافع باشد و خاکستر آن اکله که در دهن بود نیکو باشد و حبشیش
 دم بکند و آنچه مصری بود غذا در حون ترکشد و بکند مانند نی سکر **برطانیقی** صاحب منہاج گویند که بستان
 افروز است و گفته شود انشا الله **برسیا** **وشان** شولجن و شولجباد و شولارض و طحید الحمار و شول الحنظل
 و ساق الاسود و الوصیف الاسود و کزبرة البیر نیز گویند و آن شول الغول است بسیار سی و سی و شان گویند که مانی رسوا

ششم

بهترین وی است که خوب آن بر خیزد و طبیعت وی معتدل است در گرمی و سردی و کوبندگی و خشکی و در سیم
از وی مسهل بلغم و سودا بود و شوش و سینه را از فضل غلیظه پاک کند و بکند از اند و بر قان و سپرز را نافع بود و بول
و حیض براند و سنگ بریزد و چون پیاشامند شکم بکند و شیشه برون آورد و کزندی سک دیوانه را نافع بود و دیگر جانوران
موزی چون بخراب پیاشامند و متخلل و ملطف بود و در الشلب را نافع بود و موی بر وی باند و خناریر و در نباتات تحلیل
کند و اگر پیاشامند بر وی بر قان و عسر البول را نافع بود و اگر مالون و روغن مورد یا روغن سوسن و زوفا و شراب پیاشامند
و بر موی که ریزد طلا کنند و دیگر نیز در و پنج آن محکم دارد و اگر بسوزانند و بر سر و کل مالند و بر وی باند و جهت جرب چشم نافع بود
و اسحق کوبید مضطرب است و بپرز و مصلح آن مصطک است و در آنی که بید بدل آن در سود مندی ریزد و وزن آن بنفشه و نیم وزن
آن رب السوسن **پرشوم** بلغم اهل کبد قسب است و گفته شود انشا الله **بزرگ قوطونا** بیارسی سفینوش کوبند و پیوسته
فصلیون و معنی آن بر غوثی بود و نیز از آن نیکو کوبند و آن دو نوع است سفید و سرخ بهترین آن سرخ باشد که میل بسیاری زند
و فربه بود و چون در آب کنند در بن آب نشیند و سفید سرد تر از سیاه بود و بغایت و طبیعت نیکو سرد و تر بود و در
دوم و کوبند در سیوم و کوبند معتدل است در گرمی و خشکی و در آن بنشانند و نشنکی ساکن کند و اگر بریان ناکرده دوم
بکلاب کرم پیاشامند طبیعت براند و اگر بریان کرده بود بار و غنی کل شکم بکند و در و پنج را نافع بود و خاصه بچه کارزا
و لعاب وی جهت خشنه دهن و سینه و لدغ معده نافع بود و بر ورمهای کرم ضا کردن سودمند باشد و جهت نفوس
یا سر که وجهه صدام با کلاب سودمند بود و نشاید که نیکو کوفته خود استعمال کنند که کشنده بود و شربت از وی مقدار دو
دریم بود و مداوی کسی که نیکو کوفته خورده باشد با سفید باج و فلفل و حلیث یا عیشک کنند و دو اونس و بدل وی
در تلین طبیعت به دانه بود یا تخم حرو در تبرید و تر طیب تخم تورک **بزرگ الکرفس استانی** تخم کرفس طبیعت آن گرم
و خشک است در دوم بول و حیض براند و سده جگر و کزندی و کرده بکشد و فوا که از امتلا بود سود دهد و شربت از وی
سه م بود و جهت کزندی جانوران نافع بود و در دیور را نافع باشد اما مضرب و شش مصلح آن حماما است و شریف
در حواصی آورده که تخم کرفس کوفته با تخمندان قند بر و عن کا و جرب کنند و سه روز پیاشامند باه را زیاد کنند بخت
اما باید که بعد از کوشش فرج خور و بدل تخم کرفس فطر اسالیونست و کوبند و یک آن افستین و نیم وزن آن
فطر اسالیون **بزرگ الکرفس الجبل** فطر اسالیونست و گفته شود انشا الله **بزرگ الحباری** بیارسی تخم حرو و کوبند

و بگرمانی بنبرک خلی طبیعت آن معتدل است در حرارت و رطوبت و در عمل اقوی بود و بهتر از تخم خطی بود
خشنه سینه را نازل کند و سح و ریش روده را بغایت نافع بود و جهت کزندی ریش و سحوم نافع بود و چون در ادویه
حقنه داخل کند دفع مضرة ادویه حاده بکند و بدل وی تخم خطیست **بزرگ الخطی** بهترین وی آن بود که سیاه
ورسیده بود و طبیعت وی سرد و خشک بود و کوبند معتدل است در حرارت و رطوبت و اگر با سر که بر بهی طلا
کنند و در آفتاب نشینند نافع بود و جهت سرفه کرم سودمند بود و خون رقیق شکم بکند و در ضماوات که جهت
ذات الجنب از نافع بود و سنگ کرده بریزد و بدل وی تخم خبازی بود **بزرگ الرطب** بزرگ القلاح و بزرگ
الصفصفه و بزرگ القنت و بزرگ القنداد و بزرگ القصب کوبند و آن بزرگ العلق است بیارسی تخم اسپست
کوبند بهترین وی بزرگ و فربه باشد و طبیعت آن گرم و تر است و در وی نفی باشد باه را زیاد کند و مجامعت را
قوة دهد و شیر زیاد کند و بدل وی در معاجین تخم شلغم بود **بزرگ الجرجر** بیارسی تخم کیکر خوانند و کیکر کوبند
بهترین وی استانیست و طبیعت آن گرم و خشک است در سیوم و کوبند در دوم و سودمند بود جهت عسر البول
و بر غش طلا کردن نافع بود و باه بر انگیزد و در ساقی را نافع بود و مقدار یکم و اگر بکچنی و آب کرم پیاشامند
تو بلغم آورد اما مصلح بود و معنی زیاد کند و بول براند و ناریک چشم آورد و اگر سحی کنند و بر کلف روی طلا کنند
برد و اگر بکوبند و بوجوی نمک سوده بر زرده تخم مرغ نیشتر کنند و پیاشامند مجامعت را قوه دهد اما شکل
خوار بود و مضرب و بختانه و مصلح وی کثیر بود و بدل وی را زنی کوبند نبات و لیست و کوبند بدل وی تو دری است
و جبول کوبند بدل وی تخم کند ناشت و دیسقورید و س کوبند در طبع بدل آن خود است **بزرگ المظ** حبت
القلقل است و گفته شود انشا الله **بزرگ الخخ** ختیه است سارسی شفتک کوبند و با صفهانی خاکش و به
تبریزی سوارون و بهرکی مراشوه و در باب خاکفته شود انشا الله **بزرگ السرمق** بزرگ القطف بود
وصفت آن نقاف گفته شود انشا الله و طبیعت وی معتدل است در حرارت و برودة و خشک بود و در آل
و کوبند کرم است و در وی جلا و تلین بود و مضرب است لفضل و مصلح وی قند و کلاب بود **بزرگ الحرفه** بقلة
الحما است و در جلد و فرج و بقلة المبارک و بقلة الزهر و بقلة لینه کوبند و دندان ساو کلف و
فرخیز و فرغینی و حقوق نیز کوبند بیارسی تخم تورک کوبند و با صفهانی تخم پیرین و بگرمانی تخم بکرک

و به تیزی تخمکان و بهترین وی آنست که فربه بود و طبیعت آن سرگرم در درجه سیوم سوخته بود و در دهه در دهه
که از گرمی بود و تپهای خاده را مقدار پنجم از وی بگویند و شیر و بابت پاشانند و اگر جلاب خورند
جهت سرفه که از حرارت بود نافع باشد و جهت لدغ معده نافع بود اما مقطع شته بود و وقتی که افراط کنند و بهر
بپزند و معده بلغمی و مصلح آن قند است و بدل آن بزرقطونا بود **بزرالزمان** حب الغلغل است و گفته
شود **بزرالجزالبتانی** پیارسی تخم گزگویند نافع بود جهت ریشهای خورنده چون بگویند و بران ضا کنند
و اگر بخورند باه را بر انگیزد و بول و حیضی براند و ریشهای عفی پاک کند و استسقا را نافع بود و گزندگی جانوران
و بولس گوید که در دساقین را یکدم تخم گز با یکدم قند پاشانند نافع بود و بدل آن بوزن ان انیسون
بود **بزرالجزالبتانی** دو قواست و گفته شود انشا الله **بزرالسکاب** پیارسی تخم سداب خوانند
و بهترین آن سیاه فربه باشد و طبیعت آن گرم و خشکست در سیوم نافع بود جهت فواق بلغمی و ساکنی کذا
و اگر بیکدم تا دویم پاشانند و اگر بشراب پاشانند جهت دفع فز نافع بود و گزندگی جانوران خاصه که با
انچه خشک و مغز گردان استعی کنند و جهت عرق النساء نافع بود اما مقطع منی بود و مصلح آن کثیرا است
یا علی و بدل آن سداب **بزرالحنتی** پیارسی تخم کاهو گویند و بهترین وی آنست که بستانی سیاه بود
و فربه و گویند سفید تیزی طبیعت آن سرد و خشکست مخدر و منوم بود و سنهوه جماع را ساکن کند
و کسی که ویرا اختلاص بیا افتد چون بیات مدافع بود و قطع شته کند و تقطیر منی و خشک گرداند و مقدار
یکم تا دویم مستعمل بود و ضا کردن جهت صداع سودمند بود و منع سیلان مواد جسم بکند چون بر پستانی
ضا کنند و وی سبات آورد و مصلح وی مصطک بود و بدل وی دم الاخرینی **بزرالبیج** پیارسی تخم منک
گویند و بلفظ دیگر خدای الرجال و آن سه نوعست سفید و سبز و سیاه بهترین آن سفید است و بود
از سفید سبز اما سیاه کشنده بود و طبیعت وی سرد و خشک بود در درجه سیوم و از آن سفید سرد است
در اول درجه سیوم و خشکست در دوم عصاوه وی درد گوش را نافع بود و جهت نفث دم با فراط را سودمند
بود و در دساقین کند و بر نفوس طلا کردن نافع بود و خوردن وی مضر بود و مسبت و حذر و تبا کنند
عقل بود و خنای و جنون آورد و در رم زبان و ضیق النفس و تاریکی چشم و گزانی گوش باز دیگر کنند و او

وی بقی کنند بآب کرم و روغن و غسل و بعد از آن شیر تازه و مرق اسفید باج طرح و گوشت بزره فربه و بدل
آن افیونست بوزن آن و صاحب تقویم گوید مصدع بود و حذر احتشام و مصلح آن غسل است و انیسون و اگر بر برص
طلا کنند بغایت نافع بود و قوی اعضا بود چون در حمام طلا کنند بر بدن و در دجکرمس را سودمند بود و بانی
بزرالفجل پیارسی تخم تر تیز خوانند و بهترین وی آنست که فربه بود طبیعت وی گرمست در سیوم و خشکست در دوم
جهت تنش و کلف و بهق سیاه و سفید و اثر زخمهای نافع بود چون آب را زبانه طلا کنند و بهق سیاه و سفید با
کندش و سرکه در حمام طلا کنند بغایت نافع بود و نفی که در شکم بود تحلیل کند و محلل قوی بود و مقدار دوم مستعمل
دارند اما مضر بود و جگر و مصلح وی پستان است و اگر مابکر پاشانند قوی آورد و بول براند و دوم سبزر را تحلیل
دهد و اگر بسکنجیس بپزند و بد آن غرغره کنند تخمجان کرم خنای را نافع بود و در دفع زهر و گزندگی جانوران
قایم مقام تر یک بود و صاحب تقویم گوید مصدع بود و مضعف جگر و مصلح وی کشیز و سکر بود و جهت در دسبزر کند
شده بغایت نافع چون سه م و زهر روز دوم گفته و پنجه با سکنجیس پاشانند و بدل آن حب الرشاد بود
بزرالمرود پیارسی تخم مرو گویند و شیرازی مرو رنگ گویند بهترین آنست که نازه و فربه بود که بون آن سرخی
رند طبیعت وی گرم و تر است با اعتدال اگر بر بیان کنند نافع بود جهت دو سفا و یا و سحج و شکم بند و منضج
و رحما بود و دنبله و بر بیان کرده سهل اندکی بلغم بود و مقدار دوم مستعمل کنند و مضر بود بیش و مصلح آن
جلنا باشد و بدل آن بزرقطونا و در انضاج بدل آن بزرالکتان بود **بزرالکاکج** حب کاکج است و گفته شود
انسا الله **بزرالهوه** بلغمه امل خراسان تووری را گویند و گفته شود و بلفظی دیگر شند که گویند و قصیده نیز گویند
بزرالبلا سقیس حرف بالیست و گفته شود انشا الله **بزرالقنب** شهابی است و گفته شود **بزرالحدق**
پیارسی تخم انده قوقو گویند و یو اسپست گویند و جاقا و درق نیز گویند و بهترین وی آنست که فربه بود و بری و طبیعت
وی گرم و خشکست و معده را پاک کند مقدار نیم م و نافع بود جهت گزندگی جانوران چون بسکنجیس پاشانند و از او و یه
بایی بود و متیج باه بود تخم و گیاه وی نیز لیکن خوب آورد و مصلح آن کثیرا بود و بدل شلیل است **بزرالسان الحسل**
پیارسی بارتنگ گویند و به تیزی تخم بزوشه خوانند و طبیعت آن سرد و خشکست و بهترین آنست که فربه بود
و سیاهی که بر سرخ زند نافع بود جهت سده جگر و کرده و عرق النساء قابض بود و مقدار سه م مستعمل بود و چون بیات

نفت دم که از سینه بود نافع بود و فصول که از شکم و اسحق کوبید طبیعت آن کرم خشک بود و مضر بود
 بشش و مصلح آن غسل بود و بدل آن تخم حماض بستنی باشد **بزرگ الحاض** حب الرشا کونید پیارسی تخم ترشه
 کونید و شیرازی تخم ترششیک کونید بهترین آن بود که فربه بود و سیاه که بر خن زنده طبیعت آن سرد خشک است
 بغایت و قایض بود و حره صفا بنشانند و روده را پاک کند و شکم ببندد و اسهال قطع کند خاصه که سبب خلطی
 کرم بود اما مضر بود بکبره و مصلح آن قند بود و در خواض آورده که تخم حماض اگر در خوقه بندد وزن بر بازوی حب
 بندد آبتن نشود و رازی کوبید تخم حماض بر می اگر پیش از کزندی عقوب خورده باشند و عقوب بکوبد هیچ مضر است
 نرساند و تخم حماض بستنی بهتر آن بود بسیار مایل بود و طبیعت آن سرد و خشک است در دوم سودمند بود و جبهه
 ماده صفرا و تب غب و دموی و مقدار دوم مستعمل بود و مضر بود بسیرز و مصلح آن تخم رازیانه و کرفس است
بزرگ الکمان پیارسی تخم کمان کونید و کشد اندک خوانند و شیرازی بزرگ کونید بهترین آن بود که تازه و فربه باشد
 و طبیعت وی گرم است در اول و معتدل است در تری و خشکی و کونید معتدل است در گرمی و سردی و خشک است
 در اول و منفع ریشها و در محما بود و خواه ورم کرم و خواه ورم سرد اندرونی و بیرونی و کلف و برصی نافع بود و دغا
 وی زکام را سودمند بود و اگر بریان کنند شکم ببندد و اگر خام پاشا منشد شکم براند و مقدار مستعمل از وی سه م بود
 و اگر در بول کند و اگر بپزند وزن در آب آن نشیند ورم جاسیه که در رحم بود تحلیل یابد و معده را بد بود و شجاری
 اهم شود و غذا اندک دهد و مضر بود با نشین و مصلح آن کلنگین بود و عسل و جالینوس کوبید نافع بود جبهه شقا
 معتدل و ریش شش و هر جراحی که از بیرون بدن بود بصلاح آورد و مقوی اعضا بود و دیسقورید و س کوبید
 چون سوزانند و سحق کنند و بر ریش مقعد افشانند خشک گرداند و زایل کند و بدل وی عصاره با قند بود و کونید به
 حلیه و در خواص آورده اند که چون با موم و عسل بر برص ناخن ضا و کنند البته ببرد و چون بخورند منی زیاده کند
 و در دسینه رافع بود **بزرگ النعام** پیارسی تخم سیسنبه کونید و بهترین وی بستایست سیاه رنگ و طبیعت
 وی گرم و خشک است حیض براند و زانیدن آسان کند و مقدار سه م مستعمل بود و جبهه باد که در شکم بود نافع بود و
 فواق امتلائی و بغایت سودمند بود اما مضر بود بشش و مصلح وی کثیر بود و بدل آن تخم نفع و تخم بالنگو مسابوی
بزرگ الدند الاسود جیلدنگ است و گفته شود انشاده **بزرگ الیلون** پیارسی تخم مارچوبه کونید و مارکیا خور

و بهترین وی بستانی بود و طبیعت وی گرم و تر بود و در دوح منی پنهانید و شمه جاع برانگیزد و مفتوح بود و شیر زیاده
 کند و مقدار دوم مستعمل بود اما مضر بود بسیرز و مصلح آن عسل است و عسل بول رافع بود و عرق الشا و قویج بلغمی
 و دخی و کزندی ریتلار اسودمند بود و بدل آن حنجل است **بزرگ العصفور** قرطم است و گفته شود انشاده **بزرگ الکشوت**
 زجبول خوانند پیارسی تخم کشوت خوانند و بر بانی دنیار و سنگوتا نیز کونید و طبیعت آن معتدل است در سردی
 و گرمی و خشک است سده هکرو سپرز نکشاید و معده را پاک کند و غلطای عفی از عروق بیرون آورد و ثمار کب از بلغم و ماده صفرا
 رافع بود و اگر با سرکه پاشا منشد فواق را ساکن کند و چون بکشد شکم ببندد و قوه معده مدید و بول و حیض براند و
 سیلان درم رافع بود و عصاره وی چون تر بود با قند جبهه برقان نافع بود و اگر بطبخ وی عصاره وی پای را بشویند نفوس
 رافع بود و مقدار دوم مستعمل بود و بطعم بغایت تلخ بود و در منفعت مانند تخم کاسنی بود در اکثر حالات و کونید مضر بود
 بشش و مصلح آن عسل است و کونید صمغ عربی و بدل آن کونید چهار دانگ وزن آن افشیت است **بزرگ الهندی** پیار
 تخم کاسنی کونید و بهترین آن سیاه رنگ و سناه بود و طبیعت آن معتدل است در گرمی و سردی و خشک است نافع بود جبهه
 تبهای صفراوی و سده هکرو و برقان و مقدار دوم تاسه درم مستعمل بود و کونید مضر بود بسیرز و مصلح آن کسجین باشد
 و بدل آن تخم کشوت باشد **بزرگ الالبخره** قریض و ساسار گشت کونید و آن کرته است پیارسی تخم انجیر کونید و طبیعت آن
 گرم و خشک است در دوم بهترین آنست که فربه بود و در وی تلطیفی هست و کونید تر است و در همای بن بخش صلب
 نرم کند و باه را نه یاده کند چون مثلث یا با شیر کا و تازه بود و مجرب است و اگر بکوبند و بر ریشهای خورنده و سرطانات
 افشانند نافع بود و چون پاشا منشد مارا صفرا و بلغم و قویج و استسقا رافع بود و مقدار نیم مالک باب کرم و عسل و اگر بکوبند
 مقدار سه م بشار یا شیر تازه پاشا منشد محاموت را قوه دهد و شریف آورده است که چون بکوبند و با عسل پاشا منشد
 و بر قضیب طلا کنند قضیب را ستر گرداند زیاده و اگر با کسجین پاشا منشد جبهه در کرده و سیرز نافع بود و اگر کونید
 و عسل برشند و لعق کنند و شجاری نفس رافع بود و صاحب تقویم کوبید مغج کرده بود و مصلح آن صمغ عربی باشد
 و کثیر و بدل آن حرف است و قدمانا کونید بدل آن تخم کندا است و کونید تخم جرجر است و از بسیار خوردن وی
 سرفه پیدا شود و دواوی آن شراب بنفشه و حویب بود **بزرگ الزایاج الرومی** انیسون است و گفته شد
بزرگ الزایاج در گفته شود در صفت الزایاج انشاده **بزرگ الفنجکشت** حب القند خوانند

مادسی تخم خشکست خوانند و بیزاری تخم دلا شیب کوبند و غلظ کوبی نیز خوانند و در کنار رودهار وید و بهترین
آن بود که بوی آن تیز بود و طبیعت آن گرم و خشکست در دوزخ و گرم از وی باده هم سکنجبین پاشا مندرجه و درم
سپرز و استقنا نافع باشد و اگر ماسه که بچو شاند و بپرز ضا و کنند نافع بود و اگر بپاشند فتح سده حکو بود اما صانع
آرد و محقق منی بود و مصلح آن غیر و زنجبین است **بزر الکراش** پادسی تخم کند نا کوبند و بهترین آن شامی تازه
فرب بود و طبیعت آن گرم و خشکست در سیوم و کوبند سرد است و جنین کوبند گرم و خشکست در سیوم اگر بخور کنند با
قطران در شیب دندان که گرم دشت باشد بکشد و بپندارد و اگر در شیب مقعد بخور کنند بواسیر را زایل کند و درم
اروی بادوم تخم مرغان نافع بود و جبهه نفت دم که از سینه بود و تر و خویشتن کسی که شتوتش منقطع شده باشد یکم نافع
بود و سنگ کرده بریزند و اگر با حبس را شاد بران کنند تر که از سردی و بلم بود بغایت نافع بود و مضر و بیش و مصلح و
عسل است و کوبند و محقق شش است و مصلح آن لعاب بدانه است و بدل آن تخم هر چه در خواص وی است که اگر کسی
در سر که اندازد ترشی ببرد و کوبند اگر کسی خواهد که جماعت بسیار کند و هیچ اذیه بوی نرسد تخم کند با شرب پاشا مندر
بزر اللفت بزر الشیم است پادسی تخم شلغم کوبند و بهترین وی آنست که سرخ رنگ باشد و طبیعت وی گرم و تر است
باده را زیاد کند و نافع بود و چون در معاجین بود دفع سموم و ادویه قنانه بکشد و شریف کوبید و در خواص که چون تخم شلغم
بر گردن بندند نافع بود و جبهه ورم اریه و جرب است و اگر پاشا مندر غوطه آورد در دما که از سردی بود و قویج سخت شده
را بغایت مفید بود اما مضر بود و بیش و مصلح آن تخم خوزه است و مقدار مستعمل از وی دوز بود و مولف کوبید که از خوا
وی آنست که چون کمین شود و ننگ در میان آن نبود و لجا نرنگ بر ویر و این محبت **بزر البصل** پادسی تخم پیاز
کوبند و طبیعت آن گرم و خشکست و در وی رطوبتی فضا است و باده را تحریک دهد و در خواصی سرد **بزر السلق**
پادسی تخم خفندر کوبند و آن دوز نیست و گفته شود انشا الله در سلق و طبیعت وی سرد است و در وی اندکی خشکی بود و مده
بد بود و شکم براند منفع و مقطع بلغم بود و بدل وی تخم خطمی بود **بزر القش** پادسی تخم خیاره کوبند و تخم خشکیار کوبند
و بهترین آن بود که فرب بود و طبیعت آن سرد بود و تر و بهترین آن تخم خیار بود بول براند و مقدار تخم مستعمل بود باده هم کوبند و برین
طلا کنند و اندام نیکو گردانند و اسحق کوبند مضر بود و مصلح وی سکنجبین بود **بزر القش** پادسی تخم خیار کوبند و بیزاری
خیار پانک و بهترین آن بود که از خیار زرد کوبند و فرب بود و طبیعت آن سرد و تر بود و نافع بود و جبهه احراق صفرا و ورم

که در حکم و سپرز بود و در شش کرم و ریشی اسحق کوبند مضر بود و بانیثین و مصلح آن کثیر است و بدل آن بزر القش
بزر البطیخ پادسی تخم بزره کوبند و بهترین آن بود که شیرین باشد طبیعت آن گرم تر است دوده را پاک کند و جماعت را زیاد
کند و منی بپزد و شیر و جبهه سرفه کرم نافع بود و در کسینه که از ورم کرم تولد کرده باشد و خشونت دهن و حنجره و خلق را نرم
گرداند و تشنگی نباشد و تهای حاده و تبی که سبب آن صفرا سوخته بود و ورم حکم کرم را سودمند بود و سده آن بکشد
و بول براند و محاری کرده و مثانه پاک کند و سوزش آن قطع کند و بقیه ورم های کرم که باشد تحلیل دهد و اسحق کوبند مضر بود
بسیار و مصلح وی عسل است و مقدار دوز تخم مستعمل بود و صاحب تقویم کوبید بسیار از وی مضر بود با شش و مصلح آن
عصاره زرسک است و وی شیر زیاد کند و منی بپزد و غوطه آورد **بزر الورد** تخم گل بهترین آن بود که از گل فارسی
کوبند و طبیعت آن سرد و خشکست و قابض بن دندان حکم کند و قلاع زایل کند چون کوفته در دهن گیرند و در شکم را نافع
بود و معده و روده را پاک کنند و مقدار مستعمل از وی دوز بود و نافع بود و جبهه اسهال را راری و در پنج را سود و خوردن آن
شش را مضر بود و مصلح آن کثیر باشد **بزر الریحان** تخم شاهسفر هم خوانند و بهترین وی آنست که سیاه و فرب بود و
کوچک و خوشبوی و طبیعت آن گرم و خشکست و کوبند و مقدار است در گرمی و سردی نافع بود و جبهه دوار و رعاف و قیام
صفراوی و مقدار نیم م بریان کرده سحر نافع بود و شکم بپند و چون بیکه آب سرد یا کلاب تر کرده فرو برد قطع
اسهال عرض بکشد و کوبند مضر بود مکرده و مصلح آن حزن کوش است و بدل آن تخم خرد **بزر الشبث** پادسی تخم شنبث
کوبند و بیزاری تخم شتر و بهترین آنست که فرب بود و طبیعت آن گرم و خشک است با معتدل شیر را براند و بواسیر را
قطع کند چون بسوزانند و بر بوا سیر ضا و کنند و مقدار دوز مستعمل بود لیکن مغنی بود و مفعی و مضر بود و مثانه و مصلح آن عسل
است و بدل آن دوز زن آن شنبث **بزر الکرنب** پادسی تخم کرنب کوبند و بیزاری تخم کلم بهترین آن فرب تازه بود و
طبیعت آن گرم و خشکست و نافع بود و اگر بخورند منع مستی سراب بکشد و در مست شود و منی زیاد کند و مقدار یکم
مستعمل بود و مضر بود و بیش و مصلح آن عسل است و این ماسو کوبید که هر کس که دوز تخم کرنب آب کاو زبان پاشا مندر
و شراب خورد در مست شود و کل وی چون فرزند از آن بسازند و زن بخورد بیکه در شکم بکشد **بزر الاسفناخ**
بهترین آن بود که سرفه خیل بود و طبیعت آن سرد و تر بود و نافع باشد جبهه درد دل و تب و مقدار یکم مستعمل بود و مضر بود
بسیار و مصلح آن طین مخموم بود **بزر بقلة الحقا** بزر اخفه است و گفته شد **بزر غوره** خرم است

و غوطه آورد و برهق و کلف طلا کردن را بکند و بازده شمع بر نایل طلا کند نافع بود و در ریح که از سردی باشد
ساکن کرد اند و سودمند بود جهت سها و گزندگی عرق و تیل خوردن و ضا د کردن چون با انجیر بود و اگر با غلغل
سحق کنند و بر معده ضا د کنند در معده ساکن گرداند و اگر با سر ماهی بریان کنند و برهق و ریش ریح افشانند
نافع بود و حرار و ریش سر اسودمند بود و بسیار خوردن وی تخش خشک و زبان بود و مضر بود بحصب
و معص آورد و نفاخ بود و مصلح وی کاستی بود و بعد از لبن شیر تازه و صاحب تقویم گوید مصدع بود سپرد
کلاب و کافور بود بدل آن عنصل است **بصل العنصل** اسقیل است و گفته شد **بصل الذئب**
بصل السببر است و گفته شد **بصل الفار** بصل العنصل است و گفته شد **بصل النرجس** بسیار سی پاز نرگی خوانند
طبیعت وی گرم بود چون با سر که بردا، التغلب طلا کنند نافع بود و چون حباب در دم از آن با مار العسل
پاشا مانند بچه حرده و زنده بیندازد و چون دو حال بصل پاشا منده آورد و گرم را در شکم بکشد و مفتح و رها
گرم بود و شریف گوید که اگر قضیب بوی مالند شما و ادمان کنند قضیب را ستر و قوی کند و اگر سه عدد پیاز
نرگی در شیر خویسانند یکساعت و روز و سحر کنند و بر قضیب طلا کنند بخیر است و بدان ادمان کنند اگر عینین
بود بحال صحت باز آید و فعلی عجیب اروی بینند **بصاق القرم** رغو القرم و زبد القرم گویند و آن حجر القمر است
و گفته شود اساده **بطیخ** بسیار سی خربزه گویند بهترین وی سمرقندی بود شیرین و قول اکثر آنست که سرد است
در اول درجه دوم و تر است در آخر آن بعضی گویند گرم است بحقیقت خوشتر نیست و تر بود و در اول کند و سنگ مثانه
بریزاند و برهق و کلف و سنج را بیل بکند و در شمع وی جلا بیشتر بود که جرم وی و پوست وی چون بر پیشانی جسفانند
منع نزول آب بکند و خوردن گوشت وی سنگ بزراند خاصه از آن کرده و سح وی دوم چون بکوشانند و پیا
شامندی بی رحمت آورد و خربزه استحیل کرد و بدان خلط که در معده زیادت بود و مخرج احشا بود و معده و
همیشه آورد و اگر در معده تباها شود سحر کرد و مصلح وی سکنجین ساده بود که بعد از آن بخورند و باید که میان دو طعام
خورند و اگر در معده تباها شود البته قی کند و در معده را ننگند و اگر پوست وی در حمام بخورد و مالند اندام را پاک
گرداند خاصه رور الون براق و مملو و اگر خوشک کرده عوض آستان بدان دست بشویند زهومت را بیل کند و اگر
پوست وی با گوشت کاه و پیر نرزد از معده بگذرد و اگر پوست وی خشک کرده در دیگی که گوشت غلیظ بود اندازند زود

بخند و حذر اسازد **بطیخ** **بطیخ** هندست و بطیخ سندی نیز گویند و خربزه هندی خوانند بیشتر از خیار
کند و تبریزی هندوانه گویند و بهترین آن بود که ابدار و شیرین بود و طبیعت وی سرد و تر است در دوم نافع بود
جهت مرضهای گرم و تبهای حرقه و مزاجهای گرم و دفع تشنگی بکند و اگر با سکنجین پاشا منند بول براند و مثانه بشوید
و آب وی با قند چون پاشا منند تبریز زیاده نکند و مضر بود به پیران و مزاجهای سرد و خون بزاز وی صهل شود در
حکرو بلغم آگیرد و اخلاط را خام گرداند و مصلح وی قند بود عیسل یا باوی خورند یا بعد از آن **بط** گوشت وی بسیار
رطوبه و حرارت بود و تر تر از مرغهای آبی بود اما دیر از معده بگذرد و پیوسته وی مسکن و جبهها و لذها که در عرق بدن باشد
و فاضله از مجموع مرغها بود و گوشت وی لوز اصافی کند و از زرا و باه را زیاده کند و زهر بی آورد و چون هضم شود
غذا بسیار در دلیکی دیر هضم شود و ثقیل بود و خون تنگ از وی متولد شود و خلط تنگ و مصلح وی آنست که
با سر که و ابا ز نرگرم پزند و اگر بریان کنند بروغن زیت جرب کنند و پیاز در اندرون وی کنند و اندرون وی
بکشند و کرفس و سداب و میگو و دانه سیر خشک پاک کنند **بطیخ** بسیار سی بن خوانند و صفت آن در باب
حاد رجه الحضر گفته شود اساده **بطر اسالیون** فطر اسالیون است و گفته شود آفاده و معنی آن کرفس حبلی بود
بطر ابیونانی کوه است و اسالیون کرفس **بطارسی** بلغه یونان سرخشی است و گفته شود آفاده
بطر الاون بلغه یونان دهن الحمر است و آن نقطه است و گفته شود آفاده **بطباط** عجمی الراعیست
و گفته شود اساده **بعر الضب** بسیار سی سرکین سوسمار گویند و بشک سوسمار کم گویند بهترین وی سفید بود
و گرم تر بود برص و کلف را نافع بود و سفیدی که در چشم بود را بیل کند و چشم را جلا دهد و قوه باصره بدهد و حکم را
نافع بود و بشیرازی آنرا سرکین مازنگ خوانند **بعر الماغر** بسیار سی سرکین بز خوانند و بشیرازی بشکل بر و طبیعت
ان گرم و خشکست قناریر را تحلیل دهد بقوه و درم سپرز و درمهای صلب و چون خشک بود زنی بیستم باره بخود
برکیر سیلان رحم باز دارد و اگر سحر کرده عیسل بپاشند و طلا کنند در و مفصل را نافع بود و بشیراب برگزندی عرق
ضما کنند نافع بود و خاکستر آن با سر که بپاشند و برگزندی مسک دیوانه طلا کنند سود دهد و سرکین بز گوشتی در التعلب
را نافع بود و محال صلابات مفصل و درم آن بود و مستحق در افتاب طلا کردن نافع بود و با سر که برگزندی زنبور و جا
نوزان نهند سحر آن جذب کند **بعر القمان** بسیار سی سرکین کوسفند گویند و بشیرازی بشکل کوسفند اگر با سر که بر نایل طلا کنند

افعی ۳

سودمند بود و بر سوختن آتش ضحاک کند نافع بود و با جرم روغن بر کونشت زیاده نادن نافع باشد
بهر الحال بشیرازی شکل شتر خوانند چون بر نایل بندند و بخور کنند قطع کند و خون رفتن پنی باز دارد
چون خشک کرده بپایند و در پنی دهند و گویند چون بادویه جبهه صرع پیاشامند سودمند بود و محل خنایر
و دانهها بود چون تروی ضحاک کنند در دم فصل و ورم آن نافع بود بقم جوب در خست که از طرف هندی خیزد
و زنگبا و صباغان مستعمل کنند طبیعت آن گرم و خشک است در دوم کونشت بر جراحت برویاند و قطع
خون از هر عضو که بشد بکند و ریشها خشک گرداند بقس پیونانی بقسیس خوانند و اهل شام شمشاک گویند
و ورق آن مانند ورق مورد بود و قابض بود چون پیاشامند شکم بندد و شریف گویند نثاره جوب
چون با خنایر کشند و بر سر ضحاک کنند صداع را نافع بود و اگر با سفیده تخم مرغ و گرد سیاه بپزند و بر روی
ضحاک کنند سودمند بود و این موکف گویند شمشاک آنو است نشابوری و هر یوی و بغدادی و روضی
شمشاک تباوری و هر یوی گرم و تر بود و شمشاک بغدادی بزرگش بزرگتر از انواع شمشاک بود و چون از زمین
برایدر است برود و بر ما نازل باشد و اول که سرما پند بر کنش سیاه شود و شمشاک هر یوی بر ما نازل باشد
بقلة الحما بقلة المبارک است و اسمهای دیگر وی در بزرگتره گفته شد بشیرازی کورک گویند
بهترین وی تازه بود طبیعت وی سرد و تر است در سیوم و گویند در آخر دوم صغرا بشکند و فی باز دارد چون
ده دوم از آب وی پیاشامند منع نرف بکند و نایل بوی حک کنند نایل و اگر بر ورهای گرم که مخوف بود
ضحاک کنند نافع بود و آب وی جو پیامند گرم را بکشد و کزندی جانوران را سودمند و اگر بار و روغن کل بر
سر کنند جبهه در سر که از آفتاب بود نافع بود و سورش نشانده در آن سود دارد خوردن و جبهه در جهم که از
کرمی گویند ضحاک کردن نافع بود و عصاره وی جبهه نفث دم و معده و جگر گرم سودمند خوردن و ضحاک کردن
و جبهه روده و اسهال حراری حقه کردن نافع بود و تبهای حاده را سودمند بود لیکن باه را مضرب بود و بسیار
خوردن وی تاریکی چشم و شکبوری آورد و مصلح وی کرفس و جرجیر و نعناع بود و گویند مضرب بود و
مصلح وی مصلط بود بقلة خراسانی بقلة حامضه خوانند پیازی تره خراسانی گویند و طبیعت وی
گرم و خشک است در وسط دوم و گویند در اول شکم را بندد و حره صغرا را سودمند بود و داشتههای طعام باز دید کند

حون نقصان شمه از حرارت بود و محوری مزاج را نافع بود و بلغی مزاج را مضرب بود بقلة مبارک و بقلة الزهر
بقلة البینه بقلة الحما است و گفته شد بقلة الغزال مشکط است و گفته شود انشا الله تعالی
بقلة الملك شایسته است و گفته شود انشا الله تعالی بقلة ارجیه با در بنویس است و گفته شد
بقلة بارده لبل است و گفته شود انشا الله بقلة الانصار کرب است و گفته شود انشا الله بقلة الغضب
با در بنویس بری است و گفته شد صفت با در بنویس بقلة الخطاطیف صاحب جامع کوبید و ورق الصفر است و گفته
اما آنچه محقق است دو الخطاطی است و گفته شد انشا الله تعالی بقلة الذهبیه قطف است و گفته شود انشا الله
بقلة العرس فوج بری است و گفته شود بکبر بلغة اهل هند خیال جنبه است و گفته شود انشا الله
بلوط الارض پیونانی کما در یوس را گویند و گفته شود انشا الله بلوط الملك به بلوط است و گفته
سود انشا الله تعالی بلوط در وی قبضه بیشتر بود که در سا به بلوط و در قشوی که آنرا جفت خوانند قشوی
زیاده بود که در بلوط و بهترین وی تر و فربه بود بزرگ رسیده طبیعت وی سرد و خشک بود در دوم و گویند در اول
و گویند خشکی وی در سیوم و گویند گرم است در اول منفوت وی است که منع نرف دم و نفث بکند خاضع جفت
وی و غذای بسیار دهنده و جبهه صلابه با پیه بزرگویی نافع بود و اگر بسوزانند جبهه ریشها و قلاع نافع بود و بجز را نافع بود
و جکیدن کیز جبهه زهر نافع بود و شکم بندد و اگر طبع وی کسی که اسهال مزمن و حرته امعا دارد پیاشامند شود
باشد و اگر از طبع وی و از وی فرزند سازند و زن بجزه بر گیرند سیلان مزمن که از رحم آید باز دارد لیکن بلوط غذای
ثقیل بد بود و دشوار هضم شود و صداع آورد و اسهال کوبید از پیست م زیاد است نباید خورد و مضرب بود مثانه و مصلح
وی آنست که بریان کنند و با قند بخورند و بدل بلوط بوزن آن خرنوب است بنطی باشد بلبلج پیازی
بلبله گویند بهترین وی آنست که زرد و رسیده بود و طبیعت وی گویند سرد است در اول و گویند در دوم و
خشک است در سیوم و در وی قوه ملطف و قابض بود و معده را قوه دهد و استرخا و رطوبت از آن نافع بود
و معده را دباغت کند و گویند شکم پیندد و بعضی گویند ملین فقط بود و روده را نافع بود و مقعد و چشم را قوه دهد
و اگر در چشم کشند آب رفتن باز دارد و طبیعت نزدیک یا مله بود و بلبله کاملی و مقدار شربت از وی
سه م بود و مغزوی نزدیک بفتق بود اسحق گویند مضرب است بفتق و مصلح وی غسل بود و بدل وی ۷

اسحق بن عمران گوید آبلج است و کونید بدل وی فاعنه خشکست و دود انک وزن آن آس و نش
یک آن هلیله سیاه بود **بلادر** انقود یا خوانند و غیر البلا در نیز کونید بهترین آن بود که سیاه فرب بود
که چون بشکند بسیار عسل بود و طبیعت آن گرم و خشکست در چهارم سودمند بود در جهت کسی که بلفم و رطوبت
بروی غلبه کرده باشد و استرخا غصبت نیان و فاج و لقوه را بغایت نافع بود و قوه حافظه برید و ذهن
را تیز گرداند و هر مرضی که در دماغ باز دید کند که از سردی و تری بود نافع بود و مقدار استعمال نیم درم بود و
خطر بود و اگر در شیب بواسیر و و کشتند بواسیر را خشک گرداند و عسل وی بردار و الشعلب بلفم بماند نافع
بود و از جمله مسخومات بود و سوزنده خون بود و حلقها و جنون و سرسام باز دید کند و تقطیع در خلق
و اندرون و سوزش دهن و لذع و معده و روده و تبهای حاده باز دید کند و در مثقال این عمل کند و رسم
بود و گاه باشد که کشنده بود و این مولف گوید کسی که او را بلادر داده بود و ندانید نوبت پوست اعضای
وی بپزد و بچنان بود تا ببرد و اگر باغیر کرد کان بخورند مضر است رساند و این از خواص است و اگر شکر نیز اضافه
کنند بهتر بود و مداوی کسی که بلادر خورده بود بدو غ کا و جواب و روغن بادام و لعاب به دانه کنند و در
آب برف نشاند و عسل وی استعمال بود در معاجین و عسل از وی چنان گیرند که انبری آذکون کنند
و بن بلادر پندارند و بلادر در انبر گیرند و بنفشه از نفع عسل از وی برون آید و بعد از آن بار روغن کا و
جوشانیده پیامیزند و روغن کردکان و در معجون کنند و بدیغورس کونید بدل وی پنج وزن وی مغرورند
و دانه نیم وزن آن روغن بلسان و شش یک آن نطف سفید بود **بلس** عدس است و کوفه شود
انشا الله **بلس** تین اسپض است و کفته شود **بلتجاسف** بر خجاسف است و کفته شد **بلوسیطون**
جلنا ر است و کفته شود **بل** میوه هند است مانند قنار که کونید نار است و کونید نار هند است
و کونید نار دشت است و کونید قنار هند است بری و پوست ویرا مثل خوانند و شحم ویرا ایل خوانند و حب
ویرا ایل کونید و محمد بن زکریا کونید بل میوه هند است از درختی حاصل میشود مثل درخت زرد الوایی مو
کونید میوه هند است بمقدار یک زرد آلو کرد شکل و ایشان آنرا ایل خوانند بکسرا و بلام زده و بهترین
آن بود که شیرین باشد و درخت و بر اها اما قلی کونید و کفته شود و طبیعت وی گرم و خشکست در دوم

و کونید در سیوم قابض بود و احشار اقوة دمد و صلابت عصب و رطوبت آنرا نافع بود و مرضهای سرد
مانند فاج و لقوه و استرخا را سودمند بود و قی باز دارد و در جوارشات شکم کینند و باد بشکند **بلنکست**
فرنج خشکست و از خشک نیز کونید و کفته شد **بلج** چون سبز بود و لیمو خوانند و جلال نیز کونید و آن خون
سبز بود بشکافند و پیرون آورند و آن را با پارسی بخورند و در غلاف باشد طلع کونید و صفت وی
در طلع کفته شود انشا الله و طبیعت ملج سرد و خشک بود در دوم تراب وی شکم کیند و خاصه که بشارت که غشقی
پاشامند و سیلان رطوبات رحم باز دارد و خون که از بواسیر آید باز بندد و معده را دباغه کند و اسهال را
بد بود سبب خشونت که در وی هست و دیر از معده بگذرد و غذا اندک دمد و سده بگذر آورد و بسیار خوردن
حلقهای غلیظه شکم باز دید کند و عسک بول بود و مصلح وی خیره بنفشه بود که بعد از وی بخورند **بلیوس** بصل
الیز است و کفته شد **بلسان** شجره مصر است و برگ وی بیکر سداب ماندا سفید بود و در موضعی
که از عین الشمس خوانند پیش بنود و روغن وی بهترین و فاضله تر از حب وی بود و حب وی بقوت تر از
عود وی بود و صفت عود در عین کفته شود انشا الله و صفت حب در حاد و صفت روغن در باب
دال در صفت دهن البلسان **بلنج** پیارسی بنفشه خوانند بهترین وی لا جوردی بود و طبیعت وی
سرد است در دوم و تر است در سیوم و کونید سرد و تر است در اول این مولف گوید بنفشه چهار
نوع است یک نوع بنفشه کارزی کونید و اول بنفشه وی در رسد اگر از کنار آب گرم برکشند و در باغ بکارند
زرد شود ویرا آب گرم باید و یک نوع را بنفشه طبری کونید و اندر ماه اسفند از و فروردین بشکند و یک نوع
را بنفشه اصفهانی کونید و آن نوع سفید باشد آن در با تا آخر فروردین بشکند و یک نوع را مرغی کونید و هیچ
نوع در شیراز بهتر از وی نیست و اندر بهار گاه نیکو بشکند و چون بخورند ماه رسد مگر بشکند و ممکن اورام
حار بود چون بروی ضما دکنند با آرد جو صدمع که از گرم بود ساکن گرداند و بپسیدن و ضما کرد و سرفه گرم را
نافع بود و سینه را نرم گرداند و سهل صفا بود و شربتی از وی از دوم تا چهارم بود و چون آب پاشامند
خناق را و صرع بچکان که آنرا ام الصبیان کونید نافع بود در جهت درد مقعد و شقاق و ورم آن ضما کردن
بغایت سودمند بود و مسهل بود بقوه جاذبه و بعضی کونید مسهل بود بجزوه و خونی که صامع معتدل از وی حال

و اگر روج معده و جگر گرم ضما دکنند نافع بود و چون بابا بویج بنهند و آب آن بر سر ریزند جبهه صداع که از
 حرارت بوده باشد نافع بود و خوردن وی مضرب بود بدل و مصلح وی آنست که با انیسون خوردن و بوییدن
 وی زکام سرد را منصرف نماید که باخیری مرزنگوش بویند و زکام گرم و نزلات که در سینه ریزد نافع بود و
 خوردن و بوییدن حرقه مثانه را سود دارد و ورق دی چون بکوبند و با قند بکودکان که مقعدشان پیرون
 آید دهند بغایت نافع بود و شریف گویند و ورق وی طلا کردن بر جرب صفراوی و دموی بغایت سودمند
 بود و بدل وی ورق خباز می است یا نیلوفر یا کازبان و گویند بدل وی نیلوفر و پرسیا و شانس **بخشکست**
 ذوخته اوراق خوانند و ذوخته اصابع هم گویند درخت وی در کنار رود مار وید و ورق مانند ورق شمشاد
 بود و مستعمل از وی کل وی بود پس ورق و تخم وی و جوب وی نشاید که استعمال کنند بهترین آن تازه بود و
 طبیعت آن گرم است در اول و گویند در سیوم و خشکست در سیوم و در وی قبضی هست با تفتیح و محلل بود
 و ملطف بود و جبهه صداع سرد ضما کردن نافع بود و سده جگر و صلابت سیرز را با سکنجبین نافع بود و
 اگر در شیب پشت بسترند منع احتلام و غوطه کند و زبان چون ستهوه بر ایشان غلبه کند در شیب خود دود کنند
 زایل گردد و از دود وی گزند بگریزند و خوردن وی گزند کی مار را نافع بود و بگریزند کی سگ دایوانه و
 بهایم ضما کردن نافع بود و مقدار شربت از وی یک مال بود لیکن مرصع و مسبت بود و چون بریان
 کنند در در سکر بود و چون بریان کنند کتر بود و مضرب بود طبا معه و اسحق گویند مصلح وی ضمغ و عسیت
نبات است صمغ البطم است و گفته شود و اسال الله **ببخ** منج گویند و عبری سیکران خوانند و پارس می کنند
 گویند و صفت آن در برز البخ گفته شود **نبطان** بخشکست است و گفته شد **بنقومه** خرطان گویند و این
 مولف گویند نباتیت که بر درخت زیتون و بادام و آجرو دسجد مانند کثوث و طبیعت آن سرد و خشکست
بندق بیارسی فندق خوانند بهترین وی بزرگ تازه بود طبیعت وی گرم است با عتدال با اندکی خشکی و گویند گرم
 است در سیوم و تر است در اول پوست وی فایض بود اما مغزوی باه را نافع بود و زیاده کند و گزند کی جانور را
 خاصه گزند کی عقرب چون با انجیر و سداب بخورند و ضما کنند بغایت نافع بود و گویند عقرب از وی میگریزد
 و اگر پیش از طعام بخورند سیوم را نافع بود و اگر بعد از سیوم فندق با انجیر و سداب خورند بغایت نافع بود اما فندق

و معده را اند بود و اگر سختی کنند و با مال العسل یا شامند سرفه کهن را نافع بود و اگر با پوست یسوزانند و صمغ کنند و با پیس
 کهن و با پیس خوک یا پیس خرس یا میزند و برداشته و طلا کنند موی بر وی اند و بعضی گویند بندق سوخته چون بازیت
 بایند و بر میان سر طفل که جشم وی از رق بود طلا کنند از رقی سیر و سیاه گرداند و موی نیز سیاه گرداند و بخواه گویند
 خوردن فندق دماغ را قوه دهد و پوست وی شکم بیند و مغزوی متغی و مولد ریاخ بود و معده و مصلح بود و مصلح
 وی فایند است و بدل آن مغز جو و گویند جلفوزه است **بندق هندی** رته خوانند و آن گرمی است بقدر از فندق اما
 کوچکتر بود و لون آن به تیرکی زرد و بغایت اعلی بود و جو را رته نیز گویند و طبیعت آن گرم و خشکست در اول اگر با سیر
 بر خنار طلا کنند تحلیل دهد و لقوه را چون سه روز سحوط سازند و در خانه تاریک بپاشند رطوبه از پی وی روان
 شود و صحت یابد و صرع و سدر و مالنجو یا را نافع بود و جبهه نزول تب کل کردن سبیل و شکم گری سحوط کردن با
 مرزنگوش نافع بود و با انجیر کل کردن احوالی برد و دوم از وی ربور او هیضه را سودمند بود و اگر هک کنند و فزجه
 سازند وزن بخورد و کبر و حیف بر اند و بجه پیرون آورد و عصاره وی مهمل سود او بلغم مانی و صغرا بود و بی اگر ای و صی
 و کلف را و بر قانرا نافع بود و با سکنجبین قلیج را سود دهد و تب ربع و وی تریاق گزند کی عقرب و رتبل و مجموع
 زهر را بود و قوه اعصاب بر بند و فایح و لقوه را بغایت نافع بود و معده سرد را موافق بود و قوه فاضله بهد و اگر
 بر اعصاب سخت طلا کنند سخت گرداند و اگر پنخ وی دوم بنشراب یا شامند و ات الحنب و ربو و سرفه کمن و نفث دم
 که از سینه بود سودمند **بنیک** مانند قشور است که از پنخ امفیلان از یمن خیزد سفید و زرد بود بهترین وی زرد است
 سبک خوشبوی و سفید فر بهد بود و طبیعت وی گرم و خشکست در اول قوه اعضا بهد و جلد را پاک گرداند و تشف
 رطوبات که در شیب جلد بود و بوی بدن خوش کند و قطع بوی بوزه بکند و معده و جگر سرد را قوه دهد و چون از
 پیرون ضما دکنند یا مالند و بوی وی دماغ را قوه دهد **بنبات الرقده** گاه است و گفته شود انشا الله **بنبات النار**
 انچه است و گفته شد **بن** پیارسی البکامه گویند و معی البکامه بخاری خوانند و البکامه رقیق گویند و در میم صفت
 وی گفته شود انشا الله تعالی **بنیق** در قوه مانند عدس است و طبیعت آن معتدل است در پیوست و قی
 بود مانند عدس بر فتنی و فیکد کدکان ضما کردن نافع بود و شکم بیند و مولد سود بود و مصلح آن روغن بسیار بود و
 بشیر از آنرا مشو خوانند **بنیر** سیستان است و گفته شود انشا الله **بجکر وان** لسان العصاره است و گفته

شود انشا الله **بوزیدان** بری مستعمل گویند و صاحب جامع گوید که در مصر مستعمل بوزیدان مستعمل میکنند و این
 سهو است بوزیدان تحقیق مستعمل است و هم صاحب جامع گوید از نقل این رضوان که بوزیدان نوعی از
 مستعمل است و صاحب مناجیح گوید خشبی هندیست و صاحب جامع همین گوید و این هر دو سهو است
 بوزیدان بغیر از مصر در هیچ جای دیگر نمی باشد و این مولف گوید بوزیدان در شوشتر می باشد اما آن خطوط
 ندارد که در مصری و در طرف هند طریقی که بخطای تعلیق دارد هم می باشد اما مثال مصری نیست زیرا که آن مصری
 سفید و سنگین و سخت است و از آن دیگر مواضع آن خطوط کمتر دارد و سبک وزن بود و آنکه صاحب مناجیح گوید
 و صاحب جامع آورده که خشبی هندیست مقصود ایشان آن نوعیست که از طرف خطای دارند و بهترین وی نیست که
 سفید و سبک بود و خطوط بسیار بروی بود و تازه باشد و طبیعت وی گرم و خشکست در سیوم و در روی رطوبت
 فضلی است و جالبینوس گوید کرمست در سیوم و خشکست در اول و گویند بقوة همین بود و وی ملطف بود و مفصل
 و نفوس را نافع بود و باه را زیاد کند و زهره را سود دهد و یکدم از روی مسهل مایه اصف بود و نافع بود و در حله طبعاً
 سرد و بلغم و عصب را پاک گرداند و منی بپزداید و زنان حبه فری استعمل کنند و فربه کننده است چون بشیر
 یا با آرد برنج حلوا سازند فربه کند و لون را نیکو گرداند بغایت و منافع وی در در و مفصل و نفوس مانند سورنجان بود
 و اسحق گوید مضروب بانیشتین و مصلح آن خردل است و گویند مصلح وی تخم گرز است و قند و شکر تری از وی مقدار دوم
 بود و در معاجین بدل وی دوزن وی بهمن بود یا بوزن وی وج و نیم وزن آن زرباد و وی حب القز است
 و کرماندیکر کشند و شیر بپزاید و این مولف گوید زنان شیر از آن شیر را خوانند و شقاق را هم شیر را خوانند و وی عده پاک
 کند و اشتها بیاورد و استقار نافع بود و سده جگر و سپرز **بورق** انواع آن بسیار است بهترین آن از منی بود
 و آنرا نظرون گویند و افریقی از ایشان بقوة تر بود و از منی تنگ و سفید بود یا در وی طبیعت آن گرمست در آقودیه
 دوم و خشکست در اول سیوم و عیسوی گوید کرم و خشکست در دوم جلا بقوة دهد و احاطه غلیظ قمع کند و معضرا
 ساکن گرداند و اگر بگویند و با مینجیح پیاشامند و طبع را نرم دارد و باد را را هبشکنند و بر حله در برص طلا کردن
 نافع بود و در طهارت نفخ دهد و چون با آب خلط کنند و در گوش جاکش بپزد و باد که در گوش بود و رطوبتی

که در گوش بود مجموع را نافع بود و اگر با سرکه پیامیزند و در گوش جاکش جاکش جاکش را برون آورد و پاک گرداند و چون
 سخی کنند با سرکه و بدان غوطه کنند علی که در حلق جسفیده باشد پیفتد و باد و قاتلات دود کرمان را بکشد
 و پیرون آورد و همچنین اگر بر شکم و ناف مالند و نزد یک تش نشیتند همین عمل کند و اگر با شرب در گوش جاکش
 کریم اسود دهد و رازی گوید اگر دوم از وی با سه م روغن زنبق بسایند و بر قضیب مالند انفاظ تمام آورد
 و محمد گوید چون بغایت سخی کنند و غسل بپوشند و بر قضیب طلا کنند و خضیه و کرد اگر در آن نوعی تمام آورد و کویس
 گوید بوا سیر و ناصور که در معده بود چون سخی کرده بار و غن کل بپوشند و بر آن نهند زایل کند و کمال صحت
 آورد و بجمه استقبا با انچه ضما د کردن نافع بود و اگر غسل در چشم کنند سفیدی بکشد و اگر بر دست و ارسطاطالیس
 گوید نافع بود و در حله رجم زنانی که رطوبه بسیار در وی بود تشف رطوبه بکند و قوه دهد و زهره را نافع و در اغلب
 و در الحیه و برص را سودمند بود چون سه روز هر روز دوم از وی غسل بخون سازند و پیاشامند و چون
 بار و غن نبفشد سخی کنند و در گوش جاکش جاکش جاکش کرم گوش بغایت مفید بود و در حقه مقدار مستعمل از وی یکم بود
 تا دوم و بسیار خوردن وی لون را سیاه گرداند و مفسد معده بود و مصلح آن صمغ عربیست و گویند کلنگ پنبه یا فاقه
 و بدل آن نمک تلخ یا نمک اندرانی بود و گویند بدل وی بوزن وی و شربت بوزن آن نمک اندرانی بود و بدیقورس
 گوید بدل وی یک وزن و نیم نمک بود **بوریطیش** حرقشیدنا است و گفته شود انشا الله **بوقیضا**
 در دار است و گفته شود **بوریتار** شلیم است و گفته شود **بورطانیه** کرمه السودا است و آن فاشر است
 و گفته شود **بولو بودیون** یونانی معنی آن کثیر الارجل است و آن سفایح است و گفته شد **بورغلیص** بزبان
 یونانی یعنی لسان الثور و آن کا و زبانت و گفته شود **بورنگ** با ذر و ج است و گفته شود انشا الله
بورحاشیشیت با پیش رکوبد تر یاق پیش است و از آن جمله زهره و پنج آن جد و ار است که از امغولی
 ما فرغین خوانند و گفته شود در جیم اسالیه **بورطریخون** یونانی یعنی کثیر الشعر و آن پر سیا و شانت و گفته شد
بول الناس کمیز آدمی چون با خاکستر رز بر جای که خون آید ضما د کنند باز است و سودمند بود و در حله حله و
 سعه و خراز و برص خاصه با بونق و آب جماض طلا کنند و در حله مطولان عجب سودمند بود و نافع بود و در حله
 کزنکی افنی حاصه صحرای اشامیدن و بر آن ریختن و با نظرون حله کزنکی سکه دیوانه و هر کزنکی که باشد نافع بود

وجه مجموع زهر و چون بسایند در پوست اندارد و در کوشش جگانه کرم که در کوشش بود پرون آورد و مؤلف گوید چون
مکیز کنند و کفی که بر روی آن بایستد بر نایل مالند قلع کند **بول الصبیان** مکیز کوکان چون در طرف مسین
باغسل به پزند نافع بود جهت سفیدی چشم و دانه و دیش و رمد و تاریکی چشم برود و دردی بول که در بی طرف نشیند
چون جند بران بگذرد بر جره پندارند ساکن گرداند و چون بار دخی حنا سحی کنند وزن بخود بر گیرد و در جرم
راساکی کند و احتیاق آن را نافع بود جهت کزندی افعی و عقوب کبری و صخری و کزندی سگ دیوانه با بوری
وجه حکمت و برص و جرب و جذام نافع بود و جهت ماده کوش که رفته اند بود چون پوست انار یا میزند و در
کوش جگانه نافع بود و جهت کزندی همه حیوانات سودمند بود **بول الدواب** مکیز چهار پایان سود
بود جهت درد مفاصل چون نطوکنند یا در آن نشینند **بول الابل** مکیز شتر بهترین بول جل ازابی بود که از ناخوب
خوانند و طبیعت آن گرم و خشکست و در وی قبضی بود نافع بود جهت خراش و زخم و زخم و شریف گوید سود
مند بود جهت ورم جگر و باه را زیاد کند چون پیاستاند و مفتحه سده مصفاة بود بقوة و اگر در کوش جگانه درش
کوش را نافع بود **بول الکلاب** مکیز سگ چون بکشد و در ناگند که منعقد شود و موی را بدان بشویند سیاه کرد
و بهترین خضابات بود و بر نایل استعمال کردن نافع بود بک قلع کند **بول المعز** مکیز بز نافع بود جهت درد عضا
تجنانکه تشنج و امتداد و سوط کردن و جهت استسقا اشامیدن مفید بود **بول البقر** بهترین مکیز گاو و ز
بود بهی راز ایل کند و خراش را نافع بود و اگر با بر بگذارد و در کوش جگانه در کوش که از سردی بود و
کند و چون در آن نشینند در معده سرد که از بوا سیر بود سودمند بود **بول الجاموس** مکیز گاو میش چون حود
صبر با وی بیامیزند و در کوش جگانه در کوش که از سردی بود و زایل کند با جراحت تعالی **بول الخنزیر البری**
مکیز خوک صحرائی سودمند بود جهت سفیدی چشم و سنگ مثانه بریزاند **بول الحمار** مکیز خر گویند چون پیاستاند
در کرده زایل کند **بوش در بندی** شیا فلیست که از ارمن می آرند و آن نباتیست که تجنان می گویند و غیا
میانند طلا کردن بر روی کرم و نفوس کرم بغایت نافع بود و ملین و متبر بود و بر بثر طلا کنند سود
مند بود و طبیعت وی سرد و خشکست در آخر درجه اول رازی گوید چون با آب غلب الثقلب بر توش
طلا کنند منفعه تمام دهد و بدل آن حوض بود یا شیا فلیست یا شیا فلیست و گفته شد **براج نف**

گویند و ضوهران نیز و عطف هم خوانند و آن کل پیدایی است بسیار سی پید مشک خوانند و بهترین کلک موش و
بکرمانی گویند و طبیعت آن معتدل است نطوکن کردن محتل نفخ بود آن در عضو که باشد و بپزیدن آن محتل باد ما
غلظت بود از سردی شکم براند و محرور را نافع بود و در دسر که از بخار مره صفر بود ساکن گرداند اگر با کجده برورند
مانند بادام بنفشه و روغن رازی بکینند بغایت خوشبوی بود و در صفت ادیان منفعت وی گفته شود
انتاشه و اگر بعضی کینید بادام کند لطیفتر بود **بج** بوزید است و گفته شد **بج** دو نوعست سرخ و سفید
و بهترین وی سفید بود و طبیعت آن گرم و خشکست در دوزم و مسیح گوید کرمست در دوزم و ترست خفقا را عظیم
نافع بود و دل را قوه دهد و منی پیغزاید و باه را بکشد و فریبی دارد و سنگ مثانه بریزاند و در تقویه دل نظیر ندارد
مقدار شربت رازی بکرم بود و اسحی گوید مضروب بسفلی و مصلح وی اینسون بود و بدل وی بوزن وی توری
و نیم وزن وی لسان العصاره **بیقیه** بنقه است و گفته شد **بیض** بهترین وی تازه بود از مرغ خانگی و ز
ده وی فاضلترین بود و باید که نیم برشت کنند و صفت نیم برشت آنست که اگر با پوست در دیک آب خوشا بپزند
اندازند سفید بار بشمارند و اگر بی پوست بود صد بار بشمارند و بعد از آن بردارند و زرده آن کرم و تر بود و سفیده
سرد تر و با هم یک معتدل بود در گرمی و سردی و تر بود و غلیظ و نیم برشت زود بهضم شود و غذا بهتر و در جبهه خلق
و سرفه و سبل نافع بود و باه را زیاد کند و زده وی بریان کرده قابض بود و چون غسل بر کلف طلا کنند زایل
کند و سوختگی آتش را نافع بود و منع و رهما بکند و در حقه جبهه فوطا معا سودمند بود و سوختگی که از آب کرم بود
بهضم بران مالند نافع بود و جراحت معقد و خضیه را نافع بود و اگر در سر که به پزند شکم به بندد و دود و سفا ریا را نافع
بود اما در بهضم سود خاصه منعقد آن و اگر ادمان آن کنند در خوردن کلف آورد و مطبخی وی به بود سنگ کرده
تولد کند و تخمه آورد و قوچ آورد و اولی آن بود که فلفل و زیره و در صینی با آن خلط کنند و بعد از آن زنجبیل تر با
حورند و سفیده آن اگر در کوش جگانه که ورم کرم بود سرد گرداند و در ساکن کند و اگر بر سوختگی آتش مالند سودمند
و اگر صوف بدان ترک کنند و بر خنم نبندند در خنم که از کرم بود ساکن گرداند و جهت نافع بود و در خنم حکما
نیدن و اگر کرم مرغ خام تجنان پیاستاند کزندی جانور را نافع بود و نیم کرم اشامیدن قوه مثانه و قرحه کرده و

خسوف سینه و نفث دم و نزله را سودمند بود **بیض الاوز و النعام و البسط** خایه مرغابی و شتر مرغ و ببط بهترین
آن تازه بود نیمه شب معتدل بود در گرمی لیکن غلیظ بود و مضر بود بقولنج و ریاح و دودار و مصلح آن صغیر و نیک
بود **بیض الحصار** بیضه کجشک باه را زیاد کند بیشتر از همه بیضها و همه بیضها این محلی کند **بیض الحجل** نیکو
ترین بیضه کبک تازه بود و لطیفتر از بیضه مرغ خانگی بود نافع بود در جبهه ناقمان و بیضه نذر و مرغ خانگی و کبک
مقوی دل و مستجمع اوصاف ثلثه باشد و مضر بود با صحاب که و مصلح آن مثلث بود **بیض الحباری**
و اللقلق خضایی بغایت نیکو و مفید بود **پیش** بدترین زمره است و در غایت گرمی خوشکی بود و تزل
نافع بود بر برص طرا کردن و جذام با دوی دیگر و وی سم قتل هر ملک بود مقدار دانگی کشنده بود و تریاق وی
پیش موش است و فاد زهر ماسک و مافوقین که آن جد و اراست و وی از سم افی زود تر نفوذ کند و قرون
سبیل نوعی از آنست و گفته شود انثا **پیش موش** پشایوها است و گفته شد اما پیش موش
حیوانیست مانند موش که معروف بفاره الپیس و درین درخت پیش جای که دارد نافع بود در جبهه برص و جذام
و تریاق پیش بود و افی و هر زهر که باشد **باب التاء تا نبول تا مول نیز گویند**
و تنبول خوانند و آن در قیست مانند ورق نارنج و در دریا بار بسیار باشد و بسیار خورند و طعم نرودیک بقولنج
بود جبهه درد دهن سودمند بود و بوی دمان خورش کند و اشتهای طعام باز دید کند و باه را قوه دهد و دندان را سرخ
کند و نشاط آورد و بد زرقه دهد و خون بن دندان باز دارد و معده و دندان و بن دندان را قوه دهد و خاییدن وی
و صاحب مناج کوبید طبیعت وی سرد است در اول خشکست در دوم قابض و محفف بود و شریف کوبید گرمست
در اول خشکست در دوم قوه جگر ضعیف بدید و چون بخورند و بعد از آن آب پاشانند نفس را خوش کند و
زایل کند و اهل هند عوض خمر بعد از طعام تنبول خورند و مفرح بود و غم را زایل کند و باید که با کلس صدف و شیخ
و انکی و باره فوفل خورند و اگر بی کلس بود هیچ طعم وی نیابند و تیغ بخشد و تنبول خمر اهل هند است و رازی گوید
بدل وی قرفل است که خشک باشد **تا سمحشت** حاضی است بزبان اهل بربر و در ترج صفت آن گفته
شد **تا کلوب** بزبان بربری فریبوست و گفته شود انثا **تا عتدست** بزبان بربری عاقر قرحا است
و گفته شود انثا **تب** مک افراست و گفته شد تبر و هب است و گفته شود **تا السقیلی**

حرف است و گفته شد **تا درج** بسیار سی اندر و خوانند و گوشت وی بهترین گوشت مرغهاست و منفعت
مانند دراج بود و گوشت وی گرم بود و داغ و فم را زیاد کند و در خواص این زهر آورده است که زهره وی چون
بدان سقوط کنند خیال و سواسی ایل کند و چون گوشت وی بریان کنند و سه روز گرم بخورند رحمت زایل
شود **تا تخ** کسب است و گفته شود **ترمس** با قلاهی مصری خوانند و شامی گویند بهترین و سفید فربه بزرگ بود
طبیعت وی گرمست در اول و گویند در دم و خشکست در دوم منفعت وی آنست که کلف و بهق و برص زایل کند
و ریشها و انما که بر روی پیدا شود و صلابت با غسل و سرکه طلا کند سودمند بود و آرد وی چون غسل پیامند و لعن
کند یا با سرکه پاشانند گرم را بکشند و در شکم و آرد وی چون با سرکه ضحا و کشند بر عرق النساء سودمند بود و آرد وی
چون با آرد جو با آب سرد بر درهای گرم طلا کنند نافع بود و چون با سرکه به پزند و آب آتش فاسی ضحا و کشند سود
مند و ریشهای ترک در سر بود و ریشهای پلید و جوب و در ابتدا ریش و آثار که در بدن پیدا شود و دانه که پدید
آید سودمند بود و چون با حر و غسل پیامند وزن بخورند بر کبد و پاشانند حمض براند و یک پند از دوی بزره
را صافی کنند و هر اثری که بود از زخم و غیر آن میرد و سده سپرز بکشاید و حکم خاص چون با غسل و سرکه و سدا
به پزند و چون بگویند و با سرکه پاشانند غشایان ساکن کند و مقدار سه م مستعمل بود و طبع آن گرم را بکشند
و براف بچکان طلا کردن همین عمل کند و اگر با بیخ ماز ریون بپاشانند و بگو سفند که جوب داشته باشد
بشوند البته زایل کند و اگر آب بپاشانند و پاشانند بول براند و شکم ببندد و این ماسویه کوبیده منع از وی نه شکم
براند و نه ببندد و بد بود و در شخوار هضم و خلطی خام از وی صلی آید و در عروق چون تمام هضم نشده باشد و چون
تلخی از وی بیرون آید غلیظ تر بود و در تر نفوذ کند و آنچه تلخی داشته باشد زود تر از معده بگذرد و باید که با سرکه
یا آنجا که یا نیک و صغیر یا بچکان خورند و جاکینوس کوبید بدل آن در جلد و وزن آن با قلا بود و گویند بدل
آن فوئج است و گویند بدل آن شیخ ارمنی است و چون با سرکه به پزند و بر مفضل سرد ضحا و کشند نافع بود و در
بلغمی تحلیل دهد و در خواص این زهر آورده است هر دانه که در آن بسیار داشته باشد و فرد از انبیه ازنی کند گویند
حم ن بطیخ آن نرمش بشوند زایل کند و جوب چهار پایان زایل کند و شریف آورده است که چون بپاشانند و بغور
کنند و پوست آن جدا کنند و در یک مسین کنند و غیر تازه بر آن ریزند خبث که از او پاشانند و بپاشانند

تا شش روز نشد کند بعد از آن مانند وی روغن کاه و بر سر آن کنند و بپوشانند تا منعقد شود و از آن صفا کنند شش ماه
الصفا و حره السودا و خلط خام لرج بود پس اگر خواهد که مسهل صفا بود در غرقه کنند کرم کرده و بر آب پیضماد
کنند اسهال صفا کند و اگر سودا خواهد بود لرج صفا کند و اگر خلط خام خواهد بود مابین در کبب صفا کند و این صفا و از اسهال
که تر است و این معالجه جهت طحلان و پیران که محل داروی مسهل بد نشسته باشند کنند مجرب است **ترید بقیر** آن
صینی بود **مُنبِّض** در ورم صمغ محفوف که در سوزنی سفید تر شود و زرد و کوفته کرده و بر مای وی صمغ بود و کهن
و بار یک بنود و بستری میان خنصر و بنصر بود و چون بگویند و بپزند هیچ ریش بر سر غزال مانند و تنگ سوراخ
باشد و باید که بوقت خرج کردن اول بخراشند و بروغن با دوام جرب کنند آنکه بگویند و طبیعت وی کرم
و خشکست در سیوم نافع بود جهت مرضهای عصبانی و مسهل بلغم بود تمام و اندکی از خلط سوخته از هر دو رگ
و ما سر جو به گوید مسهل خلط غلیظ لرج بود و واضح است که ششها مسهل بلغم رقیق بود و اگر تقوی کنند مسهل
بلغم غلیظ بود و استعمال کردن وی پیوسته و خنق در بدن پیدا کند و مضروب با مبع و بعد از آنکه خراشید باشند
بر روغن با دوام جرب کنند و کثیرا اضافه کرده استعمال کنند و اگر تقوی وی برنج پس کنند مسهل بلغم غلیظ و خام بود
اما ششها مسهل غلیظ نبود و ترید زرد و سیاه زهر بود مانند خرب سیاه بود و مداوی کسی که آن خورده باشد
مانند مداوی کسیست که خرب سیاه خورده باشد کنند و همان تدبیر کنند و ترید سفید محفوف خنک و صفا کرده
نافع بود جهت درد مصل که بلغمی بود و رخ را پاک کرد و اند تنقیه تمام خوردن و حقه کردن نافع بود جهت درد آن
نزدیک حیض آمدن و نافع بود جهت دردیست و دماغ لپاک کردن و اند از بلغم لرج و مفلوج و مصروع را نافع بود و
سرفه که از رطوبات فم معده بود سودا و علاقات این رخت آن بود که چند آن سرفه بیاید که تا می کند
تا خلط لرج بیرون آید بعد از آن ساکن شود و اگر با مله کابلی خلط کنند و دای نیگوید مصروع را و بدل آن نیم در آن
آن غار بقون و دانگینم آن صبر و دانگینم آن حفظ و گویند بدل آن نرم است و صاحب جلیع در غرقه آورده است
که بدل آن پوست پنجه درخت نوت است بوزن آن و شربتی از ترید از نیمم تا یکم بود **ترنجبین**
بهترین وی تازه سفید بود و طبیعت وی معتدل است در حرارت و برودت اما میل بحاراة دارد و لطیفتر از
قد بود و در وی رطوبتی هست و ملین بود نافع بود جهت تهیای کرم و سرفه و سینه را نرم کرد و اند و خشکی

نشانند و مسهل صفا بود بوفیخ خاصیت و سربتی از وی تازه دهم تا پست مال شاید و شریف گوید کرم و ترکست
در اول حفظ از نافع بود و اسحق گوید مضربت بسیار و مصلح وی آب ترهندی بود و گویند بدل آن مال الحام
باقند بود و گویند جو آب و قند و گویند بدل آن شیر خشک است **تراب القی** لنگر رد است و کفته شود انشا الله
ترجان یا در بنویه است و کفته شد **تر با مان** غافت است و کفته شود **تر فاس** کاه است و کفته شود
انشا الله **تراب الحاک** سنگ است و کفته شود **تر یاقوت سائیان** نوم است و کفته شود **تر یاق ترک** حومیا
است و کفته شود انشا الله **تر یاق الحیه** در کبج چشم کاه و کوهی و بز کوهی می باشد و از آن کاه کوهی بهتر بود و در
صفت ابل کفته شد منفعت آن و بیش از آن از ارس بران خوانند **تر یاق فارسی** حجر التیس است
و کفته شود **تشمیزج** سارسی چشمیزج گویند و حاکو خوانند و مال حجاز نشاء خوانند و بیش از آن چشمک
و بلفظی دیگر اطرا الیس گویند و روستائیان شیر چشم گویند و حبه السودا شونیز را خوانند و طبیعت تشمیزج کرم و خشک
و قابض بقوت در چشم نافع بود بغایت و ابو سمل آورده است که چون بغایت سخن کنند شهادت بر بر پزند و
بریش قضیب کنند زرد نیک شود و بهترین وی آن بود که زرد بود بغایت سیاه و براق باشد **تشتیان** و تشمیر
نیز گویند و آن بسفای جکست و کفته شد **تفاح** یا سسی سبب گویند و معتدل ترین وی شامی بود و بعد از آن
اصفهانانی پس قوقانی و طلیعی و آنچه تفته بود بد بود و همچنین نارسیده و تفته سرد و تر بود و آنچه ترش بود و قاقا
سرد و غلیظ بود و آنچه شیرین بود میل بکرمی دارد و آنچه ترش بود و نه قابض بود سرد و خشکست و شیرین
که رسیده بود معتدل بود در حرارت و برودت و مصری گوید شیرین کرم و تر بود در اول و ترش سرد و خشک
نود در دوم و آنچه حر بود معتدل بود در سردی و تری منع فضول بکند خاصه در قآن و تفاح مقوی دل بود و
مفرج لغایت و روح را لطیف کند خاصه شامی و قوه معده ضعیف بدید و اگر در میان خمیر بران کنند سودا
جهت قلت شهوة طعام و نافع بود جهت کرم و دوسنطار یا و سوبی وی مقوی معده بود و منع قی بکند و سبوم
نافع بود و تفاح شیرین چون کجته کنند و بر چشم نبندند که در کد ساکن کند و تفاح ترش که نشانند لازم صفا بود
و فی باز دارد و طبیعت بنید و رازی گوید تفاح مقوی فم معده بود و محرر و نافع بود اما نبطی الیض بود و
منفخ و اولی آن بود که چون از وی ثقل در معده یا بند آب سرد و طعام ترش بر سر آن بخورند بلکه شاداب خورند
سداب

ورق اسفید باج و مطبخ با خوردن و اطبا گویند بجا صیت نیان آورد و سبب ترش خلط سرد لطیف
از وی حاصل شود و سبب هر خلط معتدل از وی حاصل آید و شریف گوید چون ورق وی بگویند و ده م از
پاشانند دفع زهر را بکنند که کرم نمک و کوندکی جانوران بکنند و شرب را وی جهت کزندی عقرب و هر زهر کرم که بود
نافع باشد و تقویه معده تمام بد خد و سبب ماکسیده مولد عفونت و تبها بود و آنچه بر درخت رسیده بود
نیک باشد و آنچه نه بد بود و مجموع میوه جانین بود و ادمان خوردن وی در اعصاب احوال کند خاصه آنچه
ربعی بود و آنچه ترش بود دفع مضره وی بکوارش فتناع کنند و کلقتند و در خواص این زهر آورده است که بوج
پوئیدن وی سودمند بود جهت موسوسان و مذبولان و قوه دماغ بدید اما خوردن وی ریاح در عروق
احداث کند و او جاع عضلهها و باسد که بسبب کش از بهر آنکه چون هضم شود خونی که از وی حاصل شود بعضی
منحل شود بر ریاح لطیف در عروق و بعضی در عضلهها چون تندی در عروق پیدا شود اکثر آن که بکافد
و چون شکافته شود در شش بزد و سل پیدا شود محال و نادر افتد که نباشد **تفاح الارض** بابوئخ است
و گفته شد **تفاح بری** زعفران است و گفته شود **تفاح الجن** غریب و روح است و گفته شود **تفاح ارمی**
مشمش است و گفته شود **تفاح فارسی** خوخ است و گفته شود **تفاح مائی** اترج است گفته شد و این
نفسیا ناسیا است و گفته شود انشا الله **تقده** کزبره و کسره خوانند و گفته شود **تقوه** زیزه رو میست
پارسی کرو یا خوانند و گفته شود **تلول** قناری است و گفته شود انشا الله **تمتم** سماق است و گفته شود انشا الله
تر پارسی خرما گویند و طبیعت آن کرم و تر است در اول و کرمی وی زیاده از تری بود منتهی بپزاید و صداع آورد
و دندان و بن دندان را تباه کند و خون غلیظ از وی حاصل شود سینه و شش و روده را نیکو بود و بسیار خوردن
صداع و سرد و قلاع و خناق و درد دندان آورد و مصلح آن باو ام و خشخاش بود و بعد از آن سکنجین ساده
خوردن و چون در شیر تازه خویسانند و بخورند غوطی تمام آورد اگر ادمان کنند در رستان خاصه چون دار صینی
قدری کوفته و کشیر اندازند بر زرافه کند و باه را زیاده کند و لوز انیکو گردانند بغایت و مزاجهای سرد را جهت
در دپشت و در ک نافع بود **تر هندی** خرما تند و ضبارا هم گویند لطیفتر از اجاص بود و در طوبت
کمتر و بهترین وی زرد تازه میوه دارد و بغایت ترش طبیعت وی سرد در سیوم و کوند و در دم و شیخ

الرئیس گوید سرد و خشک در سیوم و ماسر حوجه گوید سرد است و در وی رطوبه بود مسهل بود جهت تی و تشنگی و تب
و غشی و کرب نافع بود خاصه چون خواهند که طبیعت نرم دارند و شربتی از طبع وی بنم رطل کباب بود و گویند
مسهل اخلاط محرق بود و حکم نافع بود اما شامیدن و جهت قلاع مضمضه کردن و خفقان از اسودمند بود چون از
کرم بود و دانه وی جهت حبه مستعمل کنند اما تر هندی مضر بود و سینه و مصلح وی شراب بنفشه و خشخاش بود و بدل
آن الوی سیاه باشد **متساح** پیارسی لنگ خوانند سر کین وی جهت سفیدی کنند و نوک در چشم بود بغایت
نافع بود و پیوه وی جهت کزندی وی در ساعت در د ساکن کند و چون بکند از نند و در کوشن چکانند در کوشن نافع
و اگر بران ادمان کنند کرمی را بیل کنند و در خواص این زهر آورده که اگر بر صاحب تب ریح ببالند نافع و شریف گوید پیوه
وی چون بکند از نند بار و غش کل در دپشت و کرده را نافع بود و باه را زیاده کند و خون وی بایلیله و امه خلط کنند و
بر سفیدی طلا کنند لون آن باز لون اندام کند و بر پیشانی طلا کنند در سردی و بر صد غین ببالند در د غشقیه را
نافع بود و گوشت وی چون با سفید پیوند و کسی که لاغر بود بخورد فربه شود اما غلیظه بود و زهر وی چون در چشم
کشند سفیدی را بیل کند و حکم وی چون بخورد کنند در شیب بخون جنون از وی برود و اگر دندان وی از جانب
راست بگیرند و بر باروی راست بندند جماعت را قوه دیر و حرکت تمام بود باه را و در خواص این زهر آورده است که
بهمه حیوانات فک زیرین ایشان در حرکت باشند الا متساح که فک زیرین و پیوه وی با موم بپزند و فیل سازند و بپزند
در زهری با در پشته صفادع قطعاً و از کنند ملازم که آن فیلد فروخته بود و چون طوف کند با پوست وی در پرون
قریه پس بپزند و سطح و هلیز آن قریه در آن دیه تکرک بنار دوا کپیوه وی بر پیشانی کشی چنگلی ببالند که بشیرازی کشش را
غیج خوانند هر غیج که برابر وی آورد از وی بگریزد و اگر چشم وی بکشد وقتی که زنده بود و مجذوم بند نافع بود و آن
علت را بیل کند و را بکنند که زیاده شود **تنبول** بانبول خوانند و گفته شد **تسکار** در نوعست معدنی و مصنوع
و طبیعت آن کرم و خشک و لطیف نافع بود جهت درد دندان و کرم آن بکشد و آب خوردن باز دارد بجا صیت
و جلا آن بدید و آنچه مصنوع بود صفة آن جنده نوعست یکنوع گفته شود نمک یکجود و یک جزو قلی و بوره سه جزو و اگر
نظرون کنند بهتر باشد و شیر کا و یا کا و میشن آن مقدار که آنرا بپوشانند بر آن کنند و بپوشانند آن مقدار که سخت
شود و بعد از آن بافتاب بپا و بپزند تا خشک شود و آنچه معدنی بود از چشمه بیرون آید و آن دو نوعست یکنوع پنج

مانند است و یک نوع به برف آنچه بریده باشد آنرا بر فک خوانند و آنچه نبریده باشد آنرا خنک خوانند و باید که
بروغنی جرب کنند و در جایی که باد راه نیابد نگاه دارند تا نبرد آنرا خنک خوانند و آن نیکوتر بود **توتوب**
صنوبر که حکمت و کفایت شود و از وی قطران گیرند و زفت و تخم آن قضم قریش خوانند و یمنوت نیز گویند و گفته
شود انشا الله **توت** **خلو** فرهاد خوانند پیازی توت سفید خوانند و قایم مقام آنچیز بود در انضاج آلاوی غذای
بد و مد و معده را بد بود و خون فاسد از وی متولد شود و بهترین وی بزرگ شیرینی بود و طبیعت وی گرم است در اول و
تراست در دوم و گویند سرد است در اول و چون بخورند زود از معده بگذرد اما در از زوده پیرون رود و بول براند
و معده را بد بود و اولی آن بود که پیش از طعام خورند و بعد از آن سکنجبین پاشانند و ورق آن و ورق آنچیز سیاه
و ورق آنکور آب باران بچوشانند و مویر ابدان بشویند سیاه گردانند و چون بگویند و بازیت پیامیرند و بر سوختگی
آتش ضحاک کنند نافع بود و اگر لطیف و ورق وی مضطربه کنند در دندان اساکن کند و طبع پوست وی همین عمل کند
توت حامضی معروفست بشامی بهترین وی سیاه بزرگ بود و نارسیده وی چون خشک کنند قایم مقام **سماق** بود
و طبیعت وی سرد و خشک بود در دوم و گویند تراست و گویند خشکی وی در اول است و در وی قبضی بود در دوم
دانه و حلق را نافع بود و ورق وی خنای را نافع باشد و عصاره وی خشک کرده ریشهای بدر را نافع بود و خشک
کرده وی شکم را ببندد و دوسنطار یا را نافع و پوست درخت وی تر یا ق سوکران بود و آب و ورق وی مقدار سه
با آنچیز چون پاشانند جهت کندگی ریش را نافع بود و خوردن وی معضی آورد و مصلح وی اطریفل کوحک بود و سحی
کوید مضر بود و شش و مصلح وی نادر بود **توت وحش** **توت** العلیق است و پیش از وی توت سه کل خوانند
و در علیق گفته شود **تودری** **تودری** گویند و بزرگ طحوه و قصیصه نیز گویند و پیش از وی تودی خوانند و صفتها
قدام و بکرمانی مادر دخت و به تبریری و رتیه طبیعت آن گرم است در دوم و خشک و عیسوی گوید تراست
در اول و تودری چهار نوع است زرد و سفید و سرخ و کلگون بهترین آن زرد بود و سودمند بود جهت سرطانات
که ریش نشد باشد بعل و آب طلا کنند و اگر آب پیامیرند و بر سرطانات باطن ضحاک کنند نافع بود و در همانای ب
و در همانای بن کوش و صلابت نفوس نافع بود و ریشهای که در چشم بود پاک گردانند چون بپس در چشم کنند و چون
در شراب به پیزند و پاشانند باه را زیاد کند و اگر در لعوق کنند نافع بود جهت حلقهای غلیظ لرج که در سینه بود

و شش بود **توتیا** انوعست و بهترین آن هندلیست و بعد از آن زرد و بعد از آن کرمانی تنک طبیعت آن
سرد است در اول و خشک است در دوم و جنین گویند که سرد و خشک است در دوم و آنچه شسته بود و فاضلترین
بحققات بود و در سیاه را نافع بود حتی سرطانات و در در چشم را نافع بود و منع فضول بود در عروق چشم
از نفوذ در طبقات بکند خاصه مغضول وی و صحت چشم نگاه دارد و در هر هم حبه ریش قضیب و خصیه بقیه
نافع بود و معتقد و در همانای آن و گویند بدل آون بوزن آن شاد و نیم وزن آن تو بال بود و گویند بدل
سرطان بحری بود **صفت** غنسل آن بکیرد تو تیا کوفته و پنجه و آب پیامیرند و در صره بندند که تنک باشد
نه بغایت و در ظرفی سبز کنند و آب باران بر سر آن کنند و در آب می جنبانند بسوخته لطیف رفیق بود با آب پیرون آید و آنچه
غلیظ و درملی بود و شمع در خرقه بماند بعد از آن آب را در ظرف دیگر کنند و دیگر آب بر سر آن تو تیا کنند همچنان که اول و دیگر
همان عمل کنند بعد از آن ابا بر کیرد و تو تیا از وی بگیرد و اگر درملی در برن آن باشد بندازند و تو تیا خشک کنند و استعمال کنند
تودریون پنج کوهی است و در شیش در کران صفت آن گفته شود انشا الله **توبال النحاس** لطیفتر از مس
سوخته بود و آن خون مست فاشه گویند از آن درفشند و بهترین آن قیر سی بود سیاه که میل بسرخ داشته باشد و رفیق بود تا
بوستی و اولی آن بود که پیش از سحی چند بوبت بشویند چون خواهند که در دروی چشم بکار برند و طبیعت آن گرم
و خشک بود در سیوم قابض بود و گوشت زیاده را بخورد و خشونت اجفا را از اسودمند بود و تاریکی چشم را بکند و جدا
بد و اولی آن بود که حده دی بنشاسته بشکند و خاصیت وی در اسهال بلغم و آب زرد است و آن خبابی است عمل
بود که نم مال سحی کنند و بایک مال ملک البلم حساب از آن و فرو برند و مسهل بلغم بود و قوه و گویند یک مال با ماء العسل بدهند
این عمل کند اما بعد از آن قدری سرکه پاشانند تا در اندرون نماند **توبال الحیدر** اقوی ترین تو بالها بود و چون آهن
سرخ شده گویند از آن درفشند و آن تحف و مقبض بود نافع بود جهت ریشهای بد **توبالون** نوعی از توبالان است
و آنرا غلقا خوانند و ورق آن مانند ورق کبر بود که در شکل و نشا خمدار دارد و چون شکند شیر بسیار از آن روان گردد
و بغایت محرق بود **تین** **رطب** آنچیز که بهترین وی و زیری بود پوست باز کرده بعد از آن آنچیز میل بسفیدی
دارد بعد از آن سرخ بعد از آن سیاه و طبیعت آن گرم بود اندکی و گویند گرم است در اول تا ابتدای درجه دوم و گرم است
در دوم و خام وی سردی مایل بود و دروی جلانی بود و بر تایل ضحاک کردن و بهی نافع بود و آنچه رسیده غده بهتر از

مجموع میز باد و زود تر بکشد و در او صرع را نافع بود و خوشه حلق و سینه را بکشد و تشنگی را بکشد و سکن
گرداند و کرده و مثانه را سودمند و از رمل و هر چه باشد پاک کند و خاکستر خوب وی دو سطر یا دانه نافع بود و اسهال را
خوردن و حقنه کردن مقدار با پنجه و لبن وی سودمند بود جهت کزندی عقرب و رتلا مالیدن و نارسیده وی بکشد
کزندی سگ دیوانه و ریشهای که رطوبه از وی روانه بود نافع بود و تخمین ورق آن با کرسته و شراب بر کزندی این
عوس طلاء کردن سودمند بود و خوردن انجیر همین سازد اسهال و قضا بماند و چون پاکوشت کا و صلب بر پزند و بتر
هر اسود و انجیر طبعی دارد و ورق آن طبعی و خوب آن طبعی و لبن آن طبعی و ورق مسخی قوی بود و لبن آن
حادی لطیف بود و لبن آن خون کداخته و شیر بندد و از آن بسته بکشاید مانند آنچه و اگر بر صوف نهند و در دندان
گیرند از خوردن پاک کنند و چشم کشیدن با عسل جهت ابتدا از نرول آب نافع بود و انجیر در وی نفخ بود و موکد مره بود و معده را
بد بود و مصلح وی سکنجین ساده بود که بعد از آن پاشا مندا شراب اترج یا رباس و غذائی خوردند باید که مره در وی
بیش یا بس بهترین وی دملی بود و طبعی آن گرمست در آخر درجه اول و معتدل بود در تری و خشکی
لطیف بود و منفتح و محلول و بر رملهای صلب ضما کردن نافع بود و دامیل را بفتح دهد و صرع را سودمند بود
و خوشه حلق و سینه و قصبه شش را موافق بود و شراب وی سرفه کهن را نافع بود و سده جگر و سپرز بکشاید
و کرده و مثانه را سودمند بود و خوردن وی از سم این بود و چون آب وی غوغه کشد خنق را تحلیل دهد و نفخ آن بدد
و بکشاید و خوردن وی خونی بد از وی متولد شود و امان خوردن وی شش در بدن پیدا کند و سرد خرا نافع بود
و در دشت و تقطیر بول را نیکو بود و مسخی کرده بود و العاظه آورد و شکم براند و سینه شش را از اخلاط پال کند
و مضر بود جهت جگر و سپرز که متورم بود و او ای آن مع سوز گدکان و مغز بادام خوردن و چون با فوج و سحر و حاشا خورد
کرده و مثانه و سینه را پاک کند و چون یک رطل از وی بر سر که شراب خویاستند نه شبانه روز و بعد از آن بر سپرز
ضما و کشد نافع بود و اگر هر مباد چهار دانه انجیر در سر که خویاستند جناخ ذکر رفت بخورد سپرز را بکشد از اند و ضما ده
کردن نیز بغایت نافع بود و جالینوس گوید بدل وی در الضاح حب صنوبر است و الله اعلم
باب الثانی فی القیانیر گویند و میتونیم خوانند و آن
ضمع سداب کوبی بود و گویند ضمع سداب تری و سداب بری هر مل است و گفته شود انشا الله و سداب

کوبی برک آن کوبل مانند لیکن در از تر و پس تر و پوشای وی در از بود و بوی عظیم منق دارد و تخم آن خفایا
بود و طبعی وی بغایت گرم بود و محرق و مسخی قوی بود و محقق و در وی رطوبتی فضلی باشد و حقی
بغایت کند از عمق بدن و موی بر ویاند و پوست پیچ وی تر بردارد و الغلب مالند بغایت نافع و استرخا
و نفوس و مفاصل سرد را بغایت سودمند باشد و حقنه کردن جهت عرق النساء نافع بود و نفث دم و فضول
طلا کردن نافع بود و شربتی از وی در استقائیم بود با ماء العسل و مسهل و مقوی بود و اگر زیادت از این بود
بول و طبع بندد و درم زیاده کند و قراقر و سوزش حلق و معده و سرخی روی دارد و باید که غشی ضیق النفس
پیدا کند علاج وی بقی کنند بعد از آن شیر و مسکه و جواب بدهند و عرق بشیر تازه و روغن کل و ازاد و به تخم سداب
بغایت نافع بود و این از خاصیت است و جالینوس گوید بدل وی در دار الغلب حرف است و وی مضر بود بمانند
و آلات بول و مصلح وی حب التمس و بلوطه باشد **تأمر** و جگر خوانند و آن لوبیا است و گفته شود انشا الله و سداب
تالسلی حرف بابلست و گفته شود انشا الله **تأمر** بسفایح است و گفته شد
در باب **باندی** پیارسی بستان گویند و ضرع بستان چهار بایان بود و نندی از آدمی گوشت وی مانند
دش بود و طبع وی شیرین بود و بهترین آن بود که از حیوان معتدل گیرند و طبعی آن گرم و تر بود و گویند مزاج
وی سردی مایل بود و غذای صالح بود و شیرین زیاده کند اما مولد بلغم بود و در وی غلظی بود و مصلح وی سوتر
و غنک بود **تعلب** پیارسی روبا که گویند چون آب بر پزند و بر مفاصل طلا کنند بغایت نافع بود و خاصه
تبخان زنده بر پزند و رمان نیک در آن آب نشینند اما بعد از تنقیه این عمل کنند و پیه وی در مفاصل رسد
باشد و در گوشتش ببرد چون در گوش جلا کنند و اگر بدان امان کنند کوی ببرد و در گوشتش وی خشک
کرده ساییده پاشا مندا بود و سرفه را نافع بود و پیه وی چون در دهن گیرند در دندان را بکشد و در چشم را نافع
و شریف گوید پیه وی چون با پوست تخم مرغ سوخته پامیزند و الغلب را نافع بود و مجرب است و زهره وی آب کف
واشی بکشد از نمد مسای و سوط کنند در بینی کسی که ابتدا اجزاء کرده باشد در هر روز یکبار سوط کنند بغایت کمال نافع
بود و اگر آدمی دندان وی در دست گیرد این از بانگ سک باشد و پیه وی چون بازیت اتفاق کنی بکشد از نمد و بر تری
و مفاصل مالند نافع بود و پوست وی بغایت گرم بود از نیم پوستها مسخی تر بود و حرط مزاج را شاید پوشیدن

و محروم مزاج نشاید و کسی که سرما بر وی غالب بود شاید و هر چند که موی بر وی زیاده بود سخو نشو و می پشیر بود و آن لبها
 زنان بلغم مزاج و پیران باشند و در خواص این زهر آورده است پیه وی چون طلا کنند بر نازیان یا جوب و در
 اندرون هر خانه که بنهند مجموع کیلان بران جمع شوند و این مولف گوید اگر بادام تلخ را مغز بگویند و بر گوشت
 افشانند و رو به باه بخورد و پهن شود **تغاریر** در داب است و گفته شود انشا الله و بلغمه اصل شام شمشام
 شام خوانند و سارسی و سنبو و با صفا می دانستند و **تقا** حرف است و گفته شود **تلان** طولید و
 و فتانیز گویند و آن غلبه است و گفته شود **تلخ** سارسی برف گویند و صفت جمد و جلید در صم گفته شود انشا الله
تلخ صین سنگی سفید است که در سرها بخار بر نهد جبهه جلا و چشم و تب دق را نافع بود و طبیعت وی سرد
 و خشکست و این سپطار گوید زهره اسبوسی است و در الف صفت آن گفته شد **ثمره الحر** جوز الاهی گویند
 و در الف گفته شد در صفت ابل **ثمره الطرفا** عذبه است و در مزاج نیز گویند و گفته شود **ثمره الشوک المصری**
 جلنار است و گفته شود انشا الله تعالی **ثمره الروم** مقل ملی است و گفته شود انشا الله تعالی
ثمره العلیق ثوت علیق است پارس در گویند و شیرازی ثوت سه کل گویند و در علیق گفته شد **ثمره الکبر**
 عاشق خوانند و **ثمره الاصف** و **ثمره الاصف** نیز گویند شیرازی کورک خوانند و شفیق قنار الکبر گویند و طبیعت
 آن گرم است در سیوم و گویند در چهارم و زو کبر چون بارنگ و سرکه به پروردند لطیف بود و سده جگر کشاید و
 پسر و معده را پاک کند و طبع را نرم دارد و در کبر منفعت می گفته شود انشا الله **ثمره سارسی** سیر گویند و بستانی و بری
 بود و بری اسقود و یونست و گفته شد و ثوم کرانی مرکب بود بوقه از ثوم و کراث و طبیعت ثوم گرم و خشکست در چهارم
 و گویند در سیوم و در هرات و پیوست از بصل قوی بود و محلل نفخ بود و آب گردش را نافع بود و خاکستری و برهقی
 ما عسل طلا کنند نافع بود و بر داء الثعلب با عسل و روغن حب البان پیامیزند و با باند موی بروی آنند و جوب و قوما را
 سود دهد و خوردن وی خام یا بریان کرده یا چخته حلق را صافی کند و سرفه کمین که از سردی بود سود دارد و خوردن دکا
 گرم را بکشد مجموع و علق از خلق پیرونا آرد و چون بگویند و با سرکه بدان غوغه کنند و چون در طبع و ورق وی ساق وی
بست حیض براند و شیخه پیرون آید و وی نافع بود جهت کندگی جانوران و سگ و پوانه و رتیل و این عس و عقوب
 و افی با ثیراب خوردن و ضحاک کردن و طبع را نرم دارد و بول براند و روده را نافع و قتی که بی تب بود و مقوی باه بود و قوای

و ورق الفسار نافع بود اما تصداع آورد و موضع چشم باشد و چون بخت بود حرارت و دما و می کتر بود و مصلح
 وی ترشی و روغن بود و گوشت فربه و صاحب تقویم گوید که مصلح وی بنفشه و بلیله بود و بول ثوم بر
 ثوم بستانست **ثوم الحیه** ثوم بری را گویند و آن اسقود و یونست و گفته شد بعضی از منافع وی او
 دیگر منفعت وی آنست که روضهای سرد و فاج و قوه و حذر را نافع بود و جالبینوس گوید فاج و قوه و جذام
 و برص و این را سودمند بود و جوی با عسل کف گرفته پیاشانند و لیسوریدوسی گوید بر ص و جرب
 و لبق را زایل کند چون بدین صفت استعمال کنند بکیر نذر ثوم بری و خرد بگویند و آب را زایان بر کشند
 و تخم را زایان کوفته و چینه و عسل کف گرفته در حمام مثل نوره طلا کنند و در هر سه روز یک نوبت و رما کنند
 تا با عرق فرو آید و معنس گوید جذام را زایل کند چون پیاشانند در هر پنج روز چهارم با عسل و باقی منفعت
 در باب شین در شود و یون گفته شود انشا الله تم **ثومش** حاسناست و گفته شود انشا الله **شیل** بخیر و خبیث
 و بخت خوانند پارس می گویند و آن نوعی از حشمت بود و طبیعت وی سرد و خشک است در اول و گویند
 معتدل است و نافع بود جهت بر احتمای تازه و منع نزله کنند و پنج وی و تخم وی منح می بکشد و ادر او بول کند
 تمام و اسهال باز دارد و از تخم وی احق سازند سنگ کرده بر بزند و طبع آن ریش مثانه را سودمند
 بود با حراره تعالی الجلیل **باب الحیم جادی** لبه کرم و قرقر و زنهقان
 و خلوق گویند و سحر الصعالبه و آن زعفرانست و گفته شود انشا الله تم **جاریس** سه نوعست
 یک نوع دخن گویند و آن پارس از زن گویند و شیرازی الم و یک نوع جاورسی هندی خوانند و آن زره است
 بیارسی زره گویند و یک نوع جاورسی گویند و پارس کاوشش و شیرازی کال خوانند و طبیعت آن سرد است
 در اول و خشکست در سیوم لطیف بود و در همه حالها بهتر از زن بود و خشکست در سیوم قابض بود و
 محقق بجزایع شکم پیچند و بول براند و خون بدازوی متولد شود و در هر صم شود و غذا اندک تر از مجموع
 حبیب دهد که ایشان نان پزند و چخته پیچانند و مصلح وی آنست که با شیر تازه بزند یا آب سبوس و روغن
 بادام یا روغن کاه یا روغن کنجد و جلوی جرب را برسی آن خوردند و بول وی در شکم بستن نافع است **جاورسج**
 حجر البقر است و گفته شود در حالت انشا الله تم **جاورسج** ضمیم در خیت که ساق کوتاه دارد و بر آن

کاه و زره گویند و آن هم

به برک انچه می ماند و اما کرد تو کو جگر بود و گویند ورق آن بورق زیتون ماند و قول اصح بود که برک آن کرد است
و برک زیتون دراز و ساق وی مانند خیارزه کشیده بود و کل وی زرد رنگ بود و تخم وی خوشبوی و تیز بود
وضع از وی چنان گیرند که ساق وی کنند تا پیرون آید و بهترین آن آن بود که بلون زعفران بود و تازه و تیزبوی
بود و زود در آب حل شود و اول که از ساق پیرون آید سفید رنگ بود و چون خشک کرد زرد شود و چون آب
بلوارند برنگ شیر شود و اگر سیاه رنگ بود معشوش بود و غشی با شوق و موم کنند و طبیعت جاوشیر گرم و خشک است
در سیوم و گویند در دوم و جالینوس گوید گرم است در سیوم و خشک است در دوم بر ورق النساء و مفصل سرد طرا کنند
نافع بود و بر دندان خورده نهند در ساکنی گردانند و صداع و صرع را نافع بود و در چشم کشیدن جلا بدهد و چشم
را روشن گرداند و استسقا و جکیدن کیز و صلابه رحم را نافع بود و چون با عسل بکشد از دندان خود برگیرد و حیض
براند و یکم بکشد و پندارد و جرب مثانه و بر دالجنب ضما که نند نافع باشد و با مویز بر نفوس صفا کردن
سودمند بود و قوی لجه را نافع بود و گردن کی جانور از او سرفه کنی را که از خلط غلیظ نزع بود سودمند بود و سنج
در خست وی چون بخار کنند و بخود بر گیرند بجه پندارد و مغز وی چون با فسنجین پاشا مندی حیض براند و اگر باز
راوند پاشا مندی گردن کی جانور از او نافع بود و اگر با شراب پاشا مندی در دم که سبب آن اختناق بود سودمند باشد
و مقدار شربتی از وی مایه نیم مایه یک مایه بود و بعد از آنکه در مطبوخ خویسانیده باشند و ابی هزار گوید اگر چه
سه ماه یا چهار ماه در شکم ببرد فیتله از جادو شیر سازند و بخود بر گیرند و برون آید و حقه صرع و ام العصبان
نافع بود و وی مغز بود با عصاب صحیح و انشینی و مصلوحی حرما حوز بود و بدل وی سنگینی بود و رازی گوید
بدل وی لبنی التین بود بوزن آن و ابی حر از گوید بدل آن بوزن آن قنده است و گویند و گویند یک وزن و نیم آن
قنده است و گویند بدل آن دو وزن آن وضع زیتون بود و شیخ الرئیس گوید ظنی من آنست اشق نزد یکیت بوی
جار المنز گویند سلی الحار است و آن نبات است که در آب روید و نیلوفر مانند و اندکی از آب پید باشد و طبیعت
وی سرد و قابض حله و جرب و ریشهای بلید و ریشهای کمین را نافع بود و بدل آن وضع بطباط بود **جاسوس**
خشی کش رندی است و در حاکفه شود انشا الله **جاکون** بسیار است **جاسه** با قلا قبطی
بود و در مصر بسیار باشد و در اربابا استاده روید و ساقی وی بستری انگشت بود و بد رازی یک کر باشد و کل کی

مانند کل سرخ بود و با قلا آن کو جگر از با قلا بود و چون خشک شود سیاه بود و چون تر باشد خجام و چغندر خورند
خج آن از پنج نی سبتر تر بود و قابض بود و معده را نیکو بود و آرد وی چون پاشا مندی جگر اسهال کبھی باز دارد
و ریشی روده را نافع بود و پوست وی قوی تر بود درین فعل **جاکسو** تشنج است و گفته **جین رطب**
بپارسی پیر تر گویند و بهترین آن شیرین لذیذ بود که میل بجلالت داشته باشد و از شیر معتدل از حیوان صحیح
البدن بود و طبیعت آن سرد و تر است در سیوم و گویند دوم غذای فربه کننده طبع را نرم کند و منع ورم بر آید
بکشد و دفع مضرت کسی که حر است سنگ خورده باشد لیکن سنگ کرده و مثانه پید کند و سده و مصلح آن عمل
بود با قنده و صاحب تقویم گویند مصلح آن زیتون است **جبن عتیق** پیر خشک بهترین آن بود
که روغن دار و شیرین بود و طبیعت آن گرم و خشک است در سیوم مصلح ریشهای بد بود و چون با نبات
سختی کنند سودمند بود و جهت تخریف مصلح صفا کردن و پیرون آید مانند کربنی رحمتی و چون بریان کنند شکم بیند
و پیر مولد خلل مراری بود و بر بدن را لاغ کند و معده را بر بود و دشوار است بود و تشنگی آورده و سنگ کرده
پید کند و باید که میان دو طعام خورند و اگر با مکر که کان خورند نیکو تر بود **جلیبی** جفی است و گفته شود
انشاء الله **جبله** هنک و جبله هنک و جبله هنک نیز گویند پارس جبراهنگ گویند و آن تخم
زرد خار است و پنج وی ترید زرد است و گویند تخم رند سیاه است و فعل وی مانند فعل خرق بود و بهترین وی
هندی بود و خلوقی رنگ برنگ شفق رنگ بغایت لذ بود و در از قد معوی بود بویه بلع و اخلاط غلیظ
لنج را و خطر بود و مکر مفلوج را نافع بود و شربتی از وی از نیم تا یک و اگر این زیاده بود کشته بود از خوردن
وی غشیان عظیم پیداشود تا حدی که خناق آورد و عرق سرد و معالجه آن بقی و آب گرم و حقه قوی که در
وی تخم حنظل بود و بعد از آن شیر تازه پاشا مندی و اگر تشنج پید کند موم روغن نرم بالند و در این نیم گرم
نشاسته و بدل وی خربج باشد **جدول** پارس سی زرد و گویند و بخولی ما و فرنی و پیر هندی
تریبی و آن پنجه است مشابه بعد هندی اما بوزن ثقیلتر و صلبتر از وی بود بهترین وی آنست جوی
چون بسایند بنفشه باشد و آن هندلیست اما انچه از خطا لیست بزرگتر و بهترین باشد و اکثرش بنفشه و انچه
هندلیست اکثر بسیار می گراید و در زمهر هند کو هلیست که از افراس میخوانند کوه غظیمست و درین طرف کوه

اهل هند و آن طرف میگویند از حساب مختار است آن پنج انجامی روید و از آن پس از بهر آن میگویند که این است
 زهریت که بهندی از آبس خوانند و آن پنج باز هر دویست هر دو در یک موضع می رویند و چون بی پهلوی می روید
 قوه زهر آن بساطل میشود و اصل آن موضع آن بس میخوردند زیان نمیدارد و اگر این بس جایی دیگر می روید که مجاور آن
 پنج حدود آن نیست نمیدانند کشته می باشد و بس را بجای پیش میخوانند و این مولف گوید اصل آن موضع از
 هلال و هلال خوانند و پیش بدترین همه زهر است تا جایی که تریاق فاروق باستقیمت آن مقاصد است
 خوانند کرد و این مولف گوید ما فرقی چهار نوع است سفید و سیاه و بنفش و زرد و نیز می باشد و خطایان بنفش بر بی
 خوانند و زرد اگر بی گویند و سفید و سیاه هندیت و زرد و بنفش خطایست و در شهر ملتان تحقیق مقدار نیم مایه پیش
 خوردنی کمال بسیار است تا سیدن گرفت و ختمی از جای برست و پنج دانه است مقدار یک در صد و با یک کله
 شیر خا بوی دادند بعد از یک ساعت قی کردن آغاز کرد بانواع رنگها چنانچه حاضران از بوی آن مصرع می شدند باز بخود
 افتاد و دیگر باز هم مایه صلایه کردند بشراب انگوری و بوی دادند باز قی کردن آغاز نهاد و بعد از آن خواب برو
 غلبه کرد چون در خواب رفت عرق بسیار کرد چون بیدار شد غذا طلب کرد از آن هر قاتل خلاص یافت بادن الله
 نعم و خواص این دار بسیار است اولاً با زهر آن پیش است که کرده شد دیگر در اعمال سجستان که از زمیز گرم
 سیرست مارتال می باشد شخصی را مار یکیز مقدار نیم مایه بشراب بساییدند و بخورد و دادند از زهر آن مارتال
 شد و در وقت بنفوسان خدای عزوجل و عوفی دله کرده را مقدار دو دانگ بشراب بدهند نافع بود و در مقدار
 این سبطار و در منهاج ابن خوله می گویند هو التریاق السموم باسرها حتی الپیش و اللفاعی
 و از منافع دیگر وی آنست که مجموع در دمار ایشانند اگر بر اعضا ظاهر باشد بر که یا بجلاب یا آب طلا کنند و اگر در طحال
 باشد مقدار دانه یک یا دو دانگ بسایند بقدری شراب یا آب گرم یا بجلاب کجب مزاج بدهند در دیشاند چون
 در قویج و در دکرده و در دمعده و سنگ کرده و مثانه و عسر البول را با سیر تخم خیارین بدهند نیز سود دارد
 و نیز مجموع او را مع صفوای و سودای در ابتدای ایشان طلا کنند در ابتدا ماده باز کرد و در ابتدا
 تحلیل کند و اگر محتاج نفع بود نفع بدید خصوصاً او را مع مغابی چون زیر بغل و بی ران که بسایند و طلا کنند
 و در تحلیل کند و اگر کسی را خیارک پیرون آید همین دار و طلا کنند تحلیل باید بی آنکه خیارک ببرد و بکشد و مع زهتی

بوی زرد دیگر در ایام مرضی و با هر کسی که طاعون بر آورد این دار و ماسکه بسایند و بر آن موضع طلا کنند تحلیل کند و خلاصی باید
 باذن الله تعالی دیگر در راقه و در در ابتدا از تحت خنایر طلا کنند بغایت مفید بود و بر پیشانی پلید و در شعله
 کفی قدری بگویند و بر آن باشند گوشت مرده را بخورد و بصلح آورد دیگر کسی که دلاضعیف باشد و خفقان داشته
 باشد هر روز مقدار نیم مایه بجلاب یا شراب بدهند دل را بغایت قوه دهد و در تفریح نظیر ندارد و در ایام و با خنایه
 تریاق فاروقی ذکر کرده که تناول کنند منع عفونت بکند و تقویه دل بدهد و دفع ضرر را بکند این دار و مفید همان
 خاصیت دارد بلکه زیاده تر چکه آنکه تریاقیه در وی هست و چندانکه گرم نیست و دیگر مولانا اصل الدین که
 از شاکردان مولانا خجالدین محمود بن الفقیه البیسی شیرازی علیه الرحمة بود مردی قلیل بود و در اکثر علوم ماهر و متقی
 و کلمات شیخ الرئیس ادریش شرح نوشته فرموده اند که هر که خاصیتی که در تریاق فاروق هست در بی دار و
 مفید هست و مع فرمود که مراد در معده بلغمی بود هر معالجه که کردم مفید نفعی چند عدد از این حدود را بر روز کار صلا
 میکردم و بجلاب گرم می خوردم آن زخم را بیل شد و شخصی را سده جگر بود و بستقا خون است اجماعه حیدر و در
 این دار و با سکنجبین بخورد سده کشاله شد و رنگ وی که زرد بود برنگ اصل خود آمد دیگر کسی که مثانه
 داشت و چهار روز بول او گرفته بود از این دار و بساییدند و بر مثانه وی طلا کردند و قدری در احتلیل وی
 جگایند نه همان ساعت بول وی بکشد و ریم پیرون آمدن گرفت و شفا یافت باذن الله تعالی
 و دیگر زخم بوسیر را از این حدود بدان موضع طلا کنند در دسکمی گردانند و درم را تحلیل دهد دیگر آنکه در شجوا
 را نظیر ندارد بسایند و قدری و بجلاب گرم بخورد و دهند و قدری به پشم پاره بخورد و در حال وضع
 حمل شود دیگر صرع صبیان را بشیر مادر مقدار نیم دانگ یا دانه یک بخوروی بدهند نافع بود و این مولف گوید این
 خاصیت در وی هست بحقیقت طفلی را چهارده روز از ام الصبیان بود که یک زمان از آن خالی بنود این دار و
 را بشیر مادر بوی دادند همان ساعت شفا یافت باذن الله تعالی و دیگر خداوند تب ریح را هر روز مقدار دو دانگ
 با جلاب گرم بدهند هفت روز پیانی نافع بود اما تنقیه بدن باید کرد و دیگر در دندان را مفید بود مقدار یک
 از این دار و در بی دندان کیر و یا بر دندان طلا کنند در حال در دسکمی کند و در دهم که بلغمی بود در میان چشم جگایند
 در دیشاند و آما سن پلکها کم شود و فرق میان بلغمی و صفوای آنست که بلغمی را در دسکمی تر باشد و صفوای در دو

نیفتاد

و سوزش و جکدن آب پسته باشد در تقوی باه اثری عظیم دارد و مقدار نیم یانیم مالک باشد بر آب انگور و بخورد و غوطه
 تمام آورد و حکمای هند میگویند که مردم را از آفرین کند و میگویند که اگر بر هیچ سفید و بر صی طلا کنند سودمند بود
 و حکمای هند میگویند که درین دار و فصل و بیست منفعت است و کسی که خنای گرفته باشد بر خلق طلا کنند بیست
 نافع بود حالیا آنچه تجربه معلوم شده بود ثبت کرده شد و صاحب تقویم گوید از قول مسیح که طبیعت وی گرم و
 خشکست در سیوم و هم صاحب تقویم گوید قره امعا آورد و مصلح وی شیر حلیم بود که آهسته تافته در آن انداخته
 باشند و صاحب منهاج گوید گرم خشکست و لطیف و بدل آن زریاق سه وزن آن زرباد بود **جدال**
 بلج است و گفته شد **جدب** چهار است و گفته شود **ججیر** سری بود و بستانی بود بری را اهل بقان
 گویند و بستانی را کف غایب پارس میگویند و شیرازی کهزل و بهترین آن بستانی بود که تیزی وی کمتر بود و طبیعت
 وی گرمست در سیوم و گویند در دوم خشکست در اول و تری تر بود در اول و بوجیا گوید گرم و خشکست
 در دوم آب وی اثر ریشماید و ججیر مداین بود و مسخن و منفع و هیچ باه بود اما مقصد بود و سرد و تریایی
 چشم آورد و مصلح وی کا هو و کاسنی و بقله الحما و سرکه بود و وی منی را زیاده کند و بعضی غوطه تمام آورد و چون
 با شراب پاشا مندر زریاق کردند کی این عرس بود و طبع بر اند و در خواص آورده اند که چون ججیر بگویند و آسان
 در پنج انار ترش ریزند انار شیرین و ججیر بر تی و ذل بر تی خوانند و در اول بغایت کند و تیز تر از بستانی بود و تخم
 وی بعضی در ذل مستعمل کنند **ججیر الحما** قره العین است و سیر نیز گویند و گفته شود انشا الله **ججیر** با قلاست
 و گفته شود **ججیر المصری** ترسی است و گفته شد **ججیر الحما** و **ججیر مداین** که مدانه است و گردانه نیز گویند و در باب
 کاف گفته شود انشا الله **ججیر** پارس میگویند بهترین وی فرب بود و طبیعت وی گرم و خشکست در دوم چون بخورند
 عسر البول را نافع بود خاصه زنان و گویند دوازده عدد از وی سر بیندازند و اطراها و با قدری مورد خشک
 مستقی پاشا مد شفا یابد و تقطیر البول را نافع بود و بخور کردن بدان بواسیر را سودمند و بریانی کرده جهت
 کردند کی عقب چون بخورند نافع بود و اندون وی و خایه وی چون بر کلف طلا کنند سودمند بود و گویند ملج در
 پای بر صاحب تب ربع او ریزند نافع بود و خوردن ملج در آب و حله آورد و مصلح وی بقله الحما بود و بایز قنا
ججیر از پاست و گفته شد **ججیر** ان فار است پارس میگویند خوانند چون بشکافند و بوزند کی عقب نهند در

سکی گرداند و گویند بریانی کرده و گویند بر نایل و خنایر چون بشکافند و طلا کنند نافع بود و چون و چون
 شکافته بر موضع که خاریا جوی رفته باشد بیرون آرند چون طلا کنند و چون خشک کنند و بگویند بغایت
 خود و با عمل برداء الغلب مانند بغایت نافع بود **ججیر** قره اسیا است و گفته شود **ججیر** پارس
 کر گویند و بهترین رزد بود و شیرین و گویند سرخ تر تر بود و رزد غلیظ تر بود و غذای وی کمتر از غذای شلغم
 بود و طبیعت وی گرمست در آخر درجه دوم و تر است در اول باه را تحریک دمد و مسهل و ملطف بود بول بر
 اما در مضمضه و متغ و مولد خونی بد بود و باید که بغایت بخت بود و مصلح وی آب گامه و سرکه بود و فردل
 و بصری گوید ججیر مقوی معده بود که در وی لرزه و بلف غلیظ بود و سده جگر کشاید و هضم طعام برده و ن با
 گوشت بود نیکو بود خاصه قطع بلف بکند و سده بکشاید و مقوی پشت بود و شعله جماع بر انگیزد و چون با عمل
 حوی کشند زود هضم شود و رطوبه وی کمتر شد و در و هارت زیادت و باه را زیاده کند و منی پیوراید و چون لبر که
 نهند و غلگ معده و جگر و سیر را نافع بود **ججیر** اشتقاق است و گفته شد **ججیر** اقلیطی هم ججیری است
 که گفته شد **ججیر** غرة الطرف است پارس میگویند و شیرازی که باز گویند طبیعت وی گرمست
 در اول درجه اول و خشکست در آخر آن و گویند سرد است در اول قطع رعا ف بکند و چون به پزند آب
 و سرکه و بر سیرضاد کنند نافع بود و ریش ششی را سودمند بود و مقدار دوم مستعمل بود و چون پاشا منند
 نفت دم را نافع بود و اسمال کمین و زنیانی که رطوبات از رحم ایشان بر دانه بود و یقینا نافع بود و بر
 گزندگی ریتلا صناد کردن نافع بود و اسحق گوید مضروب بر مصلح وی دو قوبه و گویند بدل وی نیم
 وزن آن پوست انار و نیم وزن انزروت سرخ **ججیر** در و خرد و در و سده و گفته شود **ججیر** خشک است
 و گفته شود اساده **ججیر** زعفرانست و گفته شود انشا الله **ججیر** تشمینج است و گفته شود **ججیر**
 جلیین است پارس میگویند خوانند طبیعت آن سرد و خشکست چون لبر که لبر کشند و بر سر کسی که رعا ف داشته
 باشد طلا کنند خوق باز دارد و چون بر شکست استخوان طلا کنند نافع بود **ججیر** فلیوزه خوانند و گویند
 و کیونیز گویند و آن دو نوعست صغیر و کبیر وی پارس میگویند خوانند و صغیر شیرازی کل است خوانند بهترین
 ان صغیر بود و شامی تازه سفید و طبیعت وی گرم بود در سیوم و طبیعت صغیری گرم بود در دوم و بر خشک

بوند در دوم مغف و ملطف بوند چون تری بود و جو احتمای تازه را نیکو بود و خشک آن ریشهای بدر نافع بود و ماسکه بر
سپرز خضاد کردن نافع بود و حیض براند و بر قان سیاه را نافع بود و گرم دراز و حب القح پیرون آورد و کزندی عقرب
و جانوران را نافع بود و چون در خانه بخور کنند یا بپزند از در خانه کزندگان بگریزند و نسیان نافع بود و یکم از آن و عصا
وی با عسل در چشم کشند تاریکی چشم سرد و چشم را روشن کند و اگر در شاف حرارت کنند و آب را زیاده و آب پیاز
بسانید و در چشم کشند در ابتدا از نزل آب نافع بود و وی مضروب معده و مصلح بود و اسهال کوبیده مصلح وی حمام است
و صاحب تعویج کوبیده بنفشه و بدل وی در افواج دود و ادرا حیض و بول سوخت جونی انار تر و چهار دانگ وزن آن پوست
سلیخه و کوبیده بدل آن فوخته حبلی است **جفری** کوفی کوبیده و کفته شود اسانه **جفت البوط** پوست پیرون بلوط
است و طبع آن گرم و خشک در دوم و قابض بود و خون رفتن باز دارد و خاصه از زنان و ریش روده و شکم بیند
و بیشتر مطبوخ مستعمل کنند و بر فتنی ضما و کردن نافع بود و بدن آن بوزن آن مورد و نیم وزن آن پوست انار و نیم وزن
آن کل سرخ تخم بادنجان و کوبیده بدل آن حلبار است **حل** و در است و کفته شود اسانه **حبوب** بلال است و نوح
نیز کوبیده و عشقه و جل المساکین و در لام کفته شود اسانه **حببار** پیارسی کلنا کوبیده و بیشتر از کل صد یکی و آن کل ناز
بر است که بغیر از آن هیچ غرضی نهد و بهترین آن فارسی بود و کوبیده مصر و طبیعت وی سرد و خشک در دوم و خون شکم بیند
و ریش روده و ریش کهن و فتنی را نافع بود و دندان را محکم کند و فزانی که خون از ایشان روانه بود بیند و اگر ماسکه و مغزه
بر ورم لطیف کشند باز گرداند و چون ماسکه بر پزند و بدن مضطرب کنند جوشش دهی را نافع بود و عصاره وی در طبیعت
مانند عصاره خیه القیس بود و مقدار استعمال از وی از یک گرم و نیم تا دو گرم بود اما مولد سده بود و تباد و ق کوبیده بدل وی
پوست انار است بوزن آن و کوبیده بدل آن طراش است بوزن آن **حل نرین** و در صینی است و کفته شود اسانه
جلینک جیلینج است و کفته شد **جلجان** صاحب مغزه کوبیده سم است و صاحب منهای یک قول دارد که سم است
و این هر دو خلافت تحقیق کز به یابس است پیارسی کشید خشک کوبیده و کفته شود اسانه **جلبان** خلر خوانند و فوخته
و کفته شود اسانه **جلید** تلج است پیارسی برف کوبیده و سر است بالطبع و خشکست بعضی و خراج اصلی وی تر است
و خشکی وی عارضی است و آب وی در دندان که از گرمی بود نافع بود و هر هم قوه دهد اما اعصاب و معده را زیاده
دارد و پیرا زاید بود و سرفه آورد خصوص کسی که خلط سرد در معده وی بود و خشکی آورد خوردن برف و آب و علق

که در خلق حبس فیده بود پندارد و آبی از وی حاصل شود بد باشد بسبب آنکه هر چه لطیف و نیت در بدن تحلیل
رفته باشد و صفت جد کفته شود اسانه **جلوز** صاحب منهای کوبیده کوبیده فندق است و صاحب جامع
کوبیده بندق است مطلق هر دو سهو کرده اند و در لغت جلوز جلغوزه است و صاحب جامع کوبیده جلغوزه
هندیست و مولف کوبیده آنجه محققست جلوز لوز البرگر است و روغن و بر ریت الرجان کوبیده و اصل مغوب
الاقصی الرجان و ارقان خوانند و آن باد که کوهیت شیرازی حرک خوانند و قایم مقام جلغوزه بود و در مغف
و طبیعت وی گرم است در درجه اول و کوبیده در دوم و خشکست در اول و در وی بزرگ رطوبتی است باده راقوه
دهد و منی پیوزاید و در و پشت را نافع بود و کزندی عقرب و ریش را نافع بود اما دشوار هم بود و در یراز
معه بگذرد و مضروب و مصلح وی شکر بود و بدل وی جلغوزه **جلغوزه** حب صنوبر کباب است و در حاکفته
شود **جلجان المک** پیش است و کفته شد **جلجان الحبه** خشی کش سیاه است و کفته شود اسانه **جلنجو**
فوتج بر لیت و کفته شود اسانه **جلان** قش است و کفته شود اسانه **جهور** این مولف کوبیده صاحب
منهای آورده که شراب انگوری بود که سال بر آن گشته بود و صاحب جامع کوبیده شراب چون بچشند تا بنیمه
آید جمهوری کوبیده و مولد حکیم الدین اسمعیل کوبیده شراب انگوری چون بچشند تا سه من بیک من آید از آن جمهوری
کوبیده **جبار** شحم النخله خوانند و قلب النخله نیز کوبیده و آن لب نخل است پیارسی مغرور درخت خرما کوبیده و پیه خرما
خوانند و دل خرما کوبیده و بهترین آن تر شیرین بود و طبیعت آن سرد و خشکست در اول و کوبیده در دوم و قابض بود
سودمند بود جهت خشونه خلق و اسهال و خون شکم و کزندی کزندی ضما و کردن نافع بود و وی قوه احتساب و در جهت
حره صفر نافع بود و مضروب و بسینه و خلق و در یاز معده بگذرد و مصلح وی خرما بود یا عسل و کوبیده بدل وی حاض بود
جبار النهر جبار النهر است و کفته شد **جبار** جیلدار است و سقر و لیلدار و نیز کوبیده و آن سرخس است و کفته شود
اسانه تعالی **جد** پیارسی کج کوبیده و آن بعضی بر بعضی فضیلت دارد و بهتر بود بسبب آنکه از آن بسته شود
اگر آن نیک بود آن کج نیک بود و اگر بد بود آن کج بد بود و منفعت وی و برف نزدیکست بیکدیگر اما کج لطیفتر
است **جفریم** حبابه سلیمین کوبیده و آن ریحان سلیمین علیه السلام است و در کفته شود اسانه **جدر صینی** تلج
صینی است و کفته شد **جبت** سنگیت بنفسی که لبرخی نند مایل بود و معدن آن سه روزه مدینه رسول الله صلیع

است اگر از طرفی از وی شراب پاشا مندمستی نکند اگر چه ظنی بود که و آنکس که مایه خود دارد از نقرس این بود و اگر در
شیب جاذب باشد از احتلام بد این باشد باذن الله تعالی **جند** نوعی از انجیر است بیونانی سیتوموری گویند و با
سوقاسین نیز گویند و معنی آن تین احمق است و ورق آن بورق نوت ماند و بغایت بی طعم بود و درخت
وی بسیار شیر بود و در وی قوتی جاذبه بود از علق بدن و شیر وی نافع بود جهت او را همانکه دستخوار تحلیل یابد
و خنایر و طبع وی نرف دم را نافع بود و عصاره ورق وی بر درمهای صلب با آرد جو ضما کردن سود دهد
و دامیل نصیح دهد و با اسحق بر سیر ضما کردن نافع بود و گویند که جانوران خوردن و طلا کردن سود
دهد و معده را بد بود و شکم براند و غذا اندک دهد و اولی آن بود که بعد از آن کلنکپین یا سکچپین خوردند **جند**
پنجی است که بشقاق مصری ماند برنگ و گویند از زمین زرخیزد و گویند آنرا بسوزنند از زمین برکشند
و در میان اهل چین عزیز باشد و گویند از ترکستان خیزد و معروف بود و یک خطی نافع بود جهت ربو و ضیق النفس
و خنای را سودمند بود و مقدار مستعمل از وی نیم م بود **جنطیانا** و نوعی است یک نوع رومی و یک نوع برقی
و آن پنجی سرخ است با نازده انگشت سبتر و بزرگتر و گویند ویرانام پادشاهی خوانند که ویرا حنطی نام بود و گویند
حنطیس الملک و بهترین وی روح است که بغایت کسری و خوشبوی بود و طبیعت وی گرم است در سیوم و خشک است
در دوم سده جگر و سبزه کشاید و حیض و بول براند و چون نیم مایه با شراب پاشا مندم تر یاق کردن کی عقوب و همه
گویند کان بود و چون با غسل بر شستند و آب نیم گرم و بر موضع کردن که ضما کنند نافع بود و اگر فرزند از وی زن بخورد
کیر و یک پندارد و تر یاق کردن که مار و سگ دیوانه و زهرهای کشته بود و در جگر و معده و ذات الحجب را نافع
بود و در دار و مایه چشم بعضی فینون مستعمل بود و بهی رازی که و اسحق گویند معده است و مصلح وی است و
لو قند ریون بود و بدل وی رازی گویند یک وزن و نیم اسارون و نیم وزن آن پوست بخر و گویند بدل آن زراوند بود
است و این زهر در خواص آورده است که هر زنی که خون حیض زیاده رود و باز نه بندد و بستاند جنطیانا را رومی و بگوید
و با جناب بر شست و بر دست بندد و خون باز دارد و این مجرب است و تجربه رفته بار **جند** ستر قسطوریون گویند و
خرمیان هم خوانند پیار سبی قدس قبری گویند و خایه سگ آبی هم گویند و آن خصیه حیوان مجری که هم در آب
زندگانی تواند کرد و هم بی آب و آن حیوان را قند خوانند و بهترین آن بود که دو خصیه هم جفیده بود و پوست

آن بغایت رقیق بود و آنچه سبتر بود و هر دو هم جفیده نبود و مغشوش بود و غش آن یکا و شیر و صمغ کنند و اندکی جند
پیداست و چون بر شستند و در مثانه گو سفند کنند و خشک کنند و طبیعت جند پیداست گرم و خشک است در سیوم
و گویند در دوم و وی لطیفتر از همه سخفات بود نافع بود جهت عصب سرد و فاج و اور غشه و حذر و نسیان و
صداع که از سردی بود و خوردن و محلل نفخ بود و حیض براند و یکم حده بیندازد و شیمه پیدارد و صاحب
منهای گویند شربتی از وی زیاده از یکم نشاید و صاحب مفیده گویند دو مایه جند پیداست و قدری فو تیج بری پاشا مندم
حیض براند و یکم و شیمه پیرون آورد و چون بگویند و به پزند و بغایت سحر کنند و در چشم کشند جلای چشم بدهد و
چون با سر که پاشا مندم مقدار نیم م معق و فو اق را نافع بود و چون پشیم پاره زن بخورد بر کربا با می سرد که
در رحم بود سود دهد و بر کزندی عقوب طلا کردن نافع بود و با سر که آتشامیدن دفع سموم و ادویه کشیده
بکند و سده که در اعضا باطن باشد بکشاید و کوی که سبب آن سردی بود سود دهد و چون مقدار عدسی بر غش
نار دین بکند از نازد و بر سر طلا کنند مصروع را نافع بود و چون در روغن حل کنند و جهت حذر و استرخاء اعضا
و فاج و نقرس سرد بغایت سودمند بود و اگر پاشا مندم تر یاق سما می سرد بود خواه حیوانی و خواه نباتی
خاصه فینون و فربق و قویج سرد خواه بلغمی و خواه ریخی خوردن و طلا کردن و حقه کردن نافع بود و خفقان
که از سردی بود سودمند بود و اگر در قضیب حکا کند عسر البول را که از خلط بلغمی بود سود دهد و کندی در کتاب
سمیات آورده که جند پیداست که لون آن بسیاری رند یکم کشته بود بعد از یک روز و این هزار تخمین گویند
و صاحب منهای گویند اغبردی کشته بود در روز و مایه آن بقی کنند شبت و فو تیج و سبستان و غسل
و بعد از آن حماض اربع بدهند که با دز هر دیت یارب فوا که رتش با سر که یا شیر فر و بدل وی بوزن آن پنج
و نیم وزن آن فلفل و گویند بدل آن مسک است **جند** عصبی اراعی است و گفته شود انشا الله **جند** قسطور
یونست و گفته شود انسا الله **جند** در دشت و بسیار باشد و طبیعت آن گرم و تر است در اول طبیعت را
نرم دارد و گرم مزاج را موافق بود و خونی اندک زوی حاصل شود و بدل آن هلیون **جند** الرمان کل انار
بتانیت بشیر از کلک نار خوانند و منفعت وی نزدیکست بجلد **جند** البیش حشف است و گفته
شود انشا الله **جند** مطلق راسی است و هم گفته شود انشا الله **جند** النسر

باقلا است و گفته شد **جنبید** صغیر است و گفته شود انشا الله **جوز خسف** خوانند بیاری کرد کا گویند
و طبیعت آن گرم است در سیوم و خشک است در اول درجه دوم و گویند گرم و تر است در دوم و سیح گویند گرم است
دوم و خشک است در اول بهترین وی آن بود که پوست وی تنگ بود و ورق وی و پوست قابض است اندرونی
که بر مغز جفیده است رقیق در وی قبض بود و شکم ببندد و پوست سوخته وی محففی بود بغیر لذت و مغز جوز
چون بخانید و بروم سوداوی که ریش شده باشد ضما و کشته نافع بود و صمغ وی بر ریشهای گرم نافع بود چون بر
پاشند و مغزوی مغض را ساکنی گرداند و شکم ببندد و چون با جری بخورند شکم براند و اگر بسیار خورند گرم دراز
و حب القوع بیرون آورد و اگر با الخیر و سد اب بخورند پیش از ادویه قتاله با در هر آن باشند و اگر بعد از آن بخورند
همین سپیل و چون با غسل و نمک و پیاز میزند و بر کزندی سبک دیوانه و کزندی آدمی نهند نافع بود و چون
با پوست بشرب و زیت بسوزانند و بر سر کودکان مالند موی سیاه کند و بر دیانند و بر دانه **الشعلب** نیز نجابت
سودمند بود و پوست اندرونی وی چون بسوزانند و سحی کنند و با شرباب بر سر کنند و زن بخورد بر کبر منع خون
حبض بکند و پوست درخت وی و ورق آن چون دو مال از وی پاشانند تقطیر البول را نافع بود و شریف
گویند پوست گردگان نیز بگویند و چند پاره خبث الحید در آن اندازند و یک هفته را بکشد و هر روز چند نو
بجینانند بعد از آن خضاب کنند موی سفید سیاه گرداند و صبحی عجیب بود و چون خراز و قوبا بدن بالند
منفعتی تمام بدید و این مولف گوید چون جوز در اقلیمی دیگر برند که در آن نروید انجا زهری بود و جناحه
داکی از وی کشته بود و چون آب بجوشانند و آب آن مضغه کنند لته را محکم گردانند و استر خا آن
زایل کنند و خوردن گردگان گرم خراج را مضر بود معفن موصدع بود و زبان کران کند و دمان و هلق
زبان دارد و مصلح وی سکنجین بود یا خشناس و پا دام و گردگان کهن نباید خوردن که بد بود و غشیان و
غشمتی و کرب آورد و نزدیک بود به کسی که غنصل خورده باشد برب فواکه ترش مانند رب عنونه و رب پاس
و سیب کشته و بدل آن بوزن آن حبه الحضر بود و گویند جوز هندی **جوز هندی** نار کیل است و گفته
شود انشا الله **جوز جندم** کوز کندم خوانند و خرو و الحام گویند شیرازی کل کندم گویند رازی گویند گرم
و تر است منی بپزداید و فری آورده و باه را بر انگیزد و قطع زلف دم بکند و فو با زایل کند و منع از روی کل خورد

بکند و فوس گویند در وی قوه مبرده مطفی بود و اندکی محفف بود **جوز بوا** جوز الطیب خوانند و سرن و
سرخ فرب بود و طبیعت آن گرم و خشک است در سیوم منش نافع بود و بوی دمان خوش کند و قوه جگر و معده
بد بد خاصه فم معده و سبل را سودمند بود و قوه باصره بد بد و شکم ببندد و عسر البول را نافع بود و منع
نکند و در دسپز کهن و سده را نافع بود و باستقای طمی سودمند بود و مقدار استعمال از و ترا دو درم بود
و بدل وی یک وزن و نیم سنبل الطیب بود و گویند بدل وی بوزن وی بسبب سه است و اسحی گویند مضر بود
بشش و مصلح دی غسل بود و صاحب تقوی گویند طبیعت بیند محمد حمسک بود و مصلح ان جلاب گرم بود
جوز الابل ثمره العر است و گفته شد **جوز القی** مانند خرق سفید بود در قوه و طبیعت آن گرم
و خشک بود مقوی بلغم و رطوبه بود مقدار دوم در قیاح و لقوه و مانند آن نافع بود و بدل آن بوره و
و خردل بود **جوز مائل** جوز مائل نیز گویند و جوز مائل و جوز مایل و جوز مائل و جوز مائل و جوز مائل
بهندی تتوره گویند و دانه نیز گویند شیرازی کوز کنا خوانند و آن دو غنمت یک نوع بشکل جوز القی
بود و یک نوع خار ناک بود مانند جوب سومان خشن و لون پوست و سیاه بود و زرد رنگ و سفید
رنگ نیز بود و دانه وی از تخم باد بجان بزرگتر بود و از تخم لقا که کو جگر و زرد رنگ بود و اندرون جوزوی
پر تخم بود و پوست وی رقیق بود و سردی مانند سر باد بجان لقا بود و طبیعت وی سرد است در چهارم
و تر بود نافع بود حبه مرط ملتهب چون قیر اطلی از وی بخورند دماغ زاید بود و سکر آورد و دانه
از وی صاحب جامع گویند مضر بود بدل و یکم از وی کشته بود در روز و مغنی و مقوی و منوم و مسبت
و محتر بود و مداوی وی بقی کشته بآبی که نظرون در وی جوشیده باشد بار دغی و بعد از آن شیر تازه بپزند
با سرکه که صغیر و انجدان و فو تیج کوهی در وی جوشیده باشد و گویند یک مال از تازه وی البته کشته بود
و نیمه اند در شراب بکسی دهند منتهی زیادت آورد **جوز الکوش** جوز القی است و گفته شد **جوز المرح**
حب کاکج کوهی است و گفته شد **جوز السرد** بهترین وی تازه بود و شیرازی کوز کلان خوانند طبع
وی سرد و خشک بود و قابضی و اسحی گویند گرم است در اول و خشک است در دوم بر فتن ضما کردن
نافع بود با سر شیم و اسراش و قطع خون بکند و قوه اعضا بد و چون بگویند با الخیر و فستله سازند

و در پنی نهند کوشش زیادت بخورد و با شراب سودمند بود جهت عسر النفس سرفه گشته و بلغم و فسیان
و مقدار مستعمل از وی نیم م بود تا نیم مال اگر کجوشانند درنی که رحم وی بیرون می آید یا مقعد سود
بود و صاحب تقوی گوید مضروب بدل و اعصاب و مصلح وی غسل بود و در غش با دام و جالینوس گوید بوی دا
خوش کند و سده بکشد و قوه معده بدهد و صدراع سرد را نافع بود چون با غسل و کلاب بر سر طلا کنند و ده
دیسقوریدوسی گوید مقوی جگر و معده و سپرز و امعا باشد و در شقیقه را نافع بود و دهن را نیز کند و فولکس
طبیعت را به بند از خون و صفرا و قوه بدن زیادت کند و نشف رطوبات از غرق بکند و اسحق گوید
صفار آورد و مصلح وی غسل بود و بدل آن صاحب منهای گوید نیم وزن آن پوست نار و نیم وزن آن کوز
سرخ بود و گویند بدل آن نیم وزن آن ابل و نیم وزن آن ابل و نیم وزن آن کوز و گویند بدل آن نیم وزن
آن که مارک و نیم وزن آن پوست انار است **جیلداو** رقا خوانند و آن سر حسن است و گفته شود انشا
باب الحاء حاشاء مامون گویند و
و ترسی نیز گویند و صغیر الحار است سم خوانند و نفس گوید بود نه کوهیت و گویند ورق حر دل نباتانیت
و گویند برک سپندانست کوشی باشد آنچه محقق است نوعی از بود نه گویت کلهای که جک بسیار دارد مانند خرما که
بهر فی مایل بود و قصبه بار یک دارد مانند قصبه از خور که دارد در شکل برک جعبه کپره و بیشتر در کوه بود و در آ
کوه نیز باشد طبیعت آن گرم و خشکست در سیوم و گویند در دوم محتل و مقطع بود و منحن و حیض و بول براند
و کج بیند از دوسده بکشد و بر عرق النساء با شراب و سویق ضماد کردن نافع بود و سینه و شش را پاک کند و منع نفث
دم بکند و اگر بانگ و سر که پاشا منده مسهل کمیوس بلغمی بود و اگر با سر که بر درم بلغمی ضماد کنند تحلیل دهد و محتل خون بسته
بود و نابیل را تحلیل دهد و غش و اگر در طعام کنند و بخورند ضعف چشم را نافع بود و قوه باصره نکه دارد و معده
و جگر را پاک کند و چون سخی کنند و آب و غسل بپوشند مقدار دو مال و پاشا منده قویج را نافع بود و قوه کرده
بدید و مجامعت را نیکو بود و در دهن و علی را سودمند بود و مقدار دوم مستعمل بود و جالینوس گوید فالج
دلقوه و سباز نافع بود و اندر و ماخس گوید چون بگویند و سخی کنند و غسل بپوشند و بر سر طلا کنند سودمند بود
و اسحق گوید مضروب و نشش و مصلح وی غش است و بدل وی یک وزن و نیم صغیر کوهی و گویند یک وزن و نیم فنیون

و شراب وی اشتها بیاورد و هضم بکند و مسهل گرم و بلغم باشد **حافر المهر** سورج خاست و گفته شود انشا الله **ح**
خاریست که ترنجبین از وی حاصل میشود و نبات کشت بروی پچیده شود و بشیرازی خارا را و خوانند عصاره
وی چون در چشم کشند سفیدی ببرد و تاریکی را بیل کند و کل وی جهت بواسیر بغایت سودمند بود **حالوما** شنجی است
و ابو خلسا گویند و گفته شد **حافظ النحل و حافظ الاطفال** هر دو اسم فرقی نیست و گفته شود انشا الله و فریب
نیز گویند **حالی الشعر** فاشرا است و گفته شود انشا الله تعالی **حافر عمار الوحش** سم خور است چون بسوزانند
و پاشا منده صر را نافع بود و چون بازیت بیا میرند و بر خنایر طلا کنند تحلیل کند و دار الشعلب را نافع بود
حافر البردون سم استر است چون بسوزانند صر را سودمند بود و چون بازیت بردار الشعلب خنایر طلا کنند
نافع بود انشا الله **حافر الحمار** سم خور است چون از سم وی نکیین سازند و مصرع باخود نگاه دارد صر
از وی زایل شود و دیسقوریدوسی گوید کلهای فرخون بسوزانند و پاشا منده خیلی و ز متواتر هر روز بوزن
فلحمار مصرع و نافع بود و چون بازیت بیا میرند و بر خنایر طلا کنند بکشد از اند و بردار الشعلب طلا
کردن نافع بود و بر شقاقی که از سرما بود ضماد کنند زایل کند **حب البیل** قرط هندست طبیعت آن گرم و خشکست
در دوم و گویند در اول و گویند در سیوم و گویند سرد است نافع بود جهت برص و بهی سفید و مسهل خلطها
علیقت بود و سودا و بلغم و کرهما و حب القرق و شربتی از دانگینم نایم بود با باد و بیای دیگر و عرق النساء و نفوس
را نافع بود و آنچه از دردا خلط در مفاصل جمع شده باشد مجموع براند و امعا را بشوید و قوه معده بدهد و سده
حک بکشد و ورم سپرز و مسهل حر را سود بود و وی کرب و غشیان آورد اولی آن بود که بروغی با دام جرب
کنند و بلبله با وی خلط کنند و بدل وی در اسهال و دفع سودا نیم وزن آن شح حنظل و دانگی وزن آن
حجر ارمنی باشد **حب المسکین** لبلا است و گفته شود انشا الله **حب الضراط** مازریونست و گفته شود
حباقا درق گویند و آن چند قوتی است و گفته شود **حبی** فودیج است و گفته شود **حب غرغر**
حب الزلم است و گفته شود انشا الله و این موکف گوید حب غرغر حب الزلم است و آن بر شکل میلی
است و قتی که در غلاف بود و رنگ بیرون وی بزرگی زرد و اندرون وی بغایت سفید بود و خوش
طعم قوه باه زیاده کندی و منی پیغز آید و مسمن **حب اللو** حب الکاج است و گفته شود انشا الله تعا

حب حبلا حب السمعة است و گفته شود انشا الله **حب الوز** لسان العصاره است و گفته شود **حب السمعة**

حبیت سیاه رنگ از خود کو جگر و خ اسایان از انقل خواهد خوانند پوست وی بغایت سیاه بود و مغزوی
بغایت سفید و طبیعتی گرم و تر بود در اول و کونید در دوم منفعت وی آنست که فربهی آورد و منی زیاده کند
و باه را قوه دهد و مقدار ده م بکوبند در آب بالند و صافی کنند و قندی آرد و قند دروغی بادام شیرینی یا
کچند حلوا پزند و پاشا منبدن لاغر افره کند چون سبب لاغری از سردی بود و خشک بود و وی دیر از معده
بگذرد و مضر بود بشش و مصلح وی قند بود و بدل آن نیم وزن آن مغز بسته و نیم وزن آن کچند و کونید بدل آن
حب محلب بود **حب الزم** کونید بزر الحوشف است در شیر از حب الحوشف مشهور است حب الزم پیاری
خم کنکر کونید و آنچه محققست آن تخمیت بلون حیل و مثلث شکل بود و تخمیان با پوست توان خائیدن
و منبت وی در شهر و ر بود و فلفل السودان خوانند و ابی ماسویه کونید کرمست در سیوم و تر است
در اول و عیسی کونید کرمست در دوم و تر است در اول و صاحب مناج کونید کرم و خشکست و در وی رطوبتی
عضی فضل بود منی زیاده کند بغایت و تحریک شهوة جماع بکند و بزر افره کند و قوه بدهد و شریف کونید چون
بخانید و بر کلف روی طلا کنند زایل کند و وی مولد صداع بود و مصلح وی بنفشه بود و بدل وی شقاق
حب الخروع پیاری تخم پیدا بخور خوانند و بیشتر از وی کنند و در باب خادر صفت خروع منافع وی گفته شود
انشا الله تعالی **حب البلسان** تخم بلسان مصری بود و آن بغیر از مصر جای دیگر نمی رود و صاحب مناج
سود کرده است که گفته که آن هیوفاریقونست و هیوفاریقون گفته شود انشا الله در ما و طبیعت حب بلسان
گرم و خشکست در دوم نافع بود جهت بلغم و سودا و ورم گرم که در شش بود و سرفه و عرق النساء و صرع و سدر
و عسر البول و گردگی جانوران را نافع بود چون پاشا منند و اگر بکوشانند وزن در آب آن نشیند رجم را بکشاید
و جالینوس کونید در دسر کهن را سودمند بود و در معده و ر و فسی کونید بروده معده را نافع بود و موی
بر داء الثعلب و داء الحیه برویاند و پنج موی را قوت دهد و دیسکوریدوس کونید قوه معده بدهد و اشتها
طعام باز دید کند و هر بلغمی که در معده بود زایل کند و در دیپلو و ربو و ضیق النفس را نافع بود و مقدار مستعمل
انوی دوم بود و کونید مضر بود بمثانه و مصلح وی کثیر بود و بدل آن عود بلسان بود و کونید بدل آن نیم وزن

آن پوست سلیخه و ده یک آن بسپاسه **حب حین** و حین نیز کونید و آن دغلی است و گفته شود **حب ملوح**
انبسوت و گفته شد **حب الال** که مازک خوانند و کرم فارق کونید و آن جمانج است و گفته شد و انه علم
حب الکاکیج جوز الحنج خوانند و آن بزر الکاکیج است و آن دو نوعست یکی نوع را بنیر از وی عروس در پرده
خوانند و یک نوع دیگر کجوس خوانند بهترین آن بزر کس سرخ کوبی بود و کونید بستانی و طبیعت آن سرد
است باعتدال و خشکست و عیسی کونید سرد و خشکست در آخر درجه اول تا دوم و کونید در سیوم معض را نافع
بود و بول براند و ریش کرده و مثانه را نافع بود و در اساس کونید صرع را نافع بود و اغما که عارض
شود در سر چون دانگی از وی بادانگی شونیز سخی کنند و باروغی بنفشه پیامیزد و دو بار بدن سوسو
سازند تا سه بار زایل کند و فوس کونید چون یک جزو از وی خشک کرده سخی کنند با جزوی از شیخ ارمنی و
پاشا منند کرمهای که در شکم بود پیرون آورد و وی مضر بود بکرده چون بسیار مستعمل کنند و حذر در سر پیدا
کند و مصلح وی کل پیاری بود و جالینوس کونید بدل آن عنبت الثعلب است **حب السودا** سونیز است و گفته
شود انشا الله **حب السفرجل** پیاری به دانه کونید بهترین آن بود که از به ترش گیرند و طبیعت وی سرد
و تر بود و در دوم ملینی بود بی قبض نافع بود جهت خشو نه خلق و قصه شش و لعاب وی ترطیب کند و
یبوسته زایل کند و حراره ساکن گرداند و مقدار دو درم از مغزوی چون بکوبند با نبات و حب سازند **حب البلباب** وی
با نبات و روغن بادام بخورند سرفه گرم را سودمند بود و اسخی کونید مضر بود بکرده و مصلح وی نبات بود و بدوی
بزر قطن **حب الرشاد** بزر الحاضی است و گفته شد **حب السقد** بزر الفخکشت است و گفته شد **حب القطن**
خیسفوج کونید پیاری پنبه دانه کونید بهترین وی بزرک مغزدار بود و طبیعت وی گرم تر است در دوم
و کونید سرد است نافع بود جهت ربو و سینه را نیکو بود و سرفه را نافع بود و طبع نرم دارد و مقدار مستعمل از
وی هفت م بود و کونید مضر بود بکرده و مصلح آن خمیره بنفشه بود و بدل آن تخم کنکر بود **حب العرعر**
ثمره العرعر است و گفته شد **حب المنثم** حبیت بمقدار فلفل و لون وی میان زردی و سرفی بود بغایت
املس و خوشبوی بود و زردشکن و مغزوی بغایت سفید بود و معطر و امل مین و حجاز در عطریات بکار برند
و طبیعت آن گرم و خشکست در دوم استرخا معده سرد را بغایت مفید بود و قوه عام بدهد و هضم را یاری دهد

و شفق رطوبات بکند و متوی احشاسه و بود و با عسل اعصاب را نافع بود و با نه زیاده است کند
حب القلق بزهر الرمان بری است بسیار سی قارانه دشتی خوانند و مغاث پنج وی و مجدر نزدیک
 بلویا بود و در طعم وی اندک تلخی بود و خوشنبوی بود و بلون سفید بود و طبیعت وی گرم و تر بود در دوم
 و کونند خشک بود قوت بدن را مخرجی بد و فربهی آورد و چون کچمد و عسل طبرزد اضافه کنند با نه زیاده کند و بریان
 کرده نیکوتر بود اما مستعد بود مصلح وی روغن کل و سرکه بود و اگر بسیار خورند هیضه آورد و معده را بکزد
 اولی آن بود که با قند یا عسل خورند و بدل آن بوزن آن بود در سفید و چهار دانگ وزن آن مغز تخم خیار
 و نیم وزن آن اهل بود و کونند بدل آن بوزن آن مغاث و بوزن آن حب صنوبر بود **حب الغار** مانند فستقی
 بود و پوست وی بغایت سیاه و تنگ بود و مغز آن بد و نیمه بود بغایت سخت و لون آن بزرگی مایل بود و اندک
 عطریه در وی بود و طبیعت وی گرم و خشکست در سیوم و دواک چون منیج پاشا منافع بود و جهت دشوار
 زدن و جکیدن بول و از خواص وی آنست که نفیج وی چون در خانه بپاشانند مکس بگریزد و وی سودمند بود
 جهت سبزه که از رطوبه بود چون بار اسن بیاشانند در سرکه از سب بلغم و ریاح غلیظ بود و نافع بود و اگر در ملحقه
 سحی کتند و پاشانند در ساعت معض را ساکن گرداند و وی مضرب بود بکمر و هوای آن و مصلح وی زرشک
 تازه بود و بدل وی حب محلب بود یا مغز بادام تلخ **حب صنوبر الکبار** جلفوزه است و درخت وی کوه کبر از حب
 صنوبر صغار بود و از سیستان خیزد و درخت وی را سوسن خوانند و طبیعت جلفوزه گرم بود در اول
 و کونند در دوم و کونند معتدلست و در وی اندکی حراره هست و رطوبه و جالینوس گوید گرم و تر بود سودمند
 بود جهت درد پشت و در اعصاب و رعنشه و عرق النساء و استرخاوشش را پال کند از خلط که باشد و با نه را
 زیاده کند و منی پیغاید و شیر زنان و سنگ مثانه بیزانند و سودمند بود جهت کزندی عقب بالا خیز خشک
 یا خرمایا کلنگ کپن و شریف گوید چون بکوبند و با عسل بپزند و هر روز بنباشانند درم بخورند از فایده خلاص
 یابند و اسحق بن عمران گوید چون با عسل بخورند مجامعت زیاده کند و کرده و مثانه از سنگ و رمل پاک گرداند و کونند
 طبیعت وی گرمست در دوم و خشک در اول وی مصلح پیر در مصلح وی خشخاش و سرکه بود و بدل حب محلب
 مفسر بود بوزن آن و نیم وزن آن با دوا سفید کرده و این ماسویه گوید بدل آن مغز تخم خربزه بود و گوید خورند

و فیض باند و اندکی محسوس جانوران را نافع بود
 و فیض گوید تر یا قوی تر از هر با بود **۴۴**

و کونند لوز البربر **حب صنوبر الصغار** بسیار سی تخم کاج کونند و آن تخمست مثلث شکل در میان غلات
 جوز کاج بود و در طعم مانند جلفوزه بود و طبیعت آن گرم و خشکست در دوم و منیج و محلی بود نافع بود
 جهت استرخا و ضعف بدن و فربهی آورد و رطوبات فاسده که در شش بود خشک گرداند و قوه معده بد
 چون با فستقین ضحاک کتند و چهارم از وی منی پیغاید خاصه که با کچمد و قند بود و مثانه و کرده را قوه میداد و مضرب
 بر معده را بکزد و بسیار خوردن مغضی و در تر یا قوی حب الرمان بود و کزیدن معده در آب گرم خوبست
 و با عسل بخورند و محوری خراج با قند و بدل وی حب المحلب مفسر بود یا نیم وزن آن مغز بادام سفید و کونند
 بدل حب صنوبر صغار حب صنوبر الکبار است **حب الراس** صاحب مغزه گوید میو برنج است و سهو کرده است
 و صاحب منهاج ماهیت آن راست گفته است که آن زرد رنگ طعم آن تلخ بود و کدو شکل بود مانند تخم مخلصه از گشتن
 فارس خیزد و از کردستان بمقدان و انرا دایج و خوانند و راسن دو نوعست حبیلی و بستانی این تخم حبیلی هست از آن
 بستانی در باب راد صفت راسن گفته شود انشاء الله و این نوع که گفته شد قوه موسی بد و از آفات نگاه دارد و چون
 بکوبند خرد و بدان سر بنشیند و اگر طلا کتند شاید **حب القلت** ماش حملیت و در قلت گفته شود انشاء الله
 صفت آن **حب العصفور** قرطم است و گفته شود انشاء الله تعالی **حب الکس** تخم مورد خوانند بهترین وی بستانی
 بود فربه رسیده تازه و طبیعت وی سرد خشکست و قابض و بقرط گوید سرد و خشکست در دوم و کونند گرمست
 شکم ببندد و منع نفث دم بکند و معده و احشای را قوه دهد و بول براند و سرفه را نیکو بود و مقدار ماخوذ وی سیم
 بود و صاحب تقویم گوید پنجم ریشهای اندرونی را نافع بود و کزندی ریتلا و عقرب چون با شراب بپایزند و پاشانند
 نافع بود و ریش مثانه را سودمند بود خواجه خشک و ضواه تو و چون به پزند با شراب ضحاک کنند بر ریشها کفین و
 قدیمین زایل کند و چون تر بود و بکوبند و با شیر بر درم چشم ضحاک کنند تحلیل دهد و غریب و بوسه و ورم مقعد را نافع
 بود چون بدان طلا کنند با عسل و چون سحی کنند و بر کف روی طلا کنند بآب ببرد و قلاع را نافع بود و اهل حق
 گوید بسیار بوی مضرب بود مثانه و مصلح و صمغ عربی بود و بدل وی آب و ورق وی بود یا نیم وزن آن سقر و کونند بوزن
 آن **حب الرمان** بسیار سی انرا دانه کونند بهترین وی ترش فربه بود و طبیعت سرد و خشک قابض بود و ترش
 وی چون خشک بود شکم ببندد و منع مواد صفراوی بکند و غشیان ساکن کند و قی باز دارد و فم معده گرم را قوه دهد

و عصاره وی خاصه ترش چون به بزند و باسل پیامیرند نافع بود جهت ریشتهای که در دهان بود و در معده و ریشتهای
 پلید و گوشت زیاده و در و گوش و اندرون بینی که ریش شده باشد و بدل وی ساق بود **حب الانبر یا ریس**
 انبر یا ریس است و گفته شد **حب البان** دانه ایست به شکل فستق اما پوست وی تنگ بود و مثل شکلی باشد
 و از فستق الهاویه خوانند و در طعم وی تلخ بود باقبض و این مولف گوید آن تلخ نوعی از طرفا است و در
 جرون انرا بر کز کونید و بر بهترین وی بزرگ خوشبوی بود و طبیعت وی گرم است در سیوم و کونید تر است
 در اول سودا و بلغم رانافه بود و مقدار مستعمل از وی تا دوم بود جلا بدید و تا لیل و کلف و دانه که بر وی پیدا
 شود و جرب و حله رانافه بود و سده جگر و سپرز کتباید و صلا به آن نرم کند چون با آرد کرسته ضما دکنند و اسحق
 گوید مضرت جگر و مصلح وی رازیانه است و دیسکوریدوس گوید بدل وی بوزن وی قشور سلجیه بود و
 کونید بدل آن بوزن آن فوة و نیم وزن آن قشور سلجیه و ده یک آن بسپاسه و آنرا بشیرازی تخم غالیه کونید **حب**
الملوک ماهودانه است و گفته شود انشا **حب الفنا** عناب الثعلب است و گفته شود **حب الجلب**
 پیارسی نیونید حریم کونید بهترین وی فربه بود و طبیعت وی گرم و خشک است و کونید معتدل بود و کونید سرد است
 قول اصح آنست که در وی حراره بود و جلابی قوی و بصری گوید گرم است در دوم و خشک است در اول محمل بود بول
 براند و چون بکوبند و بر کف طلا کنند نافع بود البته و گرم بکشد و حب القز پیرون آورد و سده جگر بکشد و پز
 و نفوس را سود دهد و سنگ کرده و مثانه بریزاند و خون حیض براند و در دشت را سودمند بود و قوی بکشد
 و در دمای اندونی ساکن گرداند و رطوبتی که در سینه و شش بود پاک گرداند و کونید مضروب بدماغ گرم و
 احشا و مصلح آن رب ابرج یا ریس بود و بدل وی کونید مغز بادام تلخ سفید کرده بود **حب الوباس**
 پیارسی تخم خوانند بهترین وی تازه بود و طبیعت هر وی سرد و خشک بود و قابض باشد و نافع بود جهت قرحه
 صفراوی و جرب و حله و بدل وی تخم حاضیستانی بود **حب القز** پیارسی تخم کدو کونید بهترین وی آنست آب
 حوزده باشد و طبیعت وی سرد و تر بود و در دم سودمند بود جهت تبها صفراوی و مقدار مستعمل از وی سه م بود
 سرفه گرم و خشک رانافه بود چون کبابات بخورند و تشنگی نباشد و عسر البول که از حرارت بود زایل کند
 و اسحق گوید مضروب بمثانه و مصلح وی تخم کرفس بود و جالینوس گوید بدل آن در کسر حدة ادویه کثیر بود **حب الرشاد**

حرف است بهترین وی بایلی بود و طبیعت وی گرم و خشک است و سفید وی حراره کمر دارد و از سرفه ترش و بعضی
 بلغمی رانافه بود چون آب کرم و روغن کل با شامند و عرق النسا رانافه بود چون بکوبند و بر و ک ضما دکنند
 و قولنج را سه م بکوبند و با شامند و بدل آن در ضما عرق النسا شیطخ بود و باقی مغفخت وی در حرف نکند
 انشا **حب الخضر** اخر درخت بطم است بشیرازی بن کونید و آن دو نوع است یکی نوع را شاه بن کونید و یک
 نوع را بن و شاه بن که تر بود و عجمان با پوست توان خورد و درخت شاه بن را ضرر خوانند و از آن بن بطم
 و این مولف گوید این زمان سه نوع است از بهر آنکه در کولکان و اما الورد در حوالی بر قوه درخت بسته را باین
 کرده اند و خزان نزدیک بفسطقی هست و طعم بن می کنند و بهترین آن سبز بزرگ بود و طبیعت وی گرم و خشک
 در سیوم و کونید در چهارم و گرمی قوی تر بود از خشکی و خوردن وی معده را بد بود و در مضمضه شود و غذا
 بدید و گرم مزاج را باین دارد و مسخ سینه و کرده بود بول براند و شتوه مجامعت را برانیزد و چون با شراب یا سرکه یا
 شامند کونید کی ریش را نافع بود و جگر رانافه بود و پاک گرداند و در سپرز که از سردی بود و بلغم مزاج رانافه بود و سعال
 و فاج و لقوه را سودمند بود و جوب وی چون بسوزانند و بردار الثعلب طلا کنند موی بر دیانند خاصه موی سر و رقا
 وی چون بکوبند و بنیزند و غلاف سازند موی را بر دیانند و در از کند و نیکو گرداند و وضع وی در منفعت مانند مصطلک بود و در
 باب صداد گفته شود انشا **حب القز** پیارسی دانه ایست که در کف پیوسته بود و در کف پیوسته بود و در کف پیوسته بود
 و آنکه ترش بود و صاحب مناج گوید مصلح وی کثیر بود و صاحب تقویم گوید مصلح وی خیره بنفشه بود در کتاب ابدال آورده
 که بدل وی مغز جوز است و کونید بوزن آن مغز بته و نیم وزن آن مغز بادام و کونید بوزن آن **بزر البطح** بزر البطح است
 و گفته شد **حب الکندی** پیارسی دانه احر و کونید و بهترین آن بود که بزرگ بود که بزرگی مایل بود و اسحق گوید گرم و خشک
 نافع بود جهت درخشش مقدار چهارم مستعمل بود و کونید مضروب بکرده و مصلح آن عناب بود یا بزر قطن **حب**
الزنبیب پیارسی دانه مویز کونید طبیعت وی سرد بود در اول و خشک بود در دوم شکم را بیند و مقدار ماخوذ
 از وی تا پنج م بود و مضروب با معا و مصلح وی کثیر بود **حباری** علوفس کونید پیارسی حرز کونید و بزرگی
 تغذری و آن نوعی از کلنگ است و گوشت وی سبک تر از گوشت بط بود از بهر آنکه وی بری است و در وی غلفی بود
 و صاحب مناج گوید گوشت وی گرم و تر بود میان مرغ خانگی و رطوبت بود و در غلفه ریاح را ساکن گرداند و مضروب

حرف از ریشتهای که در دهان بود و در معده و ریشتهای پلید و گوشت زیاده و در و گوش و اندرون بینی که ریش شده باشد و بدل وی ساق بود

بود حاصل دفع لجه و دشواری بود و صلیح وی آن بود که با زیت و سرکه و دار صینی به پزند و بعد از آن حلوا عسل یا بنجیل
 مربی خوردند و پیه وی جوی با اندکی نمک و سنبلیله بکوبند و حبس از دندانند نخود و در سایه خشک کنند چون پنج حب از آن با
 نیم گرم پیاز مندا بنشیند در سب را نافع بود و اگر پوست اندون سنگدان وی خشک شد و سختی گشت با اندکی نمک اندر آن کین
 و در چشم کشند در ابتدای نزول آب هیچ دوا نیکوتر ازین نبود و اگر دل وی در غرقه بندد و بر کسی آویزند که خواب بسیار میکند و خواب
 از وی زایل شود و در سنگدان وی سنگی باشد چون بکسی بندد که رعاف داشته باشد در ساعت بپندد و تا آن با خود داشته
 باشد عود نکند و این بخا صیتی که در ویست این عمل میکند و خون وی ربه و عسر النفس نافع بود و گوشت وی گوشت بقی
 کرم و خشک است و آبی بود که آب و نمک به پزند و بعد از آن روغن بادام بروی ریزند و اگر از جبهه سرد خارج باشد
 روغن گردکان و زیت و دوسه پاره دار صینی و خولجیان و حرق آن مریض را نافع بود **حبیق الفتا** در زخم خوش است
 و در اذن الفار صفت آن گفته شد **حبیق اطراعی** بر بخاسف است و گفته شد **حبیق البقا** با بونج است و گفته شد
حبیق الفیل حبیق الفیتا نیز گویند و آن مرزنجوش است پیاز مرزنجوش خوانند **حبیق قرنفل** نیز خجسته است
 و بر خجسته نیز گویند پیاز مرزنجوش خوانند و باب ناکفته شود **حبیق ترنجانی** با درخت جویه است و گفته شد **حبیق الما**
 فوختن نری است و حبیق التماس نیز گویند و در باب ناکفته شود انشاده انواع آن **حبیق نبلی** حمام است و گفته
 شود و آن نوع از فوختن بتا نیست **حبیق صغری** و حبیق کوفانی شامسفر هم است و گفته شود صفت آن در شین
حبیق خراسانی بقله خراسان است و گفته شد **حبیق الشیوع** در بجان الشیوع نیز خوانند و آن عرو است و در
 بیم انواع آن گفته شود انشاده **حبیق لبرانی** نفع است و گفته شود انشاده **حبیق التیس** با درخت هرست و سی ترایق فار
 طبعی خوانند و آن مانند بلوط بود در آن و گرد نیز می شد و برز بر یکدیگر طبقات دارد و در میان چیز نیست کویتا است
 و آن خوب مخلصه یا دانه وی بود و لون جوی التیس غبر بود سیاهی لبرخی زنده و آنجی نیک باشد و چون با شیر بر سنگ
 بسایند سبز رنگ بود و آن از شکم بکوبی گیرند در شیردان وی صاحب مفزده آورده است که از طرف خراسان حاصل میشود
 و این خلأ نیست بغیر از شبا نگاره هیچ حاصل نمیشود و این مؤلف گوید آنجا صاحب مفزده آورده که از طرف خراسان
 حاصل می شود با در هر گانی است و آنجا پیرانی ضعیف آورده که بغیر از شبا نگاره در هیچ موضع دیگر حاصل نمیشود و خجسته
 است اما درین روزگار کویا آن کو سفند از شبا نگاره را و این رسیده و جمیع آنان بطرف زندقان که آن قریه نیست

از قرقر شیر از افتاده و در آنجا یافت میشود و اهل شبا نگاره گویند که آن خوب که در اندرون با در هرست خوب
 کر است و این خلأ نیست آن خوب با دانه مخلصه بود تحقیق و گویند غذای آن کو سفند مار باشد و مخلصه سبب
 آن این سنگ در شکم وی می بندد و بدین سبب و بر ترایق فاروق طبعی میخوانند و گویند در زهره وی می باشد و این
 خلأ نیست آنجا محققست در شیردان وی بود و وی بغایت غریز بود و با طرف بر ند و گویند چون بسایند سرخ
 رنگ و سبز رنگ و زرد رنگ می باشد و این رنگها بسوزن معلوم شود و لون آن چون بسیاهی زنده سرخی آید رنگ
 تر بود و در شام مانند این سنگ می سازند از رنگ و انایان مشکل فرق خوانند که امتحان وی آنست که سوزن
 را با آتش سرخ کنند و بروی نهند اگر مصدق است چون سوزن زرد کند و چون ویرا آب را زیاده بسایند و بر کزنگ
 مار ملا کنند در حال ساکن کند و از مردن این شود و سوسمند بود بهم گزندگی جانوران و سهای نباتی و حیوانی و
 و معدنی خوردن و طهار کردن بغایت مفید بود و نافع بود در جبهه ضعیف دل و بدن و قوه باه بغایت سود
 است جبهه ضعیف دل و قوه اعضا شریقی دانگی بود و هر کسی که هر روز نیم در انگ بخورد این شایسته است
 و در هر که در وری مزاج نیز سودمند بود و سبب وی بخا صیت عمل میکند بطبیعت و طبیعت وی بغایت گرم بود
 و این مؤلف گوید هر کسی که ادمان خوردن وی میکند می باید که در هفته دو روز ترک کند **حبیق الحیه** دو پوست یک نوع
 جگر بود معدنی و یکی نوع حیوانی بود و از آن مارا فعی گیرند و از پا و زهر و با و ممره خوانند آنجا از مار که ند مانند دشت
 بود که در قفای افعی بود و در همه افعی بنود و چون از گوشت جدا کنند نرم بود و از زهر و ابوی رسد بیند و مانند جگر غر و خطوط
 بروی بود و آن باشد که بلون مار بود و خاکستری و آن باشد که سیاه رنگ بود و مؤلف گوید که امتحان وی چنان کنند که بر جا
 صوف سیاه یا کبود عالند سفید گرداند و چون بمخالصه بالند سیاه شود و سفیدی نماند و آن نوع که جگر بود لون زبر جلدی
 و سیاه بود رنگ و خاکستری رنگ بود و شکل یکنی بر زر جرج باشد و از یک مایه تا دو مال باشد و یاد است نیز بود و مؤلف
 گوید امتحان وی آنست آب لیمو اندازند در صحن چینی حرکت آید و روانه گردد در هر دو نوع بکزندگی مار نافع بود و خوردن
 و با خود داشتن و بر موضع زخم نهادن و مار ممره گزندگی افعی را نافع بود تعلیق کردن و جالینوس گوید چون بسایند و پاشا
 نافع بود و گویند هر دو نوع بر سر زخم بکشد **حبیق هک** نوعی از شاد رخ است بسیار سیاه و نه هندی خوانند خون
 از مقلد را قطع کند و بواسیر را سودمند بود و چون پاشا منند گزندگی معرقب را نافع بود **حبیق السبلور** سنگ بلور چون

چون بر کسی نیند که در جواب برسد دیگر نرسد **حج الحیدر** خواهر است و صندل جدیدی خوانند آن
 دو نوع بود نر و ماده و صفت و خواص آن در همان گفته شود انشا الله **حج الرضا** پیار سی سنگ آبیاب خوانند
 و خشک بود چون کرم کشد و سر که بر روی ریزند بخاوان منع خون رفتن بکند و در رمای کرم **حج الدیک** سنگیت
 که در شکم خروس باشد و مقدار باقلا بود و کوه جکتر بود و بلون آبیگینه شفاف بود نزد یک بیلور اگر آب بپوشند و آن
 آب بکسی دهند که سخت تشنه باشد سودمند بود و غم و اندوه ببرد **حج المثانه** سنگیت که در مثانه آدمی باشد و باز دید
 می شود گویند سنگ مثانه بریزند و جالینوسی منکر است و گویند سنگ کردن بریزند و گویند چون سخی کنند و در چشم کشند
 سفیدی زایل کند **حج النار** حجر الاصح گویند و حجر الرباد خوانند و آن انواع است سفید و سیاه و سرخ و طبع و طبیعت
 وی سرد بود و بغایت خشک است و طبع و طبیعت کوبید اگر زنی دشمن را دید در فرقه بسته بر آن زن بندند سهل بر آید بفرمان
 خدای تعالی و چون سخی کنند مار غار و بر خنار بر باشند خشک کند و پاک گرداند و همچنین بر هر ریشی دشمن را و در عملی که باشد
 و بر هر عضوی که بود بحال صحت آورد و در پیار سی سنگ اتنی خوانند **حج الحجام** سنگیت که در در یک جام حاصل میشود
 چون در ابتدا بر سرطان ضما که کشد نافع بود و زایل کند و بهترین جلاله معالج سرطان که در رحم پیدا شود اینست
حج البقر و در مصر خرزة البقر گویند و آن ها و هر چه خوانند و در میان زهره کاو بود و گویند در شیردان کاو و در
 می باشد و آن مانند باد زهر است در عمل و بلون هم پیاد زهر ماند اما آنچه در زهر کاو و گویند می باشد آن مانند زرده تخم مرغ
 بخته بود و نیز از آنرا اندر زاکویند چون سخی کنند و آب بعضی از بقول طلائع کنند بر هر چه و غله نافع بود و در شفا و چون
 مقدار عدسی معوط سازند با آب پنجه ساق حبه دفع نزول آب بغایت مفید بود و چون سخی کنند و شراب برشند و بر روی
 که سفیدی بود طلا کنند موی سیاه بیرون آید اگر سبب آن از غلظت و از غلظت برص بوده باشد اما موی سفید سیاه نکند
 و مؤلف گویند بغایت کرم بود و باد می سرد را سودمند بود طلا کردن و خوردن **حج التبنی** غالا فطیمیش خوانند یعنی
 حجر لبنی و این اسم بدان سبب بوی نماده اند که چون با آب بسایند مانند شیر از وی بیرون آید و بلون وی خاکستری بود و هم
 وی غیرین بود چون آب سخی کنند و عصاره در حقه قلعی کنند هر زمان که خواهند مستعمل کنند و طبیعت وی معتدل
 بود و در قوه مانند شاد نه بود چون در چشم کشند منع سیلان فضل از چشم بکند و ریش چشم را نافع بود و در ابتدا و درم
 کرم طلا کردن سودمند بود و نفت دم و خشونت حرط را نافع بود **حج عسل** سنگیت که چون بسایند رطوبت

آن بغایت غیرین بود و بوقه شاد نه بود و صفت وی مانند حجر لبنی بود در همه حالاتی **حج مشق** سنگیت که بلون
 زرد بود و از بلاد مغرب خیزد و بهترین آن بود که زعفران رنگ بود و زرد ریزنده شود و شکافه و تو بر تو بود و قوه
 و هو آن مانند شاد نه بود و اندکی ضعیفتر و حجر لبنی و مشق و عسل در قوه مانند یکدیگر اند اما در وی حرارتی هست
 که در ایشان نیست و حجر مشق چون بشیر زنان بسایند و در چشم کشند ریش چشم زایل کند و خشو شمره و سورش چشم و
 بهترین مداوی این زخمها است که گفته شد **حج قبطی** سنگیت مصری بغایت سخت و زرد در آب حل شود و کار
 ران مهرکتان بدان بشویند و جامها و در موم روغن کشند حبه رملها و ریشها که در بدن پیدا شود و در جهاها شامهای
 مستعمل کنند و حبه نفت دم و اسهال فرغند و در مثانه چون آب پیاشند نافع بود و چون زن بخود بر کبر ذافع
 بود حبه خون رفتن دایم و لون آن سنگ سبز و تیره رنگ باشد **حج الیود** سنگ که جود خوانند و آن سنگیت مانند
 زیتون و آنچه بزرگ بود نزدیک بجایه کبوتر بود و بهترین وی زیتونی شکل بود و خطوط بسیار بر وی بود موازی یکدیگر
 و حجر الزیتون نیز خوانند و گویند از فلک شام خیزد و بعضی گردان بود و گرد نیز بود ذافع بود حبه سنگ کرده نیم مای
 با آب کرم و حبه ریکه مثانه همین سسپیل و اگر آب برک تر تیزه لعق کنند همین عمل کند و عسل بول را نافع بود لیکن
 مضعوف معده بود و موافق وی نبود و اشتها بر دوا سخی گویند مضر است پس از مصلح وی عسل است و دروس
 حکیم گویند حجر بیودی چون با چون خفاش سخی کنند و در چشم کشند موی غره که ریکه باشد بر ویاند و موی ابرو
 سسپیل چون بر وی مالند و جالینوسی گویند در طبیعت معتدل بود و معده سرد را بد بود و مصلح آن تخم کرفس بود
 فوس گویند خون مقعد و طبع کند **حج الشب** حجر الشب خوانند و اصل شرق آنرا قلون خوانند و پیونانی اسطونوس
 و معنی آن کوبی بود و نوعی از وی طمینون خوانند و آن چند رنگ بود بهترین وی سبز بود معده را نافع بود و بغایت
 و جالینوس گویند اگر قلاوه از وی بسایند که موازی معده بود و در کردن اندازند معده و حری را نافع بود و در استو
 ریدوس گویند که بر آن بستی حبه دشواری زادن و بر باز بستی حبه تعوید نافع بود **حج الرخام** طین قیمیو
 است و گفته شود انشا الله **حج الدم** شاد نه است و گفته شود **حج ارمنی** دو نوع است یک نوع لازم و دردی
 بود و یک نوع سرخ بغایت و چون دست بر وی مالی نیازی چربست و طبیعت آن کرم و خشکست در اول مسهل بود
 بود مسهل قوی تر از حجر لازم و در معده را بد بود و چون مغسول قی و غشیا نیار و در اگر نه مغسول بود مقوی

دل بود معقول وی بخا صیتی که دروایت که بدتر از خلط سودا پاک گرداند و روح را از دود سوداوی دفع
 بلغم بکند و احشای پاک کند اما معده را بدود و مصلح وی انیسون بود یا سیلین و مقدار مستعمل از وی نیم تم تا نیم حال
 بود و بدل وی جبهه دفع اخلاط سودائی یک زن و نیم جرجاجورد بود **جرج النمر** حرره است که از پلنگ ماده حاصل
 میشود و در باب نون در صفت نر و ک گفته شود **جرج الخطایف** و سیقورید کس کوبید که تخمین برستوک چون بکینند
 در افزونی فاد و شکم وی بشکافند دو پاره سنگ بایند یکی یک رنگ بود و یکی برنگ الوان بود و در پوست ایل یا پوست
 کوساله بپزند پیش از آنکه خاک بوی رسد و بر بازوی مصروع بپزند و کرون بفرمان خدای تعالی صرع از وی زایل گردد
 و جرجیست **جرج النور** و **جرج الروشنانی** هر دو در قشیشا است و گفته شود انشا الله و ارشد نیز گویند **جرج لاورد**
 لاورد است و گفته شود انشا الله **جرج القنطاریس** پیارس سنگ آهن گویند و چون بسوزانند مانند
 شادانه بود در عیج و منفعت و بهترین و سیاه بود که برخی فایک بود و هیچ خلطی در وی نبود جذب آهن بقره
 کند هر چند زیاده تر بر باید نیکو تر بود و جالینوس کوبید کرم و خشکست بغایت اگر کسی را جنت الحید و شکم ماده
 باشد چون با شراب پاشا منده جذب آن بکند و با صحت خود پیر آورد و مسهل کیوس غلیظ بد بود و مقدار مستعمل
 از وی از نیم حال یا یک لیم بود و گویند جود دست گیرند در دستها و پایا و تشنج یابیس که آنرا از خوانند ساکن کند
 و اگر بر جراحی که تیغی زهر بود زده باشد سودمند بود بغایت و بحال صحت آورد و قنطاریس چون بوی سیر بوی رسد
 سست شود در ربودن آهن و باز چون بخون کوفند یا بر نراند از تیر گردد **جرج الاحمر** سنگیست بلون
 بسد گویند بوزن و الکی کشنده بود و از جمله سموم قتاله است مانند پیش و گویند نوع از الماس است **جرج مشویه**
 کلکس است و گفته شود انشا الله **جرج شحری** بسد است و گفته شد **جرج النمر** جرج العقابست و جرج الیسر نیز خوانند
 و آن التملت است و گفته شد **جرج الطور** جرج الدم و گفته شد **جرج البهت** جرج النمر است و گفته شد **جرج القمر** براق القمر
 و زهر القمر خوانند و افزوسالین نیز گویند یعنی زهر القمر و پیونانی سالیسیطس خوانند و اگر و سالیس از بر آن خوانند
 که در شب با فرونی ماه یابند در بلاد عرب و آن سنگی سفید شفاف سبک بود چون بسایند و بصرع دهند نافع بود
 و اگر از رختی پیاویزند که بر غی و دهند بر آو کورد و اگر بر مصروع بپزند شفا یابد و زنان بعضی تجوید با خود دارند
جرج حبشی و سیقورید کس کوبید آن سنگ ستر باشد و صاحب منهاج کوبید بزوی زند جالینوس کوبید این

المانه

سنگ مانند شیب بود چون بسایند مانند شیر از وی بیرون آید و زباز بغایت بکزد و منفعت وی نیست که شیب
 و ورم چشم و درد آن و قره آن زایل کند و ناخنه و ناریکی ببرد و جلای تمام بدید موی کوبید پیارس سنگ
 یا سم خوانند **جرج الاسفنج** سنگیست که در میان اسفنج می باشد و حصاء الاسفنج خوانند و سیقورید کس و رازی
 گویند چون با شراب پاشا منده سنگ مثانه بریزانند و جالینوس کوبید سنگ کرده بریزانند و قوه آن نذر و کازان
 مثانه بریزانند **جرج انطیس** سنگیست که چون بسایند مانند خون بود بلون و با شیر زنان چون در جیم بکینند
 ورم آن و پیارس آب آمدن را نافع بود **جرج اشوک** سنگیست مانند عیج و چون سخی کنند و بر موضعی بپزند
 که خون روانه بود باز بندد و اگر ضا کنند شاید و چون بسوزانند و سنون سازند و نذر از اجلا دهد پیارس
 شکم سنگ خوانند و شیرازی سنگ زخم **جرج العیج** جرج اعرابی است و گفته شد **جرج الکوک** سنگیست بغایت
 سفید و در ساحل بحر هندی یابند و در ساحل بحر سند نیز یابند و حرره که از وی حکاگان و فراطان سازند
 از عیج سفید تر بود و خنتر و طبیعت وی سرد و خشک بود در آخر درجه دوم و اهل هند و سندانوی بکین
 سازند و زنان کردن بند و متفق اند که خاصیت آن سنگ آنست که دفع سحر و دفع خیم زخم میکند و بر دشمنان ظفر
 یابند و اگر نگینی از آن با خود دارند در روغ اقبل انگس گویند و هر کس که ویرا بپند دوست دارد و پادشاهان هند
 و سندانوی ظرفها سازند و از آن اکل و شرب کنند و مدتی ایشان آنست که در هر صحتی که آن بود خنک و فتنه
 نبود و فرج و شادی زیاده بود و اهل هند و سندانوی در موی کتند و گویند که موی دراز میکنند
 و حرره وی مانند حروارید بزرگ براق بود و چون سخی کنند در جیم کشند سفیدی که چشم را بود خواه قدیم و خواه
 جدید ببرد و اگر سنون سازند و نذر از بغایت سفید گرداند و جلای تمام بدید **جرج اسپوس** اسپوس است
 و گفته شد **جرج القیشور** جرج الشعر است گویند و قیشور نیز گویند و در باب قاف گفته شود انشا الله تعالی **جرج الخو**
 مانند سنگی بود در سرمای یابند مقام دماغ وی و سفید و سخت بود چون پاشا منده سنگ کرده بریزانند با فنه
جرج شفاف قیشور است و گفته شود انشا الله **جرج غایطوس** جرج غایطس خوانند و از وادی شام
 آرند و آن وادی را در قدیم غایطس خوانند و این زمان وادی جهنم گویند چون بر آتش آند بوی سرو
 سوخته کند و لون سیاه بود و بوی قیر کند و سبک بود و صفها بر روی یکدیگر باشد و قوه وی در غایت پیوست بود

بخوری صاحب منجیه کوبید مصروع را صرع را بپای کند و صاحب منجیه کوبید بخوری مصروع را صرع آورد و اختشای رحم
 ساسود دهد و زنده گانی از وی بگریزد و بادویه و دیگر جبهه نفوس صفا کردن سودمند بود و در هر احتمالی عظیم کوشش بپوشاید
 و نافع بود **حج السطریط** حج السطریط کوبید و آن سنگ مرمر است و در بایم صفت مرمر گفته شود **حج الکلب** شریف
 کوبید در خواص و این حجر نسبت نوعی از سنگ است که چون سنگ بوی اندازند بدین بگریزد و نیک دارد در دشمنی عمل عجیب میکند چون
 خواهند با هم انگشت سنگ بگیرند و یک یک بآن سنگ می اندازند و بعد از آن دو سنگ از آن بگیرند و در آب اندازد و از آن
 آب بخورد انگشت دهد در دشمنی چیزی عجیب مشاهده کند و کوبید اگر در بر یک کوبد و آنرا از آن جمع بگریزد و اگر در شراب اندازد و جاعلی
 آن پاشانند خنک و عذبه و بدستی در میان ایشان پیدا شود **حج الروشنائی** حج الروشنائی و گفته شد **حج الیرام** بیارسی
 سنگ یرام خوانند و هر تنیه که بدان سنگ آب دهند چون بر سنگ زنند قطعا آواز نگیرد و در سنگ مانند کل فرود و در
 اگر این سنگ صحیح کنند و ستون سازند و ندانند از بغایت سفید گرداند **حج خرفی** سنگیت که در مصر بسیار باشد و مانند قمر
 بود و در آنم شکاف و صفی بر زیر یکدیگر بود و بجای قشور مستعمل کنند در سردن موی و چون دوم از وی حل کنند و او
 با شراب پاشانند قطعه خون حیض بکشد و چون با غسل خلط کنند و بر درم بستان نهند و بر ریشهای پلید ورم بستان
 سکنی گرداند و ریشها را بصلح آورد و بغایت غایت خشک بود **حج الافروج** حج الافروج و حج افروی کوبید و آن از بلاد روم خیزد
 و سبک بود و بر روی آب بایستد و محقق بود و قبض در وی بود چون حل کنند و پاشانند گردن کوی عقرب را نافع بود
حج الاسکف سنگیت که کفشگران اقرار بدان نیز کنند نافع بود و جبهه درم لیا و ریش آن و لیاة پیارسی ملازم
 خوانند **حج المن** در باب میم من گفته شود انشا الله **حج قیج** حج قیج است بیارسی کبک کوبید و در قاف
 گفته شود انشا الله **حدق** حدق با و بخان است و گفته شد **حدید** حدید بیارسی آهن کوبید و آن سه نو
 شایر قان و نرم آهن و فولاد مصنوع و فولاد معدنی بود و مصنوع بود و فولاد طبیعی معدنی شایر قانست
 و شایر قان نیز کوبید و آن فولاد نرم است و فولاد مصنوع از نرم آهن گیرند و زنجار آنرا از عنقوان الحدید خوانند
 قابض بود و اکمال و منفعه آن در باب زاکفته شود انشا الله و خبث الحدید صنعتی تر از ریجات الحدید بود و
 و صفت خبث الحدید در باب زاکفته شد و آهن سرخ کرده اگر در آب اندازند با شراب و پاشانند شکم نبندد و در شش
 روده و ورم سیرز و هیضه و استرخای معده و سلس البول و در مقعد رانافع بود و باه را قوه دهد خاصه آبی که

آهنگر آن آهنی یافته بروی می اندازند و آنرا دو می خوانند و ما الحدید کوبید و بگریزد و بگریزد و بگریزد
 کمال مفید بود و وقتی که ندانند و براده آهن چون در شرابی که زهر باشد اندازند مجموع زهرها بخود کشد و آن شراب
 چون بخورند زبانی ندید و براده آهن چون بخورند در دشمنی سخت و خشکی دهان و در سر آورد و ملوای آن بشیر
 تازه با بعضی ادویه مسنده قوی کنند بعد از آن مسکه و روغن پیاشانند و روغن بنفشه و روغن کل و سرکه بر سر
 مالند و مقدار یکم مقناطیس بخورند و اعراض دسی و روغن کاو و در خواص آورده اند که براده آهن اگر بر کسی بنهند
 که در خوب دندان خاید و دیگر نکاید **حج** حنظل نارسیده است که هموز سبز باشد **حله** مرغیت
 که بشیر از وی کور کور کوبید و گوشت وی بناید خورند که عفونت در بدن پیدا کند و خون وی چون با اندکی مشک
 و کلایب خلا کنند و بناشانی پاشانند و رو و ضیق النفس نافع بود و چون پرمای وی لبوز اندکی سر و خاکستر
 آن با آب پیاشانند نفوس را نافع بود و زهره وی در سایه خشک کنند و چون خواهند که استعمال کنند آب حل کنند
 و کسی را که حیوانی مودی گزیده باشد مانند عقرب و افعی و دیگر کزندگان اگر زخم از طرف رست بود سه میل از آن
 در جخم جیکند و اگر از طرف حب بود در جخم راست کنند بغایت نافع بود و از حردن خلایق یا بد بفرمان قهرای
حرم حرم این سخن کوبید و نوعی است سرخ و سفید نوع سفید حرم عربی خوانند و بینونانی موی کوبید و بیارسی
 صندل و آنج ورق آن مانند ورق پید بود و کوبید و کل وی مانند کل یا سیمین سفید بود مطلق و خوشبوی
 باشد و بربانی بسا خوانند و نوع سرخ حرم عامی خوانند بیارسی اسفند کوبید و بشیر نهند و هزار اسفند
 نیز کوبید و آن نوعی از سداب کوبی بود و طبیعت حرم کرم و خشکت در سیوم و کوبید در چهارم نافع بود
 جبهه در دمل طحال کردن و چون صحیح کنند و با غسل و زهره مرغ و زهره کبک و زعفران و آب را زیاده در شخم
 کشد قوه باصره بدهد و اگر بخورند حرم با ادویه قاتلات و دوجب القع را بپرون آورد و قوی نافع بود و
 عرق النساء و وجع و رکوع چون لغول کنند آب آن سودمند بود و سینه و شش را ببلغم لایح پاک کند و باد که در دوز
 بود تحلیل دهد و نافع بود جبهه سردی دماغ و بدن و لیکن سرد و مداع آورد و مفتی بود و مسکه و مصلح وی صبا
 منجیه کوبید بعد از آن ربوب فاکه ترشی خورند و صاحب بقوم کوبید مصلح وی قوفه و دار صینی بود جالینوس
 کوبید نافع بود جبهه فاج و لقوه و تشنج سرد و علت کرده و مثانه و مسهل حرار سرد و بلغم لایح بود و مفتی و بول

براند و نفع وی سودا را نیک بود و تحلیل کند و خون سودا را صافی کند و طبیعت نرم دارد و حیضش کوبیده مستی
وی مانند مستی خمر بود و همی کوبد و نواز صافی کند و حرکت جماع بود و فریبی آورد و بول و حیض براند بقره و این
وافد کوبید سودمند بود بقره عاشقان بسکری که دارد و کوبید اگر دوزده شب پیانی هر شب یک مالیم سفوف سازند
ناسوده عرق النسا را نافع بود و این مجربست و دیسقوریدوس کوبید در پایاها را و این را عرق النسا را نافع
بود و فایده را بختان عظیم نافع بود و بدل آن بوزن آن فردا نایا تخم سداب بود اما در اصل عربی سفید که از اپونیانی
مولی خوانند پنج وی مانند بلبوس بود و چون سحق کنند بار و غنی ایرسا فرجه سازند و زن بخورد بر کمر دافواه رحم
را بکشد **حرف ش** عکوب خوانند پیاری کنگر کوبند و آن انواعست و طبیعت و محبت له بود در حرارت
و تر بود تا درجه دوم و مسیح کوبید گرم و تر بود در اول و کوبید سرد است و کوبید گرم خشکست در دوم منفعت
وی آنست که چون بردار الثعلب طلا کنند موسی برویاند و اگر موم روغنی سازند که آب کنگر بخورد آن دهند و
بر برش که بر روی پیدا شود ببالند زایل کند و همه و رجمای صلب چون بدان طلا کنند تحلیل دهد و بول براند
و ریشی روده را سود دهد و ببلغ پرون آورد و اگر از شراب کنگر بشویند شیش را بکشد و خارش سر زایل کند و
چون بخورند در حرار تحلیل دهد و چون بر سلوختگی آتش ضحاک کنند نیکو بود و طبیعت نرم دارد و چون با شراب
پاشا مانند شکم بتبندد و رازی کوبید باه را زیاد کند و کرده و مثانه را تنخین کند و کندی زایل کند و با ادرار
بول آن تن پرون آورد بخاج صینی که در وی است مصلح او است که در بختن همراه کنند و توامل و با زیر لطیف
در وی برزند و صاحب نواج کوبید مغنی بود خاصه کوبی و کوبید مولود سودا بود و مضرب بود بدماغ و مصلح وی روغن
بود و صاحب توخم کوبید مغنی بود و مصلح و مصلح وی مصلح بود یا سیلخه **حرف ش** خردل برقی بود
و گفته شود اسانه **حرف ش** اشنان است و گفته شد **حرف ر** ابریشم است و گفته شد **حرف ر** انشیان
اظر بیلال است و گفته شد **حرف ح** حب الرشاد کوبند و به سرمانی مقلیان و بعبی ثفا و پیاری
تخم سپندان کوبند و تره نیز کوبند و شب خیزک نیز خوانند و پیونانی قردامون و حرف ایض
اسفید اسفید خوانند و حرف بابلی بزر بلا سقیس خوانند و حرف دو نوعست یک نوع و رقی آن با سفاک
ماند و یک نوع برک خردل دارد و تخم یک نوع سفید رنگ بود و تخم یک نوع سرفه رنگ بود از آن سفید اسفید خوانند

و حرف سفید کوبند و حرارت وی کمتر از حرارت سسغ بود و بهترین وی فربه بود و طبیعت حرف گرم و خشکست
در سیوم و کوبند در اولی درجه چهارم منفعه و محلل بود و موسی که ریزد نگاه دارد و خوردن و طلا کردن یا آب آن
شستن و ورم بلغمی و دملهای را نافع بود و وجهه عرق النسا خوردن و ضحاک کردن و جته ر بود و غلیظ سیرز
خوردن و با غسل طلا کردن و ریش را وراشندیه کوبند و استرخا و جمیع اعضا نافع بود خوردن وی و چون بر
گرنزی جانوران ضحاک کنند نافع بود و کچه بکشد و پندارد بقره البته اشامیدن و بخورد بر کفتی و چون دود
کنند گزندگان بگریزند و جرب ریش شده و قویا آب و نمک مالیدن نافع بود و چون پنجم سحق کنند و
بآب گرم پاشا مانند طبیعت براند و قویا بکشد و حب القرق پرون آورد و با و که در روده بود بشکند
و بریان کرده شکم بتبندد و تن حرار نافع بود خاصه سحق ناکرده و سردی کرده را نافع بود خاصه سحق ناکرده
و سردی کرده را نافع بود و بریان با کرده شکم براند و ببلغ نزع از معده قطع کند و چون سحق کنند و سفوف
سازند برص را نافع بود و چون با سرکه بر بقی سفید مالند نافع بود و چون با غسل پیامیزند و لعق کنند
سرفه که از خلط غلیظ بود سود دهد و تجویز در دپلو ما که سده آن از خلط غلیظ بود و چون سحق
کنند و با غسل بوش طلا کنند یا با صابون طلا کنند غش را زایل کنند و بنزد را بحال اول آورد و چون نزدیکی
عقب ضحاک کنند نافع بود و ورق وی چون خشک کنند بقره کنگر بود بسبب رطوبتی مانی که در وی است
و وی معده را بد بود و سینه را مضرب بود و کچه پندارد و مصلح وی نبات نیکو بود بجللات و بدل وی
خردل و تخم ترتره بود یا تخم جرجیر و خردل **حرف د** مانند سوخا است و طبع آن نزدیکست بطبع
و رل و پیونانی آنرا سالامند را کوبند و از جمله سموم قتاله بود خوردن آن و حراری کوبید در خواص وی
که دل حرو و چون در فرقه سیاه بنند و بر صاحب تب ربح بنند البته شفا یابد و جالینوس کوبید
خون وی در چشم کشند و روشنائی پیغزاید و دیسقوریدوس کوبید سرکین خوردن و عضاه چون زنان بخورد
ماند بشره را بغایت نیکو بود و صافی گرداند و مانند صیقل بود و بهترین پیشک وی سفید بود و سبک
مانند شایسته و شیرازی آنرا سرکین ماثربک خوانند **حرف با** خاما لاون خوانند پیونانی و پیاری افتاب
پرست کوبند و کرباسو هم کوبند خون وی چون طلا کنند بر موسی زیاده که در چشم می باشد بعد از آنکه بر کشند با

انسانه **حشیف** شقاق است و اشتقاق تیر کونند و بلغظی و یک کج و کج نیز خوانند و طبیعت وی سرد است
در اول و خشکست در دوم و کونند سرد است در دوم و خشکست در سیوم و چنین گویند سرد است در اول و خشکست
در سیوم جهت دفع صفرا بغایت نافع بود و حراره بشکند و معده و جگر را نافع بود اقامه مولد ریاح و مفصل بود
و شکم بیند و مصلح آن کلنگین بود و صاحب تقویم گویند مضر بود با آت منی و مصلح آن اینسون و غسل
بود و بدل آن ریاس یا حمام است **حض** و رسی است و گفته شود انسانه **حضض** بپیزی
ممل گویند و آن انو است مکی و هندی و مشندی بهترین آن جهت و رحما مکی بود و حرمه موی هندی و نوعی
است که در شیر از ورق و ربه ترک می سازند و روستایان شیر از آنرا هملل مشک میگویند و آن مستعمل
ایشانست لیکن طبیعت **حضض** مکی معتدل است در گرمی و سردی و خشکست در دوم و کونند سرد است
در اول و در هندی تحلیل و قبضه کمتر از مکی بود صاحب مفرد گویند که هندی قوی بود در همه حالات و **حضض**
هندی عصاره فیلز هندی است و مکی عصاره نباتیت مکی و کونند مصنوعست نافع بود جهت مجموع ترنادهم چه
از زده و چه خون که از زنان آید بغیر قاعده و مجموع و در ریشهای دهن و در بر و گوش را نافع
بود و در چشم کشیدن و ششانی پیفر آید و تاریکی زایل کند و شقاق و مقعد و شج را بغایت مفید باشد مالیدن و خوردن
و حقه کردن اسهال کهن و ریس روده را سودمند بود و چون بدان غرغره کنند خنق را زایل کند و چون زن بخورد
بر کبر قطع سیمان رطوبات از رحم بکند و نفث دم و سرفه چون آب پاشا منسد سودمند بود و **حضض** هندی جهت
گزندی سک دیوانه طلاق و اشتامیدن بغایت سودمند بود و تریاق سیاه و در سپهر ضما کردن و خوردن
نافع بود و بدل آن بوزن آن فیلز هندی است یا فوفل و صندل مساوی و صاحب تقویم گویند سپهر را غلیظ کند و مصلح
آن حمام و مصلح بود و مقدار غربتی نیم بود **حفا** بر دی است و گفته شد **حلب** فریق خوانند پیاری
شمیلهز کونند طبیعت آن گرمست در آخر درجه اول و خشکست در اول و کونند گرمست در دوم و خشکست در
اول و از رطوبتی فضلی خالی بنود و کونند گرم و خشکست در دوم منجمه و ملین بود و آردوی و رحمای بلغی صلب
اندرونی و پیرونی تحلیل و سد و سینه و شکم و حلق را نرم دارد و سرفه و ربو و عسر النفس را سود دهد و باده را بکشد
و باد را بشکند و بلغ نیم از سینه پیرون آورد و بوسیر اسودمند بود و آردوی و بانظرون بر سپهر ضما کنند نافع بود

اگر بیش از طعام با عری بخورند شکم براند و خلطهای بد که در روده بود چون کفته بود غذا ششانی بدید و آرد صافی کند
و چون سر بران بشویند جز از زایل کند و احباب وی بار و غنی کل شقاق سرد را نافع بود و سوختگی آتش در دوسر و ملها
را نرم کند و در طلاق کردن با دویه جهت کلف بغایت سودمند بود و چون طبع آن پاشا منسد حیض براند و خلیس وی
چون بخورند در دشت و جگر و سردی شناه و جکیدن بول و در درج که از سردی بود سودمند بود و صاحب تقویم گویند محتل
قوی انشبین بود و مصلح آن روغن قسط تلخ بود **حارون** نوعی از صدق است و در صفت و درع و شج و صدق
گفته شود انواع آن انسانه **حلیث** ضعیف محروست و محروست را الجدان خوانند زرافه کونند و حلیث
را پیاری انگر خوانند و هندی و مشک و بپیزی انکشت کنند و آن در نوعست منتن و طیب و منتن مسخن تر بود
و بهتر و طبیعت آن گرمست در اول درجه چهارم و خشکست در دوم و بهترین آن سرفه را نفع صافی بود و چون بکند از آنند
لوان آن بسفیدی زند آنچه مفسوس بود سبز رنگ بود و آنچه بوی تیز دارد منتن خوانند و آنچه بوی آن تیز مکر بود طیب
خوانند و چون عسل پیامیزند و در چشم کشند و ششانی پیفر آید و در ابتدا نزول آب کشیدن این باشد از نزول آب و تب
ریح را بغایت مفید بود و باد را بشکند و خون بسته که اندرون بود تحلیل دهد و برادر انقلب با سر که طلاق کردن نافع بود
و نایل مسمار و غده ها چون با موم و روغن هل کنند و مالند نافع بود و با سر که بر قوبا طلاق کردن نافع بود و چون
با آب حل بکند از آن و پاشا منسد خلق را صافی کند و با آنچه خشک بر قاز نافع بود و معوی به بود و چون با سر که غرغره کنند
خلق از خلق پیرون آورد و بر گزندی سک دیوانه نهادن با شراب یا با جنطیانا اشتامیدن بغایت سودمند بود و چون با
ریت بکند از آن و بر گزندی عقرب و ریتا مالند سودمند بود و اگر با شراب و فلفل و سداب پاشا منسد که از نافع بود
و چون با سکنجبین پاشا منسد شیر که در اندرون بسته بود بکند از دوسر و بغایت مفید بود و دفع زهر با حیوانات
بکند و زخم پیغ و تیر و زهر دارد و مقدار نیم ماست عمل بود و بول و حیض براند و کچ پیازد و اگر اندکی در سوراخ قعصیب
نهند عوظ تمام آورد و اگر بار و غنی زنبق و شیشه کنند و چند روز بکند از آن در قضیب مالند زن و مرد لذتی عجیب یابند
و اگر در سوراخ دندان نهند در ساجی کنند و بریزند و اگر نیم هم از وی با آب لسان الحمل حل کنند با دویه که مملک
طبیعت بود پاشا منسد فعل وی قوی تر بود و قطع اسهال را از رطوبه بود و خلطهای آن کشند و اگر نیم از وی و نیم هم سکنجبین
پاشا منسد بدان ادمان کنند فاج و حذر را بغایت سود دهد و در معصل سرد و بوسیر و مصلح بغایت نافع بود

و حب القز را بکشد و مضر بود بعد و حکم و اسحق کوبید مصحح آن اشق است و صاحب تقویم کوبید مصحح آن جواربوا
بود باقره و بدل آن محروث بعد از آنکه بآب بپوشانند چند جوش و صافی کنند بوردن آن بود **حلیف** زعفران است
و حرانیز کونید و گفته شد **حلیلاب** لبلا است و کونید لاغیه و صفت هر دو گفته شود **حلم** قراد است و شیرازی
که کونید و گفته شود در باب قاف اسما الله **حلیوچ** هماض بر است و در صفت حماض بعد از این گفته شود انشا
حلم و حلاصل بلبوس است و گفته شد **حلیب** سورنجان هندی است و طبیعت آن گرم و خشک است
در دوم و کونید در سیوم نافع بود جهت نفوس و در درم و مقامل و در درم و مقامل و مسهل بلغم و خلطهای غلیظه بود و حب
القز و کره را بکشد اما سیر را غلیظه کند و مصحح آن کاشنی و کثیر بود **حاما** احمون و امون کونید شیرازی
ماهل و خوانند طبیعت آن گرم خشک است در دوم و کونید در سیوم و آن دو نوع است که شهور است که شیرازی
ماهل و خوانند و نوعی دیگر مانند پرسیاوشان جوی وی زردی بود که بسرخ می آید بود و هر که آن سبز
بود و خورد و کل وی زرد بود و کوهک و نبات وی بقدر یک رجب بود و این مولف کوبید از یک و حب کمتر بود
و در سنگ روید و بهترین آن ذبی رنگ بود از منی خوشبوی منضج و در حرهای گرم بود و چون بر پیشانی ضمارد کند
در دسر زایل کند و چون بیاورد و ج بر کزندی عقرب ضمارد کنند سودمند بود و درم چشم که از گرمی بود و درم احتیاج
بازیت ضمارد کنند بغایت سودمند بود و در درم چون فرجه از وی بخورد بر کزندی و در طبع آن نشیند سود
و نفوس را نافع بود و کسی که کرده وی یا جگر وی معلول بود چون طبع آن پاشانند نافع بود و سده جگر کشاید و
بول براند و مقدار مستعمل از وی دوم بود لیکن مصدع بود و منوم و مسکرو از جمله مسکرات بود و صاحب
تقویم کوبید مصحح آن صندل و کلاب بود و اسحق کوبید مضر بود بعد و مصحح آن تخم کرفس بود و تیا دوق کوبید
بدل آن بوزن آن اسارون یا بوزن آن وج یا بوزن آن جوب قرفل و کونید بدل آن بوزن آن وج و بوزن
آن زیره سبز بود **حس** طر هندی است و گفته شد **حاضی** **الارج** در صفت ارج گفته شد **حاضی** بری بود
بستانی بود بری را سلق بری خوانند و آن پشته جیلی بود اما در خاک ریزه و زمین سست روید و از اپونانی
طوطاق اغویون کونید و شیرازی پنخ انرا هلیمو کونید و در نفوس و در معاصل طلا کردن بغایت نافع بود و سرفه صفا
وی را سودمند بود و بستانی را شیرازی ترسیسک کونید مانند گاشتی بود و ورق آن و در وی خصوصتی بود و در

فضلی لزج و بهترین بستانی بود ترش و طبیعت آن سرد خشک بود در درم و تخم آن سرد بود در اول و در وی بعضی
بود و در باب باد صفت برور گفته شد و اگر تخم وی پیش از کزندی عقرب پاشانند و عقرب بکشد بهر نفعی بوی
و ورق آن چون به پزند و بازیت بریان کنند و کشیز خشک و اندک زیره و انار و انار بران ریزند شکم بیند و غیر
بریان کرده سح از روده و مره صفا بود نافع بود و تشنگی بنشانند و قطعه تی بکند و غشیان صفا و سیاهی کرداند و خار
دفع کند و آرزوی خوردن ببرد و بکزند و عقرب نافع بود و چون با شرب پیزند و بران مضغه کنند در دندان ساکنند
و چون با شرب پیزند و بر حنا زیر ضمارد کنند و در حرهای گرم کوش بود سود دهد و اگر با سکه که پیزند و بر سر ضمارد
بغایت نافع بود و چون بر جرب مانند صحت یابد و اگر پنجه وی در کردن بندند خنایز دفع کنند و چون سخی کنند و در کجود
بر کید قطع سیدان کنی از رجم بکند و اگر با شرب پیزند و پاشانند بر قازار زایل کند و سنگ مثانه بریزاند و حیض
براند و اگر یکی مایه پنجه وی بکوبند و بارب سیب بپاشند و بلیسند سح و اسهال دمی را بغایت مفید بود
حاضی الماء در آب روید و ورق آن بدرازی انکشت بود نزدیک بوق کاشتی و ساق وی کوهک بود و بر سر وی
خم سیاه رنگ بود که برخی زنده و طعم وی مانند طعم حماض بود تخم براند و چون کخته بخورند و تخم وی چون سخی کنند و با شرب
پاشانند غم را ببرد و نفوس را خوش دارد و توحش زایل کند و خفقان گرم را نافع بود و غشیان دفع کند و مقعد مسترخی
را اصلاح آورد و چون به پزند و بر اعضا مالند خارش زایل کند و تخم آن ورق آن چون بپاشند در دندان محکم دارد
و اگر ادمان کنند در اطل آن بر قان زایل کند **حاضی الارنب** اکشوت است و گفته شد **حاضی البقر** حماضی بری است
و گفته شد **حاضی نری** حماضی بستانی است و گفته شد **حمر الارضی** امعار الارض کونید و آن خواطین است
و گفته شد انشا الله **حاصل لایر** خشک است و گفته شد **حمص** پیارسی بخود کونید سفید و سخی و سیاه و کرسنی
بود و بری بود و بستانی بود و بری گرم تر بود و اندکی تلخی زنده و بستانی غذا انیکو دهر و سیاه قوه تر بود در افعال و بهترین
آن سفید بزرگ بود و طبیعت آن گرم و تر بود در اول و کونید خشک در اول طبیعت نرم دارد و بول براند و منی پیافاید
و باه برانگیزد و حیض براند و منقح بود و لونز اصافی و نیکو کند و در دیش را سودمند بود و غش ببرد و در حرهای
گرم را سودمند بود و روغن آن قوباد زایل کند و آرد آن ریشمای پلید و سرطان و خارش بدن را نافع بود و نفث
وی در دندان و درم بر دندان نافع بود و آرد از صافی کند و غذا را شش بدهد زیاده از نیم چرخون از آرد وی و شیرهای

سازند و طبع خود سیاه سنگ کرده بریزند و او را بر بول از نیمه خود باز کرده کندی تا حدی که چهار پایی مثل کاه و شتر و
 و چون خود سیاه بخورند یکس علف قوی ایتان زیاد میشود و سده کرده بکشاید و چون بسره خویشا نند بکشاید و با
 بنایست بخورند و صبر کنند تا نیم روز گرم بکشند و اگر آب خویشا نند و تخم خام بخورند و آب آن پاشا نند بنایست انفاظ
 تمام آورد و قضیب را قوی دهد و در خود سه خاصیت است که جماعت کردن محتاج بدان سه خصلت
 بود اول آنکه طبعش ملایم طبع منی بود دوم آنکه کثیر الغذاء بود سیوم آنکه مولد ریاح و نفخ بود و هر غذائی و داروئی که
 حبه تقوی یا به خوردن باید که این سه خصلت است باشد و آن خود است و زرده تخم مرغ نیم پست اما خود کسی که قوی
 کرده و مثانه داشته باشد بغایت مضرب بود و خود سیاه بجه سپید از دوا و آن بود که میان طعام خوردن و مقرة
 وی کم شود کجاش و جرم خود ثقیل بود بجه **حمیرا** ابوخلسا گویند و آن سبزه است و رجل الحامه نیز گویند
 و گفته شد در الف **حم** بلغت مثل شام لسان الثور است از قول صاحب مفرده و صاحب منهاج گویند **حم** خیم است
 که آن نبات حبه است و صفت هر دو گفته شود انشا الله **حمض** حرص خوانند و آن اشنان است و گفته شد
حماط نوعی از خیر است و در چرم گفته شد **حام** صاحب منهاج و صاحب تقویم گویند بستان افروز است
 و صاحب جامع گویند از قول اسحق بن عمران که حقیق بستانی است و در شام حقیق بنطی گویند و نبات و تی بغا
 سبز بود و کل وی سفید و تخم وی مانند حقیق بود و طبعش وی گرم و خشکست و در و م اصحاب بلغم را نیکو بود و شده
 دماغ بکشاید که از بلغم بود و زکام تر از نافع بود و مسج گویند که مری و خشکتر از شامه سفرم بود و غیر او گویند قوی
 دل بود و تخم وی بریان کرده بار و غنی کل و آب سرد حبه اسمال کنن نافع بود و صاحب منهاج و صاحب
 تقویم گویند سرد و خشک بود در اول حراره معده و حکم ساکن گرداند چون طبعش وی پاشا نند با جلاب یا کچین
 و معده و حکم از اخلاط بد پاک گرداند و بسیار وی مثانه را بد بود و مصلح وی کند و حما فلو **حام** پیاری
 که بر تر گویند طبعش وی جالینوس گویند گرمست و رطوبت بسیار دارد و گوشت وی کرده را نیکو بود و منی
 نیز از اید و فاج و قوه و خدر و استرهای بدن را نافع بود و شریف گویند چون زنده تخم آن پرهای وی **حم** بکشند
 و پاک کنند بر موضع کنند که عقرب نماند بغایت نافع بود و سوسوی تخم آن بایر بسوزانند و سخی کنند و در چشم
 کشند تاریکی و شکودی ببرد و در خواص این زهر آورده است که در هر خانه که گویند بود از خدر و فاج و سخته و

ایمن باشد و این خاصیت در وی است و دیسقوریدوس گویند خون و رشان و شفافین و حمام خون گرم بود
 و در چشم کشند جراحتی که در وی بود را بیل گردانند و خون حمام خاصه قطع رفاف که از حجب دماغ بود بکشند و پیوسته
 وی بغایت گرم بود و کبوتری که سبکتر بود و اولی آن بود که آب غوره و کشنیز یا سرکه پیزند و چون بخورند بعد از
 آن مغز خیار بخورند یا تخم خیارین **حماد** صاحب منهاج گویند گرم و خشک بود در سیوم و صاحب تقویم
 گویند از قول اسحق که گرم و تر بود خاکستر کوشش و حکم وی چون بازیت بر شقاق که از سر ما بود یا لند را بیل کند و
 خاکستر حکم وی بازیت بر خنار نیز نماند نافع بود و جذام را سودمند بود و گوشت وی و حکم چون پیزند و در آن نشینند
 گزازی که از خشکی بود بغایت سودمند و حکم وی بریان کرده بنایست بخورند صریح را نافع بود و بول وی در کرده
 را سودمند بود و در خواص آورده اند که پوست پشانی وی چون بر کودکی بنهند که ترسد دیگر ترسد و گویند چرم
 کوشی وی چون بخورد کودکی دهند که گریه دیگر نکند و در خواص آورده اند که کسی که عقب کزیده باشد یا از بلند
 در کوشی گویند که عقب را بکشند و از کوبه بر جوشانند در زایل گردد و جوار در دکند اگر پوست پشانی وی پاره
 مصرع با خود دارد تا یکسال تمام و چون سال نو شود پاره پوست پشانی نو با خود دارد تا سال دیگر صریح از وی را بیل کند
 البقه و در خواص این زهر آورده است که چون خمر سردسک را غلیظ خوش آید **حمار و حشی** پیاری گویند
 عبد الملک بن زهر گویند نظر بر چشم وی کردن صحت چشم نگاه دارد و منع نزول آب بکند و این زهر صفت و جالینوس
 گویند گوشت وی چون فربه و جوان بود نزدیک بگوشت ایل بود و بغایت غلیظ بود پیوسته وی چون بر کلف طلا کنند
 سودمند بود و چون بار و غن قسط بچوستانند حبه در دشت و کرده که از بلغم بود و با غلیظ نافع بود زهره وی حبه
 دار الثعلب و دوا لی مالیدن سودمند بود و گوشت وی چون به پزند باب و نمک و دار صینی و در بخیل و عرق آن
 پاشا نند و گوشت چرب آن بخورند در در معطل و مادی غلیظ را سودمند بود و گوشت وی بسیار خوردن تعدد
 در معده و بطی حریح ثقیل پیدا کند اولی آن بود که از بی آن جوارشات مسهل چون شندیار آن و غری بخورند و مثال
 آن **حنظل** علق خوانند و تخم وی همبید خوانند و بعضی کیست و نیز از کی گریست گویند و کرمانی خزره و بلغم
 دیگر خزره و باده خوانند و زهره ماده بود و سفید و ست گوشت و زور شکن باشد حبه از کف سفید تر بود بهتر و پوست
 وی باید که زردی بود که سپیدی مایل بود آنچه بگوید زنده بود و اگر بر درخت حنظل یا حنظل پیش نبوده آن گشته بود و

به نرکی دو حنظل بود و بهترین آن ماده بود سفید رسیده هندی بود که وصف کرده اند و طبیعت وی گرم است
 در سیوم و خشکست در دوزخ و کندی کوبید سرد تر بود و وی محلی منقطع بود در
 مفصل و اعصاب و عرق النساء و نفوس سرد را بغایت نافع بود و دماغ را از اضطراب پاک گردانند و شیخ وی سهل بلغم
 غلیظ بود از مفصل و اعصاب و مصل حرار را سود و اصف بود و قوی لیس ریج بکشد و ورق وی مصرع مالچوبیا
 و و سوسا و دار التعلب و دار الحیة و جذام را سودمند بود و خاصه چون با دویه خلط کنند مانند اینسون و افیتون و نمک
 هندی و صبر سقوی و ایاریخ فیه او حنظل و اگر در طبع حنظل تخم آن در دست اردوم با جوامع شاید قوی لیس را بکشد
 و عرقه سودا خام بیرون آورد و شیخ آن شترتی نیم بود با غسل و با دویه دانکنیم بود و باید که بغایت سعی نکند و اصلاح
 وی بکثیرا کنند و پنج وی سودمند بود کزندی افی و عرق جوزدن و طلا کردن و حکایت کند اعرابی که عقب چهار موضع
 وی بکشد و دوزخ و پاشا میدد در حال صحت یافت و در حقنه حبه کسی که قوی لیس داشته باشد سودمند بود و بخور کردن
 بوسید و نافع بود و چون کوبد بر کبریکه بکشد و اسحق بن عمران کوبید چون بکشد حنظل و سران بر کبریکه نند و تخم آن
 بنید از اند و از زوغنی زنی پر کنند و سوراخ آن بخیر بکشد یا بکلی و در آتش نهند تا جند خوشی برزند بعد از آن بردارند
 و بر موی مالند و مالند زود سفید کرد و هیچ و مشتقی کوبید اصل وی چون بکشد جفته استقامت بغایت نافع بود
 و کزندی افی و حنظل باید که در کرم و در کرمای سرد مستعمل کنند که اسهال و موس آورد و مضرب بود و مجده و مصلح آن کثیر بود و
 و مصطک و بدل آن کوبند حب الخروع بود و کوبند بوزن آن حمله و چهار دانگ وزن آن قشالجار و کوبند بوزن آن حمله و
 چهار دانگ وزن آن قند **حنّا** بهترین آن بود که بغایت سبز بود و در حال خرد کرده باشند و طبیعت آن گرم است
 با اعتدال و کوبند مقدر است در گرمی و سردی و عیسی کوبید سرد است در اول و خشکست در دوم طبع وی سودمند بود جفته
 و در مای گرم و سوختگی آتش و نافع بود جفته خشک استخوان و ریش دهن و در مرمها جفته خضاق کتد و نیم مال چون پیا
 شامند قوی لیس بکشد و از خواص وی آنست که چون کسی را ابتداء آنکه کند حنّا آب برشند و بر کف بای نهند یعنی باشد از آنکه
 در چشم وی بر آید و این جرتبت و صحیح و اگر تخم وی یک مال با غسل برشند و لعق کنند و دماغ را بغایت سودمند بود و در خوا
 این زهر آورده است که چون حنّا بکشد بر شاخ نهند و بدان ادمان کنند و بگویند که در اند و اگر با راهی خضاب کنند شب
 با دوازده بول انگلیس سرخ رنگ بود و مضرب بود و مصلح آن کثیر بود **حنّو** بشیر از زنده قوی کوبند و بسیار

دیو اسپت خوانند و بری بود و بستانی بود و حنّو قوقا بری را درق و جبقا خوانند و پیونانی لو طوس انونیس
 خوانند معنی آن حنّو قوقا بری بود و از آن بستانی طریقلین خوانند و بهترین وی بستانی بود و طبیعت آن گرم و خشکست
 در آفرجه دوم و کوبند در آفرجه اول و کوبند در سیوم کلف نافع بود و دروغی وی در دمنصل را سودمند بود
 و در انشین و عصا به بستانی با غسل سفیدی که در چشم بود زایل کند و زرد بستانی صرع را سودمند بود و استسقا
 و بول و حیض راند و در غش وی جفته باد که در اعضا بود نافع بود و اگر طفلی دیر حرکت آید چون بر وی مالند زود
 حرکت کند و اگر در طبع آن نشاند همین عمل کنند و تخم وی هیچ باه بود و اگر آب وی بکزند که عقب ریزند در حال درد ساکن
 کند و چون بر عضوی سالم ریزند لذت و وجع پیدا کند و چون بصباره وی معوط کنند صدراع آورد و حنّو قوقا خضاق
 آورد و در دملق و مداوی آن بکشد نیز و کاه و کاشمی کنند **حنا الحول** شنبلیله است و ابو خلسا خوانند و در
 الف گفته شد **حنا قریش** حراز الفخر است و گفته شد **حنا جمنون** و سه است و گفته شد و انشاند **حنطه** کندم تیر
 آن بود که میان صلابت و لین بود و قریب باشد و میان سرخی و سفیدی بود و سیاه باشد و طبیعت وی گرم بود
 و معتدل بود و در تری و خشکی حوی بکوبند و بکزند که سک دیوانه نهند سودمند بود و چون بخانید و بر دمایمل نهند بکشد
 و دروغی وی قوی باه را زایل کند و وی بهترین غذا بود انسانرا **حنطه رومیه** خذر روس خوانند و خالاول نیز کوبند
 و گفته شد و انشاند **حول** با فروح است و گفته شد **جوز سندی** جرج است و گفته شد و انشاند **جوز رومی** اگر فوس
 خوانند و توز کوبند و آن درختی است که پوست وی زرد بود و کل وی گرم بود در درجه سیوم و خشک بود در اول و ورق
 آن ضعیفتر از کل وی باشد و وضع وی کربا بود و تخم وی لطیفتر از وضع وی بود و آتس را سودمند و ورق وی چون با سرکه
 بر نفوس ضما کنند سودمند بود بغایت و غشوی چون با سرکه پاشا مند صرع را نافع بود و تقطیر البول را سود دهد و
 غشوی منع آبتنی میکند و شیخ الریس کوبید که وی لطیف و سخت گرم نیست و یک مال از غشوی عرق النساء نافع
 بود و مسحق کوفید یک مال از ورق وی بعد از ظهر با سرکه سودمند بود جفته آبتنی **حور** و حمر نیز کوبند و آن غریبند است
 و گفته شد **حورای** آرد کندم سفید بجزیر بخت بود **حوجم** و در حمر است و گفته شد و انشاند **حوران** و **حورق** این دو
 اسم طریقلین است و گفته شد **حورمانه** بجزی کوبند و بربانی طریقلین و گفته شد **حور افند** بستان افروز است و گفته شد
حیه حار است و انواع آن بسیار است و آنچه در تریاق مستعمل بود قرصی افی بود که اگر کوشت افی سازند صفت

و منفعت آن در مرکبات گفته شود انشا الله **حیات** قطرانست و گفته شود انشا الله **حی العالم** ابرون خوانند و
 معنی ابرون الحی الله یعنی همیشه زنده و هرگز ورق آن نیفتد همیشه سبز باشد و پیشمار نیز خوانند و بعضی گویند بستان
 افروز است و بعضی گویند تخم آنست و این هر دو خلافت این تحقیقت نوعی از ریاحین است که در تبریز بسیار باشد و دایم
 سبز بود و حی العالم دو نوع بود کوچک و بزرگ و دیسورید و س کوید سه نوع است یک نوع کوچک خود رو بود و در جایا
 سایه و بی دیوارها و کوهها و در قضا و یک شایع پیش بنود و ورق بسیار بدان بود و بقدر یک
 وجب بود و کل وی نرود بود و در قوت مانند نوع بزرگ بود و از آن بزرگستانی بود و کوهی بود و قروی بپازی
 یک بود و بستری آنست باشد و بهترین وی بستانی بود و طبیعت آن سرد است در سیوم و خشکست در اول و هر دو
 نوع کوچک بزرگ نافع بود جبهه و در حمای کرم و جگر و سینه طلا کردن و خون شهایا آب بر جره و غله ضما و کنند و ششها
 پلید و ورم کرم که در چشم پیدا شود و سوختگی آتش و نفوس بغایت سودمند بود جبهه شده که در جگر و زهره باشد و سهل
 صفرا بود و مبر و جبهه که در ریتل بغایت نافع بود و چون آب و بار و غش کل و سر که بر سر نطول کنند در دسر نافع بود
 و جبهه اسمال و ریش روده نافع بود و چون با خراب یا شامند کرم در از پیرن آرد و چون زن بخود بر کرم قطع سیلان
 رطوبت حرمین از رجم بکند و اگر در چشم کشند در چشم را سودمند بود و فو لیس گوید پنج آب می باشد که چینی چون
 پاشا منده دهم را سکن کند و **موقو** بدن بدید و دیسورید کس کوید نوع سیوم بقدره حقا بره خوانند و بعضی
 طیلان قون گویند و اهل روم ابلید خوانند و این نوع میان سنگستانا ر وید و طبیعت وی گرم بود و منفی جلد
 بود و چون بایه کهن بر خنایر ضما و کنند تحلیل و مدوحی العالم مضروب و بسیار و مصلح وی طین ارمنی بود **حیصل**
 حندق است و گفته شد منفعت و مضرت و ماهیة آن و السلام **ههههه**
باب **خانق النمر**
 صاحب منهاج گوید خانق النمر و الذییب و س قاتل النمر و الذییب و هی حیثیت و در صفت قاتل الذییب
 گوید قوت قوه خانق النمر و هو ثمره بس بدین تقدیر از این دو اسم و ماهیة آن یکی سهوا باشد آنچه محقق است گفته شود
 خانق النمر نهایتست که چون پلنگ و یوز و کرک و سگ و خوک و غیر آن خوردند خفاشان بگیرد و بدان سبب خانق النمر و
 قاتل النمر خوانند که مخصوص است به پلنگ که ویرازد و تر میکشد و آن نوع آن مازریونست تحقیق اگر چه بعضی گویند

استقیل است و بعضی گویند خربق سیاه است و این هر دو قول خلافت و آنرا اونیطن گویند و طبیعت آن گرم
 و خشکست در چهارم **خانق الذییب** قاتل الذییب هم خوانند و در قوت مانند خانق النمر بود اما مخصوص است
 بکرک که ویرازد و تر می کشد همچنانکه خانق النمر مخصوص است به پلنگ خانق الذییب مخصوص است بکرک و آن
 و آن تحقیق خربق سیاه است و طبیعت آن گرم خشکست در آخر درجه سیوم چون بگویند و بر گوشت خام افشانند و کرک
 بخورد ببرد **خانق الکلب** قاتل الکلب هم خوانند و در عمل همان فعل میکند بلکه زیادت تر از آن اما سگ را زود تر
 میکشد و وی هم هر حیوانی بود که دنبال داشته باشد و آن از هندوستان خیزد و آنرا اذراقی گویند و گفته شد
حاتم الملک سا و اورانست و گفته شود انشا الله **خامالاون** صاحب جامع گوید حرا است و صاحب
 منهاج گوید نوع از مازریونست سیاه و صاحب جامع گوید خامالا اسم مازریونست و سبب اشتراک اسم سهوا
 است و صاحب جامع گوید از قول بعضی از متاقلین که اسد الارض خامالا و ن حالست که آن مازریونست سیاه
 است پس بدین تقدیر قول صاحب منهاج معتبر تر بود و خامالیون و کالیون نیز گویند **خامالاون** **لوفی** معنی فوس
 بیونانی سفید بود و بعضی اشخیص گویند و به بربری او او در باب الف گفته شد اشخیص ایض و اسوده
خامالاون **مالس** داد اسود است و آن خامالیون است و کالیون نیز گویند و آن خانق النمر است و گفته شد **خامالا**
 یعنی زیتون الارض و آن مازریونست و گفته شود انواع آن انشا الله **خالیدونیون** و خالدونیون نیز گویند و آن دو نوع
 است بزرگ و کوچک و گویند بزرگ آن را عروق الصفر خوانند و کوچک آن را امیران و معنی خالید و نیون دو خطافی
 بود و بدان سبب این اسم بوی نماده اند که برستوک چون کجه وی در میان ناپنا شود مازر و دو شاخی مایر
 بیاورد و در تنه ناپنا بینا کرد و بغامی خدای نکا و این از خواص است قنبار که اندک احسن الطایفس
خالاون حنطه رومی است و گفته شد و پیارس کاکل خوانند و در خند روس طبیعت و منفعت وی گفته شود
 انشا الله نکا **خامامیلن** بابوچ است و گفته شد **خاماتیپس** معنی آن بیونانی صنوبر الارض بود و آن
 کاماتیپس است و گفته شود انشا الله **خامادریوس** خاما دریون نیز گویند و معنی آن بیونانی بلوط الارض بود و آن
 کامادریوس است و گفته شود **خاشه** شیطیح است و گفته شود انشا الله **خاماقطی** معنی آن بیونانی خان الارض
 بود و آن خان کوچک است و اقطی خان بزرگ و گفته شود انشا الله تعالی **خا و نجان** و آن خولجان است

و تقطیر بول و قرحه امعا و مثانه را بغایت نافع بود و بدل خبث الحدید مدبر اطر نفل کوجب بود و بدل غیر مدبر خرف بود
خبث الغضه نفل بقره بود و بهترین آن بود که سبز رنگ بود و قابض بود بغایت و در وی جذب و تخفیف
بود و جرب و سحفه و ریش را نافع بود و چون در هر هم کنند منع خون را ناصور و بواسیر بکند **خبث الخاس** در قوط
نزدیکست بخبث الحدید و مس سوخته و ضعیفتر از مس سوخته بود **خبث الرصاص** قوه وی مانند رصاص محرق بود و طبع
آن سرد و خشک بود نافع بود جهت ریش چشم و بدل آن اسفیدان را رصاص بود **خبر حرق** افسنتین است و گفته شده
ختم الملک خواتیم الملک خوانند و آن طین مختوم است و گفته شود **ختم البقر** زبل البقر است پیارسی سرکین کا و گویند
چون بر در حمای غلیظ کنند تحلیل کند و چون بسوزانند و با سر که بر سوراخ بینی نهند خون رفتن باز دارد و مجموع زهر مارا
نافع بود چون بخورند و کرم بر بدن نهند و در ناک نهند تا خشک شود و بعد از آن بر گیرند و دیگر تازه بنهند چند نوبت و چون بر
پای منقرس نهند با خاکستر و زیت نافع بود و بر گردن که زنبور و کحل بغایت نافع بود و مستقی را بدان طرا کردن نافع بود
و بهترین وی آن بود که در فضل ببار باشد و چون خشک کنند و بسوزانند و مستقی با شامه بغایت غایت نافع بود و اگر
زن بدان بخورند زادن بر وی آسان گردد و یک حره بپزند از دو یک زنده بکشند و در خواص این زهر آورده است که چون بزایل
نشد قلع کند **خبر رنق** عنکبوت است و گفته شود انشاء الله **خبر الرقاع** بزر النج است و گفته شد **خبر دل ابیض**
اسفند اسفید است و گفته شد **خبر الحام** جوز چند است و گفته شده است **خبر حرق** خلز است و گفته شود انشاء الله
خبر پیارسی پد اخچر خوانند و بشیر از می کنند و بهترین وی بحری بود و طبیعت آن گرم و خشک بود در دوم و گویند ترا
و اسحق گوید گرم و خشک بود در سیوم مسهل بلغم بود و قوی بکشد و فاج و قوه را نافع بود و صاحب منبها گوید شری
اروی ده دانه مقشر بود و صاحب تقویم گوید با خنده حب بود و اعصاب را نافع بود و هر صلابت که بود چون ضما و کتد با بیا
ساخته نرم گرداند و سی زوی سفید کرده چون سحی کنند و پاشانند مسهل بلغم و حره و رطوبت مائی بود و قوی آورد و
غشیان بادید کند و ورق وی چون بگویند و با سوبق خلط کنند و ضما و کتد بر و بر بلغم و در حمای گرم که در چشم بود سود دهد
خواه بخته و خوره خام و نفوس و در دماغ صاف چون ضما و کتد بغایت نافع بود اما مضرب و بسینه خوردن وی مصلح
وی کثیر بود **خبر اطمین** ز غار گرم خوانند و آن امعاء الارض است و حرار الارض نیز گویند و آن گرمی سرخ بود که در زمین
غنائی باشد در شیب کل و طبیعت آن گرم و خشک بود و خشکی وی در درجه سیوم بود و چون بگویند و بر جراحت اعضا

ضما و کتد و سر و زرها کنند بغایت سودمند بود و گویند در ساعت سود دهد و با پیله سرخ آبی حبه در گوش
نافع بود و چون با شراب پاشانند بول براند و بر قانرا نافع بود و سنگ کرده بریزانند اما مضرب و با عصاره مایه مصلح
وی روغن بادام بود و در بزرگ کردن قضیب از وی تمام دارد خاصه چون بشویند و خشک کنند و سحی کنند و بار کتد
کچرا طرا کنند **خبر عصفور** است و گفته شود انشاء الله و صاحب مفرده گویند نوعی از حرق است که بزبان بربری
تا نغیب خوانند **خبر نبط** خروب گویند و خروب السنوک و قضم قریش نیز گویند پیارسی گویند خوانند
اهل شام مغربی گویند و عربی مینوبت خوانند و گفته شود انشاء الله **خبر شامی** پیارسی کورزه گویند و بشیر از
کبر کارزدنی نیز گویند و آنچه خشک بود بهترین از تر بود و طبیعت وی قابض بود و سرد و خشک خشکی وی در دوم
بود و گویند گرم است در اول شکم بپزد با وجود شیرینی و معده نگیرد و اگر بول کند خاصه چون با عقید الغیب
پرورده باشند و جالینوس گویند چون تر بود شکم نرم کند و معده را بد بود و هم نشود و چون خشک بود
شکم بپزد و بول براند لیکن دیر هضم شود و چون نارسیده بود و تا لیل را بوی مالند حکم البته زایل کند مقدار
مستعمل از وی پنج بود و در وفسس گویند غذای بدن بدید و طبیعت به بندد و ریش معده را نافع بود
و از پیاسیون گویند سودمند بود جهت اسهال با فراط و قوه بدن بدید و امعاء را پاک گرداند از اخلاط بلغمی
فاسد اما محقق اعصاب بود و مصلح وی لعاب به دانه و نبات بود و صاحب منبها گویند فانی ضرر
وی کم کند و گویند مصلح مار العسل بود و بدل خروب فاروی سوراخ بود بوزن و گویند طرا شیت و گویند
قرط بوزن آن **خبر هند** خیار جنبه است و گفته شود انشاء الله **خبر مصری** شجره سنط است
و آن خروب بنطی است و گویند قرط است و گفته شود **خبر دل** بهترین آن بستانی بود تازه فربس رنگ
و چون بگویند زرد بود و طبیعت آن گرم و خشک در چهارم و از خواص وی آنست که چون در عصاره نکوراند
بحالت خود بماند و بخوشد و چون بگویند و برد ماغ دارند عطسه آورد و چون بر نفوس ضما و کتد نافع بود
و برداء الثعلب همین سیپیل خاصه بری و بر عرق النساء و در سپرز و هر دردی که بود حرمین که باشد چون خوا
که جذب آن از عرق بدن بکشد بظاهر بدن ضما و کتد کردن سودمند بود و از بخور وی کرندگان بگریزند و دردن وی
قطع بلغم بکشد و چون با عسل یا با موم کد اخته بازیت پیامیزند و بر روی مالند روی را پاک گرداند و در حمای حرق

و خنار بر را تحلیل و بد بغایت چون با کبریت و سکنجبین بر دوزن طلا کنند و بر جرب و قوبا خنار کردن بغایت سودمند
 و مونسف کوبید اگر کسی قوبا داشته باشد که هیچ چیز را نبلشود بکشد خردل کوفته و قتی که از حاتم بیرون آمده باشد کرباس پاره
 بر انگشت بچد و بر قوبا مالدهد آنکه خون آلود شود و بعد از آن خردل کوفته بدان مالدهد و آب بسیار از وی روانه شود
 و صحت یابد و این مجربست و رازی کوبید اگر کسی درد دندان دایمی داشته باشد که بی ورم بود چون سخی کند و بر دندان ننهد
 عجایب بیند و چون بر بر صی طلا کنند سودمند و ضار کردن بر سر حبه زحمت لیثون غس بغایت نافع بود و سده مضاعف
 بکشاید و در وای چشم حبه مشکوری سودمند و در آب به بزند و با غسل در چشم کنند و چون با بونیک
 ما شراب پیاشانند کرم را بکشد و اگر آب وی در گوش بادندان جدا کنند و در ساکن کنند و سپرز بکند از دوا خنار و دم
 را سودمند بود و با به از زیاده کند و تبهای کمین را زایل کند و مقدار مستعمل از وی دو مال بود و خردل بری خلط بزار
 وی حال شود و بترکی آنرا قحی خوانند و همه معطش نبندد و در سرد آرد و مضر بود بدماغ و مصداق آن بود که با بادام
 و سرکه بپزند و باید که در خوردن نمک هندی با وی اضافه کنند و پیاشانند و صاحب تقویم کوبید مصداق وی هندی
 و کافور و کلاب بود و بدل آن دو وزن آن حب الرشاد بود و کونید دو وزن آن تخم شلغم **خردل بری** لبنت
 و گفته شود انشالله **خردل فارسی** نوعی از حرف است که آنرا اسفند اسفید خوانند و گفته شد صفت آن در الف
خونی بزبان اهل دمشق خردل فارسی است و گفته شد **خربق ایض** بخت که پوست وی مستعمل است به پنج کبرماند
 و کیا هوش بلبان اهل ماند و در رازی ساق وی چهار انگشت باشد و محجوف بود و بطعم از خربق سیاه تلخ تر بود
 مانند سارون و نوعی است که آن ریشه ندارد و املس بود بغایت صلب بود و بهترین آن بود که سفید
 بود و زو و منفعت شود و لعاب داشته باشد و در حال زبان را نکرده بعد از آن بکزد سخت و طبیعت
 آن گرم و خشکست در وسط درجه سیوم و فولس کوبید کرم و خشکست در دوم فاج و صرع و در دماغ را سودمند
 بود و مغنی بلغم و اخلاط سرد بود و چون زن بخورد بر کبر حیض براند و بکشد و لبنی وی برهق و جرب
 و قوبا طلا کردن نافع بود و وی در شیافات حبه دفعه تا یکی چشم مستعمل کنند و در شانس چشم پیاف ابد آن بود که
 یک رطل از وی پاره کنند و در سه رطل آب باران خویسانند سه روز بعد از آن به بزند تا دو دانگ باند و صافی
 کنند و خربق بیند از دوز و رطل غسل مصفی بر سر آن کنند و بچشاند و کف بگیرند و چون بتوانم اثر بر رسد فرد

کیرند و شربتی از وی ملحقه بود آب کرم و این سالم بود و این کسی که پیاشانند و اگر سخی کرده بود و پیاشانند خطر
 بود تشنج و کزاز پیدا کند قتی آو رد بقوة و خنار باز دید کند و افراط کردن آن آدمی را بکشد و مقدار مستعمل از وی
 پنج تسو بود و کسی که از بار وی خورده باشد چون سرخ بخورد بر سرد و صاحب تقویم کوبید مصداق وی دفع ناز و جلبید
 بود و صاحب منهای کوبید مصداق وی مصطلک بود و در اوای کسی که خربق خورده باشد بطریق صحیح کنند و بویای ده
 خوش و کسی که آن پیاشانند نشاید که معده وی خالی بود و از خواص ویت آنکه چون با سولفی و عمل بشنند
 موسن بخورد بر دوزی سم کلاب و خنار بر بود و بدل وی جوز القی بود یا ماهی زهرج **خربق اسود**
 حرافه وی زیاده از حرافه ایض بود و ورق وی بورق خیار ماند اما شکافته تر بود و سیاه تر و ساق وی
 کوهک بود و کل وی سفید بود و آنک بر سرخی مایل بود و تخم وی مانند خشکانه بود و بیج وی سیاه بود و ریشهای دانه
 باشد و پر کره بود و پوست بیج وی مستعمل بود و وی در زمینهای خشک روید و چون و یوالب کنی از اندرون وی خون
 غباری بیرون آید و بهترین وی آن بود که میان فریب و لاغری بود و بسیار که بود و اندرون کره محجوف بود و لون پیرو
 وی سیاه باشد مانند سعد و اندرون ته و بن وی آنک ریشه باریک داشته باشد و از افالی رنگی خوانند و رطلی را کونید
 و مالینوی یون نیز خوانند و طبیعت وی گرم و خشکست در سیوم کونشت مرده بخورد و با سرکه برهق طلا کردن مستند
 بود و و سواس و مالینوی را نافع بود و چون ناموم و کند و زرقق یا زرقن قطران پیامیزند و بر جرب مالند نافع بود
 و چون با سرکه به بزند و بدان مضمضه کنند در دندان ساکن گرداند و بخورد کردن همین عمل کند و اگر نزدیک دخت
 انگور بر وید اگر از آن انگور شراب از دهن مسهل بود و چون در دار وای چشم کشفه با صود بد و دفع سودا بکشد از جمیع
 بدن و مسهل بلغم نیز بود و صفرا غلیظ مستفیع کند زیادت از شقونیا و در علت های مرض که محتاج بهاروی مسهل بود که
 مانی و صداع و تحقیق بغایت نافع بود و مره صفر او مره سودا براند آسانی و شربتی زوی نیم بود ماله با فودج و صعفر
 و ادویه های گرم که معده را سودمند بود و بعضی کونید سکنجبین خویسانند یا شربت شیرین بعد از آن بجواب به بزند یا لیمو و عرق
 آن پیاشانند مسهل بلغم و صفرا و سودای سرد بود اما مضر بود بکروه و اسهال بسیار و باشد که خنار آورد و مقدار
 دو رم تشنج احداث کند و مصداق وی در استعمال کردن دو قو و کثیر و فطر اسالیق و صعفر بود و بدل وی نیم وزن آن
 کندش و نیم وزن آن ماهی زهرج و کونید بدل آن کندش است و پوست پنج کبر مساوی و کونید بدل آن نیم وزن

آن مازنیون است و چهار دانگ وزن آن غاریقون و کوبند بدل آن کیکی است **خردالدیک الدجاج**
 سرکین خروس و مرغ بود مجموع سرکینهای مسخن و مجفف بودند و مصالح قوی بودند چون با شرباب یا سرکه پیانند
 و تر باق فطر خانی بود با عسل و چون پیانند بوزن یک ماه یکسپین قی بلغم آورد و سرکین خروس چون سحیح
 کنند و بر کنند کی سکه یوانه نهند سود دارد **خردل ابيض** خردل فارسی است و گفته شد **خزهره** و فلی است و گفته شود
 انشا الله **خرد الفار** سرکین عکس بود کرم بود بردن الثعلب طلا کردن سود و در خاصه چون با سرکه بود و اگر با کند و
 شرباب پیانند سنگ کرده بریزند و اگر از وی شیاف سازند و کوهکان بخورد بر کبرند شکم براند و چون به پزند و در آب
 آن نشینند عسر البول را نافع بود و اگر در چشم کشند سفیدی ببرد و غره بزداید و رطوبت قرینه پاک کند **خرد الصفراع** ص
 طلب است و گفته شود انشا الله **خربز** بطیخ است و گفته شد **خواقان** نباتت بنخل سنبیل الطیب مالون وی
 مایل بسری بود و بیخ آن مانند سنبیل بود و بوی آن هم بسنبیل ماند و در طبیعت و خاصیت نزدیکیست بسنبیل و در طعم
 وی اندک حلاوتی بود **خرفه** بقله الحما است و گفته شد **خرباش** مرما خور است و گفته شود **خروکوش** لسان الحمل است
 و گفته شود انشا الله تعالی **خرد طال** قرطمان نیز کوبند و هر طمان و گفته شود **خربخ** غر غر است و گفته شود انشا الله
خرفطان بنقومه است و گفته شد **خرمیان** خند بید است و گفته شد **خرف** لطیفترین خرفها **خرفه**
 سرطانست که بکری بود و طبیعت خرف سرد و خشک بود و جلا دهند بود چون سحیح کنند و با تخم زنبور
 کوفته بر بقی طلا کنند بهر خاصه خرف تنور و خرف خشک کلف و غش را پاک کند و مریمی که از آن بسیارند جراحات را زود
 بصلح آورد و در جرب و قرحها را بغایت سود دهد و خرف تنور بر نفوس طلا کردن نافع بود و با سرکه طلا کردن بر قوبا
 و جرب و حکنه و سعه و حصف سودمند بود و خرف غضار جینی دندان را جلاد دهد و خرف مضر بود با عصاب
 دماغ و مصالح آن روغن بنفشه بود و مقدار مستعمل از وی دوم بود **خوامی** خیری بری است بشیر از وی روانه کوبند
 و طبیعت وی گرم و لطیف بود و مسخن دماغ سرد بود و چون پیانند سودا را نافع بود و جگر و سپرز را
 چون بدان بخورد بکشد هر بوی کند که با شرباب پاک کند و مسخن رجم بود و رطوباتی که از آن روانه بود و رجم را پاک کرد و اندک و نیکی کرد
 و چون زن فرجه از وی بخورد بکشد آب تن کرد و اندک بفرغان خدا را تعالی و چون سحیح کنند و با آرده بشیرند و بر جراحات
 صفا کنند تحلیل دهد **خف** جوز است و گفته شد **خس** سارسی کاهو کوبند بری بود بهترین وی بستانی بود

تازه پس و رقی و طبیعت آن سرد و تر بود در سیوم و کوبند هر دوم معده را نیکو بود و خواب آورد و بول
 براند و خونی که از وی متولد شود نیکوتر از خونی بود که از بقول دیگر حاصل آید و میل بسری دارد و وجهه آب کروش
 نافع بود و آنچه ناشسته بود در وی نفخ نبود مگر بود و آنچه شسته نفاختی در وی زیاده بود و اگر در میان شرباب
 بدان شغل کنند مستی کمتر کنند و وی زود هضم شود و تشنگی بپشاند و با سرکه اشتها را طعام باز دیکند و تر با نافع
 بود و وجهه و رجمای گرم و بر جرحه طلا کردن و بر وی ضا د کردن سود دهد و پنچوانی را پاک کند خواه خام و خواه بخته
 و قطع سیلان منی بکند و در چشم که از گرمی بود ضا د کردن سود دهد و پنچوانی را پاک کند خواه خام و خواه بخته
 احتمال بسیار افتد و قطع شهوة جماع بکند و کاهوی بری مانند لبن خشنک سیاه بود و قطع سیلان منی بکند مانند
 بستانی و نیم از لبن بری سمل کیوس مانی بود و جبهه کردند کی عقرب و ریشا نافع بود چون پیانند و کاهو بسیار
 حوزون چشم را ضعیف کرد و اندک مار یک و حواس تیره کند و مصالح آن هلیله عربا بود و اولی آن بود که بک
 قوقا یا شقیه کنند و آب رازیانه در چشم بچکانند و کاهو مضر بود بیا و مصالح وی کرفس و نفع بود **خس الحار** شجوا
 است و هو فیلوس و ابو خلسانیز کوشید و در باب الف گفته شد **خس و دارو** خولخاست و گفته شود انشا الله
خس سفیدرنگ بود بهترین وی تازه فربه بود و طبیعت وی سرد و تر است در دوم و سودمند بود وجهه سرفه
 کرم و تر و زلزله و سینه و رطوبات سینه و قاعه های تیره که فرو آید از سرد و با عسل منی زیاده کند و مقدار دوم
 تا نیم مستعمل بود و حب وی شکم بپزد و آب وی شکم براند و وی منوم بود و غذا اندک دهد و مصالح
 وی عمل بود با قند و صاحب تقویم کوبید بسیار از وی مرغی بود و مصالح آن مصطک و سیلخ بود و اسحق کوبید پوست
 وی از دانه منوم تر بود چون به پزند و آب آن بر سر ریزند و وی چون ضا د کنند بر پشانی پنچوانی را نافع بود و پنچوانی را پاک کند
 بچکانند تا نیمه باز آید نافع بود و جبهه بکوبند و کسی در شکم خلط غلیظه بود **خس** صاحب تقویم کوبید بزی
 و بستانی بود و صاحب منهای کوبید بری مصری بود و بهترین وی فربه تازه بود و طبیعت وی سرد و خشک است در سیوم و کوبند
 در چهارم و کوبند تر است در چهارم خاصیت کلی وی آنست که ریشهای چشم مویشی را پاک کند و خشک نشی سیاه چون بکوبند خرد
 و با شرباب پیانند جبهه اسهال و سیلان رطوبات مزمن که از رجم آید نافع آید و چون با آب خلط کنند و بر پشانی وجه
 صد غین ضا د کنند پنچوانی را پاک کند و در وی ضروری بود در در وی چشم استعمال کنند سودمند بود و وجهه حراره

حکایت نافع بود و مقدار مستعمل از وی پنجم بود و دستور بر کس کوبید چون بسوزانند خاکستر آن بار و عن کل
و سرکه بر جرب طلاء کنند و بجام روند و بنشینند تا بعرق فرو آید بغایت نافع بود و چون سخی کنند و با سرکه بپزند
و بر صدغین طلاء کنند در کس که از گرمی بود سودمند بود و وی منوم و مجذوب و مضروب و بسروشش و مصحی و ی نخ
رازیانه بود و صاحب تقویم کوبید مصحی و روغن زیتون و زکس بود **خشکس زید** میقتن افروید و دیس خوانند
و میغن آن خشکس زیدی بود و بدان سبب بدین اسم خوانند که چون زید سفید بود و بعضی از قلیا خوانند و تباوی و ورق
وی و غروی مجموع سفید بود و نخ و مسهل بلغم بود و در وقت طبعیت وی نزدیک بکله تنگ بود **خشکس مرقن**
خشکس مرقن بخور خوانند و غلاف آن مانند شاخ کاه بود بدین سبب ویرامقن خوانند و نبات وی در کنار دریا مارا وید
و بر نفس طلاء کردن بکشت نافع بود و چون نخ وی بچوشانند با آب یا نمیم باز آید و طبع آن پاشا مانند سودمند بود
جهت علت هر که از خلط غلیظ بود **خشکس بحر** خشکس مرقن است که گفته شد **خشکس بحرین** عمل خشکست
از کوهستان فارس خیزد از حد و کارزون در میان حبس و طبعیت وی گرم خشکست گرم خشکی وی زیادت از غسل
بود و فعل وی اقوی از غسل در همه حالتی و بدل آن بوزن آن غسل و نیم وزن آن کزنگین و کونید یک وزن و نیم غسل
بود **خشکس مقلست** و گفته شود انشا الله **حکار** آردی بود که کماله از وی نگرفته باشند **خشکس التونی** در
سیارون است و گفته شود **خصیه** بهترین آن خایه خروس فریه بود و نیکی و بدی خصیه یکب حیوان بود و طبعیت
وی گرم و تر بود و بعضی کونید سر و خشک بود و غذای بیکو بدید خاصه خایه خروس فریه و منی زیاده کند و وی در شکار
همضم بود خاصه که از حیوان پیر و مصحی آن انجدان و فوئج کوبی و معتبر بود **خشکس الثعلب** بهترین وی شیرین فریه بود
که از وی بوی منی آید و طبعیت وی گرم و تر بود و در اول تشنج و تعدد و فاجع را نافع بود و شته جماع بر انگیزد و انفاظ
قام آورد و مقوی باه بود غظیم و قایم مقام استغفور بود خاصه با شراب و مقدار شربه از وی یک مایه تا دو مایه بود و صاحب
مفوده شربت دو مایه آورده است و صاحب مناج و صاحب تقویم کونید غری است و صاحب مفوده که این بیطار است در جامع آورده
است که آن پنچ است و در انجا قول صاحب جامع معتبر است و این مولف کوبید آن پنچست و قد نبات و ی عقدر یکی حب
بود و کلی ارغوان رنگ دارد بغایت نازک و حال آنکه صاحب مفوده تمام این نقلها کرده از مفوده غافق کرده بلکه
تمام کتاب غافق نقل کرده و بخود باز خوانده و پیر این ضعیف بوقت آن شاد و بدل آن بوزن آن بوزن آن است

دوزن آن تر تیزه و کونید بوزن آن تخم اسبست و دوزن آن تخم جرب و صاحب تقویم کوبید مفوده را موافق بود
و مصحی آن عصاره لسان الحمل و شکر بود **خصیه الکلب** پنچست مانند خصی الثعلب آن دو نوع بود کوچک و بزرگ
مانند بلیوس بود و شکل اما بزرگی مایل بود و آن زوج بر فوق زوج بود و یکی فریه بود و یکی لاغز و کونید نوع
بزرگ چون مرد بخورد فرزند زید آورد و اگر نوع کوچک زن بخورد فرزند مادینه آورد و طبعیت وی گرم و تر
بود و در نوع بزرگ رطوبتی فضلی بود محلل و رحای بلغم بود و در ریه مایه پدید خورنده و قلاع را سودمند بود و غلظ
ناصبر و کونید چون تر بخورد باه را زیاده کند و چون خشک بخورد قطع شته میکند و جالینوس کوبید اگر نوع بزرگ
بخورد باه را زیاده کند و اگر نوع کوچک بخورد منع آن بکند بر خلاف یکدیگر و وی سخی شش و کینه بود و مصحی آن ضمع
عربی و خشکس سیاه بود **خصیه برمس** حبیب است و گفته شد و پیونانی سورسطس کونید **خصیه الحاجیل**
خایه کوساله چون خشک کنند و بکوبند و پاشا مانند غوطه تمام آورد و مقوی باه بود **خصیه الایل** خایه کاه کوبی چون خشک
کنند و با شراب پاشا مانند نافع بود جهت کونید کی افی **خصیه البحر** حنید سیکتر است و گفته شد **خضف**
خرزبه نارسیده است و شیرازی هوکیک کونید و این مولف کوبید این سوبیدی آورده که مضعف باه بود
خضلاف درخت مقل است و کونید مقل ملکیت و گفته شود انشا الله **خطمی** بهترین وی سیر کوبی بود و کلی
وی سفید بود و آنچه بتانی بود بود الزواتی خوانند و بری را شحم الطبع کونید و پیونانی الک کونید و کل ویر کثیر المنفعه
خوانند و طبعیت وی سرد و تر بود و کونید گرم بود با اعتدال و در وی تلینی بود و انضاج و ارحام و تحلیل و
برهق طلاء کردن با سرکه سودمند بود و وقتی که در آفتاب نشینند و در حمای ظاهرم کرد اندا که درین گوش
بود و خنازیر و نباتات و ورم پستان که از گرمی بود و ورم مقعده که از گرمی بود و در متصل را با پیه مرغابی
طلا کردن نافع بود و عرق النسا را سودمند بود و در عشته و طبع پنچ وی چون پاشا مانند سودمند بود و جهت عسر البول
و قرحه امعا و سنگ کرده و غلظطها و غلظ و عرق النسا و رسته خاصه چون شراب بچنه باشند و چون با پیه ربط
با مرغابی بکوبند و ضمع البطم وزن بخورد بکیر دجه و درم و در انضمام آن بغایت سودمند بود و طبع وی تنهایی است
عمل کند و پنچ وی چون با سرکه بچوشانند و بدان مضغه کنند در دندان را سودمند بود و تخم آن خواه خشک و خواه تر
چون بکوبند و با سرکه بر بهق عالند زایل کند و چون خطمی بچوشانند و طبع وی بر کونید کی کحل مانند سودمند بود و چون

با سرکه و زیت بر اعضا طلا کنند دفع مضرت کنند که آن بکنند و دیسقورید و س کوید تجربه اعضا منکسر بود و مقوی آن سم
 از وی قویج را نافع بود چون پیا شامند و خون حیض فرود آورد و بول براند و جهت اخلاط سودای بغایت مفید بود
 و صداع و شقیقه را صفا کردن نافع بود و با اردجو و عسل بر ذات الحنطب ضا د کردن سودمند بود و اگر
 ورق وی با اندکی زیت ضما د کنند برگزند که جانوران نافع بود و بر سوختگی آتش تجنبن و خطمی جهت سرفه کرم سو
 مند بود خاصه چون آب کرم لعاب وی بگیرند و با قند پیا شامند و ورق در ضادات ذات الحنطب و ریه سودمند بود
 و پوست پنجه وی چون آب بپزند مفاصل و اعضای صلب نرم گرداند و ورق وی چون خشک گردانند و بکوبند و بدان
 سروریش بشویند نیکو گرداند و پاک و تخم وی یک جز و آرد استخوان خرما و جزو با سرکه بپزند و بر ورم قضیب
 ضما د کنند تحلیل دمد و مؤلف کوید پنجه خطمی کوهی جهت نفوس کرم ضما د کردن با کلاب بغایت نافع بود و جهت سرفه صفا
 بغایت مفید بود با آب سوسن سافتن با کلاب کرم خوردن و این مؤلف کوید اگر لعاب بگیرند و با عسل و روغن کازنی را
 دهند که دستخوار زاید سهل گردد و صاحب نهج کوید یک ماه از وی قویج را نافع بود چون پیا شامند و اسحق کوید مضر
 لبش و مصلح آن عطاسست و صاحب تقویم کوید مضر است بعد و احتشا و مصلح آن عصاره زرسک است
 و بدل آن کوید خبازی است و کوید بدل فطری سفید نیلوفر است **خطر** و سمه است و گفته شود انشاء **خطاف**
 پیارس رستوک خوانند و دیسقورید و س کوید بگیرند یک خستین وی وقتی که ماه در افزونی بود و شکم وی بشکافند
 و سنگ پاره در شکم وی بود یکی یک رنگ و یکی مختلف رنگ از هر رنگی چون در پوست کو ساله بندند یا پوست کو سفند کوهی
 یا کوهی پیش از آن که خاک بوی نشیند و بر بازوی مصرع بندند یا بر گردن صرع از وی زایل شود و خوردن وی
 روشنائی چشم پیدا و اگر سوزانند و خاکستر وی در چشم کنند با صره راقوه دهد و اگر با عسل پیامیرند و در چشم کنند بهتر بود
 و اگر با عسل و سرکه بپزند و کسی که جرب داشته باشد یا دانه بر اعضا طلا کنند و بشینند تا با بوق فرود آید بعد از آن
 آب بریزد بغایت نافع بود و اگر نکسو د کنند و خشک کنند و در دم از وی پیا شامند خفاق نافع بود و دماغ وی چون
 با عسل در چشم کنند در ابتدا از ل آب بغایت نافع بود و چشم وی چون سحی کنند بروغن زنبق و بر ناف زن مالند
 نزدیک نفاس سو مند بود و این زهر در خواصی آورده است که چون بگیرند سرد و پرستوک یکی نرو یکی ماده و با آتش بسوزانند
 و در شراب اندازند هر کس که از آن شراب بخورد مست نشود و چون وی و چون وی چون بزن دهند خبا نکه ندانند شهوة

وی زایل گردد و شقیق و شیخ الرئیس گوید سرکین دی چون در چشم کنند سفیدی چشم پیرد و محروبت و ادرسطو طالع بس
گوید در منافع اعضا حیوانات زهره برستوی چون بدان سعو ط کنند موی سروریش که سفید شده باشد سیاه گردد
و دندان نیز سیاه کند پس چون حواهند که سعو ط کنند دهمن پراشیر تازه کنند تا دندان سیاه نشود و سرکین وی چون
بزهره کاد پیا میزند و بر موی سیاه طلا کنند بی بهنگام سفید شود **خطبان** خیطانست و گفته شد **خفاش** و طوط
حواشند پیارسی شب پره گویند و بشیر از می خوش کور و شریف گوید چون بکشند و بر زکاک و دکان پیش از بلوغ طلا کنند
منع رستن موی بکند و چون در روغن کجند چو شاشند آن روغن عرق السار انافع بود خاصه چون چند نوبت
ملکر کنند و گویند چون به پزند و مرق آن پاشانند شکم براند و درد درک را سود دهد و خاکستری روشنایی
چشم زیاده کند و این زهر در خواص آورده است که چون سروی در ظرفی مسینی یا آهنین بر روغن زنبق بپزند
چند آنکه هر استود و صافی کنند و آن روغن بر نفوس مالیدن و قبالج قدیم و رعنشه و ورم و در اجاد و ر بونفایت
نافع بود و زحمت زایل کند و اگر زنی دستخوار زاید زهره وی در فرج زن مالند در حال بزیاید و این محروبت
و اگر دماغ وی در شیب پای مالند باه را بر انگیزد و اگر آب بچو شاشند تا ممر اگر دود و در سوراخ قضیب جلانند
نول براند و اگر طبع وی در انون کنند و صاحب قبالج درن نشیند بغایت مفید بود و دماغ وی چون بسوزانند و
سحق کنند و در چشم کنند سفیدی زیاده که در چشم بود زایل کند و سرکین وی چون بر قوبا طلا کنند سودمند بود
جبهه نوزول آب اگر سروی در شیب جامخواب نمان کنند و کسی که بران خسیب باید که نداند خواب نرود و خواب
بردی شوریده شود و اگر دل وی چنین کنند همی عمل کند و اگر سروی در برج کبوتر نهند پنهان کنند هر چند
کبوتر که بوند از آنجا بروند و الفت گیرند و اگر در سوراخ موشی نهند از آنجا بگریزند **خسج** خر دل برستیت
و در لام در لبان گفته شود انشالله **خلال مامونی** اذ قد دست و گفته شد **خلاف** پیارسی پیکویند و خلاف
بلخی بهراج است و گفته شد و خلاف نوعی از صفصاف است و وضع وی از ورق پیرون آید و بهترین پیدان بود که
در کنار چشمها بسته باشد و طبعیت وی سرد و خشک بود و غروی و ورق وی هر دو قابض باشند بی آنکه بگریزند و
در وی تخفیف بود و خاکستری در غایت تخفیف بود و در بستن خون چون بروی صفا کنند تر کرده و ورق وی
بغایت جلا دهند و خاکستری با سرکه بر نایل و غلغله صفا کردن نافع بود و ورم بستان و ریشهای و غلبه حرارت

که در درم کرم بود و شری و آبله چون آب آن در حمام بشویند بغایت سودمند بود و آب وی صدراع را زایل کند و آب
 ورق وی بغایت نیکو بود و جهت ماده که از گوشش کشوده بود روانه باشد و غروی بر ضربی بر جگر زده باشد نهاده نیکو
 بود و قطع خون رفتن بکند و وضع وی جهت ضروف بصیر سودمند بود و آب وی جهت سده جگر و بر قلن نافع بود و مقدار
 مستعمل از آب وی بیست م بود و اسحق گوید مضراست بشیر اسیف و مصلح وی کلاب بود **خلایق** قنه است
 پیونانی و گفته شود انشای **خل** پیارسی سر که گویند و وی مرکب بود از دو جوهر مختلف کرم و سرد و سردی وی غایب
 بود از کرمی و تبرینی وی خمری بود و طبیعت سرد و خشکست در سیوم و گویند سرد است در اول و خشکست در سیوم
 معده کرم را نیکو بود و اشتها باز دید کند و قطع خون رفتن از هر عضو که باشد بکند چون پیاشانند و یا آن عضو را
 که از آن خون روانه بود بدان بشویند یا بریزند و یا در آنجا نشینند قطع خون بکند و چون بر سر نهند در دسر رانافع
 بود و خوردن وی هضم قوه دهد و اشتهای طعام باز دید کند و صفراوی مزاج را نافع بود و بدان مضمضه کردن
 دندان را محکم گرداند خاصه چون با شنبلیلی بود و بن دندان محکم کند خاصه چون کلاب مضمضه کنند و چون صوف
 ناشسته بدان تر کنند یا اسپنج و بر جواحه آنها نهند منع در حباب بکند و ریشها که در بدن پیدا شود و جمره و غله و جرب
 تر و سوختگی آتش و قوبا و بوسیر و احس چون با بعضی او و به موافق این زخمها استعمال کنند بغایت نافع بود و
 ریشهای پلید و خورنده چون دایم لبر که بشویند زایل کند و چون پشم ناشسته بدان تر کنند و بار و غن کل بر سر نهند در دسر
 که از حراره آفتاب بود زایل کند و بخاروی استسقا را تحلیل دهد و گرانی گوش و کرم که در گوش بود بیرون آورد و طنین
 زایل کند و اگر در گوش جلا کنند کرم آن بکشد و بر کزندی جانوران بر موضع زخم کرم کرده وقتی که بدن سرگشته باشد بسبب
 سم و اگر بدن کرم گشته باشد سر که سر بدان موضع نهند بغایت سودمند بود و جهت دفع مضرت او و کشنده کرم کرده پیاشانند
 خاصه مضرت افیون و شوکران و خائقی النمر و شیر که بسته بود و خون در شکم و چون با نمک پیاشانند نافع بود جهت دفع مضرت
 فطر کشنده و چون بدان غرغره کنند قطع سیلان فضول از خلجی بکند و خنای و طهه را سودمند بود و علق که در خلجی
 حبسیده بود بیرون آورد و ملطف اضلاع غلیظه بود و شکم خشک کند و تشنگی بنشانند و سپر نافع بود و معده را زباعت
 کند و ماده نیز دفع کند و چون بروی ریزند و جهت درد دندان که از کرم بوده باشد و سردی بود و آنچه از کرمی بود بسبب سردی
 و آنچه از سردی بود بسبب لطیفی که در وی هست و این خاصیتست که در ویست در غیر وی نیست و سر که از انگور نجس گیرند با انگور

سودمند بود جهت کزندی سگ دیوانه آقا سر که مضروب بود سوداوی مزاج و بسیار خوردن وی بصیر را ضعیف کند و عصب
 را زیان دارد و اگر امان خوردن وی کنند با استسقا انجمد و چون با آب و قند مزج کنند مضرت وی کمتر بود و جهت
 تقویم گویند مصلح وی روغن بادام و سید بود **حل العنصل** پیارسی سر که عنصل خوانند سودمند بود جهت عرق النساء
 و تشنگی نفس و در و چون بدان مضمضه کنند دندان محکم گرداند و کند دهن را زایل کند خاصه چون هر بار دهن با شنبلیلی
 و در درم از وی پیاشانند و چون گوش جلا کنند گرانی گوش را نافع بود خاصه که ریشی در وی بود و چون با شنبلیلی پیاشانند
 چشم را روشن گرداند و دندان را محکم گرداند و او از راه صافی کند و در معده را نیکو بود خاصه چون طعام در معده وی
 هضم نشود و مصروع را سودمند بود و کسی که حره سودا بروی غلبه کرده باشد و سنگ مثانه بریزاند و اختناق رحم و
 صلابت سپر زرد و در کین بغایت سودمند بود و لون را صافی کند خاصه در زمان نقابته و در دسر و عصب
 زایل کند و از دوم ابتدا کند تا بیستم هر روز قدری می افزاید **صنعة آن** بتانند استقیل سفید پاک و بکار جوی
 پاره کند و در ریشهای گمان کشد و جمل روز در سایه پیاز ریزند و بعد از آن یک مشت از وی در دستم سر که انگور سی اندازند
 و شصت روز در آفتاب بنهند در تابستان از اول سرطان تا آخر اسد **خلال** سیاب است بلغمه وادی القرون و
 بلغمه اهل مدینه سدی خوانند و بری چون سبزه بود در اندرون طلعه و صبح و تراب طلوع و آنچه رسیده بود مسهل بود
 و آنچه نارسیده محکم بود **خلد** پیارسی موش کور گویند و بشیر از آن گشت برکت آن جانور است کور و در
 زمین باشد و گویند کرم و تر است و پنج نبات اشجار خورد و در شیب پیاز و کند بیشتر بود و در طلب بوی پیاز و کند نا از
 از سوراخ بیرون آید و ویرا بگیرند و وی را ز جمله سموم قتال بود و این زهر در حواصی آورده است که خون که در گوش وی بود
 بر خضار یو طلا کنند بغایت نافع بود و خنار بر زایل کند و اگر سردی بسوزانند و قلع طار سحی کنند و کسی که بینی بکند
 بود در بینی در دمنده کند یعنی را سیرد و کسی که تب راجع دارد چون بروی بنده شفا یابد و مهران ریس گویند دماغ وی چون
 بر دغی کل بکند از اند و بر بصر و بر ص و قوبا طلا کنند نافع بود و هر چیزی که از بدن بیرون آید چون باله زایل
 کند **خکر** حلیبان خوانند و خرق گویند حیثیت نزدیک بکوشنه و دریز و دحوالی کرمانی و کونبان و ولایت
 لرستان بسیار خورند و بنیان پزند و تخمیان تنها مانند عدس با قلاب پزند و خورند و در بار چون تر بخورد بود
 تخمیان ناخن خورند اما دوار آورد و بر باطن آن قوم کرم خوانند و بشیر از آن مشو گویند و این مولف

و آنچه از کرمی بود بسبب سردی و آنچه از سردی بود بسبب لطیفی که در وی هست و این خاصیتست که در ویست در غیر وی نیست و سر که از انگور نجس گیرند با انگور

کوبیده هر کس که ادمان خوردن و کند لنگ میشود و آنرا خوراک گویند و طبیعت آن سرد و خشکست و غذا اندک
و مدد و خون بد از وی حاصل شود و مولد سودا بود و اعصاب را مضرب بود و بغایت نفخ بود و چون طبع طبیعی
پیشامند خلطهای بد از امعاء براند و حیض براند و محفل و ملین فضول سینه بود و اگر کاه و بخورد مانند کرسنه
بود در منفعت فربهی و نوع از وی هست که از وی بزرگ تر بود و ویرا پنجه شاید خوردن و آنرا بسید خوانند
و آن نوع عری بود و چون زنان بخورند شیرشان پنهان **خمر** مار العنب است و مدام و راح و حل و صفتها
و طلاء و عقار و قنوه و قرقف و ریح و نپید خوانند بسیار سیسرا گویند و بیشتر از سیسرا خوانند و بهترین آن بود که
قوام آن معتدل بود و لون آن زرد بود و خوشبوی بود بی آنکه ادویه در وی کنند و متوسط بود میان نوی و کنی
و آنرا ریجانی خوانند و طبیعت وی گرم و خشکست در دوزخ اما آنجه سیاه بود و غلیظ بود و دشوار هضم شود لیکن
کوشش را زیاده کند و آنجه سفید بود و رقیق غذا کمتر مدد و محوری مزاج را موافق بود و او را ربول کند و شکم
نرم دارد اما شراب سرخ متوسط بود میان سیاه و سفید و قوه وی میانه بود و در هر دو حالت اما آنجه شیرین
بود غلیظ بود و نفخ در معده پیدا کند و شکم براند اما میانه و کرده را موافق بود اما آنجه در وی قبضی بود در وی ادرا
بول زیاده بود و مصدع و مسکر بود اما آنجه غفص بود شکم ببندد و در وی موافقت بود و استعمال غذا بیشتر دهد
و قطع سیلان مواد بکند و آنجه لینی بود مضرب بود و با عصاب کمتر بود و او را ربول کمتر کند و آنجه کنی بود مضرب بود
با عصاب و حواس اما لذیذ طعم بود لیکن چون بغایت کنی بود و رقیق و سفید بول براند اما مصدع بود و اگر
بسیار خوردند مضرب بود و بعد و آنجه تازه بود با دلگیر بود و دشوار هضم شود و بول براند و بهترین آن بود که در اول
گفته شد سودمند بود شمه کلی و مدد بلغمی و غنی و شفا هر ما بود و هضم را نیکو بود و چون بکند تشنگی
سکن کرد و بول براند و طبع نرم دارد و اگر افراط کنند در وی مضرب بود بعقل و سپر ضعیف و جگر ضعیف
و مبطل باه بود و شمه غذا ببرد و نسیان آورد و ریشه و ربع و بخور و ضعف بصیر و اعصاب و صرع و سکه
و مرکب مفاجات آورد و تنها و اگر نباشتا خورند و بعد از رنجوری و کارهای سخت خنق آورد و التهاب
و اوجاع و مداوی وی بفضله و بقی بود و این مولف گوید اگر شراب بقدر اعتدال خوردند طبیعت بدن
بر وی مستولی شود و لا جرم حرارت غریزی در دل زیادت شود پس آن حرارت در همه تن پراکنده شود و معلوم

همه قوتهای جسم که در تن کارکنده اند بواسطه حرارت غریزی کار تواند کردند پس چون حرارت غریزی زیادت
کرد قوتها جاذبه کاملتر شود و جذب غذا بهتر کند و قوتها هضمیه هضم غذا بهتر کند و چون حرارت غریزی قوی
کردد مادی غلیظ را پنجه کند و قوه دفعه بر دفع آن قادر تر شود و چون قوه دفعه مادی غلیظ را
دفع کند و رگها از مادی غلیظ تهی گردد و بلغم از معده زایل شود و مادی که در امعاء باشد شکسته گردد و باد
فاسد که در رگهای عصب بود زایل شود و لا جرم حواس صافی تر شود و چون حواس صافی شود رنگ
روی خوب گردد پس بواسطه قوتها جاذبه و هضمیه غذا بمقتی تن برسد و فربهی در تن بیدار آورد و رگها فزونی
بود و روح طبیعی و حیوانی و نفسانی در اجزای تن سادی شود و اگر در شراب افراط کنند رگها پر شود پس
حرارت غریزی را نفس زن ممکن بنود یا فرود میرود و مرکب مفاجات بیدار آید یا کمتر شود و تنجان که چون مزاج را بیشتر از قدر حاجت
روغن در کنند یا فرود میرود یا ضعیف شود و چون حرارت غریزی ضعیف شود آن شراب نامضوم بماند و بلغم گردد و مضرت
آن در همه تن پراکنده شود اما آنجه از آن فضله در دماغ جمع شود آن دماغ یا گرم بود یا سرد اما اگر دماغ گرم بود آن فضلهها
سوخته شود و از وی دیوانگی و سواس پیدا آید و در مجتم و در دلوش و سرسام گرم ظاهر شود و اگر دماغ سرد بود سبب
آن ماههای بلغمی نیک سرد شود و زیادت کرد صرع و سکه و قوه و فاج و سرسام سرد و فراموشی و غشه و کابوس
و رسیدن در خواب و سپاری بی سببی پیدا آید و در رطب و سبیل و ضعف حواس ظاهر شود و اما آنجه از این فضلهها
در دیگر اندام باز ماند از وی تنهای سخت و آقا سهای بزرگ و ضعف دل و معده و جگر پیدا آید و آنجه از این مادهها
بجانب پای افتد از وی نفوس و مقال و ضعف اعصاب پیدا آید اما آنجه از این فضلهها در جگر جمع شود اگر جگر گرم بود سبب
گرمی آن گرمتر شود و خون را بسوزد و مایه صفرا و سودا زیادت کرد و تنهای صفراوی و سوداوی پیدا آید و اگر جگر
در اصل سرد بوده باشد و شراب حرارت غریزی را ضعیف کند و جگر شراب را هضم نکند نتواند کردن بدین سبب
گردد آید و در تن پراکنده شود و سده پیدا آید و با ستهها آلوده و از خواهند که شراب مستی کمتر کند زب غوره با تخم
کرنیب تنقل کنند و غذا کمتر خورند و فالوده قندی خورند و نیلوفر بنید و اگر محوری مزاج بود تنقل با بار مر کنند
و سبب مر و کاه و جبار و طلع و غذا بیشتر از شراب خوردن آتش غوره و آتش سحاق و نار دانه خورند و دفع مضرت
وی شراب را تیج یا ریاس کنند **خمر** تری و خشکی وی بقدر نیک بود در قلت و کثرت و تازه وی گرم بود در دوزخ

و کهن دی کرم خشک بود در سیوم و در وی قوه متضاده بود مرکب از گرم و سردی وی حبه محضه بود و گرمی
وی حبه عفونت و گرمی طبیعی از حبه نیک و آرد و در وی قوه جلا بود و جذب ماده از غش بدن بظاهر آن و محلول بود و
منفج همه در هر با بود خاصه دامیل چون باغک پامیزند و اگر ضا د کنند برو جی یا ورمی که در شیب پای بومی نافع بود
و چون معتدل بود و در آب خویسانند و بعد از دو ساعت صافی کنند و دانگی طباشیر و تسوجی زعفران و دانگی
در مقدار سی ام از آن آب حل کنند و پاشا مندن تسکین خار بکنند و تشنگی نباشد و چون خمیر در آب حل کنند و دانگینم
وزن آن روغن بنفشه با آن پامیزند و بدان غرغره کنند سودمند بود حبه و سم اندرون حلق و چون در آب
حل کنند و از آن حای سازند و قطره چند سر که بدان حاکانند و پاشا مندن قطع اسهال بکنند **فصل** سور بجانست
و گفته شود اسانه **خام** و دو غصه بزرگ و کوچکی خان کوهک پیونانی ما اقطی کونید و بطیثیه یدقه کونید و گفته
اسانه و قوه هر دو محجف بود و مدخل و تحلیل معتدل و قوه خا اقطی مبرد بود و مهمل سبب رطوبتی مائی که
در وی هست لیکن معده را بد بود و ورق آن چون پمیزند مانند ترنمای دشتی مهمل بلغم بود و حره و ساق وی چون تازه بود
و چو شانند همین عمل کند و اصل وی چون بشرب پاشا مندن و باطعام بخورد مستقی دهند سود و اگر کسی را که افعی
زده باشد پاشا مندن نافع بود و اگر آب پمیزند و در آن نشینند صلابت رحم نرم کند و حال صلاح باز آورد
و غروی چون بشرب پاشا مندن همین عمل کند و چون بر موی مانند سیاه کند و ورق وی چون تر بود یا پست جو پامیزند
و برو رم طلا کنند و سوختگی آتش و گزندگی سک دیوانه بغایت مفید بود و نافع و چون با پیله بر زهر نفس ضا د کنند نافع بود
ختم جمع است و گفته شد در باب **خام** و در **خام** است و گفته شد در باب ذال در و خسته او
راق گفته شود اسانه **خام** صندل حد بدی خوانند و آن جرم سیاه رنگ بود و آن دو نوع است نر و ماده از آن زینبایات
صلب بود و تیره رنگ و چون با آب ساینند محک آن زرد بود مانند زرنج و آنچه ماده بود صلبی آن بغایت نبود و جوهر
آن پاک بود و چون ساینند محک آن چون زنجفر بود و سرخی بغایت و طبیعت هر دو سرد بود و آن نوعی از آهن است
پیارسی ختم آهن کونید و محلول وی چون طلا بود و کثرت بر ورم و جمره به پر مرغ سودمند بود و حرارت آن نباشد و ضار
ساکت کند و هر دو نوع این خاصیت دهد و در هر مایه موی و صفرا و خاصه نوع ماده که تیرید و تسکین در وی زیاده بود از
محل نوع نر **خندریل** نوع از کاشی بری بود اما بغایت تلخ بود و از آن یضد خوانند و ورق وی بجانستی حوائی مانند بود و غری

و کل وی و ساق وی همین سبیل لیکن قدری کو جگر بود و در وی صمغی پیدا شود مانند مصطکی بقدر اقلای و قوه وی مانند
کاشتی بستانی بود اما سبب تلخی وی که زیاد است تخفیف در وی زیاده بود و صمغ وی چون صمغ کشتند و با بایت حریا میزند
و در خرقة چند مقدار زیتونی وزن بخورد بر کیرد حیض براند و اگر نبات وی بچنان با بخی بکوبند و با غسل بپوشند و قرص
سازند چون آب بکند از آن و با نظر و ن پامیزند و بر بقی مانند سودمند بود و صمغ وی موی زیاده که در چشم بود را بکند
و پنج وی همین عمل کند چون تر بود و بنشی در وی بزنند و رطوبتی که بر آن جسفیده شود در بن موی زیاده که در چشم جسفاند
موی زیاده را بکند و چون با شرب پاشا مندن کزندی افعی را نافع بود و آب وی چون بشرب پاشا مندن و پاشا مندن
شکم میند و صمغ وی چون آب کاشتی حل کنند و در چشم کشتند یا سبیل که در چشم بود را بکند و شفا یابد و اگر
دو درم از وی با جمر سا مندن یا بر موضع کزندی افعی طلا کنند نافع بود و اگر آب و ورق وی بر بوی اسیر
طلا کنند قلع کند و لبن وی در موی زیاده چشم همان عمل صمغ مکنند **خندریل** خالا و ن کونید و آن
حنطه رو میت پیارسی کاکل کونید و طبیعت آن گرم و تر بود و لزوج و غذای وی سرد تر از غذا کندم بود و کمتر
اما غذای نیکو بود و از زرنج غذا نیکو تر و در طبیعت میند و معده را نیکو بود و چون با بکر که پمیزند و بر ج بر ضا د کنند
قلع کند و اگر بطیثیه حخته کشت نافع بود حبه قره **امعاش** برواق خوانند بزبان بربری تعلیلین و در آن وی
مانند ورق کندن شامی بود و ساق وی اطلس بود و از آن انبار یقین هم خوانند و بر روی کلی سفید بود و پنج وی دراز
بود و در شکل بطریقه پنج نیلوفر و حریف بود و گفته شد در اصل الخشی و طبیعت آن گرم و خشکست و کونید سرد تر
و دیسورید و وس کونید چون پاشا مندن بول و حیض براند و چون **در** ورم از وی بشرب پاشا مندن نافع بود حبه **در**
و سرفه و پنج وی چون بسوزانند و خاکستری ضا د کنند بر دار الثعلب موی پرو یاند بعد از آنکه بصوف نازده موصح
مانیده باشند و اگر محجف کنند و روغن زیت در آنجا کنند و بر آتش نهند تا بکوشد و بر شقاق از سر طایر و مانند نافع
بود و بر سوختگی آتش همین عمل کند و اگر آن روغن در کوش حاکانند در کوش را بکند و کوانی سرد و اگر ورق وی و کل و
پنج آن بر موضع کزندی جانوران ضا د کنند سودمند بود خاصه چون با شرب پاشا مندن و اگر پنج وی یا دردی شرب پاشا مندن و بر
دملها و ریشهای پدید و ریشهای بد و ورمها که در پستان پیدا شود و بر ورم حصفیه و کشتن نافع بود و جو با سویی پامیزند
نافع بود حبه ورمهای گرم و اسهال آن ضا د کردن و اگر آب وی بکیرند و در کوش مخالف حاکانند و در دندان زایل کند و اگر لبنی

در آفتاب بجزقه پاره بالند و آن پنج طلا کنند بغایت سودمند بود و اگر غروی و کلوی پشایا پاشا مندی بغایت نافع بود و هر که کند
عقب و شکم براند و پنج وی چون بر قو با طلا کنند زایل کند و اگر بزیت بچوشانند و در گوش مخالف بچکانند در دندان ببرد و اگر سخن
کنند با غسل و بر شکم مستقیضا کنند نافع بود و ساق وی چون تر بود به پزند و با سرکه و زیت بخورند بر قانز بغایت نافع
بود و استقار اہم سودمند بود و بسیار وی مرار آورد و مصلح وی آب تر مندی بود یا غوره **خفصا** بشیر از وی خروک
نش کن خوانند اگر بازیت بچوشانند و در گوش بچکانند در حال در ساکن کند و همچنین اگر سخن کنند و در خواص این زهر آورده است
که چون در شیب کل کنند مرده شود و چون باز در شیب سر کین کنند زنده شود اگر سرهای خفصا در بر کبوتر نهند
میان کبوتران اجتماع پیدا شود و متفرق نشوند و شریف گوید اگر موی پاره کنند و میل بدان فرو برند و آن زطو
در چشم کنند قوه ناصره بدید و تاریکی زایل کند و اگر بازیت بچوشانند و در گوش بچکانند و بدان ادمان کنند کوی که
بود زایل کند و چون بازیت به پزند چند آنکه قوه باز روغن و مدور آن روغن در بر سیر عالتد بغایت سودمند بود
تمام و اگر بدان ادمان کنند دانه بوسیر قطع کند و اگر خفصا را اینم کوفته کنند و بر موضع کزنند که عقب نهند در زایل کند
خولجان بهترین وی آن بود که سرفه رنگ و سطر بود و کم کره بود و آن پختیست که باز از وی آشیانه سازد بر لب دریا
در وقت یک کردن و آنرا در خانه باز یابند و وی از زمین یونان خیزد و زمین یونان آب برآمده کسی آنرا نیابد الا در خانه باز
از آبگیرند و بشویند و پاره کنند و آنرا در خانه و در و خوانند و بترکی آنرا قرقعات خوانند و طبیعت آن گرم و خشکست در دوم و کوی
در سیوم معده را نیکو بود و در قوی پنج زایل کند و در کوده رانافع بود و باه را زیاده کند و بوی دمان خوش کند و طعام را جضم
کند و عرق النساء را سودمند بود و بول میند چون از سردی کرده و مثانه بود و مصرع را و صمدان که از سردی بود و سرطانی
و خنازیر و در دمای بلغم سوداوی بدرانافع بود و باد را بشکند و بلغمی مزاج را نافع بود و در طبیعت که در معده بود
کند و تحریک میکند و همچنان آن و اگر قدری در دمان کیرند غوطه آورد و صاحب جامع گوید یکم از وی چون سخن کنند
و بر سر چهار یکی شیر کا و نازه افشانند و یا شامند در قوه باه بغایت سودمند بود و مجرب و از خواص وی آنست که در هر دیه
و کاسه که بود عکس کرد آن نکر دو وجهه معده و حکم سر بغایت نافع بود و قوه اعضا باطنه بدید و کونیند منفراست
بدل و مصلح وی کثیر بود و صبرهای مجرب و صاحب تقویم گوید منفراست بحجاب و سینه و مصلح وی صندل و طباشیر بود
و بدل وی قرقه و قرقفل و اسحق بن عمر گوید بدل وی در چینی بود و کونیند بدل آن قرقفل بود **خولان** حضض است

و گفته شد **خوخ** پیارسی شفا بود کونیند و بهترین آن بود که اسسخوان سهل از وی جدا شود و وی زود تر بهضم و آن نفع
را الوحزانشند و از نفعه زود تر بگذرد و آنچه صلب بود و اسسخوان بر کونیند جسفید بود و غلیظه بود و در بر بهضم شود و طبیعت
وی سرد و تر است در آخر درجه دوم و کونیند در آخر درجه اول ملین بود و در وی قسطنی بود و آنچه بخت بود ملین
بود و معده گرم را نیکو بود و آنچه عفض بود قابض بود و اگر خشک کنند قسطنی در وی زیادت بود و آنچه خشک
بود بیک شامند و طبع آن پاشا مندی قطع سیدان فضول از معده و شکم بکند اما خشک وی دیر بهضم شود و آنچه بود ویر
اشتهای طعام باز دید کند و گرم و خشک خراجه را به زیاده کند و تبهای محرق را سودمند بود و حرارت نبشاند و تشنگی
زایل کند و فساد وی چون فساد زرد آلود بود و لذیذ تر از وی بود اما غذای وی غلیظه از غذای وی بود و در طبیعت
وی زود متعفن شود و مولد بلغم بود و اولی آن بود که بعد از خوردن وی زنجبیل مر یا خورند یا غسل و اگر وری و یا
یا بهار وی بکوبند و آب وی پاشا مندی حب القرقع و کر مرها بکشد **خوخ اقوع** کونیند سادج میند سیت و گفته شود انشا
خوخ فلیق اسنه قاقله است و کونیند بهیل بو است که آن قاقله کوچک است و گفته شود انشا الله **خوخ سیان**
دم الاخوین است و گفته شود انشا الله **خوخ هرج** سم الحار است بشیر از وی خرمهره خوانند و پیارسی خرمهره و آن
دفعی است و گفته شود **خوخ** ورق مقلست و نخل و نار کیل و امثال آن خوانند **خواتیم الملک و هم الملک**
طین مخموم است و گفته شود انشا الله **خیشوف** حب القطنست و گفته **خیار** قند خوانند بشیر از وی خیار بالنگ
و صاحب منہاج گوید لطیفتر از خیار زه بود و سرد تر و در وی اندکی قبض بود و اسحق بن عمر گوید سرد تر و غلیظه
از خیار زه بود و طبیعت وی سرد تر بود در دوم و سودمند بود در جهت تبهای محرقه و بول براند و تشنگی نبشاند و تبرد
احتشام حروری بود و آب وی چون بکیرند سیماسا حمل و پنج بار با ده م شکر سلیمانی و پاشا مندی مسهل حرار صفری
و از خوردن وی خلطی بد متولد شود و بهترین وی کوچک بود که تخم وی رقیق بود و افضل وی لب وی بود و میو
معده و جگر گرم بود و عافیتی کوبد لب وی لطیفتر از لب خیار زه بود اما جرم خیار زه دیر بهضم شود و بغا
سرد بود و خوردن وی تشنگی آورد و در معده و خاصره و مصلح وی غسل بود یا میو نری یا جوارشی که ناخواه و کند
در وی بود اما آنچه بسیر و پیر و رند بغایت سرد بود حرارت نبشاند اما در معده دیر بماند اولی آنکه بعد از طعامها
غلیظه بخورند مانند آتش حاست و آتش غوره و امثال آن باید که بعد از اسفید اباج خورند و پوست وی فسل کوده مقدار

خوب

چهارم چون زن پاشا حد ششخاری زادن بر وی آسان کرد **خیار** چرب پیارسی و هندی خیار چرب خوانند و وی پند
و کبابی و مصری بود بهترین وی هندی بود که سبزه سیاه رنگ بود رسیده و فلو سدی براق بود و پوست وی قریق
بود و بهتر آن بود که در زمان که خواهند مستعمل کردن در لحظه از قلم بیرون آورند و استعمال کنند طبیعت وی معتدل بود
در حرارت و تری و کونید گرم است و کونید سرد است و محل و ملین بود و جبهه و ریه های گرم نافع بود که در احتیاج خاصه در خلط
بود و بدان نغزه کنند و با آب کشیند و لعاب بزرقطونا خنقا نافع بود و غرغره کردن و طلا کردن بر نفوس و و
صلب و فاضل سودمند بود و در جگر نافع بود و پاک کرد و چون با تر هندی پاشا مندمسمل مره صفا بود
و چون با تر پاشا مندمسمل بلغم و رطوبت بود و چون با آب گلشی یا آب غنیمت الشعلب پاشا مندمسمل بر قانز او
حکرم را نجات نافع بود خاصه چون کثوث اضافه کنند و اسمال وی بی رحمت حرارت بود تا جدی که اگر زن
آب تن بخورد هیچ زیان ندارد بلکه مصلح وی بود و زادن بر وی سهل شود و مره محترقه و بلغم براند و شکم نرم گرداند
و سینه و قلوب کشاید و شربتی از فلو سدی از پنجم تا با یکدهم شاید و اسمال وی بقوه جاذبه بود و کونید بلزوجه
و هر کسی که امعاء وی ضعیف بود اولی آن بود که پیش از استعمال بر وی غنی با دام خویشا نند یا بر شربت ریزند و استخوان
کوید مضرت بر مصلح و مصلح وی آب عناب بود و صاحب تقویم کوید مضرت بود و معده و غشیان آورد و مصلح
آن مصطکی و اینسون است و بدل آن صاحب منهای کوید نیم وزن آن ترنجبین است و سه وزن آن میوزی را
و قدری ترند **خیری** انواع است یک نوع خیری سیاه است و آنرا خیری خطائی گویند و یک نوع بنفش است و آنرا
خیری میردین خوانند و هفت رنگ گویند و یک نوع سرخ و آن بری بود و آن خرا است و گفته شد و یک نوع سفید
و یک نوع زرد است و بهترین آن زرد بود پیارسی **خیری** خوانند و شیرازی گویند و در بغداد و موصل آنرا **عصیف**
خوانند و طبیعت وی گرم بود و کونید گرم و خشک بود در اول گویند در دوم بوسیدن کل وی محتل باد با غلیظ بود
از دماغ و رطوبت آن نافع بود و کل وی چون خشک بود قوه وی زیاده بود از تر و طبع وی حیض براند و درم رحم را
سودمند بود و چون در آن نشیند کچه خرد و و شیمه بیرون آورد و اگر پاشا مندمسمل کچه بود بسبب حرارتی که در وی
است و قوه تخم وی و کل وی یکسان بود و اگر دماغ از تخم وی پاشا مندمسمل حیض براند و با دمعده و امعاء نافع بود
و فواق را سودمند بود و اگر غسل بخورد بر کمر زنده تبا کند و کچه بیرون آورد تا پنج وی در قوه مانند ایشان

لیکن غلیظ بود و طبیعت زمین نزدیک بود و بر او چون خشک کرده با سرکه بر سر ز سخت شده ضا و کنند نافع
بود و بکدر از اند و نفوس و در حرکت در مفاصل پیداشد و بغایت صلب بود و چون ضا کنند سودمند بود و طبع وی کبر
در دند انرا سودمند بود و کل وی چون در موم روغن کنند شقاق مقعد و انگشتان نافع بود و چون با غسل پانیزند
قلع را یل کند و خیری سیاه که از شیرازی خطائی خوانند طبیعت وی معتدل بود سودمند بود و جبهه با وی که در سر
بود و بغیر نوع زرد و سرخ که منفعت آن گفته شد که در طب مستعمل است و منفعت آن بسیار است اما در انواع
دیگر خیری چند آن منفعتی که مشهور بود نیست که آنرا ایاد کنیم مگر کسی خیری تجربه معلوم کرده باشد **خیروج** خبازی
است پیارسی خرد گویند و قدیم الملک نیز خوانند و در خبازی گفته شد **خیروا** مهیل بود خوانند و مال بود گویند
بهترین آن تازه و فربه تیر بوی بود و رازی گوید در قوه مانند قرقفل بود و طبیعت از قاقله بزرگ بود و طبیعت
وی گرم و خشک بود در سیوم معده و جگر سرد و اسودمند بود و در جبهه معده نیکوتر از قاقله بود و قی بنید و
و غذا را اضمح کند و این ماسویه گوید معده را از اخلاط بلغمی پاک کند و اشتها طعام باز دید کند و نافع بود
و جبهه های سرد خاصه در دماغ و قوه سرد بد و در پیاسوسس گوید جبهه بهی که از همه بدن بود بغایت سودمند بود
و چون یک جزو از وی و یکجزو از کندس و یکجزو تخم ترتیزه کوفته و پنجه با غسل بر شند و طلا کنند و گویند
مضر بود با حشا محرومی و مصلح وی شیر تخم خرفه بود و کچیس و ویرا هندی الاجی خوانند **خیروان بلد**
آسی بر لیت و گفته شد صفت آس شک در الف و صفت آس بری که آنرا امور خوانند در باب

میم گفته شود انشا الله **باب**
داج و بر حب الراس است و گفته شد **داج ابو ج** دافرنک نیز گویند شیرازی الحکک خوانند
و از کوه کیلوه که از ولایت فارس خیزد و در هیچ موضع دیگر نبود و طبیعت وی گرم است معتدل بوده
در تری و خشکی منی پیغز اید و شته جماع برانگیزد و این مولف گوید چون شیر وی بگیرند و پاشا مندمسمل
براند و مجرب است **دافی** حبیبست مانند جو بار یکتر و در از تر و طبع تلخ بود طبیعت وی گرم و خشک است
در دوم و کونید سرد است و بوجا گوید گرم است در اول و خشک است تا دوم و بهترین وی سرخ رنگ بود و کوبی
خوشبوی تازه و وی قابض بود و نیکد خرماس را از ترشی نگاه دارد و ملین صلابات بود و شکم بندد و در

سودمند بود بغایت و استرخا آن چون در طبع وی نشیند و اگر دوم از وی بکوبند و بریت جرب کنند و سوسو سازند بواسیر را بغایت نافع بود و دفع زهر را بکند و اگر در طبع وی نشیند معقد و رحم که بیرون آمده باشد باز جای شود و صحت یابد و اگر بعسل بسپارند و لعق کنند کرمهای بزرگ و کوچک بکشد و بسیار خوردن وی کشنده بود و مداوی وی بقی و اسهال و شیر تازه و خیرهای جرب بود و صاحب تقویم گوید سده آورد و بوی و دور و مصطلح وی خمیره بنفشه بود یا بسلیمه بقتد و بدل وی در تحلیل صلابات چهار دانگ وزن آن نادم نیم وزن آن اهل الاکدر آبتنی نشاید که اهل مستعمل کنند **دادی روحی** هوفار یقون است و گفته شود انشا الله تعالی **دار شیتان** قندول کوبند و بزبان بربری از روی خوانند و بلفظی دیگر اشتلا بوس و آن درختی سبزه خار ناگ است و در پوست عرافتی و در کل وی هدق و در جوب وی عفو صتی بود و بعضی گویند پنج سنبل بهندست و کوبند جوب سنبل و صیت و این خلافت آنچه تحقیقت پوست وی مانند قرفه بود بشکل آبستری خیلی از وی سبزه تر بود و سرخ تر مانند خون و بهترین آن بود که گران وزن بود و آنچه سبزه تر زرد و چون پتوش بازگشتی مانند خون بود و خوشبوی و سبزه بود و در طعم وی اندکی تلخ باشد و نوعی از دار شیتان بود که اطلس باشد تابان بغایت تلخ بود و سفید رنگ بود و بوی نهشته باشد و طبیعت وی گرم است در اول و خشکست در دوم و کوبند سرد است محلل ریاح بود و مصطلح عفونت و قطع خون بکند و شکم بندد و چون طبع وی پاشانند و چون شرب به بزنند و بدان مضطرب کنند قلاع را زایل کند و ریش بد که در دمان باشد و دندانها دارد و استرخا عصب را بغایت نافع بود و اگر در ادویه فرجه بکند که بنید از د و عسر البول را سودمند بود و در طبوبات غلیظه را نشف کنند و مقدار مستعمل از وی یکم بود تا دوم و سودمند بود در جبهه نفع معده و چون سحی کنند و بروغنی خیری نشیند و در کوبند کرم کوش بکشد و چون سحی کنند و بر که بشیرد و بر دندانها نشیند در دساکن گردانند و جالبینوس گوید عفو تا و نزلات و سواس سوداوی را نافع بود و معده را پاک گردانند و اسحی گوید مضرب است بکرم و اصلاح وی بدو قو کنند و صاحب تقویم گوید تحف اعصاب بود و مصطلح وی صمغ عربی و کثیر بود و بدل وی بدیورس گوید در سودمندی استرخا عصب بودن آن اساردن و چهار دانگ آن را وند نیم وزن آن در پنج بود و شش گوید بدل آن کرم ازک است **دار فلفل** جالبینوس گوید بار فلفل سفید است و کوبند درخت وی غیر

درخت فلفست و بهترین وی آنست که سبزه بود و بطعم فلفل بود و طبیعت آن گرم و خشک است و در سیوم و کوبند خشکست در دوم و تر است در اول محلل بود و در مضای سرد را زایل کند و چون در میان جگر بر زبان نشیند مار یک چشم و سبکوری زایل کند و هر ضم طعام بکند و قوه معده بدید و باه را زاید کند و قایم مقام رخیل بود و وجهه کزندی جاوران خوردن و بار و غن طلال کردن نافع بود و جالبینوس گوید معده را پاک کند از طبوبات لزج و سده جگر و سپرز بکشد و دستورید کوبید عرق النساء و نفوس فاج را نافع بود و فوس کوبید قوه پست بدید و شته را زاید کند و اندر و ماضی گوید نافع بود در جبهه زهرهای کشنده و کزندی فنجی و صمغ را نیز مفید بود و مقدار مستعمل از وی نیمم بود و مضرب بود و مصطلح و صاحب مناج گوید مصطلح وی صمغ عربی بود و صاحب تقویم گوید مصطلح وی صندل و کلاب بود و بدل آن بوزن آن فلفل و کوبند بوزن آن رخیل و بوزن آن زرد بناد **دار صینی** بهترین وی سسلانی بود خوشبوی سرخ رنگ تیز طعم که در طعم وی شیرینی بوده باشد و طبیعت وی گرم و خشک بود و در سیوم و کوبند در دوم و روغنی وی گرم بود و در صینی در غایت لطافت بود و مصطلح عفونت بود و زکام را سودمند بود و خوردن وی و کحل کردن مایه یک چشم را بکشد و منفع قلب بود و در وی ترایقیت هست چون با مصطلحی به بزنند و آب آن پاشانند فوای زایل کند و در صینی نفوط تمام آورد و هر ضم طعام بکند و در معده پاک کند و سده جگر بکشد و قوه معده بدید و استرخا نافع بود و در دم را باز روده تخم مرغ سودمند بود و زهرهای کزندی که نافع بود و در کزندی عقوب یا آنچه ضما کردن سودمند باشد و جوب سحی کنند با برکه و بر قوبا طلال کنند سودمند بود و چون با عسل بر کلف مالند زایل کند و سرفه کهن را سودمند بود و در کرده و عسر البول را نافع بود و اولی آن بود که بکوبند و با بنتراب بسپارند و قوه صی سارند و در سایه خشک کنند قوه وی با پنجه سال بماند و بقراط گوید قوه انسان نگاه دارد و چند آنکه در حیوة باشد و ذهن را تیز کند و جالبینوس گوید معده و دماغ را از فضول بد پاک کند و بنیان ببرد و دستورید کس گوید چشم را روشن کند و حیض برانند و کزندی کردنش را نافع بود و مشام را قوه دماغ و همه تها را نافع بود و فوس کوبید قوه را نافع بود و ستر خار عضله و روغن کوبید بر قانرا نافع بود و صمغ و وجههای سرد و مقدار مستعمل از وی یکم بود و کوبند مضرب بود و مصطلح و صمغ و اساردن بود و کوبند مضرب بود و ستر و مصطلح وی خمیره بنفشه بود و بدل وی پوست سلخه بوزن آن نیم وزن آن کباب یا اهل یازر و کوبند بدل آن دو وزن آن کباب بود و تیا دوق کوبید بدل وی بوزن آن خون خولجان بود و کوبند بدل وی دو وزن وی اهل بود

در دوم و در سیوم و کوبند خشکست در اول محلل بود و در مضای سرد را زایل کند و چون در میان جگر بر زبان نشیند مار یک چشم و سبکوری زایل کند و هر ضم طعام بکند و قوه معده بدید و باه را زاید کند و قایم مقام رخیل بود و وجهه کزندی جاوران خوردن و بار و غن طلال کردن نافع بود و جالبینوس گوید معده را پاک کند از طبوبات لزج و سده جگر و سپرز بکشد و دستورید کوبید عرق النساء و نفوس فاج را نافع بود و فوس کوبید قوه پست بدید و شته را زاید کند و اندر و ماضی گوید نافع بود در جبهه زهرهای کشنده و کزندی فنجی و صمغ را نیز مفید بود و مقدار مستعمل از وی نیمم بود و مضرب بود و مصطلح و صاحب مناج گوید مصطلح وی صمغ عربی بود و صاحب تقویم گوید مصطلح وی صندل و کلاب بود و بدل آن بوزن آن فلفل و کوبند بوزن آن رخیل و بوزن آن زرد بناد **دار صینی** بهترین وی سسلانی بود خوشبوی سرخ رنگ تیز طعم که در طعم وی شیرینی بوده باشد و طبیعت وی گرم و خشک بود و در سیوم و کوبند در دوم و روغنی وی گرم بود و در صینی در غایت لطافت بود و مصطلح عفونت بود و زکام را سودمند بود و خوردن وی و کحل کردن مایه یک چشم را بکشد و منفع قلب بود و در وی ترایقیت هست چون با مصطلحی به بزنند و آب آن پاشانند فوای زایل کند و در صینی نفوط تمام آورد و هر ضم طعام بکند و در معده پاک کند و سده جگر بکشد و قوه معده بدید و استرخا نافع بود و در دم را باز روده تخم مرغ سودمند بود و زهرهای کزندی که نافع بود و در کزندی عقوب یا آنچه ضما کردن سودمند باشد و جوب سحی کنند با برکه و بر قوبا طلال کنند سودمند بود و چون با عسل بر کلف مالند زایل کند و سرفه کهن را سودمند بود و در کرده و عسر البول را نافع بود و اولی آن بود که بکوبند و با بنتراب بسپارند و قوه صی سارند و در سایه خشک کنند قوه وی با پنجه سال بماند و بقراط گوید قوه انسان نگاه دارد و چند آنکه در حیوة باشد و ذهن را تیز کند و جالبینوس گوید معده و دماغ را از فضول بد پاک کند و بنیان ببرد و دستورید کس گوید چشم را روشن کند و حیض برانند و کزندی کردنش را نافع بود و مشام را قوه دماغ و همه تها را نافع بود و فوس کوبید قوه را نافع بود و ستر خار عضله و روغن کوبید بر قانرا نافع بود و صمغ و وجههای سرد و مقدار مستعمل از وی یکم بود و کوبند مضرب بود و مصطلح و صمغ و اساردن بود و کوبند مضرب بود و ستر و مصطلح وی خمیره بنفشه بود و بدل وی پوست سلخه بوزن آن نیم وزن آن کباب یا اهل یازر و کوبند بدل آن دو وزن آن کباب بود و تیا دوق کوبید بدل وی بوزن آن خون خولجان بود و کوبند بدل وی دو وزن وی اهل بود

و روغن دار صینی رغن راناق بود نجات **دارک** نوع از حروست و گفته شود در سیم انواع آن انشا الله تعالی
دار برنجان بقی است و گفته شد **دار روی** سولانت و گفته شود انشا الله **دبق** اتسوس خوانند و آن حبیبیت
نیشکر زرشک و دانه مورد و عطاران شیر از آنرا میونج عسلی خوانند و چون نیشکند عسلی حبیفه نجات
در اندرون آن بود و پیرنوی تازه امس بود که لون اندرون وی کراتی بود و لون پیرون وی سیاهی که بر خیزد
وی کرم و خشکست در سیوم و کونید در دم و در وی رطوبتی فضلی بود و غیره و اسحق کوبید کرم و تر بود و محلل
و چون باز رنج بر ناخن تبا شده نند قلع کند و بر روی سر در بر شری بلغم خفا کند نافع بود و چون باز رنج
و موم خلط کند اجزا مساوی و بر روی کوشی نند و مجموع و در عمار نافع بود و اگر با کندر یا میزند و بر ریشهای کهن
نند زایل کند و اگر با نوره بر سپرز نند که اند و بلغم و عرق النساء و نفوس راناق بود و چون نیم از وی مستعمل کنند و جلد
رطوبت غلیظ از غرق بدن بکند و فوس کوبید خطما در اعضا بکند از اند و قوه اعضا بدید و رطوبت زایل کند و فرو
زیو کوبید محلل اخلاط فاسد بود که در ورکین جمع شده باشد اما مضرب و بقلب و از خوردن وی قراقر در شکم
پیدا کند و معضی آورد و اولی آن بود که باب عسل نند و حقه کنند و سکنجبین یا شامند و کونید مصحح
وی یا لنگو کا و زبان بود و بدل و نیم وزن وی عاقر قرحا بود و در تحلیل و رحای صلب چهار دانگ وزن
آن جوز سر و نیم وزن آن اهل **دلی** و شایب خرمائی کونید و بهترین آن بصری بود که از اسیلان خوانند
و آن آتش ندیده باشد و از رطب فارسی کینند و شایب خوانند و طبیعت آن کرم و تر بود و کلف را زایل کند و چون با
و نمک بر آن مالند و طبع نرم دارد و غذا و بلغم خلطی غلیظ و خون عکرازی متولد شود و مصحح وی بادام و خشک
بود و بعد از آن سکنجبین ساده یا متر کا هو خوردند **دباقرع** است و گفته شود انشا الله **دباب** سینبر است
و گفته شود انشا الله **دبودار** دبودار و دپدار کونید و گفته شود انشا الله **دجاج** پیارسی ماکیان کونید و مرغ خاکی
نیز کونید و طبیعت وی معتدل بود در گرمی و دماغ را زیاد کند و عقل بپزاید و دماغ وی چون با نثر یا شامند منع
که از حجب دماغ آید بکند و او از صافی کند و کونید جانوران پلید راناق بود و چون بشکافند و تخم آن کرم بر کونید جانوران
نند و زمان زمان بدل کنند نجات سودمند بود و منع سر بایان سم بکند و مرغ غذای قمان بود و نسیاید که ادمان خوردن
وی کند خداوند تعالی و کد و اولی آن بود که بعد از شاد وی مستحب بخورد و دماغ وی منی زیاد کند و دماغ بپزاید و سر

کوبید چون جوان مرغ فربه با مسکه به پزند جلد آنکه بخت شود و کسی را که سرفه خشک بودی چون بخورد زایل شود و اگر مرغ
خجسته که فربه کنند و از ده روز و بعد از آن بکشند و پیه وی پیرون آورند و مجزوم در اعضا با لده نجات سودمند بود
و اگر بر کسی مانچو نیای سوداوی کشته باشد طلا کنند و چون مرغ پیه دار یا شامند کسی لون وی زرد کوبد که سبب
آن معلوم نبود و هفت روز در هر روز یک مرغ با نان حوالی بخورد لون وی کمال صحت رود و نجات کمال نافع
بود **دج** روغن کونید فاضلترین مرغ وی بود که بعد از شخرو و سمانی بسود و راج و طهر ج و شقیقین و فوج حمام
و ورشان و فواخیت و طبیعت آن کرم و خشکست **دجر** لوبیا است و گفته شود انشا الله **دخ** پیارسی از زن
کونید و شیرازی الم و آن نوع از جبار است و طبیعت آن سرد و خشکست در دوم و کونید در سیوم و کونید کرم است شکم
ببندد و بول براند و غذا اندک دید و اگر شیر تازه به پزند خشکی وی مکر شود و غذا بسیار دید و لیکن سده و سنگر کرده
پیدا کند و مصحح وی قند کند و سویق وی قطع تی و اسهال که از صفرا بود بکند و اسحق کوبید مضرب لبش و مصحح وی
بود و شایب کوبید بدل آن برج است **دخان** مجموع و خالنا محفف بود و در وی اندک بقیقی ناری بود و قوه ترین
و خالنا دقان قطران بود پس رفت پس میوه بعد از آن مر بعد از آن کندر و دقان کندر و ادویه یا حبه ورم چشم استقام
کنند که دوی قرص بود آن قرص را پال کند و کونست بر و یا لده و در کمال مستعمل کنند حبه منع موی زیاد که در چشم
بود و دقان بطم سودمند بود حبه رطوبتی که در چشم بود بی آنکه رطوبت دقان قوایر کرم بود و قطع سبب بکند و رویشانی
چشم بپزاید **دراج** کونست وی معتدل تر از کونست قبیج بود و فاخته و فاضله و لطیفتر و خشکتر از کونست تدرج بود و حراره
مکرم منی را زیاد کند و مصحح ناقمان بود و در راج را شیرازی کیند که خوانند **درافس** و در اقی نیز کونید بلطف اهل
شام ضیخ است و گفته شد **در دی** الخمر لقمی وی در دی شراب کهن بود و طبیعت وی کرم و خشک بود و محلل
اوارام بود و کلف غش را زایل کند و اثرهای که مانند عدس بر روی پیدا شود چون بسایند و با ایشان خلط کنند و
هر روز ویران بشویند و ویران پال که داند و جلادید **در دی** در دسر که خون خشک کنند و بسوزانند و
زرد البه یا در دیک کوازی نو کنند و بر سر آتش نهند و غایت سوختگی وی آن بود که سفید گردد و بشویند مانند توتیا و
سوفه و وی محرق و معضی بود و مسخ و محفف کونست زیاد که در ریشها بود بخورد و بارانچ بر سفیدی ناخن طلا کنند
زایل کند و چون با روغن مصحح بارانچ پیامیرند و بر موی مالند و بکشند تا کونند موی را سرخ گردانند و آنچه شسته

بود اندر ریشها و دامپیل پیر و تار یکی چشم زایل کند و آنچه سوخته بود با مورد تازه بر شکم و معده ضا د کنند محکم گرداند و مسح سیلان
رطوبات از ایشان بکند و چون ضما د کنند بر شیب شکم و بر ریشها قطع خون رفتن بکند و بر ستمان ضما د کردن نافع بود و اگر بر سر و
رح ضما د کنند حیض باز دارد و مسکن و در مهای گرم بود **در روج** صاحب منیاج گوید و نوختن فارسی و رومی و بهترین آن رومی
و آنرا در روج غرق خوانند از برای آنکه بشکل عقرب بود و صاحب جامع گوید در کوهستان شام و اندلس بسیار باشد طبیعت وی گرم خشک
در سیوم و عیسوی گوید گرم و خشک در دوم باد مار انگشت و گزندگی جانوران زهر دار را نافع بود و در درج که که از سردی بود سود
بود و خفقان که از سردی بود زایل کند و باد های غلیظ که در معده و امعاء و رحم بود لطیف گرداند و تحلیل دهد و بر گزندگی عروق
ریشها با آنچه ضما د کنند و تخم آن خورق نافع بود بغایت و تقویت دل بدید و مغز بود و تریاق همه زهرها باشد و مقوی دل بود
و اولی آن بود که با شرباب سبب مغز کشتن است و کثرت وی کمتر شود و جبهه خفقا با قدری کافور خلط کنند بغایت نافع بود و
خاصیت وی باقی ماند و کیفیت وی خشکند و این زهر در خواص آورده است که چون قطعه از وی در اندرون خانه پیاویزند طای
در آن خانه بنود و اگر سوراخ کنند در سیمانی بوی میدند و از میان هر دو ران زن حاصله بپاویزند و فرزند نگاه دارد از همه آفتی و ده
مخوف بماند و اگر دشوار زاید ز ایندن بر وی سمل شود و زود بزیاید و اگر بپاویزند بر وی و سردی بر سیمانی بسته باشند و بن
وی سوراخ کرده باشند بدرازی این پشته از خوابهای بد و از ترسیدن در خواب این از خواص است و سفین گوید سخن دل و ده
و حکم بود و هر هم طعام بکند و سودمند بود جبهه مالنخوبای معانی تحلیل نفخ و تلطیف غلظت اعلاط و مقدار مستعمل از وی
یکم بود و اسحق گوید دوم و همو گوید مضروب بر مصلح وی را زیاده و قند بود و رازی گوید بدل وی در دفع مضرة بادها که در
رحم پیدا شود بوزن آن زرباد و دو دانگ وزن آن قرقر نقل و شاد بود و بدل وی عاقر قرحا بود و گویند بدل وی دو وزن
وی سوراخ بود **در وقیون** از جمله مخدرات بود و نبات وی بدرخت زیتون ماند لیکن از یک کرکوتاه تر بود و ورق
وی برنگ ورق زیتون بود اما در از تر بود و تنک تر و بغایت خشن بود و کل وی سفید بود و تخم وی مقدار ارگسته کوچک
بود بغایت صلب و لون وی مختلف بود پنج وی بدرازی یک بود و دیگری انگشت و در کوهها روید و در طبیعت مانند زربالنج و
لفاح و خشکی سیاه بود و مسک بود و اگر زیاده خورند کشته بود و غشیان سخت و فواق و مصلح در دوا سها ل خون و غش
و مسهبت کشته بود از چهار روز تا هفت روز و دوا آن کسی که آن خورده باشد بقی کنند تا معده را پاک کند و همان حال
که در خوردن زربالنج گفته شد **در ارشجه** البق خوانند پیارس درخت پشته و شیرازی سفید دارد و سبقتند کل گرم

و در صعد یان کنجک و در اندلس شجره النسم و در بخارا لا مشکور و غلبه یونانی از دست و صفت غلبه گفته شود انشا الله اما در ق
در در در وی قبضی بود و جلائی و پوست و قیاض تر و سرد تر از ورق وی بود و طبع اصل وی چون بر استخوان شکسته نفل کنند
سودمند بود و پوست سبتر و چون یکم تاب سرد بپاشند با شرباب مسهل بلغم بود و ورق وی چون سخی کنند با سرکه
و بر جوب ریش شده مالند و جود بود و پوست وی چون بر جواحات بچند بصلح آورد و اگر بکوبند و سرکه بشنند و بر وی
طلا کنند زایل کند و پنج وی چون بر آتش زنند و بسوزد و رطوبتی که از وی پیرون آید بگیرند و در گوش جلا کنند که از زنجوری
در از حادث شده باشد زایل کند و عصا و ورق وی چون در گوش جلا کنند نیم گرم ورم گوش را نافع بود و اگر با عسل
پیامیرند و در چشم کنند تار یکی زایل کند و رطوبت ثروی چون بر وی مالند جلائی تمام بدید و مسح گوید ورق وی سرد و
خشک بود در درجه اول **در غرة العلیق** است و گفته انشا الله **در و بطارس** در دماطرس نیز گویند و معنی
آن ملوط بود یا سرخش ملوط و آن چیز است که بر درخت ملوط کهن پیچیده میشود مانند سرخس اما که حکمت بود و در وی
حلاوتی بود با اندکی تیزی و تلخی اما میل و با وجود شیرینی و تلخی غفص بود و متعفن و در غایت حرارت بود و چون
بکوبند با پنجه تخم آن و بر موی ضما د کنند موی را بستر و فواج و لقوه را سودمند بود **در اب** دستنبویه است
و گفته شود انشا الله **در اسج** گویند بعضید است و گویند نوعی از بلبل است و این صمغ تر است و صفت هر دو
گفته شود **دستنبویه** بلغت اصل شام خوانند پیارس و دستنبو گویند آن نوعی از بلبل که حکمت بونیدن وی
و ادمان بدان دافع را گرم کند و سده وی بکشاید و بادی که در وی بود بشکند و گوشت وی بطی الهم بود و
بونیدن وی سودمند بود و اگر خشک کنند و در ابدان بشویند پاک گرداند و جلا بدید **دلی** چیز است و آن
دو نوع بود بری و نهری و هر دو نوع را اسم الحار خوانند پیارس حرر هره و شیرازی حرر هره و بهترین وی سبتر
بزرگ ورق بود و بغایت تلخ و کل وی مانند کل سرج و غرور صلب بود و طبیعت وی گرم و خشک در سیوم و کوبند
خشک وی درد ورم بود و گویند در اول و بغایت محلل بود و خاصیت وی آنست که اگر طبع وی در خانه
پفشاند قتل بر اغیت و ارضه بکند دوی محلل و در مهای صلب بود و حله و جوب و در دپشت و زانو ضما د کردن
خاصه چون ورق وی بپزند و مانند حریم بر در مهای صلب نهند بکند از اند و تحلیل دهد و آب و ورق وی چون بپزد
و حله طلا کنند سودمند و چون با شرباب و سداب بچوشانند و پاشانند سودمند بود و جبهه گزندگی جانوران زهر دار مقدار

مستعمل از وی نیم بود و مفاسل را نافع بود و فقا و وی و ورق وی سم حیوانات بود از آدمی و اسب و مهر و سگ و کبوتر
و غیره مجموع حیوانات و آنچه ضعیف بود از حیوانات مثل بر و میش اگر دخی در آب خویسانند و آن آب ایشانرا
دهند کشنده بود و اندکی از وی کرب آورد سخت و باد در شکم پیدا کند و آبی که دخی در آن رسته باشد بد بود و فقا
وی بغایت معطش بود و ورق وی چون آب به پرند و به بالابند و بهر یک رطل زیت کهن بر سر آن کنند و بگو
شاند تا آب بسوزد و روغن نماید بعد از آن غنی رطل موم سفید بدان روغن نهند مانند مرهم و آن مرهم بر جرب
و حله طلا کنند بغایت کمال مفید بود و اگر ورق وی خشک کنند و بگویند و بر ریشهای افشاند خشک گرداند و وی شش
را بشکند و حوالی آن و مد او ای کسی که دخی خورده بود یا شهاب جرب و خبیصهای و لعاب بزر قوطونا و روغن کل و کثیرا
و غیره شتر بر عجب مفید بود و همچنین انجیر بحل و قند و علا و تهای و جلاب و رب غنیم یعنی و شهاب انگور و
افزافه چیزهای جرب کنند **دق طمانون** مشکطرا مشیح است و گفته شود اشاده **دقاق الکندر** در
کندر گفته شود **دلب** پیارسی صناد کوبند و بشیرازی چهار پوست وی و جو زوی بغایت خشک بود و در درجه اول سرد
باشد و خوب وی سرد تر بود و ورق وی چون تر بود با شراب به پرند و بر چشم ضا و کشند آب رفتی چشم باز دارد و در
بلغی را و در مهای گرم که در از بود سودمند بود و اگر نیک بگویند و بر ریشهای تراشند خشک گرداند و سوختگی آتش را
سود دهد و پوست وی چون لبر که به پرند و بدان مضمضه کنند نافع بود در دندان و سوختگی آتش و پوست وی
جمله بر وی نافع بود و طبع وی در درجه ششم را نافع بود و خاکستری و بر ریشهای چرکین نهند زایل کند و غرض وی چون تر بود با شراب
پاشا مند کنند کی جانور آن را نافع بود و چون بایه بر سوختگی آتش نهند نافع بود و غبار که بر ورق و غرض وی نشسته باشد
بغایت مضر بود بخواس و شش و آواز باید که شیر تازه از پی آن بخورند و صاحب تقویم گوید مصلحت آن عود بود با قرفه و آری
و خورن وی بایه بر کزندی ضا و کشند نافع بود و پوست وی چون بسوزانند جلای تمام دهد تا کجی که بر وی راشفا
دهد و غرض وی بخور کنند در خانه خفشا بگریزد **دلبوب** نوعی از سوسن بری است و آن معرق است بسیف الغراب
و بدان سبب این اسم بوی نماده اند که ورق آن مانند سیف است و بشکل ورق ایرسا بود و باریکتر و کوبیده بود و قفا
دی مقدار یک کوبد و کل وی سرخ رنگ بود و بر اسقراغانیون خوانند و بعضی اخاریون گویند و کشیقون
نیز گویند و اصل وی مانند و پیاز کوچک بود و زیر یکدیگر اندک در شیب بود و لاغر بود و بالایی فریه بود و در وی

قوة جاذبه بود ملطف و محتل بود و در مقدار آن پنج را نافع خوانند و زنان بعد از جمعه فریبی تحمل کنند و جبهه جلانی
روی چون بدان بشویند و بغایت لوزا نیکو گرداند و در غدا بسیار بود و از آن بابا و پنج بالایی و چون زن بخورد
بر کبر حیض براند و چون با شراب پاشا مند شمه جماع بر انگیزد و پنج شبی وی خون زن پاشا مند قطع شمه
ایشان بکند و زهر اوی گوید چون پنج وی در شراب خویسانند و صاحب بواسیر هر روز مقدار یک رطل از آن پاشا مند
بواسیر را خشک گرداند و این مجرب است و اگر خشک کشد پنج وی و هر روز مقدار یکم با ماء العسل پاشا مند
عمل کند **دلیک** ثمر گل است چون کل بریزد آن ثمر حاصل شود مانند خم سه کل سرخ رنگ و چون ریخته شود در طعم
وی شیرینی بود و در شام بعرف الدلیک خوانند **دلیس** نوعی از صدف کوچک بود که تخم آن خام نگسود
میخورند و در صا و گفته شود **دلق** صاحب منباج گوید فراوی مانند سمور بود در همه حالات و بالسی گوید گرمی
وی کمتر بود از سمور و سخت وی معتدل بود از لبر آنکه طبیعت حیوان وی گرم و تر است **دلفین** ماهی
بزرگست سیاه رنگ و سروی مانند سرخوک بود و دندان دارد و آنرا خنجر البحر خوانند و در جوف خوک ماهی
ماهی کوبند و کوشند وی فریه بود و چون پیه وی بکند از اند در جملگی که تخم وی پیرون کرده باشد و در آن
بخوشد و در کوشش جکاتند گرمی کهن شده و از آن نوعه را رایل کند و کوشند وی سرد و غلیظ بود و در هضم
شود و قوی گوید کوشند وی مانند کوشند سگ است در غلظت و در هضم و در تولید سودا و کیموس بد
دهد و دندان وی چون بر کودکی و بزرگتر رسد و چون پیه وی بخورند در مفاسل را مفاسل را سود
دهد **دماغ** شیخ الریس گوید بهترین مغز مغز غلبه خاصه کوهی و بهترین مغز مواشی بزه و کوساله بود
و مرطب معا و کرده بود و باه را زیاده کند اما مولد بلغم بود و اشتها بر دوختی بود نزدیک هضم شدن و برده
حالبه شود و قی آورده و شکم نرم دارد و آنچه بریان کرده بود در تر از معده بگذرد از آنجا رسیده بود و مصلح
وی نفع و سحر و فلفل و خردل و سرکه و در صینی بود **دماغ الدیک** و **الدجاجه** مغز خرگوس و مرغ چون
بخورند بخوندگی مار و دماغ بود و چون بر شند بگرد آسیاب و مقدار با قلابی بخورند خون رفتن پنی باز دارد
خاصه دماغ مرغ و خاصه که آن خون از حجب دماغ روانه بود **دماغ البعیر** مغز شتر چون خشک و با سرکه
پاشا مند صرع را سود دارد **دماغ البط** مغز بط و رم مقدر را سودمند بود **دماغ ابنی عرس** مغز آ

خون خشک کنند و با سرکه پاشا منفعید بود **دماغ الخلیل** مغز اسب و محرق و محرق بود و الله اعلم
دماغ الخفاس مغز شنب پره چون با عسل در چشم کشند در ابتدا از قهقهه آب نافع بود و خاکستر آن روشنائی چشم
 بپزداید و مغزوی تازه چون بر کف پای مالند باه و ابرایگزید **دم الاخوين** شیان خوانند و دم التین و دم الثعبان
 و پیارسی خون شیان کوبند و بعبی خاطر الدم خوانند و مولف گوید آن سه نوع است چکیده خشتی برای بهترین
 آن چکیده بود صافی که قطعا خوب در روی بنود طبیعت و می سرد و خشک و قابض بود خشکی می در دوم بود و سحر
 کوبید سردی می در سیوم بود و بوجنا کوبید که مست در او ک و خشک است تا دم منفعت و می است که قوه معد و حکم
 بدید و شقاق مقدر را و سحر امعا را بغایت مفید بود و قطع خون رفتن بکند از هر موضع که بود و خون نیم
 از وی بر روی زرده تخم مرغ نیمه شست پاشا مندم شکم میند و سحر نافع بود و در در او با چشم قوه چشم بدید
 و در احتمای تازه را سودمند بود و در وضن کوبید ریشمای و در ملها و در انار نافع بود چون بر آن افشاند و جالینوسی
 کوبید که شست بر جاحتم که در امعا بود و ظاهر بدن برویاند و ریشش را بد بود و مصلح می صمغ عربی بود یا کثیرا
 و بدن می در همه فعلی کاهو بود یا عصا زه کاهو و کوبید خصی الحار و مولف گوید می صمغ بقم است و از جریزه
 ستوده خیزد آنچه چکیده بود آن دو نوع دیگر از هندوستان از مواضع دیگر خیزد و این مولف گوید بقم در چند
 موضع می باشد در کالیکوت و در جاده و در کولم و در حوالی جین و درین مواضع دم الاخوين غلیظ و حال
 غلیظ و دم الاخوين از جسته و رنگبار دارند و در اینجا با بقم نیست بلکه این صمغ در خشت علی حده که مخصوص
 بکشته و رنگبار است **دم خون کرم** و تر بود و کفته شود هر یک بجای خود انشاند **دم الارنب**
 پیارسی خون کرم کوشش کوبند نافع بود جهت بهق و کلف چون کرم بدن طلا کنند و منفع و در حمال کرم بزودی و چون
 تافش بر این کنند جهت قوه امعا نافع بود و قطع اسهال مزمن بکند و چون با شراب پاشا مندم سحوم را نافع بود
دم الایس خون کوسفند کوهی و کاهو کوهی چون بر این کنند سودمند بود جهت سحما که بر پیکان کرده باشند و خوسو
 دوسنطاریا را سودمند بود و اسهال کهن و کسی که زهر خورده باشد **دم ابن عرس** خون را سوس خون طلا کنند
 بر خنار بر سودمند بود و تحلیل **دم السخفاب** خون سنگ پشت انچه بری بود چون با شراب پاشا مندم صمغ را سوس
 دهد **دم الانسان** خون آدمی وقتی که حجامت کنند بگیرند و با آرد شعله زبشند و سداب تر و عسل طلا کنند

بر روی بر اعضا باشد خاصه در ساق و ریشها که آب از وی روان بود بصلح آورد **دم القواد** پیارسی خون
 کینه کوبند چون در میان شراب کنند مستی زد و آورد و این از جواهر است **دم البقر** خون گاوماده چون بر جراحت ریزند
 خون بپزند **دم الحکم** دم قواد است و نقد منفع موسی زیاده که در چشم باشد بکند و قوی بکند و بر جای وی طلا کنند
 و وی اقوی بود از دم صفیخ در منع رستن موسی **دم الحام** و **الورشان** و **الشقیقین** و **الدجاج** خون کبوتر و خون
 ورشان که پیارسی کنار کوبید و خون شقیقین که پیارسی بوتیار کوبید و خون مرغ خاککی بهترین آن بود که از حیوان سلیم
 گیرند و آن کرم بود جهت منع و در حمال که تولد کند بسبب سقطه بار و غن کل نافع بود و جهت جراحتهای چشم و چشم
 جکاتند سودمند بود خاصه خون که از بال وی گیرند و خون فاخته و کبوتر قطع خون رفتن که از حجب
 دماغ بود بکند **دم الثور** خون گاوماده چون تر بود از جمله سمومات بود و از خوردن وی عسر النفس و وجع خلق
 و عری و سرخی زبان و غشیان سحر و کرب و اضطراب بیدار کند و دندان خاسیدن و بخناق کشد و کز از آورده و در
 دای می بکشد و اسهال کنند و قی در اینجا خطرناک بود که خنای آورد و بعد از حقنه و مسهل او و بیای که نافع بود جهت
 فزونی خون مانند نیخ انجذان و بوره و حلیث و خاکستر خوب انچه در سرکه و فلفل و انچه در سرکه دهند
 و خاکستر سر و تخم کوب و عصا زه عوسج و علامات خلاص می آن بود که زیر وی مانند زعفران چیزی بیرون آید
 و اولی آن بود که بر شکم و معده وی آرد و جویا با العسل ضا کنند و اگر خون وی تخم کرم با سویق بود در حمال
 صلب ضا کنند تحلیل دهد **دم الضفدع** خون وزغ که بشیر از می بک کوبند بهترین آن خون ضفدع زرد
 و سبز بود و منع موسی رستن بکند و زیاده که در چشم باشد بکند و بر موضع آن طلا کنند و دیگر نزدیک فاهمه
 خون ضفدع سبز کوهک و چون بسوزانند و خاکستر وی در پنی جکاتند و مند خون رفتن باز دارد و علی بن
 العباس الخوسی گوید چون طلا کنند بر دندان برویاند و غیره کوبید ضفدع و خون وی چون بر دندان نهند بفتند
 و این تجربه است و این مولف گوید اگر حمار پای در میان علف ضفدع بخورد دندانهای وی بپفتند **دم الحیا** خون
 آفتاب پرست که آن نوع از عضایه است منع موسی زیاده که در چشم بود بکند و بر موضع آن طلا کنند
دم الخفاس خون بر پستان طلا کنند بر حال خود نگاه دارد و نکند از که بزرگ گردد **دم الحایض** کوبند مسکن
 وجع نفوس بود چون بروی جکاتند و چون بر حمره مالند نافع بود و چون زن بخورد بکشد البستی بکند

دم الکلب الکلب سودمند بود جهت گردن کردن و سیم سهام از منیه و کونید خون سگ دیوانه بیکه پیرون
 آورد و منع موی زیاده که در چشم بود بکشد و جالینوس گوید دونه است **دم اللب** خون حرس خون گرم بود
 بر درمها نهند زود بخت کند و این زهر در خواص آورده است که خون وی چون در چشم کشند بعد از آنکه موی زیاده
 کشیده باشند دیگر نرود و شریف گوید خون وی چون دیوانه پاشا سودمند بود **دم الور** و **الخور**
دون خون ایشان چون در چشم کشند قوه باصره بدهد و ایشان نوع از عصاره اند صفت هر دون گفته شد
 و ر گفته شود انشا الله **دم البوم** خون بوم سودمند بود جهت ریه و مجاری حرق و کوشش و میانی
دم القیس خون بز بود که شیرازی گوید بهترین آن بود که از بز کوهی که در چهار ساله و وقتی که بز که انکور
 رنگ خواهد گرفت و یک سنگین پیاورند و صلیق وی ببرند و خون اول را بکشند و آخر از آن میان بگیرند که
 و بر دیگر نهند و تا بکشد تا سر دست و بعد از آن قرصها سازند و در بکشد تا خشک شود و از غبار نگاه دارند
 و در جانی نهند که نم بود و چون خواهند که استعمال کنند جهت سنگ کوده و مثانه سه م از وی در کاسه شربت
 شیرین حل کنند و پاشا مندی در آب کرفس که می در وقتی که وجع ساکن بود سنگ کوده بریزند عجایب
 و این از جمله تجربیات است و چون تر بود بر و در چهار گرم طلا کنند و نفخ دهد **دم المعز** خون بز چون غسل
 پاشا مندی و دستهای را نافع بود و چون بریان کنند سودمند بود جهت سیم سهام از منیه خون با شراب
 پاشا مندی **دم الحبل** خون بره که سفند سودمند بود بجا صیت صرع **دم الفار** خون موش خون
 بر تالیل و مسامیر طلا کنند نافع بود **خون خرگوش** که در موی و کوشش وی مانند
 کوشش آدمی بود و بطعم و قطعا فرق نتوان کرد کسی که آدمی خوار بود **دم الدب** و **الدجاج** خون خرگوش
 و مرغ سودمند بود جهت خونی که از غشای دماغ روان بود **دم الحمار** خون خرمنه خونی که از حجب دماغ آید بکشد
دم الحرقان خون فرمان چون پاشا مندی صرع را سودمند بود **دم الثعلب** و **دم الثعالب** نیز کونید و آن
 دم الاخوین است و گفته شد **دنفرا** بخور خوانند و طبیعت وی که خشکست و در قوه مانند نیک بود بلکه قوی بود
 از وی چون سحر کنند و با سحر که بر حاکم اعضا طلا کنند زایل کند و چون سحر کنند و بر موی غلیظه نهند رقیق گرداند
 و نرم و پیار سی خوره خوانند و شیرازی بانو خوانند و آن فروغ صینی است و جنب خطای خوانند و جت

سلاطین نیز کونید و آن سه نوع است صینی و هندی و سحری چینی طبعاً استسقی بود و سحری بقدر از پند انجری باشد
 و میل بسحر خیزند و نقطه سیاه بر آن باشد و هندی از چینی کوچکتر باشد و از سحری بزرگتر و مغر آن میل نزدی
 زنده و بعضی گویند حب الملوک دند است و این خطا است و خلاف حب الملوک مایه دانه است و گفته شود انشا الله
 و طبیعت دند گرم و خشکست در چهارم و بهترین وی صینی بود پس سحری پس هندی و شریقی از وی یک حبه و نیم بود و جهت
 و کونید و دود آنک تا نیم سهل رطوبات و سود او بلیغ آنچه در مفاصل بود و نشاید که در شهرهای گرم سیر مستعمل کنند الا در
 شهرهای سرد سیر و طبیعتها سرد و صلیق وی آن بود که پوست وی باز کنند بکار و باید که لب نزدیک نهند که اگر لب
 به پوست وی رسد سحر خیز لب زایل شود و سفیدی مانند برص پیدا کرد و مغز و ریه بگیرند و در اندرون وی مانند
 زبان بچسبند بود از اینند از دند و با قدری نشاسته و ورق کل سرح و زعفران و کثیر او را زایه بکوبند و اگر
 خواهند که با دویه مسهله محرز کنند یا بپزند و عصاره غاف و عصاره افستیمین و مانند آن که همان خراج
 داشته باشند و نباید که دند در ترکیبی که افیون و فرعیون باشد مستعمل کنند و اگر با شیر و مسکه خورند هم شاید وی
 سودمند بود جهت مره سود او بلیغ و مسهل خلط خام بود و در مفاصل را تحلیل دهد و سیاهی موی را نگاه دارد
 و را بکشد که زود سفید گردد و عیسی که می کوبید که وی سحر امعا آورد و باید که بعد از آن شیر تازه خورند
 و غذا بکوشند بآب سیب و غوره و قدری بنهند بر آن افشانند و اگر ماهی خورند شاید و اگر حسوس می سازند از برب
 و جو مقشر و روغن کل نافع بود **دنفه** زردان است و بیشک نیز کونید و گفته شود انشا الله **دو الحیه** جنطیانا
 و گفته شد **دوسر** زن خوانند و آن حشیش است که در میان کدوم روید شیرازی تخم از اگر کاس خوانند و طبیعت
 آن گرمست در اول و خشکست در دوم و کونید سرد است و می ملین بود و در حای را که در ابتدا بغایت صلب بود
 و چون بردار الثعلب صفا کنند بغایت سودمند بود و چون با آرد بر غب صفا کنند سودمند بود و غویا صورتی بود که
 نزدیک چشم پیدا شود و در کج چشم و **دو درم** از وی مسهل گرم بود و وی مضر بود با نشیمن و صلیق وی کثیر بود و بهترین
 و سیاه رنگ بود و عصاره که از خشیش وی گیرند باید که با آرد می آمیزند و خشک می کنند و بعد از آن استعمل
 کنند **دوم** در رقت مقلست و در میم گفته شود انشا الله **دو تو** تخم جزبری است و پنج آن شش قاع است و گیاه
 وی خوش گیاه خوانند و کونید نیز کونید و بغایت فوسل نداد و ست دارد و کونید و تو تخم کرفس بریت و خلالت و بیوت

و دقت خوانند و دقت نوعی از انست بشر از بی بد آن خوانند و صفت آن در باب قاف و صفت قوالی گفته شود
انسانه و بهترین و دقت تازه زرد رنگ بود و طبیعت آن گرم است و خشکست در اول و کونید گرم و خشکست
در دوم عیسی گوید گرم است و سیوم و خشکست در دوم و معنی اسکن کند و لول و حیض بر اند و سج اطفال را نافع بود مقدار
شربت یکم بود و دفع سده بود و فضلای بلغم غلیظه از سینه پاک کند و سرفه که بسبب آن بود را بکشد و گردن کی عقب را نافع
بود چون بنزد آب آن پاشانند یا بر موضع گردن کی بریزند و روغن کوبیده قوه معده بدهد و هضم طعام بکند و منی زیاد کند
و جالینوس گوید شعله باه را بر انگیزد و غوطه قوی آورد و در پیاپی سوس گوید هیچ شعله استرخا حاصل را نافع بود و سنگ
مثانه بریزند و فو لیس گوید که در مایه و حلیق را بکشد چون با شیخ از منی یا تر مس پاشانند و وزن آن و دلیقورید و کوبید
هر پنج شعله جماع بود و در طریقت صاحب تقویم گوید ضعف مثانه بود و مصحح آن تخم مورد بود یا بلوط و صاحب نهال گوید
مضر بود بلبانه و شعله جماع ببرد و مصحح آن مصطکی بود **دول** گویند طالیسفر است و گفته شود انسانه و ثانی
دو بار و گویند کایج است و گفته شود **دو و القور** و دو الصباغینی خوانند و آن گرمی سرخست که در درخت
بلوط یا بند و وی صدفی شکل بود که جلا کنند حلزون و جالینوس گوید چون اردخت بگیرند و تر بود سر و خشک بود در
دوم و صفت و منفعت وی در باب قاف در فرغ گفته شود انسانه **دو و الحری** یا پی گرم ابریشم گویند چون
بگیرند و خشک کنند و سحق کنند و سه م از وی بر حوسبی که از آرد کندم بود اضافه کنند و پاشانند صند و ز پیانی لوزا
نهایت نیکو گرداند و بد زافر بکشد و اگر یکی از وی خشک کنند و در صره ارغوان بندند و بر هجوم او بزنند نهایت سودمند بود
دو و مخفی بقر است و گفته شود انسانه **دو و قص** بصل است و گفته شد **دو و حلی** نوعی از سوسن است برتری
که پیونانی کسیتیون گویند و آن دلیقور است و گفته شد **دو و الشجر الصنوبر** گرم درخت صنوبر در قوه مانند درایج بود
و در فعل همان عمل میکند و آن شیر رنگ بود و چون کوبند و بر موضع ضحاک کنند کوشش تباه کند و اگر بر روی و دملی که
حتاج بشکافتن بود نهند بشکافد **دو و ص** آبیت که آهسته تافته در آن اندازند و از مقویات باه باشند و منفعت
وی در صفت حدید گفته شد **دو و لیم** نرنگ است و در باب نون صفت نرنگ گفته شود انسانه **دو و الخطا**
خالد و میون است و گفته شد **دو و ص** سنگ سبز است پیارسی دانه گویند و آن دو غلست کومانی و فرنگی و بهترین
آن فرنگی شیرین بود و ترش و شیرینی آن چنان امتحان کنند که ویرا بپاشند و بر روی آینه کنند و در کاشند تا خشک شود

اگر آینه رنگ بر آرد تلخ بود و اگر نه شیرین بود و طبیعت وی سرد و خشک است و در طبع نزدیک بتوتیا بود و سومند
حبه سفید ریشم ماح و اریذنا سفید و توتیا سفید از هر یک مساوی کوفته و پنجه بچرب مانند سرمه در چشم کشند
و وی از جمله سمومات بود و اگر حک کنند و کسی زهر خورده باشد پاشانند دفع زهر بکند و اگر کسی زهر خورده باشد
خوردسم مملک بود و اگر بر موضع گردن کی عقب مسح کنند در دساکن کنند و اگر سختی کنند و قدری با سیر که باندازند
و بر قوباکه از حره سودا بود بپاشانند زایل کند و سحفه که در سر و جمیع اعضا بود سودا دهد **دو و ص** درخت
غار است و صفت آن گفته شود انسانه **دو و الحلی** شیریج است پیارسی و غنی کخیخ خوانند و شیر خجبت
خوانند و روغن شیره گویند بشر از بی روغن خوش گویند و در غشین گفته شود در شیرین منفعت آن **دو و الحلق**
روغن زعفرانست **دو و الحلی** او مالی است و گفته شد **دو و البسان** روغن بلسان است از درخت
بلسان کیرند بعد از طلوع شعری بیشتر از آهن ساخته اند و زیر هر برکی شق کنند چنانکه بدان جایگاه که روغن
است برسد و ترش کنند و روانه کرد و گویند بنه حاصل میکنند و گویند شیشه ساخته اند که هر یک پنج مای از آن بگیرد و شرب
هر برکی که شق کرده باشند پیازند و بهترین وی آن بود که تازه باشد و بوی وی قوی بود و امتحان و می خنک کند که چون بر
صوف جکانه و بشویند هیچ اثر بر صوف نماند و اگر از ترمانه معشوش بود و اگر در شیر جکانه شیر بنهد و اگر در آب جکانه حل
کنند مانند شیر سفید شود و اگر بر ابریشم جکانه و ابریشم بسوزند و خاکستر آن بسپارند و در آب اندازند و آب نشینند و آنرا
شیر بلسان خوانند و وضع بلسان و بحقیقت آن روغن نیست بلکه ضعی است و آن موضع که بلسان از آنجا خیزد در قدیم
باغ فرعون بوده است و آنرا عین الشمس خوانند و تخم آنرا نیز روغن است و آنرا حب بلسان گویند و گفته شد **دو و ص**
عودان گفته شود انسانه و حب آن بقوه تر از عود بود و امتحان آن بکنند بکند نا و جوال دوز نیز کنند و مولف گوید
این دو امتحان معتبر نیست که بروغن معشوش کنند نا و جوالی دوز فرودخته می شود و غش آن بر دغن صنوبر بیشتر
کنند و روغن مصطکی و روغن حنا و شمع که اخته کنند و برایتج حبه آنکه چون بدان چرب کنند و با تس دارند بر
افروزد و این مولف گوید دیدم که غش آن بلیعه سالی که کرده بوده اند و طبیعت وی گرم و خشکست در سیوم و گویند
در دوم و لطافت وی را حب و عود زیادت بود و در چشم کشیدن حبه نرنگ آب نافع بود و در شش پیازید و سردی
رحم را سود دارد و چون زن کچود بر کیر و ماموم و روغن کل شیشه و بچه بپندارد و چون پاشانند بول براند و عسل

راناق بود و دفع سموم بکند مثل خاق النور و فیون و کسی که فطر خورده باشد و گزندگی جانوران چون دود انگاروی یا آبی
 که تا نخواد در وی جوشانیده باشند پاشانند بجاایت سودمند بود و سنگ کرده بریزند و مرضهای بلغمی راناق بود
 و مولف گوید بجهت رعشه مرضی بجاایت نافع بود و مجربست و بدل آن بوزن آن روغن دادی با نیم وزن آن روغن
 نار کیل و دانگیم آن زیت کهن و گویند بدل آن روغن رازی است و نیم وزن آن آب کافور و این ماسویکو
 بدل آن یک وزن و نیم آن روغن زیت بود و ابوریان در صید نه گوید بدل آن دو وزن آن زیت خالص بود
 و گویند حب بلبلان چون بگویند و در روغن رازی بچوشانند بدل آن بود و گویند بدل آن روغن کادی است
 که در و مرکب باشد **دیو دار** و پیدار گویند و معنی دیو دار شجر الحن است و آن نوعی از ابل است یا مقل
 و آنرا صنوبر هندی گویند و عیدان وی مانند عیدان زرنیاد بود و شیر دیو در لبن وی بود و کرم و تیز و حرق
 و معطش بود و کرمی وی کمتر از خشکی بود و چنانچه پوست وی در سیوم استرخا عصب و فاج و لقوه راناق بود
 چنانکه هیچ بهتر از وی نبود و مرضهای سودا که در دماغ بود و سکه و صرع راناق بود و سنگ کرده و مثانه بریزند و
 طبعیت بیند و در طبع وی شستن استرخا و معقد راناق بود و دیو دار نیز گویند **دیو اسپت** چند قوی
 است و گفته شد **دیو رو** حرا است و گفته شد **دیو** **دیو نافر** طیس اصل اللوف است و گفته شد **دیو**
 بیرمانی بزرگ شوش است و گفته شد **دیو** و اشرب خشکاش است که با پوست پزند و بغیر **جس** و بغیر جاس گویند
 و دیو جاس هم خوانند و آن سه نوع یک نوع معدنی بود که در جزیره قبرس از چاهی بیرون می آورند و آن نوعی از
 طین است لیکن بصلبی سنگ بود چون با قناب خشک کنند و نوعی دیگر بغلی است که اگر مس می گیرند چون کاس بکازا
 و آب بروی ریزند چون از بوطه بیرون آورند در شیب آن باشد و نوع سیوم و قشیشا است که میسوزانند مانند
 کلکس و لون وی مانند نقره بود و جالینوس گوید طعم وی قوی و مرکب بود و قبض زیاد و از حرارت بود و بجاایت
 مجفف بود و سودمند بود و ریشی که در دهن باشد چون شها مستعمل کنند و اگر با عسل کف گرفته بود و دهته خنق شود
 و جبهه هر ریشی که در برو عانه بود و دهته بجاایت نافع بود و گوشتهای زیاد و جود و ریشهای بد که در بدن بود و
 چون با صمغ البطم میانبرند یا در محوم روغن کنند و استعمال کنند با صلا آورد و چون با سرکه سخی کنند و بر هک
 طلا کنند زایل کند و چون سخی کنند و بر موسی غلیظ افشانند رقیق و نرم گرداند **دیک** پیارسی خروس گویند

فصل

خصیه وی زود بهضم شود و گوشت وی کرم و خشک بود و بقا ط کوید و مرق وی رعشه و درد مفاصل راناق بود
 خاصه چون با شبت و بسفایج و پیاز پزند و صاحب مناج گوید شبت شهاب پزند تا دانه ای آب بماند و آن عرق
 پاشانند و عرق خروس پیر بود و سودمند بود و چون بسفایج و شبت اضافه کنند قویتر را سودمند بود و با
 خشکانه مهمل بلغم بود و چون با چیزهای قابض پزند نافع بود و چون با شیر پزند قره مثانه را سودمند بود و چون
 بشکافند بعد از آنکه کشته باشند و گویند چون زنده باشد و بر گزندگی افچی و مار زد و دهند بجاایت نافع بود و
 پوست که در اندرون سنگدان وی بود پوستی که چنانند از بد اگر خشک کنند و سخی کنند و با شراب پاشانند
 در دمعده راناق نافع بود و مولف گوید با نبات قدری سخی کنند و سفوف سازند و همین عمل کنند و مجربست
دینا فوس آنرا خسل الکلب خوانند و هوامقیر گویند و مشط الراعی هم خوانند و آن نوعی از خار است
 بشیرازی و یراطوسک خوانند و ساق وی دراز بود و خارناک و ورق وی مانند ورق خس است و خارناک
 بود و معنی دینا فوس عطشان بود و چون خشک شود لون آن سفید گردد و چون بشکافند در میان وی کرمها
 کوچکی بود طبعیت وی دمیج و خشک بود و در دمیج وی چون بشراب بچوشانند و بگویند تا بتمام مرهم
 شود و بر معقد صفا و کتند شقای را زایل کنند و اگر بر نا صمد رهند سودمند بود و کل وی خواه خشک و خوا
 ترا تا تر نیکو تر بود و چون بگویند و در فرقه پاک کنند و سر قره بینند و در میان شیر نهند و بالند خند آنکه
 هیچ در فرقه نماند و آن شیر بر شیر دیگر کنند مجموع یکباره گردد و بیند و اگر در آب بالند عجب آن که گفته شد و
 سه مایه اد پاشانند سپر راناق بود و دفع کند و چون بچوشانند و بخورند مسخنی بود و بول براند و اگر چون
 جوشانیده ضما کنند بر موضعی که قطع خواهند منع حس بکند **دیک** **دیک** بشیرازی مرکب موش گویند
 عملی خوانند و مولف گوید زرنیج مصعد است و کسی که آن خورد باشد مداوی وی در صفت زرنیج گفته شود
 انشاء الله اکثر را سودمند بود و هر ریشی که عقی شده باشد و گوشت زیاد و بخورد و بوسیر را قطع کند
 و بوی کند آن پیرد و وی از جمله سمیات باشد **باز** **الذال**
ذاتی الاسکندر یعنی آن پیونانی غار الاسکندرانی بود و سیورید و س کوید و آن از ورق مورد و بزرگتر
 و نرم تر بود و بجاایت سفید بود و غروی در میان ورق بود مقدار نخودی و در کوهستانها روید مانند پیچ مورد

تری بود لیکن بزرگتر و خوشبوی تر بود و چون پنج وی بگیرند مقدارش در م و باطلایا پاشانند سودمند بود جهت دشواری
 زادن و جلدیدن نیز وجهه کسی که بجای کینه خون از وی آید جالسوس کو طبیعت وی بغایت گرم بود و در طبع تلخ بود
 و محبت با آنکه حیض و بول براند **اما** خاما ذاتی معنی غار الارض بود و در سقورید کس کوید ورق آن مانند ورق
 غار بود و لون وی سبز بود و قضبان وی مانند یک کز بود و طوی کرد بود و سرخ رنگ پیوسته بود و ورق و ورق وی
 چون نیک بکوبند وضعا و کشند صداع را ساکن کند و التها مجده و چون پشرا پاشانند معضی ساکن گرداند و عصاره و
 چون پشرا پاشانند بول و حیض براند و چون زن بجز وجهه کند و بخود برگیرد همین عمل کند و جالبسوس کوید قوه وی مانند
 ذاتی اسکندرانی بود و عبد الله بن صالح کوید فرق میان ذاتی الاسکندرانی و خاما ذاتی آنست که ورق ذاتی الاسکندرانی
 اول بن بود و با قضبان بود و خاما ذاتی ورق وی کوچکتر بود و از قضبان جدا و باقی می ماند و بعد بکیراند **واقنوبدا**
 معنی آن پیونانی یعنی مانند غار خاصه ورق وی و آنچه محقق است نوعی از مازریونست که ورق آن پهن بود و مازریون
 نیز کونید به بربری اداد کونید و گفته شد استعمال کردن وی بدین **در** سبب سختی هندی است و کونید چون
 سوزانند و خاکستری به سفید و تخم مرغ بر شند و طلا کنند بر شقاق کعبین و انگشتان سودمند بود و وجهه شقاقی که زانرا
 در نزد یک حیض آمدن پیدا شد بغایت نافع بود **باب** این زهر کوید مکس الوان بود حیوانی را مکس معینی بود و شتر و
 و کاد و شیر و سگ و امثال آن و اصل آن گرم بود و مکس دل ز سر کین حاصل شود و اصل ایشان گرم کوید بود که از بدن ایشان
 بیرون می آید از هر حیوان که باشد و آن گرم مکس شود و زینور و محو کوید چون بگیرند مکس بزرگ و سردی پندارند و به بدن
 وی شغیره که مرده باشد حکمت حکمی سخت زایل کند و اگر مکس بگیرند و باز زده تخم مرغ سخت کنند نیک وضعا کنند و جیبی
 که گوشت سرخ در اندرون وی حبسیده باشد و پیونانی کرما بیس خوانند در ساعت ساکن کنند و اگر خشک کنند در الثعلب
 حکمی سخت و اگر الثعلب زایل کند و اگر بگزند زینور مانند سخت در زایل کند و در سقورید کس کوید بگزند کی عقرب
 و زینور و کل چون مالند سخت جنبه نوبت بر موضع کزندی بغایت نافع بود و این نجاصیت است و چون ویرا سوزانند
 و با غسل بردار الثعلب و دار الحیة طلا کنند موی بر دیند و خاکستری سرد و خشک بود **در** ارج حیونیت از مکس
 بزرگتر بقدر زینور سرخ اما بزرگتر بود و بغایت سرخ رنگ و نقطه سیاه بدان بود و آن سم قاتل است و مولف
 گوید در حوالی بیدان و کره و کوهر و آن نواحی بسیار باشد هر یکی بمقدار زینوری بزرگ و بر نبات شبرم نشسته باشد

و غدا ایشان شبرم بود و سجد باشند در آن صحرایا چون خواهند استعمال کنند در کوزه نو کنند و سر کوزه بکشان پاره گیرند
 و از کوزه بر سر دیگی که در آن جوشانند تا بجای سر که بایشان رسد و خنای شان بگیرد بعد از آن مستعمل کنند
 بهترین وی ذیبی رنگ بود و طبیعت وی بقایت گرم و خشک و کونید گرم و خشک بود در دم چون بر نایل طلا
 کنند قلع کند و اگر در موم روغن کنند بر صفا خن زایل کند و ناخن تپا شده پندارند بزدوی و بر بر ص و بوق با سر که
 طلا کردن نافع بود و با خردن سحی کوه طلا کنند موی بر دیند و ورم سر طافی بکند از آن و چون بازیت به پزند تا غلیظ
 شود و بر آن طلا کنند و بر جوب و قوبا طلا کردن نافع بود و اندک از وی با دویه بود که دفع مقتره وی بکند و در بول بود
 و کونید در زیت بکوشانند موی بردار الثعلب بر دیند و اگر کزندی عقرب بوی حک کنند نافع بود و اگر در روغن کنند یک
 هفته و در آفتاب نهند و بعد از آن قطره در گوش بکاشند و زایل کند و کوی بیرون آید و سوزشی سخت و اسمال سحی غشیان
 بلغی صلب بود و هر کس که یکی ذرا ریج کونید کشنده بود و علامه وی آن بود که ورم قضیب و زمار و نواحی آن پیدا
 کند و قره مثانه و بول به بندد و بعد از آن بعضی بول خون و گوشت بیرون آید و سوزشی سخت و اسمال سحی غشیان
 و اختلاط عقل و شورش خلق و افتادن و رقت بر خاستی و غشی و مار یکی چشمها و طعم دهین مانند قطران یافتن
 و سه تسوج از وی قره مثانه پیدا کند نجاصیه با وجود آنکه سنگ مثانه بریزاند و اگر خواهد که در مد او استعمال کنند یک
 طلسم با دویه که مصلح وی بود مانند کثیرا و مد او ای کسی که آن خورده باشد بقی و حقنه و شیر نازه اشامیدن و نقا
 و روغن بادام شیرین و جلات و حرقرهای جرب و سپیش بنجر شست کنند و صاحب تقویم کوید مصلح و در جرب کالج طین
 محتوم بود و بدل وی کونید طینوث است و کونید گرم درخت صنوبر **در** حارس هندیت پیارس ذره
 خوانند و آن دو نوعست سفید و سیاه و بهترین آن سفید فربه بود و طبیعت آن سرد و خشک و محقق قطع اسمال
 بکند مانند ضما و سر کزاند و جفاف پیدا کند **در** قند فوقا است و گفته شد **در** قحط طیف پیارس سر کین
 برستوکی خوانند چون در چشم کشند سفیدی زایل کند که در چشم بود **در** فکر فطر اسالیون است و گفته شد **در** قری نوعی
 از سداب بر لیت بوی بد دارد و کل وی زردی خوش رنگ بود و چون بکوبند ورق آن و پاشانند جهت درد اندر
 و تب ریج و درد جگر سودمند بود **در** نبال خیل نباتیت که در خند قمار و کرم روید و قضبان وی محفوف
 بود و سرخی مایل بود و صلب بود و پیکره و تنبر دیک کره ورق بود مانند ورق افریبار بیکر و اطراف

وی بسیار بود مانند ذنب الخیل و بیج و صلب بود و طبیعت وی سرد بود و در اول خشک بود در دوم قابض بود و خصوص
 عصا رة وی مجفف بود بغیر لذیع و قطع خون رفتن بود و قرطامه و مجموع انواع شکم رفتن چون آب
 پاشا منده سودمند بود و عصا رة وی رطاف را نافع بود و بیج وی و حشیش سرفه و عسر النفس را نافع بود و
 ورم معده و هکرم و استقار ابغایت سودمند بود و وی نوعی از حیات التیس است و بسیار مستعمل کردن مخرج عضا
 بود و مصلح وی خیره بنفشه بود **ذنب الفار** لعل اسان الحمل است و گفته شود و بدان سبب بدین اسم خوانند که
 خوشه وی بذب موش ماند **ذو حنظل** و **اوراق** و **ذو حنظل** اصابع پنجگشت است و صاحب جامع
 سمو کرده است که میگوید قطفلون غیر پنجگشت است و درین باب قول صاحب منهای معتبر است و دو حنظل اقسام
 و دو حنظل است یکی نیز گویند و در باب باد در صفت پنجگشت گفته شود و در باب الف در صفت التلق و چند اسم
 دیگر دارد دریم گفته شد **دو ثلاث جناح** زعفران است و گفته شود اساده **دو ثلاث شوکات** شکامی است
 و گفته شود **دو ثلاث ورق** این اسم بر چند چیز واقعست بر چند قوا در خصی الثعلب و بر فصفه و بر هومان و
 هر یک در باب خود گفته شد **دو ثلاث الوان** قرظی است و طریق یون هم گویند و گفته شود انشانه **دوب**
 پیاری زر گویند طبیعت وی معتدل و لطیف بود و فو لیس گوید کرم و لطیف بود و نافع بود در جهت در دل و خفقان
 و تقویت آن و در ادویه دار الثعلب و دار الحیة طلا کردن نافع بود و سیحاله وی در دهن گرفتگی کند و دهن را میل کند
 و در چشم کشیدن قوه با صره بدید و ریشمانی پیغزاید و اگر میلی ترین هر باداد در چشم کشند نجات نافع بود و سیحاله
 وی یعنی آنچه بسو مان زده باشند در ادویه جهت دفع سود ابغایت مفید بود و محلول وی لطیفتر بود و اقوی از
 ار سیحاله و صاحب منهای گوید مقدار مستعمل از وی قیر اطل بود و گویند مضر است بمثانه و مصلح وی مشکست
 و عسل و صاحب تقویم گوید مضر بود بمثانه و آلات بول و مصلح آن حب التماس و شامه بملوط بود و شربت از وی
 دانگی بود و دیسقورید و گوید سودمند بود در جهت خوف دل اندوه و غم و بادی که در دل بود و عشق و غم و
 که از سده سود ابود و خاصیت وی آنست که نافع است عظم در دل را فو لیس گوید بد زافیه کند و سرگردش
 را نافع بود و چند اسم را بغایت سودمند بود چون سیحاله وی در مضادات مستعمل کنند و عرق النساء و نقرس
 و فاج را نافع بود و چون با ادویه پاشا منده مثل لبغاج و کما در یوس سودمند بود در جهت در دمای سودای

و مقوی اعصابی اصل بود و در خواص آورده اند که اگر زخمه گوش بسوزن زین سورخ کشند دیگر فراهم نشود و اگر
 پاره زر خالص بر کودی آویزند نترسد و صرع کرد وی نگرند و مجرب است و کسی که راخس داشته بود و راخس
 بشیر از وی خوی در و خوانند انکشتین زرد را انکشت کنند در دساکس کرد و در مجرب است و هم در خواص آورده اند که
 اگر نیم دانگ زر سرخ در ده رطل زینق اندازند غوص کنند و اگر هر جسم دیگر باشد یک رطل در اندازند غوص
 نکنند و این مولف گوید شرف بر دیگر هوا هر که دارند جهان نماده اند که شرف انسان بر سایر حیوانات
 و از خاصیت های وی آنست که تجربه معلوم شده چشم را روشن کند و دل شاد گرداند و نگاه داشتن آن خود را زیاده
 کند و فهم را تیز گرداند و مردم را دلیر کند و کارها و اندیشه را راسی جواب نماید و دانش را فاقه دید و جوانی
 نگاه دارد و پیرس ویر تر آورد و عیش را خوش دارد و عمر پیغزاید و چشم مردمان غیر دارد و آرزو حاصل کند و
 چون کودکی را بدارد و آن زرد شیر دهند از استه سخن آید و بر دل مردم بشیر باشد و **دوب** خویس مردانه بود و از
 پیاری صرع یعنی باشد و آورده اند که اگر زنگ زرین در پای باز بندند در شکا دلیر تر بود و از کوزه زرین آب
 خورده از استقامتین باشد **ذیب** پیاری کرک گویند سرسوی چون در برج کبوتر پیاد و یزد هیچ حیوان موزی
 گردان نکرد و البته و دماغ وی چون بکند ازند با آب سداب و روغن زیت و در جسد مالند نافع بود در جهت هر علتی
 ظاهر و باطن که در بدن باشد از سردی و از جشم وی بر کودی بندند نترسد و اگر کرکی و فنی نزدیک دبی هیچ کرک نزدیکی
 آن دبه نکرد و اگر سرکین وی در پوست بزی کشند که باره از وی کرک خورده باشد و بر حاضره صاحب فو لیس کشند
 بکشاید و این مجرب است و سرکین وی چون بران صاحب فو لیس بندند بر سیمانی که از پیشم کشی بود که بعضی از وی
 کرک خورده باشد بغایت نافع بود و اگر بعضی چشم غیج در پوست ایل بندند و از ران وی بندند همین عمل
 کند و اگر ابنوبی از نقره بسازند و ابنوب بشیر از سره گویند و باید که دو کوشه داشته باشند و مقدار با قدری
 در وی کنند و صاحب وجه از خود پیاد و نافع بود و مجرب است و بکرات از موده است و امتحان کرده و گویند
 چون سرکین وی سخی کشند و بر ابنوبی کشند و بر خلق صاحب خنای که سبب آن رطوبت باشد نافع بود و این
 زهر در خواص آورده است که کرک خاک خورده و گیاه خورده و لا وقت که رنجور شود تخمیان سکه و همه حیوانات
 قضیب ایشان از عضله و عصب بود بغیر از روبا و کرک از اسخون بود و اگر ذنب وی در جایی که

علفی از کاه و پود سپا و نیزند ما دام که آن آویخته باشد اگر جفا و کرسنه بود قطعاً کرد آن نکرد و اگر در موضعی که
 سرکین وی بخور کنند موشان آنجا که جمع شوند و اگر زن بر سر بول گوشت باشد هرگز استنشاق نشود و اگر خصیه رست
 وی بکوبند بازیت و پاره صوف بدن بیالایند و زن بخور کیده شوه وی منقطع شود و اگر زهره وی زن دانی
 با غسل یا با شراب پیاشانند بتمای کهن زایل کند و چشم وی کسی که با خود دارد منع صبح بکند و هیچ سبب و کزنه
 کردی نکرد و از راه زنان و زردان این باشد و این از خواص است و پنچ رئیس کوید زهره وی منع تشنج و
 و اگر از بکند و در ریشهای عصب خاصه که از سردی بود و چون سحوط کنند بدن از نرطهای سخت را نافع بود و در خواص
 این زهر آورده که چون کرک اسپری را بکزد و از وی جدا شود اسب بر مجموع اسپان در روتن سبق کیر و پیوی
 دار الشعلب و دار الحیه را سودمند بود چون بدن بالند و حافظه کوید اگر آدمی خون آلود بود و اگر بوی خون
 بشنود قصد وی کند اگر سلاح داشته باشند و در شجاعت و بلوانی نظیر ندارد تا بجای که در پی وی کند که بخورد
 و همو کوید اگر سر کرک در موضعی که کوفتند بود دفع کنند مجموع بخیرند و اگر نکامه پوست بزی که بعضی از وی
 کرک خورده باشد بنویسند قطعا در میان زن و شوهر موافقت نباشد البته و پوست وی چشمهای وی
 چون جمع کنند و آدمی با خود دارد بر خصم غالب آید و محبوب خلایق گردد و اندک اعلم بالصواب
باب **الراوند** پیارسی ریوند کوید و

جانوران و شربتی از وی نیم بود و نادم و کوید از دانی نایلیم و اگر با سر که بر قو با طلا کنند زایل کنند و چون با آب
 صفا کنند بر رومهای گرم حرمین بکند از اند و جانینوس کوید سودمند بود در درج و سیر زرا و سده جگر و امعا بکشد
 و خاصیت آن در جگر و وجع آن اگر چه حرمین شده باشد و ورم و صلابت آن قوت جگر زیادت از همه چیز بود
 و اگر پیاسوس کوید نافع بود به اسهال که از ضعف معده بود و پنچ رئیس کوید چون روغن وی بالند و پنچ فسخ که در
 عضله حادث شود و در آن و احتداد آن نافع بود و مجبول کوید چون طلا کنند میان هر دو شانه خوف از دلی برسد
 و سفین اندلسی کوید مقوی اعضای باطن بود و سده بکشد و رطوبتهای فاسد خشک گرداند و طبیعت پاک کند
 از بلغم کزنج و مصلط خام و استقار اسودمند بود و سنگ کرده و مثانه بریزاند و بغایت نافع بود حبه در مثانه و بول
 براند و انواع اسهال که از سده ماساریقا و جگر یا از رطوبت بسیار بود سودمند بود و چون با صبر بود فعل وی قوی
 بود و همچنین با هلیله کابلی حبه تنقیه و مانع تنقیه و مانع بود و ذیبت را نیکو گرداند و صداع بلغمی زایل کند و اگر
 ایازه کوغاد یا کهن با وی اضافه کنند فعل وی اقوی بود و سودمند بود و خواه بادی و خواه تنها بخور و فایز
 و علته که از سردی و مانع بود و نافع بود حبه تولیع بلغمی و ریوی و اطلاق طبیعت و تحلیل ریا ح بکند و تب ربع
 و تب صفراوی را نافع بود و فوولس کوید بدین ایاک گرداند از همه جراحاتها و در رومهای گرم را سودمند بود و در
 جگر و سیرز و بوجنا کوید ورم معده را و در دشتش را و جگر را نافع بود و بوسیر و منصور که در مقعد بود چون
 سحق کرده بر آن پاشند خاصه با انزروت و کوید مضر بود بفضول و مصیضه عی بود و بدل آن نیم وزن آن
 زراوند مدح ربع و بوزن آن ورق کلستر و سنبل و رازی کوید بدل آن در ضعف جگر و معده یک و نیم
 آن ورق کلستر و پنچ یک و زن آن سنبل **راج** مار کیم است و گفته شود انشاء الله **راج** بری بود و بستان
 بود بستانی را حار ثون خوانند و بری را اقوامار ثون بهترین آن بستانی بود تازه و بری گرم و خشکست در سیوم
 و بستانی در دوم و صبر بری را بشیر از وی خولکو کوید و بستانی و لوق وی کم بود در اول و پنچ وی کم بود
 در سیوم و بقراط کوید گرم بود در دوم و خشک بود در اول سده بکشد و در شناسی چشم پیغاید خاصه صمغ وی و سوده
 بود حبه ترول آب چشم در نزدیک فرود آمدن آب و در زیاده چون بخورند شیر زباده کند و پنچ وی همین عمل کند چون
 پیاشانند یا با جو پزند و اگر طبع وی پیاشانند کزندی جانور از نافع بود و طبع وی حیض براند و بول

و چون با آب سرد پاشانند در تبها غشيان و التها مبعده را ساکن کند و پنج وی چون بکوبند و با عسل پیازند
و بر کزندی سک دیوانه ضما کنند سود و بر نجایت و آب رازیانه چون خشک کنند و در کلها کنند جبهه
روشنا چشم نجایت نافع بود و آب رازیانه چون بپوشانند سه جبار جوش و کف دی بکینند و با عسل و سکینج
در چشم کنند یا پی سکینج منع نزول آب بکند و روشنائی پیواید و بری سنگ کرده بریزند و پنج وی در معالجه
از تخم و ورق قوی بود و مسیح کوبیده و سیر بکشد و بری سنگ کرده و مثانه بریزند و تقطیر البول را نافع
بود و تبهای غریب و شریف کوبید از قول فلاحه بطی از قول آدم علیه السلام که تخم رازیانه با یکم قند هر روز
سوف سازند از ابتدا آنکه افتاب بجل آید تا آنکه بروج سرطان رسد و طراوت بران نماید در سالی این سه سال
که گفته شد قطعا مرضی نشود البته و اگر چه بسط طبیعی رسد و حواس و بصیرت باشد تا آن زمان که میرد و پنج وی رئیس
کوبید بطی الهضم بود و غذا بد دهد و سودمند بود و جبهه تبهای غریب و سختی عمر آن کوبید و رازیانه و انج معده بود و تخم
و خشک کرده سده مثانه و کرده بکشد و با دانه شکند و در دهل و سینه که تولد از سینه کند یا ریح که غلیظ
نافع بود و سختی معده بود و در طوبت آن بزداید و بمقر اطیس کوبید کزندگان تخم رازیانه تریو کنند تا چشم انسان قوه
کیر و واقعی و مار بعد از زدن آن چون از سوراخ برون آیند و چشم انسان ضعیف شده باشد چشم خود را بران بمالند
جبهه روشنائی و تقویه فسیحان الذی الحکمها هذا و ارشد هاله و رازیانه محرومی مزاج اصداع آورد
و مصلح آن صندل و کافور بود و بدل رازیانه تخم کرفس بود اما بری و قوی بود و سنگ کرده بریزند و بر قافرا نافع بود
و بول و حیض براند و شکم ببندد و طبع وی با شراب کزندی جانور آنرا نیکو بود و بر کزندی سک دیوانه طراوت کردن
سودمند بود **رازیانه شامی** اینسون است و گفته شد و رازیانه روم نیز کوبید **راس** و بر آن خچیل
شامی خوانند بلوغ اهل اندلس جناح خوانند و کلج نیز کوبید و آن دو نوع است یک نوع بستانی بود و آن فلجوش است
و گفته شود آنکه و یک نوع دیگر جیلی بود و آن به بر شکل نیکویش بود و پنج آنرا تریو اند و خوانند و طبعیت آن گرم
است در دوم و کوبید و سیوم و در وی رطوبتی فصلی بود و بهترین آن بود که سیر و تازه بود و سودمند بود جبهه و رمای سرد
و عرق النساء و در مفاصل که از رطوبت بود چون بار و غنی بپزند و بدان طلا کنند و اگر در لحوقات کنند نافع بود جبهه و قه
اصلاطه غلیظ تریج که در سینه و شش بود و اثری تمام ببرد و چون طبع وی با شراب کزندی جانور آنرا نیکو بود و بر کزندی سک دیوانه طراوت کردن

با شراب نجایت معده را نیکو بود و بر جان کتند که اول خشک کنند اندکی و بپزند و بعد از آن در آب خوب بپاشند پس از آن
در شراب بپاشند و شیخ الرئیس کوبید نافع بود جبهه همه اطفا و در دانه که از سردی بود و مفرج دل بود و مقوی آن و غنی قوی کوبید
مقطع اصلاطه و بلغم و باه را بر انگیزد و سودمند بود جبهه تقطیر البول که از سردی بود و مقوی مثانه بود و در سیوری و کس
کوبید کزندی جانور آنرا نافع بود خاصه صریح آن معده درد و درم و لحوقی و سیوری و عسر البول النفس را سودمند و
وقتی که با عسل بود چون با شراب بپزند و ضما کنند عرق النساء را سودمند بود و با سر جوی کوبید اگر زن در شیب
خود دو دگند ترک حیض کند و اگر بکوبند و با عسل بپاشند و یک ماه پاشانند مسخنی اعضا تمام بود که سبب آن
از سردی بود و مضموری کوبیده سده و سیر بکشد و بسیار خوردن و خون را تباه کند و صنی کم کند و شیخ الرئیس کوبید
مصلح بود لیکن در شقیقه بلغم نافع بود خاصه نطول کردن و مصلح وی سرکه بود و کوبید مصلح وی مصطکی
و حمال بود و کوبید خمره بنفشه و بدل آن ایو سا بود **رامک** در کبیت از فار و پوست انار و زنجار سیاه و صمغ
و دو شاب با عسل و کوبید طبعیت در سرد و خشک بود و کوبید گرم بود و وی قابض و لطیف بود و صفت وی
در حرکات گفته شود انشاء الله **راطینی** پیونانی همه عسل کجا را بدین نام خوانند **راتنج** رایتاج و ریتاج و رخنیه
و رشنیه نیز کوبید و آن ضعیف صغیر است و آن سه نوع بود یک نوع سیاه بود و یک نوع سفید بود و ساده و
نوع سیوم صلب بود بعد از آن که با شش پاشند و آنرا فلفلیا کوبید و بشیرازی و زنگباری کوبید بهترین وی آن بود که سفید بود
و اندک بزرگ و بوی آن مانند بوی صغیر بود و طبعیت آن گرم و خشک و عیس کوبید گرم است در سیوم و خشک است
و عیس کوبید گرم است در سیوم و خشک است در اول و محض و محقق بود کوبید بر ویاندر ریشها لیکن هیچ الم بود و ریشها را با
آورد و با کلندر و عروق و امثال آن و در مسخنی اعصاب بود و مصلح وی موم روغن باب حی العالم بود و بدل آن عدلی البطم
است و قند و کوبید بدل آن زفت کهن بود **راسته** صاحب جامع کوبید رازیانه سوسنی سفید است و جند قول
و دیگر هم او آورده است که رازیانه قطنی است و دیگر کوبید رازیانه کتانت و موف کوبید رازیانه کل زنبق است و صاحب
منهاج کوبید زنبق است و هر دو خلاف است اما اگر کوبید که زنبق نوعی از سوسنی سفید است و در شبه **راس الفار** سرخوش
چون خشک کنند و بسوزند و بکوبند نیک و عسل پاشانند و بر دوا الشعلب طلا کنند سودمند بود **راس الارنب**
سرف کوشی چون بسوزانند و بکوبند و با پیس بر دوا الشعلب طلا کنند نافع باشد **رانا** پیونانی رمان است و گفته شود

ریشا مولف گوید ماهی کوجک است که از طرف هر موز می آید و در کرم سیرات و پراها می آید و خوانند و اردی بهیانه
 سازند و تخم آن خشک نیز خوردند و طبیعت وی گرم تر از ارپان بود و هیچ مایه بود و معدوم را مفید بود لیکن تشنگی
 آورد و مصداق وی مغرکا هو بود **ربق** غلبه است و گفته شود انشا الله **رب السوس** عصا سه سوس است
 و در عین گفته شود انشا الله در صفت عصا رات **ربل** نوعی از فستین است لیکن کوهی بود و گفته شد صفت فستین
رته فندق بهندست و گفته شد **ریتلا** مولف گوید حیوانیست مانند عقلموت و در یزوان نواحی بسیار بود و از آن خانه
 گیر که گویند پارسسی دلمه و بترکی بای گویند و آن جمله که نزد کان زهر دار بود و لون وی زرد بود و نباتی هست که پیونانی
 فایحی خوانند و نافع بود که نزد کی ریتلا و آنرا هم ریتلا خوانند و در آن گفته شود انشا الله **رجل الحار** شیخ الریلس گوید
 بقله است که قایم مقام بقله میانی بود و سودمند بود جهت سل و طبع وی نافع بود جهت تب ریح و تبهای مطبوعه و هیچ
 گوید زرنیب است و مولف گوید تحقیق زرنیب است و آنرا سرد و تر گستانی گویند **رجل الغراب** در شام رجل
 الزمان خوانند و از جمله حشائش بود شکل پای کلاغ و چون بپزند نافع بود جهت اسهال مزمن و درد شکم خاصه اصل وی چون کج
 قویج را سودمند بود لیکن مضر تی بوی رسد و در پشت و ران و زانو ناروغایت نافع بود اما اصل وی گرم بود در
 آف درجه اول و خشک بود در اول درجه دوم و شربتی از وی جهت نفوس چون تنها بود از دوم تا سه م باشد کوفته و پیخته
 و اگر در حین که حبه مفاصل مستعمل کنند از بلی م تا بلیک م شایید و در مفاصل همان عمل سور بخان میکنند بی مضر
رجل الحامه شجاری است و گفته شد در الف در صفت ابو خلسا **رجل** بقله الحما است و گفته شد **رجل العقاب**
 و رجل العقق و رجل الزر زرد و رجل الغراب است که گفته شد و در صرا اطرا لال رجل الغراب خوانند و گفته شد
 صفت هر دو **رجل الغروب** رجل القلوس نیز گویند و آن قاقلی است و گفته شود **رجل** نوعی از مصل است
 بنیر و از قره قرط گویند این ماسه گوید طبیعت آن گرم است و خشک در دوم معده گرم را نیکو بود و خلطی بد از وی محال
 شود و اگر شاف از وی بخورد بکیرند شکم براند **رجل** مرغیست که دیر ادا رخوانند و دور گویند و بشیر از وی خود خوانند
 زهره وی چون در گوش مخالف جگانه بار و غن بنفشه بادر شقیقه جانب مخالف جگانه در گوش و شقیقه زایل کند
 و کوه کاز اسوط کنند یا در گوش جگانه جهت بادی که کوه کاز بود و اگر زهره وی با کلاب در چشم کشند سفیدی ببرد و اگر
 سرکینی و در شیب زن بخورد کنند بجه پندازند و اگر بازیت خلط کنند و در گوش جگانه کرانی گوش ببرد و زهره وی

در آنجا

بر کزندی فار و عقرب و زنبور مالیدن نافع بود و شریف گوید که گوشت وی چون با جود خلط کنند و خشک کنند و بخورد کنند صفت
 نوبت در شیب کسی که بر زبان بسته بود کساده کرد و باذن الله تکا و چون بر زبان بسته وی بکیرد و در میان پای زنی بستن
 نهند سمل بر آید باذن الله تکا و در جوانی این زهر آورده که پر وی چون بخورد کنند در خانه کزندگان زهر دار بکیرد و کسینی
 وی بکیرد که حل کنند و بر بر صی لند لون آن متغیر شود و سودمند بود و جگر وی چون بریان و سخی کنند و با سرکه حل کنند
 و کسی که جنون داشته باشد پاشاند هر روز سه نوبت سه روز چنین کنند **بای** صحت یابد انشا الله و پوست زرد
 که در اندرون سنگدان وی بود چون خشک کنند و سخی کنند و با شراب پاشاند سودمند بود جهت هر کسی که باشد
 و اگر سردی بر زنی که در شجره زاید پیاویند آسان زاید **رخام** نوعی از الحار است و الوان بود زرد و سیاه و غری رنگ
 و سفید و زرد و وی بود و بهترین وی سفید بود و شریف گوید طبیعت وی سرد و خشک است
 چون سه روز سرد زرد بکیرد سخی کرده هم با بعل بپزند و بخورند منع دملها بکند که بر اعضا از اینجا خون پیدا کرد
 و چون بسوزند و سخی کنند و بر جوی که خون از وی روانه بود بپزند منع خون رقیق بکند و بصلح آورد و منع تورم
 بکند و چون خلط کنند جوی از وی با جود شایخ بر سوخته و بر آهن طلا کنند و در آتش بپزند تا سحر شود بعد
 از آن بیرون آورند و در آب و نمک اندازند آن آهنی بر نهد و اگر از رخام که توارج بران نقش کرده باشند بر سر قمر یا
 بستانند و سخی و کسی که عاشق بود با هم معشوق پاشاند معشوق را فراموش کند و البته و صاحب منهای کوه گرم
 بود در دوم و خشک بود در اول سودمند بود جهت سحفه و دار الثعلب **رشاد** حرف است و گفته شد چهار سینه
 گویند و تر تیزه گویند طبیعت آن گرم و خشک و لطیف که حمارا بکشد و با د تحلیل مد و قطع بکند و مضر بود
 لمعه و مثانه و تقطیر البول اهداث کند و اولی آن بود که محروم خراج یا گشای که هو خورد **رصاص قلعی** پارسی
 از زهر خوانند و بنیر از قلع و بهترین وی آن بود که صافی بود و طبیعت وی سرد و تر بود و گویند خشک بود و محروم آن
 و اسفید از آن لطافت در وی زیاده بود و تلین و تحلیل دیم و صفت حرق وی در باب الف در صفت الف
 در ابار گفته که آن سرف سوخته است گفته شد و سرف رصاص سودمند بود و سردی وی زیاده از قلع بود و قلعی
 قسطر و قصد بریم خوانند و اگر صحیفه بر بنور که بر عصب پیداشود نهند زایل کند و هر ماه که پیدا کرد در ابتدا مثل
 خیار که چون بروی بپزند بکند از آنند و در همای مقعد که باریش بود و بواسیر و در همای قضیب و زکار و بستان و ریشها

مثل سرطان با عصاره که در غایت سردی بود و روغن زیت بار و روغن مورد چون بوی فانی که کشد و آن صحنه
 بدان روغن حک کنند و با لند نافع بود و براده آن چون پاشا مندها من عقلت حادث شود که از خوردن سردا
 از بستن بول و غایب و نقل معده و معاد نفخ در ایشان و ضیق النفس تا بحدی که کجناقی کشد و املا و سید کند و لون
 وی رصاصی بود و مداد ابقی کشد بطبیخ تخم کرفس و شنب و انجیر و بوره و ماء العسل و غذا السعید با و نشانه خلوص
 وی آن بود که او را بول و اطلاق طبع حاصل شود و شیخ رئیس گوید چون حک کنند رصاصی شراب یا زیت نافع بود
 حبه در همای کرم و این زهر در خواصی آورده است که اگر باره رصاص در دیک اندازند هر حبه که آتش در شیب
 آن دیک کشند کوشی که در آن دیک بود قطعا بجبهه نکند و هر کس که انگشت رصاص در انگشت کند بدن وی لا ینکد
 و اگر رصاص در روغن مالند تا رنگ بر آرد و بعد از آن روغن بر آهنگ طلا کنند هرگز رنگ نکند و صاحب فراه گوید اگر
 طوقی از رصاص بر دخی کشند که غر دار بود غروی نیفتد و غروی زیاده کرد **رطب** کرم بود در دوم و تر بود در
 در اول و کونید حرارت وی کمتر بود از رطوبت وی و هر چه صلا و وی زیاده بود حرارت زیاده بود و اسهالی گوید کرم
 و تر است در دوم و غذای وی زیاده از غذای لیس بود و بهترین آن خبی بود و بیرون بعد از آن زرد و رطب
 نفخ و شکم پدید آید مانند آنچه تر و خشک می خورد و رطب بود و رطب معده سرد را نیکو بود و منی پیواید و طبع نرم دارد
 سرد مزاج را و رطب و فاما معند دندان و کوشش بن دندان بود و مضر بود بکجه و او از خون که از وی حاصل شود دید
 باشد و زود متعفن شود و بد باشد و مصدع بود و مولد سده و مصلح وی بادام و خنکاش بود که با وی خورند
 و بعد از آن مغز کاهو یا خیار و سرکه یا سکنجبین خورند **رطب** فصفطه است و چون خشک بود قوت کونید
 و علف کونید سارسی است خوانند و در باب فاکفته شود انشاء الله **رعی الایل** سفالی کونید و آن حبشی
 است که دانه وی چون دانه مورد بود و در وی حلاوتی اندک بود و طبیعت آن گرم است در اول و تر است در دوم
 و جالینوس گوید گرم است در اول و خشک است در دوم و لطیف است چون بوی جاکند هیچ مضر نیست بوی نرسد لیکن
 سم جانوران زهر دار بود و طبع وی را سیاه کند و تخم وی چون با شراب پاشا مندها من کزندی جانوران زهر دار شود
 مندی بود و سیلان رطوبات رحم را نافع بود و وی مضر بود با جشا و اعصاب و مصلح وی قرفه بود و یسین الطیب
رعی الحام فرس طاریون و فار سطار یون نیز کونید و آن حبیبست تیره رنگ بمقدار ماش اندکی بزرگتر چون

پوست از وی باز کشند برنگ عدس عدس مقشر بود صلب و بطعم عدس اندکی شیرین تر و طبیعت وی گرم و خشک بود
 و کبوتر و برادوست دارد و کاه و مشک نیز خوانند و کاه نیز بغایت و برادوست دارد و هیچ خیر مانند وی کاه و کبوتر
 نکند و دیو مشک نیز خوانند و مولف گوید نوخی از کرسنه است و در کاف گفته شود انشاء الله **رعاد** حیوانی دریا است
 و دیوید و سکی بید مای دریا نیست خنجر بود چون بر سر نهند کسی اگر صداع داشته باشد صداع زایل کند و چون
 بخود بر گیرند مقعدی که بیرون می آید شفا یابد و اگر بر لب بخوشانند و آن زیت بر مفاصل مالند در مفاصل ساکن کند
رعی الحام کونید رعی الایل است و گفته شد **رغ** جلد است و گفته شد **رغید** دانه است که در میان کندم
 می باشد و آنرا از کندم پاک کنند و مضر بود خوردن آن و بشیرازی آنرا زهر خوانند و بهارسی **رغوة القمر** براق القمر
 و زرد القمر نیز کونید و آن حجر القمر است و گفته شد **رغوة الحامین** اسفنج است و گفته شد در الف **رغوة الملح**
 زرد الملح کونید و قوه وی زیاده از قوه ملح بود و محل ملطف بود **رغوة مالخ** در غایت حرارت و حرافت بود
 و باشد که بسوزاند **رق** سلخفاة جری است و کونید سلخفاة بری و گفته شود در شین انشاء الله **رقاقس**
 کونید که جفت آفرید است و بعضی کونید لعنه بر بری است و بعضی کونید حطی الثعلب است و در صفت هر یک در باب
 خود گفته شده و شود انشاء الله **رقون** خا است و گفته شد **رققا** سرخس است و گفته شود انشاء الله **رقعه** هر داری
 که جیر کس کند آنرا قوه خوانند مثل انجیر و بنیومه و خاما اقطی و رقه حاصه اسم پنجست سرخ رنگ صلب و طبیعت
 وی سرد و خشک است چون بکونید و یکبار آن در دو بیضه نیمه شست سه روز بپای بخورد هر روز این مقدار موافق
 دنی و محسوس که در بدن پیدا شود بسبب افتادن یا زخم یا برداشتن چیز سنگین **رقاع یانی** کجوز القی مانند ماسروی شکافته
 بود و مثلث شکلی بود و بهترین آن بود که رسیده بود و طبیعت آن گرم و خشک است مقبی بلغم و رطوبات معده بود و خلطهای
 لزج بیرون آورد **رمان حلو** انار شیرین بهترین آن بزرگ شیرین رسیده بود و ملسمی طبیعت آن سرد بود در اول درجه
 اول و تر بود در آخر آن و کونید کرم بود یا معتدل و در وی جلا بود با قبض و ملین بود و دانه وی با غسل در گوش راناف
 بود و بول بر اند و عیسوی چون در شیشه کشند و در آفتاب نهند تا غلیظ شود و در چشم کشند در ششانی پیواید
 و جند آنکه کهن کرد و بهتر بود و دانه وی بد بود نفخ و ریاح در معده پیدا کند و مصلح وی ناز ترش بود و زاری گوید
 اندک نفخ دارد که و که باشد که نعوظ اول و محتاج با صلاح نیست از بهر آنکه نفخ وی دد بگذرد و کل وی چون بسوزاند

علیظه

و صغر و انجمن و خردل و زرد و آبی آن بود که پوستها و غشوها را که از آن زرد و غالب بود با سرکه
و زرد و خردل و مصلح و صفت و طبع گفته شد **اسهال** سرهای مایه که در شکم کرده چون بسوزانند حبه
شفاق در مقعد بود و ملازه و درم کرده و درم صلب و مانند آن نافع بود و سر سرد و غسود و چون از آن در کمر و کمر
عقب بماند بغایت سودمند بود **رواس** جو چرمها است و گفته شد **روسیخ** را سخت گویند و آن نخاس
محرق است پیاز سی سفوفه گویند لیکن پیاز سی روی سفوفه گویند و بهترین آن معطر بود و طبیعت آن گرم بود
در سیوم و در خطبات موی استعمل کنند و ریشهای پاک گردانند و بصلای آورد و چشم را ببرد و گوشت زیاده را ببرد
و ریشهای بد که در بدن بود منع کنند **روبیان** اربیانست و گفته شد صفت آن و اهل مصر فریدین خوانند و اهل اندلس
قرون و این زهر در حواصی آورده که چون بگویند با نخ و سیاه و براف صناد کنند حب التبرق را بپزد و آورد و گویند چون
خشک کرده سخی کنند با فلفل و در چشم کشند شکوری را نافع بود و ماسه رویه گوید گرم و تر بود با اعتدال منی را زیادت
کند و شکم نرم دارد و بصری بود پیش از آنکه غسود کنند با راه زیادت کند و غذای صلیح دهد و چون غسود کنند بگویند
یا که پیاز که در مولد سودا و حله بپزد و در از گوید و شکر و هم بود و معده را ببرد و اولی آن بود که اصلاح آن بپزد که
و مری که بگوید بعد از آن جواریش بود یا جواریش سوز جلجلی مسهل خوردند و اگر محروم از راه بود از عقب آن رب انار منفع
خورد و اگر بجهت باه خورد بعد از آنکه نیک بخت باه و غش کرد کان و زرد و تخم مرغ و پیاز و کند تا قلیه سازند و تناول کنند
مسخن کرده و درج بود و باه را زیاده کنند **دوش الحمار الاملی** سرکینی خورده سوخته و خورده ناسوخته قطع سیل
خون بکند خاصه چون با سرکه پیامیزند و اگر سرکینی تازه بپاشند و آن آب در پنی کنند و عاف را بپزند و بپزند و بپزند
بروی افشانند و بپزند همین عمل کنند و چون تر بود بپاشند و آب آن پاشانند سنگ کرده بریزند و سرکینی اسب
نیز همین عمل کنند و سرکینی ترک و علف پریده باشد چون خشک کنند و با شراب پاشانند حبه کزندی عقب عظیم
سودمند بود و مولف گوید اگر خشک کرده و حبه جرب تر بگویند و بپزند و با گوگرد سخی کنند و در روغن کنجد خورند
و شیب بماند و با مالد و مصلح و عدس کوفته بجمام برند و بنشینند تا با عرق فرو و آید و آب بریزند بغایت نافع بود
دوش البودون سرکینی استر هون و دوش کنند در شیب زن که عوده و شیمه بپزند **رویا** غلب الثعلب
است و گفته شد **رختی** پیاز سی زده خوانند و طبیعت آن گرم و تر بود و غلیظ و مصلح و در غش و در غش و در غش و در غش

در غش و در غش

و در صفت سخم گفته شد و منفعت آن انشاده **رج النادر** حرقان گویند و آن سم الفار است و تراب المالك نیز خوانند و آن
شک است و در شین گفته شود **دبقان** در لغت بعضی عرب و غفران خوانند و گفته شود انشاده **رتیاج** رتیج است
و گفته شد **ریاس** پیاز سی رویا که گویند قوه وی مانند حاضی تریج و غوره بود و بهترین در فارسی بود شاهی دراز سبتر
آب در طبیعت آن سرد و خشک است در دوم حرارت نباشد و مستی باز دارد و بخار را نافع بود و طاعون و باران نافع و چون
عصاره وی در چشم کشند ریشهای پیژ آید و وی اسهال صفراوی و حصه و جدر را سودمند بود و بوی بسیار نافع بود
و غشیان ساکن کنند قوه احتشاد بدهد و معده و کرم و آب و بی آرد حبه بر حره و غله طلا کنند سودمند و
صاحب منبای گوید مضروب بدست و قویج و مصلح و سی تریج مرابود و صاحب تقویم گوید محقق اعصاب بود و مقطع باه و
مصلح و شراب عود یا انیسون بود و بدل وی حاضی تریج است یا غوره **ریاس** پیاز سی شش گویند صاحب منبای گوید
گرم و تر بود و مسهل انضمام و طبیعت به بند و غذای و راندک بود و میل ببلغم داشته باشد و مضروب با صاحب
کد و بقرط گوید مجموع ششها سرد و تر بود و رو فسی گوید خشک بود و در شکر و هم و اصلاح وی همان که بپزد که در دنیا
بگویند بعد از آن بریان کنند و بهترین ششها شش بره و کوسفند گویند و شش بره چون بریان کنند بی شک
و رطوبتی که از وی روانه بود بگیرند و بر تایل خشک که بر اعضا رسته باشد طلا و بدان امان کنند البته زایل کند
و همان رطوبت بر قو با خشک مانند نرم گردانند و شش مضروب و معده و آلات بول مصلح و وی حب الاسی
و سکر بود **ریه الثعلب** شش رو باه چون با سرکه و غشیل بخورند و بوضیق النفس را سودمند بود **ریه**
الخزیر و ریه الجمل شش خوک و شتر جو بسوزانند و خاکستر آن بر سخی که حادث شود در رمای بسبب موزه نافع بود و
اگر سوخته همچنان گرم بران کنند نافع بود و گوشتش خوس همین عمل کند و منع تورم آن نیز کند و خاکستر شش خوک
چون بر هوب تراشاند سودمند بود **ریه الحمار الوحشی** شش خوک و چون خشک کنند و بگویند و پاشانند سودمند
بود ضیق النفس سرفه **ریه البجر** فلو من میوس آن چیزی است که در ساحل دریایند مانند آکینه چون تر بود چون سخی
کند و بر نفوس صفا کنند نافع بود و شقاق که در دست و پای شد بسبب سرما بران صفا کنند بغایت نافع بود **ریحان**
در ریحان الملك و ضمیر آن هم گویند پیاز سیها هم خوانند بوی بسیار نافع بود و در باب شین یاد کرده شود انشاده
ریحان سیمان همسفر و جواهر سلیمین نیز گویند و نبات در کوستان فارس اصفهان **ریه** مانند شبت تر و درق

خفگی بود و فحاح وی کویک بود و مانند لبلاب بر درخت پیچیده شود و وی محفف و لطیف بود با سر که بر حمره طلا کنند
سود و مدد و بر ورمهای بلفش طلا کردن و بر نقوش و بواسیر همین سپید و جبهه لقوه بغایت مفید بود و بر کزندی و مقرب
طلا کردن بغایت نافع بود و چون زن بروغن گل بخورد بر کد جبهه در درج بغایت نیکو بود و این ماسویه کویک طبیعت
وی کرم بود و اسیر طاهر و باطنی را سودمند بود و این موکف کویک بود و ریحان آورده که طبیعت وی کرم و خشکست تا
چهارم درجه و از آنست که سر ما بر وی غلبه میکند و عمر وی دراز باشد و اگر بر ذکا آب بخورد بشکستد و هر درخت که در پهلوی
وی بکارند از هیچ وی آب بخورد بسیار از وی صدای آورد و مصلح وی رخسار نیلوفر و کافور بود و بدل وی عزرنکوش بود
و کونید بدل آن هم وزن آن شیخ است و نیم وزن آن غلبه **ریحان دود** و ریحان دار و نیز کونید و آن اوزان الفار
است و گفته شد **ریحان الکافور** و کافور بود و در نخل الکافور نیز خوانند پیارسی سوسن کونید و آن نوعی از درخت
است و نبات وی شتر در خراسان باشد و کل وی مانند کل خزا و بود و ورق وی مانند ورق کاشنی بود و کل وی
دورق وی بوی کل کافور کند قوی و چون بپویند یا در دست بماند خواه خشک و خواه تر و طبیعت آن کرم و خشک است
در دوم و پویندن وی بسیار و ادمان بدان غودق رطوبات از غشای دماغ بکشد و چون ادمان بنماید اضلاع غلیظ
که در سر باشند تحلیل کند و پویندن وی سرد فراج را سودمند بود و کرم فراج را **ریحانی** شراب صرف است خوشبوی
ریبوت سود است و گفته شود انشاء **ریحان** صاحب منهای کویک سنگیت مانند سرطان و طبیعت آن سرد و تر است
در دوم و شش رطوبات جسم بکند و جلادید و در ششانی بفراید و موکف کویک آن نوعی از سرطان حریت و در صفت سرطان
گفته شود انشاء **ریش** شریف کویک بر مرغهاست چون بسوزند و خاکستر آن بر جواحت افشانند خشک گرداند و بر
بر مای بزرگی یاری دهند و در بی و در علاج بینی شکسته و منافع بر مرغی در موضع خود با منقعت آن گفته شود
انشاء **باب الزاج** انوا است سفید و سبز و سرد و زرد
زاج سفید را قلند پس خوانند و شوغار کونید و پیونانی خلقتنیس و زاج سرخ سوزر خوانند و زاج سبز قلقت
و قلقت خوانند و قلقت طار زاج زرد است و بهترین آن مصری بود براق مانند زرنج بدخشی و چون در دست بماند
زرد ریزنده شود و پاک بود و گفته باشد و نوعی دیگر از زاج سوزی است پیارسی زاج کفشگران کونید و بشیرازی
زاج سیاه خوانند و پیونانی حلیطه ناز کونید و جالینوس کویک قلقت طار چون کھی کرد زاج شود و وی معتدل ترین

زاجات بود و محرق وی لطف محرقات بود و زاج احمر و اخضر و اصفر در قوه مانند یکدیگر اند لیکن اختلاف
در غلظ و لطافت است لطیفترین سفید است و اقوی ترین سبز و غلیظ ترین سرخ و قلقت طار خیر الامور و سوسن با بود و سوسن
است میان غلظ و لطافت و زاجی دیگر هست که پیونانی مسیق کونید و بهترین آن قرسی بود که لون آن مانند زرنج بود و طبیعت
قلقت طار کرم و خشک بود در سیوم و هم را جاجات در طبیعت ماسد یکدیگر نند و در قیاض بود و محرق و خشک است احداث
کند و جرب و سحفه و ماصور و عاف و ریش کوش و مدنه آن سودمند بود و خاصه چون فقیه بعلل پیالاند و نقل طار
بگردانند و بکوش نهند و اکل که درد دندان دینی و دهن بود و ریش آن خاصه سوزی سودمند بود و حور دین آن محفف
نش بود تا جایی که بکشد و از خوردن زاجات سرفه سخت پیدا کرد تا جایی که بسکشد و غذا وی بوی شیر تازه و سکه
وقند و مانند آن کنند و باقی منقعت هر یک در باب خود گفته شود **زاجان** در خشکیت که از احراق خوانند و گفته شود
انشاء **را ووق** زیستی است و گفته شود **زیب** پیارسی کویک و هر غری که خشک شود زیب کونید و الا فواکه
ویرا تر الرطب خوانند و زیب خوانند و زیب را غنچه خوانند و بهترین آن خراسانی بود بزرگ شیرین کوشت وی کرم و تر بود
در اول و دانه وی سرد و خشک بود در اول و جالینوس کویک سرد بود در اول و خشک بود در دوم و بادانه خوردن
در دماغ آن کویک بود و معده را و جگر را درست دارند و کوشت وی کرده و شانه را نافع بود و یاری دهند و در ادویه
مسلمه چون ده م از وی اضافه کنند و چون بی دانه بود شکم براند و آن نوعی که لاغ بود و قایض حرارت و مکر بود و معده
را قوه دهد و طبیعت بنبد و محرق دم بود و مصلح وی خیار سبز بود و کونید شیر تخم تورک و اسحق کویک حده دم نشاند
و قول اول اصح است و کویک مضروب بکرده و مصلح وی عذاب بود و میویند بر افربه کند و هیچ مضرة و اذیه نرساند الا
مخجور و زاج و مصلح وی سکنجبین بود یا از فواکه ترش چیزی بر سر آن خورند و در سیورید و کویک کوشت وی
چون بخورند موافق قصبه نشین بود و سودمند بود و جبهه سرفه و اگر کوشت وی با فلفل **خلط** کنند یا با آرد
چا و رس و پیض بریان کنند و بعلل بخورند بلغم از دهن بیرون کند و چون پیامیزند با آرد با قلا و کون و ضما و
کنند بر ورم انشین بغایت سود دهد و چون سخی کنند با شراب و ضما کنند بر هر چه در پوست میو شود
مثل جدری و ریشهای شمدیه و غفوت که در مفاصل بود و سرطانات را بیل کند و چون ضما کنند با جاجا و شیر بر
نقرس نافع بود و چون زراخی که جنبه جسفانند زود قطع کنند و میویند غذا زیادت را نکند و در دهن و جلا

موی زخم از جلای آن خشنک بود و اطلاق وی کمتر از طلاوی بود غیر از اینکه میوز موافق تر از آن خشنک بود بعد
و بدل آن کشش است **زینب الجبل** میوزج است و گفته شود انشاده و صاحب جامع گوید حب
الراسن است و این سهو است حب الراسن گفته شد و صفت میوزج گفته شود انشاده و بشیر از آنرا
میوزج خوانند **زینب الجبل** بسیار سی کف دریا خوانند و آن پنج نوع است یک نوع بشکل آنچه فریه بود و ستر
و بوی وی مانند بوی ماهی بود و در ساحل دریا بسیار پیدا میشود و مانند نوع دوم بشکل باخته چشم بود یا
اسفنج و بسیار تحریف بود وی مانند بوی طبل بود و سیوم بشکل کرم بود و ویرامیلیون خوانند
بشیر از کرم ایوب گویند و نوع چهارم بصوف جرمی مانند بسیار تحریف سبک و مؤلف گوید این اسفنج
است و گفته شد و نوع پنجم بشکل مانند فطر بود و در اینج بوی بود و باطن وی خشن بود مانند قیثور و ظاهر
املس و بهترین آن وردی بود که بر روی مایل بود و طبیعت آن گرم و خشک است در سیوم و گویند تر بود در آب
رائع بود چون بسوزانند و با شراب سرخ رنگ که قوام آن قیق بود طلا کنند موی ابرو یاند و خنایر و
جرب و قوبا و بوق و هر علتی که در جلد پیدا شود جهت آن سودمند بود چون با جوم و روغن کل استعمال کنند و بشیر را
صافی کند و کلف سیاه و آنری که در روی و همه اعضا پیدا شود زایل کند و نوع سیوم که گفته شد عسر البول
و سنگ کرده و در محل که در مثانه باشد و در کرده و استسقا و در سپرز اسودمند بود و حیض براند و باقی انواع
آن منفعتی دای دیگر که گفته شد در ایشان باشد و جلاد دندان بدید و موی بردار الثعلب بر داند چون با انگ
یا شراب طلا کنند و انواع زینب الجبل موی بسترند و بر بایند و بکنوع مست که سفید بود و طبیعت گرم بود و تیز و خشنک
در دوم جلاد چشم بدید و باادویه که مناسب بود و سفیدی که در چشم بود زایل کند و قلع آن بکند و این مؤلف
گوید این نوع سفید لیس جانوری در بایستی است و مقدار مستعمل از زینب الجبل از دانه کی تا دو دانه بود و مضر بود بر
و مصلح آن کثیر بود و گویند مضر بود بر و حواس و مصلح وی روغن کدو بود و بدل وی بوزی وی جرق قیثور
بود و اگر خواهند که ویرا بسوزانند در دیکه کل ناخنه نهند و سروی نهند و شکاف آن بگیرند و در تون حمام میان
آتش نهند تا ناخنه گردد و بیرون آورند و بر دارند از دیکه و بوقت حاجت استعمال کنند و اگر خواهند که غسل
آن کنند مانند اقلیمیا مغسول کنند **زینب الجبل** پیوتانی اذرافین و ادرقی و ادرافین نیز گویند و بشیرانی

غافور و آن کر بر کردنی چه میشود و در دریا مانند نج بود و در میان نی و گیاه یاند و لون وی مانند جراسیوس بود و
بشکل زینب الجبل است و بسیار سوراخ و طبیعت وی در چهارم گرم بود و نشاید که شما استعمال کنند باید که ادویه
با وی خلط کنند که کسر حده وی بکند و قوه وی و اگر محتاج باشند از جهت بیرون شاید که استعمال کنند لیکن از جهت آوردن
احترار واجب بود است سبب شده قوه که دردی است و در سیورید و س گوید جهت جرب ریش شده و کلف
و قوبا و بتر ما و مانند آن بغایت سودمند مد فی الحمله و اسهال بود و نقل مزاج بد که عارض شود در اعضا بار
فراخ شک و عرق النار اسودد و در رازی گوید چشم اجلا بد و ورم پستان ساکن کند چون کوفته بآب
طلا کنند **زینب القمر** جرق القمر است و گفته شد **زینب** بسیار سی مسکه گویند و بشیر از خشنک بهترین آن تازه بود که آن
شیر میشی گیرند و طبیعت آن گرم و تر بود در اول و تری وی زیاد بود منضج و محلل بود اگر بر بدن طلا کنند بدتر
فریه بکند و غذای وی بدید و جراحات اعصاب را سودمند بود و ورم بن کوش و در بیست و دهنی و اگر بر لثه
کو دکان مانند سودمند بود جهت زود رستن دندان و همه در حاکم در دهن بود منضج دید و چون با غسل
خلط کرده لعق کنند سودمند بود جهت خونی که از شش جلا شود و ذات الجنین و ورم شش را بغایت نافع بود
و بدان حقه کردن و در حای صلب که در رحم و امعا و انشین باشد سودمند و در ریش روده و اگر باادویه بود که
نافع جراحات باشد بود که در اعصاب و فم مثانه باز دید آید سودمند و در ریش پال کرد اند و کوشش آن بر و یاند و دفع زهر
بکند و چون برگزند که افعی مانند نافع بود و سرفه سرد و خشنک را بغایت سودمند و خاصه چون با شکر و مغز بادام بود
و شش و ذات الجنین را بغایت سودمند و بد و منع چون زیادت بکند چون پانزده درم از وی با غسل بخورند
و بسیار خوردن وی مصلح بود و مضر و مغنی و مصلح وی چیزهای قاضی باشد و گویند مصلح و فانی قندی بود و نا
نافع بود جهت خست و خلج و قوبا و سعه خشنک و خشنک چون بدان مالند سودمند بود و حرقه مثانه را مفر
نافع بود با پیخته نیم خشت و آنچه تازه بود در بعضی ادویه بدل زیت بود و در بعضی بدل شحم و دغان وی یعنی دو
وی چون بکیرند از جراح مانند دوده روغن بر بزرگان طریقه در ادویه چشم استعمال کنند محقق بود و قیضی اندک
در وی بود قطع سیلان ماده چشم بکند و ریش آن پال کرد اند زود و بحال صحت آورد **زینب** نوع از طبیب است
و آن عقیقت که از میان پای جانوری گیرند بشکل کره اما سروی کوچک بود و آنرا کره زینب خوانند و طبیعت

وی کرم بود در سیوم و معتدل بود در رطوبت و پوست و بوییدن آن و مالیدن صداع سرد و در شقیقه
 و زکام را نافع بود و اگر یک قیراط از آن در ده م شرابی که مفرح بود بکوبد و پاشد خاصه خفقان را
 زایل کند و ضعف دل هم درین عمل بغایت کمال بود و اگر زنی دشوار زاید یکم از وی و یکم زعفران در مرقی مرغ فربه
 کند و پاشد از این آسان گرداند **زبل** بسیار سی سرکین کونید و مختلف بود بسبب اختلاف حیوان و اختلاف
 اشخاص یک نوع تنها خاصه انسان و جمیع زبلها محتل و مسخن و محقق بود و همه مفصل گفته شود **زبل الاطفال**
 آنچه اول از طفلان برون آید بستاند و خشک کنند و سخی کنند با تخمندان و رقی ما میثاق و تخمندان نبات و در ختم کنند
 سفیدی زایل کند و زردی و زردی زبل طفلان آن بود که محفوظ بود از تخلیط و غسل بسترشند و بدان خشک کنند خفایا
 و رجه را نافع بود و یاد حلق و مندهمین عمل کند تخمین کسی که تورم حلق پیدا کرده باشد و نزدیک مرگ بود و احتیاج بقصد
 باشد از خنثی سخت چون زبل کودک خشک کرده و غسل معجون کنند و بر حلق وی طلا کنند بغایت کمال نافع بود و مجرب
 و باید که غذای کودک سه روز تر مس یا نان نشوری دهند که بنجک خوشتر کرده باشند و شرابی که اندک مزاجی داشته باشد وی
 دهند سه روز بیایی و غذای معتدل و روز چهارم زبل وی بستاند و خشک کنند و نگاه دارند تا وقت حاجت تخمینی
 اگر غذای وی کوشش مزاج و دراج بخته آب بود سودمند و باید که از غذای که رطوبت بسیار داشته باشد نگاه دارند
 در فعل و قله نقی مانند زبل کلاب بود و زبل اطفال بزرگترین تر یا کسی باشد بچکان زهر دار بوی زده باشد و زبل
 انسان چون خشک کنند و با شرب یا غسل پاشد سودمند بود و جته بهای دایره و گردنکی جانوران و ادویه که کشته تلف
 کنند و بر قانرا نافع بود و قطع اسهال بکند و چون سخی کنند و بر موضع عقبه بپاشند زایل کند **زبل القلق** سرکین
 لعل چون پاشد مندرج راسودمند بود **زبل الجراد** سرکین ملح بهق و کلف زایل کند باذن الله **زبل**
الحرون والبول سرکین عضایه لون را نیکو گرداند طلا کردن **زبل الخطاف** سرکین برستوک سفید چشم زایل کند
 انشا الله تعالی **زبل الکلاب** بهترین وی آن بود که از سگی گیرند که استخوانی خورده باشد و آن با غسل نافع بود جبهه ریشها
 کمن و تخمک بدان کردن خنثی را زایل کند و جته دفع اسهال شامیدن با شیر سودمند بود خاصه چون در سطر یا بود و جته
 قویج بدان حقه کردن با آب کرم نافع بود و دیقورید و سبک بید سرکین سگ چون بگیرند در تابستان بعد از غروب ستاره کلب
 و خشک کنند در سایه و با شرب پاشد یا آب شکم ببندد و سرکین سگی که استخوان خورده باشد آنچه سفید بود و خشک کنند

و کنده نباشد از خشک کنند و نگاه دارند و چون خواهند که استعمال کنند جته درم حلق و خنثی بغایت سخی کنند
 و بادویه که نافع بود بدین زحمت و اگر با ادویه که محلل بود خلط کنند و در میان بکوبد و پاشد **زبل الفیض** بهترین
 سرکین کرک آن بود که از جاکیرند و سفید بود و در وی استخوان و موی بود قویج را نافع بود خاصه چون آن کرک
 استخوان خود میاشد بغایت کمال نافع بود و مجربست و مفید و اگر تردید خاصه پیاز و زمین خاصیت دهد
 و اگر در پوست یاق یا در پوست کون گیرند و پیاز و زمین بر سیمانی از چشم کشی بود که بعضی از وی کرک خورده باشد نیکو بود
 و این مرض را **زبل الزرور** سرکین کونینک بهترین آن بود که از زر زوری گیرند که برنج خورده باشد و با بوق
 و کلف را سودمند بود **زبل العصاره** سرکین کجشک یا کشته و زایل کنند کلف از وی بود چون با
 لعاب دهن بپوشند و بر نایل طلا کنند زایل کند و نایل بشیرازی کون خوانند **زبل الرخه** سرکین مردار خوار چون
 دو کنند در شیب زن یکم بپندارد و چون بازیت پیا میزند و در کوش بکشد کوی و کوانی کوش را نافع بود
زبل الحام سرکین کبوتر کرم تر از همه سرکینها بود سر مرضی سر که بود با آرد جو چون پیا میزند محلل بود و چون
 با سر که پیا میزند خنثی را سودمند بود و خاصه چون بزرگتان کوفته با وی اضافه کنند و چون با غسل و بزرگتان خلط
 کنند و در حمال صلب منفجر گردد و خشک بپاشد که حادث شود از آتش فارسی و چون بازیت پیا میزند سوختگی
 را سود دهد و سرکین کبوتر که در جایها و حریمها دارند بغایت کرم بود و سرکین کبوتر صحنای و کوهن حده و سخت
 تر بود و سرکین کبوتر در بسیار مرضها مستعمل کنند خاصه با خمخ حرق کوفته و بخته یا با خردل پیا میزند و مستعمل کنند
 و در مرضهای سرد که احتیاج بسخو نه بود و قوبا و درد مفاصل و سعه و در شکم و درد کرده را نافع بود و چون
 با آرد جو پیا میزند و در آب بزنند و اندکی قطران اضافه کنند تا مانند عرم کرد و بر برص نهند بکشان پاره و سه
 روز نکند و بعد از آن بردارند و دیگر یاره تازه بپاشند سودمند بود و جندان این عمل بکنند که زایل کرده اند
 و اگر با آب بپزند و کسی را که عسر السولی بود در آن نشینند بغایت نافع بود و جته در شقیقه طلا کردن سودمند
 و چون با سر که برستوک سفید طلا کنند سودمند بود و تخمینی اگر با سکنجبین پاشد و سرکین کبوتر سرخ خون و درم
 از وی و سه م دار صینی پاشد سکن کرده بریزند و چون بسوزانند در فو قه کتان تا مانند خاکستر شود
 و بازیت پیا میزند و بر سوختگی آتش طلا کنند نافع بود و کونید سرکین کبوتر که بزرگتان خورده باشد سکن کرده بریزند

و این مرتبت و سیمین کبوتر در حقیقت قویج نافع بود **زین الفیل** چون زنی به چشم پاره بخود برگیرد هرگز آبتن نشود
 و اگر بخور کنند صاحب تب کمین را نافع بود **زین الفیل** سکرین اسب همان عمل سکرین نمکنند **زین الدجاج** سکرین
 مرغ اگر دود کنند سودمند بود جهت درد دندان و موافق کسی بود که فطر گشته وادویانی گشته و خورده باشد و اگر با سکر
 پاشانند خنق را غلیظ نافع بود و اگر با شراب یا با سرکه پاشانند قویج را بکشاید و مجرب است **زین جود** نوعی از زهره است
 و طبیعت آن سرد است در دوزخ خشک در اول با صبره رافق دهد و دیگر منافع وی در صفت زهره گفته شود
 انشا الله **زین القواریر** مسخو نیا است و گفته شود اسب است **زین جوب** کثوث است و گفته شود **زین جاج** پارس
 ابکینه گویند و طبیعت آن گرم است در اول و خشک است دوم مویر بر دینا چون بار غن زینق طرا کنند و دردی
 قیض و لطافتی بود و سفیدی چشم را بکشد و در سنائی پیوراید و چون لبوز اند در عمل اقوی بود و آنچه سوخته بود
 سخی کرده سنگ کرده و مثانه بریزند چون با شراب پاشانند و اگر غیر محرق مستعمل کنند باید که بغایت سخی کنند
 و استعمال کنند و صفت سوختن وی آنست که سخی کنند و بر روی صغیر از آتش بکشند که سر آن کوشوده بود و آتش
 فح در شیب وی کنند مقدار سه ساعت و دایم تحریک آن کنند بعد از آن سخی بغایت مستعمل کنند **زین دوار** جدوار
 و گفته شد **زین باد** بزبان هندی بخور خوانند و بزبان اهل ملک عراق الکافور و وی بخیست که از وی بوی کافور می آید
 چون تازه بود و بلفظ دیگر سطوا خوانند و در طعم وی تلخی بود آنچه در تری بخار دپارده کنند و بگوشتانند تلخی وی کمتر بود و
 پاره نکرده باشند تلخ و تر بود و آن نیکوتر بود و طبیعت آن گرم و خشک بود در دوم تا سیوم و گویند در اول محلل یا غلیظ
 بود خاصه در ارحام و بدتر از آن که قطع بوی سیر و پیاز و شراب بکند چون در آتش گیرند و تی بپزند و گوشتی که از آن
 سودمند است بجای که نرد یک بچوار بود و شکم بپزد و معرقه و مقوی دل بود بخا صیت قوه قبض و تلطیف و ادا و
 تریاقت کبار بود مقوی روح بود که در جگر باشد و مسهل بود و شربتی از وی یک م باشد و بول براند و سودمند بود جهت
 مرضهای سوداوی و خفقان دل و فسان فکر و غم و خسته و در بیشتر منافعه مانند در دوزخ بود و معده ترا خشک گرداند و
 چون در دهن گیرند و بدان امان کنند کنند در دندان نافع بود و نگاه دارد و بوی به از دهن را بکشد خواه که از ریج بود
 و خواه که از سبب غذا و این زهر آورده در خواص که چون تر بود و بگویند و در شیب پای مالند هر علتی که در سر بود را بکشد
 از صدایع و شقیقه و امثال و چون در خانه بخور کنند مویر بگزیرد و باز گردد و اگر صاحب داء الفیل طرا کنند بر قوی که

زین الفیل

و بیشتر از آن که گویند موافق بود و اگر یکی خورده است بزنی از وی سوراخ کنند و پیاز بزنند بر حقوی کسی که شمشیر
 منقطع شده باشد از علتی نه آنکه طبیعی بود بحال صحت باز آورد و انتشار حاصل شود و صاحب نهیها گویند بسیار
 خورند وی مضرب بدل و مصلح آن قویج بود و صاحب قویج گویند مصلح وی سنبل الطیب نبات بود و بدل آن نه
 رازی گویند در مواد ای گزند که جانوران و بادای غلیظ یک وزن و نیم آن در دوزخ و چهار دانگ وزن آن اطرا حشوق
 بری و نیم وزن آن دانه اترج و گویند بدل آن شیطرح و راسن است **زین درخت** گویند درخت اترج است
 و مولف گویند درختیست که در ولایت کازرون بسیار بود خاصه در بشا و در ورق وی بودی ریتون مانند و کل
 وی مانند قرصی است زین بود و در وقت انکور شکند و ورق وی چون سبز بود بگویند و عصاره آن پاشانند عرق
 و عسر البول و طممت را نافع بود و خون بسته از مثانه بیرون آورد و گویند که جانور را از اسودمند بود وی مضرب بمانند
 و مصلح و حب الاس و ملوط بود و بدل آن بوزن آن قنطور یون باریکت و بوزن آن تخم خیار زده و بوزن آن حب الایرج
 و گویند بدل آن نیم وزن آن زعفران است **زین دود** مدح زراوند مدد خوانند و معروف بود بشامی و وی ماده بود
 پیارسی زراوند کرد خوانند و بپزند که بخور گویند و زراوند نیز هم بخور خوانند و بهترین آن بود که بلون زعفران بود و بپزند
 فریب باشد و طبیعت آن گرم است در اول سیوم و خشک است در دوم و گویند که مرمت در دوم و خشک است در سیوم
 روی را اقوی بود و الطیف از طویل نافع بود جهت ربو و صرع و وسواس و فواق و چون دوم از وی پاشانند نافع بود
 جهت گزندگی جانورانی و ادویه کشنده و جذب سستی و شوک و سهام چون ضما کنند و از اعضا بیرون آورد و بهیج را سود
 دند از اجلا و مدد دفع احلاط بلغمی و حراری بکند و قوه سمع بدهد و ریشهای بد پاک کند و گوشت بر ویاند و جگر گوش
 پاک کند و درم سپرز و هین عضله و در دپلو چون پاشانند نافع بود و در سماع و معده را از احلاط بد پاک گرداند و
 در دسر و شقیقه که از سردی بود سودمند بود و برقان صفاوی و بلغمی چون بپس پاشانند و در دوزخ و کین و عرق النسا
 و نفوس و فاج و درد دای خرمین را نافع بود و صاحب منهای گویند مضرب و پسر و مصلح وی غسل بود و صاحب
 نوتیم گویند محقق اعضا بود و مصلح وی روغن بنفشه و کدو بود و مقدار مستعمل از وی یک م یا دوم بود و
 و بدل وی بوزن زراوند و دود آن بسیار است و نیم وزن آن قنطاریق و سخی بن کران گویند بدل آن زراوند مدح
 یک وزن و نیم زراوند طویل بود و گویند بدل آن راسن است و گویند بوزن آن زراوند طویل و نیم وزن آن ریوند

صیتی **زراوند طویل** شجره رسم خوانند و از سطو خیا و از سطو خیا نیز گویند و اهل اندلس مسقار و مسقران
 نیز گویند و بیونانی ذکر خوانند و در قسطو لطیس گویند و وی بر بود و بهترین آن ستر بود که هم رنگ زراوند در ج
 باشد و از انگشت ز ستر تر بود و طبعوت وی گرم است در سیوم خشکست در دوم گوشت بر دایند و صحر و کر از را
 انشامیدن بغایت سودمند بود و لون را صافی گردانند و سپرز را پاک کنند و احشای را نافع بود و در یشهای تر عطر
 سنده با صلا و آورد و دندان و سن دندان پاک گردانند از طبعی که در آن بود و اگر کوفته لبه که لبشند و بر سپرز
 طلا کنند بغایت نافع بود و اگر با سبکی پی پاشا مند و ضا کنند که رنگی عقرب و هم جانوران و ادویه قتاله
 بغایت سودمند بود و چون با فضل و مر با شامند بقسار پاک کنند از فضول بسته که در رحم بود و حیض براند
 و یک پیردن آورد خواه مرده و خواه زنده و اگر زنده از وی بسازند وزن خود بکیر و همی عمل کند و کرم دراز
 و حب القرم بکشد و اگر بار دغی بر بدن طلا کنند شپش بکشد و حبه تبنا نافع بود و موده را سود دهد و چون
 یا ایرساد غسل پاشا مند یشهای غیری را هموار کند و بصلی آورد و اسحق گوید مضر بود بیکرم و مصلح وی
 غسل بود و بدل آن شیطی است و گویند بوزن آن زربنا و در از وی گویند بدل آن در نفع از ریاح و تحلیل الجبهه
 و سپرز بود بوزن آن زربنا و نیم وزن آن از روت **زرنک** انبر باریس است و کفقه شد
زرنج ألوان آن انواعست زرد و سرخ و سبز تیره و نیز سفید بهترین آن زرد بود مانند طلای زرد بر
 که بوی کبریت از وی آید از منی که صفیهای بروی یکدیگر باشند و بلون زرد بود طبعوت آن گرم و خشکست
 در سیوم سوزنده بود و در وی قبضی محض بود و لذت و گوشت زیاد بخورد و در یشها و موی بستر و با پی
 بر جاحت نهند سود دهد و سحفه تر و اگر بازفت بر موضع که خون مرده بود بسبب ضرب طلا کنند نافع بود و
 بار دغی کل جبهه بوسیر و اگر در موم روغن کنند خاصه زرنج سرخ نافع بود جبهه ریش بینی و دهن و اکل در وی بود
 و جوزی گوید زرنج سه نوعست زرد و سرخ و سفید نوع سفید کشته بود و زرد بر موضع که خون مرده بسبب
 ضرب چون طلا کنند آثار آن ببرد و نوع سرخ در فلیقیون نیکو تر بود و اسحق گوید زرنج زرد چون سخی کنند
 و در میان شیر کنند هر کسی که در آن افتد ببرد و نوع سرخ چون سخی کنند و بصار به پنج تربشند و بر شیب بغل طلا
 کنند بعد از آنکه موی بر کسده باشند هرگز دیگر نرود و دیسقوید و گویند قوه زرنج سرخ مانند قوه زرنج زرد

بنی عمران م

و چون بار تیج پیا میزد و از الشلب از این کند و زرنج بر اعضا طلا کردن کلاف آورد و مصلح وی آن بود که بعد از وی برنج
 و خسو طلا کنند و زرنج مصعد کننده بود و از خوردن وی بهمان عارضی شود که از خوردن شک که آن سیم افکند است و اگر
 باین آنرا زرنج سفید خوانند و مدوا و این رنگی زرنج مصعد خورده باشد بقای آب گرم و در دغی کنند بعد از آن آب
 گرم و جلاب و روغن و کخیج و باروغن با دام و شیر تازه و لعابات دهند و رازی گوید بدل زرنج سرخ
 سرخ نیم وزن آن زرنج زرد بود و صاحب تقویم گوید زرنج معفن اصطلاح بود و مصلح وی هلیله زرد
 بود و مقدار را خود از وی نیم م بود و تشویه کردن زرنج حبان کنند که دیگری نوکوتازی بستانند و بر سرش
 نهند و زرنج در آن کند و دایم تحریک میدهند تا آن زمان که آن تغییر کنند و بر این شود و بعد از آن فرو گیرند و
 سرد گردانند و سخن کنند و بوقت حاجت استعمال کنند **زرنب** رجل الحراد خوانند بیارسی سرور
 کستانی گویند طبعوت آن گرم و خشکست در آرد دوم بغایت مفر و مقوی دل بود مانند زربنا و بسبب
 عطری که در وی هست و لطیفی و قبضی تقویت و تفریح زیاده ترده چون مار و دغی کل یا آب و روغن
 بنفشه سحوط کنند و در سر که از سردی بود سود دهد و از تری نیز و در قوه مانند سلخه بود و کباب موده
 سرد را و جگر ضعیف را سودمند بود و اد جاع اعصاب نافع بود و شکم بیند و مصلح وی جلاب
 نیم گرم بود و بدل وی در صینی بود و گویند سلخه و کباب و گویند بدل آن همیل است و گویند قوه **زرنج**
 است لیکن لطیفتر از است **زرنک** و در که آب خنس است و صفت آن در باب عینی و در زعفران
 گفته شود **زرنج** ابله مبارک است بزبان سریانی و گفته شد **زرقودی** رجل الغراب است و گفته شد **زرنج**
زرنج ریاس است و گفته شد **زرقون** سلیقون گویند و آن سرخ است و در باب سینی صفت سرخ
 گفته شود **زرافه** حیوانست که ویرا شتر کا و پلنگ خوانند و در خود حیوانات صفت وی گفته شود
 گوشت وی غلیظ بود و سود انگیز **زرنج** کل نباتت که در کوستان جوز جان می باشد و بشیرازی
 از آن فرک گویند و بجهت رنگ زرد صباغان مسعی دارند **زعفران** جاری خوانند و حبا و در بهقان
 و کرک و شعور الصباقل و خلوق و بهترین آن تازه بود که بغایت سرخ رنگ بود و تیز بوی و از ولایت
 فارسی از کوه کیلو به خیزدان نوع بهترین انواع زعفران است بعد از آن خراسانی که معروف بود به پیکندی

بعد از آن در دواوری و زعفران فرنگی که آن مشهور بود لمصر بیشتر قلب بود و طبیعت زعفران گرم است در دواوری
 و خشک است در اول و فو لنس گوید گرم است در دوم و خشک است در اول و در وی قبضی بود و محل و منبج بود و در
 عفونت و بلغم بود و مقوی احشاء و لوثر انیکو کرد اند و جلا چشم بدید و تار یکی زایل کند و آب رفتی وی باز دارد
 و چون بشیر زنان در جنم کشند و چون باد ویه خلط کنند که مناسب بود و پیشا منده حبس داند و دفعی نافع بود
 و ضا کردگی از وی چون مستعمل کنند در درج و مقعد را نیکو بود و وی مقوی دل بود و فرج و مقوم و بایه را نیکو بود
 و بر انیکو و بول بر اند و سده جگر کشاید و چون بازنده نیم مرغ زنی که دشوار زاید پیشا منده مقدار در دوم در ساعت
 بار بند و این مجرب است و صاحب منبج گوید یکدم تمام بود و چون با شتر آب پیشا منده بغایت زیادت کند و تفرج
 بخشد تا جایی که گاه باشد که از بغایت فرج بدیوانگی کشد و وی دافع معده بود بسبب عفو صحت که دارد و مقوی معده بود
 و جگر و مقوی آلات نفس بود و قوت نیست بدید و در وی و رگبندی را نافع بود و مقوم و بایه بود و مثانه و کرده را پاک
 کند و سپرز را بغایت سودمند بود و چون بپزد و آب آن بر سر ریزند بچوانی را نافع بود که سبب آن بلغمی بود شور بود و در حرما
 گرم که در بن کوشی باشد و حمره چون بدان طلا کنند نافع بود و اگر باد ویه خلط کنند نفوذ آن ادویه در جمیع بدن بکند و در
 سر که از سردی بود و شقیقه را سودمند بود و اصل وی چون با شتر آب پیشا منده بول بر اند و سر تی از نیم بود تا
 یکدم و اسحق گوید مضر است لبش و مصلح ایسون بود و مسطورس گوید مصلح و معنی بود و مصلح وی عصاره زرشک بود و
 صاحب منبج گوید مصلح هواس بود و مصلح و معنوم و چون سهی از وی آب پیشا منده کشنده بود و تفرج و مسج گوید
 هر ضم طعام بکند و رازی گوید اشتها طعام ببرد و معنی بود و در خواص آورده اند که زعفران بود سام ابروی در احشا
 زرد و و رازی گوید بدل آن بوزن آن قسط و بوزن آن دانه ابرج و دانه نیم آن سبیل بود و شش یکی آن قشور سلخه و حساب
 منبج گوید بدل آن بوزن آن قسط و دانه نیم آن قشور سلخه و گویند بدل آن دو وزن آن خلط و نقل و غش زعفران بود
 زعفران حبلی تغای بر تی خوانند و ایچ نیز گویند و اروینا و ذو ثلث حبات خوانند و درخت وی افک خوانند و زعفران شیرازی
 کس گویند و جالینوسی را اهل ملیون خوانده است و بهترین آن سرخ بود و آن بستانی است و گفته شود انشاده بخاری اقل نوع زرد
 طبیعت آن سرد و خشک و قابض بود و قاضی تر از سبج معده را نیکو بود و شکم ببندد و بول نه بندد و مسکن صفرا و خون بود
 و قی باز دارد و قوه معده و جگر گرم بدید و صاحب تقویم گوید غذا بدن بدید و در اول الفیل را سودمند بود و یک مصلح و مخرج معده

زعفران

و مصلح وی کلشکر بود و صاحب منبج گوید در دوا و اسه م مستعمل بود و مصلح بود و قوی لجه آورد و کرده را بدید و مصلح
 وی ایسون بود و اولی آن بود که بغایت رسیده بود زعفران بستانی منبج بود و خوانند پیش از وی کس گویند بهترین
 آن رسیده بود و طبیعت آن سرد و خشک بود و گویند تر و مولد بلغم بود و معده و کرده را بدید و مصلح وی را
 زیاده بود زعفران الحید صد الحید است و زعفران الحید هم گویند پیش از وی زنی که این گویند و آن از آهن گیرند صفت
 لبنا منده سونش آهن و از ابروی صغیر کند و نم کنند آب و بنهند تا خشک کرد و بگوید آنچه مانده باشد دیگر بار هم کنند و
 و بنهند تا خشک کرد و بگوید تا آن زمان که همه زعفران شود و انواع ساقش بسیار است این نوع که آسان بود گفته شد و طبیعت
 وی قابض بود و سرد و چون کمن شود گرم و خشک بود در دوم چون زن بخورد بر کبر فطخ خون رفتی بکند و چون زن پیشا منده
 منع آبستنی بکند و چون با سر که پیامیزند و بر حمره و بر بثر یا بیند آیند سودمند بود و حمره را خس که بر ناخن بر آید که آنرا
 بشیر از وی خوی درد گویند نافع بود و خشونه اجفان و بوی که رسته باشد در مقعد سودمند بود و بنی و دندان محکم کند و
 دارد و چون بر نفوس بیند آیند نافع بود و موی بردار الثعلب بر دایند زعفران حمره و سفید است و در میم گفته شود
 انشاده صفت انواع مروز زنت رومی سه نوع است بری و جوی و حبلی بهترین آن براق صافی بود پاک ایسونس
 و طبیعت آن گرم و خشک بود و عرق الفسار اسودمند بود و نفوس و مفاصل و فاج و باد های کسرد و در دانه و زانو
 تا رانافه بود و جذام را طلاء کردن بغایت سودمند بود خاصه چون ادمان بران کنند و مقدار یکم تا دو م مستعمل
 و اسحق گوید مضر است لبش و مصلح آن کثیر بود و بدل آن حاشیه است و علق و گویند بدل آن قطران است زنت
 یابس زنت تر است که خشک میشود و طبیعت خود و آنرا بوسه فاس خوانند و بیشتر از ینبوت و رز زکیرند و ینبوت
 خنوب است و از صنوبر است که بر غنیمت و طبیعت آن گرم است در اول و گویند در دوم و خشک در دوم و
 جالینوسی گوید گرم است در سیوم و وی خشک تر از زنت رطب بود و نافع بود و ریشهای فاشند از رطوبه پاک
 کرد اند و ریشهای سرد و کوشش در ریشها بر دایند و مفتوح و محتل و ملین جراحات بود و بر موضع ضرب طلاء کنند سود
 دهم و منبج و رجمای صلب بود زنت رطب زنت تر است و آن روان بود و در رجمای کنند تا آن قیل قیر است
 و از ینبوت و غیر آن گیرند از انواع صنوبر و زنت نزدیک بقطران بود و در غنی وی راقا لا و آن خوانند و آن جنان گرمند
 که زنت در خجینی بر پا لای صوفی پاک پیایزند و بخاک که بدان متصاعد شود چون بسیار کرد آن صوف را افشارند

در ظرفی یا در قلع انبیب نهند تا بکند و از او غنی زفت خوانند چون با آرد جو بردن آفتاب صفا کنند موی بر ویانند و اگر بر خنیا
 زیر نهند نافه بود و منفعه اخلاط غلیظ بود و بر من ناخن برود و ملین و در حوائج صلب بود و قوی باز آید کند و چون باشد که بخورند
 سینه را یک کند و اگر بر ریش چهار پاییان و جرب ایشان بیند آید سودد و اگر چند توست بر هر عضو که خواهد طلا کنند
 فربه کردند و بر شقای پای طلا کردن سودد و هر منع نفث دم بکند و مسهل بود و شریف گوید چون زفت تر حقه کنند که رنگ
 مار و عقرب را نافه بود و چون میان سرتراشد کسی که علق فرو برده باشد و بدان روغن یا قطران جو کند علق بیرون آید از
 حلق و صاحب نهال گوید چون بکیرند از روغن وی تاده م و با غسل پاشا مانند تر یک زهر را بود و گویند که افعی طلا کنند
 سودد و چمن بود و دوده وی مژه چشم را بر دایند و ریش آن را بکند و در قوه مانند دغان کند بود **ز فیرف** بزبان انگی
 عنایت است و گفته شود انشا الله الرحمن **اللابیه** شیرازی ریشی خوانند و حلقه نزن گویند و آن سبکتر از لوزنج بود و قطعا
 یف زد و تریمضم شود و سره تر را سودمند بود و در طوبت سینه و شش و موله سخونت بود و مصلح دی آن بود که بعد از
 وی سبکچین خوردند یا انار میخوش و سده هکرتو کند کسی را که مجاری هکرتو تنگ باشد **ز قرد** در سطوطا الیس گویند زهر
 زهر قرد و دیگر جنس اند و در معدن زرا از مغرب زمین خیزد و طبیعت وی سرد و خشکست و خاصیت وی آنست
 که چون پاشا مانند بوزن همت حوازه کند که جانوران زهر دار و سمهای کشنده خلاص یابند و باید که پیش از آنکه زهر در وی
 عمل کند پاشا مانند از حرا خلاص یابند و موسی نیز در پوست را بکند و صحت یابد و اگر از وی کردن نبندی سازند یا بکنند و
 با خود نگاه دارند دفع صرع بکنند چون پیش از آن زخمی نگاه داشته باشد و چون کودکان خرد پیاد زنده خاوه در زان که
 بزاید از صرع این بکنند و این ماسویه گویند نافه بود و همه خون رفتن و اسهال چون پاشا مانند یا پیاد و نیزند و مجبول گویند چون
 حله کرده پاشا مانند هدام را نافه بود و در حواصی آورده اند که چون افعی بر زمین خرد و فایق اندازد آب از چشم وی روان
 گردد و آنکه گویند که کور شو خلافت و چون سخی کنند و با دویه حبه سعه استغلی کنند بغایت سودمند بود و دمان
 نظر بدان کردن که می خیم زایل کند و این مولف گوید در کتاب احجار آورده که زهر جوهریت شریف نفیس حجر معدنی
 بلون سبز شفاف با طراوت و معدن او در حدود مصر است در شرقی بلاد صعبه در زمین سودان میان رود نیل و
 بحر قلم در کوه مقطم کعبه و مدینه قوس و زهره انواع است بی رنگ ققام رنگ و کم رنگ کم قیمت که اخلاص اجناس
 زهر است صافی بونی گویند و تدریج و ترتیب پالای رود تا به تمام رنگ رسد که آنرا ذبابی و ریحانی گویند و بعد از

و سلقی و زنجاری و صیقلی و ظلمانی و آسی و اصم و کرانی و سیکو ترین انواع زهر ذباب است که مثل جناب مکس تقوی در و
 می در فشد و بلون در جلد اطراف شعاع می زند و ریحانی آنست که در طراوت و در شتی بیکر کجانی مانده بود و
 سلقی آنچه بیکر جفند تازه مانند زنجاری و زنجار مانده و صیقلی مصقول بود و ظلمانی تیره رنگ بود و
 صافی بونی منسوب مجعنی و گویند از بهر آنکه در دست از زهر بجان بون ماند و آسی مورد رنگ و کرانی مثل کند نا
 سبز و اصم سفیدی تیره که آن دون انواع فرود است و قرب و همت زهر در همت بیشتر بود و ذبابی و ریحانی
 متاع دیار فرنگ است و زهر دسومان سوده شود و زهر شکسته کرد و طاقه آتش به پزندارد **ز جمریت**
 که بدان صید کنند و بیارسی جوج گویند و شریف گوید گوشت وی خوردن و مداومت بدان خوردن ضعیف دل
 و خفقان را نافه بود و زهره وی چون بر کلف و غشی طلا کنند زایل کند **ز نجیل** بهترین صینی بود که آن بزردی
 طایفی بود اندکی و طبیعت آن گرمست در آخر سیوم و خشکست در دوم و این ماسویه گوید گرمست در آخر سیوم
 و تر است در اول سودمند بود و دهته سده که در هکرت پیدا شود از سردی و تری و مجامعت را قوه دهد و محلل ریا
 غلیظ بود که در معده و امعاء باشد و هکرت معده سرد را نیکو بود و جالینوسی گویند نافه بود و لغوه را و انار را نافه بود
 و مجموع درد ماکه از سردی بود چون با غسل بکشند و با دویای قوی پاشا مانند و فو لیس که بد عرق النساء و قوس و
 فایح و خدر و محمود و سده و مانع و اخلاط بلغم بد را نافه بود و دیو جانسی گوید که حوائج بکشد و صبح امعاء را نافه بود و
 درد سرد و شقیقه که از سردی بود چون سخی کنند با روغن خیری و بر صد غین طلا کنند نافه بود و چون دوم از وی
 با قند آب گرم پاشا مانند سهل اخلاط لزج بود و در چشم کشیدن و خوردن تاریکی چشم زایل کند و خوردن وی
 حفظ پیواید و در طوبت از نواح حلق و سر بزاید و گویند که جانوران زهر دار را نافه بود و در تر معده نشف کنند
 و منی پیواید و بلغم و مژه سودا پیرون آورد و مقدار دوم مستعمل بود و اسخی گوید مضر است حلق و مصلح وی
 بود و بدل وی بوزن آن در فلفل بود یا فلفل سفید و گویند بدل وی یک وزن و نیم را سنی بود و گویند بدل
 وی عاقر قرحاست **ز نجیل الکلاب** فلفل الحما است و ورق وی مانند ورق سپید بوا قناییت زرد بود
 و قضبان وی سرخ بود و بطعم زنجیل بود و زنجیل الکلاب از بهر آن گویند که سکر را میکشد و طبیعت آن گرمست
 در سیوم و خشکست در اول و چون تر بود بگویند با تخم وی و بر کلف وی و غشی طلا کنند زایل کند و اگر بر در حوائج

صلب ضما کنند بکند زنده **زنجبیل** استرغاست و گفته شد **زنجبیل** و زنجبیل بلدی راسن است
و گفته شد **زنجبیل** کلیت سفید و در اندرون وی دوسه شاخک زرد رسته باشد و قد آن شاخ که کل دارد دیگر
بود و زیاده نیز بود و بر شاخ چهار و پنج و شش تپاده زیاده نیز بود و بوی عظیم دارد و برک که برین شاخ مانند
برک مورد بود در آن تر و برک اصل وی مانند برک کاشنی بود لیکن سست بود و صاحب جام گوید زنجبیل
درین لجنی المراتب بالیا سیمین و خط کرده است و صاحب منهای نگو تر گفته است زنجبیل هو السوسنی
الایضی و مولف گوید آنچه محقق است گوشت و اگر گویند زنجبیل نوعی از سوسن است شاید و مولف گوید
رازی زنجبیل است باقی می تواند اهل نیست و خطا و طبیعت آن گرم است در اول معتدل است در تری خشکی
و این مولف گوید زنجبیل دو نوع است زرد و سفید بهترین آن سفید است و خوشبوی تر است **زنجار** بسیار است
زنگار گویند و شیرازی زنگال و پیونانی فسیطوس و معنی آن جرد بود و آن دو نوع است معدنی و عملی و بهترین آن
معدنی بود که در معدن مس حاصل شود و آنرا پیونانی با سفا و نفس گویند و معنی آن دوده بود و طبیعت وی
گرم و خشک است تا جدام نیز بود و خورنده گوشت صلب بود و جرب و بوی برص را سودمند بود و در هر چه ماه
استمال کنند جهت ریشهای پلید که در بدن بود و قوه زنجار مانند قوه مس سوخته بود لیکن زنجار را زوی قوه تر بود و چون
در بینی دمنده کنند بینی را زایل کند و ریش آن و باید که دهس بر آب کنند تا آن جایی رسد و اگر باد و یکه نافع بود جهت چشم
پایمیزند ناخسته و سبیل و سفیدی چشم و جرب و سلاق زایل کند و تیزی چشم زیادت کند و رطوبت آنرا خشک کند
نهایت و بواسیر و ناصور که در مقعد بود چون بار از یانه و روغن کل پایمیزند سودمند و چون با عسل بسروشند
یا با سرکه بپزند سودمند جهت ریشهای اعضای خشک خراش مانند ریش دهس و استرغای الله و ریش بینی و گوش
و بشرو سودمند بود جهت غلظت اجفان چون با عسل در چشم کشند و غبار وی مضر بود محلول و مداوای وی
بشیر تازه و مسکه کنند و وی از جمله سموم بود چون پیا شامند از بهر آنکه چون جگر رسد تفسیح کند و مضر بود بعد
از بهر آنکه مغده عصبی است و از خوردن وی مخص سخت و لذت قوی و تقطیع در احشا و ریش پیدا کند و قوی آورد
و معالجه وی آن بود که جلاب گرم و روغن بادام و لعابات و عرقهای چرب پیا شامند و بدل آن اقلیمیا و نیم
وزن آن زنجبیل **زنجبیل** بسیار سی زنجبیل خوانند و شیرازی صنف و آن مخلوق بود و مصنوع بود و آنچه مخلوق

بود پیونانی مینیون خوانند و آن جگر زنجبیل بود و آنچه مصنوع بود پیونانی فیما را خوانند و آن قنبار بود و آن از کور و نوبی
سازند و آنچه مخلوق بود از کور و چیزی بعد از زنجبیل رسد و تحیل شود و زنجبیل قوت زنجبیل است و سفید است و گویند
بقوه سادج بود و طبیعت وی معتدل بود در حرارت در وی قوی محلی بود و گویند گرم و خشک است در دوزخ گوشت در
ریشهای و یانه و مبره ورم دارد و در حالینوس گویند سرد است در دوزخ و خشک ورم جگر و معده را نافع بود چون
باروغنی و کلایط را کنند و فوسل گویند نافع بود و آنهای که در سر و لب پیدا شود چون با سفید است و رصاص بروغنی کلایط
و بر آن طلا کنند لغایت کمال نافع بود و چون در هر چه کسند سوختگی آتش را سودمند و در اجتهای با صلا آورد و اگر در
کنند بر آن نافع بود و بر ریشهای غفنی و در دوزخ کسند سوختگی آتش را سودمند و در اجتهای با صلا آورد و اگر در
شادانه قطع خون رفتن بکند و وی از جمله سموم قتال بود چون پیا شامند همان عارض بود که از خوردن زنجبیل
و مداوای وی بجزای جرب و شحم و آنچه در مداوای زنجبیل گفته شد و گویند بدل آن مرد سنج است و گویند قوه شادج
است یا سفید است و دوسر است و گفته شد **زنجار** خرا است و گفته در خرا صفت آن لیکن طبیعت آن
گرم و خشک بود در سیوم محلی نفع بود و کزندی عتوب را نافع بود خوردن و طما کردن و محقق بینی بود و جرب
و عکله را نافع بود و مقوی بدن بود و در دیشته و شش را نافع بود و چون با عسل کف گرفته پیا شامند **زنجار**
شیلیم است و گفته شود اساسه **زنجار** زاد و قی است و گفته شد **زنجار** یا سی کیا هیست که بیکر حناملکی مان
و حبلی بود و بستانی بود بهترین آن بود که از کوه پیت المقدس خیزد و آن مشهور بود و بز و فامصری و طبیعت آن گرم و
خشک است در سیوم و لطیف بخار طبع وی چون با آنچر بود جهت دوی گوش نافع بود و مادی که در گوش
بود تحلیل کند و چون با سرکه بپزند و بدان مضمضه کنند و دندان ساکن گرداند و چون با آب و آنچر و عسل
و سداب بپزند و پیا شامند نافع بود جهت ورم شش گرم و در بوسه کمن و نزله که از سر ریزد و خلط و سینه
و دشواری نفس گرم بکشد و حب القرق بریزد و اگر با عسل لعوق کنند سینه عمل کند و مسهل بلغ بود و در التهاب
و در الحیه و ریش روده و عرق النساء را سودمند بود و مقلوب را نافع بود و در دوزخ و سینه و در دوزخ
و در آنجا و سحج امعا و سده جگر و قوی نافع بود و چون خلط کنند مسهل قوی بود و چون با آنچر و نظرون و سیریز
ضما کنند بکند از آن و با نقراب جهت ورمهای گرم ضما کنند سودمند بود و چون با آب **زنجار** ضما کنند بکند برف

مرده که در شیب جنم بود بکدر اند و چون باطنی انچه پاشانند خنای را نافع بود بغایت و لون را صافی و رنگو گرداند و
 چون با شرباب پاشانند چند روز متواتر استسقا و کزندی جانور از آن نافع بود و چون با شرباب پزند و ریخته بپزند
 سودمند بود جهت نزول آب و مقدار استعمل از روی چهارم بود و اسحق گوید مضروب و جگر و مصلح وی صمغ عربی بود و
 گوشت غناب و بدل آن بوزن آن پرشیوشان و هم وزن آن مرزنجوش بود **زوفارطب** و سخیست که در دنیا
 میش از من جمع میشود بسبب کبابی که شیر دارد و آن از توتجات بود و چون بجزند بسبب حدة و قوۀ آن شیر و تخم
 دنبۀ ایشان جمع می شود و باشد که روان بود آنرا پزند و بگویند که هرگاه که ایل افعی را خورد قوت
 طبیعت ایل دفع سمیت است حرکت کند تا دفع صرسم کند بوق بسیار بر پشانی وی جمع شود و کشیف گردد از
 زوفار خوانند و این نوع در قایت قوۀ بود و طبیعت زوفار کرمست در سیوم و گویند در دم و تر است در اول
 محلل او را صلب بود و در شمد چون بر آن صفا کنند و با نوره و انچه بر سر ضما کردن سودمند بود و استسقا را
 نافع بود و جهت سردی جگر خوردن و طلاء کردن سودمند بود و محلل صلابتی بود که در حوالی مثانه و رحم باشد نافع
 بود جهت سردی آن و سردی کرده و چون با حسله و اکلیل الملک پاشانند و زن بخورد بر کبد حیض براند و بچه بیرون آورد
 و چون با پیله مرغابی پاشانند ریش کوش و ریش قضیب و مقعد و رحم و بیامون آن را سودمند بود و تشنج را نافع بود و
 صاحب تقویم گوید مولد صداع بود و مصلح وی روغن کل و سرکه بود و مولف گوید انچه مصنوع بود صنعت آن است
 بستانده شحمی که در میان ران کوسفند بود و حرک آن دردی که کند و بگوشاند با قدری آب جری پهای که بر سر آب آید را
 کند تا سرد نشود از آنرا بردارند و استعمال کنند و گویند بدل آن مغز ساق کاه بود **زهر الحمر** جز از الحمر است
 و گفته شد **زهر** زرباد است و گفته شد **زهره المسح** نباتیت که در شیل مصر بر روی آب بود و در آبهای استاده
 و نهرا نیز بود و در زمینهای شور نیز روید و بهترین آن زعفران رنگ بود بغایت منتن بود و در طبع دی شوری
 و کزندی و محلل و ملطف بود و مصلح ریشهای پلید و ریشهای خورنده و رطوبتی که از کوش آید و چون با آب و شرباب
 پاشانند شکم براند لیکن معده را بد بود و چون با کچن پاشانند صمغ را نافع بود و در غنی الحمر در حدة تلذج مانند
 نمک بود **زهره الخاس** آن چینه است که چون مس بکدر اند و در کوی زمین ریزند و آب بر آن ریزند تا بپزد
 و انچه از من جمع شود آن آب چون گرم شود کفی گردد مانند نمک و آنرا زهره الخاس خوانند بهترین آن سفید بود

و وی اکتال و لذاع و قابض بود گوشت زیاده بخورد و کوی کم شود و از ایل کند چون سخی کنند و در کوش دهند
 و مسهل آب زرد بود و بوسیر را خشک گرداند و در چهار اخلیل دید و ریشهای پلید عفن با صلیق آورد
 و چون با غسل پیامیزند و بدان خشکی کنند و در ملازله بکدر اند **زیتون** انچه رسیده بود در حرارت
 معتدل بود و گویند گرم بود و انچه نارسیده بود بغایت سرد و قابض بود و زیتون سبز بهترین آن بود که تر بود
 و طبیعت وی گرم و خشک بود و زیتون سیاه غذا را زیاده تر از انواع ریتون دهنده و طبیعت وی گرم و خشک
 بود و زود تر از سبز هضم شود و چون با استخوان بخورد کندی حبه ریزد و مرضهای شش نافع بود لیکن خوردن وی
 بچوانی آورد و صداع و خلط سوداوی زوی متولد شود و اولی آن بود که در میان غذا خورند و سر که سر
 بعضی شری می کنند و مقوی معده بود و اشتهای طعام پیافورد و محاموت را زیادت کند و قوۀ ذکر بد و زیتون
 کوبی خشک و گرم بود و آنرا عجم خوانند و زیتون اما انچه نارسیده بود سرد بود و قابض و انچه رسیده بود معتدل
 در حرارت قوۀ اشتها بر دهنده و معده خاصه چون لبره که بود و چون سخی کنند و ضما کنند ریشهای جری پهای پاک کند
 و سوختگی آتشی و زیتون سبز طبیعت را بنند و معده را دباغت کند و قوۀ شهوت غذا بدین خاصه
 نمک سودا سخی گوید چون پنج از آب و پاشانند نافع بود جهت مره صفا و گوید مضروبش و گوید اصلح وی و بعبیل
 بود و عصا زیتون چون زن بخورد بکیر سیلان رحم و خون آن باز دارد و مغز استخوان وی چون با پیله و آرد پیامیزند
 و بر برص ناخن نهند زایل کند و عکالی که زیتون در آن نماده باشند چون بدان مضغه کنند بن دندان و دندان که متحرک
 بود محکم کند و انچه تازه بود و بلون یا قوت بود معده را نیکو بود و انچه سیاه بود و رسیده معده را بد بود و زود
 تباه شود و انچه در عک آب نهند لطیفتر از آن بود که در آب نهند **زیت** پیارسی روغن زیتون گویند و انچه شیرین
 بود از زیتون رسیده گیرند طبیعت وی گرم و تر بود و گرم معتدل و انچه از روی زیتون سرخ گیرند متوسط بود میان سبز
 و نارسیده و انچه از زیتون سبز گیرند از زیت انفاق خوانند و طبیعت آن سرد و خشک بود در اول و گویند در وی رطوبتی
 بود معده را نیکو بود و انچه از زیتون بری گیرند مانند روغن کل بود در اکثر حالات سودمند بود جهت حره و شری و جگر
 و قوبا و صداع و دندان متحرک را محکم گرداند و سبوسه سزایل کند و اگر هر روز در موی بالند و رنگند که زود سفید گردد
 و انچه زیت کهن بود قوت روغن خروع بود و انچه تازه بود گرم بود با اعتدال و میل بر طوبت داشته باشد پس گویند

معدّل بود میان تر و خشکی و شستن و چنان بود در آب بیشتر کنند و پوست بزنند چند نوبت و صافی کنند و جا
لینوس کوبید زیت کرمست در دوزخ و کهن وی چون در چشم کشند تاریکی چشم زایل کند و بر نفس طار کردن نافع بود و آنچه گفته
بود موافق درد اعصاب و عرق النساء بود و با جواب خوردن ده مسمهل بود و با آب کرم آشامیدن و قوی کردن
دفع زهر ماکند و زیت انفاق زیت الاصحی گویند و بهترین آن شیرین تازه بود معده را نیکو بود و بی دندانرا محکم دارد
چون در دهان زمانی نگاه دارند منع عرق بکند و چون در یک مسین کنند و بچونش کنند تا بتوانم آید منفعت وی
مانند حضض بود و مجموع زیتها منع سرما بکند از برانگیزد و در بدن نفوذ کند و قلیین طبیعت بکند و جبهه قوی که
سبب آن از زهر امعا بود یا از سده که عارض شود از ریح بدان حقه کردن سودمند بود و زیت کهن کسی که چشم
وی باد سبب بود یا در اجفان وی رطوبتی غلیظ یابس باد باشد چون در چشم کشند زایل کند و قوه با صره برادر و خوشنای
سفر آید و زیت سیک سال کهن شود و هر چند بکند فاضله شود و اگر بر کزندی عرق کرم کرده باشد در در حل ساکن
کند و بدل زیت کهن گویند و روغن خروع است و کوفتنی فحل در آید و نیت قتال زید البحر **زیتا** ثقل زیت است
و پیونانی امور می خوانند و بر عی عکال زیت و پیارسی در دی زیت گویند چون بپزند طبیعت کرم و خشک بود در
دوم و منفعت وی در باب عین در صفت عکال گفته شود انشا الله **زیت رکابی** زیت انفاق است و اهل عراق
زیت الکابی خوانند بدان سبب که بیشتر می آورند از شام و اهل مصر زیت فلسطینی خوانند و گفته شد منفعت آن در
زیتون الجبشی و زیتون الکلب زیتون برست و گفته شد در صفت زیت انواع زیتون **زیتون الارضی** مازنیست
و گفته شود انشا الله تعالی **زیر فون** نوعی از درخت غیر است در دمشق که بر می دهد و کوبند غیر است و
صفت غیر در عین گفته شود انشا الله تعالی **زیت السودان** گویند زیت الیهان است و اهل مغرب الاقصی
الیهان و ارفان خوانند و درخت آن دو نوع است یک نوع بزرگ باشد خارناک و غران مانند بادام کوهی بود و روغن
از آن میگیرند و بشیرازی درخت و برار جن خوانند و یک نوع دیگر بادام کوهیست بشیرازی بزرگ کوبند و بر عی لوز البربر
خوانند و کوبند زیت سودان غیر زیت هر جا نیست و آن زیتی است که از بلاد سودان آورده و بغایت کرم بود سود
مند بود و جهت درد نا و غلتهای سرد اما منفعت لوز البربر در باب چشم در صفت جلوز گفته شد **زیر گمان** است و گفته
شود الساده **زیر صر** است و آن حیوانیست کوهی مانند طغی بشیرازی و بر احر و اسک خوانند و بشبب اوازده

وصفت و منفعت وی در باب صادر صر گفته شود انشا الله **زیت الیهان** در زیت السودان گفته شد صفت
آن **زیت** پیارسی سیاب گویند و ویرانام بسیار است بلغت کسیر بایان **الغیان** **الغبیض** **الزعرور** **الحی** **الما الشح**
النور **الزود ووق** **الروحانی** **عینی الحیوان** **اللقی** **الحقل** **الدمن** **الالباق** **الفوار** **الروح** **النافذ** **الطیار**
این مجموع بزبان کسیر بایان است بشیرازی حیوة خوانند و این مولف گوید این چند اسم دیگر در دسم بلغت کسیر بایان
لبانی عطارد **نفیدانق** **برق** **تقیل** **رطب جسد** **مار حیات** **عبان** **قیبرل** **ما الشمس** **ملک الارض** **ما المواق**
العبد **الخطایه** **الحیة** **لبن العدر** **انیزخو** دندند نام مصعد باشند این اسما دارد و چون مصعد باشند طلق الحی
قندیل البحر دم رکتبه الاسد نیز گویند و بهترین آن بود که زنده بود و مستعمل گردد باشند و بغایت جمنده بود و اگر در کرم
پاره کنند و بفشارند تا پیرون آید و لون کرباس سیاه شده باشد مستعمل گردد باشند و طبیعت زیت کرم و محرق بود
و گویند سرد تر است در دوزخ و وی مصدع و قابض بود و مقتول وی جهت قتل شیش خصوصیتی دارد و قردان حیوانات
مجنینی بکشد و قردان بشیرازی قند گویند و بار و غن کل جرب و هکذا نافع بود و خاک وی چون طعامی بشیرند موش
را بکشد و چون با سیر که بر جرب طار کنند نافع بود و دخان وی در جهای بد بید کند مانند کرمی و عقل زایل کند و
چشم تاریک کند و لون زرد کند و جستی اندامها بید کند و بوی دهی و خشکی دماغ و در موضعی که دود وی برود مار
و عقرب و کزندگان بگریزند و بگریزند و زیت مصعد گفته بود و اگر زیت کرمی بریزد اختلاط عقل پیدا
کند و باشند که بصیرت و سکت کنند و مد او ای وی آن بود که میلی از رصاص در گوش وی کنند تا زیت کرمی بر جسد پیرون
آورند و آنچه نه مصعد بود و نه مقتول چون پاشامند در حال از شیب پیرون آید و مضرة زیادت نهد کند چون زنده
بود و علاج کسی که زیت خورده باشد مانند علاج کسی که مرده است که خورده باشد کنند و شریف گوید صفة تصعید
بسیار است این یک نوع گفته شود بستانند زیت و پیامیزد بایم وزن آن اسر با قلع و بساید بایم خندان را به خشت
و بچندان خشت بخته و بوزن مجموع غلک بریان کرده و سه را بر هلالیه بسایند و آب حمامی اتجی بران بریزد هسته
است و می ساینند با بغایت سوده کرد پس از بریان کند و در شیشه کل اندود کند با دیکر نوکل اندوده و سرشته
تا تش نرم بریان کند و دیکر بسایند یک روز نیم بجای اتجی و دیکر بریان کند تا تش نرم هفت نوبت جینی کنند بعد از آن
بساید و بشیشه بکل حکمت اندوده کند و تصعید کند سه نوبت تا سفید گردد مانند دانه مروارید و آن سم قاتل

باب در کمال باشد مغوذ ناله **الستین** **ساج** صاحب منباج
 گوید هندی بود و روس بود و هندی را ماهستان خوانند و با لا یثرون و لا یثرون نیز گویند و آن ورقست
 مانند ورق گردان و بر روی آب پیدا شود و آنرا بخی بنود مانده سدس الحما و بهترین آن بود که تازه بود یک روی
 وی بزرگ و خند مایل بود و یک روی دیگر بگیری و در آنکه وی قوی بود و آنکه لون آن سیاه بود بر کتف نقل بود و طبیعت
 ساج گرم است در د و م و گویند تر است و رازی گوید گرم است در سیوم و خشک است در د و م و از خواص آنست که اگر بر
 جامه بر آید از سوس این باشد و اگر در تشیب زبان نهند بوی دنان خوش کند و معده و جگر سرد را سود دهد و در جگر
 مریض و در سپروز و در روده رانافع بود و مقوی بدن بود و مسمی و در معده و بادی که در روده متولد شود و در شکر
 زادن رانافع بود و مثله محتبس را بیرون آورد چون زن بخور کند و چون بر شکم طلا کنند حیض شیر بر آید و مره سودار
 سودمند بود و در دل و خفقان رانافع بود و بول براند و بوی بغل زایل کند و در قوه نزدیک به سنبلی الطیب بود الا
 از وی نرم تر بود و مقدار یک مای مستعمل بود و اسجی گوید مضر است لبش و مصلح وی مصطکا بود و مضر بود بختانه و
 مصطکا و شیراب به بود و بدل وی بوزن و سنبلی الطیب بود و گویند سلجی یا طالیسفر **ساوران** قطار خوانند
 و میخ ساوران پیار سی سواد القضاة بود و ختم الملک نیز گویند بیشتر از سیسک داوران گویند و صاحب منباج گوید
 صفیست و صاحب جامع گوید جبریت مانند ضمیع که در اندرون درخت گردان که محجوف شده باشد یا بند و موف
 گوید آن چیز است که در میان درخت طاجوز مادرخت بطم سهو کرده است و بهترین آن بود که بر سر خن مایل بود و
 آن سرد است در د و م و خشک است در سیوم و گویند گرم است خون را بندد و خوردن و از پیرون ضما که دنی یا بخورد
 بر کف خن خاصه چون سحی کنند و نیم از وی بآب لسان الحمل پیاشند و چون حقه کنند بدان رجم را بهی می عمل کند
 و اگر حل کنند در آب و ورق مورد سبز مقدار ده و سه یا پنج م روغن مورد اضافه کنند و زن موی خود را بدان
 غلاف سازد و بن موی بآب مورد که آن در وی حل کرده باشند تر کنند چندانکه بخورد قوه موی بدید و از تساقط
 منع کنند بجا صیتی که در وی است و اگر پیاشند مقدار نیم مای معده را و اموار ایال کرد اند و اگر بر ورم خصیه
 و قضیب بر سر که خنیر طلا کنند نافع بود و بر بیغورس گوید بجا صیت موی را قوه دهد و خوردن وی گویند مضر بود
 بر و مصطکا و زعفران بود و بدل وی بوزن آن فیله هر چه و دودا که انداختنی **ساج** شریف گوید در خشکیت

در هندوستان و سیج درخت از وی بزرگتر نبود و خوب وی صلب بود و سیاه و طبیعت آن سرد و خشک است چون بپزند
 و در آب مامیثا اندازند و بعد از آن سحی کنند و به پزند و در خنم کنند قوه حدقه بدید و ورم اجفان رانافع بود و چون
 خوب وی حل کنند بآب سرد بر سنگ در بر سر مالند صدراع کرم را زایل کند و تخمینی بر ورمهای صفراوی و دموهای بدن
 بکند از انداختن با آبی که طبیعت وی سرد بود و اگر غرور و روغنی سازند که معروف بود بدین سیاه و غشی
 نافه مشک بدان کنند و در آن عوض کنند و پیدا نباشد الا وزن آن زیاده کند و نشانه خوب وی چون پیاشند
 کرم از شکم بیرون آید و بوقی که در وی موجود است **سانقه** پر شا و شانت و گفته شد **ساکنت** بزرگ
 است و گفته شد **سام ابرص** هر از خوانند صاحب جامع گوید ورم است و سهو کرده است و زخمه سم هملک است و سام
 ابرص مودی نیست و بیشتر از مای ترنگ خوانند و با صفهانی مالوالی و طبیعت آن گرم و خشک است و بهترین آن بود که در
 بستنا بود و چون بشکافند و بر کنند کی عقب نهند در د ساکن کند و گویند چون خشک کنند و بازیت پیامیزند و طلا
 کنند موی بر سر کل بر و باند و بول وی و خون وی فتق کودکان را بغایت سودمند بود و چون بپزند و در آن نشینند
 و تخمینی بول وی و خون وی با قدری مسک در سوراخ قضیب کودکان چکانند بغایت فتق را سودمند بود و جگر وی
 چون بر سوراخ دندان نهند در د ساکن کند و چون بکوبند و بر موفع سهام نهند بیرون آورد **سالیوس** سنا
 لیوس است و سیسالیوس نیز گویند و گفته شود اسانده **ساطل** شاطل گویند و شانتل نیز خوانند و گفته شود
 انشانه **سارپون** سوفیونست و گفته شود **سان مندر** انواع از اعضا یات است و چهار پای دارد و در کان شود
 بسیار بود و دنب وی کوتاه بود و آن بزرگتر و بن تر از سام ابرص بود و کرون وی باریک بود و لون وی ابلق بود از
 سیاه و زرد و گویند چون در آتش اندازند نسوزد و اکثر سردنب آن سیاه بود و گویند که سنگ چون بوی زنند کارگر نباشد
 و از جمله سموم قتاله است مانند در ارج و معالجه وی مانند معالجه ذرا یج باشد و علاقات کسی که آن خورده بود در
 در معده سخت بود و ورم شکم و کزاز و احباس بول و ورم زبان و زایل شدن عقل و لون اندام سیاه گردد مانند
 بادجان و منفعت وی در باب حاد و حرد و ن گفته شد **ساق البقر** چون بسوزانند و بکوبند و پیاشند منافع
 جهت خون شکم رفتن **سپستان** مخاطم و مخیطا گویند و منخه سپستان اطباء الکلبه و بعضی دیگر خوانند و بهترین آن
 جرمی بود که تازه و خرب و صمغی بود و طبیعت آن معتدل بود و گویند سرد بود و گویند گرم و تر بود و نافع بود جهت

سود که از گرمی خشک بود و سینه و حلق را نرم کرد اند و شکم براند و تشنگی نباشد و سسهل سود بود و منقعی بدن بود
و مقوی و اوصاف از اهل طایفه پاک گرداند و در ادویه مسنده نیکو بود و فعل و تهای کرم که سببی خون یا صفر بود
و آنچه از بلغم شور بود سود و در مقدار مستعمل از وی سی عدد بود لیکن غذا اندک بود و موله بلغم بود و کوبیده شود
بجگر و مصلح آن آب عذاب بود **سج** صاحب جامع کوبیده سنگیت سیاه براق که از هندوستان آوردند و جها
منهله کوبیده آن چیز است بلکه سنگیت فاند که با جرح لیکن سیاه و براق بود و موله کوبیده آن دو غنیمت یک نوع
از در بند و جیاق آوردن آن است که بر و رایام میخورد و سیاه می شود و تیره شده بود و لیکن از جیلان آرند
و آن کانی بود بهتر از وی در بندی بود و بیارسی شبیه کوبیده و شیرین کوبیده و شیرازی شوق کوبیده و طبیعت آن سرد و خشک
است و شریف گوید در خواص وی که هر که آن با خود دارد از چشم بد اینی باشد و اگر از حبه در در سرازیر و نرزد
سرازیر کند و مجرب است و از سطوط الیس کوبیده کسان که مسنی باشند و در چشم ایشان ضعیفی باشد مانند خیالی یا مانند
مکسب یا چون ابر چهری برابر چشم ایشانید و خیر کوبیده آئینه از وی سازند و بر ابر نظر خود دارند و منظور نظر خود گرداند
آن رجمت زایل گردد و از نزول آب اینی باشد و میل آن در چشم کشیدن و ششانی پیوسته و قوه با صره به **سج** **الارض**
شعر اینی است و کز برة الپرنیز کوبیده و آن پرسیا و شانت گفته شد **سج** کوبیده افتخو نیست و گفته شده است
سجلاط یا سیمین است و گفته شود **سجینوس** خلال مامون کوبیده و آن دفر است و گفته شد **سجی** بلغم
اهل مدینه خلال است و گفته شد **سجی** است و گفته شود انشاده **سجی** پیادسی کنار کوبیده و آن دوز غنیمت
یک نوع خار دارد و آنرا خال کوبیده و آنچه خار ندارد غیر می خوانند و در بنق گفته شود انشاده و بهتر آن بود که ورق
وی سبز و پهن بود و طبیعت آن گرم و خشکست و خاق وی بغایت قابض بود و صاحب منهله کوبیده صمغ وی خرا از ایل
کند و مویر اسرغ گرداند و طبعی ورم بود و محلل و اسحق کوبیده دوم از وی مقوی امعا بود و مضر بود و مصلح آن کثیرا
بود **سذاب** فنجی خوانند و پیچانی نیز کوبیده و آن بستانی و بری بود و جیلی بود و بهتر آن بستانی بود و سبز تر بود
نزدیک درخت انجیر رسته باشد و طبیعت آنجی تر بود کرم و خشک بود در دوع و خشک آن کرم و خشک است در سیم
و بستانی مقطع و محلل بود و اهل طایفه غلیظ لیم بود و بهق زایل کند و نایل و جوی نچاند بوی سیر و بیاز قطع کند و
محلل خیار تر بود و جوی بران ضما و کتند و فایح و عرق النساء و در مفصل خوردن و ضما کردن سودمند بود و در حبه

روغن با سوبق صناد کتند بر پنبی حبه ر عاف سودمند بود و خوردن و ورق وی تنها یا با انجیر خشک و گردان دفع سموم
قتاله کند و موافق ضرر ها نوزان بود و چون با شنبه خشک به پزند و پاشانند معوض را سکن کند و چون استهلی
کتند جنانچه ذکر رفت در دفع سموم و در د پهل و در د سینه و در تنخاری نفس و سرفه و ورم کرم که عارض شود در
شش و عرق النساء و در مفصل رانافع بود و چون با زیت پزند و بدان حقه کتند فنج معاکه آنرا قویون کوبیده و
فنج رجم و فنج معار مستقیم رانافع بود و چون سحی کتند و با غسل بپوشند و بر پنبی زنان تا مقعد بالند سودمند بود
در درم که از اختناق بود و چون با زیت بپوشانند و پاشانند کرم را بکشد و چون با بلی بود و غیر نمک ششانی
چشم زیادت کند و در چشم کشیدن همین عمل و سپید و چون هو استعمال کتند بر که در و غنی کل صمدع را سودمند بود
و چون سحی کتند و در پنبی و در خون باز دارد و چون با بنطون لبق سفید را بدان بشویند صحت یابد و با انجیر
بر استسقا کحی ضما کتند سودمند بود و چون ضما کتند با ورق غار رانافع بود و حبه ورم کرم که در انشینی عارض
شود و چون با شنبه و غسل بر قو بالند سودمند بود و در عصا و وی چون در پوست انار کرم کتند و در گوش
جکا کتند حبه در د گوش نافع بود و چون با آب رازیانه و غسل بپایزند و در چشم کتند ضعیف چشم رانافع بود اگر
با سرکه و سفید ای و در غنی کل بر حره و غله و ریشها تر که در سر بود و پاشانند نیکو بود و شریف کوبیده با ج و رجمت و فنج
رانافع بود و چون هر روز یکیم از وی پاشانند و اگر آب طبع وی مقدار سکر حبه با پیست م غسل پاشانند فایح
را زایل کند و مجرب است و اگر پاشانند یا ضما کتند حبه کزندی عرق و مار و ریتلا و سگ یوانه بغایت سودمند بود
دوی دافع زهر بود و در نفس کوبیده منع آستنی کند و طری کوبیده کوبیده وی چون بکوبند و بکیرم تادوم پاشانند
عسل یا یا سکنجبین بغایت نافع بود حبه فواق که از بله و سردی بود و در معده پیدا شود و بغایت صرع و کابوسی
سودمند بود و چون پاشانند قوی رجمی را سودمند بود و چون به پزند و پاشانند تکمید کتند عسل السون رانافع بود و اسحق
بن عمران کوبیده چون سحی کتند بغایت پوست سداب جیلی را و طلا کتند بر موضع دار الثعلب ایل کند اگر چه کهن شده باشد
و عصا و سداب جیلی و اصل وی با موم پیا میزند و بر موضع دار الثعلب کتند موی برویاند و هیچ معالجه نیکو تر از این
نبود و اگر آب و ورق بستانی بر اندرون پنبی بکشد طلا کتند سودمند بود حبه صرع کلان که انرام الصتیان خوانند سداب
منی را خشک کند و مقطع شمه باه بود و مضر بود و چشم بسیار خوردن وی و مصلح و موله شقیقه بود و مصلح آن

و بنام کوبیده شجره سلیمان بن داود علیه السلام است و کوبیده شجره ذوالقرنین المذکوره است و اقوال دیگر بسیار آورده است
 و خود نیز گفته است که آن او فینوس است که آنرا حدیثی کوبیده و قول از او آورده است که آن نباتیت که لوسیا خیسوس
 کوبیده و دیگر گفته است که آنرا اپونانی خیلنس کوبیده و قول غافقی آورده است که آن نباتیت که در میان کتان روید و فقا
 وی مانند گل سرخ بود و اصل وی مانند جوزی بود و قول شریف آورده است که نباتیت که در شب مانند شعله آتش بود
 چون تر بود و چون خشک شود فعل وی باطل گردد و قول دیگر آورده است که سرور در خانه که نهاده بود و آن شخصی
 از خواب بیدار شد مانند نوزی پیدا بود و چون برخاست به سرور دید و تا تر بود چنان بود و چون خشک شد
 نقش باطل شد و فی الجمله اقوال مختلف بسیار آورده و تحقیق نگرفته است که چیست و صاحب بیان مطلقا گفته است
 و آن خرم است و صفت پیرو در با کفته شود انشاء الله **سرد** در طبع وی حدیثی و حرافتی و حرارتی و غرضی
 و حرارتی بود و طبیعت آن معتدل است در گرمی و خشکست در درم و کوبیده سرد است و ورق وی محلی و قابض بود
 خون را قطع کند و چون بکوبند با سر که پیامیزند مویر اسبیه کند و چون ضما کنند نماید با سوتی جو بر جمره و غله
 و در همای گرم که در ختم بود نافع باشد و چون با موم و زیت شیرین پیامیزند و بر مقعد نهاده مقوی وی بود
 و طبع وی با سر که در دند از اسود منند بود و خاکستری چون بر سوختگی آتش نشاند و بر ریشهای تر اسودده
 و ورق وی و جوب وی و جوز وی و دود کنند پشه بگیرد و ورق آن بر فتق ضما کرددن سودمند
 و منفعت جوز وی در چرم کفته شد و از آن عکک وی در کفته شود انشاء الله و بدل وی نیم وزن وی پو
 انار بود و بوزن آن از زروت سرخ **سرد جلی** سرد است و در عین کفته شود **سرخ** اسیر کوبیده
 آن اسفید لاج سوخته است و قوه وی نزدیک است بشاد نه بلکه قوه تر از وی بود و طبیعت آن سرد
 و خشک و قابض بود و چون بایه با آب لسان الحمل حقه کنند قره امعار اسودده و اگر با زیت پیاز تا جوی
 حرم شود و کوبشت در جراحها بر داند و پاک گرداند از کوبشت مرده و خون را باز دارد و در هر چه سوختگی آتش
 استعمال کردن نافع بود **سالیسی** سالی کوبیده و سالیسی هم خوانند و طرز بلون نیز کوبیده آن بخندان
 رومی است و کاشم رومی نیز میگویند و مانند بخندان بود لیکن در از تر از وی بود اندکی و بغایت سفید بود و اگر رومی
 بود و بهتر آن رومیست که ورق آن کوبیده بود و پنچ آن خوشبوی و صمغ آن حکایت طیب بود و تخم آن کاشم

کوبیده و سیالیسی هم کوبیده و طبیعت آن گرم و خشکست در درم و محلی و ملطف بود و در دمای اندر دمی راسا کوبیده
 و بلغم بسته بکند از اندک کوبیده چون چهار پاییان یا شامند تا کج ایشان زیاده شود و چون با شربا شامند منع ضرر را
 بکند در سفا و در دشت را سود دهد و مصرع را بغایت مفید بود و مقدار مستعمل از وی یکم بود و در بود و ضعیف النفس
 و سعال مزمن را نافع بود حاصه تخم وی پنچ وی چون با غسل بشنند و لعنی کنند دوی معده را نیکو بود و معض
 ریخی را نافع بود و سده بکشد و زائیدن آسان کند حیوانات را و عسر البول و خشنای رحم و درد کرده و مثانه را
 نافع بود و ریاضه حاصره و حالین را سود دهد و کوبیده بدل وی خود دل سفید بود کوبیده بخندان و طبیعت
 مثل آن و بسیار از وی مستعمل کردن مضبوط حکم بود و مصححی عصا زرشک بود **سقطیون** زعفران است
 و گفته شد **سعد** عود بلبلان است و گفته شود انشاء الله **سقطیون** کوبیده سیست و مولف کوبیده آن نوعی از
 از کندنش است و آنرا از دیر کوبیده و گفته شد در الف و اگر از آب پنچ وی دو نقطه در بینی چکانند و در دند از
 نافع بود و جویاها و شیر و پنچ کبریا شامند سنگ بریزد و با بول برون آورد و ورم سپر بکند از اندک و چون زن
 بخود بگیرد بول براند و بکشد حکم و چون با سوتی و سر که ضما کنند رجب ریش شده نافع بود و در هر چه عظمه
 بود و اگر سخی کرده با غسل پیامیزند و سحر ط کنند فضول بلغمی از سر بکشند تا بدین و طبیعت وی گرم و خشک
 بود و نزدیک تا یک درجه چهارم و بغایت معطس بود و در سفید کردن کتان و صوف بغایت نیکو بود و بسیار سی
 از اکلیم شوی و قصب شوی خوانند و در صفت و طبعش نیز گفته شود انشاء الله و شیرازی آنرا جوبک ایشان
 کوبیده و بدل آن در الف کفته شد **سراطیوس** نبات آبیست که در اینج نیست و بر روی آب پیدا شود و
 ورق وی مانند ورق بادرنوبه است کوبیده و از غشاع بزرگتر طبیعت وی سرد تر بود و چون پاشانند
 خون که از کرده آید بنیدد و چون با سر که ضما کنند منع ورم از جراحها بکند و جمره و در همای بلغمی نافع بود و از
سطاک سطواک نیز کوبیده و آن زرد باد است و گفته شد **سطح** هر نباتی که بر روی زمین کسرتده بود آنرا
 سطاح کوبیده چون حرشا و امثال آن **سطاک** اصدطک و اسطک نیز کوبیده و گفته شد **سطاریون** قرسطاریون
 کوبیده بسیار سی برابری خوانند و آن کیا هیست طبیعت آن گرم و تر بود ورم سرد بکند از اندک و چون بکوبند و بران
 کنند و بر کزندی عقرب ضما کردن سودمند بود **سطاخینس** نباتیت که در کوهها و سنگستانها روید و زمینهای

و مانند فراسیون بود در از ترانه وی و ورق وی و کجک از ورق فراسیون بود و بسیار خوشبوی و قصبان
 وی سفید بود و ورق و قصبان فراسیون زرد بود و طبیعت وی گرم بود در سیوم بول و حیض براند و کج
 فاسد کند و شیشه بیرون آورد و حره سودا پاک کند و خولیا و جمیع مرضهای سوداوی را پاک کند و مقوی قلب بود
 و نفس و پخوانی را پاک کند و در نذکی سک دیوانه را سود دهد و چون در زیت بکوشانند در دند زان نافع بود و اندر
 اندلس بقاره خوانند **سفیوس** چکنار است و گفته شد **سعد** انو است بهترین آن کوفی بود و در خوشبوی بستانی
 سفید و بعد از آن هندی که اگر سفید بود و باید که چون سیاه از وی بخراشند سفید بود و در شیر از یک نوع است
 که آنرا سعد یکی خوانند و در میان ریگ و در میان کل نند در کنار رودخانه بود و آن نوع اگر چه کوهک بود اما اندر
 وی بغایت سفید و خوشبوی بود و آن نوع به از هندی که اندرون وی سفید نبود و سعد را یکی بملای خوانند و در وزن
 هم سعد است و طبیعت وی گرم است در اول خشکست در دوم سخن و محقق بودی آنکه ببرد و در رقیض بود و نوزا
 نیکو کرد و در جان خوش کند و چون سخن کرده استعمال کنند اکل را زایل کند و ریشها که مشکل بود عجایب سود دهد
 و ریش دهن را زایل کند و در پیش معده و سنگ بریزد و بول و حیض براند و کند پنی و دهن و قلاع و استرخار
 لته را بغایت نافع بود و حفظ پیواید و سخن معده بود و کجک و تقطیر البول و ضعف مثانه و کرده و سردی رحم و
 آتمای کمری و بوی بسیار عظیم نافع بود و در دند از سود دهد و اعصاب را قوه دهد و قطع تی بکند و در دند و ضما
 کردن و چون بازفت بیامیزند و آنکه بر سر کوه کاک بود سود دهد و مقدار استعمال از وی یکم بود و در وی قوه
 بود که در کرمای در از حب القح بیرون آورد و چون آب پیزند و مقدار ده م از آن شرب بپاشانند و در وی مضر بود
 بهر ف و حلق و مصداق آن بود که بافتند یا صندل یا جیزند و سخن گوید مضر بود و شش و مصداق آن بیون بود و سعد
 خون بود و بسیار خوردن و کای خدام آورد و نوعی از سعد هندی که برنج پس ماند و چون بخاشند بزرگ زعفران ماند و چون
 بر پوست لطوخ کنند در زمان پوست بستر و **سغب** سر خسی است و گفته شد **سغبین** و صغیبین نیز گویند و آن
 سگینج است و گفته شود **سفرجل** بیابانی گویند و به گویند و پیونانی قود و نیامیلا خوانند و بهترین وی بزرگ
 رسیده بود و طبیعت آن سرد بود در آخر درجه اول و گویند در آخر درجه دوم و گویند در سیوم و شیرینی وی سرد بود
 و گویند معده بود در گرمی و سردی و ترش قایض بود که شیرینی و شیرینی بول براند و ترش مقوی و قابض بود

و کل وی تخمین که سفرجل منع سیلان فضول بکند و عصاره وی نافع بود جهت انتصاب نفس در بود
 منع نفث دم بکند و قی و خمار را نیکو بود و تشنگی نباشد و مقوی معده بود و آب دی فاضلتر از جرم دی بود
 تقویه معده و بول براند و کجک بعسل خخته بنهند ادرار در وی زیادت بود و در وسط ریا را سود دهد و خون
 رفتن باز دارد و نافع بود جهت حرقة بول چون عصاره وی در سوراخ قضیب بکشد و اگر بر سر طعام خورد شکم
 براند قوه عصر و اگر بسیار خورده باشد طعام هم نشد بیرون آورد و اگر پیش از طعام بود شکم بیدد و بطینج
 وی حقه کردن شقایق مقعد و رحم را سود مند بود و بوسیدن وی مقوی دل و دماغ بود و قطع غشیان و تی بکند
 و چون بسیار بخورند در دماغ و قوی و مقص تولد کند و آنچه نام رسیده بود و شخار هم بود و مصداق
 رطب العسل بود **سفن** اسفید خردل سفید است و گفته شد **سقا** یکوس نوعی از پیاز بری است و طبیعت
 آن گرم خشکست و مسهل بود و خام خورده و پخته خورند **سفن** و لیون کون بریست و گفته شود **سفن** پاریسی
 سیلان گویند و آن عسل رطب بود و بری دس گویند و گفته شد **سقا** و قندر یون است و قندر یون گویند و گفته
 شد در الف صفت آن اما منفعت وی آنجا گفته شود و پیونانی استقلینس خوانند و سفلیون گویند و اینون
 نیز گویند و قطار عام خوانند و مؤلف گوید بیشتر از زنگی دارد و خوانند و نباتی صحای بود مشابه بکبره الی
 و طبیعت آن گرم است در اول خشکست در دوم و گویند معتدل است در گرمی و خشکی و وی لطیف و محمل بود
 و عظیم حبه سبز نافع بود بر کمر که به یزید یا بسکینجین و جمل روز سانی پاشانند و فواق و یزید از سود دهد و
 سنگ کرده و مثانه بریزد و مقدار استعمال از وی دوم بود و در سیورید و س کوبید سیان و فایح و قوه و دوسواس
 و داسی را نافع بود و صریح هم و فو لیس کوبید صلابت سبز و غلظت از سود مند بود و بار و غش بنفشه سحوط
 کردن فایح و قوه و کسکه را نافع بود و گویند چون از پیاز یزید منع البستی بکند اگر با سبز است و یزید نیکو بود
 و وی مضر بود بدل و معده و مصطک بود و مضر بود مثانه و مصداق و عسل بود و بدل آن کما در یوس
 است و گویند بوزن آن یک کبر و نیم وزن آن تخم کرفس **سقا** و نیا محموده گویند و آن عصاره کیا میست و هو
 از تیوعات که برک آن بلباب ماند و در از نبات و سی که تا چهار بود و شایخی بسیار از یک بیخ
 بود و کل وی سفید بود و بهترین آن بود که صافی و سبک و متخلخل بود و بولون ابریشم بود و چون در دست بماند

خرد شود و سفید بود و در آب زود حل شود و چون حل شود مانند شیر بود و آن انطاکی بود و آنکه سیاه بود یا زرد
که سخت بود و بر سر انگشت خرد نشود و آن نوع بد بود تا در میان سیب و پسته نشاید که استعمال کنند و مشوی
کردن و چنانست که در کینه گمان کنند و به یا سیب را انداختن اندرون خالی کنند و در میان آن نهند و سر آن باز
جای نهند و بوی یکی حکم کنند و در میان خمیر کمریند و در تنوری که آتش آهسته باشد نهند و در آن نهند تا بچته شود و
و بعد از آن بیرون آورند و در سایه خشک کنند و بعد از آن استعمال کنند و طبیعت آن گرم و خشکست در سیوم و کوبند
در دوزخ و حرارت وی در زیادت از پوست بود و بر برص و بهق و کلف طرا کردن سودمند بود و محلل
جراحات بود چون با غسل بر آن طلا کنند و جسته در دگر کهن شده با سرکه دروغن کل طرا کردن نافع بود و جرب
و سقونیا مسهل صفا بود و شربت از وی را تسوجی تا دوا کند بود و کسب خراج دهد و او با دویه از تسوجی تا دوا کند
بود و در کزندی عقوب طرا کردن و خوردن سودمند بود و وی مضر بود با حشا و معده و جگر و دل و کرب و غشیا و
تشنگی آورد و اشتها طعم ببرد و مصلحتی آن بود که با کثیر و انیسون و دوقواندشت است و روغن بادام شیرین
مزوج کنند بوزن آن و چون پاشانند از وی مقدار بسیار و آن یک دم بود در اول و امسال کند بعد از آنکه کرب
و غشیا آن آورده و غرق سرد و اسهال با فراط آورد باشد که بکشد و اگر زن بخورد بکشد و دوزخ اندوز کشنده بود
و شریف گوید یک جز از وی باد و خرد تر بد باشد تازه پاشانند که بزرگ و خرد بیرون آورد و مجرب است و اصل
نبات وی چون با سرکه به پزند و نیک بگویند و با آرد جو بروق النساء کنند نافع بود و در طبع بیج وی چون زن بشیم
پاده بخورد بکشد و چون با غسل و زیت پیامیزند و بر جراحات بیند آیند بکند از آن و چون با سرکه به پزند
و بر جرب ریخته شده بماند سودمند بود و بیج وی بر برصی بماند نافع بود بغایت و مداوی کسی که سقونیا بسیار خورده
باشد بدوغ و سوسن و تفاح و رتب سفوف و رب سماق و در پیاس کنند و صاحب نمایی گوید که کوبند بدل وی خرد بود
و کوبند سه وزن آن و مومف گوید هیچ ادویه عمل وی نکند و بدل وی بنودر مسهل صفا خند آنکه امتحان کنند و قوه
سقونیا که تا سال باقی بود **شقاق** است و گفته شد **سقور دیون** نوعی است و از اسقور دیون
نیز گویند و گفته و سقور دیون نیز گویند و گفته شود انشاء طبیعت وی گرم و خشکست در چهارم ملطف و مفتوح
جراحات عظیم بخصیت با صلا و آورد و فسخ عضله را نیکو بود و باقی منفعت آن در شینی گفته شود انشاء

سقور درل مائی است و سقنقس نیز گویند و کوبند از نسل مساح است و آن چنانست که نهنک بر کنار
در و نیل خانه می نهند و بوی آن در آب می افتد نهنک بود و آنکه در یک می ماند سقنقور بود و وی هم
در آب و هم در خشک خوانند زیست و وی از نروده ماده نر متولد میشود و صاحب طعم گوید که رفتن وی بیشتر در حبه
رستمان بود در شدت سرما از آب بیرون آید و رو به بیابان نهند و صیاد بد و رسد و صید کند و این قول خاصه
صاحب جامع است و نمونقل را ازین جمیع میکند که سقنقور در رمل کنار نیل باشد بیشتر در صعيد در رمل و در
نیل می رود و بدان سیب و پسته و درل مائی خوانند و درل از بهر آن خوانند که مانند درل است و مائی از بهر آن خوانند
که در آب می رود و فرق میان درل و سقنقور آنست که سقنقور در نیل و نزدیکی آن بود و درل در بیابانها و
سرورل این بود و سر سقنقور باریک و کشیده باشد و رنگ درل زردی که بر سر خ و تیره کی مایل بود و پوست وی
خشن بود و رنگ سقنقور را بلخ بود از زرد و سیاه و سفید و سبز و پوست وی املس بود و جگر بن احمد القیمی
در کتاب حرشد گوید که سر سقنقور دو قضیب داشته باشد ماده لانی دو فرج و مومف گوید یک سقنقور دیم
نر که قضیب وی سرش دو شاخ بود اما بن آن یکی بود و نر آن دو قضیب دارد مانند قضیب خر و س بمقدار آن
هم بود و هم در موضع آن بود که از آن خر و س و ماده وی بالای پست بیضه در رمل دفن کند و جرات آفتاب
تمام شود و بوی بیرون آورد و این مومف گوید از مولانا حکیم الدین اسمعیل علیه الرحمة استماع افتاد که گاهی که ایل نیل
باز پس رفت در یک کنار نیل شمار میکند سقنقور در آنجا می یابند و میکشند و غذای وی در آب مائی بود و در
بیابان غشایات و غیر آن و صاحب جامع گوید از اهل صعيد شنیدم و در بعضی کتب خواص یافته که سقنقور
بصیاد رسیده و عضون از آن صیاد گردید طلب آب کند اگر آب یافت در آب رفته و اگر نه در بند بولی خود
غلطید صیاد حرد در حال و سقنقور سالم ماند و اگر صیاد پیش از وی در آب رسید و رفت با در بول خود
غلطید سقنقور در قفا افتد و مرد در حال و صیاد سالم ماند و این از خواص عجیبت و اختیار وی و انقود
وی نر بود که در وقت بهار صید کنند و در موسم همچان ایشان و بهترین اعضا وی نافی که در بر آن و بنی دنب
و پیه آن بود و کوشش که بر شانه بود و هم نیک بود و نمک وی بهترین آن بود که از موازی نافع بر کزندی
قوة ناف و کرده و پیه با وی بود و نمک وی باید که سیاهی بود که بر سر خ زرد و به هم جسفیده بود و آنکه سفید

و مار طلا کردن سودمند بود و چون سوط کشند صرع را سود دهد و آنچه اصفهانی بود باه را زیاد کند و هر که نیکو بود و شیخ
 الرئیس گوید سکنج محلل صداع بارد و سردی بود و معض و استقار اسودد و هر خوردن و طلا کردن با سرکه و هر که از اند
 برخنا زبرد صلایت مفصل و سله بکند از اند و ضا د کردن حدت سنی و شوی بکند و گرم کدودانه و گرمای دیگر بکند چون
 پاشا مند و گویند نفوس که سبب آن از سردی بود سود دهد و درد مفصل را نافع بود و سینه را پاک کرد و اند بوقت و مسهل
 بلغم لزج و رطوبات غلیظ بود و نفوس و عرق النساء که سبب آن از بلغم بود و در دشت و باد های غلیظ که در اندرون بود
 و تارکی ختم و غلظ اطفال را نافع بود و وی فاضلترین دارد و می بود که جهت نزول آب استعمال کنند و چون در سر که بکند از اند
 و بر شغیره که بر خورده ختم باید بماند زایل کند و شربتی از وی از یکم تا یک ماه و نشاید که بغیر از سرد خراج با عرضهای سرد
 استعمال کنند و عظیم سود خراج و علت های سرد را سود دارد و محروم خراج را بغایت مضرب بود و اگر با شربت پاشا مند نزدیکی
 جانوران زهر دار را زهر های کشنده را نافع بود و گویند مضرب بماند و مصلح و یاشق بود و صاحب تقویم گوید معده و
 ا معار اید بود و مصلح آن مصطکی و اینسون بود و بدل و می قند سفید بود و گویند نیم وزن آن جاوشیر و گویند بدل آن مقل
 و صبر و اشق و جان شیر است از هر یک ربع و زن آن و صاحب منافع گوید که نوعی از قند مستحیل می شود **سکنج**
 اصلی وی صینی بود و آن عصاره آمله است و نوع دیگر مرکب بود از عضم بلج مانند را مک ترکیب کنند و بهتر وی
 آن بود که بوی وی نیکو و خوشبوی بود و طبیعت وی گرم و خشک بود و در دوح قابض بود و مقوی احش و منع تی بکند که از
 رطوبات بود و شکم به بنید و چون بر شکم ضا کنند و قوه اعضای اندونی به مد و باه را زیاد کند و سینه بکند و در د
 مصلح را نیکو بود و در د اعصاب منع ترف بکند و در د دل را سود دهد و مقدر نیم مستعمل بود و بوسیدن وی هر گرم
 صداع آورد و مصلح وی کافور بود **سک المسک** مرکب بود از ما ز و فاغره و فلفله و بسیار صندل مقاصری و سنبل
 الطیب و عسل در حرکات گفته شود انشاء الله صنعت آن **سک حرجا** غلیظ و سست و غا غاطیس
 هم گویند و گفته شد **سک رطل** و سقی و علانیز گویند و معنی آن بسرائی کثیر الارجل بود و آن بسفای بود و گفته شد
سکنبویه سنگسبویه است و سنجسبویه نیز گویند و آن بزر سببان خوانند و حب الفقد هم گویند و گفته شد
 صفت آن مکرر **سلق** دو نوع است یک نوع بسیار سی سلق گویند و مشهور است و آنرا اسود خوانند و یک نوع
 دیگر بسیار چغندر گویند و بهترین آن شیرینی بود و طبیعت آن گرم و خشک است و در اول و گویند مرکب القوی بود

و گویند تراست در اول و در وی قوه یور قیه بود و ملطف و محلل بود و معنی در سیاه قبضی بود و در سفید جلا و حل
 کلف و دار الثعلب و خزانة النمل را سود مند باشد چون آب و طلا کنند و ورق وی بخت سوختگی آتش را نافع بود
 و بر قوبا با عسل طلا کردن سود دهد و اگر آب وی با لند شیش بکند و اگر آب وی در موم روغن کشند و بر ورم
 نند ساکن کنند و ریش بینی زایل کند و بردار الثعلب طلا کردن موی بر داند و قوی را سود دهد با حری و تو ایل
 و ریشه را نافع بود و قطع بلغم بکند و آب پنجه وی اگر در بینی مصرع و جگانه و امان کشند اگر سبب از جمع شدن
 اضلاط لزج در دماغ بود بغایت نافع بود و زایل کند و آورده اند که چون آب و ری وی در خمر ریزند بعد از دو ساعه
 سرکه گردد و اگر آب وی با دو نیم مسهل پاشا مند بلغم بیرون آورد و اصحاب نفوس و مفصل را سود دهد و چون در
 ده درم آب نیم غاریتون در وی حل کنند و پاشا مند خلط های غلیظ تیج بیرون آورد **سلق جلی** سلق برست
 پنجه آن شیرازی حلیو گویند و آن جلتاق است بسیار سی از اردار و خوانند و ملحموت نیز گویند و طبیعت آن گرم و تر بود
 بر نفوس و مفصل ضا کردن عظیم نافع بود و جهت سرفه بلغم یا نبات سقوف ساختن بغایت نافع بود و مجربست و بر عضوا
 که کوفت خورده باشد ضا کردن با کلاب بغایت مفید بود و نافع **سلق امار** حار و اندرست و گفته شد **سلق بری** سلق جلی
 است و آن نوعی از حاض است و گفته شد در باب **ساق** بسیار سی جو برهنه گویند و بیونانی طرا غلیظ آن مانند کدوم
 بود بی پوست و در صفت شعیر گفته شود انشاء الله تعالی **سلخه** قسیا خوانند پوست درخت است که آن درخت را
 سلخه خوانند و سلخه بد آن سبب گویند که و آن انواع است نیکوترین وی آن بود که سرخ رنگ بود و ستر بود و در د
 وی اندکی تلخ بود و عفو صتی تمام و چون بشکند مانند ریوند طعمی بود و قصبه وی دراز بود و سوراخ تنک و مانند
 قرفه پیچیده بود و آنچه سیاه بود بد باشد و آنچه رقیق بود کسید بود که نقاب **سلخه** فرد شتد و صفت آن در کاف
 گفته شود انشاء الله و گویند نوعی از سلخه است که ملحق بود به در صینی و آن نیکو بود و طبیعت سلخه گرم و خشکست
 در درجه سیوم محلل ریاح غلیظ بود و مقوی اعضا حیضی سسته و بول براند و اگر با دانه های نیم خلط کنند نیز
 ختم زیاد کند و در سینه و پهلوی که تولد کند از اضلاط لزج یا از ریاح غلیظ سود مند بود و مسهل نفث دم بود
 و شربت وی جهت معده و جگر سود مند است و چون دد کنند بدان رحم را پاک کرد و از رطوبت فاسد عفن
 و بوی آن نیکو کرد و اند و چون با عسل یا میزند و بر رطوبتی بینی که در وی باشد بیند ایند کزندی نافع بود و چون

پاشا مند و مجموع در همای کرم که عارضی شود در اندرون و در کرده را بغایت سود دهد و سده بکشاید و بجز زنده
و مرده بپزند از دوشیمه پیرون آورد و مقدار مستعمل از وی تا یکم بود و گویند مضراست با مبعاد و مصلح وی کثیر بود و این مایه
کوید بدن آن نیم وزن آن دار صینی بود **سجیم** شلجم است و گفته شود **سلیط** زیت است و گفته شد **سلخ**
الحیه پوست مار بود و نیکوترین آن پوست مار بود که کون آن سفید بود و اریا سیوس گوید سرد و خشک بود و
و بغایت محض بود اگر شراب بپزند و در کوشی جگانه در کوشی را غلیظ سودمند بود و اگر بدانی مضمضه کنند در دندانها
نافع بود و در درون چشم خلط کردن سود دهد و اگر سوزانند و بردارند و غلبه لطفی کنند موی بر وی اند و اگر مقدار
یک درم از وی با سه خرما بپزند و ببالند و بخورند تا لیل را را بیل کند و اگر مقدار یکم پاره پاره کنند و بادوم آرد جویند
و در شب آتش دهنی کنند با پنجه کرده و بخورد صاحب بوا سیر دهند خواه ظاهری و خواه باطنی بغایت سود دهد
و اگر در زیت بپزند و از آن موم روغن سازند نافع بود جهت شقاق لبان و مقعد و چون در آتش بخور کنند
مار بگریزد از آن موضع و چون بر ورک زن حامله بنده آسان بزیاید یا بچه در شکم وی مرده باشد هر کدام که باشد بخور
و چون در زیت بپوشاند و در کوشی جگانه در کوشی ساکنی گرداند که از سردی بود و ریش آن و ماده که از آن
روانه بود سود دهد و اگر در زیت اندازند و جند روز در آفتاب کرم پیانیزند سودمند بود جهت غلظت اجفان
و رمعی و برنجی که در جفون پیدا شود کحل کردن **سوی** سمانی است و گفته شود انشا الله **سلور** جری خوانند و آن
ماهیست در نین مهر و صفت آن هم درین باب در صفت سمی گفته شود **سلفا** پیاری سنگیست که نمیدارد
بشیرازی لاک پشت گویند خون سنگیست در پایی چون پاشا مند شراب و بنیر طایفه خرگوشی و کون سودمند بود جهت
کرندهای جانوران و کسی که ضفیر اجامی خورده باشد و هر بیتوی که خورد بود و زهره سنگیست چون در پنی مصرع
جگانه نافع بود و چون لطفی کنند خنای را نافع بود و جهت ریشهای بد که عارضی شود در دکان کوهکان و آنرا
قلاع گویند زایل کنند و بیضه وی سرفه بکشد از نافع بود و سنگ پشت در پایی اگر سوزانند تا سفید گردد و با روغن
کا و سحی کنند و بر چربی طلا کنند و بر سر طان ریش شده نهند مرکب آن پاک کنند و کوشی بر وی اند و دیگر عود و مجموع
ریشها و سوختگی آتش زایل کند و شریف گوید سنگیست سه نوع است جری و زهری و جری و چون سنگیست جری یا
بکشد و هر چه در شکم وی بود پیرون آورد و اورا سوزانند و خاکستر آن باندگی فلفل پیانیزند و با غسل

بپزند و معلول را با جلد و شبانگاه مقدار ملعقه بدهند و ملعقه از مجموع جبارک باشد و از ادویه دو
درم و نیم سودمند بود و در بو و طشت را و چون خون سنگیست جری با آرد جوید و با غسل بپزند و مانند فلفل
جبارک سازند و مصرع از آن هر تاباد و شبانگاه بخورد عجایب سودمند بود و چون خون سنگیست
در دست و پای ببالند نقرس و مفصل سودمند در هند خاصه چون پیانی ببالند و چون پیوی در تشنج و اگر ببالند
سودمند و کوشی وی چون بخورند همین عمل کند و خون وی چون با جند پسته حقه کنند تشنج را بغایت
کال مفید بود و چون سنگیست در پایی سوزانند و خاکستر آن با سفیده تخم مرغ طلا کنند بر شقاق خاصه شقاق
یا بپاز ایل کنند و گویند چون سوخته وی بر دیگی که جوشان بود نهند از جوش بار ایستد و گویند چون پیانیزند بر سر
مصرع و صرع وی ساکن شود و صاحب فلاحه گوید اگر در موضع نگرک بسیار و زیانی دهد بگریزند سنگیست بر دکان کوه
بر زمین بدارند و دستها و پایهای وی بر هم او می بدارند و تخم آن را بکشد و دیگر نگرک در آن موضع نهند و ما جری
گویند نافع بود جهت سفیدی چشم و نزول آب و این زهر گویند زهره وی چون خشک کنند زهره وی و بپزند که دود
نذیده باشد سحی کنند و در جهم نشاند سودمند بود جهت نزول آب و گویند چون پیونیزند آب و گویند دکان را
که فتح بود در آن نشاند سودمند بود **سلانینون** درختیست که بالای وی از زمین مقدار سه کمر
برآمده باشد و کلجی سرخ دارد بعد از آن باد آنه مقدار کشنیزی و آن نبات با جوی همت کند که مار و مجموع
کرندهای زهر در آن سودمند و چون پاشا مند سینه و حلق را از خشونت پاک کند و آواز دلیکی بود **سرام**
بول بر کوهی است که بهنگام تیج بر سنگ کرده باشد و سنگ سیاه شده مانند قیر بود تنگ و در ادویه استعمال کنند و
جهت جذام سودمند بود **سرمه** سر که قطبیه است گفته شود انشا الله **ساق** تمم خوانند و طعم گرم گویند و عرب
الد باغبین گویند و نیکوترین وی تازه سرخ بود و طبیعت آن سرد بود در دم و گویند در اول و خشک بود در
سیوم و بغایت قابض بود منع رزق بکشد تا بجای که بعضی گویند که اگر از خود پیانیزند همین عمل کند و
قوة ورق وی قابض بود مانند اقا قیا و طبع ورق وی مویر سیاه گرداند و بدان حقه کردن قرصه
امعلا سودمند و در خوردن و در آن نشنم و اگر در کوشی جگانه حرکت که از کوشی روان بود بپزند و در وی
خشک وی چون آب پیانیزند تا قوام غسل آید مانند حضض بود در عمل و فعل و غروی اگر تخم آن کشند

سبیل و موافق بود چون در طعام اندازد نافع بود چنانچه کسی که اسهال مزمن و قرصه امعاء داشته باشد چون آب
ضماد کنند منع حمزه و درم از تخم سرکه بکند و چون با عسل پیامیزند **خوشه اجفا** نافع بود و قطع سیلان را بطا
سفید از رجم زنان بکند و بواسیر را از ایل کند چون با فحم خوب بلوط سخی کرده بر بواسیر بکند و نفیج غروی چون
به نزد غلیظ شود فعل وی نیکوتر بود از فعل غروی و ضمیع وی چون در سوراخ دندان نهند در ساکن گرداند
و چون پزند و آب وی بروی ریزند و درم بکند و رازی گوید چون سماق بشرابی قابض پیاشاند قطع **اسهال**
بکند و زنف دم از رجم و کثرت بول را نافع بود و بعضی گویند اگر به بندد در صوف سرخی رنگ و بر کسی خون
از وی روانه بود از هر عضو که باشد به بندد قطع خون بکند و این ماسویه گوید اشتها می طعام باز دید کند
بجوشتی که دارد و اسهال صفراوی که فرمت شده باشد سودمند بود چون بخورند یا بدان صبیغ کنند و اگر با گوشت
در ج یا مرغ پزند شکم سخت دارد و اگر بر معده شکم ضما کنند میس سیل و چون بریان کنند شکم زیاده تیرد
و چون در کلاب خوبیا کنند و آن کلاب در چشم کشند سودمند بود در ابتداء در چشم که از گرمی بود یا ز ماده دهده
را قوه دهد و سوپق و شکم ببندد و معده را سود دهد و همچنان صفرا و اسهال آن واسخی بن عمران گوید اگر در چشم
کشند از نفیج وی سلاق و سوزش چشم و خارشش از اسودمند بود و اگر کسی که قی دایم کند و هیچ در معده قرار نگیرد
نه از طعام و نه از شراب سماق و کون چون بکوبند جربش و با آب سرد پیاشاند قی باز دارد و سماق دماغ معده
بود و مقوی آن و تشنگی نبشاند و غشیان صفراوی ساکن کند و صبح را سودمند بود و دوسه نظار یا را بدان حقنه
کردن و سیلان رجم و بواسیر را بغایت نافع بود و شریف گوید اگر به پزند و درم در هم فساد مآب تا قوه وی
بآب دهد و بعد از آن خرقة پاک در آن آب فرو برند و جربی که جرب بود و اکل و سلاق تکمید کنند تا نافع بود و
بجرب و چون بکیرند شما بآب سرد قطع سیلان خون از هر موضع که باشد بکند و اگر در چشم چکانند چون سینه شده
باشد این بکند از آنکه آید در چشم وی برآید و چون کرد سماق با کلاب مضطرب کنند قلاع زایل کند و ورق وی همچنین
و چون ضما کنند بر شکم چکانند طبیعت ایشان بنند و چون ورق وی به پزند و عصاره آن بکیرند خباثت غلیظ
باشد قوه اعضا بدید و در معده از چشم بغایت کمال سودمند بود و چون حل کنند در آب لسان الحمل و طلا کنند
بر ریشهای پلید هر چه بود خشک گرداند و چون ضما کنند بر ناف و بن قضیب سودمند بود و جهت سلس البول

که سبب آن استرخا بود و سماق مضر بود بخور سرد و کوبیده مصطکی و مصطکی باشد **سمق** مرزنجوش است
و در آذان الفار گفته شد صفت آن **سمی** جربی کوشش نیکوتر آن بود که از حیوان گیرند و طبیعت آن گرم
و تر است شکم براند و زود هضم شود و بابه را زیاده کند و غذای بد بود بلفی مصفی طعام بود و در مستحیل شود
برخانی و حراری اولی آن بود که اندک خورند بعد از آنکه لذتی بدید و مصطکی آن لیمو بنج بود و زنجبیل و راسن
خلل سمی پیارسی کچید کوبیده بهترین وی آن بود که تازه و بزرگ بود و جرم وی قوی بود از روغن
وی طبیعت وی گرمست در میان درجه اول و تر است در آفر و کوبیده در دوم ملین بود و محلل خون بسته بود و
و اگر کبودی که از ضربی حادث شود و نافع بود جهت شقایق یا یا و خوشه تنی که در بدن باشد و بر اعصاب ضما و
کردن محلل غلظ آن بود و بر و رحما و سوختگی آتش ضما کردن سودمند بود و نفیج سمی حمیف بران و کچید پدید آرد
و چون مقشر کرده بریان کنند غذای صالح دهد و فریب آورد و چون هضم شود در معده و نیکو بود و حسا و لعوق
وی مرضهای سینه و شش و سرفه را نافع بود و در خونی از وی متولد شود متوسط بود در نیکی و بدی دوی مسکن
حرقی و لدی بود که در معده عارض شود از خلطی تیز یا از شراب یا از شرب اروی گرم و دوی منی پزاید
و بابه را زیاده کند و کز نذکی مازر اسود دهد و اگر با بزرگتان بخورند قوه بابه سقراید بغایت و مقدار مافو ذ
از وی پنج بود و معده را بد بود و بوی دکان بد کند و در معده بود و غشیان و تشنگی آورد و مولد خلط غلیظ
باشد و بطی الهضم بود و اولی آن بود که بریان کنند بریان کردنی سبک و غسل خورند و جالسنوس کوبیده بدل وی در
تلمیس خاصه بزرگتان بود و اگر وی همچنان خام بخورند و قدری مری بر سر آن پیاشاند زود بگذرد و اگر بطیج ورق
مورایش بکوبند نرم گرداند و در از کند **سمور بیون** سمونیون نیز کوبیده و آن کرفس برست و گفته شود در
صفت انواع کرفس در کاف انشاء تعالی **سمی بری** جیلانج است و گفته شد **سمق**
سمق است و گفته شد **سم** در حاکفته شد صفت حب آن **سم الحمار** دغلی است و گفته شد **سم**
الفار امل بران تراب الهالک خوانند و امل اندلس ریح الفار کوبیده و آن سنگ است و گفته شود انشا
الله تعالی **سم الحک** ماهی زهرج است و گفته شود انشاء تعالی **سم** سارسی روغن کاه و کوه سفند
و فعل وی مانند زرد بود و در انضاج و اخا و بلغم افوی بود از وی و طبیعت وی گرم و تر است در اول

و حرارت وی بیشتر بود از زرد و خونی لایه روغن کا و منع سم افی بکند و در نا نگند که بدل رسد و رازی که یه شخص در
 بادیه افی وی را بگریزد و روغن کا و کهن پاشامید هیچ ضرر نبوی سزید و روغن چند آنکه کهن تر کرد و حرارت وی زیادت
 بود و قیحا و وی محکم تر بود و شیخ الرئیس گوید منصف و محلل بود و بیشتر فعل وی در بدنهای نیکو و میان بود و نه مزاجهای
 محکم و منصف در معمای بود خاصه ورم بن کوشی و خاصه از آن کودکان و زنان و سینه را نرم گرداند و منصف و فلفل بود
 در وی شد خاصه باشد و بادیه تلخ و هم شکم بنید و هم براند و وی تر یاق از هر مای بود که خورده باشند و شریف گوید چون
 با آب خاکستر حقه کنند زهر و قرحه امعاء را نافع بود و چون بر بنید نهند و ضما کنند قرحه و خشک ریش زایل کند و اگر
 در بنید نهند و بر دمان جراحتی نهند که خواهند سران باز هم نیاید منع کوشش رستن بکند و سر آن جراحت فراخ
 گردد و چون جناب روغن کهن بر شستند و بر جرب کهن طلا کنند زایل کند و چون پاشامند از وی مقدار ده م با پنج م شکر
 بول براند در حال و این تجربه است و چون بغیر جبه زن بخورد بر کیر در ریش رجم را سودمند بود و چون بر مقعد مالند
 بواسیر را سودمند بود و چون خلط کنند ده م از وی با شصت م آب انار و کسنگار یا را نافع بود و بغایت و چون
 بر خیم طلا کنند صلابه آن زایل کند و چون بازیت پیا میزند و طلا کنند بر اجفائی که جرب داشته باشد سودمند بود و چون
 در خیم کنند با آب عنب الثعلب نافع بود و جبه صرمان چشم و ورم آن و در دوش را سودمند بود و چون نباشتا لوع
 کنند سرفه خشک را نرم گرداند و نافع بود و اولی آن بود که کمی علقی باطنی داشته باشد اجتناب نماید از وی و چون
 روغن بر روی طلا کنند بهفت شب و بر آن خسفند روی را پاک کند و حسن زیاده کند و جلا سی تمام بد و زرد نیز
 همین عمل کند در طلای روی **سمنین** سمنه است و گفته شد و هر ترکیبی بدتر از فریه کند آنرا سمنه خوانند
سمن و غیر خوانند و آن ورد الاپیض است بسیار سی کل سفید خوانند و در صفت و رد گفته شود **سحر و غ**
 فطر است و گفته شود **سحر** سی مای خوانند و بعضی بقیاس بعضی کرم بود و چون کوسج و مار مای و مار
 مای منی پیفراید و پیه کرده نیز و نیکوین مای صخوری بود که پوست وی رقیق بود و فلو سی وی کوهک بود و
 متوسط بود در خردی و بزرگی و قریبی و لاغری و سهولت ندشته باشد و لذید بود و فاضلترین انواع آن شبوط
 بود و مازی بس بستی و شبوط در فرات و در جله بغداد بود بسیار و فاضلترین جایگاه ایشان جایگانی بود که
 سنگ ریزه باشد یا در مل و ابای شیرینی و اگر بجری بود افضل آن بود در جله بود و افضل آنچه خوردند جبه ترطیب

اسفید یا بعد از آن مسنوی بوطبق و آنچه باتش بریان کرده باشند سبکتر باشد بر معده از آنکه در روغن بریان کرده باشند
 و آنچه در آرد ملوث کرده باشند و بروغن بریان کرده بد بود و تشنگی آورد بسیار و در از معده بکند و طبیعت
 ماهی سرد و تر بود در درجه دوم باه را زیاده کند خاصه ماری و بدنی که عرق کند فریه گرداند و ورق وی نافع بود
 جبه زهر مای که خورده باشند و کردند کی جانوران و چون دوام کنند بدن کنند کی مار شایخ دار و سگ دیوانه را سود
 دند و جرب که از اسلور خوانند و آن در نینل مصر بود و در افصوص و ریش بود و طول و اعلس باشد و سردی بدرازی
 مای بود و دهن وی کشیده بود مانند خرطوم و در سیقورید و س ویر اسلور رس خوانند و وی فریه بود و تر
 و در کوشش وی رخاوتی و لزوجتی بود و جهودان و یواخو رند و موم ویر اسور اس خوانند و چون تازه بود غذا
 و شکم براند و چون غسود کنند غذا از آنکه وید و قصبه شش پاک کند و او از صافی گرداند و اگر کوشش غسود وی
 کوفته ضما کنند از پیرون بر سیلی آنرا پیرون آورد از علقی کوشش و طبع غسود وی چون در آن نشینند در ابتدا
 قرحه امعاء موافق بود سبب جذب مواد که نظاهر بدن آورد و چون بدان حقه کنند عرق النساء زایل کند و اگر
 چنان که گفته شد ضما کنند بر قصوص و زجاج از بدن پیرون آورد بقوه جاذبه و خوردن وی مولد بلغم غلیظ
 لینی بود و چون تازه بخورند غذائی فاسد بود و اگر ادمان خوردن آن کنند بر صلی و رد بسبب رطوبتی و لزوجتی که
 در وی هست فکر آنکه غسود کنند و بر سر که خورند که بقوه علق قطع فضول وی بکند و پاک گرداند و انواع مولد بلغم
 مائی باشد و مری اعصاب و موافق نبود الا معده کرم و شبکوری آورد و مصلح آن مثلث بود و یا عسل بسیار
 که عسل وی را کرم کند و لطیف و زود پیرون آورد و جالبیوس گوید در شخو رجم شود و شخو را چون از وی
متولد شود و چون متولد شود عمل از لزوجات بود و بلغمهای غلیظ بد از وی حاصل شود و از آن بلغم و ضما
 غلیظ بد حاصل شود و ماهی که سرد شده باشد و در موضعی نمناک نهاده باشد از خوردن وی همان عارض
 شود که از خوردن فطر و ماهی آنچه غسود بود نیکوتر آن بود که کهن نباشد و نزدیک بود که غسود کرده باشند
 و اولی آن بود که آب بخوشانند و بعد از آن ماهی در آن اندازند و بر نند و طبیعت ماهی شور کرم خشک بود و سردی نافع
 بود و جبه ورم ملازه و شقاق مقعد و سرماهی شود که آنرا سماریش گویند و چون بخوشانند و بر کردند کی سگ دیوانه
 و از آنکی عقب نهند سودمند بود و کوشش وی چون بخورند همین خاصیت وید و ماهی شور بلغم بکند از آن و بهی سیاه

آورد و تشنگی بیشتر از ماهی تازه آورد و مصفاوی آن بود که سرکه و سوسن و کوبیده و بعد از آن حلوا آورد
خورد و سر و مزاج نشاید که ماهی تازه خورد و معده ببلع را مضروب بجایست و ادمان آن مرضهای بد در اعصاب
پیدا کند و اولی آن بود که اگر ادمان خوردن کنند بروغن زیت یا روغن گردکان بریان کنند و فلفل خرد کوفته بر آن
افشانند و بخورند و بعد از آن رخیل حرقی و شراب صوفی و آب بخورند چند آنکه امکان بود و اگر اتفاق افتد
معدوم در معده پیدا کند و قی آورده و نیکوتر آن بود که آب بخورد و الا مکرر و رقی که دفعه باشند و اگر بخورد اتفاق قی
نیفتد بعد از آن داروی مسهل پاشانند تا از معده و بدن بیرون آید و الا بلغم لزج را جراحی از وی متولد شود و آن سبب
قولنج سخت سرد و فایده و سکه گردد و مصحح وی غسل بود که از عقب وی بخورند بلغم را بزداید و تقویت مزاج
پیدا کند و سرکه نیز موافق بود در اصلاح آن و سحرک مملو محقود نیکوترین آن بود که تر و فربه بود و وی غلغله
کند و در سرکه کنند و کشنی خشک اضافه کنند و طبیعت آن سرد و خشک بود و غلغله غذا بیاورد و تشنگی کمتر از
از غلغله کند و از تازه بریان کرده و وی مضروب بجرق النساء و سوداوی مزاج مصحح وی اترج حرقی بود و سحرک
مسکین نیکوتر آن بود که بپزد بود و آن آتش سرکه است و اولی آن بود که سرکه بپوشانند با سداب و کرکس و زعفران و بعد از آن
ماهی را شعله کنند و در آن اندازند و بپزند چند آنکه تر است و لذت وی باقی بود و باید که بعد از آن صید کرده باشد
زمانی که بپزد چند آنکه متغیر شود و تباها گردد و طبیعت آن سرد بود و معتدل بود در رطوبت جگر گرم را نافع بود
و یزقان و ششهای صفراوی و باصره را مضروب و مصحح آن فالوج بود **سببیکه صید** در شام سکه التزل خوانند
و شریف کوبیده و در چشمه بود نزدیک بحدینه صید از زمین شام و وی مانند و روی بود کویک و ویرا در
زمان بهار صید کنند و هیچ فصل دیگر نتوانند کرد الا در بهار که وقت بهیجان ایشانست و بسیاری حرکت
ایشان و نیکوترین سر بود و ماده که زنده بود فرقی توان کرد سر و ماده را و چون مرد و خشک شد علامت
وی پنهان شود و چون صید کردند غلغله کنند و خشک کنند و چون استعمال کنند نیم از وی سحق کنند و بر سر شرا
سفید کنند و پاشانند و اگر در طعام کنند شاید و خفسد شهوت مجامعت بر انگیزد بر روی و نفوذ تمام آورد
و بعضی گویند فرقی میان سر و ماده آن بود که سر را از سر کویک و بدن دراز بود و این جمیع کوبیده در کتاب ارشاد
که نیکوتر آن بود که بعد از منتصف شهر شباط صید کنند و در آن میوه باه بود مرد را و ماده وی زنا را و

و بر سر زده نمیشد کنند و بخورند **سببیکه** شریف کوبیده مرغیت که از دریا خیزد و آنرا قتیق الرقده خوانند
بدان سبب که چون آنرا زده بشوند و بپزد زهره وی چون لعوقی کنند صرع را سودمند بود و خون وی چون در
کوش بپاشند درد کوشی را بپزد و چون بخورند و ادمان الکلی وی کنند دل سخت را نرم گردانند و کونیدانی ضعیف
در دل نیست و پس و این زهر کوبیده سرکینی و سر مطلق لبرکین کجشک مانند بشکلی نه بخورند در مزاج میان لبرکین مزاج
بود و وی بکوان مزاج کویک نزدیک بود و لطیفتر از وی و میل بکرم داشته باشد و کویوس بیکو بپزد و خوش طعم
بود و نافع جبه تن و ستان و ذائقان و کوشش وی سنگ بریزانند و بول برانند و صاحب منبها کویک کویک تر آن بود که
مخالف وی تر باشد و طبیعت وی گرم و خشک بود و مفاصل سرد را سودد و در شنج رئیس کوبیده خوردن کوشش
وی باشد تعدد و شنج پیدا کند چون خنوق خورده باشد بلکه در جوهری این قوه هست و فطن آن بود خنوق خورده باشد
بشاکلتی که میان ایشانست و مصحح وی آن بود که سرکه و کشنی بپزند و بشیرازی آنرا و وی کونید **سحر**
جائز نیست که در ترکستان بسیار بود و گرم و خشک باشد و خنوق وی زیادت از مجموع حیوان سبعی بود و پوست
وی زرد بود از بهر آنکه دباغت وی نه تجمان که همه پوستها بود و صاحب منبها کوبیده وی و دلقی تر و یک
بکدیگر باشند مسخن و محقق بود و پوشیدن وی پیران و سرد مزاجان را سودد و مد و غیره وی کونید پوشیدن
سحر سینه و کرده را نیکو بود **سببیکه** نیکوترین دی حجازی بود که برک وی بطریقه برک مورد بود طبیعت وی
گرم و خشک در اول مسهل مره صغره و مره سودا و بلغم بود و غلغله در مصل کند تا غلغله بدن و نفوس و عرق النساء
در در مصل که حادث شود از اهل اطعمه صغره و بلغم سودمند بود و شربتی از وی در مطبوخ از چهارم تا هفت
درم باشد و اگر کوفته مستعمل کنند تا سده شاید و دلیقورید و س کوبیده سودمند بود و همچنان سودا را و مسهل آن باشد
مسهل محکم و قوه بدن به بد و اسحق بن حنین کوبیده از قول بولسک وی سودمند بود و جبه و سواس سوداوی بخانی
که در ریشها یافتند سود و شنج عضله را نافع بود و در الشعلب و در الحیة و شیش که در بدن پیدا شود و صدمه کون
را نافع بود و در جبه و شک و بثره و صرع را سودمند بود و شریف کوبیده چون بازیت اتفاق به پزند و از آن پاشانند
در پشت و در کین را سودد و در خلط خام بیرون آورد و کونید مصحح وی بنفشه است و اسحق کوبیده مضرب است
بشانه و مصحح هلیله زرد بود و در مطبوخ صاحب تر بود که مدقوق و ورق چون با حنا یا میزند و سیرا سیاه کند

و در حق و مستعملست **سنبلی** صاحب جامع گوید سه نوعست هندی و رومی و حبلی سنبلی الطیب هندی بود
و سنبلی العصاره نیز گویند و رومی را نادرین اقلیم گویند و در نون گفته شود انشا الله و نیکوترین آن سوری بود
تازه سبک خوش بوی همچون سعد و شکر بود و خوشه دی کوچک بود و محقق زبان بود و بوی خوش از وی در
دخان درنگ کند چون بجایند و آن گوهری خیزد که از آن طرف سوری است و از طرف دیگر هند و آنکه هندی بود آنرا
غنیفیطس گویند و این اسم مشتق از اسم بهری بحر است که بجانب کوه غنیفیطس می رود و نزدیک آن رود
و وی در قوه ضعیفتر از سوری بود بسبب رطوبتی که در موضع رستن دلیست و خوشه وی دراز تر بود و بزرگتر
و جالینوس گوید سنبلی الطیب کرم بود در اول و خشک بود در دوم و گویند در سیوم دوی مفتوح و محتل بود و ادوی
آن بود که چون مستعمل کنند خواهند کرد در هیچ وی مانند کل چیز بود آن خاک دی بگیرند و آن خاک جهت دست
شستن نیکو بود و خوشبوی و بعد از آن سنبلی مستعمل کنند و در روی منع عرق بکنند و وی جگر را نافع بود و دم
معه چون پیاشند و چون از پیرون ضحاک کنند و وی محلل اورام بود و مقوی دماغ در کلها کنند موی مژه بربایند
و نافع بود در جبهه خفقان و چون آب سرد پیاشند غشیان ساکنی کند و بول براند و شکم به بندد و چون فرزند
از وی بسازند وزن بخود برگیرد قطع ترف بکنند و رطوباتی که روانه بود از ریشهای خشک گرداند و چون به پیرند با
وزن نکمید کند و در آن نشیند و رم کرم که حادث شده باشد در رحم زایل کند و سینه و شش را ببال گرداند و بر قاناز
نافع بود و سده جگر و معده بکشد و قوه بهر دو بدید و مسخ ایشان بود و همه اعضا و لوازم نیکو گرداند و ضیق
النفس زایل کند و استسقای علی را بغایت سود دهد و جماع مسک طبیعت بود و قی بلغم باز دارد و محلل ریای
بود که متولد شود در معده و مقوی فعل قوه هاسکه بود در پیرون بدن مجموع و سده که در سر بود بکشد بوی دماغ
خوش کند و در کسیر را سود دهد و مقدار ماخوذ از وی یک م بود و گویند مفر بود و بکرده و محصل و کثیر بود و جدا
جالینوس گوید بدل آن از خوشبوی بود و وزن وی گویند بدل وی سادج است **سنبلی هندک**
صاحب مینا گوید بدستی که آن دار شیشهان است و خلافت سنبلی هندی سنبلی الطیب است
و گفته شد و در شیشهان هم گفته اند **سنبوت** مکنوت گفته شود **سنبلی الکلب** صاحب جامع گوید
فر شجر در دار است که معرخت بالسنه العصاره و سهو کرده است در دار پارسه سفید دار گویند و بعضی

و بعضی شجره البق و السنه العصاره نیز در خفیت که پارسه آنرا هر خوانند و سنبلی الکلب بهار و سینه **سندوس**
صنعی زرد است مانند کبریا لیکن سست تر از وی بود و در وی اندک تلخی بود و طبیعت وی صاحب مینا گوید
کرم و خشکست در دوم و در وی قبضی بود و صاحب جامع گوید از قول ابن ماسویه که کرم و خشکست در اول خون
به بندد و بواسیر را سودمند بود چون پیاشند و قطع فضول بلیغ از معده و امعا بکنند و کرمها و حب التفرع
بکشد و سودمند بود جهت استرخاء عصب که حادث شود از افراط برودة و رطوبت و امتلا و اگر روغن وی
در ناصور مالند خشک گرداند و دخان وی همین عمل کند خاصه در جگر که در اسفل بود و نزله را نافع بود و اگر خرد
کرد بر جراحت افشانند خشک گرداند و اگر پیامیزند در روغن کل چند آنکه غلیظ شود و شقای قرضی که در
کوشش دست و پای پیدا شود باشد ببالند بغایت نافع بود و خفقان و سواس و ربو که از تری بود و سپرز
و اسهال مزمن را عظیم نافع بود و چون با ماء العسل پیاشند حیض و بول برانند و چون در خیم حکانند جلای
تمام بر مد عجیب و چون پیاشند خون از هر موضع که باشد به بندد و دخان وی نزله و زکام را بغایت نافع
بود و معتدل تر از وی نبود در این و مانند کبریا بود در قوه در بودن گاه و در وی قوتی بود که بهر ابغایت
لازم کند چون هر روز از وی قدری با سکنجبین پیاشند **سند و فی** بهر حال است و گفته شد **سند و فی** بهر حال است
و گفته شد **سند و فی** از سطوطا لیس بید طبع جوی سرد بود در دوم و خشک بود در سیوم و معدن
وی در جزایر دریای چین بود و در وی جلانی تمام بود و دندان را از جگر بکشد و جلانی عجیب بهر و چون
بآتش بسوزانند و سحق کنند و بر ریشها و بتریا که دراز کشیده باشد و کین شده بران کنند زایل کنند و سودمند
بود جهت استرخاء لثه و نقاشان در جلانی نکینها و خواصها مستعمل کنند **سند و فی** کرمی وی کمتر از سحر بود
و گویند بقیاس وی سرد تر بود و پوشیدن وی محرر خراج را و جوانان را نیکو بود و کمی که ثوب دیم کنند **سند و فی**
درخت بلوط است تردیک اصل شام بی خلاف **سندیان الارض** فرا سیونست و گفته شود انشا الله
سند و فی غود هندیست و طبیعت وی کرم و خشکست در سیوم نفوس را سود دهد چون پیاشند
و بران همانند **سند و فی** فر و فی آنکه هندی بود کرم و خشکست و بغایت مسخنی بود و قایم مقام فرد
تقلب بود شریف گوید چون ویرا تخم آن بسوزند در دلی بکشد و تا تخمها کستر بود و با سکه پیامیزند و طلا

به پرمغ بر شقاق که در میان انگشتان دست و پایا بود زوزایی کرد و غافقی گوید کوشش کرم و تر
بود سودمند بود جهت درد بواسیر و مسخ کرده بود و در پشت راناف بود **سنگسویه** سلسنبویه است و گفته شد
سورخان در معرکه خوانند و در عراق لعبه بربری و بیونانی فلجی حق خوانند و بعضی بلبوسا و بعضی افیا
رون گویند و بهترین وی مصری بود که اندرون و بیرون سفید بود و در خشکست صلب بود و آنچه سرخ و سیاه بود
بد باشد و حبش بن الحسن گوید طبیعت وی گرمست در اول درجه سیوم و خشکست در اول درجه دوم و
در وی قوت بود که مسهل بلغم باشد و خاصیتی که در ویست تشنگی در دهان و نفوس خرد در بدن میکند و نافع
بود جهت جراحت های کهن و بر نفوس صفا و کردن در ساکنی گرداند در رمان و اگر بسیار ضما کنند از وی ورم را صلب
گرداند و وی ترایق جمیع مفاصل بود و قوی گوید و بر اخصا صیتی عجیب است در بواسیر باطل چون سخت کنند و نیم
از وی بر و غنی گویند که سفت کنند و به پنبه پاره بخورند و در مقعد و شش نافع بود و محتاج شش سیوم
نبود و در مفاصل را الطوح کردن با بعضی آنها در ساکنی گرداند و منضوری گوید منی بفراید و مجهول گوید
سورخان سفید باه را زیاده کند و صاحب منبها گوید خاصه باز خجیل و فتوح و کمون و مقدار ما خود از وی
نیم می بود باقی شش **الرئیس** گوید چون جهت مفاصل خورند **اولی آن** بود که با کمون و فلفل پامیزند و این
ان حالت گوید مسهل بلغم خام بود و سودمند بود جهت درد مفاصل و نفوس و ماده که در ایشان بود که پاک
گرداند و شربتی تمام از وی یک می بود باقی و اندکی زعفران و چون باادویه پامیزند نیم می تا یکدم شاید
و اسحق گوید مضر بود بار به و معده ضعیف را بد بود و مصلح وی کثیر بود باقی **وزعفران** و آنچه سیاه
و سرخ بود بغایت مضر بود و اگر باادویه مسهل پامیزند او به مسهل را در معده بندد و آفتی عظیم
پیدا کند و آن هر دو نشاید که استعمال کنند که در ایشان سکت است و بدل سورخان سفید بوزن آن تربد بود
و در دانه وزن آن افیمون و ده یک آن خرق سفید و گویند در درد مفاصل بدل آن بوزن آن ورق صابون
و نیم وزن آن مقل الیهود **سوفطون** خصی الثعلب است و گفته شد **سورک** نوعی از زاج است و گفته شد
سوسن متک خوانند پارس می گویند و هالینوس گوید منفعت در پنج ولست و عصا آن گفته شد
در عین انشا الله و اصل گفته شود در الف و طبیعت وی گرم و خشکست و گویند معتدل است و گویند سرد است

و صاحب منبها گوید در دهر راناف بود مقدار ما خود از وی یک می بود و گویند مضر بود و بسیار در وی ورق کل
سرخ بود و جهت بوی بغل و عرق آن و از آن یای نیگو بود چون استعمال کنند تخم نان تازه **سوسن** چهار نوع است یکی
سفید و آنرا از اخواتند و یکی ازرق و آنرا گویند و یکی صحرانی بود و آن الوان رنگ بود از ازرق و در و آنرا اسما
گویند و پنج ویرا بر سا گویند و یکی نرم بود و آنرا خطائی خوانند و قد شاخ وی بغایت بلند بود و سوسن بری بود
و بستانی بود نیکوترین آن اسما نگویند بود طبیعت وی گرمست در اول معتدل است و خشکی و در وی تحلیلی و بلطیفی
بود و گویند معتدل است و گویند سوسن سفید بستانی گرم و خشکست در سیوم و گویند در اول و گویند معتدل است و سوسن
بربی گرم و خشکی وی زیادت بود و جلانی دهد کلف و نشی را سود دهد چون موی را بدان نشویند پاک کند و جگر
و پیش نهاده را و خشک ریشات را سود دهد و بستانی و فاضله را دویه بود که جهت سوختگی آب گرم استعمال کنند و در کبر
و گزندگی جانوران راناف بود خاصه عقرب و بوسیدن وی محل خطای دماغ بود و پنج وی سهل آب زرد بود چون
آب غسل بپاشند و سرتی از یک می تا سه می بود و بوسیدن وی مضر بود و در سر که از گرم بود و معده را پاک
بود و شش الرئیس گوید سوسن ازاد طبع وی نزدیک است بر عفران لیکن در گرم و خشک کتر از آن بود و ازاد وینا
قلبی و تفریح در وی باشد **سواد القضاة** عصبی است و گفته شود انشا الله **سواد الهذ** نوعی از سلیمه
است و آنرا سلیمه السودا خوانند و ازاد و ترایق بود و صفت آن در سلیمه گفته شد بنویسند **سولان**
شش الرئیس گوید که دوی و میست گرم و خشکست تا چهارم چون یک حبه از وی آب بلع معوط سازند و نوره را
نفع بود **سواد الهذ** صاحب جامع گوید کشت بر کشت است و گفته شود انشا الله **سودا نبات** مرغیت که پارس
و از بکونید و شیرازی و از تمک طبیعت وی گرم و خشکست باه را زیاده کند و مضر بود دماغ و در کوشش وی حدتی بود
از بکونید و خشرات می خورد و بوی بد از وی آید و وی بد بود خاصه چون لاغ بود **سوزج** نوعی از کف در ریاست
در موضع که سنگ بود نزدیک دریا متولد شود و در قوه مانند سنگ بود و مانند زهره الخ و لطیفتر از سنگ
بود به بسیار و محلول و ملطف بود **سویق الشعیر** پارس می گویند نیکوتر آن بود که معتدل
بریان کرده باشند و خاله وی اندک بود و وی سرد تر از پست کندم بود به بسیار شکم میند و چون آب **انابیس**
بپاشند یا سوسن سازند تخم آن تر می معده را خشک گرداند و قوی صفاوی را بدارد و در دسر را سود دهد و

غشيان ساکن کند و قوه معده بدو و کرازی حسوبای عصبیه سازند با قدری شیرینی و غذای اطفال از آن کنند
 بدن ایشان را فرو کند و وی مولد نفع بود و مصحح وی قند بود **سویق الحنطه** نیکوترین آن بود که معتدل بریان کرده
 باشند و طبیعت آن گرم و خشک بود در اول و کوفت نرم است و چون نقیع کنند طبیعت وی سرد گردد و چون
 پاشا مندر حار است بنشانند و ترطیب حاصل کند و وی دیر از معده بگذرد و کثیر النفع بود و او آن بود که بآب گرم
 بشویند و قند اضافه وی کنند **سویق النبق** پارس است که کوبند معده را سود دهد و شکم بیند **سویق التفاح**
 قی و غشيان ساکن کند از صفر ابود و معده را قوه دهد و شکم بیند و تشنگی بنشانند **سویق التوت** طبع را نرم دارد و سرفه
 را نافع بود و در دسینه که از گرم بود **سویق الزمان** سرد و خشک بود مسکن صفر ابود و معده را نافع بود و طبیعت
 سخت دارد و اشتهای طعام باز دید آورد **سویق الخروب الغیر** طبیعت بیند **سینبر** یا پرسی سینبل
 کوبند و تمام نیز کوبند و غما و غام الک و طبیعت آن گرم و خشک در سیوم و وی حشیشیت
 مثال را باد زنبویه و بوی تیز دارد و این مولف کوبید و حشیشیت میان بودند و نفع بود و در کوزه
 دست نشان کنند سینبر شود و باز چون سینبر را در کوزه دست نشان کنند نفع شود و تخم وی نیز مسخ می بود
 و هر دو لطیف و محلل باشند فواق و مخص را نافع بود و تخم وی نیز چون پاشا مندر با شراب نقطه بول و سنگ کرده
 و مثانه را سودمند بود و مخص فواق را ساکن کند و ورق وی چون بر سر و پیتی ضما کنند در سرد را سود
 و بزرگنکی زنبور ضما و کوبند و چون با شراب پاشا مندر قی و غشيان ساکن کند باقی منفعت وی در باب
 نون در غام گفته شود و انشاده و بدل وی در تحلیل و تلطیف در وی بود **سیاب** بلقعه وادی قرن خلالت
 و گفته شد و کوبند بلج است **سیارون** صاحب مناج آورده است که و حاوی تیر در حاوی که حسن گفته است
 که سیارون خشک شود نیز است و در وی حرارتی و قبضی بود و طبیعت آن گرم و خشک در دوم در وی
 تحلیل بود و طبع وی معده را سود دهد و بول براند و صاحب جامع کوبید از تخم دیسقورید و س کوجا لیبوس
 روشن می شود که سیارون قلفاس است **سیبان** صاحب مناج کوبید حب الفقد است و گفته شد
سیا صبا است و گفته شود **سیبا** ما هیست معروف در ناحیه بیت المقدس و قرنی که اندرون وی
 بود انرا سان البحر کوبند و در بعضی ساحل مغرب قنطاره خوانند چون به پزند و حوصله وی بجزند و تخم

و شکم را براند و چون بسوزانند و سحق کنند بهی و کلف و غش و جرب زایل گردانند و دندان را جهاد دهد و لعاب
 سیاه که از وی بیرون آید موی بردا و انقلب بر وی بماند و در سیاه بود اگر کتابت کنند بدان توانند کرد
سیف الغراب نوعی از سوسن است که آنرا دلبوث خوانند و گفته شد **سیسترون** حرف الماء است
 و گفته شد **سیکران الحوت** ماهی زبرج است و گفته شود انشاده **سیر** ج جیر الماء است و کرفس
 الماء و قره العین و زیتون نیز کوبند و وی در آبهای ایستاده بود و عطرتی در وی بود و مسخ می بود و
 حیض و بول براند و سنگ کرده را نافع بود خواه بخته و خواه خام و در سقطار یا را نافع بود و مولف
 کوبید در آبهای روان نیز می باشد و باقی منفعت آن در باب قاف و قره العین گفته شود انشاده
سیال یا سیمین است و گفته شود انشاده و اندر **سهم** تمام نمید باب سین از کتاب اختیار
 بدیعی فی تاسع عشر شهرد و القعه
 المبارک ۹۷

123

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله وصحبه جميعين **اما بعد**

بدانکه ابتدا حرف غین است از کتاب اختیارات بدیعی در معرفت ادویه و انبه الموفق والمعين

باب **الشبن** **شاه بلوط** نوعی از

احاصی است و از اسپارسی الوکرده خوانند و احاصی سفیدی و صفری گویند و شاه بلوک نیز خوانند و اسحق بن سلیمان گویند نیکوترین وی آن بود زرد بود و بغایت رسیده بود و اسمال وی کمتر از نوع سیاه بود سبب غلظت و قلت رطوبت و آنچه نارسیده بود بد باشد و احاصی خشک کرده اشتمای طعام میرد و مجوری را نافع بود نه پیران و اگر کوفته در حال باید که مصطکی و کندر قدری استعمال کنند تا از معده بگذراند که آن بر معده اندوده شود و اسحق بن عمران گویند چون ترش بود سرد و خشک بود گرم فزای را موافق بود و قطع فی کبد و ساکنی گرداند و حکم ببرد و اختیار وی آن بود که صادق الموصوفه بود و آنچه بخت بود نقیص وی در انواع سرفه نافع بود و بجهان که سرکه در انواع آن مضر است و آب

وی حیض براند و طبع خشک وی چون با قدر قند یا شامند نافع بود و حبه تهای صفراوی و شکم براند **شاه بخر**

نوعی از اخیر است و نیکوترین اخیر است سپاسی اخیر و زیری گویند و در باب تبا در صفت تین گفته شد باذن اب

شاه بخر و سیوری و سن گوید و بر اقمیص خوانده است و جالینوس و یاقالینوس خوانده است و آنرا پودنا

قانیوس خوانند و معنی آن دهانی بود و ضیق در کتاب خود از السبقها خوانده است و وی کمون بری بود و ویرا

کز نوبه الحام گویند و بقله الملک گویند بشیر از شاتره گویند نیکوترین وی آن بود که سبز و تازه بود و بطعم

تلخ بود و ورق آن نیکوتر از قضبان آن بود و طبیعت آن معتدل است در حرارت و خشکست در دوزم و گویند سرد

و خشکست در سیوم و گویند سرد است در اول خون را صافی کند و چون پاشا مندر جرب و حکم را بغایت سودمند بود

و بی دندان سخت کند و مقوی معده بود و دایخ آن باشد و سده جگر بکشد و بول براند و حره محترقه و طبع نرم

دارد و چون آب تروی بجهان خام پاشا مندر خلطهای سوخته و جرب و حکم که سبب آن از خون عفن بود و در

مفید بود و این خاصیت در آب تروی بود و شربتی از دهم تا نیم رطل بخورد بود یا قندی آنکه بچوشاند و شربتی از خشک وی در طبع از چهارم تا دهم و از جرم وی کوفته و بختنه تنها از سه تا هفت هم بود اگر بوزن آن هلیله زرد اضافه کنند شاید و اگر سبک به پرو رند و بخورند و راسا کن کنند و غشیان را بکند که سبب آن بلغم بود و معده و اعمار از فضول محتبس پاک کرد اند و شریف گوید اگر خشکی وی در آب خویسانند و بعد از آن سردی بدن بشویند شش پاک کنند و زایل کنند و چون عصا و وی خناب شستند و در حمام در اعضا ببالند جرب و حکم را بکند و چون آب طبع وی مضطرب کنند بن دندان سخت کند و حرارت دمان و زبان و چون آب تازه وی ترشندی ببالند و پاشا مندر حکم و جرب را بکند و قوه معده بدو سده جگر بکشد و رازی گویند بدل وی در جرب و حمیات کهن نیم وزن آن سناکتی و چهار دانگ وزن آن هلیله زرد بود و گویند مضر است بسیر و مصلح وی هلیله زرد است **شاه بلوط** قسطط خوانند و آن شیرین تر از بلوط بود و فاضلتر و خشکی وی کمتر بود و نیکوترین آن بود که رسیده و تر بود و طبیعت آن معتدل است در گرمی و سردی و خشک بود در اول و گویند در دوزم و گویند در وی اندکی حرارت بود و گویند گرم است در دوزم و گویند سرد است در دوزم غذا بیشتر از خوب و در وی هلاسی بود و سموم را نافع بود و ترخ و اسمال که از رطوبات معده بود سودمند و متان را نیکو بود و پاک کند از اخلاط بد و وی منقح بود چون بچوشاند در آب نقیص وی کمتر شود و طعم آن لذیذ شود و ابوجرح گویند فربهی آورد و گویند مجرب است در شها اما بطلی الهضم بود و غذای وی نه محمود بود آدمی را و هوک انا نافع بود و مصلح وی قند است و گویند بدل وی بلوط بود و گویند خوب **شاه صینی** گویند عصا که گیاهی است جینی و گویند تحقیق حنا انجاسی می کنند و سبب که می شیند و لوح می سازند و طبیعت وی سرد بود و صدام گرم و در حمای گرم را سودمند است طرا کردن **شاه سفیر** حقیق گرمی است و نیکوترین آن سعتری بود و آنرا اسحق سفیر هم گرمی گویند و ریحان گویند طبیعت وی گرم بود در اول و خشک در دوزم و گویند سرد است محلل فضلات دماغ بود و چون آب سرد بر وی زنند و بپزند و جوی خراج را نافع بود و دره ورق وی قبضی لطیف بود و سده دماغ بکشد و دماغ سرد را از بخار متملی گرداند و قلاع را بغایت سودمند بود و مقوی امعاء بود و سین و شش را از بلغم نزع پاک کرد اند و بر ذالفیل طرا کردن نافع بود و چون

بآب سرد برکشند و میویند خواب آورد و کونند مصباح وی بنویز بود و ماسر جوید کونید سودمند بود درجه حرارت
 و سوختگی و صداع و خواب آورد **شادنج** بسیار سی شادند کونید و عبری حجر الدیم کونید و آن انوار
 عدسی و چادرسی و هندی و نیکوترین آن عدسی بود دیگرها و رسی که آنرا خشکی شنی کونید بعد از آن هندی
 و عدسی باید که از عدسی **نیم** تر بود و بغایت سرف بود چنانکه بسیار می مایل بود مانند کل مجری و چون در
 بشکند اندرون آن سرف بود و زود شکن باشد و آنچه کوهکتر بود و کرد تر و چون در آب مایلند سرفی
 وی زایل شود و سفید گردد و صلب بود مانند سنگ آن نوع بد بود و آنرا شادند علی خوانند و شانه خشکی
 شنی مانند سنگ سرف است و فطره بر آن بود و شادند هندی حجر صلب است یک رنگ و شادند جو
 نشسته باشد که صفت در اول و خشکست در دوم و آنچه شسته بود سرد است در اول درجه دوم و
شستنی وی چنان است که بستانند سادند خوب و نیکونید و بغایت سختی کنند و آب در کاسه چینی
 کنند و آب از سروی در کاسه دیگر بریزد و آنچه با آب روانه شده باشد نگاهدارند و دیگر با آب سختی
 کنند و چندان مکرر کنند که آنچه شادند بود با آب روانه شود و رنگ مایلند بعد از آن آن آبها بنهند تا شادند
 درین آن بنشینند آب را زوی بریزد و شادند را خشک گردانند و در وی قبضی سخت بود و تخفیفی و چون
 بر کونست زیاده افشانند بکند از اند و ریشهای چشم را بغایت سود دهد خاصه چون با سفیده تخم مرغ بود و درجه
 خسته اخفان و درم گرم آن بغایت نافع بود هم با سفیده تخم مرغ یا بانی که حلیه در وی بکند باشد و چون بشیر
 زنان خلط کنند در در چشم و سنگ که روان بود نافع بود و سوزش آن چون طلا کنند و چون با حمر پاشانند هم
 البول و سیلان طمط و خروج منی را نافع بود و منع کوشش زیاده بکند در ریشها و خون را قطع کند و به بندد
 و صحت چشم نگاه دارد و چون با آب انارین پاشانند نفث دم را نافع بود و چون با اقاقیا پامیزند و
 شافه سازند و در چشم کشند ریشهای چشم و حرب از نافع بود و وی مضر بود معده و احشا و مصلح وی عصاره
 زرسک باشد و بدل آن نیم وزن آن روی سوخته بود و چهار دانگ آن توتیا و شادور کونید بدل وی حجره
 مقناطیس بود و کونید چون مقناطیس سوزانند شادنج بود در **شاهبانک** و **شاهبانک** و غایبانک
 نیز کونید و شایبانک و شایبانک کونید و آن بنفیس الکلاب است عبری فسوة الکلاب کونید و صاحب

جامع کونید بر نوب است و هم کونید شجره ابرهیم کوهکست و هموار قول غافقی کونید نوعی از قیصوم است و از قول
 صاحب جادوی کونید حبشیم بریت مولف کونید این **شادنج** که محققست بنفیس الکلاب است
 بشیر از آنرا انس سکه خوانند و کرم خشکست در دوم صرع را سود دهد و قطعه آب رفتن از دمان بکند فصره
 از دمان کودکان و محتل ریا شکم ایشان بود و در جمها و قایم مقام مرز بخوش بود **شادنج** و شاتل نیز خوانند
 و آن دوائی هندیست مانند کاه خشک و کونید و قیست خشک بر کاه مانند بسفایج و بقدم مقدار با قلا می
 بود مولف کونید قول اول صحت است که آن مانند کاه خشک بود و از هندیستان و ترکستان نیز آردند بشیر از آنرا
 روشک خوانند تمیمی کونید طبیعت وی کرم خشک بود در آخر درجه سیوم مسهل کیوسات غلیظ بود فاج
 و لوة و دار الصرع و ارتعاش و تشنک مفاصل و علت های جماع که از رطوبت غلیظ بود نافع باشد کونید
 مسهل کیوسات محترقه بود و شربتی بوز وی نیم بود با وزن آن نبات که با آب کرم پاشانند **شادنج** و **شادنج**
 فلفل سفید است و گفته شود انشا الله **شادنج** است و شند این نیز کونید و گفته شود انشا الله تعالی
شیرم نباتیست که در بستانها روید و کنار جویها و محروا و مولف کونید بشیر از آنرا کاه و بنطوسه کونید و کاه بنطوسه
 نیز کونید بدان سبب که اگر کاه ویرا بخورد بمیرد و کونند هر چند بخورد هیچ ضررت بوی نرسد و بهترین وی سبک بود لون ساق
 وی سبزه مایل بود و بهترین نوع آن ماریسی بود و صاحب بنهای کونید کرمست در اول درجه دوم و خشکست در آخر
 سیوم و حبیش بن الحسن کونید کرمست در درجه سیوم و خشکست در آخر درجه دوم و وی زخمه ثلثات است
 و بن دی کرم و خشکست در چهارم و صاحب بنهای کونید لبنی دی قلع دندان میکند و درد و باید که بشیرم اصلا ناکرده
 مستعمل کنند و اصلا چنان کنند که بستانند شیر تازه و بشیرم ناکوفه همچنان در آن خوسانند بکشد و نوز زیادت
 را نکند و در آن بکشد و نوز و نوبت یایسه نوبت بشیر را تازه کنند که مصحح وی بود بعد از آن در سایه خشک کنند
 و قدری ناکوفه پامیزند با ادویه های مسهل که ملایم وی بود مانند انیسون و رازیانه و کون کرمانی و ترب و بلبله
 پس اگر درین ادویه ها بعضی قبضی بود بدستی که بر خلاف حد بشیرم بود از بهر آنکه درین ادویه ها از اجزای
 صانع است در نفع طبایع و ابدان **شیرم** است از بهر آنکه ططف اند و صلق وی زایل کند اگر در
 معالجه قوچ که سبب آن ریاغ غلیظ بود و بلغم مستعمل کنند خلط کنند با مقل و سکنج و غرق و سر کین کرک

و حیاست از نذر اگر در سعال جبهه او را م و سده و آب زرد و بلغم و سود مستعمل کنند چون از شیر پیردن آوردند خشک کنند و در آب کاشنی و آب رازیانه و آب عنبر و آب صابون کرده خوب است که ششها را زود بعد از آن خشک کنند و قریص سازند با اندکی نمک هندی و صبر و تر بود و طبعه بعد از آن دوای نیکو بود و لبن و شیرین که قطعا با شامند البته که هیچ نیکو دردی نبود و کشنده بود و مقدار شربت از اصل او کرده و با باد و یا که گفته شد از دانه کی تاد و دانه کی بود کجب قوه صاحب جامع کوید پانی چهار دانه تاد و دانه و صاحب منبلی کوید شربت از دانه کی بود فی الجمله مضروب خاصه براهمال کرم و مضروب معده و هکله و باه و منی و عروق سفلی منفر کد اند و لبن و دود کشنده بود و معالجه وی بمسکه و زعفران کا و کشنده و مولف کوید اگر لبن و بر قو با خشک طلاء کنند البته زایل کند و بکرات امتحان کرده و لبن و حبیب متوجهات این خاصیت دارد و بدن و عازر یونست **شربت** بشیر از می شود کوید بهترین آن سینه تازه بود که کل وی شکفته باشد سخونت و می میان درجه دود و ناسیوم بود و جفافته و می میان اول دود و واسحق کوید کرم و خشکست در دود منبج اعلاط سرد بود و مسکن اوجاع و چون تر بود حرارت دی کمتر بود و رطوبتی در وی بود انضاج و سخت تر بود و چون خشک کنند تخلیل و می زیادت بود و شربت منبج در معده بود و اگر در زیت بنزد آن روغن محلول و مسکن وضع بود و منبج در می که نفع نیابد و خواب آورد و چون شربت بسوزاند کرم و خشک بود در سیوم و خاکستر آن در ریشهای که حادث شود در سفلی و ذکر و ریشهای که من چون بران افتاد نیکو بود و اگر بر بوسه که رسته بود ضیاع کنند نیکو بود و مقدار ماخذ از شربت پنج م بود بلغم نوج که در معده بود و در کسینه و شش را نافع بود و فوای اعتدالی و معض را سودمند بود و شیر بر اند و عصاره وی درد کوشش سوداوی را سودمند بود و رطوبتی که در وی بود خشک کرد اند و طبعه و می با غسل بلغم و صواب از ایل کند و پاک کرد و اند و چون سختی کشند و با غسل به پزند تا منقذ شود و بر معده مانند شکم آسان براند و طبعه و می درد و شست و باد ما را نافع بود لیکن منجر سرد بود و محرومی را موانع نبود اگر بخته بخورند بعد از آن سکینه پس ساده پاشانند اگر محرومی بود و طبعه جله و می درد کرده و مثانه جوی لاسده بود یا ریاح غلیظ نافع بود و سنگ مثانه بریزانند و او مان خورند و می مضعف چشم بود و مضروب معده و کرده و مثانه و مصحح و می لیو بود و کوید مصحح و می غسل بود و صاحب تقویم کوید مصحح و می در صینی بود یا قرفصل **شربت** انواع است و از آنرا ج بلور خوانند از کوه فرد و هکله و بفسر و مانند ج که از کوههای یمن خیزد و لون آن سفید بود

بلور

که برزدی نهند مایل بود و قابض بود و در وی خصوصتی بود نیکو ترین انواع شب بود به یانی مشهور بود و در سوزش و کوبید انواع شب بسیار است اما آنچه مستعمل است در معالجه طبی سرنوع است مشقوق و رطب و مدح مشقوق یانی بود و طبیعت دی خشک بود در دود و سرد بود و کوید کرم و خشکست در سیوم و کوید کرم و می در دود بود چون با دردی سر که بود نافع بود جهت ترف دم از هر موضع که بود و چون با سر که و غسل مضغه کشند و ندانی که متحرک بود محکم کرد اند و چون با غسل پیامیزند قلع را زایل کند و اگر با بعضی ارای پیامیزند بهی را سودمند و وسیلان ماده که از کوشش آید نافع بود و چون با ورق انگور یا مارا العسل باشد جرب ریش شده را نافع بود و چون با آب پیامیزند جهت حله و بر صیباخن را نافع بود و دوحس و شقاق که از سر ما بود سودمند و چون یک جزو از وی با یک جزو نمک پیامیزند سودمند بود جهت ریشهای بد که منتشر شده باشد در اعضا و چون با آب زفت بر سر مانند سوسه زایل کند و چون با آب بالند شیش بکشد و سوختگی آتش را نافع بود و بر رعمای بلغمی لطیف کردن نافع بود و در شیب بغل مالیدن کند بغل زایل کند و چون اندکی از وی به پشم پاره نیم رحم کنند پس از جماع نیکو بود جهت قطع خون و منع آلتی و بجه پیروند آورد و جهت ورم لثه و طهارة و بغاغ و غم رحم و وجع از نین و وجع قرحها و انشیت بغایت نافع بود و در آن کوید در هوا می وی که چون در آب تیره اندازند رادق و صافی کرد اند در اندک زمان زود و کوید که چون شب در شیب جانجو اب کسی نهند که در خواب بانگ و فریاد کند دیگر نهند و خوردن و می مضروب تا جایی که کشنده بود در سخت پیدا کند و باشد که بسلی بخامد و مد اوای و شیر تازه و قند و مسکه کشند و بدن وی نمک تلخ نبود و نمک سیاه بوزن آن **شب الاسکفه و شب العصفور** شب القلی است و در باب قاف گفته شود **سقططاب** عصی الراسی است و گفته شود ان الله تعالی الواحد القهار **شبهه** خمان بزرگست و گفته شد **شبهه** نوعی از ماهی است که در جله بغداد و فرات بسیار بود و زهره و می درد و در وی چشم استعمال کنند و منفعیت دی در باب سین و جففت سمک گفته شد **سباب** درخت ماهودانه است و گفته شود ان الله **شبهه** حره آزاد درخت است و گفته شد **شبهه** الله اهل هند لیت پیار سی دیو دار خوانند و کوید صبور بهند لیت و در و ال گفته شد **شبهه** البقی در دار است و گفته شد **شبهه** اکله شبهه ایه است و گفته شد **شبهه** الحیاء درخت سرو است و گفته شد در سین و این نام بدان سبب نهاده اند که جایگاه ما است **شبهه** بارده لبلا است و گفته شود ان الله **شبهه** رستم زرد اند طویل است

و گفته شد **شجره موسی** علیق الکلب است و گفته شود انشا الله **شجره التین** لوف الکبیر است و گفته شود
شجره الحظا طریف عرق الصغیر است و گفته شود **شجره الطحال** صریحه الجدی است و آن نباتیست که بر هر درختی
که نزدیک وی بود پیچیده شود و آن نوعی از فاشر است و گفته شود انشا الله **شجره الصفاد** کیسک است و گفته شود
انشا الله **شجره الدم** فنجار است و گفته شود **شجره ابریم** غافقی گوید بختیست است و بعضی گویند شاهیست
و گفته شود و صاحب فلاحه گوید درخت برم است که آن مغیلان است **شجره الکف** اصابع الصغیر است و گفته شود
شجره ابابقی قمار است و گفته شود **شجره الی مالک** در دمشق صابون القاق خوانند و آن نباتیست که
در موضعی های نمناک روید و در میان نرها و در حایه پاک کردن پنجه آن مانند صابونست و شریف گوید آن نوعی از
کلیم شوی است و وصف کلیم شوی در باب الف در اصل العربین گفته شد و پنجه آن مسهل مره سودا بود و سهال
برقی سودمند بود و جهت مجموع رجتها حتی الجذام **شجره الذب** درخت زرد و رسبت و باقی اقوالهای دیگر که گفته اند
خلافت **شجره الدبق** درخت سپینانست **شجره التیس** طراغیونست و گفته شود انشا الله **شجره البواغیت** طماقی
است و گفته شود انشا الله **شجره مریم** صاحب جامع اقوالهای مخالف یکدیگر بسیار آورده است و محقق نگردیده صاحب
منهاج محقق گفته که آن بخور مریم است و آن سه نوع بود یک نوع بر می دید و دو نوع بر می دید و پنجه آن عربیندا
است و گفته شد صفت آن در بخور مریم **شجره الغار** و طبیعت آن گرم و خشکست در سیوم و منفعت
آن در غار گفته شود **شجره صاحب مناج** گوید بهترین وی کوحک بود و گوشت وی گرم و خشک بود و در شجره مریم
سود بصلب که دارد و غذای بد بود و خون گرم و خشک از وی متولد شود و روغن بسیار مضرت وی کمتر کند و صاحب
جامع از قول رازی گوید گوشت وی تر بود و کمیوس وی محمود بود و زود همش شود و فراطیس روحانی گوید بدست که
وی فاضلترین غذای اصحاب الیخو لیا بود و بسیار سی ویرا در خوانند و از مرغان خوشش و از بود **شجره** بیکو تر پیسه
آن بود که از حیوان فربه مستحکم گیرند و طبیعت آن گرم و تر بود و مختلف بود بسبب حیوان که از وی حاصل شود
و رطوبت وی کمتر از سمین بود از بهر آنکه چون بکند از زرد و تر از وی بسته شود و گویند خشکست سودمند بود و جهت
خشونه خلق لیکن مرضی و معنی و مدخنی بود و دفع مضرت وی بلیونک و زنجبیل و راسن محلی کند **شجره البط**
که مکر از پیه مرغ بود بغایت لطیف بود چون موم روغن بسیارند و بر روس مالند و روپاک کند و جلا بدید

شجره الجاج گرمی وی کمتر از پیه بط بود و پیه خوس میانه بود و پیه مرغ خشونه زبان و در درج راناف بود و
باذن الله **شجره الاوز** دار النعلب را سودمند بود و شقاق لب و رویر راناف بود **شجره الارض** صاحب منهای
گوید نطن است و گفته شود و صاحب جامع گوید خراطین است و مولف گوید خراطین را امعال الارض خوانند و
گفته شد **شجره الفیل** گرم بود چون در خود مالند کزندگان بگریزند **شجره الابل** بغایت گرم بود تشنه را سودمند بود و
گفته شد کزندگان بگریزند **شجره الاسد** کمترین شجرها بود و رطوبت وی کمتر بود و خشکی وی زیادت بود بقوت
تر بود جهت تحلیل و ارام غلیظ صلب **شجره الحمار** نافع بود جهت اثرهای که در پوست بود و سوختگی تشنه **شجره**
الحمار الوحش بار و عی قسط در دشت را سودمند بود که از باد باشد **شجره المهر** قابض ترین شجرها بود و
خیم تیس تحلیل در وی زیاده بود و نافع بود جهت لدغ معا و ریش آن و شخم غشقیست و تر بود آن شخم خستر راز
بهرا که زرد بسته شود و حقه کردن بدان سحج معالی و تر حر راناف بود و کسی را که ذرایع خورده باشد بغایت
سودمند بود **شجره الخنزیر** بیکو تر آن بود که از خنزیر جوان گیرند و رطوبت وی زیادت است و مجموع شجرها
بود و فعل وی نزدیک بریت بود لیکن تلین و فضج در وی زیادت بود که در ریت و گرم آن کمتر از گرمی
شجر بر و میش بود نافع بود جهت در حما و قرحه معا و ساکن کردن و نافع بود جهت کزندگان جانوران و مقدار
ما خود از وی سه م بود و او لی آن بود که عوض وی پیسه بزرگند که قایم مقام وی بود درین رجهتها و وی
حرام بود و تصرف در آن ناکردن اولیست و گویند بدل وی شخم کلب الما بود **شجره البقر** گرم و خشکتر از
پیسه بر و میش بود و متوسط بود میان پیسه شیر و بز و بدل وی پیسه بود و شخم الحجل گرمی وی کمتر از شخم بقر بود
شجره اللب لطیف بود و دار النعلب را سودمند و شقاق را که از سر ما بود نافع بود و جهت قلع دوشی
و عقد خرمش و برص سودمند بود و شریف گوید پیسه وی چون در پوست انار گرم کنند و با تخمدان زیت
پیامیزند بعد از آن برابر و طلا کنند موی بسیار بر ویاند و چون بنا صور مالند نایل کند و اگر پیسه وی سخی کنند و بر
مفاصل مقعد طلا کنند سودمند بود و چون در آفتاب در عصب غلیظ مالند فالیدنی نرم تا اعصاب ویرا بخورد
اعصاب لطیف کرد اند و در غایت بلتین بود و بدل وی شخم الکلب بود و این زهر گوید چون برداشته و
مالند موی بر ویاند و چون در چشم کشند بعد از آنکه موی زیادت بر کشیده باشند دیگر نرود و چون بکند از نرود

لطیف

مالند که زانیده باشد از همه آنها یعنی باشد و جز عظیم بود وی را **شحم السبحی** تیزی چشم را زیاد کند و نوزاد
 آب را سود دهد با غسل کشیدن **شحم الانعی** کرم و تیزی بود و بیشتر اطباء مستفیع اند بر آنکه منع نزول آب میکند و چشم
 و علی بن عیسی گوید منع موی زیاد که در چشم بپسندد و بدان مالند و اسحق گوید مقدار دانی از وی
 تا دو دانگ زهر را در کوزه گدازد و سود دهد و مضر بود بدل و منع مضرت وی بصل الفار میکند **شحم قانندی** قانند گویند
 و در قاف گفته شود انشاء **شحم الثعلب** در کوش را ساکن کند چون در روغن سوسن بکشد از زرد و بپنجه پاره
 در کوش نهند و در اندازد سود دهد و گویند چون بکشد از زرد و بر نقوس مالند سود دهد و اگر طلا کنند بر خاری چوبی و
 در کوشه خانه را بکنند بر اغیث بروی جمع شود و بر غوث پارسه یکیک خوانند **شحم التماس** جالینوس گوید
 پیوی چون بر کندی وی نهند در ساعت در ساکن کند **شحم الحنظل** چون از حنظل پیرون آورد بعد از شسته
 قوه وی ضعیف شود و منفعت وی در صفت حنظل گفته شد **شحم المبرج** خطیست و گفته شد **شحم الخیر**
 قلی است و در قاف گفته شود انشاء **شحم غریب** فرا سیرست و گفته شود انشاء **شحم شجره حنظل** است و در صفت
 حنظل گفته شد **شحم شریبی** درخت قطر است و آن از حبس شجر صنوبر بود و غروی مانند غرسو بود لیکن کوچکتر بود و
 خار ناک بود و آن دو نوع است در از کوتاه و در پوست وی قبضی بود و طبیعت وی گرم و خشک بود و نزدیک بر حبه
 سیوم و چون ورق وی لبر که بپزند و بدان مضمضه کنند در دندان ساکن کردند و غروی سرفه را سودمند بود و جگر
 و تقطیر السبول را نافع بود و شیم پیرون آورد و بول بر انداخته استعمال کردن و وی شکم بیدد و غروی چون با شراب
 پاشامند کسی که ارنج حوزده باشد سود دهد و چون با شحم ایل پامیزند و بدان بدن را مسح کنند هیچ کوزه کرد و وی بگوید
 و غروی معده را بد بود و لذایح بود و در سر آور دو کجه میندازد و اصلح وی بصافه لسان الحی و جلا بکنند **شحم**
شحم قافل اشتقاق است و گفته شد **سپندان** فاسرستین است و گفته شود انشاء **شحمه** فوا است
 و گفته شود انشاء **شحمه** نوعی از سعت است و ورق آن در از بود و بستانی بود و تبریز بانی آن از امر زه خوانند
 و در صفت صفت منفعت آن گفته شود انشاء **شحم الصقلاب** زعفران است و گفته شد **شحم الحقی** شعر الحیات
 و شعر الارض و شعر الجبار و شعر الغول و حیه الحمار و ساق الاسود و سانه و صفایر الحی و شعر الحمازیر و کز بره الپیر
 این جمله اسم پسیا و شاست و کرمانیان ویراکور سو خوانند و زبانی شیراز ویراکیس بری خوانند **شحمه** قنار

صغیر است و گفته شد **شحمه** خنذر و سست و گفته شد **شحمه** نوعی از بی پوست بود و از اسلست
 خوانند و پیارسی جو برهنه خوانند و فعل وی نزد یکست بعقل جو با پوست و نیکوترین جوان بود که تازه سفید و بزرگ
 دانه بود و فرو به طبیعت وی سرد و خشک بود در اول و گویند در دوم و خشکی وی بیشتر از اول مقرر بود باندک خیر تا دهم
 حاصلت ما شد وی بود چون از پیرون استعمال کنند و چون جو خجسته خوانند حاصلت را از باقلا بود و در وی تحلیل و جلا بود و غذا
 وی کمتر از غذای کندم بود و بر کلف گرم کرده طلا کنند سود دهد و بر جوب ریش شده با سرکه گرم کرده نافع بود چون طلا
 کنند و با سرکه و بر نقوس گرم طلا کردن خوب بود و منع سیلان فضول از مفاصل بکشد و آرد وی با پوست خشی شش
 و اکلیل الملک و کندن بزوات الجنب نافع بود و با انجیر چون بپزند نهامی بلغمی را نافع بود و چون مروض کنند
 و بآنش گرم کنند و بر وجهی که از حرارت بود نیکمید کنند ساکن کرد اند و اگر بر درمهای گرم نهند همین عمل کند بکشد از زرد
 و وی باد انگیز بود و مفضل آورد و از بهر آن ویرا بکشد و گویند مضر بود بمثانه و مصلح وی انیسون است و آرد جو
 چون با انجیر بپزند و بر ورم بلغمی و درمهای گرم نهند بکشد از زرد و چون با ریح و زفت و سرکه بکشد و پامیزند و بر
 و درمهای صلب نهند نفیج دهد و چون بازفت تر و موم و بول کودکان که محلیت شده باشند و زیت پامیزند و بر
 خنار بپزند نفیج دهد و چون با عصاره سرد بپزند مانند کاه و تورک و آب رد باه ترکیب و ضما کنند و چشم
 ورم کرده ورمی که گرم بود ساکن کرد اند و تخمین طلا کردن بر همه ورمهای گرم تجو حمره و جره و فلقی و امثالین
 و چون با سرکه بپزند و بر پیشانی طلا کنند در سر گرم ساکن کرد اند و تخمین تنها با بادیه که موافق بود قلاع را زایل کند
شحمه جالینوس گوید موی اگر بسوزانند در قوه مانند پشم سوخته بود یعنی گرم و خشک بود در سیدوم اگر
 موی آدمی ترک کنند لبر که و بر کندی سکه یوانه نهند در ساعت در ساکن کرد اند و گویند سخی کرده
 لبر که ترک کنند و ضما کنند بر آن و اگر شراب صرف و زیت ترک کنند و بر جاحت های سر نهند منع نورم کند
 و اگر بدان دغان کنند خنق رحم و سیلان آنرا سودمند بود و موی سوخته چون سخی کنند لبر که و بر
 بثره نهند زایل کند و چون سخی کنند با غسل و بر قلاع که عارض شود در دمان کودکان مالند
 بغایت کمال نافع بود و چون سخی کنند با کندر و بر جاحت های که بر سر پیدا شود افشانند نافع بود و خا
 بازیت و اگر سخی کنند با غسل و بر جاحت های نهند زایل کند و چون سخی کنند موی سوخته با

حنظل

مرد است که بر چشمی که چوب و هک سخت داشته باشد طلا کنند ساکن گردانند و چون بار و غنای کل بیاورد
و در گوش چکانند در دندان ساکن گردانند و اگر طلا کنند بر سوختگی آتش سودمند بود و این زهر کوید
اگر نپا و زنده موی طفل پیش از آن که صلب شود بر کج نفوس داشته باشد یا عقوبت کرده باشد نافع بود
و در دستان گردانند و اگر موی آدمی بخورد کنند چیزی زرد گردانند و آب مقطر وی چون برداشته اند
مالند موی بر ویاند و صفت سوختن چنان بود که دیکه نو پر کنند از موی و طبق بر سر وی بکنند که سوزش
در میان آن بود و بعد از آن بر سر آتش بکنند تا بسوزد **شعر اخبار** شفا بخش است و گفته شد **شفیع**
غزل الحطف است و آنرا قشاله الکبر خوانند و در تاب تا گفته شد **شفیقین** مرغیست که در ایام
خواستند و پارسا بویار صاحب منلی که کوید بترنی وی کوید بود طبیعت وی کرم و خشک بود و خشکی
وی بویه بود و مفلوج را سودمند بود و بخوابی آورده و صلی وی سر که و شیر و نشاید که اگر یکسال گذشته باشد
خوردند بغایت مضر بود و ادوی آن بود که بعد از کشتن یک روز را بکنند بعد از آن بخورند و رازی کوید پیران و
ناهنرا نیکو بود و در سطوطا الیس کوید خاصیتی قوی دارد در قوه ماسکه و در این باب از کتبک بالغ تر بود
و این زهر کوید کوشش تمام حفظ زیادت کند و در مری را نیز گردانند و قوه حواس بهر **شفیق بحر**
جانوری دریایی است بسفکی خفاش و دو بال داشته باشد مانند بالهای خفاش و بلون هم مانند وی و دنبال
وی مانند دنبال موش بود و در تن آن خاری بود و بعد از نیشی و بدان بکشد و دردی سخت پیدا شود از گزندگی وی
و صاحب جامع کوید در مدینه سالقه از بلاد اندلس آنرا ارق خوانند و شریف کوید اگر زنی با مردی بول کند
در موضع و در آن موضع خار یا نه بکشد فرد بر ند انگس را که بول کرده باشد سوزشی تمام و دردی سخت پیدا
شود مادام که خار وی در آنجا فرو برده باشد و بعد از ریش روی کوید چون نبیند در شیب جامع آب کسی که خفته باشد
مادام که آن نماده باشد بخواب نرود تا آن بر نکند اگر دخی کند در بی درختی بار و نشود و خشک گردد و اگر دخی
کنند در خانه قومی تفرقه شوند آن قوم و اگر بسوزند و سخت کنند و آن خاکستر بر دوش نشاند آن یکدیگر بر انداخته شوند
و دشمنی یکدیگر نشوند و بعضی آنرا حوت الشر خوانند **شفیق النعمان** شوق خوانند و پیونانی ارامونی
کوید و بری بود و پستانی بود و تری کل وی بزرگ بود و بیارسی لاله کوید و نوع دیگر هست از شقایق که آنرا

افزون خوانند و در الف گفته شد و طبیعت هر دو نوع بری و پستی صاحب منلی که کوید کرم و خشک در آرد
و کوید کرمست در دوم و ترو عیسی بصری کوید کرم و خشک بود در دوم و محفل و مینج و حلاشی و جذبی در وی
بود و اگر کل شقایق با پوست جویند پیانند مویر با بغایت سیاه گردانند و خضایی نیکو بود و اگر در شیشه کنند
و در شیب و بالای وی یکبار روی سوخته بکنند و در سر کین تر جمل روز دخی کنند چون بیرون آورند در ساق
موی را خضاب کنند بغایت سیاه گردانند و خضاب وی سفید می خیم را زایل کند خاصه از چشم کوید کان و چون
کلهای مرکب با وی مرکب کنند قوه چشم بهر شریف کوید چون آب وی در چشم کنند حدقه را سیاه گردانند و منع
نزول آب بکند و در ابتدا و تیزی چشم زیادت کند و قوه وی بهر و اگر یک رطل شقایق و نیم رطل پوست گردکان
تر در شیشه کنند و دخی کنند در سر کین کرم دو هفته و موی را بدان خضاب کنند سیاه گردانند و چون طری آکبیده
پر کنند و در شیب آن چهارم روی سوخته بکنند و در بالای آن تخمینی و سر آن بگیرند و در سر کین دخی کنند هفته
بعد از آن بیرون آورند سیاه علیظ باشد مویر ابو شانه کنند سیاه گردانند بغایت و اگر دست زان بوی رنگ
کنند خضایی نیکو بود و عجایب و این رضوان کوید تخم و چند روز متواتر مر و ز میگردم آب سرد پاشانند
از برص شفا یابند باذن الله تعالی و کوید بکرات تجربه کرده و مجرب بوده و در سیقورید و س کوید چون بخواب
بکوبند و آن آب بگیرند و بدان سوط کنند سر را تنقیه کنند و چون بخانید قلع بکنند و چون بهر زنده شراب
در ورم کرم خیم ضا د کنند زایل کند و آثار قره که در وی بود پاک گردانند و ریشهای جگرش پاک گردانند
و چون زن بخورد بر کیر حمیض بر اند و چون ورق و قضبان و با خنیش جو به بزند و بخورد شیر را بر اند
و شقایق نافع بود جهت خش و جرب ریش شده و قوبا **شقاقل** و شقاقل نیز کوید و گفته
شد بعضی مسفت وی در باب الف و اینجا نیز گفته شود تمامی مسفت وی مسفت روی کوید مری وی
قوی کرم بود و مسخی معده و جگر بود و منی زیادت کند بسیار و چون دمان آن کنند و اینها و ند کوید که مد تر بود
در اول و در طوبت وی بیشتر از حارت بود هیچ جماع بود و باه را زیادت کند و نفوذ آورد خاصه مرتبا
عسل و جالینوس کوید کرم و تر بود در سیوم شیر پیقاید و قوه باه بهر و حیض فرود آورد و قوی
اعضای بارد بود و در سیقورید و س کوید در ابتدای استسقا نافع بود و مقوی امعا بود و بدن قوی بنظر آید

و غوطه تمام آورد و فوس و ارباب سوس کونید که معوض صلب بود و ذکر و منی پیفراید و لذت زیادت کند و بجه نرود
آورد و اختناق رحم را نافع بود و کزیدن سگ دیوانه و کزندی سباع و کزندی جانوران که زهر ایشان سر بود سود
بود و مقدار ماحوذ از وی دوح بود شیخ الرئیس کونیدن آنست که سخونت و لطیف بود و ترطیب وی در روح زیادت
کند و از وی کونید بدل آن بوزن آن بوزید آن بود و کونید بدل آن دار صینی و تخم کز بود و بسیار خوردن وی مضر بود
نبش و مصحح آن پرسیاوشان بابات بود که جلا بپا زند **شکر** شقایقست و گفته شد **شکر** بلوایسند
و سنقره کونید بسیار سی کاسکیه کونید و بیش از سی کاسه شکر کونید کرم بود و در وی زهر موتی قوی بود اما محلل
ریاح غلیظ بود که در معا باشد خوردن وی و وی دسم **شکر دیون** اشقر دیون خوانند و آن اشقر دیون
و گفته شد بعضی مغفوتی در الفقه تمامی آنجا گفته شود و آن نوم پرست و حافظ الاجساد و حافظ الهوتی
خوانند و بغایت کرم بود بول براند و چون تر بود بکونید و چون خشک بپزند بشیر را بپاشند کزندی جانور را
و ادویه کشته را نافع بود و سینه را از کیموس غلیظ پاک کند و مقدار دوم درم با ما العسل پاشا منند
قرحه امعا و عسر البول و لذع معده را سود مند بود و چون با جوف عسل و راتنج پامیزند چون خشک بود
و لعق کنند سرفه فرمن را نافع بود و چون با سر که پامیزند و بر موضع نفوس نهند در دساکن کند و اگر آب
ضما دکنند تخمین و چون زن بخود بر کبر حیض براند **شکر هیچ** شکو بهنج نیز کونید و آن خشک است
و گفته شد **شکاک** صاحب مناج کونید حشیش است در قوه طبیعت مانند باد آورد و نیکوترین وی
سبز بود و کونید زرد و طبیعت وی کرم و خشک است در سیوم و کونید کرمست در اول و خشک است
در دوم محلل لطیف بود و کونید چون در شیب جانجواب کودکان نهند سود مند بود و جهت آب رفتن از
دمان ایشان و بر فاج طلاء کردن و مسح کردن و با شربا پاشا میدان نافع بود و در طربت معده و باد که
در رحم بود سود مند بود و جهت حره سودا و بلفم و موی بدن بود و معده و امعا را پاک کرد انداز فضلهای
بد و جذام را نافع بود و فوس کونید جذام و برص و لبق را نافع بود و چون با افستین رومی پاشا منند
و مسن بود و صاحب تقویم کونید مقدار مستعمل از وی نیم بود و کونید مضر است نبش و مصحح و صغ
عربی بود و نافع بود جهت ورم جلاره و ورم مقعد و پنج وی قطع سیلان رطوبت فرمن از رحم و خون رفتن

از سینه و مجموع سیلان رطوبات از بدن بکند و شیخ الرئیس کونید سود مند بود جهت تنهای کمن خاصه صبیبا نرا
و مولف کونید بشیرازی آنز خار همک خوانند و وی نبات کوبی بود و در زمین که سنگستان بود و جهت
تب ربح و تب سرما بجلاب خوردن بغایت نافع بود **شکوتا** اکسوت است و گفته شد **شک** تراب
اطهالک خوانند اهل عراق و اهل معرب ریح الفار کونید و جوی سم الفار خوانند و بشیرازی حرک موش کافی
کونید و صاحب مناج کونید دود زهر است که از فرا انسان می آورد و کونید و دنفقه است که در حرا
در معدن نفقه حاصل میشود و مولف کونید آنچه محققست از طرف درایمی آورد از کولیکوت وی کونید
وی کانیست و اکسیر مان ویراز ریح سفید خوانند و دسم قاتل بود و معالجه کسی که آن خورده باشد مانند
معالجه کسی کشته که زریق مصعد خورده باشد و مشکل خلاص شود از بهر آنکه بغایت مملکت است و اگر در میان
خمیر کشته یا در چیزی دیگر در میان خانه بنهند تا موش بخورد و هر موش که بوی آن موش مرده شود ببرد
جناحه آن خانه از موش پاک کرد **شک** سبج نیز کونید و آن لفت است بسیار سی شلغم کونید و بشیرازی شلغم
بری بود و بشتا بود و طبیعت وی کرمست در دوم و تر است در اول غده بسیار دهر و مولد منی باشد و سفینه را نرم
کرد اند و ماه را بر انگیزد و بول براند و مسهل بنود و اشتها طعام باز دید کند چون اسیر که بود و خرد و قوی
معدنه بود و آب وی حصر را سود مند بود و آن رحمتی است که بشیرازی رطوبت خوانند و در وی غلظت و نفخ
بود و محرک شهوة جماع بود و چون بخورند و احساس نفی در خود یا بند بعد از آن حواش شاول کنند و مفید
باشد **شل** اسحق بن عمران کونید شل در هندوستان سفجل هندی را خوانند و آن فرفه و ر بود مانند
زرد الواقوه وی مانند زنجبیل بود و طبیعت وی کرم بود در سیوم و تر بود در اول صلف کیموس غلیظ
بود و صلابت اعصاب نافع بود و شیخ الرئیس کونید طعم وی تلخ بود و تیز و قابض و بادا بکشد و در وی تحلیل
عجب بود و اعصاب را نافع بود و عرق الفسار و نفوس و تیز دق کونید نافع بود و ریاح که عارض شود در رحم زنان
و بجه را نگاه دارد در رحم و چون با عسل نباشتا استعمال کنند معده را پاک کرد اند و قوه امعا بد و مقدار مستعمل
از وی تا یکم بود و کونید مضر بود نبش و مصحح و وی عسل بود و صاحب تقویم کونید صداع آورد و مصحح و خشکی
سیاه و سکر بود و صاحب مناج کونید سهو کرده است که گفته که از خوردن وی همان عارض شود که از زریق متناول

بود و اگر باطل و آب گرم پاشا مندرنگ کرده و مثانه بریزند و چون با غسل و روغن کاه بپوشند سودمند بود و حبه
 در درج و در کرده و دردی که نفس را ببرد در زمان امساک خون کند و نیکو بود و در آن ساکن گرداند و چون سحر
 کنند با بول و بر ریشهای سر نهند و بدان امان کنند ریش را پای کرد و موس بر ویاند و چون در کمال بکنند و در
 ابتدا از فول آب بکشند یا به آن سحوط کنند منع آن بکند و قلع نایل و خیلان و لبق و برص و جرب ریش شده
 بکند و بر پشانی طلا کردن در در سر کاز سردی بود سودمند و سده مصفا بکشاید و چون یکشب در سر کوبیده
 و با عود سحر کنند و بدان سحوط کنند در سر کمن و لغوه زایل کند و اگر امان خوردن وی کنند چند روز بول و شیر
 و حیض براند و چون با بول و پشاند عشر النفس را نافع بود و چون مقدار دوم از وی آب پاشا مندرنگی ریش را را
 سودمند بود و چون در خانه دو دکنند که ننگان بگریزند و نجاصیت نهایی بفرماید سوداوی را زایل کند و حبس القرح
 بکشد از پیرون طلا کردن و چون روغن وی سحوط کنند سودمند بود و فایده و کرا و قطع تری و سردی بکند که اگر سفید
 که بر اعضا ظاهر باشد لوان آن بگرداند و چون بریان کنند با نشی است و بکوبند و بکباب بپوشند و طلا کنند بر ریش که
 در ساق پیدا شود بعد از آن که ریش بپوشیده باشد زایل کند و کمال صحت آورد و چون ضما دکنند دردها حاصل را مندرنگ
 بود و چون بخورند حیض براند حکم و بچه زنده و مرده بیرون آرند و شیشه پندارد و شریف گوید چون هفت دان
 از وی بپوشانان بپوشانند یکساعت و سحوط کنند در پینی کسی که یرقان داشته باشد و چشمهاش زرد شده بغایت نافع
 بود و زرد کمال صحت آورد و زایل کند بشده تفتیح سده و کوبند مضر بود بکرده و صلیب وی کثیر بود و بدن و صمغ
 نمیتوان کند و کوبند بسیار خوردن وی کشنده بود و نوعی از وی هست که خنای و غشیان آورد و اولی آن بود که قی کنند
 و شیر پاشا مندرنگ و مداوی وی چون مداوی کسی کنند که گندش خورده باشد **شواصر** نوعی از برنجاسف است
 و آنرا امسک الحن خوانند و طبیعت آن گرم و خشکست و حقیقتهای تیز کنند سودمند بود و حبه عرق النساء و جاع
 منقل سرد از بهر آنکه مسهل اضلاط غلیظ لزوج بود **شوحط** خوشه از زشت **شویلا** برنجاسف است
 و گفته شد **شوع** درخت بانست و صفت آن و حب آن گفته شد **شوشی** خیر بو است و هیل بود و مال بوا
 نیز کوبند و آن قاقه صفراست و گفته شود **شوکه الدراجین** مشط الراعی است و پیونانی و نیفا فوس کوبند

و گفته **شوکه الدمت** عکوبست و گفته شود افتاده **شوکه العلك** اشخیص است و گفته شد **شوکه عربیه**
 شکا عاست و گفته **شوکه قبطیه** قرط است و گفته شود افتاده ثانی **شوکه شهبایینوت** است
 و گفته شود **شوکه منبته** حنین کوبید طباق است و گفته شود و طباق خارناک نیست که آنرا شوکه خوانند **شوکه**
پضا باد آورد است و گفته شد **شوکه مضربه** شوکه قبطیه است و گفته شد **شوکران** جعوطه کوبند
 و پیونانی فویشون و میقویون و باریقون و طفسیقویون نیز کوبند و آن طحی است و کوبند تخم پنجه رومی است
 و دیسورید و س کوبید ساق وی مانند ساق رازیانه بود و ورق آن مانند ورق خیازنه و کل وی سفید بود
 و تخم وی مانند اینسون رومی بود اما سفید تر بود و زرد فوس کوبید و ورق آن مانند ورق پیروج زردی بپاش
 بود و پنجه آن باریک بود و تخم آن مانند ناخواه بود بشکل نه بطعم و لعابی داشته باشد و سولف کوبید آن پنجه کوبی
 است پیارسی دورس کوبند و بهتر آن یزدی بود که از ولایت یزد از تفت خیزد و آنرا دورس تفت خوانند
 و تخم آن شوکرانست و طبیعت آن سرد و خشکست در سیوم تا چهارم و کشنده بود و اگر عصاره وی بکشد پیش
 از آنکه تخم وی خشک شود و در آفتاب نهند تا خشک شود بسیار منفعت داشته باشد در اطلیه و در شیافنا
 حبه در دجتم استعمال کنند و چون ضما دکنند بر جمره و غله ساکن گرداند و اگر نبات وی تخمان بادری بکوبند
 و برانشین ضما دکنند نافع بود حبه کثرت احتلام و اگر ضما دکنند بر قضیب سنی در وی بپزند و چون بر پستان
 دختران بکوبند ضما دکنند که بزرگ شود و اگر بر پستان شیر دار ضما دکنند قطع شیر بکند و اگر بر موضع زنا ریا
 بر موضعی که موی سترده بود طلا کنند منع موی رستن بکند و اگر بر خصیه کوبند که کان ضما دکنند که بزرگ
 شود و اگر کسی بخود علامت وی آن بود که عقل از وی زایل شود و چشم وی تاریک گردد تا جایی که هیچ ندیند و فوق
 آورد و اعضای وی سرد شود و در آخر کار تشنج اعضا آید و در خنای از تنگی که در قصبه شش پیدا گردد و حبه
 بسبب ریاح و مضرت وی بیشتر مضرت بدل رسد تا جایی که بکشد و مداوی بقی بعد از آن شراب صرف
 کنند بس قلع و شیر طرما فستقین و فلفل و چند بکستر با سداب و شراب و قردمانا و میع و فلفل
 و تخم انجره با شراب و ورق غار و اجندان و حلینت بار و روغن و مداوی نیز بفرینون کنند و اگر از تخم
 وی اندکی در شراب کنند بغایت منوم بود و بدل آن دو وزن آن بزرگ بپزد و این مولف کوبید و زاز بزرگ

و خورند و زبان ندارد این را **شودانین** سودا نیات است و گفته شد و غذا اندک دید که کبوس وی کدر
بود **شده** بزرگ القنب است و آن بری بود و بستنی بود و در باقی کف گفته شود ان شاء الله **شیخ** غصاب
خوانند بزبان بربری و یونانی پسند یون خوانند و آن انو است بهترین آن صاحب منایه گوید هندلیست یا بحری
و مولف گوید چند آنکه امتحان کرده شد بهتر از پارسی نیست که در لحظه آبله می زند در اطلیه و هندی آبله
غیرند پس محقق شد که حده وی زیادت از هندی است و این نوع نیکوتر است بدو درجه یکی آنکه تازه بود دوم
آنکه مقرر بود فی الجمله طبیعت وی گرم و خشکست در آخر درجه دوم و جالینوس گوید گرم بود در درجه
چهارم و شیخ الرئیس گوید بر بقی سفید و برص و جرب و نقشر با سر که طلا کردن بغایت نافع بود و چون پیا شامند
دردها را سود دهد و بر سپرز طلا کردن بکند از اندو ورق وی چون نیک بگویند و **باب** راس بر ورق النسا
ضماد کنند و دانگیم ساعتی را بکنند سودمند بود و بر سپرز نماندن نافع بود و جرب ریشی شده را فایده نافعیت
سفید بود و چون از خود پیا و یزدند در دندان سکنی گرداند و مولف گوید از خواص وی آنست که اگر در دندان
کند سیخ در کف دست مخلف نهد و در شیب روی نهد در دندان سکنی گرداند و مولف گوید مجرب است و جبهه
قوبابا سر که کمن طلا کردن بغایت نافع بود و جرب و مقدار استعمال از وی یکا می بود و گویند مضرب و نشی و مصلح
ان مصلح بود و بدل آن فوه و گویند بدل آن **شیخ** سیخ پیارسی در عینه گویند بهترین آن ارمنی بود
و آنرا در عینه ترکی خوانند و شیخ جبل را افلیون خوانند و طعم وی تلخ بود و طبیعت وی گرم و خشکست در سیوم
و گویند گرمست در دوم و خشکست در اول و محلل ریاح بود و مقطع و در وی قبضی بود و در قبضی فستقین
و چون بسوزانند و خاکستر بار و غنی بادام بردار انقلب طلا کنند نافع بود و منع اکله بکند و عسر النفس سود دهد
و کرمهای و حب القرم را بکشد و بول و حیض براند و جبهه گردن کی عقب و ریتلا و زهره سودمند بود مقدار دو ک
چون بسوزانند و بر ریشی که کوتاه باشد یا بر موضع ریس که خسته باشد طلا کنند موی بر ویانند و وی مضرب بود
با عصاب و مصلح بود و معده را زبان دارد و مصلح وی تر مس بود و گویند مصلح وی شراب ریاس بود
یا شراب اترج و بدل آن در قاتلات و دود رنگ کابی بود و در عملهای دیگر غیر ارمنی بدل وی کنند مان
شیلر روان است و بهترین وی آنست که او کرد و فرج بود و طبیعت آن گرمست در سیوم و گویند در او ک

و گویند

و گویند در دوم و وی لطیف و محلل باشد و جلای تمام دهد و با گوگرد بر بقی طلا کردن سود دهد و محلل و نرم خیار
بود و بزرگمان و با سر کین کبوتر بر وی نهند سوراخ کند و با کندم بر قوباب و ریشها و زور کردن نافع بود و بخور
کردن بدان آبتنی رایاری دهد خاصه چون با سویق و حروز و عفون و کندر بود و چون بگویند و بر شند و عصب
نهند که سبلی یا خار باشد پیرون آورده و وی مسک و مسد ر بود و بیشتر از شلک خوانند و اگر در میان کندم بود
آن نان بغایت سرد و سکر آورد و بدل آن خند قوی بود و اگر شراب خویسانند و پیا شامند بغایت منوم
بود و مستی و خواب کرات آورد و در غنی و می از جبهه قوباب از روغن کندم نیکوتر بود و چون بر صدف غنی مالند خواب
معتدل آورد و رازی گوید بدل آن فوه است و این مولف گوید شیل در میان کندم آن وقت بسیار شود که کندم تن
خواهد شد **شیخ** دهنن الحلق است پیارسی و روغن کفجید خوانند و شیریه گویند و طبیعت وی گرم و تر
بود سود باشد جبهه شقاق و خشوشت سوداوی خوردن و طلا کردن و چون مورد در وی پیزند موی را نگاه
دارد و قوه دهد و خوردن وی با آب میویر که دموی و بلغمی را بیل کند و ضیق النفس نافع بود و معدل
طبیعت بود و سوم نافع بود و خشوشت خلق و سرفه را سود دهد و سهو که طبعها را بیل کند چون در طبع کند
و در وی خلط بود و معده را بد بود و مرضی وی بود و اگر خواهند که غلظ وی اندک بود مصلح وی آن بود که بریان
کند و بعضی گویند سوداوی را به نفع نهد **شیل** اشنه است و گفته شد **شیلان** دم الاخوین
است و گفته شد **شیرزق** و شیرزج نیز گویند صاحب جامع گوید سر کین خفاش است و گویند بول او حباب
منایه گوید بول او است و گویند شیر **شیل** و مولف گوید آنچه محققست شیر خفاش است که بهیچ مرغ نیند
الاخفاش و شیر مرغ که مردمان با فواه گویند شیرزق است و این مولف گوید مرغی هست و او را بهیچ خفاش
خواستند مقدار کوسفندی و در بستان دارد و دو گوش و دهنی و دندان دارد و از بستان وی شیر آید و است
بجای از شیر دهد و آن شیر را شیرزق خوانند و طبیعت آن گرم و خشکست بغایت گرم منفعت وی آنست
که منکر منانه بریزاند و ناخنه و سفیدی که در جبهه بود چون در جبهه کشند زایل کند **شیل** خشنی است
و گفته شد **شیل** شونیز است و گفته شد **شیخ** فلفل سیاه است و گفته شد و ان شاء الله **شیخ** البحر
حیوان دریاست که سرو پنی وی مانند کوساله بود و گویند روز شنبه البته از دریا بیرون نه آید

شیاف خود پوش در بندست و گفته شد **شیر آبلج** چون در شیر خویساند شیر آبلج خوانند و بعضی وی
کمتر از آبلج بود و نیکوتر آن بود که چند روز در شیر بود و طبیعت آن سرد و خشک بود در سیوم و کونید کرم و تر بود
بلغ لایح پاک کند و قوه شهوت بد مد و قطع تی بکند و آب رفتن از دهن باز دارد و حرارت خون را بنشانند و مقدار
مستعمل از وی یک ماهی بود و کونید مفرود بنشانند و مصلح وی شیر تازه و غسل بود **شیران** پیارس ریحال خوانند
شیر خشک پیچیت زرد رنگ که از هندوستان می آورند و طبیعت آن گرم و خشکست و مسهل حره سودا
بود و بلغ و خلطهای غلیظ سوخته بیرون آورد و بادهای فاسد و شربت از وی دانگی تا نیم گرم بود **شیر خشک**
پیارس شیر خشک کونید و طبیعت وی گرم بود باعث ادرار و فعل و قوی بود از ترنجبین و مانند وی و بهترین وی
آن بود که شفاف بود مانند ضمغ **باب الصاد**

صابون کرم و خشکست در چهارم و مقعر اعضا بود محکم و قوی را بکشد و مسهل خلط خام بود چون شفاف
ارزی بخورد بر گیرند و در حماران نفیج مد و شریف کونید چون در میان خرقة صوف نهند و خراز و قوبار ابدان بپزند
محکم را بیل کنند و اگر با بچه های ننگ بیامیزند و در حمام ببالند که و جرب ریش شده را نافع بود و اگر با بچه های حنا بیامیزند
و بر زانو طار کنند و در زانو را ساکن گردانند و اگر بر بخش طار کنند و در زانو را ساکن گردانند و چون بپوشانند بار و غن کل و
بر ریش سر کوفانی طار کنند بر ریشهای شهنش و بهفت روز را کنند بعد از آن بآب گرم بشویند هیچ بهتر از این نبود
و چون دوم از وی با بچه های سلیقون که آن زنجفر محرق است و بچندان نوره آب دیده بر ریش خضاب کنند در
حمام بعد از آنکه شسته باشند پاک و نیم ساعت صبر کنند موی سیاه گردانند و تخیر تمام پیدا کنند و شریف کونید بغایت
محربست و اگر سر را بدانی بشویند و حمام شیش بکشد و سر را پاک گردانند از سیوم و کونید اگر بادویه بشویند که جوشش
و بقی مناسب بود فعل وی زیادت کرد و لبق و غش را زایل کند و چون بر او رام بلغم و شخوار نفیج نهند نه تنها بیا
ادویه که موافق بود نفیج مد و بکند از اند و چون بشویند بادویه بکشد و او را رام بود مانند حرف و سر کین کونید و
اصل قنای الحار فعل وی قوی گردانند و کونید سر را چون بدانی بشویند موی را جده گردانند و بر سر را جده ها طار کنند
بکشاید و آب وی اگر بخورند کشنده بود و نزدیک بخوردن نوره بود و مداوی وی بقی بآب گرم کونید و دروغش
کچید بعد از آن آب کوششت از مرغ بروغن بادام **صابون القاق** شجره ای مالک است و گفته شد **صاب**

کونید قنای الحار است و کونید تحقیق نوعی از سیتو عانت و این مولف گوید بر بان اصفهانی تغای را صاحب خوانند
صاده لوف الصغیر است و گفته شود انشاد **صاحب** جوز است و گفته شد **صبار** غره اندی است گفته شد
صبی کونید عصاره سنا است و کونید عصاره زرد رنگست طبیعت آن سرد است نفوس کرم را
نافع بود **صبر سه** نوعست اسقوطی و عربی و کجانی بهترین آن اسقوطیست و سقوط جزیره است
نزدیک یمن و آن جزیره جبل فرسنگ است و اهل آن جزیره بدبیتان اند و ساحران محکم و اصل ایشان از یونان
است که رایش از زمین یونان بدان جزیره فرستاد جبهه ساختن صبر و زانو ایشان مجموع ساحره اند باشند
تا کجایی که اگر خصمی با کسی داشته باشند اگر آن شخص حاضر بود و الا شکل وی در ضمیر خود دارد و قدحی بر آب پیش خود
بهند و آغاز سخن کند تا زمانی که نقطه در میان قدح پیدا شود بعد از آن قدح بر جگر خود دل و شش شود و آن
شخص در حال میرد و چون شمش بکشد میگویند هیچ در شکم وی نبود بدنی حد مبالغه میکنند در ساحری ایشان و نیکو
ترین صبر سقوطی بود که لون آن مانند لون جگر بود و بوی وی مانند مر بود و براق بود نزدیک نفیج عربی و چون
در دست بالند زود خرد شود و ملین مانند زعفران بود و از وی بوی روغن کوسقند آید و قطعا سنگ ریزه در وی
نبود و نوع را عدنی خوانند و مینی کونید و وی میانه بود و سخانی بر بود و از اضمح بر دگی کونید و طبیعت صبر کرم و خشک
بود در دوم و کونید کرمی وی در اول بود و در سیوم و هالیوس کونید خشکی وی در سیوم بود و کرم در اول جبهه معده
از همه دوا می سودمند تر بود و ریشهای که مشکل نیک شود خاصه در زک و در چون بآب بکشد و طار کنند و تخین سودمند بود
جبهه و ریهایی که درد مان و بینی و چشمهای حادث شود و فی الحقیقه خواصه آنست که منع حاده بکند و اگر جمع شده باشد بکند از اند
و مسخن معده بود و بایغ آن و باد بکشد و مسهل صفا بود و رطوبت و بلغ از سر و مفاصل جذب کند و سده جگر بکشاید و با
وجود آنکه مضر بود بیکم و در زین چشم و جوب آن و درد و سوزش آن را زایل کند و رطوبه آن خشک گردانند و سودمند بود جبهه ابدان و زانو
آب و سر و معده و مجموع بدن را از فضول جمع شده باشد پاک گردانند و دهنی صافی کند و چشمتن بن حسن کونید نشاید که هر
در سر ما سرد و کرم مستعمل کنند الا در زمانی معتدل که اگر در سرمای سرد مستعمل کنند مضر بود و منعقد و باشند که
اسهال دموی آورد از بکشد و خرق عروق پیرامون مقعد بود پس انواه آن بکشاید و خون روانه گردد و صبر عربی کوب
و غرض آورد و وی از طبقات معده یک دود در باقی ماند و سقوطی ضد آن بود و چون بیانشانند بخاری لطیف

از متصله عد شود و برود ماغ و فضول که جمع شده باشد پاک گرداند و بخاری که از معده متصاعد شود بر قوه با صره
بدان سبب که متصاعد شود بر از وی جزوی لطیف بعصب اجوف رسد و از فضول پاک گرداند و در کتب جفیم زیادت
کند و بدین سببست که صبر در ایاریجات و معاجین میکنند و صبر چون نشسته باشد زیادت اسهال کند و خون مغسول
کنند قوه دواتی بسیار نقصان کند و از طبیعت دواتی بیرون آید و صفت شستن وی صاحب جامع چنین آورده است که
بگیرند صبر سقوطی یکی رطل و سحی کنند و به نجلی ضیق نهند و به پزند بعد از آن افستین ربع رطل و از ادویه ایاریجات
و حبیبیان و دار صینی و سلیمه و عود و بلسان و سنبل و اسارون از هر یک سه م این دارو را در دو رطل آب شیرین به پزند
تا بنجیه باز آید و فرو گیرند و در دست بمالند و صافی کنند و صبر کوفته و بنجیه در ماون کنند و آن آب در آن ریزند و بشویند
و در ظرفی کنند تا آن آب از وی صافی شود و دیگر باره در ماون کنند و دوبار بشویند تا آن زمان که هیچ باقی نماند الا مانند خاکستر
کرد بعد از آن آب از وی بریزند و صبر باقی ماند پس سه م زعفران با وی پیازند و بردارند و بوقت حاجت استعمال کنند
و مقدار شربت از وی بیکدم ناد و درم و صبر وی چون کهن شود سیاه گردد و شسته وی را شسته زود تر ضعیف گردد
و گویند مسهل سودا بود و آنچه بمغسول بود صاحب مناج کوبید شربت از وی مغرد ما بینیم ناد و درم بود آب کرم مسهل
بلغ و صفا بود و اگر بادویه بود شربت از دو دانگ تا نیم بود و مضروب بجا و تعدیل آن بکثیر کنند و مضروب بجا و تعدیل آن
و مصطکی و ورق کلسر و مقل بود و منصور کوبید شربت از وی از یک مادی تا ده مادی و نوع سخانی
سیاه بود و صبر شربت استعمال کردن بغایت مضروب بجا و از هر یک خشک وی در درجه سیوم است و مقعد عصبی است و فراخ وی سرد
و خشک بود چون بر آن بگذرد بشکافد و خشک مضروب بجا و صبر کوبید شربت از وی از یک مادی تا ده مادی و نوع سخانی
بر بر اسیر که از مقعد بسته باشد بنید از کوبید بیکوترین معالجه این رحمت بود و باید که چون بنید از دروغن که در ظرفی
آشربن یا قلعی حل کرده باشد بمالند از پی آن و اگر در آب لسان الحمل حل کنند و بر ریش بینی و گوش طرا کنند زیاده و چون
بر که حل کنند و بر جمره و شری طرا کنند بیک بود و بدل صبر بوزن آن حشمت باشد در دفع معده بوزن آن افستین و گویند بوزن
آن حشمت و افستین بود و این مولف کوبید علی بن عیسی آورده که صبر سقوطی خوردن را شاید و در طرا استعمال نکند و از هر
طرا صبر عری نگاه دارند و خوردن را شاید **صحنه** پیازی که به کوبید و طبیعت آن گرم و خشک بود در درم و کوبید
گرم بود در اول و خشک بود در دوم و از آن از ماهی زند که آنرا ماهی شسته خوانند در کرم سیر شیراز و حطی به از وی حطی

و نشف و طبیعت معده بکند و وجع درک بلغمی را نافع بود و کند و پاک از فم معده بود زایل کند و قطع بلغم و جرب
و حله آورد و نشکند و صداع و مصلح وی کاه بود **صدف** بهترین آن سفید باشد که در آب شیرین بود و طبیعت آن سرد
خشک بود و صدف قیر و قش صدف فر فر ناسوخته نشاید که استعمال کنند از هر آنکه بغایت صلب بود چون بسوزند
قوه وی در غایت تخفیف بود و اولی آن بود که بغایت سخت گشته و این با پی عام است هر چیزی که جوهر وی جری بود
پس چون شها استعمال کنند نافع بود جهت جراحتهای خبیث از هر آنکه محض بود بغیر لذه و چون با سر که بر شند و ل
یا بشرباب نافع بود جهت احتیاطی متعوض خبیث که کوشند صدف بری چون سحی کنند و طرا کنند بر زخا خشک گردانند
و صدف جذب سبب و عظام بکند و مسکن وجع نفوس مفاصل بود چون ضما کنند و چون با سر که سحی کنند قطع رعا
بکند و وی مسکن وجع معده بود و چون بسوزند و طرا کنند تا خود را بکند و چون زان بخورد بر کیر حیض براند
و کوشند وی سودمند بود جهت کرمی سکه یوانه و عرق وی صدف کوه شکم براند و بدان بخور کردن اختلا و درم
را سودمند بود و شیشه پیرون آورد و صدف سوخته در تحلیل و حلا و دندان و در کلها چشم مستعمل کنند در پیش چشم
را نافع بود و غلظت اجفان زایل کند و چون طرا کنند بر موضع موی زیاده که در چشم بود بعد از آنکه بر کند و بشند و ببرد
سوختگی آتش را سودمند بود در دل را نافع بود و مقدار استعمال از وی یک مادی بود و از آب وی سه م و صدف
سوخته بلق زایل کند و ریش را پاک گرداند و اسحق کوبید خوردن وی مضرت عثانه و مصلح وی عمل بود و بدل
وی و در **صدف العسیر** نوعی از صدف است که در ساحل دریای قلم بسیار باشد و در بحر جازیز می باشد
چون در شیب خود دود کنند بواسیر را سودمند و بنید از د و چون بسوزند و طرا کنند و بعل بشند قطع نایل بکند و قو
تر فر را سودمند و شکل وی مانند حلزون بزرگ بود و لای طبقات داشته باشد و بوی وی کرم بود و لون وی
فر فر بود که بسیاری زنده در قلم بر کوبید و بود **صدف الحیدر** زعفران الحیدر است و گفته شد **صدفیه**
الحیدی شجره الطحال است و گفته شد **صدف** شکر است و گفته شد **صوب** صمغ است و گفته شد و داناله
تعالی **صدف** بادروج است و گفته شد **صدف** زیر کوبید و آن حیوانیست که حیک مانند حلح کوهک
که بشت آواز کند و بشیر از جراد سگ خوانند و دیقورید و س کوبید چون بریان کنند و بخورند و دشانه
را سودمند و جالینوس کوبید بعد از آنکه خشک کنند کمی قلع کشته باشد بکند و بایکدانه لطفل بخورد و شربت

شباقات کشته و ششانی چشم زیادت کند **صمغ الحاروت** حلیث است و گفته شد **صمغ الدامینا** نیکوترین آن
 بود که صافی باشد و بر خنای ملین بود و در غایت حد و حرارت و تلخی بود و مولف گوید آنرا بشیرازی او و کوفه
 و از حدود شباکاره خیزد و در هیچ جای دیگر نبوده و لطیف بود و در جهت باد های غلیظ که **معدده و امعاب** بود و سودمند بود
 و تلخی که در معدده بود لطیف گرداند و بکدر اند و در قوه کونیه مانند حلیث بود و مولف گوید جهت درد دندان
 استعمال کردن مقدار نیم م نافع بود و اگر سبب آن نفخ بود **صمغ الهند** کرمست در سیوم و خشکت در دوزخ باد مارا
 بشکند و در حرای صلب بکدر اند و ریش چشم را نافع بود و چون بر آن افشانند و خنایز که در حلق و شیب بغل بود
 بکدر اند و مقدار دانگی سحوط کنند و بدل آن دوزن آن حلیث است **صمغ الخطی** سرد و تر بود و خشکی ساکن
 گرداند و شکم ببندد و نافع بود جهت مریه صفر اوای **صمغ الجوز الرومی** که با است و گفته شود **صمغ الطرثوث**
 اشتق است و گفته شد در باب الف **صمغ القناد** کثیر است و گفته شود **صمغ السداب البری** نافیسیا است و گفته شد
صمغ الکثری کونیه نیکوترین صمغ احر و آن بود که از درخت کهن گیرند و طبیعت آن گرم و تر بود و در دشتش و
 ریشتهای آنرا سود دارد و مقدار مستعمل از وی دو مال بود و کونیه بشیر و مصحح و کل رمنی بود **صمغ البطم**
 عسلک است چارسی بنیاست کونیه و بشیرازی کونیه و طبیعت آن گرم باشد و محتل و ملطف بود و در خواص
 و طبیعت نزدیک **صمغ صندل** بود **صمغ السرو کرم** و خشکت و در قوه مانند صمغ سداب و صمغ صنوبر و چون بر
 سحوط کنند بطوبات دماغ را پاک گرداند و چون بر ریشتهای سرافشانند با کلتار زایل کند و مجموع ریشتهای اعضا یعنی
 سیپل **صمغ الصنوبر** را تیغ است و گفته شد **صمغ الحارشف** کتکزد خوانند و بشیرازی کنگری کونیه و آن
 تراب القی بود و در باب کاف و کنگرزد گفته شود انشاء الله تعالی **صمغ الزیتون** اصطرکی است و گفته شد
 و صمغ بری وی از ادویه قهله بود و چون در چشم کشند شبکوری و بار یکی چشم زایل کند و بول و حیض براند و چون بر
 دندان خورده نمند در دساکن گرداند و در جرب ریش شده را سود دهد و بکجه سپندارد و بدل آن عصاره طریا
 است و کونیه بدل آن شونیز است **صمغ البلاط** صاحب جامع گوید یونانی کیوفونی خوانند و مغی آن پیارسی
 از سنگ ساخته و آن چیز است که از رخام و سنگ می سازند و صاحب منیا گوید سی بود و مرکب بود الحام مرکب
 بود از صبر و حر و خون سیاه و شان و عسلک و انزروت و صمغ عربی از هر یک جزوی و اصل هر جان و زلی از هر یک

مضر بود

نیم جزو گفته و پنجه آب صمغ عربی بر شند و بدیواری که بکج سفید کرده باشند زنده و ما کنند تا خشک گردد و
 و هر چند که کهن تر گردد نیکوتر بود و وی محقق بود و احترام نافع بود و منع خون و ریم بکند و ریشتهای تراشه
 بصلح آورد **صندل البیض** نیکوترین آن مقاصری بود و زرد رنگ و طبیعت آن سرد بود و در سیوم و
 خشک بود در دوزخ و صاحب منیا گوید سرد بود در آخر دوم و خشک بود در سیوم در دسر و خفقا که عا
 شود از ریشتهای حاده و مریه صفر او جگر کرم و محرومی مزاج را بغایت سود دهد و صمغ معدده را نافع بود و چون
 بآب صلایه کشند و به کلاب و اندکی کافور بر شند و بر پشانی طلائند در دسر که از حرارت بود ساکن گرداند و چون
 در حام بانوره در خود مالند بوی آن زایل کند و چون بآب غلب یا آب جی العالم یا آب طحلب بر شند
 و بر نفس کرم طلائند سود دهد و در کرم همین سبب و مقوی قلب بود و چون محلول کنند اندک
 حرارتی در وی پیدا شود و عجب آن که از در طحس و اگر خلط کنند با دویه جهت معدده و جگر و سردی آن سود دهد
 و مضر بود با دوز و مصلح آن جلاب نبات است و بدل آن است و این مولف گوید درخت صندل را تلخی باشد مانند
 عدس و صندل مقاصری بهترین صندل بود و آن زرد بود و کران وزن و جریب و نرم بودن و خوشبوی بود
 و آن از زمین در آورند و بعد از آن صندل حوری است و آن یارهای بزرگ ستبر بود سفید و بر خنای پنجه باشد
 و بسودنه درشت بود و پس از حوری بگیری و جوی این صندل باریکتر بود و آسان شکن تر و زردی زنده پس
 از بگیری و افواقه و این صندل باریک جویب بود و سرفه و سفید و آن صندل بدترین انواع صندل است و بعد از آن
 فواقی و این صندل دیگر صندل سرخ است که آنرا لوی بود و آنرا اعتری کونیه و آن صندل در طلا با لهار دارند و
 آنها را آن تراشند القصد بهترین انواع صندل آن بود که زرد و سخت و کران سنگ کوس او را بر غنغان بیالوده اند
 که بوی آن بجا خوشبوی بود و همه انواع صندل از سقال زنج آرند **صندل احمر** سرد و خشکت
 در دوم و کونیه سرد تر است از سفید و کونیه سفید سرد تر از سرخ لیکن سرخ خشکتر است از سفید محلل
 او را کرم بود و منع ماده بکند و بر حره طلاء کردن نافع بود و در دسر و راعظم مناسب بود و شریف گوید
 چون سخی کشند و بار و غن زنبق پیامیزند و بر اعضا مالند تب در دوزی زایل کند و همگوید صندل سرخ
 بغایت سرد تر از صندلها بود و بدل آن فوفل است **صنوبر** بشیرازی کلج کونیه و صفت حب آن در بیا

در قدحی گیرند و در آن آب کنند و بکسی دهند که سگ دیوانه گزیده باشد و پاشانند هیچ زحمت بوی نرسد و صاحب
جامع که صاحب مفزده است گوید که پوست پیرامون خاصره وی چون بسوزانند و بازیت سختی کنند و مختش
در درج خود مانند انبه از وی زایل شود و صاحب جوامع اللغات گوید اگر موسی که پیرامون در بوی خود و خصیصه
انچه نرود بدین نوع که گفته شد استعمال کنند این عمل کنند و اگر از صنفه ماده بود بکیرد و بگوید و سخن کند بزیبت
و طلا کند بر در هر دی که زحمت نداشته باشد انبه بروی غالب شود و این از خواص است و گویند که غایب حیوان
بود و از بهر آن میگویند که هر حیوان هم جنس وی که بروی بگذرد البته بر پشت وی رود و در خواص حیوانات آورده
است که وی سالی نر و سالی ماده می باشد و سبب آنست که در شیب دنب وی خط باشد که باند نام نرین و ماده رسیده
باشد و شب شکافه کرد و وی موافق حرکتش بود و مخالف همه حیوانات و از عجایب خواص وی آنست
که سگ در بالای استاده باشد در محتاب و سایه سگ بر زمین افتاده باشد گفتار در شیب سایه سگ رود و جانچه سایه
در سایه مستغرق باشد سگ خود را از بالا بشیب اندازد و گفتار ویران خورد و اگر زهره وی در خشمی کشند که موی داشته
باشد زمانی که برکنده باشند دیگر نر وید و گفتار در شیب هیچ حیوان با وی بر نیاید و این مولف گوید و از تباچه حرکت
و کرک است چون باد طوفان بایزد ناکند **ضرب** عضایه است و عضایه نیز گویند و وی نزدیک است بود
بپارسی سوسمار خوانند سرکین وی بر کلف و نمش طلا کنند زایل کند و سفیدی که در خشم بود ببرد
ضجاج بکسر ضا اسم صمغ درختیست مانند درخت بان و نبات وی در کوه قهوان از زمین عمان باشد
و آن صمغی سفید بود که چون جامه بدان بشویند پاک گرداند و اکثر از صابون و دانه دارد مانند خم مورد سیاه
و زباز بکزد و ضجاج بفتح ضا اسم هر درخت است که دود او ویران بونید مانند خر و قنب و الب **ضرو**
درختیست در کوستان مین مانند درخت بلوط بزرگ الا از وی نیکوتر بود و ورق وی چون بپزند و صافی
کنند و بار دیگر بر سر آتش نهند و به پزند تا نزد یک انعقاد بعد از آن بردارند و استعمال کنند جبهه خشونت سینه
و سر که از سردی بود و در دمان و گوشت قلاع را ساکن کند در حال و صمغ وی می آورند بکجه و قوه مانند دادن بود
و در بویهای خوش زنان مستعمل کنند و خوشبوی بود و طبیعت وی گرم بود در سیوم و گویند در دم و تر بود
در اول و گویند خشکست در اول و بعضی گویند مکام ورق شجر ضرو است و گویند مکام جای آنست بینه پوست

و بصری گوید صمغ ضرو است معروفست بمکام و طبیعت آن گرمست در درجه دوم و خشکست در اول و مختل و جذاب
بودار غرق بدن و اسحق بن سلیمان گوید از خاصیت روغن حب وی آنست که ریح بلغمی را زایل کند و رازی گوید
ضرو جبهه دفع قلاع و استطلاق بطن در غایت نیکویی بود و سودمند و شریف گوید و روغن بسیار از حب وی پیوسته
آید و منفعت وی آنست که باد های بشکند و معض را نیکو بود و چون پاشانند یا جالند از آن روغن در خود و
محل محل و محفف بود و چون ورق وی بار و غمی بپزند و در گوش جگانه در گوش را نافع بود و چون آب بپزند
و بطیخ آن مضطه کنند بن دندان محکم گرداند و بلغم زایل کند و چون ورق وی تازه و تر تخم نان بسوزانند تا خاکستر
گردد و با آب بپزند نیکو و بعد از آن صافی کنند و پاشانند مقداری در دم در خاصره را زایل کند و فم حب وی
جبهه احتقان نیکو بود و قطع خون بکند و نافع بود خاصه جراحت خسته کوه کان و اسحق بن عمران گوید بدل وی
ضرو اندلس است و این مولف گوید آنچه آنجکه می آورند از ادب ضرو خوانند بوی دمان را در حال نباشد چون
در دمان گیرند و بعضی گویند ضرو درخت حبه اخضر است **ضرب** صاحب منهل گوید غسل است و صاحب
جامع گوید از قول شریف که آن حیوانیست بخت امدان و پراشیم خوانند و بلفظی دیگر دلدل و آن نوع از قنفذ
بزرگ است و خار دراز دارد و مانند تیر می اندازد و چون خواهد که بیند از دو اگر بر اعضای آدمی آید محو شود
و گوشت وی گرم و خشک بود و وی مقدار کمی کوهک بود و گوشت وی چون بخورند نفوس را نافع بود و همچنین
خون وی بر قدمین ضما دکنند و در اندام مالیدن حرکت زایل کند و کلف را جلا دهد **ضرب** بصری پستان
آن بود که از حیوانی گیرند که گوشت وی نیکو بود و در وی شیر بسیار بود و طبیعت وی سرد و خشکست و اولی
آن بود که با ناوی خورند تا زود از صغده بگذرد و شریف گوید زن شیردار که شیر وی اندک بود چون بخورد شیر
زیادت کرد **ضرب** اسطوخودوس است و گفته شد **ضرب** نباتیست در مانی که در ساحل دریایا بنده و طبیعت
وی گرم و خشکست چون آب بپزند و در آن نشینند در مقام را غلیظ نیکو بود و چون خشک بود و بدان بخورند
زکام را زایل کند و تخمین چون خشک بود در حمام بدان بدن را بنشیند که و جرب تر را سودمند بود و این مو
گوید ضرب نباتیست که چون ستور بخورد هرگز فریب نشود **ضرب** الکلبه اسمی بلغمی است درختی را که در
کوستان مکه بود و آن زقوم است و درخت آن بشکل درخت صبر بود اما وی مجموع سفید بود **ضرب** العجوز

حک است و در خاکفته شد **ضغ** پس قبا الصغار است و گفته شود و نباتی دیگر است که ساق نبات وی مانند
هلیون بود آنرا نیز ضغبوس گویند **ضغبوس** خضف است و گفته شد **ضغایر الجن** گویند بر سیاه و سیاه
و گفته شد **ضغ** پارسه غوک خوانند و وزغ خوانند و بشیرازی بک گویند و پونانی رطرا خوانند و گوشت
آنچه نری بود چون بازیت و غک نیزند نافع بود جهت کزندی جانوران و باد زهر جذام و مجموع کزندگان بود و مرق
وی چون بدان نوع پیزند و با موم و روغن کل موم روغن سازند موافق بود جهت مرضهای مرمی که از اثر ریشها
عارضی شده باشند و مدت آن گذشت باشد و چون بود اند و خاکستری بر موضعی که خون روان بود یا رطاف افتاده
ببندد و چون بازفت تر پائین زد و بر دار النعلب مالند زایل کند و گویند خون بک سبز چون بر موضع موی زیادت
که در جرم بود بچکانند بعد از آنکه موی برکنده باشند دیگر بر زید و چون با آب و سرکه پیزند و بدان مضمضه کنند در ده
دندان را نافع بود و چون ویرا عرضوض کنند و بر کزندی عقرب و مار نهند نافع بود و چون بر دندان نهند بی در پیفت
و بر وی کشنده بود و چون چهار پای در میان علف ویرا بخورد دندانهای وی پیفتد و گوشت وی کزندی جانوران را
نافع بود و در خواص آورده اند که زبان وی چون بر ناف خفته نهند هر چه کرده باشد بگوید بی آنکه او را خبر بود و
خون وی با خایه مور و قدری نوشادر خون بر موضعی که موی سزده باشند طلا کنند و دیگر بر زید و اگر موی بر کشیده
باشد نیکوتر بود و اسحق گویند شخصی را پیکانی در استخوان روی مانده بود مدتی در از و علاج بسیار کرده بودند و هیچ
فایده نداشت ضغ را پوست از سر باز کردند و بر سر محاط و پیرامون آن نهادند و بکشیدند و ز پیکان بردن آمد
از سر محاط وی در غایت قوه جاذب بود و از زهر آتست که قلع دندان میکند و خوردن وی بدستور تورم کند
و لون تیره گرداند و قذف منی و اعدا اش کند و بدترین ضغ همانرا که گفته شد سبز است که در پیشه بود یا سرخ که
در دریا بود و مد او ای کسی که آن خورده باشد بقی باب کرم کنند و عسل و عکامعه وی پاک گردد و بعد از آن در حمام
رود پس سکنجین خورد و اسفیداج با دار صینی و نثراب یا مثلث ویرا نافع بود و هر چه نافع بود جهت استسقا و جفا
حلاصه با دندانهای وی پیفتد و اگر ضغ زرد خورده باشد قطع ستمه بکند و لون زرا تبا کند و غشیان و قوی آورد
شکم در دلدل و ورم ساقین پدید آید و علاج وی نزدیک بود بعلاج آنچه پیش ازین گفته شد و گویند دل و چون بپاویزند
بر کسی که تب غلب داشته باشد نافع بود و این مولف گوید پی و چون بکند از زنده و بر اعضا مالند در زمستان پیچ ضرر از سرما

بوی نرسد **ضغ** حوک خوانند و آن با ذر و ج است و گفته شد **ضغ** حوک صا و جامع سه کرده است که آن ضغیران
است و قول صاحب مناج معتبر است که آن پید مشک است و آنرا ابراج گویند و گفته شد و بدل آن بریم است یا به
بلجیه بوزن آن **ضغیران** ضغیران نیز گویند و آنرا اشا هسفر هم شیرازی خوانند و آن سبز بود چون کرمانی بود
و صاحب جامع گوید قوتی جوئی است و سه کرده است و طبیعت وی خشک بود در دوزخ و گویند سرد بود و محر و مزاج
را نافع بود خا هه چون کلاب بروی زنند جانی که سوخته باشد ضغ کشته و قلع را هم سودمند بود **ده ده ده**
باب الطاء طالیفر پونانی دار کیه خوانند و ما فریز خوانند
و صاحب مناج گوید و ورق زیتون هندی بود و آن قشوری هندیست و صاحب جامع اقوال بسیار آورده است
اول گفته که بسیار است و دیگر قول ابن حنبل آورده که لسان العواقر است و دیگر گفته که عرق شجره هندیست
و دیگر گفته که عرق شجره توت که کرم ابریشم بر وی می خورد و این اقوالها خلافت و قول مجوسی آورده است
که ورق زیتون هندیست و این موافق قول صاحب مناج است و صاحب جامع تحقیق نکرده
اند که چیست مولف گوید پیچ زیتون هندیست باقی همه قوطا خلافت و خطا و آن پوستی سطر تر از دار صینی است
و صلب تر و میل بسیاری زنده و طعم آن بغایت عفت بود و قابض و اندک عطری داشته باشد و عالینوس گویند
پیچ کرم و سردی در وی نبود و گویند خشکست در سیوم و این عمر آن گوید کرم و خشک بود در دوزخ و مجوسی گوید
گویند معتدل بود در گرمی و سردی و خشکست در دوزخ و زرب سودمند بود قره امعا و ترف دم بو اسیر را بقی
نافع بود و فایح و لوق را سودمند و معقد را ماحود از وی یک مای بود و چون بر سر که پیزند و بدان مضمضه
کنند در دندان را نافع بود و قلع اسفید را زایل کند چون آب وی در دهان نگاه دارند و گویند مضر است
نش و مصلح وی عسل بود و بدیغورس گویند بدل طالیفر چهار دانگ وزن آن مونی بود و نیم وزن آن اهل
ورازی گویند و اسحق بن عمران تمجین گویند و گویند بدل وی بوزن وی سنبیل و نیم وزن آن سادج بود و
گویند بدل آن مقل و اهل بود متساوی **طاحک** غرا زاد درخت است و گفته شد **طاحک**
مرغیست مستور و شریف گوید بعد از سه سال تعلیم بر مایه آورده باشد و هر کیسالی بکسار که بر آورد و گوشت
وی و پیه وی چون با اسفیداج پیزند و بخورند و مرق آن پاشا مند ذات الجنب را نافع بود و چون پیه و بکند

و با آب و سداب و غسل بیا میرند در دمه و قوی را نافع بود و کوشش و پیروی محاسنت را قوه و بد و زهره
وی چون لبر که بیا میرند کزندی جانور از اسود مندی بود و جالینوس گوید کوشش وی صلب تر و از شغفین و
ورشان و ببط بود و غلیظ تر و دیرتر بهضم شود و این ماسه گوید کوشش طاووس بد بود مزاج او صاحب
جامع قول صاحب منیا آورده است که نیکوترین آن جوان بود و طبیعت آن گرم بود و مصلح معده گرم بود که
ماضی وی بقوه بود و اولی آن بود که بعد از کشتن در روز یا سه روز را بکشد و سنگی در پای وی بندند و بیا ویزند
و بعد از آن ماسه که بپزند و این زهر گوید اطباء را تقدم مزاج که کوشش ایشان صلب بود کیست پیش بختی کشته اند
و بخانه یا بر آویخته اند و این از بر آن کرده اند که تا زود بهضم شود که چون زمانی در نیک کنند مانند خمیر که در آرد زود
بهضم نان نیکوتر بود این بخانه است و رازی گوید طعامی که سعی در وی بود چون طاووس به پند رقص کند و فریاد
زند و کونید چون بپزند ظرفی که سم در آن بود بشکند و این زهر گوید اگر مبطون زهره وی با سکه چینی بآب گرم
پاشد و شفا یابد و اگر خون وی با انزروت و نمک بپایزند و ریشهای بدتر که ترسند که اکل کرده چون بدان
طلا کنند زایل کنند و اگر سرکین وی بزایل طلا کنند نافع بود و اسفودن وی چون بسوزند و سحی کنند و بر کلف طلا
کنند شفا یابد و اگر بر برهی مانند لون بگرداند و این مولف گوید طاووس مرغی رعنا بود جلوه کرد و دنبال
بکشاید و چون دایره بر سر خود دارد و بدان نقشهای بدیع بود اما آوازی ناخوش دارد و پای زشت و کونید غیر
طاووس بیست سال بود و در آن مدت بکند رنگ بگردد و هر سال در وقت خزان بر بندازد و در وقت
آنکه در خزان بر یک پیر و ن آورند بر آورند و شیخ الرئیس گوید در مکانی که طاووس باشد حشرات و هوام شبیه **طار**
طرقه ماهو بدانه است و گفته شود **طاریقه** و ند است و گفته شد **طالقون** علی بن محمد گوید طالقون
خاسی بود که حد بر کرده بپزند و در آن که در آب آسمان خوبانیده باشد پس در وی بکینی تمام دهد قوی نبود
و دیگر گوید آن نوع از مس زرد است و فرق میان وی و انواع مس زردی بود و چون از آتش برون آورند
و بپیک زنند مقدوی در وی پیدا شود و زرد گردد و شکسته نگردد تا سرد شود و مرکبات احجار گوید طالقون
از جنس خاسی است غیر آنکه کونید با د وینای گرم بکشد سمیت در وی جدا شود و اگر از طالقون
منقاشی سازند موی زیادت که در چشم بود بوی بکشد و دیگر نرودید خاصه چون مکرر کنند و اگر کسی قوه داشته

و در خانه تاریک رود که قطعا رگشتی در وی بنود و آئینه از وی برابر نظر خود دارد و بدان امان کند لوق
زایل کند و شفا یابد و اگر طالقون در آتش نهند تا سرخ گردد و در آب فرو بپزند و به جگر پای گوید آن آب نکرده
و اگر قلبی از وی بسازند و در آب آویزند ممکن نبود که هیچ ماهی از وی خلاص یابد و طبری گوید طالقون
خاسی بود بتوبال خاسی آنچه در زمان رگشتی مرتفع شود نفبه در موضع سبکه و در بول کا و خوسیا نند و
مولف گوید اکسیر بیان طالقون از مس رست کونید و کونید در کان مس می روید و این مولف گوید چرا
که از طالقون بر بدن آید هرگز به نرسد و اگر از آن بپکانی سازند جراحت او بر هر حیوان که رسد قطعا
التيام بندد **طباشیر** نیکوترین آن سفید سبک بود که زود در دهن شود و طبیعت سرد و خشک است
در سیوم و کونید در دهم و مسیح و مشقی گوید سرد است در دهم و خشک است در سیوم شیخ الرئیس گوید
القوی بود مانند کل در وی قبضی بود قوه معده بد و قلاع را نافع بود و سوختگی آتش را سودمند
و شکم بندد و بتهای حاده و تشنگی را سودمند بود و قی که از حره صفا بود باز دارد و گرمی جگر بنداند
و جبهه ریشهای و بثره قلاع که در دهان کودکان حادث شود سودمند بود چون تنه یا با در قی کل سرخ
بر آن باشند و دندان متحرک را محکم گردانند تنهاسون ساختن و بواسیر را سودمند بود و درم چشم گرم را
نافع بود و قوه دل بد و خفقان که از حرارت بود ساکن گرداند و توحش و غم را نافع بود و در صفت
ضعف معده و التهاب آن و منع خلعه صفراوی تشنگی را سودمند و غشی و کرب را نافع بود و مفرج متوی
قلب بود و تری کهن از معده نشف کند و قوه اعضای که از حرارت ضعیف شده باشند بد و سرد مزاج را
بر غفران معتدل کند و تفرج و تقویت وی بغایت بود کونید **طریق** وی باه را مضر بود و اسمی گوید مضر بود
بشش و مصلح و کلاب بود و کونید مصطکی و انیسون و بدل آن عصاره حلیه التیس است و کونید بدل آن
سه وزن آن مفرخ حیار زده و چهار وزن آن بزرقطونا و کونید بدل آن نیم وزن آن کافور است و کونید بدل آن
طین مختوم است بوزن آن و بوزن آن عصاره حلیه التیس و کونید بدل آن کاغذ مصری سوخته است
طبار نوعی از انجیر است سرخ و بزرگ **طبارق** کونید غیر غایت است اما قول اکثر آنست که غایت
است و در غین گفته شود **طریق** نوعی از کندم است اما باریکتر بود و خشکیش وی یک بالای هر دو بود

سرد سیر ما گارند و آنرا کاکل خوانند و مزاج وی مانند گندم بود لیکن نفاخ بود و نان وی کرم بود و نیکو بود و چون
سرد شود بد بود و در پیرامون معده بگذرد و اگر از آرد وی هوس سازند سینه را پاک گردانند و سرفه سخت را نافع بود
و بول براند و کرده و مثانه پاک کند اما مضر بود معده و نفخ و قرقره بپا کند و اگر اسهال بخورد هیچ مضرت بوی نرسد
خبا که از گندم مضرت میرسد **طبرزد** اسمی پارس می‌باشد و اصل آن تبرزد است از بهر آنکه صلب
بوده و شست و نه نرم نمک طبرزد از بهر آن گویند که صلب بود **طبخ** بطبخ است و گفته شد **طبخ** مور کوهی
بود و در باب نون در صفت غله گفته شود **طلب** خرد الضفادع است پیارسی جاب خواب بک گویند
و طبیعت آن سرد بود در سیوم و گویند در دردم و تر بود در دردم و خون را بپندد و طلا کردن بر درمهای کرم و
نقرس کرم و حمزه و درد مفاصل کرم بغایت نافع بود و چون در ریت کهن بخوشانند عصب را نرم گردانند و اگر
ضما کنند بر قتیله امعاء و کدگان سودمند بود **طال** نیکوترین سپرز آن بود که از حیوان فریه گیرند از بهر
آنکه بدن آن کمتر از آن لاغر بود و شیخ الرئیس گوید بهترین سپرز خوک بود و مع ذلک کمیوس دی بد بود و
طبیعت وی کرم و خشک بود و گویند سرد و در وی قبیض بود و خون سوداوی از وی متولد شود و وی دیر هضم
شود بسبب غفوصتی که دارد و اولی آن بود که بار و غن بسیار و پیه بخته کنند و بر سردی شراب صافی رقیق کنند
یا کبر ما بر که **طی** شوکران است و گفته شد **طخشقون** و طخشیقون نیز گویند و تا ویل آن قوسی بود
از بهر آنکه او دوا نیست که اهل ارمن بیکای ترابوی زهر آلود کنند و در جنگها بکار برند و هلثیت پانه بر
و نیست **طروقون** بر طانیقی است و گفته شد **طوخوماس** شعر الجن است و گفته شد **طوستو**
ج نرستونیز گویند و آن ماهی دریایی است و یونانی طریفلا خوانند و اهل اندلس مل خوانند و دیستوریست
گویند اما دمان خوردن و کاک کردن شکر می‌دارد و مار یک چشم آورد و چون بشکافند و بر کنند کی تبین بگری
و عقرب و عنکبوت نمند شفا یابند **طراثیث** طراثیث نیز خوانند بشیرازی می‌شیرین گویند
سرخ بود و سفید بود بهترین وی سفید بود و طبیعت وی سرد و خشک قایض بود و رازی گوید سرخ و خشک
و قایض بود و رازی گوید سرد و خشک بود در سیوم قطع خون رفتن بکند از پنی و از مقعد و مجموع اعضا
و شکم بپندد و قوی و قوی متفصل شست بد و معده را قوه دهد و جگر و چون باد و ع کا و یا شیر بر تازه بپزند

و پاشانند استرخا و معده را مفید بود و مقدار ماخوذه از وی یک می بود و اسحق گوید مضر بود بسفل و
مصلح وی کلنار است و بدل وی نیم وزن آن تخم پودت مرغ سوخته شسته و چهار دانگه و وزن آن قرط
و شش یکی آن عقیص و ده یکی آن صمغ عربی **طراخون** بشیرازی ترخونی گویند و نیکوترین آن بستانی تازه
بود و طبیعت وی کرم و خشکست در دردم و در وی قوه محذره بود و این ماسویه گویند که کرم و خشکست
در وسط درجه سیوم و گویند سرد است و مجفف رطوبات بود و نشف تری بکند و قلاع را نافع بود
و چون بخاشند و زمانی نیک در دمان نگاه دارند و چون **طراخون** پیش از خوردن و از وی مسهل کریمه طعم است
احساس طعم آن نکند بسبب تخم و معده را قوه دهد و در دملق آورد و در شکر و برهم شود و قطع
شده باه بکند و تشنگی آورد و مصلح وی کرفس بود از بهر آنکه منع ضرر آن بکند و زود بگذرد از اندوه هضم کند
و تمیی گوید آب وی آب رازیانه تر در شراب هندی که از شراب کادی خوانند و کدر گویند منع
آبله و حصه بکند و نفیست ترین اشربه ملوک هند و خراسان بود و خاصه آب طراخون این فعل میکند و
منع احداث علل و بانی میکند **طراخون** ریغایش فو کج است جبلی و گفته شود انشا الله تعالی
طریقین منع آن پیونانی دو تله او اوراق بود و این اسم مشترک است بر چند قوی و آن گفته شد و بر نبات
خضی الثعلب و آن نیز گفته شد و دیگر برد وائی که مخصوص است بدین اسم و آن جو مانه است و پیونانی نام بسیار
دارد و پیرا سواسن خوانند و بعضی اسفلیطس و بعضی فنتیق و بعضی اسوقیلین و آن نبات است که درازی قد
وی یک کز بود یا بیشتر و قضبان وی بار یک بود و سیاه مانند آذخود را ابتدا بوی سداب کند و باقی بوی قفر
و کل وی قفری بود و طبیعت آن کرم و خشکست در سیوم مانند قفر الیهود و تخم وی و ورق وی چون با آب
پاشانند نافع بود بشوصه و عسر البول و صرع و ابتداء استسقا و در درجه و حیض و بول براند و باید که از تخم
وی سم و از ورق چهارم بخورند و ورق وی چون با کجین پاشانند سودمند بود حبه کزندی جانوران
و بعضی گویند طریح نبات وی چون با پنجه وی بود و بر موضع کزندی جانوران ریزند در دساکن گردانند و بعضی از
مردمان در تب مثلثه سه ورق و سه حب از وی با شراب پاشانند و در تب ربع چهار ورق و چهار حب
پاشانند زایل کند و پنجه وی از دویای معاجین بود **طراف** پیارسی درخت که خوانند و آن انواع است

کینون غمزدیر اگر فایز خوانند و آن اهل است و غمزدیر احب الا نل خوانند و غمزه الطراف نیز خوانند و طبیعت وی
 سرد و خشک بود و در وی قبض و تحفیف بود و غمزه وی بغایت قابض بود و کونید وی گرم بود و طبع وی چون نطفه
 کنند بر شش بکشند و چون ورق و پنجه و قضبان وی با سر که یا شراب بپزند سپرز آنافع بود و در دند از اسود
 دید بدن مضیق کردن و ورق وی بآب بپزند و با شراب حمزج کنند و پاشا مند سپرز بکند از اند و موفق
 زمانی بود که رطوبت از رحم ایشان روانه بود و زمان دراز بر آن گذشته باشد چون در طبع آن نشینند بغایت
 نافع بود و خاکستر خوب وی چون زن بخود بر گیرند و همی عمل کنند و قطع رطوبت رحم بکند و خاکستری چون
 بر ریشهای ترافند خشک گرداند و بجا صیت ریشهای که از سوختگی آتش بود نافع بود و دخان وی
 زکام و جدری را بغایت کمال نافع بود و این واقف کونید زنی که بروی جدام ظاهر شد پس از طبع برنج وی با
 میویز چند نوبت پاشا مدار وی زایل کند و کونید تجربه کردیم زنی دیگر راهم تحت یافت و مفید بود و خوری
 کونید چون دخان کنند و دم سرد را سودمند بود و بیشتر و رهای و رازی کونید بخور وی سه نوبت بواسیر خشک
 گرداند و حجر بست و شریف کونید چون بخور کنند درد بان کسی که علق در حلق و جی حسیفه باشد بپنقه و غمزه
 وی کزندی رتیل را سود دهد و دسیقورید و س کونید بدل غمزه الطراف در در وی چشم عقیص کنند **طریقون**
 طر علو و قطس است و گفته بعد از این انشا الله تعالی **طریقون** شغفین است و گفته **طریقون** طر
 شقوق نیز کونید و آن هندی باری است و گفته شود انشا الله تعالی **طریقون** نوع از ماهی کوچک است که از
 طرف آذربایجان می درند و بهترین وی آن بود که نه کفن باشد و طبیعت آن گرم و خشک بود و طبع براند و
 اندکی از وی ملطف سود بود و در تبهایی ریح و وی مضرب بود بسیار و معده و مصلح وی روغن بسیار بود و
 این مؤلف کونید آنرا از جبه در بای قلزم گیرند و در آنجا از شاه ماهی خوانند و بشماره فروخته **طریقون**
 نباتیت که در جزیره اقریطش روید و صمغ وی مانند صمغ عربی بود و جارت ورق وی و صمغ وی در اول
 درجه سیوم بود سنگ کرده بریزند و حیض براند چون یک ماه از وی پاشا مند **طریقون** سیالیوس
 است و گفته شد **طریقون** است و گفته شد **طریقون** طریقون نیز کونید و مسقلن و ادنیان
 کونید و آن زرد است و گفته شد **طریقون** طریقون است و گفته شد **طریقون** طریقون است و گفته شد **طریقون**

طریقون

کونید آن مرغیت بمقدار کجاشکی و در بال وی پری زرد بود و نقطه سفید بود بنال وی بود و بر کنار آب نشیند
 و د بنال دراز دارد و مدام دنب وی در حرکت بود و شیرازی ویرا دمک اکیک کونید و منفعت وی نیست
 که سنگ مثانه بریزند و منع آن بکند و در نکلند که دیگر جمع کرده در مثانه و دسیقورید و کونید چون از جوف
 وی اندکی بخورند سنگ بریزند و ویرا صمغ اعون و طر علو دیس نیز کونید **طریقون** نوعی از سرکه است
طریقون نباتیت که در بهار روید کل آن مانند کل خس بود زرد کرد و بر کل خار دشته باشد و
 شیرازی انکور خوانند و آن قرطلم بری بود و گفته شود انشا الله در قاف و منفعت وی آنست که اگر طبع
 وی بر کزندی افعی ریزند در د ساکن کند و اگر عضوی سلیم ریزند همان در دوز حمت پیدا کند که از کزندی افعی
طریقون عدس مقشر است که با سر که بخته باشد **طریقون** کوب الارض خوانند و عرق العروس
 و یونانی اسطر این کوب و تفسیر آن کوب الارض بود و رازی کونید سه نوع است بحری و عیانی و جبلی و
 و علی بن محمد کونید هم سه نوع است عیانی و هندی و اندلسی عیانی نیکوتر بود و تنک و براق بود و هندی شکل
 عیانی بود الا عمل وی نکند و اندلسی صحیفه وی ستر بود و غافقی کونید آن نوعی از حلیسین است و آن معروف
 بود بعرق العروس و در سطوط الیس کونید خاصیت طلق آنست که اگر باون یا آب آهنی و مطر و چه
 که چیز با بدان بتوان کوفت بکونید کوفته شود الا مکرر الحامس بشکند و قطعاً وی را سختی شوان کرد الا مکر
 سنگی چند کوبک با وی اضافه کنند و در فرقه اخشن یا موتی بنزند و در آب میچینانند تا جستم وی خرد شود
 و بکند از و علی بن محمد کونید حل وی چنان کنند که در فرقه بنند یا سنگی چند کوبک و در آب نیم گرم اندازند
 و آب هستکی میچینانند تا حل شود و از فرقه بیرون آید بعد از آن اناب از وی صافی کنند و در آفتاب رها
 کنند تا خشک گردد پس در بن طرف بماند چون آرد خرد و این مؤلف کونید این عمل را حلیب خوانند
 اکسیر یان جناحه آن طلق که این عمل بدان کرده باشند طلق محلوب خوانند نه طلق محلول اما صفت
 حل وی چنانست که بکیر شیر میش و جمل و زرد آفتاب نمک پس نوشا در شب عیانی و عاف و قرحاز
 هر یک قدری در وی کنند بعد از آن طلق محلوب را میان این اخلاط نهند چنانچه هر یک جزو طلق سه
 جزو اخلاط باشد که بعد از سه روز حل گردد و شش رئیس کونید خوردن طلق خطر بود و طبیعت وی سرد است

در اول خشک است در دوم و قابض بود خون را بنده با لسان الحمل و درم ندرین و ذکر و خلف ازین مجموع
کوشتی که شست بود در ابتدا نافع بود و خون که از سینه آید با لسان الحمل بنده و خون رحم و مقعد بنده
خون مغسول کنند و با لسان الحمل با شامند و طلا کردن در منظار یا نافع بود و غافقی کوید نیکو بود و جهت رشیما
که بر اعضای مجزومان پیدا کرد پاکه اند و زایل کند صاحب مناج کوید از قول اسحق که نیم مال از وی سنگ
کرده بریزند و کوید مغز و سپرز و مصلح وی کثیر بود و در سوخته نشود الا بجمله **طلع** ابوحنیفه کوید
اول شرخ طلع خوانند و قشر وی کوفی گویند و جفری نیز گویند و آنچه در اندرون قشر بود و لیس خوانند و بیا
در سی با رخ فاکویند طبیعت آن سرد است در اول خشکست در دوم و کوید قبضی در وی ممکن نیست وی تر بود
و ماقوتی کوید رقیق نخل ذکر که بسیار سی کشن خرم خوانند باه را نافع بود و مجامعت راققه و پروان مایه
کوید خشکی وی غالب بود و خشکی جبار و سردی وی مانند سردی جبار بود و در از معده بگذرد و شکم بنده
بسیار خوردن وی در معده پیدا کند و قویخ آورد و این فعل خاصیت وی است و صاحب مباح کوید
مصلح وی شند است و رازی کوید طلع مقوی معده بود و خشک کنند و محور خراج را سودمند بود و دفع
مضرت وی از نفخ در معده و در از معده که شستن برنجیل عربی کنند یا کنوار شات کرم وانی ماسویه کوید اگر
مسلوق خوردند باید که با خردل و حری و زیت و فلفل و کرویاد و سداب و کرفس و نعناع و صندل و خورند
اگر خام خوردند با طعمهای جوی مانند مرغ فربه و بزغاله فربه و مانند آن بعد از آن شراب کنی بر سر آن
خورند **طلع** میوه است در طرف دریا که آنرا موز خوانند و گفته شود در نیم انشائه **طلیس**
نوعی از صدف است که جگر و اهل شام و بر طلیس خوانند و اهل مصر و لیس و عکسود بانان خورند و
در صفت صدف گفته شد **ط** خمر است و گفته شد و بعضی گویند مملکت است و این سخن
کوید نوعی از قطران است و مؤلف کوید آنچه محققست و مشهور شراب کنی خوب را طلا خوانند **ططم**
سماق است و گفته شد **طحر** خروج است و گفته شد **طواره** پیش است و گفته شد **طوفیوس** نوعی از
کما در یوس نفعی است و گفته شود انشائه **طوط** قطن است و گفته شود **طوبید** و غلبه است
و گفته شود در غین انشائه **طوطاق** غویون حمامی جلی است و آن از سلق بری بود و در صفت حمامی گفته

شد **طهف** غافقی کوید ذره است و کویند طعمیست که از ذره سازند **طیلانیون** نوعی از حی العالم است
و گفته شد و جالینوس کوید طبیعت آن گرم است در اول و خشکست در دوم تا سیوم و احتمای عفن را
نافع بود و بر بهق و برص با سرکه طلا کنند سودمند بود و در سیورید و س کوید ورق وی خون ضما دکنند بر
برص و شش ساعت را بکنند بر ابغایت مفید بود و باید که بعد از آن آرد جو ضما دکنند و چون بکوبند و با سرکه
بپایزند و در آفتاب بر بهق مالند و در ماکند تا خشک گردد بر بهق را زایل کند **طیتی** و طیفی نیز گویند و آن
دادی است و گفته شد **طیصوص** پیارسی تیمو کویند و بزبان اندلسی و نیکوترین آن فربه تر بود که
در زمان خریف گیرند و طبیعت وی معتدل بود در گرمی شکم را بنده و نافع بود و نشاید که احتی
ادمان اکل وی کند خصوصاً ریاضه و اولی آن بود که مانند سریه بپزند از پیراکنه غذای وی غلیظ بود **طیب**
العرب از فراست و گفته شد **طیطان** کرات بری است و گفته شود **طینوث** حیوانیست مانند
ذراچ اما کوید که تر بود و در تر و تخیان سرخ بود و نقطه سیاه بران و دهان فعل در ارج میکند و مؤلف
کوید بشیرازی ویرا عروسک خوانند و بدل آن در ارج است و کویند گرمی سبز است در درخت صندل
و آن بقوه در ارج بود **طیان** نو شاد است و گفته شود انشائه **طین** مجموع کلا مبرد و تحفیف
بود **طین الحکمه** پیارسی کل حکمه خوانند و صنعت آن بسیار است مؤلف کوید بهترین آن این نوع است که گفته
میشود بکیر کل زرد پاک چهار من و بکوبند و به پیزد و کین کاغذ و نیم منی نمک در آب کنند و بدست بمانند گل
شود و بعد از آن کل بر سر آن کند و چهار یکی موی سر آدمی بمقراض جیده و چهار یکی سر کین **طین** پخته بر سر
کند و نیک باله جند آنکه باله نیکوتر بود آنگاه غنده غنده کند و بنهد با خشک کرد و در هر زمان که خواهد بکوبد
و با آب صافی خمیر کند و استعمال کند که بهترین انواع کل حکم این است که گفته شد **طین مخموم** کلی سرخ رنگست
بغایت املس و از تلجیره آرد و کویند در آن زمین قطعاً هیچ نبات و خشک نیست و هیچ سنگ در آن
زمین نبود و قری در آن جا هست و آن کل را مغرة الحاق خوانند و **طین** الکاهنی گویند از پیراکنه زنی
ساحره آن کل یافته است و مغرة لمنیه و خواتیم نیز خوانند و صورة ارطامس بران بود ایستاده
و در سیورید و س کوید کلی است از جزیره لیموس که بخون بر کوبی میبرند و آن خلوت بران می افتد خواتیم

الملک از بهر آن گویند که صورت از طمس بر آن بود و اقوال بسیار آورده اند در این کل و جالینوس گویند نیکوترین
این کل آن بود که از وی بوی شبث آید خوش را بپزند و چون در دهان گیرند زبان را بکشد و مولف گویند امتحان
وی اول بلب کنند اگر بلب بکشد دیگر بار بر زبان نهند و باید که بکشد و بغایت نرم و اطلس بود و براق و
گویند آن زمین که کل مخنوم از وی می آید و در آن زمین یونان بود و این زمان آب گرفته است و شیخ الرئیس گویند
طبیعت وی معتدل بود در سردی و گرمی مانند جزیره آدمی الا پیوست وی بیشتر از رطوبت بود و در رطوبتی
که مختلج به پیوست بوده باشد و در وی خاصیتی عجیب بود در تقویت دل و تقویت آن و ترایق مطلق بود و
مقاومت با مجموع زهر تا بکند و مولف گویند کودکی که یکساله بود قریب دو ملل و یک نزدیک که از سموم
قتاله است خورده بود و در زمان قدری از طین مخنوم باشی و با بخور دوی دادند آغاز قی کردن کرد چنانچه مجموع
که خورده بود در شد دیگر بار قدری شیر مادر بوی بود دادند و بیکری کرد و یک در مجلس طبیعت پیامد و از آن زهر
کشته خلاص گشت و مجموع ریشها که خون روانه بود چون بر آن باشند خون بپزند و چون بدانی حقه کشته در
مماکل را نافع بود و مقدار ما خود از وی تا دوم بود و جهت کزندی جانوران کشته مانند افی و سکه بوانه با شراب
پاشانند و با سر که طلا کنند نافع بود بغایت و دفع سم آن بکند و کسی که ذرا ریج خورده باشد و از بجزی و طین مخنوم
پاشانند در حال که در ساعت دفع سم آن بکند و حب الغار نیز می بین عمل کند در دفع سموم و هیچ گویند می کرده پاشانند
و نقیج وی در زمان وفا دفع و با بکند و اسحق گویند مضر است نبش و مصیبت آن کلاب بود و بدل آن در تبخیر خون طین
رومی بود یا در منی که بخون بزکوهی سرشته باشند اما در ترایق بدل وی نیست **طین ارمنی** کلیت سرخ رنگ
که بتیوکی زند و اسحق بن عمران گویند سرخیت که بسیار از زنده خوشبوی و مذاق وی ترابی بود و بر زبان بکشد و
طبیعت آن سرد و خشک بود در اول و صاحب نمایی گویند نیکوترین آن وردی بود که در وی هیچ دمل نبود چون
سحق گویند و چون بر زبان نهند بکشد و طبیعت وی سرد بود در اول و خشک بود در دوم خوش را بپزند و طبع وی
خوردن و طلا کردن نافع بود و جراحهای و قلع را بر ایل کند و نزل که از سر سینه ریزد و از آن ضیق النفس
پیدا شود هیچ دوا به از وی نبود و بغایت نافع بود و مفید و مقدار یک در مستعمل کنند و مسل را نافع بود سبب
آنکه ریش شش را خشک گردانند و جهت تب و یاسی بغایت سودمند بود و گویند در زمینی **ارمنی** و قتی و بای غظیم

بود چنانکه گویند چند کس معین بمانند و باقی تلف شدند و آن چند کس را چون تحقیق کردند همیشه این کل اندک خورده
داین خواص را انجا معلوم کردند و از بهر آنست که اطباء شراب و کلاب فرمانید و اگر تب بود کلاب و آب سرد و خشکی استخوان
را سودمند با آقا قیلا کردن و پوست بوی اسیر از مقعد بیرون آورد و گویند مضر بود بسیار و مصیبت وی کلاب بود اگر
بن عمران گویند بدل آن مغزه است و طین لاک **طین رومی** محقق و مقبض بود منع ورمی که در جفون پیدا
بکند چون آب کاسن طلا کنند و چون از چشم آید باز دارد **طین شاموس** طین سامس خوانند و کوکب ساموس
نیز گویند بهترین آن بود که سفید و سبک بود و بغایت بر زبان بکشد مانند بقی و چون در آب نهند زو حلی
شود و از بلاد یونان از جزیره قبرس خیزد و وی خشکتر از طین مخنوم بود و ویرا غسل حاجت نیست
و در بستن خون قایل مقام طین مخنوم بود و بر ورم ندین طلا کردن ساکن گرداند و در ابتدا انقرس
طلا کردن نافع بود و در نفث دم و مدائی قرصه امعاش از آنکه متعفن شده باشد حقه کنند با العسل
بعد از آنکه بنمک آب پس آب لسان الحمل حقه کردن و سود دهد و اگر با سر که مخموج آب پاشانند نافع بود
جهت ورمهای کرم خاصه چون بر آن عضو رطوبت زیادت بود و دست باشد مانند ندین و پیشتین و
و مجموع کوشتهای شست که معروف بجد بود و قطع نفث دم و طشت دایم بکند چون با کلنار نوی بخورند
و چون آب و روغن کل عالیه بر خصیه و ندین که ورمی کرم بود ورم آن ساکن گرداند و قطع عرق
بکند و چون با شراب پاشانند کزندی جانوران و ادویه کشته را بغایت مفید بود **طین قرست**
کلیت سرخ و کلکو و چون در دست بماند و چون بشکند در اندرون وی رگها دارد
بود چون بر زبان نهند بکشد بغایت چنانکه بخیله باز توان کند از زبان و طبیعت وی سرد و خشک
بود و در وی قبضی معتدل بود سودمند بود جهت مجموع حار و تها و در ماطلا کردن و جهت خشکی اعضا
و کوفتگی در زمان افتادن از جانی بلند طلا کردن بغایت سودمند بود و مقدار از وی پنجم بود
از قول اسحق و شیخ معانی و کلبی را سودمند بود و نفث دم و قرصه امعاش میدن و حقه کردن نافع
بود و جهت دفع ادویه قتاله چون یک گرم از وی پاشانند آب سرد و مطبوخ سودمند بود و بدل آن طین
مخنوم بود **طین قیوسا** حجر الرخام خوانند و آن مانند صفای رخام بود سفید و براق و خشکی

و کوبیدن از وی بوی کافور آید چون تازه بود آن رنگ بود مانند جیسین و آن نوعی از رخام است و رقیق
بروس کوبیدن آن دو نوع است یکی سفید و دیگری فرغی و وی دسم بود و جالینوس گوید فوت وی مرکب بود و در
وی تبریدی و تحلیلی بود از بر آنست که چون مغسول کنند خرد و مخلط از وی بیرون شود و طبیعت وی سرد و خشک
کرد و چون با قدری سرکه و آب طلا کنند رسوخنگی آتش نافع بود و آنچه خالص بود بسیار منفعت دارد چون با سرکه
طلا کنند بر مجموع و درهای کرم و ورم شیب معده بغایت نافع بود و ریشهای دشوار زخم چون بسوزانند و بشویند
و استعمال کنند بحال صحت آورد و مولف گوید در کوهستان نزدیکی از تان جبهه جلای روی استعمال میکنند و روی
را پاک میکنند و این سخن گوید کوبیدند بدل آن طین مهر است **این حسان کوبید** اصل بهره طین قیو لیا را طین
الحرقونید و اصناف وی بسیار است از منی و سجلماسی و اندلسی و از منی نیکوترین همه بود بعد از آن سجلماسی و وی
فاصله از اندلس بود در معالجه و آن بغایت سفید بود و جرم وی صلب بود و زود شکسته نگردد و در آب حل نشود
تا دیر زمان و چون حل شود در وی لزجت بیشتر بود که در غیر وی و اندلسی و نوعی بود یکی سفید و یکی
سیاه آنچه بغایت سفید بود در معالجه مستعمل کنند و آنچه سیاه بود بد باشد و تعرف در آن نشاید کرد و **محمد**
بن عبدون گوید طین الحرق طین علق خالص است از سنگ و رمل و **علی بن محمد** گوید طین الحرق خالص
از رمل بود و مولف گوید کلی هست در نزدیکی شیراز بشیرازی کل کوفی خوانند و در طبیعت نزدیک بوی پو
و آنرا نیز هم بدین اسم خوانند و آن کلی بغایت سبز رنگست و چون بهرست با دام دغان کنند از بهر خوردن لوزا
سرخ گرداند و طعم آن خوش بود و کمتر بریان ناگردد و خوردند و **علی بن زید** گوید طین الحرق سرد و خشک
بود با عقلان نیکو بود چته همه جراحها و اگر با سرکه بکزنند کی زینور طلا کنند در دساکنی گرداند **طین فارسی** بهترین
وی سرخ بود و نیز از وی را کل سرخوی کوبید و طبیعت وی سرد و خشکست در دگوش را نافع بود چون دومی از وی
مستعمل کنند و کوبید مضرب و بنانه و مصالح وی آب سرطانات بود **طین اصفر** طین الصنم خوانند و آن از
نزدیکی قسطنطنیه از موضع آورند میان دو کوه زردی تیره رنگ بود و در انجاریه بنامند که بدین کل
مهری ننهند و آن طلسم کسی نداند خواندن و ندانند که چیست بغیر از ایشان و اگر کسی دیگر باز از طلسم بنامند
و آن عزیز بود و طبیعت آن سرد و خشک بود بر و درهای کرم طلا کردن سودمند بود و خون رقیق باز دارد و خورد

وی و در بستر خون از همه طینها بقوه تر بود و فاضلتر **طین الحرق** صفت آن در طین قیو لیا گفته شد **طین بله**
طین حریره مصطکی حیا خوانند و حیوس هم گویند و دیسقوریدوس گوید بهترین آن بود که سفید بود و بلون خاکستر
مایل بود و این کل رقیق بود و صقل کج داشته باشد و پاری مختلف شکل بود و چون در جام خود را بدان بشویند روی
و مجموع بد ز اجلا و مد و فاضلترین او بود که جبهه ریشها که از سوختگی آتش بود و مشعل کنند **طین افریطیسی** مضعوف
ترین طینها بود که یاد کرده شد و مضعوف حواس بود و ریشهای چشم را نافع بود و چون زن البتن از خود بیاد ویزد
بجه نگاه دارد و وی جلاد بد بغیر لزع **طین کرمی** یونانی اسالیطس کوبید و معنی این اسم کرمی بود و بعضی قوما
قیطیس خوانند و این اسم مشتق از قرمان بود و معنی آن و او بود و این کل از مدینه سلوقیا تا بلاد سور با بود و
نیکوترین وی آن بود که سیاه بود مانند فحم که از جوب صنوبر گیرند و آنچه خاکستری رنگ بود بد بود و جالینوس
گوید بدان سبب طین کرمی خوانند که در زمان هبار در اول آنکه درخت کرم در قیو کندن و این کل بر درخت
وی عالیه کرمی که ورق انگور می خورد و خنجرهای آن درخت تباه میشود و دیسقوریدوس گوید بقوه وی قابض و ملین
و مبرد بود و در کلها مستعمل کنند موی خزه بر ریانند و جالینوس گوید جوهر وی نزدیک بجز بود **مصری** ابلیز
خوانند و جالینوس گویند مطحون و مستقیان بسیار دیدم که در اسکندریه طلا کردند و نافع بود و در و درهای طین
و در دمای مزمن و بواسیر طلا کردن بغایت سودمند **طین نیشا** طین ماکول خوانند و طین خراسانی گویند
و آن کلیست که خام و بریان کرده بدان تنقل کنند و وی نوعی از طین الحرق بود و لون وی بغایت سفید بود مانند
اسفند و و نیز از وی کل سفید خوانند و طبیعت وی سرد و خشک بود و کوبید کرم بود بسبب نیک شوری که دارد
توقا فم معده بد و غشی را نافع بود و منع قی بکند و تری معده پاک کند و مقدار فاخوذ از وی یکم تا یکم بود و اگر زیاد
کنند مفسد مزاج بود و سده آورد و سنگ در کرده بداند و انیسون و کچم کرفس ضروری بآرام کنند و صواب آن بود که
ترک کنند از بهر آنکه فساد وی زیادت از صلاح است و آب رفتن از دمان در وقت خواب و شمه کلی با عظیم
نافع بود و غشیان و کرب و هیضه را سودمند بود **طین الصنم** طین اصفر است و گفته شد **طین خراسانی**
طین نیشا بود و گفته شد **طین الاحمر** مغزه است و در باب میم گفته شود انشاء الله تعالی الواحد الصمد
باب الظا ظفر و طفیره و فودنج

بری است و گفته شود انشاء الله **طفيرة العجز** تر خشک است و در باب حاصفت وی گفته شد **طليم** ذکر انعام است
و در نون گفته شود انشاء الله **طفو المعز** سم بر سرد و خشک بود در سیوم سودمند بود و در الثعلب را چون
خاکستر آن با سرکه طلا کنند و اگر سحی کنند با شراب و بر کزندی مجموع جانوران و سباع نهند نافع بود و اگر سحی کنند با سر
و طلا کنند بر درد مفاصل و نفوس نافع بود و اگر سیول کوهان به پزند و بر شکم ضام کنند قوی که از بلغم لرج بود و نافع
نافع بود و مسهل آب زرد بود **ظلف التيس** سم دگ جوشوراند و سحی کنند و با غسل بپوشند و با آب پاشانند
نافع بود جهت کمین کردن در جاحجواب و اگر در خانه دود کنند مار بگریزد و اگر ظلف مغر بسوزانند و سحی کنند و
بر ریشمانی که اعضای پاسبته اهراج بود بر آن افشانند نافع بود **ظح** اسم غر جو در است نزد اهل عرب
بقیروان و غیر آن **ظیان** یا سمین بری است و به بر بری ایزیرا خوانند و بلفظ دیگر به فوفه خوانند و معنی آن
عشبه النار بود و نبات وی بیشتر در بیابانها و تلها بود مانند لبلاب بعضی بر بعضی پیچیده بود و کل وی با سمین
شکل بود کوچک و بر شاخهای وی خار بود مانند خار کل و بیشتر نبات وی با علقی بود همیشه و از وی جدا نتوان کرد
و بیخ وی سیاه و دراز بود و در فعل مانند خربق سیاه بود بلکه حراره وی زیاده بود کرم و خشک بود در چهارم چون
بر عضوی نند جسم را بسوزانند زود مانند شیطی و چون سحی کنند با سرکه بر بوق سفید و سیاه طلا کنند زایل
کند لیکن دیر زمانه نکند و چون ضام کنند بر عرق النساء عضورایش کند و بغایت نافع بود و چون پاشانند از
وی چهار دانگ در سمی با تخمدان بسفایج و تخمدان مقل از ررق دوازده مجلس خلط سوداوی براند و ربو
عسر النفس را سودمند بود و کل وی صداع سرد و ریاح غلیظ از سر کشد چون بیونید و روغن کل وی کرم و لطیف
بود و محملی قوی سودمند بود جهت لقوه و فالج و عرق النساء و غش و همه مرضهای سرد **باب**
العین عاقر قرحا در دمشق عود القرح خوانند و پیونانی
قویون و بشیرانی اگر او نیکوترین آن بود که تیز و محرق بود و زبانه بغایت بسوزاند و فربه بود و غلیظ چون
بشکند اندون وی سفید بود و آن هیچ طرخون رومی است و کونید حبلی و طبیعت وی کرم و خشک بود در سیوم
چون سحی کنند و بازیت بر بدن مسح کنند عرق براند و استرخار اعصاب حرمتی را نافع بود و منع تولد کزاز بکند و
سده مصفاة بکشد و بلغم در معده بود زایل کند و چون در دندان گیرند در دندان که از سر وی بود زایل کند و چون

با سرکه به پزند و بدان مضمضه کنند سودمند بود جهت درد دندان و چون کجائید بلغم را بر داید و موافق بود اعضایی
را که سر بر وی غلبه کرده باشد و خشک آن باطل شده و حرکت و مفلوج و مصروع را بغایت نافع بود و چون غسل
مجموع کنند و لعوی کنند بلغم معده بکند از اند و مجامعت را بیفزاید در غزایهای سرد و در غزایهای ترو و مشتی گوید
کرم و خشک بود در چهارم و اسحی گوید آتی سودمند بود چون با سرکه بپزند و بدان مضمضه کنند جهت ورم ملازه و
واسترخار زبان که سبب آن بلغم بود و ابو صلت گوید چون پاشانند و درم از وی مسهل بلغم بود و شریف گوید
روغن وی لقوه و استرخار و فالج را بغایت نافع بود و چون با غسل مجون کنند و در قضیب مالند پیش از مجامعت
مجامعت را برانگیزد و عاقلی گوید چون عاقر قرحا بکوبند و با غسل بپوشند و پاشانند صرغ را نافع بود و اسحی
گوید مغر بود لبش و مصراع وی میوین بود و بدل آن در غزوه فودج بود و در مرضهای معده را سبب و کونید
بدان دار فلفل است و غسل **عاقر شحما** شحار است و گفته شد **عاقله** کونید نوعی از خر نوبست و طلا
عاقل درخت حاج است و گفته شد **عیب** عیب نیز کونید و آن غر کا کچ است و گفته شد **عبد جرس**
است و گفته شود انشاء الله **عتم** زیتون کوهیست و گفته شد **عجب** حب النبل است و گفته شد **عجب**
الزبيب فضا خوانند پیارسی دانه میوین گوید طبیعت وی سرد و خشک است در اول و کونید در دم شکم
ببندد **عدس** بلبن خوانند و پیونانی قاقوس و وی نفاق بود و حرکت از قوه قابضه و جالبه و پوست
وی بغایت قابض بود و بهترین وی سفید رنگ بود بهی که زود بخت شود و چون در آب کنند سیاه نشود و
طبیعت وی معتدل بود در گرمی و سردی و خشک بود در دم و کونید در اول و خشک بود در سیوم و در قوی
ید و سن گوید دمان اکل وی کردن مار یک چشم آورد و با سوبق بر نفوس ضام کنند نافع بود و با اکل املک در روغن
کل و سوجنل بر ورم چشم که از گرمی بود و ورم **سپتانی** ضام کردن نافع بود و ورم عدس شکم ببندد و آن آب که عدس
در وی بخت باشند شکم براند و خنای را سودمند بود و عدس مولد خلط سودا بود و خوابهای آشفته غما
و خونرا غلیظ کند و دیر هضم شود و معده را بندد و مولد ریاح بود و معده و امعاء اعصاب و شش و سورا
به بود و خوابهای آشفته نماید و چون باهند با لسان الحمل یا سلق سیاه یا حب الآس یا قشور رمان یا ورق
کل خشک یا زعفران یا سوجنل پزند قوه قبض وی زیادت از وی فروریزد استرخار معده را نافع بود و چون

با عسل پیازند ریشهای غلیظ را بصلح آورد و شیخ الرئیس گوید چون را غلیظ کنند و در عروق روانه گرد
 و خلط سوداوی و احراق سوداوی تولد کند و بسیار خوردن وی جدم آورد و در معده صلب و سرطان نشاید
 که عدس با شیرینی خورد که سده بسیار در جگر پدید آید و مضر بود با صاحب عسر البول و منع ادرا البول و حیض
 بکند و بدترین وی نمکسود بود و گویند صاحب جدری و استقار نافه بود و در طحال کرم دامغید بود چون با سرکه و
 یا با غوره بپزند و دفع ضرر وی آن بود که با گوشت بزه فریب بپزند یا بر و غنی گاو یا بر و غنی بادام و بدل وی طبعه شقی
 بود **عدس** حریش از بیخونه خوانند و آن نوعی از عدس بری بود و وی کرم بود بول و حیض براند و مسهل
 دم بود و گویند وی تر یا قتی هست و بدل وی فوج نهی بود و گویند بدل وی نیم وزن وی دانه حفظ بود و وزن
 آن عدس **عدس** ناکندش است و گفته شود انشاء **عدس** صاحب منهای گوید پریشان است
 و صاحب جامه گوید طبع است و گفته شد و این مؤلف گوید آن سبزی مانند دانه عدس بود که بر روی آب استاده
 پدید میآید و از عدس اما خوانند **عذبه** جز خارج است و گفته شد **عرف** بلوغ اهل بخت قصب است و گفته
 شود انشاء **عرف** صفت آن در الف در اخبار گفته شد **عرف** سر و کوهی است که جگر بود و بزرگ بود و بزرگ
 آنرا اهل خوانند و گویند درخت وی کرم بود در پیوم و خشک بود در اول مسخ و ملطف بود و دانه کردن وی
 کند کالک بکریزند و نافع بود خسته اشتاق رجم و سده بکناید و بول و حیض براند و دفع کزندی جان و ران کند **زار**
 بهار است و گفته شد **عطینا** مستعمل از دی بیخ وی بود و آنرا اهل شام مهند خوانند و اهل مشرق قلیقی و بعضی
 غلج خوانند و شیرازی جو یکی نشان خوانند و در باب الف در ادب و صفت آن گفته شد و بدل آن را وند طول است
 بوزن آن و فوفج و دانه اترج بوزن آن **عوق** الاصف پیاز سی پوسیده کبر گویند و بهترین وی با رنگ بود
 و طبیعت آن گرم و خشک و مسهل بلع بود و مقوی حده و مقدار نیم در مستعمل بود و مضر بود بمشانه و مصلح **عسل**
 بود **عوق** الصف روان خوانند و عوق الصباغین نیز گویند و آن دو نوع است که جگر و بزرگ و بزرگ
 پیاز سی زرد جو به گویند و بعضی هر دو خوانند و گویند که وی گویند مایه است و گفته شود انشاء و طبیعت دار زرد
 گرم و خشک است در سیوم و گویند در دم و در جلای قوی بود و خائیدن وی در دند از نافع بود و عصاره وی
 ریشهای چشم پیوسته اید و سقیدی ببرد و با شراب سفید و اینسون پاشا مندرقان که از سده جگر بود سودمند

اگر بگویند و بر ریشهای باشند خشک که اند و اگر در چشم کشند قوت باصره بدید و بدل وی نیم وزن آن مایه زین بود
 و گویند نیم وزن آن عاقر قرحا **عروق** حمرة است و گفته شود انشاء **عروق** پیفی مستعمل است و گفته شود
 انشاء **عروق** الصفاغین است و گفته شد **عوق** الشجر علك است و گفته شود انشاء **عوق** الحافور
 زرباد است و گفته شد **عوق** یابس قلقونیا است و گفته شود انشاء **عوق** آن چیز است که زیادت
 میشود و ظاهر میگردد نزدیک زانوی اسب و گهای وی و در آب آنرا عظم السبق گویند و در سیورید و س گویند چون
 بگویند و سخت کنند و با سرکه پاشا مندر صرع زایل کند و در مداوی گویند که جانوران مستعمل کنند و گویند نیم از وی
 چون بگویند کسی را که تب ریح بود از وی زایل شود **عوم** اسمی یمنی است باد بخان بری را و بعضی حدق خوانند
 و گفته شد **عوق** دار هوم اصل السوس است و گفته شد **عوم** ماهی است که اهل مغرب سردین
 خوانند و بونانی ساریس گویند **عوم** کما فیطوس است و گفته شود انشاء **عوم** مضی نوعی از
 کتار است و آنرا کنار ز خوانند و بر **عوم** و خارهای دراز داشته باشند مانند منقار مرغ و بعضی مانند
 قلابی بود **عرف** نزدیک اهل مغرب خوص خوانند و دم گویند و بلوغ اهل بخت قصب خوانند
 و گفته شود انشاء **عوطب** حک است و گفته شد **عوطب** بری لمبوز است و گفته شد **عوز** الکبیر
 قنطاریون غلیظ است و گفته شود انشاء **عوز** الصغیر قنطاریون رقیق است و گفته شود انشاء **عوا**
عالبج لف الکرم است و گفته شود انشاء **عسل** بی میعه ساید است
 و گفته شود انشاء **عسل** الخل بهترین وی آن بود که صادق الحلاوة بود و خوشبوی و سفید بود و گویند قلیقی
 آن بود که سرخی فایلی بود و ربعی بود و بعد از آن صیفی آنچه ششای بود بد باشد و نوعی از عسل خرفی بود که چون
 بپویند عطسه آورد و آن نشاید که خوردند و گویند بپویند آن غلیظ آورد و عوق سرد و عقل زایل کند و چون بخورند البته
 عقل زایل کند و عوق سرد آورد و مداوی وی بقی کنند بعد از آن مایه نمکسود و سداب چند نوبت خورده باشد
 تا بمده پاک کند بعد از آن تغا حر و کمتری بخورد و حکم نوعی دیگر عسل بود که حکم وی حکم شکران کنند و آنچه
 عسل نیکو بود طبیعت آن گرم و خشک بود در دم و در سیورید و س گویند بپویند قوه جاذبه رطوبات از قعر بدن
 بکشد و منع عفونت بکند و چون با شربت تربیزند و بر قوه با مانند زایل کند و اگر با قسط بر کف مانند زایل کند

بن عسل ۳

و اگر تنها بماند پیش بکشد و دفع کند و اگر با نعل اندرانی سوده پیا میزند و نیم گرم در گوش چکانند در گوش و دوی آن
رایل کند و چون بدان تحک کند یا غوغه ورم حلق و ورق عضله که در جانب زبان و حنک و لوزتین و پیشرا
زی آنرا گوشک خوانند و خنای بلغمی مانع بود و چون گرم که بار و غنی کل پاشا مندره را موافق
بود و گزند که جانور آنرا و کسی که افیون خورده باشد و فطر خون لعق کنند یا پاشا مندره بود و گزند که سک
دیوانه نیز و اگر با نعل بر سیاهی که از ضرب بر اعضا پیدا شود بماند زایل کند و مضوری کوید ز و در سجیل شود
بصرف و بلغم را دفع کند و پیران و سرد مزاجان را مانع بود و در تابستان مزاجهای گرم را بد بود و از وی کوید هیچ معالجه
جهت لثه و دندان به از وی بنزد و چشم مرده را نگاه دارد و اگر با نعلت سنون سازند و در آنرا سفید گرداند و صحت
آن نگاه دارد و شریف کوید چون بار و غنی کل بر ریشهای سهدی و مجموع ریشهای بلغمی شود بماند زایل کند و مجرب است
چون باد و به خط کنند که در وی جلای بی بود چشم روشن گرداند و قوه با صره بد و چون بآرد حواری بشنند
و بر سر و رمای که بخت بود نهند بکشاید و جگ آن بکشد و چون باز او در طول یکار نشیند گوشت بر اجتهای عیق بود
یا نند و اگر حب محلب و بادام تلخ و آرد جو با وی اضافه کنند و بر بدن طلا کنند عرق براند و چون با آب پاشا مندر
سینه را از فضل که بود پاک گرداند و شته و مجامعت برانگیزد و بغایت مفید و مانع بود و چون کف گرفته با آب
پاشا مندر شکم براند و چون آرد و به برص و بوق بدن بشنند بکلاه آن زیادت کند و چون با آب پاشا مندر ریش روده را
پاک گرداند و مطبوخ وی سموم را مانع بود و خون نیک از وی متولد شود خاصه در زمستان و جو از آنرا مضر بود
و کسی که مرار بر وی غلبه کرده باشد و تشنگی و چون بسیار خورند نه آورد و مصلح وی رفان و بود و حاضراتی و ربوب
فواکه و بدل آن میخ شربین بود **عسل الطبر و القصب** گرم و تر بود در اول و عسل قصب شکم براند و عسل
طبر زدیاری شیره نبات خوانند و از آن قصب آنچه اول از وی شکر گیرند **عسل البلاد** منفعت آن در بلاد
شد و صنعت آن هم گفته شد **عسل داود** او مالی است و گفته شد **عشرق** بر اطرو است و گفته شد **عشر**
صاحب نهج کوید درختی انوایی معانی بود و آن از تیو عاست و غر و بر اخیر خوانند و قفای وی مانند قفای فلی
بود و کوید نوعی از وی است که اگر در سایه وی نشیند گشته بود و طبیعت وی گرم بود در سیوم و خشک بود در جم
و در وی قبض بود با معتدل و لبن وی بر قو با و سعه طلا کردن نافع بود و با عسل جهت قفای که در دکان کوهان حادث شود

مفید بود و شکم بر اند و مضعف است و لبن وی سیم کشنده بود و سکروی در سین گفته شد **عشق** نوعی از کبلا است
و گفته شود انشا الله **عصاب** شیطیح است و گفته شد **عصیفه** زبان بغدادی و موصلی خیری زرد است گفت
شد نوع آن **عصفر** سیارسی خنق خوانند و با صنفهای کل کا و میشه و رنگ ر عفران نیز گویند و آن دو نوع است بری
و بستانی و طبیعت بستانی گرم است در اول و خشکست در دوم بری گرم و خشک است در سیوم و وی معتدل بود در
با نفع کل کلف را زایل کند و با سر که بر قو با مایه نیکو بود و در رمای گرم با عسل جهت قفای که در دکان کوهان باشد زایل
کند چون بدان بماند خاصه بری وی و جالینوس کوید بدل وی زهره الحاح است **عصب** صاحب نهج کوید حسیوم
است و گفته شد صاحب جامع کوید لثا است که پیونانی و بر اقسوس گویند و گفته شد صفت آن **عص الناع** بطیاط
خوانند و بر سیاندار و گویند و بشیرازی گشته خوانند و بلطفی دیگر سرخ مرد و آن دو نوع است ز ماده و بهتری آن
بستانی بود سرخ رنگ که سیاهی مایل بود و طبیعت آن سرد است در دوم و گویند خشکست در سیوم و گویند تر است
دوی قابض بود منع خون رفتی بکشد و طبیعت به بند و او را دموی و محر و غمزه را ضما که در نافع بود و در جم
تر را با صلیح آورد و عصا و وی چون در گوش چکانند گرم گوش بکشد و ریش آنرا خشک گرداند و در زایل کند و اگر زن
فرز جه از وی بخورد بر کبر و قطع سیلان عرق از رحم بکشد اگر آب وی پاشا مندره نفت دم که اگر سینه بود نافع بود و
تقطیر السبول را سود دهد و از بهر آنکه او را ربول محکم کند و قولنج را سود دهد و مقدار مستعمل از وی ده م بود و چون
با شرب پاشا مندر گزند که جانوران زهر دار را مانع بود و چون پیش از آمدن تب پاشا مندر سودمند بود جهت تب و دار
و اسحق کوید مضر بود لبش و مصلح وی صندل بود و بدل وی عسل النعلب **عصب** پیونانی نوارس گویند
و گفته شود انشا الله **عصفر** سیارسی کجشک خوانند نیکوترین آن زفر بود و آنچه در خانه با فری بکنند
بد بود و او ای آن بود که از آن اجتناب کنند که خون بد از وی متولد شود و طبیعت وی گرم و خشک بود در سیوم
گوشت وی صلبتر از گوشت درج بود باه را زیاده کند خاصه مانع وی بوالعلائین زهر کوید نافع بود جهت استرخا
و فاج و قوه و انواع استسقا و مجامعت را زیاده کند لیکن محدود و خارج موافق نبود و اگر بجزر وی باید که کفیه
ترش بر سر آن خورد و سرد مزاج را نیکو بود و موافق بود و وی ضرر بود بر طوبات اصلی و خلطی صفادی از وی
متولد شود و او ای آن بود که بر و غنی بادام بریان کنند و چون با مری مطبخ کنند گویند زود تر بگذرد که بریان

کرده و باید که قطعا استخوان وی بخورد که هیچ در می و معابد کند **عصاره مامیتا** شایف ماینها خوانند بهترین آن بود که زرد بود و سبک عمل ریه بانان که در نواحی موصل سازند و طبیعت آن سرد و خشکست و در معده کرم را تحلیل دهد و حرارت آن را ببرد و در چشم کهن را نافع بود و صنعت وی چنانست که آب وی بکیرند و بچوشانند تا غلیظ شود و شایف سازند و بدل آن حفص است یا پوش در نبدی **عصاره خشانس** سود افیونست و گفته شد **عصاره المنک** عصاره السوس است و در البوس نیز خوانند و طبیعت وی معتدل بود در حرارت و رطوبت و در وی قبضی اندک بود خشونت قصه شش را نافع بود و در شش مثانه و تشنگی قطع کند و قوه ادریه حاره دارد که بکند و بدل آن دو وزن آن اصل السوس بود **عصاره القوط** اقا قیا است و گفته شد **عصاره الغاف** بکیرند غایت تر بکوبند و آب آن بکیرند و در آفتاب نهند تا مجذ گردد و استعمال کنند در غایت تلخی بود مانند صبر و طبیعت وی سرد و خشک بود و ملطف و مقطع جرب حکم را نافع بود چون آب شاهی و سکنجبین پاشانند و سودمند بود تبهای کهن و در دگر و مقدار ماخوذ از وی نایک باشد و گویند مضرب و بانگینی و مصحح آن مصحک بود و بدل آن سه وزن آن سماق و گوئید سه وزن آن غاف **عصاره التیس** بهترین آن تازه بود صنعت آن مانند صنم غاف بود که گفته شد طبیعت آن سرد و خشک بود در شش و نفث و سحر را نافع بود و مقدار ماخوذ از وی یک کاس بود و اگر ضا د کنند بر اعضای مسترخ قوه وی بر هر واسطی گویند مضرب بود بکرده و مصحح آن با العسل بود و بدل آن اقا قیا **عصاره قنا الحار** کرم بود در سیوم و مغنی بود و غشیانی غظم پیدا کند تا جلدی که بختی کشد و غشی با افتادن اوله و مد اوای وی بقی کنند و آنچه در مد اوای کسی که گندس خورده باشد و صنعت آن در باب قاف در صفت قنا الحار گفته شد و انشاده **عصاره افسنتین** صنعت آن مانند صنم غاف است گفته شد و طبیعت آن کرم و خشک و مقبض بود تبهای کهن را نافع بود و سده حکم بکشد و مقدار ماخوذ از وی تا یک کاس باشد حره صفر از معده پاک کند و مصحح آن ریوند بود و گوئید بدل آن سه وزن آن ورق آلسع **عصاره انبر** **باریس** سرد و قابض بود و حرارت حکم و معده و در معده آن را نافع بود و وقوع هر دو بدیدر صنعت آن بکیرند زرشک تازه خوب رسیده و آب آن بکیرند و صافی کنند و بچوشانند تا غلیظ شود و بر روی کاغذ کتد با رطوبتی که بود نشف کنند یا در آفتاب نهند تا تمام شود و اگر زرشک تازه نباشد زرشک خشک در آب بچوشانند و بپالانند

و صافی کنند یا آفتاب نهند تا تمام شود یا چنان کنند که گفته شد بدل آن دو وزن آن زرشک بی دانه بود **عصاره الکرنب** کرم بود در درجه دوم **عصاره الرمان** اسحق گویند کرم بود در دوم **عصاره اذان الفار** کرم بود در درجه دوم **عصاره بخور مریم** کرم بود در دوم **عصاره ورق الغوب** سرد بود در سیوم **عصاره شقایق النعمی** کرم بود در سیوم و بدل آن عصاره بخور مریم باشد **عصاره البیج** بدل آن عصاره عو بیج است **عصاره شجرة الجوز** بدل آن مرزنجوش است **عصاره الطرثیث** سرد و خشک و قابض بود و بدل آن عصاره قوط است که آن اقا قیا بود **عصفور النوک** و عصفور الساج نیز خوانند و آن طرد علود قطن است و گفته شد **عطر س** خطمی بری بود و گفته شد **عضابه** و عضای نیز خوانند و آن ضب است و گفته شد **عضاه** در لغت اسمیت که واقع شده است بر هر درختی که از درختهای خار ناک مانند عوج و قاقاد و قوط و سدر و امثال آن **عسل** فاضلترین گوشت مویشی و نیکوترین عضله است و بشیرازی مشکلی خوانند زود تر همضم شود بواسطه اعتدال رطوبت که عصبان وی آمیخته است **عطف** صنوبران است و گفته شد **عطب** فطن است و گفته شود **عطارد** سنبل رومیست و گفته شد **عطشان** نباتی که یونانی دینسافوس گویند و گفته شد **عظام** سوخته وی محلل و محفوف بود و گویند استخوان آدمی صرع را مفید بود و حالینوس گویند خیلی کسان با استخوان سوخته و در دماغه سفایافته اند استخوان کهن چون بسوزانند سودمند بود جهت ریشهای که در اعضای که حریم وی خشک بود مانند مانند ذکر و انشبین و امثال آن و شریف گویند چون بسوزانند استخوان پوسیده بسر که و طبع آن بریزند قطع رعا کنند و چون سخی کنند استخوان پوسیده ریزیده که در دیوار ما بود بکلاب برشند و بر ریشها ضا د کنند نافع بود و سخی کنند و بار الشعیر برشند و طلا کنند بر اثر آبله و غیر آن را بیل کنند و کعب التیس چون بسوزانند و خاکستر آن با سکنجبین پاشانند و نرم سپرز بکند از اند و چون با عسل پاشانند باه را بر انگیزانند و چون استخوان را ن کا و بسوزانند و خاکستر آن با عصاره عصفور الساج پاشانند قطع ترف دم بکند و شکم رفتن را سودمند و اگر استخوان مرده سخی کنند و بخورد صاحب تب دهند چنانچه صاحب تب نداند نافع بود و محرر بود و غافقی گویند خاکستر استخوان سوخته چون با سرکه سخی کنند و بر سوختگی آتش ضا د کنند سودمند بود

و در خواص آورده اند که کعب ابن عوف چون زنده بود پیردن آوردند و بر زن آویزند زن آبتنی نشود و در خواص
 این را هر آورده است که دندان کودک آنچه اول بیفتد نشی از آنکه بر زمین رسد بصحیفه نقره گیرند و بر زن آویزند و مرغ
 آبتنی کند و اگر استخوان آدمی مرده بر آب آویزند دردی که داشته باشد از وی زایل شود و اگر بر صاحب ریح
 بند نافع بود و اگر جیده ناخن ده گانه بسوزانند و آن خاکستر بخورد کسی دهند محبت و لغت در دل آنکس پیدا کرد و
 اگر دندان آدمی و استخوان بال رست مد مد در شیب سر خفته نماند و دام که نماند پدید آید و اگر از دندانها
 که از جانب راست دندان بود بگیرند و بر بازوی راست مرد بنزد قوه مجامعت زیاده کند و اگر دندان نیش
 رو بایه بر مصرع آویزند مصرع از وی برود و زایل شود و اگر دهن کشته کله سر آدمی مرده کفن شده در بیج کبوتر کبوتر
 زیاده گردد و بسیار شود و اگر استخوان بیلوی کفتار بر صاحب حقیقه بآویزند نافع بود و از آن رست بر آب و جیب جیب
 و تخمین تناب بر ناب و مضر بر مضر و کوبند در ظرف بال جزوس و استخوان هست که سوراخ دارد اگر از آن
 راست بر صاحب تب دایم آویزند شفا بد و هر دو استخوان چون بر آدمی بیاورند آویزند منع نقب و شکستگی بکند و سقور
 بد و س کوبید و ناکبب یعنی نیش سگ چون آدمی بکزد و بی بگیرند و در پاره پوست بندند و بر بازو بندند این باشند
 از شک دیوانه و در خواص آورده اند که نایب سگ چون بر کسی بندند که در خواب سخی کوبید و بیکو کوبید و اگر بر کوبید
 آویزند دندان وی بی رحمت بر آید و اگر بر صاحب یرقان بندند نافع بود و فی الجمله چون با خود دارد شک
 برایشان بانگ نزنند **عظم** درخت نیل است و نیل عصاه ویت و بر آن دسمه خوانند و گفته شود و
عقصر پارس مار کوبند و پونانی فقیس و بهترین وی آن بود که سبز بود و سوراخ نه داشته باشد و از انبیا
 قالیس خوانند و آن غوره بود و آنچه رسیده بود سبز رنگ و ست و بزرگ بود و این نوع ضعیف تر از سبز
 بود و خفتن وی با نیش بود یا بر نیت بسوزانند تا سوخته گردد از بهر سیاهی موی خضایی نیکو بود و طبیعت
 وی سرد بود و چون شهاب بر زمین میفتد و مانند ضا و بنمند بر هر درمی که شهاب در بر پیرون آید آن مقدر نافع بود
 و چون بسوزانند قطع خون رفتی بکند و اولی آن بود که بروی نیش نشویند و در شراب اندازند یا سر که خون را
 بنمند و چون با سر که بر قو باطل است زایل کند و آب وی خضایی بود موی را و چون بر آب ساینده و بر کوشن زیادت
 افتد نفع و منع رطوبت که روانه بود از لثه و طهارة و قلاع را نافع بود خاصه کوبد کار را و چون سخی کرده

در غذا ایست کشته اسهال کهن باز دارد و قوی عموماً ضعیف بد و آنچه در اندرون ماز بود و سوراخ دندانها
 در دساکن گرداند و طبع وی در ان نشستن بیرون آمدن مقهور و در طوبات که از رحم روانه بود و کفن شده
 باشد عظیم سودد و هر چون بغایت سخی کشته و در پینی و مند خون رفتن باز دارد و اگر با سر که بر پیوند و بر حمره طلا
 کشته در ابتدا سودمند بود و منع غلبه بکند طلا کردن و واجب آن بود که چون خواهند که پاشا مندرجه اسماک سیلا
 بقصص و بعضی نیز برشت با بصرع عربی در آب حل کرده تا مضره بخلق نرساند و بدل وی غررة الطرفا بود و وزن
 آن و کوبند عصف و جفت بلوط و قرط و حب الآس و قشور رمان و اخیلیج زرد و غررة الطرفا و داذی
 همه مانند یکدیگرند در طبیعت **عقار ادم** کوبند معاش است و گفته شود انشاء الله **عقیق** ارسطو طالیس
 کوبید احباس وی بسیار است و معدن وی بسیار در بلاد یمن و ساحل بحر روم و نیکوترین آن بود که بغایت
 سرخ و شفاف بود و آنچه سوخته کشته سرد و خشک بود قوه چشم بد و خفقان نافع بود و قوه دل بد مد
 و دندان متحرک را محکم گرداند اگر آنکس ترین عقیق کشته و بر آب خشم و در خشم وی فرو نشیند و قطع خون رفتی
 بکند از هر عضو که باشد خاصه زنانی که دایم خون از ایشان روانه بود و اگر خرد کرده سنون سازند خون رفتی
 بر دندان باز دارد و زنک ببرد و دندانرا سفید گرداند و جلالتی تمام بد بد خاصه با هر وارید و بسد
عقربان اسقو لو قنر یون است و گفته شد **عقرب** پیارسی کزدم خوانند و بیونانی سقر کوس
 حرساوس و بهترین وی نر بود و نشانه آن بود ضعیف و لاغری و دیش وی ستر بود و ماده فریه و بزرگ
 و نیش وی باریک بود و طبیعت وی سرد و خشک بود و اگر در زیت بکوشانند و آن زیت در گوش
 چکانند در دساکن گرداند و اگر خرد کنند و بر کزندی وی نهند در دساکن گرداند زایل کند و اگر بریان کرده
 بخورند همین عمل کند و شریف کوبید اگر خاکستری در چشم کشته ضعیف چشم نافع بود و چون سوخته و سخی
 کشته و با نیم چند آن سر کین موشن پیامیزند و در چشم کشته تیزی چشم را زیادت کند و جوب از زایل کند و اگر
 عقرب بزرگ سیاه خشک کرده سخی کشته با سر که در بر ص طلک کشته شفا یابد و چون در زیت بسوزانند
 تا سوخته گردد و در شیشه که دشتخار سیک شود چون آن روغن در آن مالند و عقرب سوخته سخی کرده بران
 افشانند بکل صحت و صلاح آورد و عبد الرحمن بن هیشم کوبید چون بکیرند یک عقرب و باید که سه روز

و یا چهار روز از ماه باقی باشد و در شیشه کنند و روغن زیت بر سر آن کنند و سر آن بگیرند و حکم و در آن کنند تا
 زیت قوه وی اخذ کنند جهت درد پشت و در آن استعمال کردن نافع بود و گویند این روغن خون بر بوی اسیر
 ظاهر مانند خشک کردن و بنیدارد و اگر عقرب مرده در خرقة بنیدارد بر زنی که دایما بجه می اندازد بنیدارد دیگر که
 بنیدارد و محفوظ بماند بفرمان باری تعالی و این ماسویه گوید اولی آن بود که عقرب را بسوزانند با اندکی کبریت
 و شیخ الرئیس گوید صنعت سوختن وی چنانست که در شیشه سست بر در کل حکم گیرند و عقرب در آن کنند و در تنوری
 گرم بپزند کثیف بایکتر و بر گیرند و آبگینه به از حرف که آن ناشف بود و اخذ قوه بکنند و منفعت خاکستر سوخته و
 آنست که سنگ کرده و مثانه بریزانند و مقدار خود از وی دایمی بود و اگر نیم از وی بپاشند مندرگندگی مار را نافع
 بود و صاحب جامع گوید چون در زیت بپاشند و آن زیت بر موضع داء الثعلب بپاشند البته موی بر وی ماند
 و مجربست و اسحق گوید چون خوردن وی مضر بود بشل مصلحی و کرم کفس و کل ارمنی بود **عقرب جری**
 زهر آوی گوید عقرب جری ماهی کوچک است تیره رنگ که بر سر خیزند و در سردی خاری بود سفید که بدان بزنند
 و چشم وی خارناک بود و سوسوی بزرگتر از بدن وی بود و از گزندگی وی همان الم سخت که از عقرب بری حال
 می شود بلکه سخت تر از آن و دیسوریدوس گوید سقر بنوس مالانیوس حیوانی جری است با سم عقرب میخوانند زهره
 وی موافق بود جهت نزول آب در چشم و شبکوری و قره که عارض میشود در چشم و آنرا الو قوما خوانند **عقار**
کوهان و عقرب کرمان عاقر قرها است و گفته شد **عقار** خمر است و گفته شد **عقید العنب** منبج گویند
 و رب العنب را نیز عقید العنب خوانند و بشیرازی دو شاب گویند و مثلث نیز نوعی از آن است **عقیق**
 صلیص گویند و عک نیز گویند و بشیرازی قالجه و بیارسی قالجه گویند سرکین وی بورا نافع بود و گوشت
 وی کرم و خشک بود و کمیوس بدید **عقاب** بیارسی آله خوانند گوشت وی کرم و خشک
 چون بخورند بمنزله گوشت کاه و دور میره وی چون در چشم گشته نافع بود جهت ابتدا از نزول آب و ششانی
 پیوزاید و چون سوسوی بخور کنند اختناق بر حرم نافع بود و سرکین وی بر کلف و بترهای که بر روی پیدا شود
 لطیف گویند زایل کرد آنند و گویند محل خنار بر بود **عکوب** حرسف است و گفته شد **عکله** لعبه بر بریه خوانند
 و آن سورنجان است و گفته شد و در مصر عکله خوانند و در اندلس سورنجان و در عراق لعبه بر بری **عسکر**

ان کون

ابن سحون گوید و سنج الکور است و مولف گوید و سنج الکور بیارسی مومبایی نخلی خوانند و بشیرازی بر موم خوانند و
 بغایت کرم بود و گوید بسیار امتحان کردیم جهت شکستگی اعضا و از جانی افتادن و دفع خوف همان عمل مومبایی
 معدنی میکنند و شربت بکمی تاد و هاک عمل یا قند یا نبات بشربت نیم کرم بپاشانند نافع بود و گویند عکبر خیرست
 که در میان عمل بود و بشیرازی آنرا دار و خوانند و مولف گوید عکس نخل آنرا از بر خورش خود و بچکان می آرد
 از مجموع کلها و آن الوان باشد زرد و سفید و سرخ و بنفش و بغایت تلخ بود و اگر در میان عمل بود عمل را تبا نه کند
 و صفت و سنج الکور گفته شود ان شاء الله **عکبر الزیت** بیارسی دردی زیت خوانند و بهترین آن کس بود
 و طبیعت آن کرم و خشک بود در دروم نافع بود جهت بادی سخت که نزدیک سپرز بود و در چشم کشیدن محلی
 آب و نزول بود و مجموع جراثیمها و ریشهای ناصور که در بدن پیدا شود نافع بود و دیسوریدوس گوید چون در نظر
 مس قبرسی بپزند تا غلیظ شود مثل عمل و بردن آن حورده مانند بنیدارد و اگر با خاما لاون بپاشند یا به
 تقیع تر مس و بر مواشی لطیفه کنند جرب ایشان زایل کند و اما آنچه تازه بود چون کرم کنند و بر نفوس و در دهان
 مانند نافع بود **عکبر دهن السوسن** دردی روغن سوسن چون در چشم کشند محل آب نرول بود **علیق**
 بیارسی در کونید و بونانی باطوسی بشیرازی ثوث ویرا ثوث سه کل خوانند و نوعی از آن علیق الکلب گویند گفته
 شود ان شاء الله و عویج هم نوعی از علیق است و نیکوترین عصاره وی آن بود که در آفتاب خشک کرده باشد
 و طبیعت آن سرد و خشک بود و ورق آن و اطراف آن چون بپزند خضایی نیکو بود و موی را چون بپاشانند
 سنگ ببندد و قطع سیلان و رطوبت کهرم از جم بکنند و موافق بود جهت گزندگی حیوانی که بر اقر سطس
 خوانند و آن مار است که شاف دارد و ورق وی چون تر بود بجایند قلع و ریشهای که در دهان بود
 زایل کند و چون خشک کنند در خشکی وی زیادت شود و کل وی همان قوه که در سنج موجود است در کل موجود
 است بعینه و سنج وی سنگ کرده بریزانند و چون بورق وی ضما کنند غله و ریشهای تر که در سر بود زایل
 کند و ناخن که در چشم بود زایل کند و بوسیر که در مقعد رسته باشد و بواسیر که خون از آن روانه بود نافع
 بود و چون ورق وی بگویند نیک بود و بر معده علیل نهند که ضعیف شده باشد و ماده از وی
 روانه بود موافق باشد و عصاره غروی چون بغایت رسیده بود در دهن را مفید بود و چون غروی

بخورند ناخن شکم و کل دی چون با شراب پاشانند شکم بنید و شریف گوید چون بکوبند ورق و اطراف دی تازه خاد کنند سج را نوراد و سر سودمند بود و از زویشایف سازند نافع بود جهت همه علتهای که در چشم بود بغایت کمال نافع بود و صفت ساختن وی چنانست که تازه وی بکوبند و بقتارند و صافی کنند و صحت کنند و صلا تا غلیظ گردد و صمغ عربی آب گل کنند و مخروچ کنند با آن اندکی و شافه سازند و بوقت حاجت مستعمل کنند **علیق الکلب** علیق الهلس است و شیرازی درخت سه کل خوانند و غریب اسم کل گویند و این مؤلف گوید موسی صلوات الله علیه آتش ازین درخت دید و بعضی گویند از درخت عناب دید غروی مانند چشم بود و کل ویراورد السیاح خوانند و نسری السیاح و پیونانی اتسوطیش فاطش خوانند و غروی چون رسیده شود سرخ گردد و جالینوس گوید غریب وی بغایت قابض بود و ورق وی قبضی اندک داشته باشد و اولی آن بود که از غروی حذر کنند بسبب آنکه در اندرون وی است مانند چشم که مضر بود بقصصه شش و دیسکوریدوس گوید غروی چون خشک کنند و آنکه در اندرون وی بیرون آورند هیچ مضره بقصصه شش نرساند و با شراب پیزند شکم بنید و بول نیز بنید و بدل آن شود که المضر است **علف** رطبه است و گفته شد **علی** مقر خوانند پیارسی صبر گویند **علق** شریف گوید چون بر موضعی نهند که خون فاسد مانند حجامت بود خاصه کودکان و زنان و بر ریشهای بد و سعه و قویا نهند و خون فاسد بکشد و چون بسوزانند و خاکستر آن با سرکه بپزند و طلا کنند بر موی زیادت که در چشم بود بعد از آنکه بر کنند و پاشند دیگر نزد وید و علق بشرازی درون خوانند و با صغفانی در وجه و بلفظی دیگر زلوی و در خواص آورده اند که چون بخور کنند در دکان آتکینه که هر چند آتکینه که باشد شکسته گردد **علک** هر صمغی که توان خاشید آنرا علک خوانند و علک الانباط صمغ البطم است و گفته شد و طسپت آن کرم خشک بود در آخر درجه دو و گویند تراست و بهترین وی سفید بود که بزرگی زرد و در طسپت نزدیک بمصطکی بود و علک رومی مصطکی است و گفته شود انشا الله و صمغ البطم در گوشت رویانیدن در ریشها مانند راتیخ بود و در جویها بدل وی کنند و اسحق بن کوبید مضر بود بعصب و اصلاح وی بعسل کنند **علک یابی** قلفونیا خوانند و آن نوعی از راتیخ است و گفته شد **علقم** گویند قنار الحمار است و گویند حنظل و هر چه تلخ بود آنرا اعلقی خوانند **علث** پیونانی حذر ریل گویند و گفته شد **علجان** نبانست که که قراق خوانند و گفته شود **عمر** کرفس است و گفته شد

انشا الله **علج** نوعی از خربزه است که گوشت وی سرخ بود و سبز و تخم آن خورند و آنرا خربزه زمستان خوانند و صفت بطخ گفته شد **عمار** دند است و گفته شد **عنب** پیارسی انکور که بنید و سفید وی نیکو بود از سیاه و نیکوترین آن را زرقی و مثقالی بود پوست انکور سرد و خشک بود و گوشت وی کرم تر بود و دانه وی سرد و خشک بود در دوم و انکور غذائی نیکو بود و قوه بدن بدید و آنکه رسیده بود ضروری کمتر بود و غذای انکور بیشتر از غذای عصیری بود و زود فربانی آورد و خون نیکل زوی متولد شود و سینه و شش را نافع بود و پوست وی دیر هضم شود و انکور نیمه مضر بود بمثانه و تشنگی آورد و مضر بود بیکور و سپر که غلیظ بود و دفع تشنگی وی بر تان مر کنند و صاحب نهال آورده است که انکور آنکه دور و زجیده باشند بهتر از آن باشد که در روز جیده باشند **عنب الثعلب** قنار خوانند و برق و نشان نیز گویند پیارسی رو به تر یک گویند و سکا انکور گویند و بلفظی دیگر طولیدن و رو بانی گویند و بهترین آن زرد تازه بود و طسپت آن سرد بود در اول و گویند در دوم و گویند کرم و تر بود و در همای کرم را در آخر ضا کردن نافع بود و با اسفیدان و دروغی کل بر جره و غله طلا کردن سود دهد و آب وی غوغه کردن ورم زباز نافع بود و مثقالی از پوست پنجه وی با شراب خواب آورد و چون بکوبند و ضا کنند در دسر نافع بود و چون عصاره وی در چشم کنند قوه چشم بدید و چون زن بخورد بر کبر قطع خون رفتن بکند و استسقا و ورم معده را نافع بود و اسحق بن کوبید مضر بود بمثانه و مصطکی قند بود و خوردن و ضا کردن تشنگی نبیند و چون آب وی با اسفیدان پیامیزند و بر سوختگی آتش و جدر که ریش شده باشد طلا کنند خشک گردانند و چون تخم آن بکوبند و بر سرطان ریش شده نهند ساکن گردانند و چون بدان ادمان کنند با صلا آورد و خوردن غروی قطع احتلام بکند و آنکه سیاه بود بد باشد و خدر و جنون آورد و نوعی هست که چهار درم از وی کشنده بود و این لغو گوید عنب الثعلب پنج نوع است و یک نوع از آن کشنده بود و آن نوعیست که میوه او چون بنید و زرد بود سیاه شود و نیز آسمان کون باشد و آن نوع را شاخهای بسیار بود و کنار شاخه بزرگ سیاه بود و مد اوای وی بقی کشنده بعد از آن شیر تازه با اینسون یا با مال العسل و سینه مرغ خوردن با یادام تلخ مفید بود و بدل وی گویند بطباط است و گویند ساد و ران **عناب** نیکوترین آن جرحانی بود تازه که خورده بنود و وی مقتدل بود میان

کرم و سردی و تری و خشکی و مسج کوی کرم و تر بود در میان درجه اول و حرارت وی غالب بود در طبیعت
و کونید سرد است در اول سودمند بود جهت دمه و حرافه دم ساکن گرداند و سرفه و ریه و در کرده و مثانه
و در دسینه و خلق را نافع بود و اگر پیش از طعام بخورد نیکوتر بود و غذای وی اندک بود و هضم آن دشوار و مولد
بلغم بود و معده را بد بود و مصحح وی خشک بود یا میوین منق و شریف کوی در ورق وی چون خشک کنند و با سرکه صبح
کنند و بر اکل افشاند بغایت مفید بود و اولی آن بود که پیش از آن بپرخ عسل بر آن طلا کنند و چون پوست قش
درخت وی بکوبند و با تخمدان اسفند یا پیامیزند و بر ریشه های بلید عالند پاک گرداند و شفا دهد و چون در ورق وی
بپزند و صافی کنند و پنج روز هر روز نیم رحل بغداد باقند یا شامند حکم را یا از بدن و مجرب است و چون با اسفند مطحون
کنند و سویق سازند و با آب سرد یا شامند طبیعت محکم دارد و شکم بیند و اگر تخمدان با اسفند مطحون کنند و قهقهه امعا
را نافع بود و وضع وی چون با سرکه حل کنند و بر قوبا طلا کنند و دوسه نوبت پانی طلا کنند البته زایل کند و ورق وی جو
نجانید نیکوترین از طرخون بود جهت کسی که داروی مسهل خواهد خوردن و غشیان نیاید و در غناب مضبوط
باه و مقل منی بود و بشیرازی سیلان خوانند **عنب الثوب** درختی کوهیست و آنرا غابش خوانند
و غروی بمقدار کناری کوچک بود سرخ رنگ در اندرون وی دانه کوچک جبارچی بود و طعم وی قابض
بود و غروی شیرین بود که اندک تلخ داشته باشد و لزوجت و قبضی نیز از خشک وی سوتی
سازند نافع بود جهت اسهال کهن و کل وی مشابه کل جناسرخ بود الا که جگر بود و لون میان زردی و
سبزی بود و غروی نفث دم را نافع بود **عبلجیه** غمزه از جشانست و آن کرمة السیف است
و گفته شود انشا الله و بونانی مگر کبر را بدین اسم خوانند **سبرانی** حسان کوی در وشت دانه جبری
است و کونید جبر نیست که در قعر دریا می رود و حیوانات دریا می خورند و پشته کونید در شکم ماهی یابند
که می خورد می میرد و شیخ الرئيس کوی در از خیمه دریا حاصل میشود و اقوال بسیار آورده اند و مؤلف کوی در آنچه محقق است
موسیت و نیکوترین آن اشهب بود که آنرا اسفند خوانند و دیگر از رقی که آنرا افستق کونید و دیگر زرد که
آنرا خشخاشی خوانند و غیر باید که جرب بود و هر چند سفید تر و سست تر بود و سبکتر نیکوتر بود و طبیعت
آن گرم است در دوم و خشک است در اول پیر از نافع بود و دل و حواس و دماغ را سودمند بود

دغوی

و مقوی جوهر همه روحها بود که در اعضا در نیست و در دمعده سرد را سودمند و باد های غلیظه که عارض بود
در معا و سده چون پاشا متد یا از پیردن طلا کنند نافع بود و در دشتقیقه و صداع که از خلط های سرد بود
چون بدان بخورد کنند سودمند بود و بر مفاصل که از طولیت و ریاح بلغم بود صفا کردن بغایت نافع بود
و اگر در روغنی کرم مثل روغنی مرزنجوش یا روغنی اقحوان یا بابونه حل کنند و بدان سوط کنند
علتی که از بلغم غلیظه و ریاح بود در دماغ پیران تحلیل دهد و اگر از روی شامه سازند بر مثال سیبی و
بوشید قیاح و لقوة و کزاز را نافع بود و چون در روغنی بان حل کنند نافع بود جهت انواع درد اعصاب
و حذر و فی الحبله مقوی اعضای عصبانی بود و کونید اگر اندکی از وی در قرحی شراب کنند و پاشا
مستی زود آورده و صاحب مناه کوی دقوة دل و دماغ و حواس بدید و تقویتی عجیب و دوه را پیفزاید
و مقدار شربت اندوی دانگی بود و مضرب با صاحب ماضی و مصحح وی بوسیدن کافور بود و خیار و
اسحق کوی مضرب و بلعاص و مصحح وی ضمغ عربی بود و بدل آن دودانک وزن آن مسک و دانگی مرودانگی
زعفران و کونید بوزن آن مسک و مرور زعفران بدل آن کنند **عنصل** اسفیل هست و گفته شد
عندم بقم است و گفته شد **عنقر** مرزنجوش است و صفت آن در آذان الفار گفته شد **عنزرو**
انزروت است و گفته شد ما تقدم **عقد** عجم الزیپ است و گفته شد **عنکبوت** منفعت
نسیج وی در باب الف در ایرکلیا گفته شد **عتم** کونید جلدار هست و گفته شد **عود القلیب** فاوانیا است و گفته
شود انشا الله **عوج** نوعی از علیق است و نوعی از عوج امغیلان خوانند و در پیا بانها بود و نیکوترین آن پیا
بانی سبز و ورق بود و طبیعت وی سرد بود در اول و کونید در دوم و خشک بود در سیوم و ورق وی چون پاشا مند
جرب صفراوی و التهاب صفرا نافع بود و چون بکوبند و آب بکینند و خنابدان بر ششند و در حمام بخورد عالند
جرب و حکم زایل کند و ورق چون بخانید قلاع را زایل کند و چون با غصان وی دود کنند کزند کان بکریزند و چون
بکوبند و آب وی بکینند و هفت روز در چشم حاکانه سفیدی زایل کند خواه کهن و خواه نو و غرغوج چون بکوبند
و آب بکینند و پاک کنند تا خشک گردد بعد از آن مقدار اندکی با سفیده تخم مرغ یا بشیر زن حل کنند و در گوش
حاکانه سفیدی بغایت نافع بود در در و دای چشم خاصه سفیدی آن و صاحب مناه کوی چون بر پشان طلا کنند

نافع بود فضلاتی که در چشم آید بواسطه قبضی که در وی هست و مقدار مستعمل از وی یک مل بود و کونید مضروب بود بسیر زرد مصالح
وی کثیر بود و کونید بدل آن در درجه های گرم بوزن آن آشفته و بوزن آن فلفل بود **عود البوح** و ج است و کونید و در
انشا الله **عود البلسان** نیکوترین عیدان وی اطلس اسمر بود و خوشبوی و طبعیت آن گرم و خشک بود در سیوم
سده بکشاید و عرق انسا و صرع و در زایل کند و مار یک چشم را نافع بود و در بوی و ضیق النفسی اسودد و در خون بخور
کنند تشف و طوبت از زخم بکنند و عظم را نافع بود و مادی زهر زهرهای بود و کونید کی افغی و سردی معده و جگر اسودد و مند بود
و در طوبات از دماغ پاک کند و مقدار ما خود از وی نیم مال بود و مضروب بود بملعاد و مصالح وی کثیر بود و بدل وی حب وی
بود **عود الفالوج** و شجرا است و گفته شد **عود الدرر** اصل الاخندان است و گفته شد **عود العطاس** کندش
است و گفته شود اساله **عود** انجور و بلخج نیز کونید و آن انو است و شجرا رئیس کوبیده نیکوترین آن عود مندی
بود که از وسط بلاد هند می آورند و بعد از آن عود هندی که از جیلی بود و فاضلتر از مندی بود از هر آنکه شپش در جفا
رمان کند و بعضی از مردمان فرق میان مندی و هندی نگیند و یک نوع نمند و وی بود و از سفاله هند خیزد و آن
فاضلترین بود و بعد از آن قماری و آن نوعی از سفالی بود بعد از آن قاقلی و بری و قطعی و صیفی و آنرا قسمی می خوانند
و آن تر و خیرین بود و مندی مجموع وی نیکو بود بعد از آن نمند و وی از رزق فربه صلب بسیار آب سبزه که قطعا
سفیدی در وی نبود و بر آتش بماند نیکو بود و بعضی سیاه فاضلتر از رزق مینهند و نیکوترین قماری سیاه که قطعا
سفیدی در وی نبود و فربه بود و بر آتش بماند و بسیار آب بود و با جمل فاضلترین عود آن بود که سیاه سخت و کران
وزن بود و در بن آب نشیند و چون بکوبند هیچ ریش در وی نبود و زود کوفته شود و آنچه در وی آب افتد برود
و آن پنج درخت است که می کنند و در زمین دفن میکنند تا خشبیه از وی زایل میشود و بتعفین و تغیر در وی پیدا
میکرد و عود خالص مینود و طبعیت وی گرم و خشک بود در دوم و لطیف سده بکشاید و مادی بکشند و خاسیدن
وی بوی دمان خوش کند و مقوی احشاء و اعصاب و دماغ و حواس دل بود و مغز آن و رطوبت عفن از معده
زایل کند چون نیم از وی بپاشانند تا یکدم و نیم و قوه معده و جگر بد بد و شکم بیند و دوز و سنطاریا را نافع بود
خاصه سوداوی و مضروب بود بوسیدن وی غرض گرم که در دماغ غارض شود و اسحی بن عمران کوبیده خوردن وی
مضروب بسفل و مصالح وی و رقی کل سرخ بود و کونید بدل وی در شکم بستی صندل زرد بود و اگر در معاجین

انچه

احتیاج بود بدل وی زعفران و دار صینی و زراوند مدح از هر یک دودانگ وزن آن قایم مقام آن بود و بدل
عود هندی در نفوس قشور یون باریک کنند **عود الحیه** شریف کوبید نبات وی در شند سودان بود
و مشهور بود مانند عود سوس بود صلب و در طعم وی تلخی بود و چون نیم از وی بپاشانند از هر زهر که باشد شفا یابند
خواه گرم و خواه سرد و چون در دست نگاه دارند هیچ مار گردان کس نکند و کونید چون در دست گیرند چشم
آنکس بر مار افتد مار حرکت نکند و بخود شود و چون بخانید و ثفل آن در دمان افغی اندازند زود نمید **عود البیج**
اسمیت مشترک در شام فاوانیا بدین اسم خوانند و اصل مصر فامیران و هم اصل مصر قشتر اصل اندباریس که آنرا
ارغیس کونید و عود البوح نیز بدین اسم خوانند و صفت هر یک بجای خود بعضی گفته شد و بعضی گفته نشود
انشا الله **عیون الدیکه** حقیقت سرخ مدور که از طرف هند آورند و مولف کوبیده در حب بقم است
و آنرا بپارسی چشم خردس خوانند و طبعیت آن گرم و تر بود باده راقوه دهد و منی زیادت کند و بسیار و چون
یکم از وی بپاشانند **عین الدیک** کونید خرا است و کونید تحقیق
نخ آنت **عین الله ده** اسم نباتیست با فریقیه که معروفست بآدان الفار و وی و نزدیک اینان حجب
بود حبه عرق انسا چون بادیه کیش بخورند **عیون البقر** اصل مغرب و اندلس اهاص را عیون البقر خوانند و
ابو حنیفه کوبیده عیون البقر نوعی از انکو سیاه است مدور که صادق الحلاوه نباشد **عیون** شجره دلب است
و گفته شد صفت آن در باب دل **عیوب** مرزخوش است و گفته شد صفت آن در آذان **الفاء عیدان**
البطباط حبوب عصی الراعی است و گفته شد **عین الدب** شریف کوبیده جمای خردس چون بر خرقه
نهند و بر چشم صاحب تب رجع پیانیزند تب از وی زایل شود و این نجاصت **۵۵۵۵**
باب **الفین غاف** بهترین
آن فارسی بود که از کوستان حوالی شیراز آورند و رمی نیز نیکو بود و آن کلیت لاجورد رنگ دراز و
شکل و شاخهای وی باریک بود و بد رازی یکی وجب بود و کوتاه تر بود و کل وی شاخ و ورق وی تلخ
بود و تلخ تر از صبر و طبعیت وی گرم بود در اول و خشک بود در دوم و کونید معتدل بود در گرمی و سردی
و کونید سرد است و وی لطیف بود و در ابتدا دار الثعلب غظیم نافع بود و بایه کهن ریشهای که در شکار بود

باصلاح آورد و در دجبر و سده آن و صلابت سپرز و قره امعا و تبهای مزمن و صفا و محترقه بیرون آورد
و مقدار شربت نیمه بود و وی حیض براند و کونید مضروب و سپرز و مصلاوی اینسون است و بدل
آن نیم وزن آن افستین با یک وزن وی اسارون بود **غافه** بلغت عمان فودنج است و گفته شود
انشاء **غار** درخت بزرگ است و ورق وی در از تر از ورق پید بود و حب وی بمقدار فستقی بود و
صفت آن گفته شد و پیونانی ذاتی کونید و بعضی بود که ورق آن باریک بود و بعضی پهن تر بود و هر دو
در زمین سنگستان روید و بهترین بری بود و قوه وی در ورق بود و طبیعت آن گرم بود و خشک در
سیوم و وی طلا کردن با شراب بر بوق نافع بود و با سیوق بر و رحای و در داء عصاب و ضیق النفس
و انتصاب رالعق کشته کردن نیکو بود و سودمند و صاحب منافع کونید چون به معده قیخ کشته در
حرکت دهد و در درج و مثانه را نافع بود حتی در آن نشستن و سنگ بریزاند و شربت از وی بنیام بود و
دوم از وی سهل بود و صاحب جامع کونید چون پاشا مندرخی معده بود و قی را حرکت دهد و ورق وی
چون تر بود و بکوبند و بر کزندی زینور و خلضاد کنند سودمند بود و پوست پنخ وی چون چهار دانگ نیم با شراب
ریحانی پاشا مندر سنگ بریزاند و علت حکم زایل کند و صاحب فله کونید اگر یک ورق از وی بچینند و در
نگهند که بر زمین افتد و بخلط اذن خود نهد و در اندک شراب خورد مست نشود و چون خوب درخت
وی چون بپایزند در موضع که طفل در آن موضع خسید و در خواب ترسد دیگر ترسد و ورق وی چون
بپزند با سرکه و بر آن مضمضه کنند در دندان از اسودمند بود و بدل غار سیسین بود وزن آن **غافا طی**
حجر کاشیطوسی است و گفته شد **غار یقون** و در نوع است بر ماده بهترین آن ماده بود که بغایت
سفید و اعلی بود و زرد مستفقت شود و موکف کونید غار یقون باید که سفید و سست و سنگ بود و بک
زرد بود بد باشد و طبیعت آن آن گرم بود در اول و خشک بود در دوم و در محتل و مقلطه اخلاط غلیظ
و مفتحه سده بود و در حرار اسودد و در عرق النار او و درم سپرز را با سکنجین موافق بود و وی بخاصیت
منقی فضول دماغ و اعصاب بود و شربت از وی از دانگ نیم تا نیم صرع و در بونفت دم از سینه
و قره شش و یرقان و درم سپرز نافع بود و مسهل اخلاط غلیظ مختلف بود مانند سودا و بلغم و خشتاق

رحم را سود دهد و تبهای مکن چون پیش از نوبت است با شراب پاشا مندر نافع بود و ضما و کردن بر کزندی
کزند گمان که زهر ایشان سرد بود و شیخ رئیس کونید وی بخاصیت تر باقی نیم زهر را و کزندی افی و مقوی قلب
بود و مفرغ و مسهل اخلاط کد بود و اگر با وزن وی زراوند استعمال کنند سنگ کرده بریزاند در دشت
که از خلط خام بود سود دهد و چون با اینسون بخورند در دمای اندرون که سبب آن سردی بود مجموع سود
بود و اگر آنکه که خند پیداست استعمال کنند قوی نفلی و بلغمی و جمیع آن الا ایلا و سس بکشاید و کونید و چون
با خود دارند عقرب آنکس را ترند و در استعمال کردن باید که بغیر بال موی بمالد تا فرو رود و نکونید و آنچه
سیاه بود بد باشد و کشته بود و خنثاق آورد و مد او ای که آن خورده باشد بقی یا آب گرم کنند و
شیر تازه و مجموع مد او که در کشته نش گفته شود انشاء و بدل وی در مسهل بلغم و سودا و وزن ترید و
دو دانگ وزن آن افیتون و ده یک آن خربق سفید بود و جالینوس کونید بدل آن نیم وزن آن
فرغون بود **غالا لوطا** با قلا قیظی است و گفته شد **غالیه** شیخ رئیس کونید او را م صلب
نرم گرداند و چون در روغن خیری یا روغن حب البان بکزد و در گوش در دمنده چکانند در زایل کند
و بوسیدن آن مصروع را نافع بود و صداع سرد زایل کند و چون در شراب حل کنند و بخورد کسی در خست
کرد و بغایت و بوسیدن وی مفرغ دل بود و وی حته در درج سرد بخورد بر کردن بغایت سود دهد و در
بلغمی صلب بکزد و در حیض براند و اختناق رحم را نافع بود و پاک گرداند و آستنی را یاری دهد
غاسول ایشان است و گفته شد **غیرا** پیارسی سنج کونید نیکوترین آن بود که گوشت مند
و فریب بود و طبیعت وی سرد بود در اول درجه اول و خشک بود در آخرت دوم یا در اول سیوم غذا
اندک دهد و معده را دباغت کند شکم پند و قی را ساکن گرداند و مجموع سیلان را باز دارد و صفا
نکند و چون بدان ثقل کنند مستی دیر آورد و سرفه گرم را نافع بود و بول بنید و سح صفا و بر نافع بود و صداع
و موافق اطفال بود و چون با شیر یا ایشان دهند از بهر آنکه تعدیل در طبیعت ایشان پیدا کند و وی مفر بود
و مضم و مصلاوی فانی بود و عقی کونید نور شر غیر قوتی عظیم دارد در شوه زنان بر آنکس **غبار الرقا**
پیارسی کرد سیاب کونید تخفیف بود و چون بریشانی طلا کنند منع فضلات که خشم رود بکند

غباریه غنپ الدب است و گفته شد **غزالجود** پیارسی سرشیم خوانند طبیعت آن گرم خشک بود
در اول چون بسوزانند و بشویند قایم مقام نوتیا بود و اگر با جور سرد و برقیق ضما دکنند نافع بود و بر سعه طلا
کردن سودمند بود و سوختگی آتش و سرشیم پوست کا و میش چون با سر که طلا کنند بر قوبا و جرب ریش شده
بغایت نافع بود **غزالنمک** پیارسی سرشیم ماهی خوانند و آن مانند میوه است که در شکم ماهی در یابی می باشد
و طبیعت آن خشک بود و در وی حرارتی بود نیکوترین آن بود که سفید بود و در وی اندک خشونت بود فوس
گوید موافق بود در ادویه برص و در شقاق روی و در هر بیماری که کشته جبهه سرد ادویه جرب متفرج و در لوب
بشره استعمال کردن نافع بود و اگر در حسانی کنند نفث دم را نافع و اگر در سر که حل کنند بقوام لعاب ده
و ادویه رقیق بدان بکشند و ضما دکنند بغایت سودمند بود و شریف گوید سرشیم ماهی چون بر ناخن
سفید کشته طلا کنند نافع بود و مجرب است **غریب** درختیست که آنرا اطفا خوانند و شیرازی
درک گویند و آن درخت بزرگ بود و صمغ آن نیکوترین بوده و در ناخن بر شاخ وی رسد که شکافته که در آن صمغ از
وی بیرون نیاید و وی هیچ غمزه شاید خوردند و طبیعت وی سرد و خشک بود و زهر وی و ورق وی و قشر وی
و عصاره وی قافیه بودند و محجف بغیر لوز و خاکستر قشروی چون با سر که بکشند و بزالیس که بردست و پای بود
ضما دکنند زایل کند و پوست بچ وی در خضابات موی مستعمل کنند و طبع وی چون نفوس بدان بشویند و فطال کنند
نافع بود و حران نیز بچین و صمغ وی و کل وی تاریکی چشم را سود دهد و پوست وی نفث دم را نافع بود و بدجورس گوید
عصاره وی و غلظت بیرون آورد و عصاره وی ورق وی پوست تروی چون سخی کنند و باروغی کل در پوست
انار بزنند در کوشش نافع بود و غروی نفث دم را نافع بود و ورق وی و کل وی در ادویه مرهمهای محجف است
کنند و خاکستر پوست بچ وی چون با سر که بکشند در قلع کردن نایل مدوره و نایل منکوسه که در جلد بود بقوه نواز
خاکستر پوست ساق وی بود و این فاسویه گوید و ورق غریب چون پاشا منده عم آورد و قذف دم را نافع بود و گویند
عصیر درق وی نیکوترین معالجه ماده بود که از کوشش روانه بود و سده جگر را سودمند بود **غرق** نوعی از
عویج است و گفته شد **غرز** اسم نوعی از عصب الراع است که کوهک که معروف بود بماده و گفته شد در موضع خود
غرسا راسن است و گفته شد **عربیب** نوعی از انکوسیه است **غزال** پیارسی آهوه که گویند

و منفعت کوشش وی در باب لام گفته شود اما پیشک وی چون با سر که بزنند و بر ورقهای بلغمی بزنند بکند از اندام
غسل خطیمست و گفته شد **غسیل** سر طینتا است و گفته شد **غسیل** بلغم است و گفته شد در
باب **با غلقا** غلقه خوانند مولف گوید آن گیاه هست که بکبر ماند بر کنه ساقهای وی کرد باشد و در صفا
مای شیراز بسیار بود و از جمله تیو عالتست معتبر و شیر بسیار دارد و هر شمشیر و کار که بشیر وی آب دهند
زخم آن بکس که رسد بکس و شیر وی بر قوبا مانند را بیل کند **علجین** فوج بری است و گفته شد **علجین اغریا**
مشکط است و گفته شد انشا الله **غلو فیریا** اصل السوس است و معنی آن پیونانی اصول الحلو بود و
غلول علول است و آن قناری بود و گفته شد انشا الله **غمام** اسفنج البحر است و گفته شد **غنقل**
بضم غین تلج است و گفته شد **غوشنه غوینه** نوعی از گاه و فطر است صاحب جامع گوید در زمین بیت
المقدس بسیار بود و اینجا بگریخته خوانند و چون خشک بود بدان جامه شویند و در حموضات خورند و طبیعت
آن سرد و تر بود در درجه اول و چنان سرد نبود که گاه و آن خلط بد که از گاه چهل شود از وی چهل نشود **غوک**
ضفدع است و گفته شد **غیم** غام است و گفته شد **باب الفاء**
فاشر اسمیت سر یابی پیارسی برار چشان و هزار فسان نیز گویند و پیونانی انبالس لوقی و معنی آن کره البیضا
است و معنی هزار چشان هزار کر بود و به بربری ار حالون گویند و پیارسی کرم کشتی خوانند و شیرازی کوش
خوانند از هر آنکه نبات وی در زمستان خشک نمیشود و فاشر ستین نوعی از پوست و نبات وی
بر هر درخت که نزدیک وی بود بچیده شود و خوشه وی قریب ده دانه داشته باشد و در اول سبز
بود و با خرف بغایت سبز شود و کل وی لا جوردی بود و شیرازی و براسیاه دار و خوانند و منفعت
وی نزدیک است بفاشر الیکن ضعیف تر از بود و فاشر البلفظی دیگر روانا و هالق الشعیر گویند
و غروی مانند غرفاشر استین بود و بچ وی کرم بود و خشک در سیوم و حده و حرافه داشته باشد
جلانی تمام دمد و مطف بود سپر سخت شده را بکند از اند چون پاشا منده یا با انچرا از بیرون
ضما دکنند و جرب و هر علتی که در ظاهر بدن بود شفا دهد و غروی که مانند خوشه بود گویند و باغان
مستعمل کنند جبهه خلق شود و بچ وی چون با سر که بکشند و حلیه بر زبان بشویند پاک گردانند و صاقل و اثر کلف

زایل کند و بایل قلع کند و اثر سیاهی که از ریش مانده بود ببرد و چون با شراب بردا خنک کند ببرد
 و در حمای کرم را تحلیل دهد و مله را بکشد و اگر بار و غن بپزند تا چون حرم شود سودمند بود جهت بوا
 سیر که بر مقعد بود و حصص و ماده آن و اگر با شراب خنک کند و درم را سرد کرد و اندو و در حمای کرم را
 بکشد و شکستگی استخوان را نافع بود و اگر هر روز بمقدار یک م پاشا مندر صرع و فالج و سردی را نافع بود و بوی
 دوم پاشا مندر کتدی افغی را نافع بود و مجموع کزندگان و پنج وی و چون زن بخوده برگیرد یک پندارد و مشیم پند
 آورد و چون اول آن بود که نبات وی بر وی چون بخورند بخت بول و شکم براند و بلیغ و چون با غسل سرفه و ذات
 الجنب را نیکو بود و عصا ره وی چون تر بود پاشا مندر تخلیط در عقل سپد آکند و با صبر برودم سبز ضحا
 کردن نافع بود و اگر زن در بطن آن نشینند که پرون آورد و درم را پاک کرد و در غره وی بر جرب تر و خشک
 چون بالند یا ضما کند زایل کند و عصا ره نبات وی چون پاشا مندر قی نیکو آورد باستانی و خلطهای غلیظ ببرد
 آورد و بدل آن بوزن آن در پنج و نیم وزن آن بسپاس بود **فاشرستین** پیارسی ششندان کونید و پیون
 انبالس مالیا و میغ آن کرم اسود بود و در اندلس معروف بود بیوطانه و به بربری میمون و بشیر از سیاه دارد
 خوانند و ورق وی بهی تراز ورق لبلاب بود اما ماسته لبلاب پیچیده شود بر درخت و آن نوعی از فاشرا است
 و گفته شد در فاشرا صفت آن و پنج آنرا پرون سیاه بود و اندرون بر زردی مایل بود و وی کرم بود با اعتدال
 و در فعل مانند فاشرا بود لیکن ضعیف تر از وی بود اندک و اول آنکه نبات او بر وی بپزند و بخورند بول و حیض
 براند و محلل ورم سپرز بود و صرع را نافع بود و میغ فاشرستین برسانی دافع شصت علت بود **فاجش**
 چند پیکر است و گفته شد **فانید** بهترین آن بود که از قند سفید سازند و وی غلیظ تر از سکر بود و طبع سرد
 و کرم و تر بود در اول و کونید حرارت وی در سیوم بود آنچه سخی بود کرم و تر بود در دوم سودمند بود جهت سرفه
 و شکم نرم دارد و خونی معتدل از وی متولد شود و سیند را نیکو بود و مؤلف گوید این فانی که منفعت وی گفته شد
 بشیر از کعب الغزال خوانند و قطعا آرد در آن بنود و فانیهای که این زمان مستعمل میکنند مجموع بی آرد نبود پس
 اولی آن بود که در هر ترکیبی که فانی بود قند بجای وی گشت یا کعب الغزال که ان فانی اصل است و صنعت وی جفاست
 که قند را بخواص مت آورند و نگینند تا وقتی که سفید شود و پاره کنند پاره های کوچک و استعمال کنند **فابش**

فابش اليونانی با قلع است و گفته شد **فابش القبطی** با قلع قبطی بود و آن حاسیه است و گفته شد **فانیه** صاحب
 منبج گوید کل جناست و هر بوزی که خوشبوی بود آنرا فانی خوانند و آن معتدل بود در گرمی و سردی و تمی گوید
 کل جنا چون در میان حابه صوف نهند خوشبوی کند و در فانی کنند که سوس آنرا آتیه کند و بخورد **فافیرا** بر وی است
 و گفته شد **فانیه** پنج نیلو فرزند سیت و آنرا فانی خوانند و معرفت آن گفته شود بعد از این انشا الله **فاناقس**
اسقلینوس نوعی از دو قوا کبیر است **فاناقس حردنوتون** نوعی از پنج زو فر که کوچک است و گفته
 شد صفت آن **فانزه** پیارسی فاخره کونید و بشیر از کبایه شکانه و از سقانه هندی خیزد و طبیعت
 آن کرم و خشک بود در سیوم و کونید در درم و در وی قبضی و تخلیلی بود و مصلح معده و جگر سرد بود و سوا اگر تکرار
 که از سردی بود و شکم ببندد **فانغوس** شیطانی و خند سیت و گفته شد **فارسطار یون** رعی الحام است
 و گفته شد **فالرغوس** بلارج خوانند و آن لقلق است و مرغی مشهور بود و در خواص این زهر آورده است
 که استخوان وی چون با خود دارند عشق زایل کند و صاحب جامع گوید بیضه وی خضابی نیکو بود و میرا
فلخته کونست وی کرم و خشک بود فالج را نافع بود و مضروب بدماغ و سهر آورد و سرکه و کشنیر
 ضروری کم کنند و محمول گوید سرکین وی چون بر کودکی بنند که بشب مصرع شود نافع بود و این مؤلف
 گوید در خواص آورده اند که از وی مغر اسودد و مازا از وی بگریزد و در خانه آله و شایه
 هیچ در زد و دشمن و ساحر دست نیابد **فالنجیق** تاویل وی پیونانی رتیل بود از بذر انگه کزندی ویرا
 نافع بود و فالنجیطس و فالانجیطس و فالانجقون نیز خوانند و لو فاقینس هم کونید و آن نبات است
 که کل وی مانند کل سوس بود و تخم وی سیاه بود مانند غی عدس کوهکتر و پنج وی باریک و کوچک بود
 اول که از زمین برکتند زرد بود بعد از آن سفید گردد و در تلهای خاک روید و ورق و تخم و کل وی چون
 با شراب پاشا مندر کتدی عقب و رتیل را نافع بود و محلل مغض بود و قوه وی لطیف و محقق بود از
 است که مغض را نافع بود **فاظ** صاحب منبج و صاحب جامع کونید آن دوائی ترکیبت که دفع
 مجموع زهرهای و کزنده کیمای میکند چون آب سرد پاشا مندر در دماغ سخت ساکنی گرداند و مؤلف
 گوید ظن آنست که حدیث است که از طرف خطام آورند **فادج** مؤلف گوید سنگیست زرد که

فاناقس از اقلیون بر نان از دست جاز شیر بود
 در صفت جاز شیر گفته شد ص ۵۳۳

بسفیدی زرد و سبزی و هر رنگی دیگر بر روی ظاهر بود این سنگ را آفرهند و ستان آورند و از قهر جین نیز
 آورند و نیکوترین آن جینی بود و شربت از وی کشی را که زهر داده باشند و از ده جو باشد که آب
 سرد پاشا مندی این سنگ در آتش نسوزد و چون باز زده جو بپایند بر سنگ مانند بسته نماید و بار هر
 سه زهر که بود خاصه در طلا کردن و جمع کردن و فاط است و این مولف کوید با دز هر کانی است
 و دیگر قوطها خلافت **فاوانیا** فاونیا نیز گویند و کھیا ناوان عود الصلیب است و نرو ماده بود آنچه
 نر بود ورق وی مانند ورق خور بود و بیخ وی ستر بود سفید مانند انگشتی بود و در طعم وی قبیضی بود و آنچه
 ماده بود کثیر الشعب بود و بیخ وی مانند بلوط بود و هفت یا ششت عدد بود و نیکوتر آن ستر بود و وی
 و فاضلتر از هندی بود و طبیعت آن گرم و خشک بود در درم و گویند معتدل بود و در حرارت و در وی
 تحفیفی و قبضی با تحلیل بود و منفع و ملطف بود وی فانی سیاهی از بیره بود و چون بر طفلان آویزند عا دکم
 با ایشان بود صرع زحمت ندمد و شفا یابند از صرع و چون با سر که آب پاشا مندی در شکم و در فغان و در کرده
 در دمنه را نافع بود و چون با شراب بپزند و پاشا مندی شکم ببندد و آنچه ماده بود بر ساق وی غلافی پیدا شود مانند
 غلاف بادام و چون شکافته شود حبه های سرخ بسیار بود مانند خون و شکل دارد نه بود و در میان آن حبه های سیاه
 رنگ بود و چون از این حبه سرخ باز ده حبه با شراب سیاه رنگ قافی پاشا مندی قطع تر رف دم از دم بکند و چون
 بخورند نافع بود حبه در دمه و لذت که عارضی شود در آن و چون گردگان بخورند در ابتدا سنگ مثانه نافع بود
 و آنچه حبه سیاه بود و چون از وی پونز ده حبه با شراب پاشا مندی اشتاق رحم که عارضی شود از درد رحم و گاه
 بوسی را نافع بود خاصه ماده وی و بعضی گویند چون با بیهن پاره کنند این خاصیت ندمد و از وی طبل شود
 و نفوس را نافع بود و ضرب و سقطه و صرع را عظم مفید بود و چون غروی بخورند صرع و مجنون را نافع بود
 و اگر از غروی کردن بنده سازند و در کردن کودکی مضر و آویزند از وی زایل شود و اگر عود وی سخی کنند
 و در صرعه بنند و مضر و دایم بود نافع بود و دیگر طیس کوید بیخ وی و غروی نافع بود حبه هر مرضی
 که باشد دغان کردن و چون پیا ویزند بر کسی که در پیا با نهار رود از ممتد آفتها عین باشد و استی کوید عود الصلیب
 مضر بود و مصلح آن کثیر بود و گویند بدل آن زفت بود و گویند بدل آن غاریقون و زرد او ملج و دج است

فار سیارسی موش خواسته خون و قطعه نایل کند و چون بشکافند و بر خنار بزنند یا بر گزندکی عقوب نمنه نجات
 سودمند بود و چون بریان کنند و بکودکی دهند که لعاب بسیار از دمان وی رود باز دارد و اگر آب بپزند و کسی
 اسرا ببول و کشته باشند در آن نشیند سودمند بود و خوردن گوشت وی بسیار آورده و غنایان و مفسد معده بود
 و چون بشکافند و بر موضعی که خار یا سچان بود نهند پیر و آن آورد و منفعت سر کین وی در باب خار و خار الفار گفته شد
 و منفعت سروی در باب رادر اس الفار گفته شد **فارة التیس** پیش موش است و گفته شد **فادتر** هر دو لای
 که حافظ روح بود بقوه و دفع صرا سم بکند آنرا فادتر خوانند و آنچه مخصوص است اسم حجر التیس است و حجر الحیه و فاد
 زهر کانی و گفته شد **فجل** سیارسی ترب خوانند و شیرازی تربزه و تخم وی قوی بود بعد از آن پوست وی بود از آن
 ورق وی پس گوشت آن و نیکوترین بستانی بود سبز تازه طبیعت آن گرم بود در اول و گوشت در سیوم تر بود
 و گوشت خشک بود در دوم و جالینوس گوید گرم بود در سیوم و خشک بود در دوم موی بردار الثعلب بر وی
 و حیه هم وی مولد ریاض بود و معده را نیکو بود و سخن بود و بول براند و این ماسویه کوید چون بعد از طعام
 خورد شکم را نرم کرد و اندوختد از ایا ری دهر در گذشتن از معده و اگر پیش از طعام خورد منع طعام بکند از
 آنچه قرار گیرد و چون بعد از طعام بود هضم طعام بکند خاصه ورق وی و باستانی قی آورد و آب وی استسقا را
 نافع بود و چون در چشم چکانند جلاد بید و گوشت ورق وی جلای چشم بید و شیر زباده کند چون بخت بخورند
 نافع بود سرفه کهن را و کمیوس غلیظه که در سینه بود و آب وی چون با شراب پاشا مندی کنند کی انفعی را نافع
 بود و مار شاف دارد و اگر آب وی بر عقرب چکانند بیدد و اگر وی خورده باشند و عقوب بکزد هیچ ضررت نرسد
 و چون با سکنجبین بپزند و بدان غوغه کنند چون گرم بود خنق را نافع بود و فجل بری در همه حال اقوی بود از
 بستانی و روفس کوید فجل بلغم را نافع بود و مضر بود بدندان و چشم و سرد خشک و معده و مفسد طعام بود و
 و علت های نسا را بید بود و شبش در بدن پیدا کند و صاحب فلاحه کوید در کرده و مثانه و سرفه را نافع بود و باه را
 برانگیزد و چون آب وی بر بدن طلا کنند گزندکی جانور از اسودد و مده و تخم وی در دفع زهر تا و گزندکی جانور از
 غمزه تر یاق بود و بر برش و غش که بر روی پیدا شود طلا کردن نافع بود و با سکر وادمان اکل وی کردن موی
 بردار الثعلب بر ویانزد و وی شیر پیواید و گوشت فجل چون بکشد و آب وی بکیرند و با شتاده ام از وی پاشا مندی

سنگ بزرگ و خورده که در مثانه بود بریزند و این فعل بجا حدیث میکند و مجربست و طبری گوید آب و ورق وی بر تان
زایل کند و سنگ مثانه بریزند و منی زیادت کند و انعاظ آورد و اگر تخم وی بکندش و با سرکه بپزند و در حمام بر بوق سیاه
طلا کنند زایل کند و شریف گوید چون سردی بود و در اندرون و در خالی کنند و روغن کل در وی گرم کنند
و در گوش جگانه در زایل کند و مجربست و این زهر در خواص آورده است که آب وی بکینند و بار و عن کل یک دو گوش
بخوشاند و نیم گرم در گوش جگانه کمالی کوزایل کند و مجربست و اگر گیرند و اندرون و خالی کنند اندکی و چهارم تخم شلغم در آن
نهند و ستر آن باز بای نهند و در میان خمیر گیرند پس در میان آتش نرم نهند و بخت کنند بعد از آن پودن آورد و اندکی سرد
کند و خورده سه روز بپای سنگ بریزند و بغایت مجربست و جوش و معقی بود و قشروی و ورق وی با سکنجبین عسل به آبانی
آورد **فریبوت** افریون و فریون نیز گویند و تا کوب خوانند و باید که چون فریون از درخت گیرند همان بر بندند تا غلبه
وی در دمان زود که همه دندانها بریزند و چون ویرا بکینند باید که با قلع مقشر در میان وی بریند تا قوه ویرا نگاه دارد
مدتی در ظرف گند و آنچه تازه بود زرد بود و زود در زیت بکند از دو و آنچه کهن بود کلاف آن بود و دمنان بسرخ مال بود
و گویند قوق وی بعد از سه سال تا چهار سال متغیر شود تا هفت سال و ده سال باطل شود و نیکوترین آن صافی زرد بود که
را یک وی در غایت حقه و حرافت بود و طبیعت وی گرم و خشک بود و در چهارم و گویند خشکی وی در سیوم بود و ویرا
قوة ملطفه و محرقه بود بغایت عوق النار نافع بود چون باد و دونه که موافق آن بود پیامیزند و چون برگزند که جانوران
و سگ دیوانه طلا کنند بغایت نافع بود و فضلهای بلغم از مفاصل و اعصاب پاک کند و سهل آب زرد بود و بلغم لزج که در
ورکین و پشت و گرم مزاج را بد بود و کجی خون بر وی غلبه کرده باشد و نقایده که شهابی باشد و مضروب بانثیمن و چون بر بوق
کل جرب گند حقه وی شکسته کرد و در مقل و رب السوس و کثیر و صمغ اضافی وی کنند اگر خواهند که استعمال کنند و شربتی
از وی از قیر اطلی تا دانه کی بود و وی بغایت رحم را بد بود و انضمام پیدا کنند تا بجدی که منع ادویه مسقط بکند از سقاط
جنین و چون در روغن بکند از دانه بدانی طرح کنند فایده و خدر را نافع بود بغایت و چون با عسل پیامیزند و در ختم کنند ختم را
جلاد مایه لیکن سوزش آن در روز باقی بود و قطع آب زرد بکند و سه م از وی کشنده بود در سه روز ریش در معده و بها
پیدا کند از خون وی کرب سخت و طبعی غلیظ و لزج در شکم و فواق پیدا کند و باشد که اطلاق با غراط آورد و مداوی وی مانند مدا
وای کسی بود که قودن سبیل خورده باشد مثل روغن و آب انار مر و سیب مر و کافور و آنچه بدان ماند و گویند بدان بوزن آن

دو دانه مازنیون بود و دانه آن چند پدیدست و گویند بوزن آن چند پدیدست و نیم وزن آن مازنیون **فراسیون**
فراسیون گویند و خشک است الکلب خوانند و صوف الارض نیز گویند و آن کرات حبلی است بسیار سی کشنده و گاهی سوزند
و نیکوترین آن رومی بود سرخ تلخ و طبیعت آن گرم بود در دم و خشک بود در سیوم مفتوح سده جگر و سپر بود و سینه
و شش را پاک کرد و اند و حیض براند و عصاره وی در دگوش کهن را نافع بود با عسل چشم را قوه و در خوردن و کحل کردن
و بعصاره وی سوط کردن بر قانز نافع بود و با نمک بر کزندی سگ دیوانه ضما د کردن سودده و کل وی چون خشک بود
بآب پیزند با تخم وی و چون تر بود بگویند و آب آن بکینند و با عسل پیامیزند و قره شش را شفا دهد و بر و سرفه را
با ایر ساختن پیامیزند و فضل غلیظ از سینه پاک کرد و زنان چون پاشانند حیض براند و سینه پودن آورد و
دستخواری زادن را سودمند بود و چون ضما د کنند بوق وی و عسل ریشهای جگرین را پاک کرد و اند و در خشک و شسته
خورنده قطع کند و در دپلو را ساکن کرد و اند و عصاره و ورق وی که در آفتاب خشک کرده باشند همین عمل کنند و عصاره
وی در دراز و دای چشم و جرب قدیم و جدید و اصناف جرب سه گانه از ختم زایل کند و چون آب انار ترش حل کنند
در جرب ختم بار کرد و اند و طلا کنند و در کحلها کردن حقه انار ریشها و سفیدی که در ختم بود قدیم و جدید نافع بود و در شای
جلاد همنده حقه غشاده عین و قوه نور با صره مستعمل کنند و اگر نیم مایه یک در بطیخ زوقا بکند از دمن و روغن بادام
شیرین و پاشانند شش و سینه را پاک کرد و اند از رطوبات لزج و قره که بسل خواهد اینجا میدکال صحت آورد و اگر نیم
نیم در شراب بنفشه یا در جلاب پاشانند سرفه تر و ریش سینه را زایل کند و رطوبتهای آن پودن آورد و چون
عصاره وی با قدری آب بکند از دمن و با قدری عسل پیامیزند و بر جراحتهای متعفن بلیه ضما د کنند پاک کرد و دای
صلاح آورد و اگر ضما د کنند بر دماییل رسیده خنار بر تحلیل دهد و منضج و ملین آن بود بی درد و اذیت و دس
بکشاید و فراسیون مجموع بادامی غلیظ را نافع بود خوردن و ضما د کردن و چون بر سینه ضما د کنند ضیق النفس را
نافع بود و چون ورق وی بکینند و فرو برند نافع بود و جوی را که متولد شده باشد در معده و اندرون و چون
برزیت پیزند یا آب تنها و نمک کنند بر زمان و مردان نافع بود حقه دردی که عارض شده باشد از اسهول
و از ریاح و از جمیع اصناف از دایع روی وی چون تر بود و با کرده بپوشند و بر دمنها نهند بکند از دمن
سهم بر اجتهاد و چون ورق وی عسل پیرو و نیکوترین و سودمندترین معالجه سرفه بود و ضیق النفس بود

و اگر آب بخاله بکیرند و حسوس سازند و در بخت پنج م ورق و می اضافه کنند و تمام بپزند و پاشانند نافع بود جهت
سرفه مضطرب و مضطرب و غلیظ نفث و باید که شش روز پیاپی استعمال کنند که عجایب مجربست و چون ورق تر
وی بگویند و ضماد کنند تعقد امعا و وجع آن بغایت نافع بود و اسحق بن عمران گوید مضروب بکرده و مثانه تا
جگدی که خون بغوض بوال زوی جدا شود و تخم را زیاده دفع مضرت آن میکند چون باوی خلط کنند یا بعد از
وی یا پیش از وی پاشانند و صاحب منهای گوید مضروب بکوبیده و کرده و مثانه و مصطوی و سنبلی الطیب
بود و بدل آن بوزن آن اسارون چهار دانگ وزن آن لبان و گویند بدل آن اینسون و افقیون است و گویند
بدل آن بوزن آن لاغیه است و صاحب منهای گوید شربت بنی از وی مقدار نیم م بود سده جگر و سپر بکشاید
و حیض براند **فرخجشک** افروختن شک خوانند و گفته شد و وی بواسیر را نافع بود و در حره پیغزاید و تخم دی
چون پاشانند محفوف منی بود و وی معتدل تر از مرزنجوش و سیسبیر بود و منفعتهای وی در الف گفته
شد و بدل آن گویند قرنفل است و گویند قرنفل بابا در بنویه بوزن آن و گویند بادرنویه بوزن آن **فرصاد**
توت است و در تاکفته شد **فرغین** بقله الحما است و گفته شد **فرغیر و فرج** بقله الحما است و گفته شد **فرانج الحمام** پیاری
رفت شاهرخ است و گفته شد **فرخیر و فرج** بقله الحما است و گفته شد **فرانج الحمام** پیاری
کبوتریکه گویند و در وی حرارت و رطوبت فضلی بود و غلظت دانی ماسویه گوید که متر از گوشت جمیع مرغها
بود و در تخم از حصم بود و خون بسیار از وی متولد شود و رطوبت و صاحب منهای گوید مغلوب را گوشتی
خوردن سود دارد و گوشت وی کثیر الفضول و سیر العفونت بود تا جگدی که سدا آورد و مصطوی سرکه کشتر
بود و مغز خیار یا لنگ که خورده و رازی گوید گوشت وی گرم و خشک بود و پیرا حرارت ظاهر بود و موافق محروک
نبود الا سملتر از گوشت مرغ خشک بپزدن آید خاصه چون آب و خور و شربت و نمک بپزند و مرق و نافع بود و سرد و خالص
را کسی را که شکم وی قبض داشته باشد و در دپشت که سبب آن خلط غلیظ مزمن بود و کرده را فریب کند و باه را زیاده
کند اما مغز بود بچشم و دماغ خاصه بریان کرده و او آلی بود که بر سر وی چیزی پاشانند که منع صعود بخار وی از سر کند
و خود آب وی چون به دران بسیار بود موافق کرده بود و باه را زیادت کند و شریف گوید ادمان اکل وی کردن
چون بسوزاند و بخورد باشد که بخورده و در خراب طفلان کوچک و صاحب فرانج گرم و دلمه گوید چون کبوتریکه در دیک

بکشد

در روغن کهنه بر سر آن کشند چند آنکه آنرا بپوشانند و نمک و هیچ تو اسل در آن نهند و بپزند و بچخته شود کسی که سنگ مثانه داشته باشد
خورد و بغمان خدای تعالی از وی زایل شود **فسر** که فترین پوستین رو باه بود و بعد از آن سمور و بعد از آن تنک و قلم
و بعد از آن برم و هر یک جای خود در صفت حیوان وی گفته شد **فسره الضیع** فغیل است و گفته شود انشا الله
فستق پیارسی بسته گویند که متر از گردگان و بادام بود و نیکوترین آن تازه بزرگ بود و طبعیت وی گرم بود در
سیوم و خشک بود در دوم و گویند گرم وی در آخر درجه دوم بود و گویند خشک است در سیوم و گویند در وی رطوبت
فضلی بود و گویند تراست در سیوم منفعت وی آنست که سده جگر بکشاید و منع غشیان بکند و قوه معده و فم معده
ببندد و شکم تراند و نه بند و کرتند کی جانور را زرا سود دهد و باه را زیاده کند و سرفه بلغم را نافع بود و کرتند کی غشوب
و غذا اندک دهد و شری آورد و مصطوی زرا لوی خشک بود و شریف گوید از خواص وی آنست که بوی دمان خوش کند
و مغص زایل کند و گویند پوست پیرون وی سبز جوفی در آب خویاشند و پاشانند تشنگی بشانند و قی باز دارد و شکم
ببندد و روغن وی مضروب بکوبیده بخا صیتی که در وی هست و بدل آن بوزن آن مغز بادام و مغز حبه الحظا بود
و گویند هم وزن آن مغز جوز و نیم وزن آن مغزین **فصفصه** بلفظ اندلسی ربوله گویند و صاحب جامع صفت
که گفته است و منفعت آن صفت فاشرا است یا فاشرستین و صاحب منهای صفت وی گفته که نبات وی چون بر
شاخهای انکور بچیده شود مفسد وی بود و موکف گوید شیرازی سرم خوانند **فستق الطاویه** حب البان است
و گفته شد پیارسی است خوانند و چون تر بود نصفه و رطبه گویند و چون خشک کرده
قت و علف خوانند و نیکوترین آن سبز بود املس و رقی بود و در وی نفی بود تخم دی منی و شیر پیغزاید و رازی
گوید چون ویرا بپزند و بگویند تا چون مرهم شود و ضماد کنند بر دست کسی که رگشسته داشته باشد هر روز و نوبت
رگشسته زایل کند خوردن و قی کردن و غافقی گوید و آب را فریب کند و تران شکم براند و خشک آن شکم ببندد و سرفه
و خشونت سینه را نافع بود **فضا** عجم رئیس است و گفته شد **فضف** ابن ماسویه گوید سیحاله دی سرد و خشک
بود با اعتدال و گویند معتدل بود در گرمی و سردی و گویند بغایت قابض بود و شیخ الرئیس گوید سیحاله وی چون بادویه
پاییزند حقا نافع بود و بخور و رطوبت لایع را سودمند بود و جوب و حکم را زایل کند و عسر البول را نافع بود و
مقدار ماخوذ از وی دانگی بود و فضل وی حکم فعل با قوت دارد لیکن بخیلی ضعیف تر از وی بود و گویند غرا

از نقره خوردن مستی زود آورد و نقره چون بوی کور نشود سیاه کرد و چون نمک بپوشد سیاهی از روی رایل شود
و حلای وی بدید و سیاه وی چون باز بپوشد بر بوی کور نشود سیاه کرد و چون نمک بپوشد سیاهی از روی رایل شود
فطر سار و غ کونید و آن انواع است یک نوع فقع و یک نوع فقیل و مجموع انواع را کاه خوانند و بدترین به فطر بود
یک نوع صحابی و یک نوع در شیب سر کین روید و نوعی در شیب خب شراب روید و آنچه سرخ بود نه بود و
آنچه سفید بود باز هر آنچه در شیب خب شراب روید پوست وی باز کنند و خشک کنند هر کرا چند سرانگشتی
بدهند به پوشش کرد و پوست وی زهر بود و کونید هر که بنای کای سار و غ خوردن وی متقطع شود و دیگر
فرزند از وی حاصل نشود و خلط غلیظ بد از وی متولد شود و خشک کرده وی را بدی کمتر بود و طبیعت فطر سرد
و تر بود در آغوش و کونید در دوم حذر و سکه آورد و کاه باشد که بکشد و اگر نکشد همیضه و عسر البول احداث
کند چون بسیار خورده بود و وی دشوار در هضم بود و نوع کشته غشی و ضیق النفس و عرق سرد آورد و باشد که
در روز بکشد و آن در موضعهای غشی یا موضع که مقام کزندگان بود یا در شیب درخت زیتون روید و مصلح وی
آنست که مسلول کرده یا کثرتی تر و خشک بخورد که خاصیت دفع مضرت وی میکند و شراب سخت بر سر آن خور
و معالجه کننده وی بقطعات کنند مانند سکنجبین و فوئج **فطر سالیون** حجم کرفس کوهی بود و آن دانه سیاه
طولانی شکل بود و طبیعت آن گرم و خشک بود در سیوم و قوه وی زیادت از بتانی بود و بدل آن دو وزن آن تخم کرفس
بود و حالینوس کونید بدل آن نیم وزن آن افستین بود **فقیلا سوس** فقیلا مینوس کونید و آن کجور حرم است و گفته شد
فولیون حنا است و گفته شد **ققع** نوعی از کاه است بسیار سیاهی خوانند و آن در لبها و اندرون جابه و کنار
آب بار وید و آن سالم تر از فطر باشد و طبیعت آن سرد و تر باشد و غلیظ **فقد** تخم بجنکشت است و گفته شد
فقاه اذخر هر بوزی و زهری که بود از انقل خوانند بهترین آن خوشبوی بود و طبیعت آن گرم بود در اول
و خشک بود در دوم حیض را بندد و مقدار را خورده از وی یک مالک بود و نفث دم را نافع بود و طبیعت وی سنگ
بریزاند و بول و حیض را بندد و بخواهد کونید در درج و کرده و تر و نفث دم و درم سرد که در جگر بود و معده سوده
دید و اگر دمان بوسیدنی وی کشته سر را گران کند و خواب آورد و اسهال کونید مقلل خون بود و مصلح وی باز در است
و بدل وی قصب الذریره **فقاه السورجان** اصابع هر مس است و گفته شد **فقاه الکرم** سارسی و آن خوانند

و آن شکوفه انکور بود و طبیعت آن سرد است **فقاه الملح** زهره الملح است و گفته شد **فقل مینون** فقیلا سوس
است و گفته شد **فقل مینون** صریحه الحبدی است و گفته شد **فلج** افلیج خوانند و آن تخمیت مانند خردل الین
بغایت سحر بود و نیکوترین آن بود که چون در دست بمالند بوی سیب کند و طبیعت وی گرم و خشک است و آن
در عطریات مستعمل کنند و مقوی معده و جگر سرد بود و سده که در سرد بود بکشاید و قوه دماغ بدید و آنچه زرد بود
یا سیاه بد بود چون سخت کنند و بازیت بر کنند که عطر طرا کنند نافع بود **فل** صاحب منهای کونید فانیه است
و آن پنج نیلوفر هندی بود و قوه وی مانند قوه پیروز بود و کونید گرم و خشک است صداع را ضار کردن نافع بود و مضرب
بمنانه و مصلح وی عمل بود و بدل وی لفاح و صاحب جامع کونید از قول اسحق بن عمران که فل نثری هندی بود بمقدار فستقی
و لون قشر وی بلون فندقی بود مانند مغزین وی جرب بود مانند مغز جلفوزه زردی که بسفیدی مایل بود و طبیعت
آن گرم و خشک در سیوم است رخا عصب را سودمند بود و بواسیر **فلفلوی** اصل الفلفل است سارسی پنج
درخت فلفل کونید و آن خشبی حریف بود بشکل قسط بود و طبیعت وی گرم و خشک است و خاصیت وی نیست
که درد های سرد و تشنج امتدائی و نفوس و قولنج و باد های سرد را سودمند بود و پروک طلا کردن عرق النصارا
نافع بود و غافقی کونید لون را نیکو کردند و خره سودا پیردن آورد و برقی خبا که ادویه مسهله پیردن آورند و بابه را
زیادت کند و چون با سرکه پامیزند و صفا کنند با پاشا مانند ورم سپرز را تحلیل دهد و چون با میوز نجایند و بران
غوغه کنند یا با میوزج بلغم را قلع کنند و بدل آن دار فلفل بود و کونید بدل آن بوزن آن نارمشک و دودانک
آن سورنجان و نیم وزن آن مغز خشک است بود **فلفل ابيض** درخت فلفل مانند درخت انار بود و جالینوس
کونید اول ثمره فلفل دار فلفل بود و آنست که دار فلفل تر تر از فلفل بود و صفت دار فلفل گفته شد و همو
کونید ثمره فلفل چون نارسیده بود فلفل سفید بود و چون رسیده کرد سیاه شود و مولف کونید خند آنکه شخص
کردیم از بارزگانان که از طرف همد آمدند و اینی خلافت دار فلفل درخت حنظل و غیر درخت فلفل است
و بیشتر در نیکالامی باشد و آنکه میگویند که فلفل سفید هم از درخت فلفل سیاه است آن نیزیم خلافت و صاحب
منهای کونید آن قول و لیقورید و س که بهترین وی آن بود که سبک بود و گرمی و ضعیفتر از سیاه بود و لون وی پر زردی
مایل بود و بمقدار نخود کوچک بود و در اطلس طبیعت وی گرم بود در سیوم و خشک بود و چهارم چون در کحل آکنند

حبه جلابی تمام بد و هضم طعام کند و استسما سازد و درم سپرز را بغایت نافع بود و بول حیضی تواند
 و طبیعت را نرم گرداند اندک و بسیار در تریاقات مستعمل گشته بلغم و سودا پاک گرداند و مقدار را خود از وی
 تا نیم مثقال بود و وی محجف منی بود و هضم حبسین و هضم بود بکرده و مصلح وی غسل بود و این ماسویه کوبیده بلوی
 زنجبیل بود **فلفل السوف** پیونانی بابادی خوانند وی گرمتر از سفید بود و طبیعت آن گرم و خشک است در
 چهارم و در وی جذبی و تحلیل بود و جلابد و بلغم نریج را دفع کند و مسمی اعصاب بود و مسکن آن و چون باز
 پیامیزند محل خنایر بود و چون با نظرون پیامیزند بقی را زایل کند و غذائی غلیظ را لطیف گرداند و بول برآ
 و اگر زن بعد از جماعت بخود برگردد آبستن نشود و وی حبه تاریکی چشم و آب رفتن آن نافع بود و سردی را نیکو
 بود و مسمی معده و هضم بود و همه اعضا و مسمی خون بود و اگر سختی کتد و پیامیزند و رنگ پیامیزند و بردار الثعلب طلا کنند
 بعد از آنکه نیک نیک مانده باشند موی برویاند و چون مسمی کتد و در روغن زیت بچوشانند و مانند فاج و هذر را نافع
 بود و اعضا که سردی بروی غالب بود و چون با لادویه پیامیزند که در وی قبضی بود و تقطیر البول که از سردی بود و
 و هذر و تخمین فاج و هذر و رخشه را مفید بود و فی الحمله سودمند بود حبه هر علتی سرد که در اعصاب حادث شود
 و کوبیده بدل آن یک وزن و نیم آن فلفل سفید بود **فلفل الماء** پیونانی او در و بابادی کوبیده و آن نباتیست که در
 استاده روی و آبهای که استه روانه بود و ترکان ویرا فرغینی خوانند و کوبیده و کوبیده و کوبیده و بغایت
 از دوست دارد و ساق وی که دهشته باشد و درازی وی یک کز بود و ورق وی مانند ورق پید بود بزرگتر و سفید
 و بطعم فلفل بود و بوی وی خوش نبود و غروی کوهک بود رسته بر شاخهای کوهک که از بنی ورق مجتمع بود بعضی بر
 بعضی مانند خوشه بطعم نغایت حریف بود و چون هضم کنند و ورق وی و غروی و در حهای بلغمی و در حهای خرمن
 تحلیل و هضم بسیار که در شیب چشم بود زایل کند و بر کلف و غش که در روی بود هضم کردن سودمند و هضم وی
 دراز بود و هیچ منفعت ندارد و مولف گوید آن نوع از زنجبیل الکلب است و گفته شد **فلفل السودان**
 حبیب مانند جلابا و بطعم مانند فلفل بود و از بلاد سودان آرد و در دوزخ نافع بود و جفیدن وی را
فلفل الصقاله بزرگتر از زنجبیل است و گفته شد **فلفل القرد** حب الکتم است و گفته شود صفت آن در
 کاف در کتب است **فلفل الخوص** ما هو دانه است و گفته شود انشا الله **فلفل** اسم هر نوه است که آن اثر

عود بود و گفته شود انشا الله و در اندلس ناخواه بدین اسم خوانند و بعضی تخم زنجبیل را بدین اسم خوانند **فلفلون**
 حبیب جلابی بود بسیار پیونانی کوبیده و آن نوع از بودن است و طبیعت آن گرم و خشک بود نیکوترین آن صفتی
 بود و نیم مثقال از وی شیمه پیونانی آورد و مضر بود و نیم معده و مصلح وی بودن بری بود **فلفل شک** فرخجست
 و گفته شد **فلفل شک** دو خمسه اواق و دو خمسه اصابع کوبیده و گفته شد **فلفل** غلب الثعلب است و گفته شد
فلفلون زنجبیل و زنجبیل نیز کوبیده و گفته شد **فلفل** گرمتر از سنجاب بود و سردتر از سمور و رازی
 کوبیده فنک و قاقم و حواصل معدن بودند در حرارت **فوم** حنطه است و گفته شد **فوهل** غلغول و غلغول
 کوبیده و گفته شد **فول** جرجر کوبیده و آن با قلا است و گفته شد **فولون** جعبه است و گفته شد **فوشنه**
 غوشنه کوبیده و آن نوع از فطر است و گفته شد **فوپنجیست** که ورق نبات وی مانند ورق کرفس
 بود بزرگتر و کل وی مانند تر کس بود بزرگتر و ساق وی یک کز و زبایدت بود و امس بود و بولون وی
 مایل بغریزی بود و سبیری غلای وی مانند خضری بود و در اصل وی عطری بود و کوبیده قوه وی مانند
 سنبلی بود و در بسیار چیز نیکوتر از وی بود و در بول بیشتر از سنبلی کند و طبیعت وی گرم و خشک بود
 در دیپلور نافع بود و بول و حیض بر انداختن وی و مطبوخ وی و دار الثعلب را سودمند و مقدار را خود
 از وی نیم مال بود و کوبیده مضر بود بکرده و مصلح وی تخم رازیانه بود و جالینوس کوبیده کبابه در طعم و قوه مانند وی
 بود الا لطیفتر از وی بود و کوبیده بدل آن بوزن آن سنبلی و کبابه بود و کوبیده بدل آن فلفل سیاه است **فوفل**
 خرلیست که در قوه مانند صندل سرخ بود و درخت وی مانند درخت نارگیل بود و وی میبرد بود قوه و بایس
 و قابض بود و بر ورمهای گرم غلیظ طلا کردن نافع بود و اعصاب سترخ را محکم گرداند و بوی دمان خوش
 کند و قوه دل بدید و منع التهاب چشم و جرب آن بکند و حرارت دمان باز دارد و قوه لثه و دندان بدید و کوبیده
 بدل وی بوزن وی صندل سرخ و ربع وزن وی بزرگتر بود و کوبیده بدل آن بوزن آن صندل سرخ
 و نیم وزن آن کشنیز تر بود **فوتج جیل** فودج نیز کوبیده و آن سه نوع بود حبیبی و بری و نهری و مولف
 کوبیده حبیبی دو نوع بود یک نوع را حاشا خوانند و گفته شد و یک نوع فلفلون هم گفته شد و بری دو نوع بود یک
 نوع را مشکطرا مشبع خوانند و گفته شود و یک نوع دیگر بودند و هر آن خوانند و آن مطلق بودند بود

بود و نری کینوع پیش نبود و نیکوترین جلی آن بود که خوشبوی و تازه و سبز بود و ورق آن کو حکم بود و طبیعت
 گرم و خشک است در سیوم ملطفی بغایت قوه بود و عرق بر اند و بر اثرهای سیاهی که در بدن بود ضما د کردن
 نافع بود خاصه چون بشراب بخته بپزند و طبع وی در حجام خوب و حکم زایل کند و جذام را نافع بود و ریش و بن و نوا
 زایل کند و چون با غسل و نمک پاشا منده فصول که در معده بود بیرون آورد و چون پاشا منده حیض بر اند شیشه
 و کیم پیرون آورد چون خشک کنند و سوزانند و سخی کنند جبهه استرخا، البته نافع بود و چون با سوتی ضما د کنند و بر تان
 و استقرا نافع بود و مسهل سود بود و شربت بکیرم و دودا رنگ بود بجلاب و وی کزندی عقب را نافع بود
 و عصا ره وی با مطبوخ کزندی سباع را نافع بود و چون بکوبند و بپزند و پاشا منده کیم بکشد و اسحق کویض برود
 با مبع و مصحح وی کثیر بود و بدل وی یک وزن و نیم فوچ نری بود **فوتج نری** قوه شراب وی مانند شراب
 حاشا بود و نیکوترین بود نه جوی سبز تر بود و بود نه پارسه قوی بود از مجموع بود و نوا و طبیعت آن گرم و خشک بود
 در سیوم چون بجزند و بعد از آن ما الجین پاشا منده چند روز پیاپی دار الشعلب الفیل را نافع بود و دوالی و طبع
 وی انتصاب نفس را سودمند بود و چون با سر که نزدیک بینی کسی برند که غشی کرده باشد نافع بود و غشی از وی زایل شود
 و منع احتلام بکند و طبع وی ناقص را نافع بود و دروغی وی طرح کردن همین سبیل و خوردن و در ضما د کردن کزندی
 جانوران را نافع بود و اگر با شرب پاشا منده دفع سموم قتاله بکند خاصه که پیش از آن خورده باشد و از دخان و رقی
 وی کزندی کان بکریزند و خائیدن وی بوی سیر زایل کند و مقدار شربت بکیرم بود و چون با شراب بپزند و
 صاحب جذام ضما د کنند نافع بود و وی مقطع باه بود از به ضرر وی بکرده و کونید مصحح وی کثیر بود و کونید
 بدل آن نفع است **فوت** معروف بود بقوه الصباغین و پارسه رزناس کونید و صباغان
 مستعمل کنند و آن بخیست سرخ و نیکوترین آن بود که تازه و سبز و باریک بود که از ارمن آوردند و آن
 معروف بود بر بندوی و طبیعت آن گرم و خشک بود و کونید در وی بعضی سردی بود و جلای با اعتدال بدید
 و بر بقی سفید و قویا با سر که طلا کردن نافع بود و بدین از به اثری که بود پاک کند و بکیرم تا دوم جبهه سقط
 و ضرب نیکو بود و چون با قدر شراب پاشا منده و شمره وی چون با سبکچین پاشا منده کزندی جانوران را سود
 و بچ وی چون زن کجود بکیر حیض بر اند و کجود وی بغایت مدبر بود تا کجودی ادرار کند که خون پیاید و جگر سبز

و نفع در جگر و کونید پاشا منده
 کیم زانند و ورق وی چون پاشا منده

پاک کند و سده آن بکشد و چون با مار العسل پاشا منده عرق النسا و وجه درک و استرخا، اعصارا نافع بود
 و اگر با عسل ضما د کنند همین سبیل و اولی آن بود که کسی که آن پاشا منده هر روز بچام رود و کونید مهر بوده
 بسر و مصحح وی انیسون بود و بدیعورس کونید بدل وی در شقیه جگر و سبز و از نزال حیض و بول بوزن آن
 سلیخه دودا رنگ وزن آن میوز سیاه و کونید بدل آن در بقی و بر صلیح است **فیجوش** پارسه سلیکوش
 خوانند و آن لوف است و در لام گفته شود و انشالله **فیجی** سداب است و گفته شد **فیلهزهر** در
 حضض است و غروی مانند فلفل بود و حضض عصا ره و لیست و معتدل بود و در حرارت و برودت در بر وی
 طلا کردن قوه آن بدید و چون پاشا منده در کسیر و بر قاز نافع بود و طبع وی گرم و حیض بر اند و
 بدل آن حضض بود **فیروزنج** نوعی از حجار است از رقی و نیکوترین آن نیشابوری بود و طبع وی
 آن سرد و خشک بود و چون سخی کنند و پاشا منده شکوری و ناریکی چشم را نافع بود و کونید چون غش
 بوی رسد خراب شود و عرق تخمین و لون آن بکلیت تباه کرد و عسک تخمین تباه شود لون و حسن
 آن و از سطوطا لیس کونید و حو حو بی از حجار که لون خود بکشد و بوشیدن آن بدید **فیل** حیوانی معروف
 و دندان وی را عاج خوانند و دیسقورید و سباده عاج قابض بود و چون بر داحس ضما د کنند زایل کند
 و شریف کونید چون نشاده عاج هر روز دوم بار العسل پاشا منده زن و بعد از آن جماع ده اربعین
 شود بفرمان خدای تعالی و مولف کونید امتحان بنوعی کرده شد سه شب هر شب یک مال براده عاج با یک
 مال نبات مهری ساییده زن سفوف ساخت و شب سیوم و چهارم مرد با وی مجامعت کرد و آبتن
 شد بفرمان خدای تعالی اما بشرط آنکه بعد از طهر بود و طبری کونید چون از دندان فیل چیز در کردن طفل
 بندند از و بای طفلال یعنی بود و سر کین وی چون فرزند سازند و زن کجود بکیرد هرگز آبتن نشود و بخور
 وی صاحب تب کمن را سودمند بود و چون بسوزانند و بر سعه تر طلا کنند نافع بود و چون در موضع کیم
 پشه بود بخور کنند بکرم میوزند و اگر دمان کنند بکیرند و هرگز نیانید و این را هر کونید در خواص آورده است
 که اگر درخت انکور و رزغ و درختهای دیگر با سخیوان فیل بخور کنند قطعا هیچ کرم کرد آن نکردد و اگر پاره
 از دندان وی در خرقة سیاه بندند و بر کا و بندند و بای ایشان امین باشد و اگر از نشاره و مقدار ده م باشد

بود که بوی چند روز پیاپی پاشانند مجذوم را نافع بود و در ما کنند که زحمت زیادت کرد و اگر پاره از عالج
بر عضو نهند که استخوان در وی شکسته باشد جذب کند و باستانی بیرون آورد **فنیطل** اصل اندلس
طفله خوانند و آن کون بری بود و سفته و لیون کونید و در کون گفته شود انشا الله **فینک**
فینج نیز کونید و آن قدیور است و گفته شود انشا الله **باب القاف**
قافله دو نوع است بزرگ و کوچک از آن بزرگ از جوی بزرگتر بود و حب آن مانند پنبه دانه بود
بر برکی و پوست آن صلب بود و رنگ و سرخی بود که بسیار زرد و قاقله کوچک شود شیر خوانند جز بوا و مال
بوا و هیل کونید و آن سه نوع است بکنوع مقدار جوی بوالیکن مثلث شکل بود و آن ایشان نزدیک بیکدیگر بود
و کونید و لطیف از بزرگی بود و بزرگتر از آن خوانند و کوچک را ماده و طبیعت آن گرم و خشک است و از آن در جبه
دوم تا اول و سیوم و کونید با عقد ال نزدیک بود و در وی قبضی و تحلیل و تقوی بود و فی و غشیان را نافع بود
باب انارین و هضم را یاری دهد و معده و امعاء را پاک کند و مقدار استعمال از وی تا یکم بود و در جگر را
نافع بود و سه آن بکشد با سکنجین یک هفته پاشانند و معر را نافع بود و چون هر روز دوم از وی پاشانند
و چون با تخم خیارین پیامیزند اجزا مساوی و هر روز یکدم با سکنجین پاشانند سنگ کرده بریزند و کوچک را
نصف رطوبت از سینه بکشد و خلق و معده و هضم را قوه دهد زیادت از نوع بزرگ و لطیف تر از وی بود و
قبضی وی کمتر بود و حرافت پست و کونید قاقله مضرب و پیشش و مصلح وی قند بود و بدل قاقله کنار یک
وزن و نیم صغار بود و کونید نیم وزن آن کباب و نیم وزن آن صغار و کونید نیم وزن آن کباب و نیم وزن آن
قرنفل **قافله** نباتیت مانند اشنان و در طعم وی شوری بود با قبض و استیج من عمران کونید مانند
کشوت بود در فعل و طبیعت وی گرم و خشک بود در اول مسهل آب زرد بود خاصه تخم وی و آب وی
و در بول و منی بود و مسهل صغیر بود و ضعف جگر را سود دهد و کبوس وی نیکو بود و در معده ثقیل پیدا
کند بسبب اندک لزوجتی که در وی هست و سترتی از آب وی و دو دانگ رطلی تا نیم رطل بود یا ده هم شکر
سرخ با قاقلی و شانه و لبلاب و نیکو تر بود و قوی تر از شکر سفید **قاتل السم** خانق النمر است و گفته
شد **قاتل الخمل** نیلوفر است و گفته شود **قاتل البیه** بد اسقان و برکشان کونید و گفته شد **قاتل النفس**

و صاحبها کونید با سکنجین
لکن کونید در ده

نوعی از اشق است و گفته شد **قاتل الکلب** اداراتی خوانند و آن خانق الکلب است و گفته شد
قاره پیونانی سطاخنس کونید و گفته شد **قاتل العلق** نوعی از ناغالس است انشی که زهر وی
از رقی بود و آن و آن اذان الفار است و گفته شد در الفصفه آن **قاتل الذیاب** خانق النمر است
و گفته شد **قاپون** ارمینا است و گفته شد **قاوند** قیونند خوانند پیاری پیه قاوندی کونید و سو
روستایان شیراز ویرا شیریل خوانند و آن از هندیستان آورند مانند پیه بسته بود و طبیعت
آن گرم بود و در دمای که از سردی باشد مالیدن سود دهد و سرفه بکشد سرد و در خاصه و پشت که
از سردی بود و چون یکدم از وی در حو کنند و پیاسانند نافع بود و مجرب و مالیدن نیز سود دهد صاحب
منهاج کونید و از شتره گیرند که مانند قند بود با سیاب خرد کنند و روغن وی بکیرند و در پاکتند تا ه
مخدر کرد و **قاقیا** آفاقیا است و گفته شد **قاتل احنه** خضی الکلب است و گفته شد و از بستر آن این
اسم بروی نهاده اند که ایشان دو پنج اند مانند دوزیتون که در سالی یکی فریه بود و یکی لغو در سال
دیگر آنکه فریه بود لاغر کرد و آنکه لاغر بود فریه شود **قالبه** پیاری سندان کونید و صفت قوایی
بعد از این گفته شود انشا الله **قاراسیا** فراصیا است و گفته شود انشا الله **قحج** حجل خوانند پیاری و
کلب کونید صاحب منهاج کونید نزدیک بطیروج بود و لحم وی الطف لحوم بود و گرم و تر بود و چون
بریان کنند شکم بند و سمن بود و باه را زیاد کند و دل را روشن دارد و غذا بسیار دهد از هر آنکه
دیر هضم شود و شریف گوید گوشت وی معتدل بود و غذا نیکو دهد و زود هضم شود و دماغ وی چون با
شراب صرف پاشانند صاحب یرقان را سودمند بود و جگر وی چون گرم بود و مقدار نیم فال
فرو بر ندر صرع را سودمند بود و زهره و شی بکوری و تار یکی چشم را نافع بود کحل کردن و چون زهره
وی سحوط کنند در هر ماه دهی زیادت کنند و نیان کم کند و قوه باصره بدهد و اگر زهره وی با حر دارد
ناستقته و مثل آن مسک اجزا مساوی سخی کنند و کحل کنند سفید چشم و غشا و جرب را سودمند بود
و سپته وی و چون با سرکه غصیل بپزند و بخورند در شکم و معض را سودمند بود **قت** رطبه
خشک است و آن فصفه است و گفته شد **قتار** خاریست که صمغ وی کثیر است و بیشتر از آنرا

کم خوانند و خاوری و سوزند و چون ویران شود و شتر دهند و غذائی نیکو بود انیشا نرا و طبیعت آن گرم و تر بود
و سرفه را نافع بود و قرصه شش و منفعت کثیر در کاف گفته شود انشالله **فتا** قشعر خوانند و کوهک
آن شغاری و صفا بس کونید پارس خیار زه کونید و ششکبار و خیار درازیم خوانند و نیکوترین آن
میشا بوری رسیده بود چخته و طبیعت آن سرد و تر بود و در سیوم تسکین حرارت بود اشعارش بخشد
و ورق وی با عسل بریشی بلغمی طلا کردن نافع بود و خوردن وی کزندی سک دیوانه را نافع بود و کینو
وی بد بود و مستعد عفونت بود و تبهای صعب آورد و در دمه و دفع ضروری عسل یا میویر کتند یا
ناخواه و رازی کوبید سبکتر از خیار بود و زودتر بگذرد و خیار و خیار زه و کله و محو و خیار را نافع بود
و محتاج اصلاح نبود لیکن اگر بسیار خوردند نفخ در شکم و ثقل پیدا کند و مصلح آن جوارش طوی و سفر
جلب بود اما سرد مزاج را مضر بود و اولی آن بود که بسیار بخورد و شراب بقوه صرف زنی آن پاشند
و جوارشات گرم **فتا هندی** خیار جینر است و گفته شد **فتا هندی** بری بل است و گفته
شد **فتا الحار** بپارسی خیار زه سبند کونید و آن قنابری بود و اهل اندلس غلغ خوانند و آرد قنابی نیز
کونید و پیونانی اسفیرا و اغویوس و عصاره غروی اطریون کونید و نبات وی نبات کبر ماند
اما قنارند و ولون وی سبزی باشد که بسیار مایل بود و صنعه عصاره وی نبات است که غروی در
آفتابستان که زرد شود بکیرند و در خرقة کتند و مانند آب از وی پیرون آید و صافی کتند یا بمجلی
پیا لایند بعد از آن را و قنارند و در طرفی کتند و خشک کتند بر روی خاک ستر چخته و عصاره غلیظ
بر آن ریزند تا که باس آب فرو خورد بعد از آن بصلایه کتند و سخی کتند و قرص سازند و طبیعت
آن گرم و خشک بود در اول درجه سیوم و کونید حرارت وی در دوم بود محلل و لطیف کوبید و پنچ
وی چون بدان مضمضه کتند با پست جو و رمی بلغمی کفنی که بود تخلیل دهد و چون با صمغ البطم
بر جواحات نهند از دمل و هر چه بود بکشاید چون با سرکه بپزند و بر نقوس ضما کتند نافع بود و طبع
وی در حقه جبهه عاق النساء مفید بود مقدار یکدم و مضمضه بر آن کردن درد دندان را نافع بود
و چون خشک کشته سخی کتند بهی و جرب ریش شده و قوبا و اثر سیاهی که از دمل و ریش بر روی پیدا شده

باشد زایل کند و عصاره غروی حیض بول براند و اگر زن بخورد بر کمر دیکه تپاه کند و اگر شیر سوط کتند
بهرقان سیاه را نافع بود و صداع کهن و عصاره وی در گوش جگانه در گوش را موافق بود و چون با
ریت کفن یا با عسل یا با زهره کاه و بدان تخم کتند و زخم حنجه و خنق را بغایت نافع بود و وی مسهل
خام غلیظ و حره صفا سود و ماء اصفر بود و باید که با ادویه که موافق بود خلط کنند مانند صبر و قنطاریون
باریک و سورجیان و بوزیدان و کافور و قسط و عرو و زعفران و سنبل الطیب و دار صینی و سیفیه
و زراوند و جرج و انیسون و تخم کوفس و فطر اسالیون و جوا و شیر و سکنجبین و مقل و ترب و ننگ هندی و
حب لبان و چون با بعضی از این ادویه یا پیازند نافع بود و جبهه بسیار در دما چون در دمل و نقوس
و قلیح و لقوه و حذر دست و پای و درد مائی که از حره سودا بود و نشاید که با ادویه حاده مثل ستمونیا
و شحم حنظل پیامیزند و مقدار ششربتی از وی دانگی بود تا دانگینم کجیب مزاج و مضر بود لبش و مصلح
وی صمغ عقی و طین ارمنی بود و نشایسته و اگر قنار الحار بار و غنی کچید بپزند و بر بوسیر ظاهر بود
پیرامون مقعد طلا کنند نافع بود یا بوض روغن کچید روغن جراح کتند نافع بود و خشک کرد و انداختن
بن عمران کوبید روغن وی که از آب وی و ریت بکیرند یا در آفتاب یا آتش بپزند تا آب بسوزد و روغن
ماند آن روغن نافع بود جبهه سردی اعضا چون بدان با لهند و کلف و اثر مائی که بر روی بود زایل
کند و نافع بود جبهه دوی و ظنین که در گوش بود و کرانی گوش زریاحی غلیظ بود و شریف کوبید چون
طینح وی و پنچ وی یا پسانند مجذوم را نافع بود و اگر پنچ وی سخی کتند و برورم که در بن گوش بود و در مای
بلغمی کتند کردن بود نهند بکدازند و روغن وی مفاصل کهن و نو مالیدن و خوردن نافع بود و شربتی
از وی بقوت دوم بود که با آرد جو یا پاشند میزند و وی خلط خام و زنج پیرون آورد و در بوضیق
النفس را نافع بود و عصاره وی در حقه کردن سودمند بود جبهه در دشت لیکن سحج آورد و مسهل
خون بود و شهاد حقه کردن خطر بود الا که خلط کتند با ادویه که موافق بود و از بیکدم تا یک مال کنند
کجیب مزاج و باشد که قی با فراط آورد و مداوی وی به پست جو یا شراب یا سرکه کتند که قی باز دارد
فتا النعام حنظل است و گفته شد **فتا الحیه** از قول صاحب جامع زراوند طویل است و از قول

صاحب منجاء حفظ کوهک بود و صفت هر دو گفته شد **قند** بیارسی گویند و گفته شد **قند الحیه**
قد میا قلیما است و گفته شود انشا الله **قداح** رطبه است و گفته شد در را **قدح** حرم نبایت
که پیونانی قوطو لهدون گویند و گفته شود انشا الله **قدید** گوشت خشک بود و نیکوترین آن بود که
از حیوانی تر بود و حرارت وی کمتر از نمک سود بود قوه بدن بدهد و مستقی را نافع بود خاصه
چون در سر که خویسانند تا تشنگی کمتر کند و کمر سنگی که از مستی بود باطل کند و غذا بود و اولی آن بود
که بار دغنی و شیر بپزند **قرع** و باخود تند بیارسی کرد و گویند نیکوترین آن ترسبز بود طبیعت آن سرد
و تر بود در سیوم غذائی که از وی متولد شود مانند صاحب وی بود اگر با خردل بخورند خلط حریف
انوی متولد شود و مسلوب وی غذا اندک دهد و زرد بگذرد و صفرا و خون ساکن کند و مولد بلغم بود
و حروری و صفراوی مزاج را نافع بود حرارت بنشانند و تشنگی باز دارد و خشونه سینه و سرفه و کسی که جگر
وی کرم بود و تب کرم را نافع بود چون با جواب یا با ماش مقشر و روغن با دام شیرین بپزند و بخورند
و سرد مزاج و بلغم مزاج را صاحب سودا نشاید که خورند که قوی غلیظ آورد و اگر خواهند که خورند
بازیت مطبخ کنند و مطیب بخل و خردل و سداب و کرفس و نعناع کشته و شراب صرف بر سر آن
خورند و جوارشات و خردل و حرری تر مصالح وی بود و چون مسلوب کنند و بعد از آن با غوره و آب
انار و سرکه و روغن بادام و زیت انفاق بخورند خلط سلیم از وی حاصل شود و سوتی وی سرفه
و در سینه که از حرارت بود نافع بود و تشنگی بنشانند و کرب که از صفرا بود سود دهد و در خلط را نافع
بود و زاری گوید و روغن وی مانند روغن بنفشه و نیلوفر بود سرد و حرارت را سود دهد آب وی صداع زایل
کند چون پاشانند یا بدان سر نشوند و اگر بار روغن کل در گوش چکانند و آن ساکن گرداند و درم و طاع را نافع بود
و چون در خمیر گیرند و در میان آتش بزنند تا بریان شود و پیرون آورند و آب آن بگیرند و با قند پاشانند تبهای
سوزان کرم ساکن گرداند و تشنگی بنشانند و غذای نیکو دهد و چون پاشانند بعد از آنکه در آب آن فلوس
خیا جبر و ترنجبین و خمیره بنفشه حل کرده بنهند و صفرا و محض برانند و شریف گوید که وی کوهک که اول از همه
پیرون آید در خمیر گیرند و بریان کنند و آب آن کحل کنند و در چشم که از یرقان بود زایل کند و چون با آب

کل وی کحل کنند در چشم کرم زایل کند و پوست کدو خشک چون بسوزانند و بر موضعی که خون روانه بود افشانند
خون باز دارد و چون بسوزانند و بایسکه بپاشند و بر برص طلا کنند نافع بود و دانه وی چون محقر کنند
و روغن از وی بگیرند در دگوشی و در دماغ کرم را سود دهد و کدو چون باخورسد و بنی آن بکشند و سوراخ
کشاد در میان آن بکشد و خبیث الحید بپزند ایند تا محتملی شود و بنی آن باز جای نهند و چهل روز بمانند
بر درخت بعد از آن بچینند و آنچه در آن درون وی بود بیرون آورند و بقتارند آب سیاه از وی بیرون آید
در شیشه کنند که پر شود در آن کسد چون خواهند که استعمال کنند حنابان بپاشند و بر موی خضاب کنند موی را
سیاه گردانند بغایت و سفیدی زایل کند و خضابی بغایت نیکو بود و چاده که و تر چون ضا کنند در ابتدا
در چشم که از حرارت بود نافع بود و در ساکن گردانند خاصه چون با آرد چون بپاشند و تخمین صداع
کرم را چون بر موضع درد لطمه کنند خواه در تب و خواه در غیر تب و چون ضا کنند و بر جمره رده ماه
بکشد و در آن ساکن کند و پوست کدو خشک ریش زکرا نافع بود و خشک گردانند و تخمین
ریشهای که بر اعضا یا بس اطراف بود و سوختگی آتش را نافع بود چون بار و روغن کاو بپاشند و مغز دانه
وی سرکه که از کرمی بود سود دهد و حرطب سینه بود و مقطع تشنگ بود چون در آب بمانند و سوزش
مثانه که از خلط تیز بود نافع باشد و وی مولد بلبه معده بود و ادوی آن بود که با سفرجل پیامیزند و مسلوب
کردن و بعد از آن با جری و سعت و فلفل و خردل و فودنج استعمال کنند **قرنفل** پیارس میخک کوبیند
و زان مانند آغوان زیتون بود و در از تر و بغایت سیاه بود و علق وی در قوه علقه البطم بود و نیکو
ترین آن تیز بوی شیرین طعم باتیزی و تلخی اندک بود و خوب وی باریک بود و طبیعت آن گرم و خشک
بود در سیوم بوی دمان خوش کند و جسم را روشن کند و شبکوری زایل کند کحل کردن و قوه جگر
برده و قوه و غشیان را نافع بود و اگر نیم و سلس البول را قطع کند چون از سردی بود و مسخنی رحم زنان
بود و اگر نیم م از وی صحیح کنند و با شیر تازه پیامیزند نباشتا پیاسمانه جماعت را قوه دهد و بوی وی
مقوی دماغ سرد بود و کسی که علت سودا بروی غلبه کرده باشند وی مقوی دل و مغز بود و سوداوی
مزاج را نافع بود و مقوی معده بود و جگر و مجموع اعضای باطن بود و مسخنی آن و استقامت را بغایت

نافع بود و مقوی اعصاب ریشه بود و بدین سبب است که مجامعت را زیاده کند و هضم را یاری دهد و بادها که
متولد شود از فضول غذا در معده و تجمع شکم بشکند و لذت را قوه دهد و کونید بدل وی بوزن آن جز
بوا بوزن آن دار صینی بود و کونید بدل آن قرفه است و کونید بدل آن نیم وزن فرخ خشک و نیم وزن آن خولجان
و کونید بدل آن بون آن فرخ خشک و بوزن آن خولجان بود **قریفی** برز الا بخره است و گفته شد **قرنفل**
بستانی فرخ خشک است و گفته شد **قره القرنفل** قرفه الطیب خوانند و پوست هر خوب و درختی که بود
آزاد فز خوانند و قوه وی نزدیک بقرنفل بود و آن پوستی ستر بولون قرفه و طعم قرفه دشته باشد غیر حلاوة
دار صینی و اگر شیرین تر بود از قرفل ضعیف تر بود از قرفل بفعل و طبیعت آن گرم و خشک بود در دوم
و کونید در سیوم و کونید معتدل بود در گرمی و سردی و بدل وی قرفل بود **قره دانا** که رویا بری بود
و کرد یا حبلی نیز کونید و مولف گوید بشیرازی تخم ترخ کونید و در طعم وی تلخ بود و نیکوترین آن
تازه زرد بود و فربه و طبیعت آن گرم بود در سیوم و خشک سینه را پاک کند و چون بآب پاشانند
صبح را نافع بود و سرفه که از سردی بود و عرق النساء و فاجع و استرخا و مغص زایل کند و کرمها بکشد
و حب التوت پیرون آورد و چون بشیرا پاشانند در کرده و عسر البول و قروح را موافق بود و کزندی عقرب
و مجموع کردن گیاه جانوران زهر دار را نافع بود و چون پاشانند از وی مقدار یکم با پوست پیچ غار
سنگ بریزند و چون سخی کنند و ماسکه بر جرب و سعه طلا کنند زایل کند و دخان وی بجای کج بکشد
در شکم و مقدار ماخوذ از وی یک هک بود و کونید مضروب و بسیر زو و مصحح وی نیسون بود و بدل آن
اذ خود حل بود و کونید بدل آن مشکط المشیع است **قرون** سعد است و گفته شد **قراصیا**
جر سیانیر کونید و مولف گوید پیارسی الو ابو علی کونید و آن سه نوع است شیرین و تر بود در دوم زود
از معده بگذرد و مرغی وی بود و سخیل شود بهر طبعی که غالب بود و شکم براند و طبع نرم دارد و مع ذلک
نحوه زیادت کند اما مفسد غذا بود و مولد سودا و آنچه ترش بود تشنگی بختاند و شکم ببندد و معده
بلغی را که مملو فضول بود سودا بدارند آنکه تحفیف در وی پیشتر بود که در عطف و آنچه عطف بود صد شیرین
بود و سیقور یروس گوید چون تر بود شکم براند و چون خشک بود شکم ببندد و صمغ وی چون با شراب

و آب پیازند سرفه زایل کند و لون را نیکو گرداند و مناض شموه بود و چون بشیرا پاشانند بریزند **قره زعفران**
و گفته شد **قره قوما** و قوما معانی گوید و آن ثقل روغن زعفران بود پیونانی و بهترین آن خوشبوی
فر به سیاه بود که هیچ خوب دردی نبود و چون در آب بگذارد بولون زعفران بود و چون بپاشانند دند از رنگ
کند رنگی سخت که باقی بود و وی مسخ و منبج بود و خشک بود در سیوم بول براند و تار یک چشم زایل کند
قره العین کرفس الحما و جرجیر الحما خوانند و پیونانی سلینون کونید و آن بیشتر در آبای استاده روید
در آب روان نیز روید و ساق و شاخهای وی رطوبت لیم و دشته بود چنانچه بردست بچسبند و دردی
عطری بود و ورق وی بزرگتر از ورق اغنای بود اندک مسخ بود و محلل بول بود و حیض و سنگ
کرده بریزند و بایون پیرون آورد خواه خام خواه پخته و یک پیرون آورد و خورق وی قره اعمارا
نافع بود و اگر بسیار خورند مزاج را گرم کند تا جندی که روی دند از اسره کرد و از لون برص نیکو گرداند
و در دبلورا سودمند بود و محلل و مفتح سده بود و مسخ معده **قرانیا** درختیست بزرگ در کوhestan
سرد سیر روید و ورق وی مانند ورق ازاد درخت بود و ثروی مانند زیتون دراز بود و چون نارسیده
بود سبز بود و چون رسیده بود سرخ شود مانند خون و آنرا خورند و در طعم وی غفوصتی تمام بود
و طبیعت وی گرم و قابض بود و موافق اسهال و قره امعا بود و چون در طبع کتند و بخورند و در رنگ
آب نهند مانند زیتون و رطوبتی که از ورق وی چون تر بود محلل گردد بسوزانند و بر قوبا مانند نافع
بود و ورق و قضبان وی بغایت عطف بود و محفیف قوی باشد **قرصعت** در اندلس بشو یک
ا برهم خوانند و آن انواع بسیار بود و نبات وی در سنگست نادر مینهای خشن و در یک بوهار روید و آن
نوع از خار است و چون اول پیرون آید ورق وی بر روی زمین پهن بود و کسیر بود و خشن و چون بزرگ
گردد خار شود سفید و بقدریکه وجب باید تر بود و نبات وی لهوه بود و کل وی سفید بود و سر
کل وی سرفی زرد و کبر کرد کل وی شش خار بود و پیچ بود مانند سنان و صلب بود و پیچ وی بستری کشتی
بود و بدرازی سه کرنگه زیادت بود و مولف گوید بزبان آن قوم که مکس غسل می دارند آنرا
خار خشک خوانند و بشیرازی بشیره و در صحرای شیراز بسیار بود و مکس کحل از کل وی خورش دارد

و پنجه وی در دسینه و پهلوی و کمر و زان و زهرهای کشنده را نافع بود و اگر بایکم تخم کزیا پاشند
حیض براند و محلل مغض بود و بعضی گویند چون ضحاک کنند بر درهما تحلیل دهد و در طبیعت نبات وی
کرم و خشک در افراده بود و محللی ضعیف بود چون با شیر پاشانند در دجگر و کزندی جانوران را نافع بود
و غافقی گوید ملطف بود و سیرج الاخذار و مولد خلط محمود بود و بلغم رقیق از معده بگذرانند و از امعا
و بول براند و پنجه وی چون ترنجور نند یا بعسل مربا کنند احتشار انیکو بود و اگر یک جزه از وی یا یک جزه
از آرد و جو آب کاشنی برشند و طلا کنند بر درهما که در ساق بود که آب از وی روان بود نافع بود در ابتدا
در التعلب الفیل تخمین و این رشد گوید طبع وی چون بهاشانند امین باشند از زهر پهلوی و **قرطاریون**
نباتت که از ورق آن مانند ورق کدو بود و شاخهای بسیار بود از یک اصل رسته و تخم وی مانند جادوی
بود و بیشتر در موضعهای که سایه بود روید و بغایت حریف بود و غروی در مذاق حاد و در افق تمام دیده
و گویند چون زن چهل روز با آب پاشانند بعد از طهر و پیش از آنکه مؤذن یک وی کند مرد نیز تخمین کند و بعد از
مجامعت کند فرزند زنی آورد **قرقان** جو پست که در میان مقل می بود و صعیدی و طبیعت آن سرد
و خشک بود و در سننات کنند جبهه قوه کوشش بن دندان و دندان را پاک کند و سفید **قرمز** و دود الصباغین
گویند و آن حیوانست که در خاک می باشد و بر نباتی که آنرا می سوزانند و طبیعت آن حیوان آنست
که رنگ ابریشم و صوفی آن میکنند و گمان و پنبه نتوان کرد و جیتی دیگر است مانند عدس سرخ رنگ و آنرا
نیز قرمز خوانند و قیض خوانند و شریف گوید طبیعت وی گرم و خشک بود در سیوم از خاصیت وی آنست
که چون زن هفت روز پاشانند هر روز در دم بعسل قطع حیض بکند و مجرب است و چون مابکر که استعمال
کنند قطع نسل بکند و اگر در ابریشم سرخ کشند و بر مجموع آویزند شفا یابد **قرسطاریون** سطار یونست
و گفته شد **قرط** اسم ثمره خار است که آنرا صندل خوانند و از این ثمره عصاره گیرند و آنرا افاقیا گویند
و آن ثمره را بسیار سی کره خوانند و بشکل فرو نیشامی بود اما سفید و ضعیف تر از وی بود **قراصی** بابونج است
و گویند آن حیوان و صفت هر دو گفته شد **قرن البحر** که با است و گفته شود انشاء الله تعالی **قرول**
و فرولیون نیز گویند و آن بسد است و گفته شد **قر داسی** پیونانی فرق است و گفته شده

انبار

قرن باد کرد یا است و گفته شود انشاء الله **قرنقان** هم کرد یا است و گفته شود انشاء الله **قر داسی** پیونانی فرق
مانا است و گفته شد **قرط** حب العصفراست بسیار سی خشک آن گویند و پیونانی فیتقیس و طبیعت آن
گرم بود در دم شکم نرم کند و اگر پنجه از وی کوفته در شیر بمالند و پاشانند مسهل خلطهای سوخته بود
و انواع جرب را نافع بود و ماسر جویه گوید دفع ریاح بکند و منی بفراید و شیخ الریس گویند را پاک کند
و آواز صافی گرداند و قویج را نافع بود و مسهل بلغم سوخته بود و باه و از یاده کند چون با شیر یا با عسل
یا با آب انجیر خلط کنند و این ماسویه گوید آواز نیکو گرداند و مسهل کیموس غلیظ بود و این ماسویه گوید
آواز را نیکو گرداند و مسهل کیموس غلیظ بود و این ماسویه گوید خاصیت قرط و مغزوی آنست که مسهل بلغم
بود و شربتی از وی طازده تا نیم بود بعد از آنکه نیم کوفته در نیم رطل آب بپوشانند و در دست بمالند
و صافی کنند و ده هم شکر سرخ با وی خلط کنند و پاشانند و با وصلت گوید تخمین سودمند بود و جبهه استسقا
زقی و طی و این سر اسوار گوید شربتی از مغزوی پنجه ملک با آنکه کی نکند و حندی بود و جبهه مسهل بلغم و ما لجبین
بمغزوی بسته باشد چون پاشانند با آیتمون مالتجولیا و جذام را نافع بود و چون مغز حیار جنبه در آن
بمالند تب بلغم را نافع بود و باید که شیر در رطل بود و خشک آن کوفته پست در وی بمالند بعد از آن
ببندد تا پنبه برسد و آب آن بگیرند و استعمال کنند و گویند بدل آن جبهه الحضر است **قرط** **مهند** حب النیل
است و گفته شد **قرط** بر پیونانی انظر فطولس گویند و بعضی فیقن اغیون و آن خاریت مانند خار قرط
بستانی و مولف گوید بشیرازی آنرا انگریز خوانند و کل وی زرد بود و جالینوس گوید مسخن بود با اعتدال
و محفف بود و دسیقورید و س گوید چون سحق کنند و رقی و یا چوبی یا میثروی با فلفل و شراب پاشانند
گویند که عقوب را نافع بود و بعضی گویند چون طسوع استعمال کنند در زایل کند و چون نگزیده باشد استعمال
کنند و جع پیدا کند که از کزندی و مولف گوید طریفان نیز گویند و گفته شد **قرمان** نوعی از گاه است سفید
کوچک **قرطمان** بر طمان است و گفته شود انشاء الله **قرطکس** ماری کاغذ گویند و اسحق نیکوترین آن مهر
بود پاک سفید از بهر آنکه از بردن سوزند و وی مضروب بکرده و کاغذهای دیگر مضروب بکرده و سوخته وی سوغه
را نافع بود و منع زرق دم و عاف بکند و ریشهای معده را پاک کند چون یکم از وی پاشانند قره شش را

نافع بود با آب سرطان نهری چته **قرن** مجموع مجفف بود و قرن پیاد سنی شاخ کونید و سر و خاوند **قرن**
المعز و الایل نیکوترین آن بود که از ایل پیر گیرند و باید که بسوزانند تا سفید گردد و طبیعت آن سرد خشک
 بود و سوخته وی دندان را جلادید و لته را محکم گردانند و باقی منفعت وی در صفت ابل گفته شد و مضروبده
 لبش و مصحان کثیر بود و بدل آن اسارون و خولجان و مقدار استعمال از وی یکم بود و در دندان را ویرقان نافع
 بود **قرن البقر** براده شاخ کا و چون آب پاشا مندر عاف را بنهند و چون بسوزانند و آب پاشا منده
 نفت دم را بنهند **قرون السبل** بعضی کونید نوعی از سبل سفید است کشته بود و در میان سبل
 یابند و کونید خاق النمر است و صاحب منها کونید و اسی کشته بود نزدیک پیش و چون بخورند چون
 بعضی بول بیاید و زبانی سیاه گردد و دهن منحل گردد و دواوی وی بقی کتند بعد از آن دو مال کافور با کلاب
 و انار و شیر تخم خرفه که برف سرد کرده باشد با کلاب یاد و کا و یا قرص کافور بدهند و شیر قازه پاشانند
 و سویق سیب ترش و سویق شعیب آب برف و جلائی خیال کرد و جواب بدهند و جگر و دل وی سرد کرد و اندک بجا
 سرد مانند صندل و کافور و کلاب و مانند آن **قرط** نوعی از رطبه است که در مصر میکارند و ورق آن بزرگتر از
 ورق رطبه بود و چهار پایان میخورند و فرم میشوند و طبیعت آن گرم و تر بود و چون تر بود شکم براند و چون خشک
 گردد و شکم بپندد و سرفه و خشونت سینه را نافع بود و آنرا پیاد سنی شیدار خوانند و به اصفهانی شود و غریب بر سینی
 خوانند و بقوه ترازینات وی بود و در وی قبضی بود شکم بیند **قرط** اسم نوعی از کرات است که معروف بود بکرات
 البقول و گفته شود انواع آن **قرنه الارصینی** پیاد سنی در صینی صینی کونید و آن باریکتر از قرنه قرنقل بود و
 و شیرین تر از وی بود و طبیعت وی گرم و خشک بود در سیوم قوه اعضای باطن بدید و جرب و قوبار نافع
 بود و طلاق و در مرضهای عصبانی و وجع رک که از بلغم بود و مغلول و مضروب نافع بود و وی قوی بود در فعل
 از دار صینی و در تقویت جگر و معده سرد محکم تر بود و بدل آن نیم وزن آن قرنفل و نیم وزن آن دار صینی بود
قرط اسم باقیست مانند از یانه که شتر و کوسفند و دواب میخورند و مولف کونید آنرا بشیرازی که خوانند
 و طبیعت آن گرم و خشک است در سیوم بول براند و در دمای سرد اندرونی ساکن گرداند و محلل ریاه بود و وی
 در این منفعتها بقوت بود و چون بنهند و آب آن پاشا مندر مسک بود و آنرا علجان نیز خوانند **قسطوریون**

چند پیداست و گفته شد و قسطوره نیز خوانند **قسطوریدوس** کالنج است و گفته شود **قسطوریدوس** کیمیا
 کونید و آن رصاص است و گفته شد **قسطوریدوس** پونانی قسطور خوانند و آن انواع است و جمیع آنست یک نوع
 و بی بود و آنرا قسط بحر خوانند و آن سفید رنگ بود و یکی نوع هندی بود و آن سیاه رنگ بود و آنرا
 قسط حندی سیاه و شیمیونی مر خوانند پیاد سنی قسط تلخ کونید و بقایت تلخ بود و سبک وزن و صاحب
 جامع کونید قسط هندی سیاه و شیرین بود و قسط بحر سفید تلخ بود و سهو کرده است قسط سفید
 شیرین بود و آن رومیت و قسط سیاه تلخ بود و از هندیست و یکی نوع دیگر است که بلون سیاهی
 مایل بود و وی صبر کند و بهترین آن تازه سفید فریب بود و بعد از آن هندی سیاه سبک و طبیعت آن گرم است
 در سیوم و کونید در چهارم و خشک در سیوم نافع بود و جهت هر عضو که محتاج به خونس بود و جذب خلط
 از عروق بدن کنند اگر غسل و آب در کلف لطوح کنند و ایل کند و استرخا عصب و عرق النساء کردن
 و لیتر غش نیز سودمند بود و بول و حیض براند خوردن و در شیب دامن بخور کردن و در درج ران نافع
 بود چون و در فرز جات کنند یا نکتید یا نطول کنند و چون پاشا منده با شراب و افستین یکم کنند کی افعی
 و مجموع کنند کان را نافع بود و در کسینه و کوفتگی عضله و هتک و نفخ را سودمند بود و چون با شراب
 و غسل پاشا منده محکم شتوه جماع بود و چون با آب پاشا منده حب القرع و کرمهای پیرون آورد و بازیت
 لطوح کردن نافض و فاج و استرخا را نافع بود و نافض پیش از وقت لوبت لطوح کنند و در دیلو کار را
 نافع بود و رازی کونید کام را نافع بود چون در شیب پنی بخور کنند و مسج کونید چون سحی کنند و بر نشانی
 تراشتند خشک گردانند و فلحان کونید چون در شیب دامن بخور کنند حیض براند و بجه بکشد و طبری
 کونید چون پاشا منده مفتحه شده جگر بود و کونید چون بدن بخور کنند نزلات را نافع بود و با که حادث
 شود از عفونت و چون سحی کنند و با غسل بشنند و پاشا منده در معده و مغض و در کرده را نافع
 بود و شکم کرده بریزانند و اگر با سکنجبین پاشا منده تب ریح را نافع بود و چون بر بهق و غش و کلف
 طلا کنند غسل یا بر که یا بقطران را ایل کنند و موی بردار اشغلب بر ویانند و قطع اخلاط را بکشد و مضر
 بود و بماند و مصحای وی ورق کلسر و وقتند بود و کونید مضروب لبش و مصحای آن اینسون بود و بدل آن نیم

وزن آن عاقر قرحا بود و کونید بدل آن و ج است و مصلح آن خطی و مولف کونید قسط شیرین خوانند
و آن نوعی از پنج سوسن الجانی بود که در میان بنفشه می پرورند و باطراف می برند و معروف بود به پنج
بنفشه و انوشکر مورد هم خوانند **قسط شامی** راستی است و نکته شد **قسط هندی** صاحب جامع کوچه
سهرورده است که آن قسط شیرین است و قول صاحب غنای معتبر است که آن قسط تلخ است و گفته شد انواع
آن **قوس** قیوس کونید و آن معروفست بحبل المسکین و آن بلبل بزرگ بود و ورق دی بزرگتر از ورق
بلبلاب که حک بود و بلبلای شیرازی هر شته کونید و آن اصناف بسیار است نوعی سفید کونید و یکی سیاه و دیگری
قش خوانند و این سه جنس بود و آنچه سفید بود غروی سفید بود و آنچه سیاه بود غروی سیاه بود و در بعضی سیاهی
مانند لون زعفران بود و بعضی مردمان آنرا بر بوسیون خوانند و جنس سیوم که آنرا قش خوانند آن مشک
بود و هیچ غریزه اشتها باشد و شاخهای باریک بود و ورق کوچک و بوی دارد و مجموع اصناف قوس
حریف و قابض بود و عصب را مضر بود و کل وی چون با شرا بیاض مانند قره امعار نافع بود و اگر احتیاج
خوردن وی بود باید که در روزی دو نوبت پاشانند و چون بکونید و سخی کنند و با موم و روغن زیت
موم و روغن سازند سوختگی آتش را موافق بود و ورق وی و سرمای وی بکونید و آب آن بگیرند و با سرکه
و روغن سر را بدن ترک کنند در در سحر کنی زایل کند و چون بازیت بیامیزند در در کوشی جگانه در کوشی و ریم
که از کوشی روانه بودند زایل کند و نوع سیاه وی چون آب وی بیاض مانند بسیار بدن را ضعیف گرداند
و ذهین را مشوش کند و چون بگیرند از سرمای وی پنج عدد و نیک بکونید و آب آن بگیرند و در پنی جگانه
کند پنی زایل کند و عفونی که در وی بود و اصول آن چون بکونید و آب آن بگیرند و با سرکه بیامیزند و پاشانند
کزندگی رتیلار نافع بود و دمع وی که آنرا صمغ وی کونید و دمع السنج کونید چون بر موی لطیف کشتن پیش
بکشد و موی بستر **قرب** خرما هیرون خوانند و آن نوعیست از خرما خشک و اهل مغرب
مقلقل خوانند و اهل بخد عرف و بر شوم نیز خوانند و طبیعت وی معتدل بود در گرمی خشک بود و در
وی قبضی بود و کونید گرم بود و در دوع طبع را ببندد و قوه معده بدهد **قاس** سیلخه است و گفته شد
قشش سیارسی کشش کونید و وی لطیف تر از کوشش میوز بود شیرین بود و نیکوتر و بدل آن میوز منقی

بود **قشر الحوز الاحمر** پوست پیرونی سبز گردان چون پیزند و بر آبی بگیرند چته خنای که از نفع و زوط
بود نافع بود و مفید **قشر الحوز الصلب** چون بسوزانند و خاک تر آن بر ریشها افتانند خشک
گرداند و محففی نیک بود بغیر لذع **قشر الاترج** پوست ترنج کرم و خشک بود در دوع چون بخانند
بوی سیر زایل کند و چون بخورند قوه احتشاس بر دهد و مقدار ما خود از وی تا دم بود و وی محلل
ریاح بود چون اندکی از وی بخورند و اگر بسیار از وی مستعمل کنند مضر بود بیکرم و معده و مصلح وی غسل
بود **قشر الکندر** طبیعت وی گرم و خشک بود در دوع و در وی قبضی قوی بود و چون بر جراحتها
باشند کوشش بر ویاند و اگر بر ریشهای دشخوار افتانند بصلح آورد و چون زن بخود بر کبر در طباط
که از رجم روانه بود و حرمین شده باشد باز دارد و چته نفت دم و قره امعار چون پاشانند نافع
و اگر بر بانی کشند کرده بود حکم چشم زایل کند و اگر چون مرهم بر شکم نمند شکم ببندد و بدل آن دو وزن آن کند
بود و بوزن آن دفاق آن **قشر اصل الکرفس** گرم و خشک بود در دوع و مطلق بود و مفتحه سده بود و
بول براند و باقی منفعت وی در صفت کرفس گفته شود انشا الله **قشر اصل الکرفس** صفت آن در
گفته شد در اصل الکبر **قشر اصل الهندبا** در صفت هندی با گفته شود انشا الله **قشر اصل**
الرتان پوست پنجه انار سرد و خشک بود کرم و حب القه بکشد **قشر الرتان** آنچه پوست انار ترش
بود سرد و خشک در دوع و آنچه شیرین بود سرد تر بود بر و رهای گرم و در ضما د کردن نافع بود و چون پیزند
با بویج و جو سفید کرده و آب آن حقنه کنند نافع بود بیج امعار او اسهال و چون آب وی مضغه کنند مقوی
لش بود و چون بدان استخرا کنند مقوی مقعد بود و قطع خون بواسیر بکشد و اگر سخی کنند و ده م از آن نفوس
سازند و آب گرم آبی آن پاشانند کرمها را بقوه پیرون آورد **قشر السیفی** سیح کونید سرد بود در دوع و
حکمه و جرب چشم را نافع بود و چون بسوزانند و سخی کرده کحل سازند سفیدی که در چشم بود زایل کند و قوه
چشم بدهد و نشف شک بکشد و منع ماده آن بکشد و قرطه و بثره که در چشم بود زایل کند و چون با تخم خربزه
بر کلف طلا کنند قلع کند و مکس وی چون با آب کشنیز تر حل کنند و در پنی جگانه قطع ر عاف بکشد
قشر الارز پوست برنج از جمله سمومات بود و چون پاشانند در دمان و زبان و ورم زبان و باشد که

ورم در حر و معده و امعاء و التما ب مجموع بدن پیدا کند و مداوی وی مانند مداوی کسی بود که ذرا بچ خورده باشد
قصر قصب الفارسی پوست فی فارسی سوخته وی کرم و خشک بود در سیوم دار الثعلب را نافع بود و سفیدی
 چشم زایل کند **قشر قش** است بلغت ایل بین گفته شد **قصب بکر** فی شکر در طبیعت مانند شکر بود و در وی
 تلین زیادت بود و نیکوترین آن شیرین آن آبدار بود و طبیعت آن گرم و تر بود در اول و کونین معتدل بود در حر
 کونین در وی قبضی بود و مانند ضعیف از قصب گیرند سفیدی که در چشم بود زایل کند و فی شکر آرد و سینه و سرفه
 را نافع بود و مثانه را پاک کند و خون معتدل از وی حاصل شود و بول براند و در طوبت سینه بزاید و مولد نفخ
 و ریاح بود و او ای آن بود که آب کرم بنشیند بعد از آن مقرر کنند تا نفخ از وی زایل شود **قصب الذریره** فی باریک
 است مانند فی قلم و باریک تر نیز بود و آن دو نوع است یک نوع بکوب کچد خشک ماند و آن نوع کوتاه قد بود بمقدار
 یک و جباندکی زیادت و یک نوع دیگر املس بود و بمقدار از سه بود از یک کردار تر و بطعم تلخ و تیز بود و بر نگیزه
 و چون بشکند مانند شمع غلغله است چیزی در اندرون وی بود و این نوع از طرف صند آورد و آنرا
 بر کینه خوانند و نیکوترین و خوشتر بود و آن نوع که نبات سم ماند بر سر شاخهای و تخم بود مانند نخودی که در
 خلاف بود و این نوع تیزی و تلخی ندارد و این نوع هم از زمین و ستان خیزد اما بد بود و طبیعت قصب
 الذریره گرم و خشک باشد که تا سیوم ملطف بود با اندکی قبضی محتمل و آرام بود و کوفتی عضله را نافع بود
 و جلای چشم بدمد و چون دود وی تنها با ضعیف البطم یا بنوبه در حلق رود کسوفه را نافع بود و ورم جگر و
 و معده با عمل نافع بود و خاصه چون با تخم کرفس یا شامند و تقطیر البول و استقار نافع بود و چون زن بد طبع
 آن نشیند و پیا شامد در رحم را نافع بود و در دل را مفید بود و مقدار ماخوذ از وی یکم بود و بدل آن اطفال
 الطیب است یا صندل و عدس حر و کونین بدل آن عدس حر است **قصب** فی مبرد حکم بود و خاکستر آن
 کرم و خشک بود در آخر درجه اول تا دوم در اصل وی جلای اندک بود و جده و تخمینی و ورق وی واصلی
 یا پیاز جذب سیلی بکند و وی بول و حیض براند و کزندی عقرب را نافع بود و کل وی چون در گوش افتد کری
 آورد و پیر و نثوب آوردن **قصیم** تو در بیت گفته شد **قصه عوج** است و گفته شد **قصب بوا**
 قصب الذریره است و گفته شد **قظم** قطن عتیق است و گفته شود **قصب** نصفه است و گفته

شد **قظم قریشی** دقم قریش نیز کونین و آن تخم شجره است که آنرا قونی خوانند و آن مینوت است و گفته شود
 انشاء الله تعالی و خوب نیز کونین و گفته شد و صاحب جامع کوید حب صنوبر صغار است و این های بخت
 است حب صنوبر صغار و کبار گفته شد **قصاب مصری** اسم نوعی از عصی الراس است که آنرا ذکر خوانند و
 گفته شد **قطران** روغن نیست که از درخت عر و ثالت و عتم و سوس و شوب گیرند و نیکوترین آن بود
 که از درخت عر گیرند و بدترین آنکه از ثالت گیرند و طبیعت آن گرم و خشکست در چهارم و کونین در سیوم پیش
 و رنگ را بکشد تا جلدی که از آن مواسی و مقوی گوشت است بود و در حب را نافع بود و حنی حب ذوات الاربع
 مانند شتر و دراز گوش و سگ و غیر آن و دار الفیل و دوالی و استسقا را مفید بود و مالیدن و بر سر طلا کردن
 صداع سر در امفید بود و دندان محکم را محکم گرداند و چشم را روشن کند و اثر ریشهای چشم و غره ببرد و در کما
 بکشد و چون در قضیب مالند پیش از جماعت منع البستی بکند و بر کزندی مار شاخه از نافع بود و فساد کردن
 با ننگ و چون با شراب پیا شامند دفع زهره از نب بکند و چون در پیله ایل بکنند و بکند از اند و بر اعضا
 مسح کنند هیچ کزنده کرد و نکرده و کمر بر گوشت مرده مالند نگاه دارد از عفونت و اگر بخورد بر کزنده بجه
 زنده بکشد و بجه مرده بپزد و آورد و قوه دغان وی مانند دغان ریت بود و چون قطران در حلق
 مالند خناق و ورم لوزین که بشیر از وی کوشک کونین نافع بود و اگر بردن آن خرده نمند بر زنده و در ده
 ساکن کند و چون با سر که مضغه کنند همین فعل کند و با سر که در گوش جلا کنند در دسکتی کند و دوی و
 آن زایل کرد و وی مقطع ابدان زنده بود و حافظ ابدان مرده و بدین سبب است که ویراحیة
 الموتی خوانند و غر شجره وی معده را بد بود و مفید بود و کونین بدل آن بوزن آن نقطه و نیم وزن آن
 خلاف یا ورق آن و کونین بدل آن نقطه سیاه است و جاکشیر **قطف** سرق است بشیر از وی
 اسفانی و رومی کونین بری بود و بستانی بود و طبیعت آن سرد و تر بود در دوم و کونین سرد بود در
 اول و در وی قبضی بنود زردار شکم بکند و ورمهای کرم و غره را نافع بود و تخم وی بر قانز اسود مند بود
 و وی چون بپزند اندکی و بخورند شکم براند و چون بچند ضما دکنند و رعمهای کرم را تحلیل دهد و وی غذای نیکو
 بود و جگر گرم را نافع بود و محر و رسی مزاج را احتیاج با صلاح نبود از بهر آنکه موافق ایشان بود خاصه چون

بازیت بپزند و سرد خراش را بعد از آنکه بپزند باید که بزیت بریان کنند و با بازیر کرم و حری مطیبت گردانند
و بخورد و کونید معده را بید بود و مولد ریاح غلیظ بود و نفخ و اسهال بن عمران کونید تخم وی و در همان کرم را
نافع بود و اگر دوم از وی بعل و آب کرم پیاشانند قی مره صفرا آورد و شریف کونید چون تخم وی با بخند
نبات سخی کنند و کحل سازند و آب جشم را نافع بود و وی محلول در حمای خلق بود و ملین سینه و تخم وی
در غایت نهایت بود در شفا و در حمای ظاهر و باطنی آنچه ظاهر بود بکوبند و آب قطف ترکند و طلا کنند
و آنچه در باطن بود سخی کرده پیاشانند با شربه مانند کچین و جلاب و کلاب و آب وی دوائی هر
نیکو بود جهت استسقا چون هر هفته از وی پیاشانند در هر روز دوم و چون ورق وی در حمام نیم گرم کوفته
باشد حکم را نافع بود و چون جامه ابریشم و حریر چکنی آب طبع وی بشویند پاک گرداند و اما نوعی بری وی چون
بکیرند مقدار پنجم و یکوشانند در مقدار بود مال آب تا باز نیمه آید و صافی کنند و زنی را که میثم در شکم مانده
باشد پیاشانند و اگر چند روز بود البته بیند از دو و تجربست **قطف بحر** ملون است و کفنه شود
در معده انشانه **قطن** کرسف دبر سن و طوط و عطب خوانند و نواز اقر خوانند و کهن آنرا قضم و کونید
نیکوترین بود و بصری کونید جامه وی مسخی حکم بود و تخم وی کرم متر از ابریشم بود و کرم و تر بود
بوشیدن وی و کونید معتدل بود در حرارت و لینت و عصاره ورق وی اسهال کودکان را نافع بود و
و چون ویر بسوزند و بر جاحت نهند خون باز دارد و کفن وی بر کوشش مرده نهند بخورد و دود آن
زکام را سودمند بود و چون ورق وی تازه کوچک بگیرند و با آب یکوشانند با قدری پنجه وی چند انگ
قوق آب دهد و زن در آن نشیند اختناق رحم و درد آنرا نافع بود و اگر با ورق تورک ضما کنند بر مفصل
کرم و سرد سودمند و بجا صیت تسکین نفوس و ضربان دایم که حادث شود از آن کند خاصه چون
با قدری روغن کل پیامیرند و شیش وی لاغری آورد و حب کفنه شد **قطاه** مرغیت کوچک پیاری
اسفود کونید و مانند کجشکی بود و بر سر وی شافی بود کوشش ویرا هارت ضعیف بود و پیوست
حکم نافع بود جهت کسی که سده و ضعف جگر و استسقا و تباهی خراج داشته باشد و مولد سودا بود و
صاحب منهای کونید و تخم را حضم بود و غذای بد و ضروری بروغنی بسیار کم شود و رازی کونید

قطاه و آنچه بدان ماند از مرغان که کوشش ایشان شیرین بود سر که مصالح آن بود و در خواص این زهر آورده
است که اسحاق قطاه چون بسوزند و خاکستر آن بازیت یکوشانند و بر سر اقرع طلا کنند و بر دار
الثعلب موی بر ویاند و تجربست **قطر** کحاسی است و کفنه شود انشانه **قعل** سونانی
سقا طلیون کونید و سقلا ریون کونید و آن نباتیت که پنجه آن مانند بصل الیز بود و لون آن سیرخی رند و بطعم
تخ بود و ورق وی بورق سوسن ماند و پنجه وی در قوه و طعم مانند بصل الفار بود و بعضی بدل وی کنند لکن
ضعیفتر از وی بود و دیسقورید و سی کونید در قوه مانند بصل الفار بود و چون آب وی بگیرند و آرد گرسنه
بر آن بشویند و قرص سازند و مطحون و مجنون را چون با با العسل بدهند نافع بود و صاحب منهای کوطبیعت
وی کرم تر بود در دوم و آن نوعی از گاه است و مولف کونید نبات ویرا کودکان شیراز بسند و خوانند و
قفر نبات الکثوث است و کفنه شد و مولف کونید شیرازی آنرا خنکو کونید و بر خار ترنجبین پنجه
سود **قفر الیهود** انو است یکنوع عرق الجبال کونید و شیرازی مومیایی مالوده کونید و یکنوع از آب حاصل
شود و آنرا مومیایی آبی کونید و آن نوعی که کوبی بود عرق کوهست که می جو شانند و می پالانید و وی مانند ر
بود و بوی قیر کند و نیکوترین آن فرقی می بصبیه زریں بود و سیاه و چکن بد بود و غشی وی بزیت بکشد و
آن کرم و خشک بود در سیوم و کونید خشکی وی دوم بود مقوی اعضا بود و خون بسته بکند از در شکم و سفیدی نا
ببرد چون مانند منفع خنایر بود و چنین کونید آنچه خالص بود سودمند بود بغیر از آن که قیحه کوفتی کوشش
و شکستگی اعضا چون ضما کنند از پیرون و بازیت یکوشانند و پیاشانند و مولف کونید در شکستگی اعضا
و کوفتنی عمل مومیایی میکند چندانکه امتحان کرده شد و آنرا مومیایی کوهی خوانند و پیونانی اسفطس خوانند
و ایو طامون کونید و کفر الیهود نیز خوانند بر قو بالطح کردن و بر نفوس و عرق النساء کردن نافع بود جهت
اختناق رحم و اخراج آن و چون با چند پندستر و شراب پیاشانند حیض براند و سرفه مزمن و عسر النفس
و کونندگی مجموع جانور از نافع بود چون با شراب و افستین پیاشانند و چنین کونید بول براند و کرمها و حب
القرع بکشد و قوه شهوة بدهد و درد رحم سرد را نافع بود خوردن در آب طبع آن نشستن و عرق النساء
و در دیلو را سودمند بود و چون بکند از نذر با جواب حقه کفنه کفنه معار نافع بود و استنشاق دود وی نزل

را سودمند بود و چون بردند آن نمند در دساکن کند و چون با آرد جو و موم و نظرون ضما کنند بر نفوس و در دساکل
 نافع بود و چون در چشم کشند سفیدی زایل کند و محفوف رطوبات بود و ریشهای تر را اگر در حریم کشند گوشت بر روی
 و وی بادمان غلیظ که در معده بود بشکند و چون در جایگاه دود کنند مار و عقرب و حمله کنند کان مودی بگریزند و صیقل
 له ویرا سیر طم خوانند و شیخ الرئیس گوید مقوی اعصاب بود و قرصه شش را نافع بود و نفث و ماده از سینه بیرون
 آورد و مرضهای خنثی و لوزتین و صلابه رحم را نافع بود و بر آن گویند زفت است و وی صداع و مصلح وی
 کافور و کلاب بود و شربت از وی مقدار دوم بود **قفور** نباتیت که قطا بر آن چکانند این ماسویه گوید تخم
 وی کرم و خشک بود در سیوم محفوف رطوباتی بود که در سر باشد و محل آن **تفلوط** نوعی از کرات است
 و در کاف گفته شود انشائه **قلقل** و قلاقل و قلقلان اسم درخت حب قلقل است و گفته شد در حا
قلقاس نباتیت که در آب روید و ورق وی بودی که و ماند و ساق و غرنده باشد و اصل وی مانند
 اترجه بود بیرون لبرخی مایل بود و اندرون سفید و در طعم وی قبضی با جرافت بود چون آب پیزند حرافت
 از وی زایل شود و طبیعت آن کرم و تر بود در اول و گویند معتدل بود در گرمی و تر بود در دوم و گویند خشک
 بود در دوم باه را زیادت کند و ادمان اکل وی کردن مولد سودا بود **قلب** باندلس سحس فراغیه خوانند
 و معنی آن کاسر لجر بود و پیونانی لبیش فرس خوانند و معنی آن نور لجر بود و سلیمان بن حسان گوید از این
 اسم بوی نهاده اند که این اسمیت از اسمای فضه که آن تخمیت سفید صلب مانند نقره در سفیدی و صلابه و نبات
 وی در اندلس بسیار بود و مقدار آن که گویند و در موضعی خشن روید و قوه این تخم آنست که چون با مئرب سفید پیاشند
 سنگ بریزند و بول و حیض براند و بر فواق زایل کند و شکم ببندد و بوسیر را سودمند بود و محفوف منی بود
 و شربت از وی دوم بود **قلقطار** نوعی از زجاج است بسیار سی زجاج شتر دندان خوانند و آن مصری بود و جا
 جالینوس گوید قلقدیس مستحیل تعلیق طار می شود و وی معتدل ترین زاجات بود و طبیعت آن کرم و خشک بود
 در سیوم حار و قابض و محرق بود و سوخته وی محفوف در وی بیشتر بود و لذع کمتر و در وی قبضی تمام با
 حرارتی زیاده محرق گوشت زیاده بود و در عاف را نافع بود و در حکله با حمة جلا و غلطه جفون استعمال کنند و جالینوس
 گوید مجموع زاجات بدل یکدیگر باشند و صفت مجموع گفته شد در ز **قلقدیس** هم نوعی از زجاج است کرم بود

در چهارم

در چهارم ملطف و محرق بود و وی اقوی ترین زاجات بود و الطف و صفت وی نیز گفته شد در ز **قلقل**
 هم نوعی از زجاج است و لون آن فیروزجی بود و کرم و خشک بود تا چهارم و گویند حرارت وی در سیوم بود محفوف
 و اکال بود با قبض و احراق محفوف لحم بود قوی و ناصور که در پنی بود سودمند بود و منخ ر عاف بکند و
 کرم کوشش بکشد و شکم و دفع مضرت فطر بکند اما خوردن وی محفوف رطوبات اصلی بود و مصلح وی
 شیر و شکر بود **قللت** مانش هندی است و آنرا حب القلت خوانند و رنگ وی عودنی
 تیره رنگ بود نباتیت اطلس بود بقدر مانند کندی کوچک بود مطلق مانند شیا قاتی بود که کالان سازند و
 خاصه شیا ف غیر که بعینه قللت است و طبیعت وی سرد است در دوم و تر است در گویند کرم و خشک
 و فوق را زایل کند و سنگ کرده و مثانه بریزند و حیض و بول براند و شکم ببندد **قلوب** نیکو ترین د
 آن بود که از حیوان کوچک که دندان گیرند و وی کرم بود و صلیب اصحاب کدر را نافع بود و چون مستحکم شود
 هضم آن غذا بسیار دهد و مضر بود بالآلات هضم بسبب عسر انضمام که دارد و اولی آن بود که بر که و مر
 و انجاند و فلفل و زیره و سعت بریزند و بعد از آن زنجبیل عربی بخورند **قلی** نیکو ترین آن بود که از ایشان
 گیرند و قلی الصباغین و شب العصفور نیز گویند و بشیرازی قلیه خوانند و طبیعت آن کرم بود در چهارم و خشک
 بود و محرق و اکال بود و قوه ترا زنگ بود بهیچ وجه را سودمند و گوشت زنایت بخورد و سفع و جوب تر و قوا
 را طهارت کردن نافع بود **قلخونیا** نوعی از صمغ صنوبر است پیونانی قوفا گویند و در رانیج صفت آن گفته شد
 و آن عکلیا پس است و شجره خوانند بسیار سی رنگباری که گویند **قلندار دین** معنی آن پیونانی عود سنبلی
 بود و گویند آن دار شیتا است و گفته شد **قلیمیا** آقلیمیا گویند و آن انواع است فغنی بود و ذهبی بود و خاک
 و معدنی بود و عملی بود و عملی از زر و نقره و مس و قرشینا گیرند و نیکو ترین آن بود که از جزیره قبرس
 آورند و آنرا آب یابند و بعد از آن معدنی و بایک که لا جورد رنگ بود و طبیعت آن معتدل است در حرارت
 و برودت و خشک در سیوم و انچه عملی بود از زر و نقره و نقل آنست و اولی آن بود که بسوزانند چون در دا
 روهای چشم کشند و صفت سوختن وی آنست که آنرا در کوزه کوازی نو کنند و سران بکلی بکشد و در
 تنور نمند و آقلیمیا نقره سرد تر از آقلیمیا زر بود و در وی تخفیفی و جلائی بود و معتدل و فعل وی تخفیف

در این معتدل کننده در کوشتهای صلب و جوب و ریشهای ترک در بدن بود و در چشم در و در کوفت سودمند بود و
 و در ریشهای استعمال کنند و کوشته در جواحت بر داند و اقلیمیا ز رطوبت از اقلیمیا نقره بود و تخمین مغسول و صفت
 سوختن وی مانند سوختن اقلیمیا نقره بود و نافع بود و جهت است و آب نزول و سفیدی و ریش چشم زایل گردد
 و جواحت پاک گردد از جگر و کوشته زیاده بخورد و قوه چشم بدید و محقق بخیر اند و بود و بدل اقلیمیا ز رطوبت نقره مردان
 سفید بود و صفت غسل وی آنست که بآب سختی کنند و آب از وی می ریزند تا آنکه بر سر آب هیچ نماند بعد از
 بدست جمع کنند و بردارند و استعمال کنند **قماشیر** گلشیر کوبیده و گفته شود و انشا الله **قمل قریش** قمل قریش کوبیده
 و آن قضم قریش است و گفته شد **قمل قریش** نوعی از انجیر است سفید که سر آن زرد بود و در صفت تبین گفته شد
قح حنظل است و گفته شد **قح** سفوف و ذریه را قح کوبیده و قصب الذریره را قح خوانند و گفته شد **قشایر**
 مملول و غللول و فوکل کوبیده بسیار سی بر غشت و بشیرازی سوزه کوبیده طبیعت وی گرم و خشک است در اول کوبیده
 معتدل بود در گرمی و وی لطیف جلا و مقطع بود و کلفت و بقی زایل کند و سودمندترین چیزها بود و جهت برسی
 حوزدن و ضما کردن و روغن وی مالیدن در اندک روزی نافع بود و بر ریش بستان و ورق وی ضما کردن نافع
 بود و سینه و شش از کجوسلیت غلیظه پاک گرداند و سده شش و جگر و سپرز بکشد و آب و شکر بر آن و ضما و
 کردن بر بوی اسود مند بود و بر کزندی مجموع جانوران و رازی کوبیده معده و جگر را نافع بود و ملایم محوری و
 مبرودی بود از بر اطلاق طبیعت و فوکل کوبیده مولد سود بود خاصه انچه نمک کنند و مصلح وی روغن بسیار
 بود و صاحب تعویج کوبیده اصلاح وی بهلیج کابلی و سکر کنند و سوط کردن بآب پنجه آن دماغ را از رطوبت
 غلیظه پاک گرداند **قنطاریون کبر** قنطاریون غلیظه کوبیده و پیونانی طوما کوبیده و تفسیر آن قنطاریون
 کبر بود و بعضی یوقی خواست و ورق آن بوقی کرد که آن نازد یک بوقی کوب و ساق وی ساق حماقی درازی الی دو
 کز باشد تا سه کز و کل وی کلمی رنگ بود و غره وی مانند خشکانه بود و اندرون کل وی مانند پشم بود و پنجه وی ستر
 و صلب بود و ثقیل و بدرازی دو کز بود و از رطوبت بر بود و بطعم حریف بود و با اندک قبضه و بلون خون بود و در وی
 اندک حلاوتی بود و بلون عصاره وی مانند خون بود و جالینوس کوبیده پنجه وی حیض براند و بجه مرده پیرون آورد
 و از آن زنده تباه کند و پیرون آورد و نفث دم را نافع بود و مقدار شربت از وی دو مال بود و دستور بدین

سبز

الحمد

کوبید اگر شراب پیچ پیچ تب و کشته یا شند بآب بدهند و اگر نه شراب و شربت از وی دوم موافق بود و مقدار شربت از
 وی و مال از وی بود موافق جهت درد پیلو و در بود و کوشه و نفث دم الرسینه و مغض و در درم مجموع را سودمند
 بود و اگر شکل فرزند از وی بسازند وزن بخود بر گیرد حیض براند و بجه پیرون آورد و عصاره وی ایمن عمل کند
 و مصلح وی بآب لسان الحمل بود و طین قیر سی **قنطاریون صغیر** قنطاریون دقیق کوبیده و پیونانی طوما
 و بعضی آن قنطاریون دقیق بود و بعضی طومقون کوبیده و تفسیر آن قنطاریون صغیر بود و بعضی مردمان
 ملیسینون کوبیده و ساق وی باریک بود و بدرازی یک و جوب بود و کل وی سرخی بود که بفرغی مایل بود
 و ورق وی بوزن مشکطرا مشبع مانند پنجه وی کوچک بود و پنجه منفعت ندارد و طعم قنطاریون باریک
 بغایت تلخ بود و منفعت آن در قضبان و ورق و زهر بود و منفعت بسیار رواج که سبب آن بلغم بود و سودمند بود بجه
 مرده پیرون آورد و در کز از رافع بود و اعصاب و دماغ پاک گرداند تنقیه تمام و مصروع را بغایت کمال مفید بود
 و مسمل آب زرد بود و خام سهلی بقوه و حرقه صفا که بالبلغ مخاطی میخند بود بر اندود در مفاصل و عرق النساء و درد
 قویخ را چون پیا شامند یا بد آن حفته کنند نافع بود و مقدار شربت از وی دوم بود و در حفته پنجم و عصاره وی
 نافع بود جهت در دسره که از حرارت آفتاب بود و یا از خوردن شراب صرف چون بابر که بکد از دسره صغیر و در پیا
 صفا کنند و ریش سر زایل کنند بعد از آنکه سر را بنوره بالند و موی بسترند و پاک نشویند پس از این عصاره بکد از دسره
 بستر طاک کنند و چون بآب و اندکی غسل حل کنند و موی بالند شیش و در شک بکشد و اگر این عصاره بآب بالند بر روی
 سنگ سبز کفکار و بدان تیز کنند و بر پشانی لطف کنند آب رفتن از چشم باز دارد و اگر بشیرد خشن حل کنند و طلا
 کنند بر کجتم درد و درم از نافع بود و مجموع در دمای کهن که در چشم بود زایل کند مثل **جرب و سبیل و شعله** و سفیدی که
 در چشم بود و ریش که در طبقه قرصیه بود مجموع را نافع بود و اگر با روغن سوسن یا چیز می بکد از دسره نیم گرم در کوش حل کنند
 درد و ضربان زایل کند و اگر از حرارت بود و روغن گل سرخ استعمال کنند نافع بود جهت ریش که در کوش بود و اگر گرم در کوش
 تو لک کرده باشد بآب و ورق شفتا لول حل کنند و در کوش حل کنند مجموع علتها که در کوش بود زایل کند مانند طنین
 و در وی و قرصه و اگر بآب تربیزه حل کنند و در کوش حل کنند کوانی کوش زایل کند و درم که عصب سمع را بود بکد از دسره
 و مجموع ریشها که در پنی احداث کنند نافع بود و عاف زایل کند خون بکد حل کنند و قدری بلغم سوده بآن اضافه کنند

و در پنبه کنند البته رعا ف بپند و وریش که در دمان بود و ویریم که از آن روانه بود و بوی دمان کزده شده باشد چون
 بشراب که من قابض هل کنند و بدان مصفیه کند و زمانی در دمان نگاه دارد بغایت نافع بود و کسی را که بوی
 کزده شده باشد بی سینی بکباب هل کنند و بدان مصفیه کند و زمانی در دمان نگاه دارد شفا یابد و وجهه ملازه
 و لوزتین و شقاق لبهای و خناق و دندان متحرک مجموع نافع بود و چون بشراب بر سنگ سبز هل کنند و بر موضع
 کنند که مجموع جانوران زهر دار نافع بود چون بکیرم از وی در پیستیم آبی که مباد آورد خشک در وی جوشانیده باشد
 حل کنند و پاشانند و صاحب منهای کوبید افراط کون تسطوریون مسهل خون بود و مصلح وی ضمعی عربی بود
 و کثیر بود و اسحق کوبید مضر بود لیسر و مصلح وی غسل بود و کونید بدل وی بوزن آن ورق فنا و در دمانک آن
 سور بخان و بوزن آن لبی بود و کونید بدل آن بوزن پر سیاوشان و نیم وزن آن ورق فنا بود **قنیبط**
 نوعی از کرب است بسیار سی کرب رومی خوانند بهترین آن تازه رنگ بود و طبیعت آن سرد بود و با اعتدال و کونید
 کرم بود در اول و خشک بود در دوم سده بکشد و بخار را نافع بود و منع مستی بکشد بخانکه کرب طبع و نظال
 کردن بر در و منقال سودمند بود و وی غلیظه بود و خون را غلیظه کند و نفخ در حوالی پهلو احداث کند و ابلی آن بود که نیک
 بچشانند و بار و غن بسیار یا با پوست فربه و سرکه و حری و دار و طای کرم بخورند **قنه** بار ز است و بشیرازی
 پیر کونید طبیعت آن کرم است در دوم و کونید در سیوم و خشکست در دوم و کونید در سیم ملین و محتل بود
 خنایر و ثبور و عدسیه و صراع و کز از و صرع را سودمند بود و مصرف چون بوی وی نشنود با خود آید و سدر را نافع
 بود و کلف را ایل کند و اگر بردن خورده نهند نافع بود و خناق رجم چون بشراب پاشانند نافع بود و وی تریاق
 بیکان زهر دار بود و از دود وی مجموع کزندگان بکویزند و وی مقاومه با مجموع زهرها بکند نزد یک بسکینچ و چون بخور
 بر کیرند بپزند و از خواص وی آنست که مفسد لحم بود و باقی منفعت وی در باب در صفة باز در گفته شد و
 صاحب تقویم کوبید محوری را صداع آورد و مصلح وی روغن پد مشک بود و کافور یا روغن بنفشه و کافور و
 صاحب منهای کوبید مصلح وی اسحق است و کونید بدل وی در صفت جگر و معده یک و وزن نیم ریوند صینی است
 و باقی احوال آن در باب با گفته شد **قنیل** صاحب منهای کوبید بر زوری رطبی است و صاحب جامع کوبید از قول
 تمی که آن یکی ازینها است که از آسمانی افتد در بادیه عین و از قول رازی دیگری کوبید خاکیت سرخ بریان کنند زرد

کرد و فی الجمله طبیعت کرم و خشک است در درجه سیوم و تمی کوبید کرم و خشکست در درجه دوم محقق قوی بود و کونید است
 و شیخ الرئیس کوبید کرم و خشکست در سیوم و این ماسویه کوبید در وی قبضی تمام بود و وی حب القریع و کرم را بکشد
 و پیرون آورد و منشف رطوبت ریشها بود و بشر ما که بر سر روی طفلان پیدا شود که مردمان انرا را به خوانند
 و اطبا انرا اسعفه کونید چون بروغن کلج بکشد و قنیل بدان پاشند خشک گرداند و شرف رطوبات آن بکشد
 و جرب نافع بود و بمقدار شربت از وی نادر بود و کونید مضر بود با مصلح و شیخ ارمنی بود و بدل آن
 رازیانه است و کونید مصلح آن مصطکی و اینسون بود **قنف** بسیار سی خاریشت کونید و آن بری بود و جبلی بود
 و جوی نوعی از بری بود و جبلی بزرگ بود و آنرا دلدل خوانند و طبیعت آن کرم و خشک بود بغایت و محتل بود
 و بعضی کونید گوشت وی تر بود و مجذوم را بغایت نافع بود بغایت گوشت بری خشک کرده و وجهه کزندگان که
 در جابجواب میکشند و کزندگان جانوران را نافع بود و مقدار ما خود از وی پنج غم نکسود خشک کرده بود و با کچین
 جته استقا و فاج و دار الفیل و در دکرده سودمند بود و دمان خورند و ی عسر البول احداث کنند از بهر آنکه
 مضر بود بمثانه و کونید مضر بود بمثانه و کونید اصلاح آن بجل کنند و کونید کرم کرفس و کز شیخ الرئیس کوبید گوشت
 بری وی خنایر را بغایت نافع بود و مرضهای عصبانی مجموع سودمند و تسل و تبهای مزمن و کزندگان جانوران
 و غافقی کوبید ادمان اکلوی کردن مفسد معده و جگر بود و پیه وی منع انصباب مواد از احتساب کند و خاثر
 پوست وی دار الثعلب نافع بود چون باز رفت تر بماند و دیسقوریدوس کوبید نوع کبری معده را نیکو بود و طعم
 وی خوش بود و ملین شکم و مدر بول بود و پوست سوخته وی با دویه که موافق جرب بود بسیار مزه جرب
 رازیانه کونید و اگر بسوزانند و با دویه خلط کنند که موافق ریش سر بود و سر را بدان بشنود جذب ماده بکشد
 و ریش پاک گرداند و گوشت زیادت بخورد و جگر چون خشک کنند بقره در آفتاب کرم موافق استقای لحم بود و
 هر زحمتی که گوشت وی بدان مناسب بود و زهره وی چون با موم بنشیند و بخورند کج کرده آنرا کرم پیرون آورد و چون زهره
 وی به چشم کشند سفید چشم را ایل کند و بقره کوبید گوشت کج چون بکشد متصل نهند مجذوم را نافع بود و شیخ امتلاسی در رد
 کرده و مفصل را سود دهد **قنف** سه نوعست بری و بستانی و هندی بری قضبان وی مانند خطی
 بود لیکن بغایت سیاه بود و ورق وی مانند ورق بستانی بود اما خشن بود و زهری سیاه بود و زهری مانند غالی

نزدیک جبهه سمت و پنج وی چون پزند و بر درمهای کرم ضما کنند و حمزه و اعضایی که گیوسات در وی متجز شده باشد
و رم ساکن کند و گیوسات بکند از اند و عصاره وی در دوش را نافع بود و از آن بستانی تخم شده از آنجا خوانند و چون بستار
بخورند قطع منی بکند و چون تخم وی ترکیب و آبن بگیرند و در دوش چکانند در دوش ساکن کرد اند و جالینوس گوید
تخم وی باد را بشکند و محلول نفع بود و جفقی محکم و اگر بسیار خورند منی را خشک کرد اند و تخم را بنیس گوید خلط وی بود
و قلیل غذا بود و دوش منقش گوید طبیعت وی کرم بود و دوم خشک بود در اول منشف رطوبت معده بود و قیل و دیدان و
چون بآب آن سوط کنند و مانع را پاک کرد اند و اسحق بن عیسی الحفص بود و معده را بد بود و صداع آورد و شکم بپزد
و بول براند و مصلح وی شراب لیمو بود و اسحق بن سلیمان گوید تخم وی چون بریان کنند مضرة وی کمتر بود و دفع مضرت
وی بسکچین قندی کنند که بعد از وی پاشا مند و آقا و ورق و آن چون بکوبند و آب آن سر بنشیند بن مویا را پاک کند از
خشکی و سفیدی و رازی گوید مصدع و منظم چشم بود و دفع مضرة وی بآب سرد و برف یارب فواکه ترش کنند و نوع
سیوم که آنرا قنب هندی خوانند و بشیرازی بنک خوانند و سبز خوانند و بهار سی چشیش گویند و بعضی وی را جود
اعظم خوانند و بعضی دانگره و بعضی سرفک گویند و بعضی ویرا سرار منهم المولوف گویند و وی نوعی بود که چغنی بود و اگر
زیادت استعمال کنند کشنده بود و نوعی مغه بود و طرب آورد و نشاط و اشتهای کاذب و نوعی بود که خون آورد
و خیالهای فاسد بدو آنچه نیکو بود مقدار خورده وی یکم بود تا دوم کجب مزاج استعمال کنند و آن بود که اگر
زیادت ازین مقدار بود کشنده بود و اگر کسی بسیار خورده باشد دفع مضرت وی بقی کنند یا باروغ کاه و آب
کرم یا هیچ در معده نماند و شراب حماض بغایت کمال نافع بود **قندس** کندش گویند و گفته شود و قدس
نیز اسم حیوانیست معروف **قند** عصیری شکر چون بچند کرد اند قند خوانند و بعد از آن چون دیگر بریزند آب لیمو بخورند
و بوی سکر خوانند **قنقره** صمغیت ناخوش طعم که از بله دعوب خیزد و گویند سندر و سست و گویند
سنگیت که از بلاد مغرب خیزد آنچه محقق صمغیت شفاف مانند سندر و سست و انزال العل معتبری گویند
و وی ترش را ببرد و در دندان زایل کند و چشم را روشن کند و باار العل ربور اینکو بود و چون قدر از وی
با سکنجین و آب پاشا مند بنز الا که کند و چون سه روز پاشا مند سپرز را ضعیف کند و باار العل ضعیف برآ
و گویند نوعی از سندر و سست نارسیده است **قنطار** ساور است و گفته شد **قنط** دم الاخین است

قنقره

دلیلی

و گفته شد **قنار** پیونانی آنرا بر دیر لوس خوانند و آن نوعی از عصاره است که بشیرازی آنرا جگو گویند و ده
دستورید وی گوید قنبین چون بریان کنند و بخورند در قنوج رافع بود و جالینوس گوید چون با سفید یا بپزند
و مرق آن پاشا مند قنوج رافع بود و رازی گوید مرق وی شکم براند و گوشت وی شکم بپزد
و صاحب منهای گوید نیکوترین آن فربه بود بریان کرده و طبیعت وی کرم و خشک بود و شکم بپزد و مرق وی
قنوج رافع بود و غذای وی نیکو بود و مانند عصاره برین بود با کج تحف بود و مضرب بود بر طوبات و اولی آن بود
باروغی بادام استعمال کنند **قو قالس** دو قوا غریب و قو بری خوانند و وایا انو یا گویند و آن نوعی از
دوش است باد را بشکند و علت سفل رافع بود و مفضی را ساکن کند و شکم براند و عصاره وی در بن و بدان بکشد
مالیدن نافع بود و چون بخورند عرق از بدن بیرون کند و بول براند و بشیرازی آنرا ترخوانند آنچه بری بود و آنچه جلی
بود بشیرازی بدان خوانند و از او با انو یا گویند **قوس** مرز گویند و دریم گفته شود انا الله **قوسیا** قسط است
و گفته **قونیا** پیونانی آب خاکستر گویند **قو طلیدون** آذان القیس و زلائف الملوك گویند ایل مغرب و گویند نوعی
از حق العالم است و گویند نباتیت که منفعت وی مانند حق العالم بود و ورق وی و پنج وی سنگ بریزند و بول براند
و چون ضما کنند بر درمهای کرم و حمزه و خناریر و شقاق که از سر ما بود و التهاب معده رافع بود **قوشیرا**
گویند طباق است و گویند نبوت است و گفته شود انا الله **قوس** صاحب منهای گوید حیوانی است بحری در
قوة نزدیک بچند پند ستر گوشت وی صرع و اخشاق رجم رافع بود و همین اسم را قضم قریش گویند که آن نبوت
و گفته شود انا الله **قو طوما** اد ریون بریت و گفته شد **قور** قطن است و گفته شد **قوانص** بهترین سنگدان
آن بود که از او تازه فربه گیرند و وی غلیظ بود و غذا بسیار دمل و پوست آن درون وی چون خشک کنند و سحت
کرده باشد پاشا مند در معده رافع بود خاصه پوست سنگدان خردس و وی غذای صاحب کد بود و چون قضم
شود چون نیک از وی متولد شود و آنچه از آن مرغ خاکلی بود زود هضم شود و مولد قنوج بود و اولی آن بود که نیک
بچخته کنند و نمک و حرری ضافه کنند و بخورند **قوت** درخت و است و گفته شود **قوسا** مود بلبان است
و گفته شد **قیو لب** طینی قیو لب است و گفته شد و طفل طلیل خوانند **قیقهن** لیغین نیز گویند و آن قنقره
است و گفته شد **قیقیت** نوعی از قنطار است **قیصوم** نوعی از برنج است جلی بهترین آن تازه بود

و طبیعت آن گرم است در اول کونید در سیوم یادم و خشک است در دوم و کونید در سیوم و کونید تر است در اول
و کونید گرم است در دوم و خشک در اول و وی مهمل و صغرا و کرمها بود و جالبینوس کومید کل وی نیکو از نخستین
بود و وقت در وی تفتیح بود و چون بسوزاند در الشلب را نافع بود بار و غنی تر تیزه و جبهه موی ریش کسی که
دیر بر آید چون مالند و در بر آید و وی حقیض بر اند و سنگ کرده و عرق الف خرمن را نافع بود و روغن وی انجم
رحم و عسر العول را نافع بود و چون در خانه کسترند کزندگان بکیر نرند و چون با شربا باشد زهر مار را نافع بود و کزندی
عقب و ریتلا و مقدار شربتی از وی یک ماه بود دوم و موافق جراحتها تر نبود بلکه آنرا بگرد و وی بچه بیرون
آورد و اسحق کومید مضر است نشن و مصلح و شیخ ارمنی بود و صاحب تقویم کومید مصلح وی ضعیف و کثیر از شش
بود و بدل وی در در سر که از سردی بود کونید با بونج است **قسطاقون** تر مس است و گفته شد **قسط**
اس است و گفته شد **قشور** حجر القشور خوانند و حجر الشعرة فینک نیز کونید آن نوعی از کف دریا است
و مولف کومید آن مانند سنگ است سفید و خفیف بسیار در آن بود و در میان کف دریا و حرجان سفید بسیار بود
و در حمام دست بدان مالند و صلیبی نداشتند باشند و اولی آن بود که سوخته استعمال کنند و طبیعت آن گرم و خشک
بود و لطیف دندان را جلاد مده و براق و سفید گرداند و چون بدان سنون کنند و در ستودن موی استعمال کنند
موی بستر و ریشهای عمیق بگرداند و گوشت بر ویاند و گوشت زیاده بخورد و اگر در خم شربا بماند از ندر کزندگان
بود از جگر باز آید در زبان و صفت سوختن وی جناس است که در شیب آتش کنند تا گرم شود بیرون آورند
و در شربا ریختن آنرا از ندیس دیگر در شیب آتش کنند و دیگر در آب اندازند پس سیوم بار در شیب آتش کنند
چون گرم شود بیرون آورند و در آنکه تا سرد شود پس بردارند و بوقت حاجت استعمال کنند بن دندان محکم
گرداند و تاریکی چشم را بکند **قیرس** پیونانی شمع را کونید و گفته شد **قیر** قار است بسیار سی قیل کونید
قیل زفت تر است و گفته شد **قیوس** قسوس کونید و گفته شد و اینجی نیز گفته شود و آن سه نوع است
سیاه و سفید و سرخ و مجموع حریف و قابض بود و کینجی از آن نبات لادن است و آن گرم بود باقی آن
آن سرد بود و هیچ آن چون با شربا بپاشند که تندی ریتلا را سود دهد و وضع و شیش را بکشد و جربا شربا
و موی بپایند منع تساقط موی بکند و بخور کردن منع آلتی کند و بخود برگزیدن بچه بیرون آورد و تروی بر

بر زخمها کردن نافع بود و بخود برگزیدن حبض بر اند **قیوندی** شیخ قاوندی خوانند و شیخ قیدونی کونید و گفته شد
قیوط ورق کندنا شامی است و گفته شد انشا الله تعالی **قیوط** موم روغن بود و موم هم از موم
و روغن کل و صندلین و ورق کلر و اکلیل الحک و زعفران و کافور سازند از اقیر و طی خوانند
باب الکاف کادی کدر خوانند
و آن نباتیست که در بلاد عرب و نواحی عمان و یمن می باشد و کوبند و طبع آنجا است و این سخن کومید بیشتر در زمین هند بود
و درخت وی مانند درخت خمال بود لیکن درخت وی در آن نبود مانند نخل و طبع وی مانند طبع خمال بود پیش
اند آنکه از پوست بشکافند و بیرون آید میگیرند و از اندرون پوست بیرون آورند و در روغن می اندازند و با قلاب
می پرورند تا روغن قوی اخذ میکنند و مولف کومید در کرم مسیو شیراز بسیار بود و بسیار سی کل کیدی خوانند و
بونی غلیظ خوش دارد تا بکدی که بوی وی بکیرد تا بریزد کردد بوی از وی زایل نشود و رازی کومید خدام را قطع
کند و وی معتدل بود شربا وی حصه و جدری را نافع بود تا بکدی که آبله بیرون آمده باشد نه عدد چون شربا
کادی پاشا منده عدد زسد و بدل آن بوزن آن صندل سرخ و بوزن آن بقم بود **کا و جشم** بکارت
و گفته شد **کانور** چند نوع بود شیخ الرئیس کومید قیصوری و ریاحی سفید بود مانند بوف و طبیعت آن
سرد و خشک بود در سیوم منع و در حمای گرم بکند و محوری حراج و اصحاب صداع صغری بوسیدن وی
شما یا با صندل شسته بکلاب یا با کل طافارسی نافع بود و مقوی حواس و اعصاب ایشان بود و چون ادمان بوسید
وی کنند قطع شته جماع بکند و چون پاشا منده فعل وی اقوی بود درین باب و اگر مقدار دو جو آب کا هو
هر روز سه قطره سازند قطع حرارت دماغ بکند و خواب آورد و صداع زایل کند و خون بینی باز دارد و ببندد
و با آب ذر و ج و عصیر بلخ یا آب کشنیر تر یا عصیر رسته همین عمل کند و رازی کومید سرد و لطیف بود
صداع گرم را و در حمای حاره که از سرد و جمیع بدن بود سود دهد و اگر پاشا منده سردی کرده و مثانه و
انشین احداث کند و منی بفسرد و مضمای سرد در نواحی کرده و مثانه و انشین بپد کند و وی شکم
صغری را ببندد و دانگی از وی و در حمای گرم را نافع بود و قلاع زایل کند و باد و یهای جبهه در جهم کازر سی
بود نافع بود و یکدرم از وی خلاص دهد از سم عقرب حراره با آب شبت ترش و ربع مای بیشتر نافع بود

جهت کسی که فرون سبیل خورده باشد با آب انار و شیر تخم فوفه بایر ف و بسیار وی پیری زود آورد و قطع
باه بکند و سنگ کرده و نمنا نه تولد کند و مصلح وی بخون کل بود و بوسیدن وی در شمس هر آورد و مصلح
وی بنفشه و بنفشه بود و کونید زعفران و ماسر جوید کونید شخصی شش مل کافور سه نوبت بخورد و معده وی فاسد شد
و قطعاً طعام هضم نمیشد و شته و وی منقطع شد و هیچ زحمت دیگر بر وی عارض نشد این مولف گوید از زخمی تاجه
باقیت که نشد و کونید خون در روغن کل حل کنند و در بینی حکا کنند سواطع کرم که نه از فاده بود که در دهان و چشم
متولد شده باشد و علامه وی آن بود که در طلاع آفتاب تا نیم روز زیادت می شود و وجودی نیم روز گذشت
تا آخر روز ساکن میشود و چون شب رسید هر تفع شده و سبب وی آن بود که بسیار در آفتاب در زمان کرم در
کرده باشد و چون بهوای سرد رسیده باشد سر را برهنه کرده باشد و مشام وی بسته شده باشد و چون بار و غن
کل و سر که پیامیزند و بر پیشی سر طلا کنند صداع کرم را نافع بود و تعدیل وی عسک و غیره کنند و مقوی و مفرج
بود و کرم یا مشارک وی بود در این معنی لیکن کافور اقوی بود در خاصیت و بدل وی دو وزن وی طباشیر بود
و بوزن آن صندل سفید **کاو زبان** کیا هیست که آنرا بوی لسان الثور کونید نافع بود جهت قرع و بلغم
زایل کند و مفرج بود و غم ببرد و باقی صفت و متعفت وی در لام گفته شود ان شاء الله **کاسر حجر** بزرگ القلب
و گفته شد در قاف **کاو** کراث الکرم بود و گفته شود **کاشم** انجدان روم است و بپونانی
لیقسطیقون کونید و آن سالیوس است و نیکوترین آن زرد تر بزرگ ورق بود مانند ورق انجدان
و در قوه مانند کون بود و طبیعت وی این ماسویه گوید کرم و خشک بود در سیوم و صاحب منبای گوید کرم
بود در وسط درجه سیوم باد مار انگیزد و مفتح و منفع بود و طعام را هضم کند و مقوی معده بود و یکم از وی با شراب
مسمل دیدان بود و حب القرق و بول و حیض براند و کزنند کی جانوران را نافع بود و سده جگر بکشاید و در طوبست
معده کم کند و قراقرز ایل کند و دوم از وی بآب کرم مستقی را سودمند بود و کونید مضر بود بمثانه و مصلح وی تخم
رازیانه بود و جالینوس گوید بدل آن درادر تخم انجبه بود یا تخم کز و تیادوق گوید بدل کاشم بستانی بوزنان
و ربع وزن آن زیره سفیده بود و اسحق گوید بدل آن بوزن آن زیره بود **کاسر** بسیار سی و دس
در پرده کونید و یکم از وی کونید و بپونانی نفقایس و قوه وی نزدیک قوه غلبه بود

خاصه قوق ورق وی نیکوترین آن کونید کوی بود و صاحب منبای گوید نیکوترین ورق وی بستانی بود و طبیعت
آن سرد و خشک بود تا دوم و کونید در دوم و کونید در سیوم ر بود و طعت و سبب البول را نافع بود و شریف
اگر از حب وی هر روز یک مال فرود بر اندازد و بقیان خلاصی باشد با در اربول و اگر زن بعد از طهر هر روز هفت
حب فرود برد منغ البستی بکند و وی جگر کرده و نمنا نه را نیکو بود و او را بول بکند و قوه که در مجاری بول بود
سودد و مرفو لوس گوید کرمها و حب القرق پیرون آورد و چون جزوی از خشک وی با جزو تخم شیخ ارمنی سخی کنند
و پیاشانند و مقدار شربتی از وی دوم بود و محمد رسر بود و مصلح آن بخون کل بود و جالینوس گوید بدل
وی غلبه الشعل بود و کونید بدل وی غلبه الشعل بود **کار با** کهر با هست و گفته شود ان شاء الله
کاو زهر جاوزهر کونید و آن حجر البقر است و گفته شد **کبر** بپونانی قمارس خوانند و بشیرازی کورک
وی غره بود مانند حقی و غره دیگر دارد مانند قنار و آنرا قنار الکبر خوانند و وی حریف بود بغایت کرم چون
در خم شراب اندازند شراب را از غلیان باز دارد مانند خردل و نیکوترین آن بستانی بود و سومند ترین
پوست بیخ آن بود و طبیعت آن کرم و خشک بود در دوم و کونید در سیوم و وی محلل بود اصل وی منقطع
و ملطف بود و در پوست بیخ وی حرافت و قبض بود و خنازیر و صلابات بکند از اند و ریشهای پلید چرکین
و عرق النساء و در در کین و هتک عضله را نافع بود و پوست بیخ وی جهت درد دندان بغایت منید بود
و نیکوترین چیزی ما بود جهت سپرز خوردن و ضما د کرد خاصه با آرد جو و بسیار از وی ماده سوداوی است و سپرز
مستفیع کرد اند و سهل خلط خام بود و حیض براند و کرمها بکشد و باه را زیاده کند و وی تریاق سما بود
و انچه بر که نهند سده سپرز بکشاید و صلابه آن بکند از اند و بلغم از معده پاک کند و دیسقورید و کوی تره وی
و غره وی چون مایک بود و بخورند شکم نرم کند و معده را بدود و تشنگی آورد و چون از غره وی سی روز هر روز
دهم با شراب پیاشانند و در کیم سپرز بکند از اند و بول براند و مسهل دم بود و چون پیاشانند عرق النساء را نافع بود
و حیض براند و چون بکند قلع بلغم بکند و دانه وی بر که بپزند و بطبخ آن مضغه کنند در دندان ساکن گرداند
و چون پوست بیخ بغایت خرد بکوبند و سخی کنند و با سرکه کهن پیامیزند و بر بقی سفید لطف بکشاید زایل کند و در
وی و بیخ وی چون بکوبند و بر خنازیر و در معده استعمال کنند بکند از اند و چون بکوبند و قوی که تر بود و آب آن

بکیرند و در گوش که گرم بود حل کنند کرم بکشد و بصری کوید و ورق وی و غروی در قوه مساوی باشند لیکن ثرا قوی
بود از ورق و پنجه وی قوی بود از بهر دو و پیوسته در اصل وی بیشتر بود که حرارت و طبیعت کبر کرم خشک بود و سیوم
معه را بد بود و چون بهر که پیروزند خضروی بکشد و مضرت معده نرساند و فارسی کوید کبر تر یاق است بوی ه
خوش کند و باد شکند و باد را زاید کند و خوزی کوید کبر یا صوری که آفاق بود شفا دهد و پنجه وی چون دود کند
در شیب بوا سیر نیکو بود و طبری کوید پنجه وی چون ریشهای تر چون بروی نهند از پیردن و چون به پزند و آب آن بر سری که
ریش باشد بریزند و سر را بدان بشویند زایل کند و چون با فلفل و سداب بخورند نافع بود سده که در جگر بود از
سردی و استیجی کوید حب وی غذای بد بود متعفن شود و غره بسودا متخیل کرد و دوشه وی نیکو تر بود از وی و این سخن
کوید نقاع و قضبان وی نافع بود جهت سیر زاولی آن بود که چند روز در خاک آب خوب بپاشند و بعد از آن آب شیرین
بشوند و نوبت یا سه نوبت بعد از آن بهر که نهند و چهل روز بخورند سیر زکد از آن آید که زیت شسته بر آن
ریزند و بخورند و گویند مضرب و بنانه و مصطوی اسطوخودوس بود و گویند مضرب و بکبرده و مصطی آن خولجی و غسل
بود و شاپور کوید بدل تره وی حب وی و ورق وی بود **کیک کف السبع** خوانند و بیونانی بهر خنیون گویند
و آن نوعی از کرفس بری است بعضی سالس از نیون گویند و وی انواع بسیار است نوع اول و ورق آن مانند ورق ده
کشیز بود اما از وی پهن تر بود و لوزی سفیدی زرد و در وی رطوبتی لزج بود و کل وی زرد بود و ساق وی
سبتر بود و در از وی یکی که بود و در از تر بود و تخم کوچک و سفید و بغایت تلخ و کره دشته بود مانند خربق
و این نوع نزدیک آبهای روان روید و نوع دوم تیره رنگ بود و بغایت حریف بود و نوع سیوم کوچک بود
و کل وی ذهبی رنگ بود و آنرا شیرازی کس و ران خوانند و با صدفمانی موسک و نوع چهارم هم بنوع سیوم ماند
لیکن کل وی مانند شیر سفید بود و طبیعت هر چهار نوع کرم و خشک بود در چهارم و گویند در سیوم و بغایت
حده و لذع بود و از پیردن بهر عضو که نهند ریش کند و جالینوس کوید نشاید که طبیعت آنرا استعمال کند که
بخا صیت محرق حرارت قلب است و از سموم قتل است و بر برص بدن و برص ناخن و جرب و داء الثعلب
و حیه و لایل طرا کردن مایه که نافع بود و چون بپزند مایه که آب آن بر سعه نظول کنند نافع بود و چون سخی
کرده بردند آنرا نهند بریزند و پنجه وی از معطسات قوی بود و وی مفرح احش بود و اصل آن بشیر و نشا

دفع ۲

من عثران ۲

کند و جرب

کنند و صاحب منباج کوید و ادوی انکس که آن خورده باشد مانند ادوی کسی که بلاد خورده باشد کنند **کباب**
حب العروس خوانند و در قوه مانند فو بود لیکن از وی لطیفتر بود و نیکوترین آن خورشیدی بود که زبانه را
بکزد و طبیعت آن کرم و خشک بود تا دوم و اسخی کوید کرم و خشک است و سیوم مسج بن الحکم کوید در وی قوه
مستقاده بود از حرارت و برودت و حرارت بروی غالب بود و وی مفتح و ملطف بود در دملق را نیکو بود و کرم
ببید و سده جگر کرده بکشاید و مجاری بول پاک کند از ریک و حلق را صافی کند و ریش غفقی که در لثه بود و قلع
در دمان بود سود و مهر و چون بخانید و آب آن بر قضیب فالتد زن را لذتی عظیم حاصل شود و وی قوه معده و اعضا
باطنی بد مهر و چون بیاشامند و چون درد دمان نگاه دارند لثه را نیکو گردانند و بوی دمان خوش کند و از صافی کند
و نفس معطر گردانند و سنگ کرده و متانه بریزند و با بول پیرون آورد و شریای پیضا را نافع بود و چون دود اندک از وی
با سکنجبین پاشانند و گویند مضرب و بنانه و مصطوی و مصطکی بود و گویند مصدع بود و مصطوی و صندل و کلاب
بود و گویند بدل آن هیل بود و گویند هیل و در صینی **کبریت** بسیار است که در خوانند و آن معدنی بود صاحب
منباج کوید زرد بود و سفید بود و صاحب جامع کوید از قول ماسر جوبه که آن سه نوع است سرخ و سفید و زرد و از قول
اسخی ابن عثران کوید چهار نوع است سرخ و زرد و سفید و سیاه و این سخن کوید کبریت خسته است روانه چون مجذوم گردد
کبریت شود و زرد و سفید و تیره بود و کبریت احمر از جواهر بود و معدن وی در ان وادلیت که موان اند که سلیمان
برایشان بگذشت و آن مور مانند چهار پایان اند به بزرگی و اسطرطالیس کوید سرخ در معدن خود شب فروخته
شود مانند آتش چنانکه روشن می آن چند فرسنگ بهر پیرامون آن و چون از معدن پیرون آورند آنرا خاصیت
ند مهر و در آسمیست که سفید راسه گردانند طبعی نیکو و طبیعت کبریت و مشقی کوید کرم و خشک است تا جهم
و چنین کوید در سیوم و وی ملطف و جاذب بود برص را زایل کند و چون سخی کنند و بر موضع کنند که جانوران
زهر دار باشند یا آب دمان برشته و بر آن نهند یا بکیز برشته و یا بر کن کفی یا بعل یا بعلک السقم بغایت
نافع بود و مایه که بر بقی فالیدن سود و مهر و دفع مضرت تنین جوی و گردن که عقرب بکشد چون مایه که بدان بپزند
و مهر بر ریش شده و قو با با صمغ البطم نافع بود و خوردن نیز همین عمل کند و با نظرون بر نفوس ضما کردن سودمند
بود و آب وی حیض براند و بخور کردن زکام و نزله را نافع بود و چون سخی کرده بر بدن باشند قطع عرق بکنند

و کل مطلق مردان سره اصفهانی بود که آنرا اند خوانند و گفته شد و کل سیان و کل جلا خوانند **کل فارس**
 انزروت است و گفته شد **کل خولان** حضض یا نیست و صفت حضض گفته شد **کل سودا** تشنج است
 و بشبه نیز خوانند و گفته شد صفت آن **کدی** کادی است و گفته شد **کرفس** بستانی بود و اجامی
 و جبلی و صحرایی و بری و قریش و مشرق و نوعی اراق در آب روید و آنرا کرفس اما خوانند و جرجیر اما گویند و قوه العین
 و سیر نیز خوانند و گفته شد و کرفس جبلی را فطر اسالینون گویند و گفته و بری بخور پیون خوانند و طبیعت کرفس گرم بود
 در اول و خشک بود در دوم و این ماسویه گوید گرم بود در اول و درجه دوم و خشک بود در وسط دروم و در کف کوبیده است
 تر بود و اصل وی خشک بود و گویند گرم و خشک بود در سیوم و گویند در دوم و جالینوس گوید کرفس بستانی بجمعه معده
 سودمند تر از انواع کرفس بود از بهر آنکه لذیذ تر است و مسفت آنست که بول براند و حیض و محلل ریاح بود خاصه نخ
 وی و مفتحه سده جگر و سپین بود و معده و جگر سرد را نافع بود و بوی دهان خوش کند و عرق النساء و بود ضیق
 النفس را سود دهد و چون بانان سوییضه ضاد کنند بر ورم بستانی که از حرارت یا ورم چشم گرم سودمند بود و چون باج
 بریزند و طبع آن پاشانند سودمند بود جهت ادویه کشنده و محرکه بود و شکم ببندد و در نخ وی در از زیادت بود و کونگی
 جانوران و خوردن مردان سنگ را نافع بود و قسطی در کتاب فلاحه گویند شته مردان و زنان برانگیزد و ازین سبب است
 که زنانی که شیر دهند منع ایشان از کرفس خوردن کنند از بهر آنکه باه برانگیزد و شیر باز آید و این سخن از قول جالینوس گوید
 زن حامله چون کرفس بسیار خورد بچه چون بر آید ریشهای عفنی و بشو با بر اعضا دشته باشد و نشاید که زن چون شیر دهد کرفس
 خورد که بچه وی احمق و ضعیف العقل بود و فعل ورق وی قوی بود از ورق و تخم و نشاید که پیش از طعام خوردند و اگر
 بعد از طعام خوردند موافق بود اندک و عیسای ماسه گوید جگر کرده و مثانه را پاک کند و سده آن بکشد و محلل ریاح
 و نفخ معده بود و مصرع را بغایت مضرب و شریف گوید خاصیتی در وی است که چون بگویند و با عسل پیامیزند و بخورند
 در کین را عظیم سودمند بود و چون تخم وی با میخندان نبات بگویند و بروغن کاه و جرب کنند و سه روز پاشانند جماعت
 قوه و بغایت افا بید که غذای وی نوشت خروس و خصیه آن بود و اگر عصیر وی بار و غن کل در سر که در جام بر اعضا
 مالند هفت روز پانی حکم و جرب را نافع بود و اگر با کاهو بخورند تعین پیدا کند و معدل سردی کاهو بود و در کف کوبید
 خوردن کرفس رجم را از رطوبت و ریف بر گرداند و طبری گوید ورق وی تر چون بخورند معده و جگر سرد را سودمند بود

و سنگ بریزند خاصه جبلی و منیج پیون آورد و آب ورق وی چون پاشانند شما یا آب ورق را زیاده نریز
 بلغمی را نافع بود و گویند تخم وی قوی بود از ورق و رازی گوید اولی آن بود که کسی که از کونگی عقرب ترسند نشاید که
 کرفس بخورد از بهر آنکه مفتحه مجاری بود و زرد سم بدل رسد و کرفس بری دار النعلب را نافع بود و شقوق اظهار
 و شقاق که از سر ما بود و کرفس رومی معده را نیکو بود و کرفس مصرع را بغایت مضرب بود و گویند مصرع چون اصل وی
 از گردن پیامیزد الین باشد از مضرت وی و زنان آتین را مضرب بود و صداع آورد و مصلح وی کاهو بود و بدن و کاهو
 را زیاده و مصلح وی معجون کل و مصطلی بود **کراش** پیارسی کند ناگویند و آن شامی و بنطی و بری و جبلی
 بود و جبلی را فراسیون خوانند و گفته شد و بری را کراش الکرم خوانند و وی قوه متوسطه میان نوم و کراش
 بود و طبیعت وی گرم و خشک از انواع کراش بود گرم بود در چهارم و خشک بود در سیوم و کراش بنطی که از کراش
 الحامیه خوانند حرافت در وی بیشتر بود که در شامی و در وی اندک قبضی بود که و کراش شامی را قفله خوانند
 و گرمی و خشکی وی کمتر از بنطی بود و تشنگی کمتر آورد از پیاز و گرمی وی کمتر از پیاز بود و جرم وی غلیظ تر بود و در پیغم شود
 و نیکوترین آن بنطی بود و طبیعت گرم و خشک بود در سیوم و گویند گرم بود در سیوم و خشک بود در دوم و کراش
 شامی اصل وی خوردن نه فرغ وی و طبیعت وی گرم و خشک بود در دوم چون باسحاق بر نایل ضاد کنند نافع بود با
 نلک حبه ریشهای پلید بد و خاصیت اصل وی آنست که قویج را نافع بود و بول براند و منفع بود و کمیوس بد و تشنگی
 آورد و حیض براند و مطر بود بستانه ریشی شده و کرده و ورق وی سودمند بود جهت رطوبت رجم چون بریزند آب
 در یا بوسه که وزن در آن نشیند انفعام رجم و صلابت از انبغایت نافع بود و چون بجو آب بریزند و فصول ارسینه و شش
 پیون آورد و کراش بنطی چون آب وی با سرکه و دقاق کنند کندر پیامیزند قطع دم بکند خاصه رعا ف و وی موک شته
 جماع بود و چون با عسل پیامیزند و لعق کنند نیکوترین بود جهت هر در وی که عارض شود و در سینه و قرحه شش و چون بخورند
 قصبه شش را پاک گرداند و اگر دمان خوردن وی کنند تا یکی ختم آورد و معده را بد بود و مصلح بود و مولد کجای بد بود
 و مصلح وی آن بود که بخورند در آب و بعد از آن در آب سرد خورسانند بعد از آن بسرکه و روغن و مرغی بریزند و بخورند
 بوسیر را بغایت سودمند بود و طبع وی چون پاشانند سبیل و چون بگویند و ضاد کنند بر کونگی افغی و کونگی
 جانوران نافع بود و آب وی چون با سرکه و کندر و شیر یا روغن کل پیامیزند و در کونگی حل نمایند و در وی ان ساکن

کرداند و اگر بواسطه سبب آن رطوبت بود ضما کنند بگایت نافع بود و سده حکم کنشاید که از بلغم بود و اشتمای طعام باز دید کند و بایه راقوه دید و گرم خراج موافق نبود بلکه در دجتم آورد و امتداد در سر پیدا کند و مفسد لثه و استنان بود و اصل وی باروغنی خشکانه با کچید به پزند قویج بلغمی را نافع بود و خوردن و آب آن حقه کردن و همچنین و عصاره کرات خشک سهل دم بود و کرات بری مغز بدن بود و در اول پشته کند و معده را بد بود و کرات بنطی قوه پشت به مد و بایه را زیاده کند تا جدی که عینین را بحال صحت باز آورد **کرنب** پارس کُرنب گویند و بشیرازی کلم خوانند و آن بستانی بود و رومی بود و بحر می بود و بری و کرنب الما و نیکوترین آن کرنب بنطی بود که آن بکرنب بستانی معروفست و طبیعت آن گرم بود در اول و خشک بود در دوم و گویند در اول سرد است و صاحب فلاحه گوید کرنب دو نوعست بنطی و حوری و بنطی مشهور است و حوری و ورق وی غلیظ بود و خوشنونی داشته باشد و کرنب بنطی منبج و ملین بود و خاکستر قضبان وی در غایت تخفیف بود و منبج صلابات بود و چون با سفیده تخم مرغ بر سوختگی آتش کتند سودمند بود و کرنب سرفه کهن را نافع بود و چون طنجی وی بر مغال و نفرتس ریزند سودمند بود و عصیر وی چون با شیر یا شامه چند روز در دسپرز را زایل کند و چون با نانج و سرکه پالینند و طلا کنند و حوب بر بری را نافع بود و بر سر زحمات کردن سودمند بود و حرق وی کسپرز در در پشت کردن و در درانور نافع بود و شکم براند خاصه چون دو نوبت بچوشانند و عصاره وی با شراب گزندگی جانور از او سک دیوانه را سودمند بود و چون بعصاره وی معوط کنند سر را پاک کند و خوردن وی در شراب دیر مستی آورد و وی مولد حره سودا بود و در عکرا اگر با گوشت فر به به پزند یا روغنی با داج باروغنی کچید بسیار غایله آن کمتر بود و وی مضروب معده و تار یکی چشم آورد با وجود آنکه در داروهای چشم استعمال کنند و وی مضروب چشم کسی که خراج چشم وی خشک بود و کسی که خراج چشم وی تر بود هیچ مضرب نبود بلکه سودمند و کرنب سوداوی قرمز و صاحب دالی و دار الفیل و سرطان و بواسیر نشاید که خورد و اگر خورد بعد از آن شراب بر سر وی خورد و سرد مزاج را با خردل و سیر خورد و حرق آن از پی آن با شامه و اگر ورق وی بکوبند و ضماد کنند بترتا با سوبق مجموع و در همان نافع بود از بلغم و حمی و شری و کرنب بری تلخ بود و بیشتر در ساحل دریا روید و طبیعت وی گرم تر از بستانی بود و چون خشک کنند و سحی کنند و مقدار دوم با شیر یا شامه از گزندگی افغی

صلاص یا بند و غمروی بمقدار فلفل سفید بود و وی جرعه کردند کی افغی نیکو بود و کربنجی بیشتر از خارج بدن
استعمل کنند در اظطیاع و تخم وی کرم را بکشند و حب القریح بیرون آورد و در طعم وی شوری بود با اندکی تلخی
کربنج احمر نیلوفر است و گفته شد که **کرات حبلی** فرا سیونست و گفته شد که **کرم پیضا** فاشتر است و گفته شد
کرم سودا فاشترستین است و گفته شد که **کرم شایکه** نشاع است و گفته شد که **کرم** پارس درخت
الغور خوانند و بشیرازی زرد و رازی کوبیده طبیعت آن سرد و خشک بود و ورق وی و خیسوط وی چون سکنج
و ضما و کشته صلع را بیل کند و ورق وی چون تنها ضما و کشته یا با سوق الشعیر بر ورم کرم معده و التهاب آن
بغایت نافع بود و عصا در ورق وی قرطه امعا را سود و هر کسی که خون قی کند و زنان آبستن را نا
فع بود و خیسوط وی چون در آب خویسانند و میانه عمل کند و در زمان بهار چون شاخهای وی
به بزند آبی از آن بجکه نقطه نقطه و چون بر قضبان میخند شود مانند صمغی بود و چون با فربا سانچا منند
سنگ بزراند و چون بر قوبا و جرب متقح و غیر متقح مانند نافع بود و چون احتیاج مالیدن وی بود باید که
پیش از آنکه آن عضو را بنظر و نشویند و اگر بازیت بالند و امان کنند موی بر و باند خاصه در معده که از
قضبان تروی گیرند و قضبان تروی مقوی معده بود اما تخش خلق بود و مصلح وی کثیر و صمغ عربی
بود و خاکستر خوب وی با سرکه ضما و کشته بر مقدی که بوسیر از آن قطع کرده باشند نافع بود و گوشتی افغی با
همین عمل کند و چون بار و غنی کل و سداب و سرکه ضما و کشته بر ورم کرم که در سپرز بود سود دهد **کرم دناج**
پارسی گردانید و فاضلترین آن از مرغ فربه بود و تر و باید که بر آتش سوخته گردانند و روغن بادام بچون
آن دهند متصل و طبیعت آن کرم و تر بود و معده کرم را نافع بود و ابدان متخلخل و کسی که ریاضه بسیار
کشیده باشد و خواهد که زود قوه وی زیادت شود و مضر بود معده ضعیف و مصلح وی منجنق بود
کرم سینه پونانی از وفس کونید و بشیرازی کسنگ و آن حبلیست که طعم وی میان فاش و عدس بود و رنگ
وی بتیرگی زرد و چون منقشر کنند بر یک عدس منقشر بود و هیچ چیز کارا مانند وی فربه نکند و در ولایت
پیضا و مغیر و بسیار کارند و نیکوترین آن بود که لون آن سفید میزند و دمشقی یا مصری بود و طبیعت آن
کرم بود در اول تا دوم و کونید در سیوم و خشک در دوم سینه و شمش را از رطوبات غلیظه پاک کند و بیهقی

سکینه کونید و نیکوترین آن بود که از شکم حولی پیش پرون آورند و طبیعت آن سرد بود و عصبانی و کروش
 باید که بسکینج پزند و خولجان و فلفل یا با سداب و کرفس و بازیر طلفه و ناجار هر که ادمان خوردن وی کند
 بلم بسیار رسد آنکه در سخوار از شکم پرون آید و باید که بعد از وی جوارشات مسهل بخورند و وی دشخوار
 همضم شود و غذا اندک دهد بد و کیموس وی بلغمی بود و والی در ساقین احداث کند و اولی آن بود که بر سر که
 پزند و خولجان و فلفل **کرک** بسیار سی که کدن کونید و آن حیوانی است که پهنانی ریخا خوانند و میان هر دو چشم
 سروی داشته باشد بزرگ و قوه وی بغایت بود تا جایی که فیلی که بر سر آن سر و بردارد در شهر نوبه و کوبند
 زهره وی چون بخور کنند باد را بشکند و هر سحر که باشد زایل کند و این مولف گوید آورده اند که کرک حیوانیست
 مانند یک فیلی که جگر در شهر کابل و کنار آب سندی بود و در رنگ او مانند فیلی است و سر او بر کاه و میش ماند
 و در میان هر دو بروی وی سروی باشد بقدر یک که گردن او مانند گردن گراز بود و یکپاره و سروی او جمله
 عقد مارا بکشد و اگر صاحب قوی بدست گیرد شفا یابد و دفعه صرع و فالج و تشنج بکند و اگر با خود دارند از چشم
 بد اینی باشد و در وی عجایب بسیار است **کرز** که سبزه نیز خوانند و تقعه و بهیوانی قویون و بسیار
 کشیز و نیکوترین آن بستانی بود تا زهره و طبیعت آن که تر بود سرد بود و در آخر درجه اول تا دوم و آنچه خشک
 بود سرد بود و در دوم و خشک بود در سیوم و بقراط گوید در وی حرارت و برودت بود و نزدیک جالینوس
 میل به خنثی دارد و مرکب بود از قوه متضاده و دیسکوریدوس و روس و غیر ایشان گویند سرد است که اگر نه
 سرد بودی عصاره وی کشنده بنودی تبرید و جالینوس گوید اگر کرم بودی خنثی را تحلیل نکردی و
 بدستی که این فعل یا بخاصیت میکند یا بهر آنکه جوهری لطیف است و خواص و زود نفوذ و غوص میکند
 و جوهر سرد غوص نکند لیکن چون پاشامند محلل حرارت بود برودی و فعل سردی وی باقی ماند و اگر نه سرد
 بود حره را شاق بنودی و در وی قبض و تخییری بود و چون تروی یا خشک بخامند بوی سیر و پیاز ایل
 کند و عصاره وی با شیر زنان مسکن هر ضعیفی بانی سخت بود و چون با سوبق بر حره و غلظه ضما کنند نافع بود
 و چون با عسل و میوین یا با ورق کلسره و عسل ضما کنند بر شری و ورم حصیه که از کرمی بود و نارفا سی
 نافع بود و چون با آرد با قلاب خنثی را ضما کنند بکند از اند و چون با سرکه و اسفند یا و روغن پیامیزند حبه

در انا

در حرهای کرم نافع بود و خشک وی سودمند بود درجه دو و اگر که از بخار ناری بود یا بلغمی و مقوی معده بود و
 خوردن وی تاریکی چشم آورد و آشامیدن وی خفقان نافع بود و بخاصیت منع بخار از سر میکند و از برشت
 که در طعام مصر و عمان کنند حبه منع بخار معده و تر آن چون بکوبند و آب آن در بینی بچکانند قطع رعاف
 بکند بخا خاصه چون دو حبه کافور در یکدرم آب وی حل کنند و چون آب وی با شیر زنان در چشم بچکانند ضربان
 سخت آن ساکن کند و خشک وی چون با نبات پاشامند در درشت که از کرمی بود سود دهد و دفع
 صداع و سکر بکند و خشک وی معده یوفه یا بعصاره تروی مضغه کنند جو شش و دانه که در زبان و دمان
 بود زایل کند و کشیز خشک بخاصیت مقوی دل و مغز بود خاصه در مرضهای کرم و دوم از وی با سی
 درم آب لسان الحمل یا پاشامند قطع خون رزتن بکند و متعقی و جشا حامضی که بعد از طعام بود و خشک
 وی بریان کنند سیم بپزند و چون با میخچه پاشامند کرم دراز پرون آورد و چون هر روز یکم یا یکدرم
 نبات پاشامند شری زایل کند و بسیار خوردن ذیسن را مختلط کند و چشم را تاریک کند و منی خشک
 گرداند و باه را بشکند و مصلح وی سکهن سفجلی بود و خوزی گوید چون کشیز خشک ساییده با نبات
 شربت سازند و پاشامند قطع نفوذ بکند منی را خشک گرداند و همچنین اگر با نبات سفوف
 سازند و تروی چون با مرغ فریه به پزند مرق آن حبه سوزش مثانه سودمند بود و خشک وی و سواس
 کرم را نافع بود که سبب آن از شرب بود و جمل از آب وی کونید کشنده بود و بتبرید و اکثر مفرق
 وی بدل رسد و سرد و غشا و جنون آورد و حال وی مانند حال مستان بود و همچنین چون از تروی م
 بخورند مقدار نیم رطل اختلا عقل و غلظه آواز و سباط آورد و مانند مستان کلام وی فاش
 بود و از مجموع بدن وی بوی کشیز آید و طراوی بقی کنند بطبیعت خنثی و روغن زیت و بوره ارمنی و بعد از آن از
 تخم مرغ نیم برشت نیم خورد و فلفل و مرق مرغ فریه یا ببط نیمک بسیار و فلفل و شراب صرف اندک پاشامند
 با میخچه و جیس بن الحسن گوید کشیز تر چون آب وی بسیار خوردند زهر بود و اگر با سبزه دیگر باشد از قبول
 منع آن بکند و اگر با سموم بود سمی بود و اگر با بقول بود بقلی بود **کرز** بزرگ آنجکه است و گفته شد **کرزان** با در
 با در بخوبی است و گفته شد **کرز** مانک غرقه الطراف است و گفته شد و در خانه نیز گویند **کرز** **السی**

البشر

شجره الجوز کونید و آن پرسیا و نسانست و گفته شد که **خجین** چریت مانند ترنجبین و آن طلیست که بر ورق
 ظرافت یافته و نیکوترین آن یابنی بود سفید بزرگ دانه مانند **مصلکی** مرطوبی فزاج نافع بود و سرفه
 و خشونه سینه که از رطوبت بود سود دهد و مقدار استعمال از وی از هفت تا بیست م بود **کسیره**
 کزبره است و گفته شد **کسیره الحام** نوعی از شاتیرج است و گفته شد **کشیقون** نوعی از سوسن بریت
 و آنرا سیف الغراب کونید و در حوالی خوانند و آن دلبوت است و گفته شد **کسیر** زفت خشکست
 پیونانی و گفته شد **کسیلا** قشوری بود مانند سلیمه سودا و آن در نوعست بکنوع سبط بود و آنرا کسیله
 خوانند و بکنوع شک و باریک بود مانند شیطان و آنرا کهسه کونید و نیکوترین آن باریک بود میل بسرخ
 داشته باشد و طبیعت آن گرم بود در حد درجه اول و خشک بود و خورزی کوبیده معتدل بود در حرارت
 و رطوبت است و فایده را نیکو بود و فربهی آوردم عود وی و هم حب وی و حب وی مانند حرفت
 و مقدار استعمال از وی سه م بود و صاحب بلغم و رطوبت را نافع بود و شده کرده و رحم بکشد و حیض و بول
 براند و کرده و مثانه را جلاد دهد و گرم را بکشد و فووس کونید چون دو دانگ از وی سخی کنند و **بعل** بکشد
 و بر دانی که در کند و جنبه طلا کنند در زیریل کند و محکم گرداند و اسخی کوبیده مضرب و بجا و مصلح وی کثیر بود و بد
 وی مفات بود **کسیر** پارسه خزه کچید خوانند و کسب اخروج خزه پید اخچر و هر دو را رسوم شمرده اند
 شاید که خورند و معالجه آن بقی کنند مانند موده از آن یک شود **کشک الشحیر** پارسه شیر کونید و
 طبیعت آن سرد و تر بود و غلیظ از اجزای بود و در تب و یه و ترطیب کمتر از وی بود فزاجهای گرم و خشک را نافع
 بود و دفع تب بکند و تشنگی که از گرمی و خشکی بود نباشد **کشوت** اکثوت است و گفته شد و کشوت و کشوت
 نیز کونید **کشوت رومی** افستین است و گفته شد **کشج** نوع از کاه است و کلیکان و شجر نیز خوانند
 و آن در رمل روید و آنرا در ورا و **المنه و خراسان** باشد و در طرف پارس نیز باشد و مولف کوبیده شلاری آنرا
 گفته خوانند و آن مخدر بود و زنان جهت فربهی در حلو اکند و خورند و مست کننده بود و چون تر بود مقدار
 کرده بود که جک و چون خشک شود اگر دکان بزرگتر بود و اندرون آن محوف بود و طبیعت آن
 سرد بود و تخون انواع فطر و کاه و خالی نبود از رطوبت غریبه بایوست و جوهر وی حرارت نباشد و در **موم**

کل ۲

اندر

شود و غلیظ بود و مصلح وی حرری و زیت و دار صینی و فلفل و سعت بود **کشک** کرسنه است
 و گفته شد **کشت برکت** نباتیت برهم پیچیده مانند ریمان نافه عدد آن پنج بود و
 مولف کوبیده شلاری آنرا بک خواتند و از طرف هند آورند و طبیعت آن شخه الریس کوبیده گرم و خشک
 بود در دم و این رضوان کوبیده در اول جرب و قویا را نافع بود و مسهل بلغم غلیظ و رطوبات فاسد بود
 و این ماسویه کوبیده لطیف و محتل بود نافع بود جهت اصحاب بلغم و رطوبت و برورهای سرد ضما که در نافع
 بود و این سرافینون کوبیده خاصیت مقطع شته باه بود و مقل منی و شیر و مصلح آن حب صنوبر مر با بود
 و در قوه مانند بکشان بود و بدل آن بوزن آن کافور و سه وزن آن صبر بود و مولف کوبیده از خواص وی
 آنست که زنان شیراز اگر کجی که جک شیر خواره بسیار کوبیده و در کهوره اراغ نکیر در رشیب سر ایشان یک
 عدد بچک بهند فرار گیرد و دیگر نکیر **کشت** و کسط نیز کونید و آن قسط است و گفته شد **کشت**
 اسطوخودوس است و گفته شد **کشتی** قشش است و گفته شد و منافع وی نیز یکست بنافع مویز منقی
کصیشون باد بجانست بری خوانند و منافع نیز کونید از بهر آنکه بر حامه می جسد و ساق آن مانند یک کز
 بود و بروی رطوبتی بود که بدست جسد و غروی مانند حوز صناع بود که حکمت خارانگ و بر حامه جسد
 و در باغهای شیر از بسیار بود و تخم محلل بود و ورق آن چون خشک کنند و سخی کنند و در تخم سفید چشم
 زایل کند باذن الله تعالی **کعب الخنزیر** کعب خوک چون بسوزانند و سنون سازند سنونی قوی بود و چون
 با سکنجبین پاشا مند تشنگی نباشد و نفع که در شکم بود سود دهد **کعب البقر** کعب کاه چون بسوزانند و سنون
 سازند دندان متحرک را محکم سازد و چون با سکنجبین پاشا مند سپر بکند از دو محک شته باه بود و بر برص
 طرا کردن نافع بود و اگر با عسل بپزند مغرغ دل بود و بد زافریه کند و حکم را قوه دهد و شربتی از وی سه مای بود
 و چون در چشم کنند رو شانی پیفزاید **کف** بقلة الحمقا است و گفته شد **کف الکلب** صاحب منهای کوبیده
 بد اشتقان است و گفته شد **کف الاسد** پیونانی لاریطوطا لون کونید و آن عطنینا است و گفته شد **کف**
الذیب جنطیانا است و گفته شد **کف عایشه** کف مریم کونید و آن اصابع الصفر است و گفته شد
کف الضبع کف السبع خوانند و آن کیک است و گفته شد **کف** پیونانی قینقر خوانند و آن پوست

بهارها بود و آنچه از نخل نر بود آنرا کافور و قنور خوانند و آنچه ماده بود کفوی و کفراه خوانند و نیکوترین آن خوشبوی
عفص زرین کشیف بود که اندرون وی خوب بود و وی قابض بود و چون در ضمادات شکم کنند و معده ضعیف
و در درجهراموافق بود و چون موی بطیخ وی پاشا مندر در اعصاب را نافع بود و در درده و مثانه و احشاء قطع
سیلان فضول از شکم و رحم بکند و چون قوه وی بدید و بهار که در اندرون وی بود مانند یکدیگر بوند و چهار نیز چون
بخورند و چون بپزند همان عمل کفوی کند **کفوی** قفوی است و گفته شد **کلر** مغاث هندیست و در شکستگی
اعضا و کوفت آن عظیم مفید بود **کل کل** بلغت اهل خراسان مقل است و گفته شود انشا الله **کلس**
نوره است و گفته شود **کلیه** پیارسی کرده کونید و وی معتدل بود در گرمی و خشکی و این ماسویه کونید سرد
و خشک بود و کونید سرد و تر بود و خلط بد زیم از وی متولد شود و عسر الهضم بود و دیر از معده بگذرد و این ماسویه
کونید محمودترین کرده حیش بود و اولی آن بود که با سرکه و عری بپزند یا با نمک و فلفل و دار صینی و تخم نان با
پیمه وی بخورند **کلج** قنه است و گفته شد **کلیانی** اشق است و گفته شد **کلیج** راسن است و گفته شد
کلیکان طرخون است و گفته شد **کلیکرون** جهر است و گفته شد **کاه** انواع است یک نوع غوشنه کونید و گفته شد
و یک نوع کشیم و هم گفته شد و در باب فادر و طر صفت انواع است آن گفته شد **کاشیر** ماسویه کونید صغیر است
مانند جاب و شیر و کونید وی طلیست و کونید تحقیق صنع کرفس کوهیست که فطر اسالیون تخم است و وی در همه
احوالی اقوی بود از جاب و شیر و گرم و خشک بود در دوع و کونید گرمی وی در چهارم بود و بول براند و حیض خرد
آور و یکم بنیز از دمحکم بقوتی قوی و فی نظیر بود در اسهال آب زرد و وی حذیب و محلل بود **کشری** پیارسی
احرود کونید و آن انواع است و فاضلترین انواع آن نوعیست در خراسان که آنرا شاه احرود کونید و آن مانند
آب نبات بسته بود خوشبوی و خوش رنگ پوست تنک بزرگ و بعد از آن سجستانی بود رسیده و آن معتدل بود
و کونید سردی و تر بود و یک نوع که از اصفین خوانند سرد بود در اول و دوم خشک بود در سیموم و بصری کونید کمتری
سرد بود در اول و خشک بود در دوم و صینی مسود و تر بود در اول و آن نوع که شاه احرود خوانند شکم براند و کثیر
الغذا بود و کمتری پشتر از فو که دیگر غذا بدید خاصه آنچه بزرگ شیرین بود و آنچه ترش بود شکم بیند خاصه
خشک کرده وی و قوه معده بدید و تشنگی بنشاند و مسکن صفر بود و خلطهای صفراوی و رماد آن قابض بود

و علاج کسی که بود که فطر خورده باشد و اگر فطر با کمتری بپزند ضرر آن کمتر شود و خوردن وی بعد از غذا منع
صعود بخار از سر بکند و نجاصتی که در وی هست قویج آورد و پیر از امر بود و مصلح آن مال العسل بود با ادویه
گرم باز بخیل حرقی و حب وی گرم را بکشد و بقراط کونید کمتری چون صلب بود مبر و تحفیف بود و شکم بیند
و آنچه رسیده بود و نرم و شیرین بس مسخ حرط بود و شکم براند و شیخ الرئیس کونید مقوی دل بود و رفس
کونید آنچه متولد شود در بدن از وی محمود تر از آن بود که از سبب متولد شود و دشوار هضم شود و رازی
کونید **کشی** که آب سرد بر سر آن خورند و بعد از وی طعام غلیظ بخورند و اگر بکسر سنگی صادق بخورند باید که خوا
نکنند و بعد از آن شراب کهن صرف بپاشا منند یا زنجبیل عربی و این ماسویه کونید زب کثیری طبعیت
بیند و دایع معده بود و مقطع اسهال حرقه صفر **کافیطوس** یونانی خاما بنیطس کونید و معنی آن
صنوبر الارض بود و صاحب نهان کونید تخم کرفس و میست و صاحب کمال کونید طرخون و میست یا کاشتی رومی
و بعضی کونید برک و شاخ قنه است و همه خلافت و مولف کونید حشیش است که کلی بنفش رنگ دارد
و با تخم گردد و بشیرازی آنرا ماش دار خوانند و تلخ دی زیادت بود از تیزی و صاحب نهان کونید نیکوترین آن است
بود و طبعیت آن گرم و خشک بود در سیموم و منفع و جلا دهنده اعضای باطن بود و در وی قوه مسهل بود و چون برضای
نهند و بر ریشهای غرق با غسل سودمند بود و چون با غسل پاشا منند عرق النسا را نافع بود و چون هفت روز بپاش
پاشا منند خاصه با شراب و حیض و بول براند و مقدار ماخوذ از وی یک مای بود و کونید مضر است بشش و مصلح
وی اینسون بود و بدل آنند نیم وزن آن سیسما لیوس و داکینم آن سلیخ و دیسقورید دس کونید چون با غسل
جبار و ز پاشا منند بپای عرق النسا را نافع بود و غلا جگر و در درده و منفعی را نافع بود و طبعیت وی چون پاشا منند
دفع ضرر سم حائق النمر بکند و این سراسون کونید مسهل بلغم غلیظ بود و شیرینی از وی یکم و نیم بود تا یک مای
و نیم و اسحق بن عمران کونید چون پاشا منند دمال از وی با آب انجیر خجسته امعا بالایی را پاک کرد و بدید عورسی
کونید آن بول زن آن سیسما لیوس است و داکینم آن سلیخ و این ماسویه کونید بدل آن بوزن آن زیره کرمانی
بود و کونید بدل آن کادریوس است **کادریوس** یونانی خاما دریوس کونید و معنی آن بلوط الارض
بود و بعضی طوفوریوس خوانند و کونید برک و شاخ اشق است و خلافت و مولف کونید کیمیا هیست

سبز رنگ بغایت تلخ و آن ورق و قضبان و تخمی بود اما اندک تخم داشته بود بیشتر ورق و بشیرازی
زمام دارد و تلخ خوانند و سبکترین آن تازه بری بود که بعد از آن که تخم گیرند و طبیعت آن گرم و
و خشک بود و در سیوم و کونید در دوم و وی مفتوح و ملطف بود و چون با غسل بر ریشهای حرمی زنند پاک
گرداند و چون پاشا مندا تازه وی یا آب به پزند سودمند بود چنانکه سرفه کهن و ابتداء استسقا و بعضی
و بول براند و سپرز بگذارد و بچه بیرون آورد و چون بشیرا پاشا مندا و در ختم کنند و در ختم که صورت باشد
زایل کند و چون بکوبند و بر سپرز زنند بگذارد و اگر پاشا مندا بر قاز ایل کند و شریف کوبید چون آب
اندک بنزند و پیالانید **سود** روزی بیانی هر روز سی درم نباشتا بازیت نیم گرم بیاشناسنگ بریزند البته و
وی سودمند بود چنانکه در دمای حرمی که در نواحی سینه بود و شش و چون سخی کنند و با شراب و غسل بشیرند
و پاشا مندا **سود** و در ختمی از وی تا سه م بود و کما فیطوسی نیز همین عمل کند و شراب کما در یوس
مسخن و محلل بود و تشنج و یرقان و نفخ که در رحم بود و سودا و هضم و ابتداء استسقا را بغایت نافع بود و بدل
آن و دوق غافقت بود و بدیعورس کوبید بدل آن بوزن آن سلیخه بود استولو قندریون بود بوزن آن و
نیادوق کوبید بدل آن بوزن آن سلیخه بود و کونید بدل آن تخم حماض بری است یا تخم شلغم بری **کمون** پیاد
زیره کونید و کرمانی و بنطی بود کرمانی سیاه بود و آنچه فارسی بود آنچه رسیده بود میل برزدی زند و اقوی بود و
از شامی و بنطی و کرمانی اقوی بود از فارسی و طبیعت آن گرم و خشک بود و در سیوم و کونید گرمی وی در دوم
بود گرم را بکشد و باد را بشکند و هضم طعام بکند و چون با آب آن روی بنشیند و نوزا صافی کند و یونس
کوبید کرمانی شکم ببندد و بنطی براند و ابی ماسویه کوبید چون بریان کنند و در سرکه خوابانند شکم ببندد و بادهای
غلظت دفع کند و مجفف معده بود و جرب را نافع بود و اگر زن بریت کهن بر خود کبر قطع کثرت حیض
بکند و چون در سرکه خوابانند و خشک کنند و سخی کنند و سفوف سازند و بدان ادمان کنند قطع شته طین
بکند چون باغک بخانید و فرو برند قطع سیلان لعاب بکند و چون با سرکه سخی کنند قطع رعا فیکند و چون شهابانید
و آب آن در ختم بجا نهند و در ظرفه را نافع بود و عصاره بری وی ختم را جلا دهد و چون بر موضع موی
زیاد که در ختم بود طلا کنند بعد از آنکه موی بر کشیده باشند دیگر زوید خاصه که با صمغ طلا کنند و بری سیاه

رنگ بود مانند شونیز و نوعی از وی هست که تخم وی مانند تخم سوسن بود و چون با شراب پاشا مندا کنند که جانور
را نافع بود و تقطیر البول را سود دهد و سنگ بریزاند و چون با سرکه پاشا مندا فواق را ساکن گرداند و چون
بازیت و غسل پیامیزند و ضحاک کنند بر اثر سیاه که در شیب جثم بود زایل کند و همچنین بر درم انشیمن
که اندک می بود و مقداره شترتی از وی دود بود و کونید مضرب و بشک و مصلح وی کثیر بود و بسیار خوردن وی
لوز از رد گرداند و بدل کرمانی یک وزن و نیم بنطی بود و شارب کوبید بیک یک وزن آن و تیادوق کوبید
بدل آن بوزن آن فارسی بود و کونید بدل آن گردید بود **کمون** حلوانیونست و گفته شد **کمون حبشی**
کمون بریت و گفته شد در صفت **کمون ارمنی** گردید است و گفته شد **کمون بری** قاینوس خوانند و آن
و آن شاه ترح است و گفته شد **کمون اسود** کون بری و شونیز را نیز کون اسود خوانند **کما** کونید در ختم
ضرر است و کونید پوست خج است و صفت هر دو گفته شد و بهر کوبید صمغ است **کالیون** خاما
لیونست و گفته شد و آن نوعی از ما زریونست **کندر** بوی لبان کونید سیارسی کند و در پایی و صمغی کوبید سه چیز است
از این خیزد و در هیچ حای دیگر نبود لبان و ورس و عصب یعنی برد یعنی و آبو حنیفه رضی الله عنه کوبید لبان
نبود الا بر درختهای عثان و درخت آن خار ناک بود و قدان دو کز بادت بود و نزد ادا در کوه و ورق
آن مانند ورق مورد بود و ثمر آن مانند ثمر مورد بود و عسل ویرا کند و خوانند و بستج خوانند و پیونانی لبانوا
و نیکوترین آن سفید نرود و ج بود یعنی چهای کرد بود و چون کهن گردد سرخ شود و غش وی بصمغ و راتنج کنند
و حالبینوس کوبید طبیعت کند گرم بود و در دوم و خشک بود در اول کونید در سیوم قوه حافظه بهر در خون
ببندد از هر موضع که بود و ترف که از جهت دماغ بود و آن نوعی از رعا فست و منع ریشهای بکه مقعد بود
چون با غسل بردا خس نبندد زایل گرداند و چون با پیه ببط یا پیه خوک پیامیزند و بر قوبا مانند زایل کند و ریشها که
از سوختگی آتش بود و شقاق که از سرما بود سود دهد و چون با نظرون پیامیزند و سر را بدان بنشیند ریشهای تر را
زایل کند و چون با خیر شیرینی پیامیزند و در کوش جلا نند انواع در دمای آن زایل کند و ابو جیح کوبید محرق چون بلغم
بود و نشف رطوبات از سینه بکند و مقوی معده ضعیف و مسخی او بود و جگر سرد را و اگر یک مایه در آب
خوبیاند و هر روز از آن آب خورند بلغم را نافع بود و در حفظ ریادت کند و دهن را جلا دهد و دفع نسیان

بکند و اگر بسیار پیاشاند صداع آورد و کند مضم طعام بکند و باد را بشکند و قی ببندد و ریشهای چشم را نافع بود و خفقان
سودد و در شنج الرئیس کوبیده منقح روح دل و دماغ بود و قوه تریا قیه در وی هست بسبب آن دخان وی در زان
و با سودمند بود و کونید سرفه را نافع بود و خاسیدن وی دندان و لثه را محکم گرداند و مصلح آن بود و بسیار خایید
وی باشد که جذام و برص و بهق سیاه بید کند و دخان وی چون با قطران بسوزانند موی بردار الثعلب بر وی اند
و اگر کند بسیار با شراب یا با سرکه پیاشاند بکشد قشور وی قبضی تمام داشته باشد و صفت آن گفته شد در قاق
و دقاق الکندر فاضله از کندر بود و در قوه فاشد کندر بود و قاق کندر آن بود که کندر کوفته در محلول کتند و پیوند
آن خرده که از محلول پشیت آید آنرا دقاق الکندر خوانند و نیکوترین آن سفید بود و مقدار شربتی از کندر نیم بوده
نافع بود تبهای بلغمی را و جبهه تر و بلغمی چون قدری کندر و اندکی ناخواه پیاشاند و دخان کندر جبهه غلتهای چشم
نافع بود و گفته شد صفت دخانها و کندر مضروب بشش و مصلح وی از ریاسی بود و بدل وی مصطکی بود و اسحق
کوبید بدل آن یک و وزن و دانگین آن دقاق وی بود **کندر شش** بیاری کنده کونید و مستعمل از وی پنج بود
و بیرون وی سیاه بود و اندرون وی سفیدی که بزرگی مایل بود و طبیعت آن گرم بود در اول درجه چهارم و
خشک بود در آخر درجه سیوم و خوردن وی در غایت خطر بود و وی مقطع بلغم و در او بود برص و بهق سیاه و
جوب را نافع بود طلا کردن وی و سپر زنگار زد و بول حیض براند و سنگ بریزاند و مسهل بلغم لرج بود از مفصل
و شربتی از وی تا دانگینم بود و اگر سخی کرده در بینی دمنده عطسه آورد و نشاید که در تابستان سقوط کنند
از بهر آنکه نشف رطوبت کند و اگر در خزان و زمستان و بهار سقوط کنند شاید و اگر بچه سه ماهه یا چهار ماهه
در شکم مرده باشد آنرا سخی کنند و با غسل بشنند و فیتله سازند و زن بخورد بکیرد بچه بیرون آورد و مضرب بود
بشش و مصلح وی کثیر بود و کند ش از ادویه قتاله بود و قی بسیار آورد و غثیان و باشد که بخناق انجامد و در
وای کسی که آن خورده باشد بقی و حقیقه قوی که در آن شحم حنظل بود کتند و اگر تشنج پیدا کند معاصله تشنج کنند
که آن بیوست بود و بدل آن در قی بوزن آن جوزا القی بود باد و دانگ و زن آن فلفل و رازی کوبید کسی که در شب
ماه و ستاره نیند مقدار عدسی بار و غنی بنفشه سقوط کنند و سه نوبت شبکوری را بغایت نافع بود **کنکر**
حشش است و گفته شد **کنکر** بیاری کنگری خوانند و آن صمغ حشش است و طبیعت آن گرم و تر بود

در اول و کونید سرد بود و قی آورد آسانی چون آب گرم و سبجین پیاشاند یا با عسل و بدل آن در ششگان
است و کونید در قی بدل آن جوزا القی بود **کوز** مقل است و گفته شود انشا الله **کوز کندم**
جوز چندم است و گفته شد و صاحب منهاج در خواص وی آورده است که چون یک کیله از وی بگیرند و در ده رطل
عسل و نیک با هم بزنند و سر ظرف بنهند در ساعت شراب رسیده گردد و آن شراب فربهی آورد و منی
پیفزاید **کوز الف** باد آورد است و گفته شد **کوز شاد** جنطیانا است و گفته شد **کوبک شاموش**
طین شاموس است و گفته شد **کوبک راضی** کونید کوبک قیولیا است و رازی کوبید طلق است و این سخن
کوبید درختی است که بشب روشن بود و کونید آن سنگیست که بشب روشن بود و آن طلق است
و گفته شد **کوک** حشش است و گفته شد **کولم** و **کوب** فلفل است و گفته شد **کوارع** بشیرازی و شبیه
کونید کمیوس وی لرج بود لیکن غلیظه بود و در مضم صالح بود و زرد مضم شود و عیدم الفضول
بود و حشش الکیوس و خونی سرد لرج از وی متولد شود و اگر با سرکه و انجدان مستعمل کنند از وجهه و
بروده آن کمتر شود و وی سحج امعا و خشونه خلق را نافع بود و شقاق زبان و بهما که از گرمی بود
سودد **کویا** نا فا و انیا است و گفته شد **کویا صمغ** جوز رومیت نیکوترین آن
شمع رنگ بود صافی سرخی که بزرگی زرد و طبیعت آن سرد و خشک بود خشکی وی در دوم بود
و کونید در وی حرارتی اندک بود و کونید گرم بود در سیوم خون را بندد از هر موضع که باشد و خفقان
نافع بود و مقوی دل و مفرح بود و چون نیم مال از وی بآب سرد پیاشاند قی ببندد و با مصطکی قوه
معه بدهد و در معده را نافع بود و عسر البول را سودد و خوری کوبید قطع رعاف بکند و
چون بر ورهای گرم پیازند نافع بود و تا فرس طس کوبید که با چون بر زن حامله بندد بچه نگاهد
و اگر بر صاحب یرقان بندد بغایت نافع بود و اگر سخی کرده بر سوختگی آتش لطوخ کتند بغایت نیکو بود
و رازی کوبید خون حیض ببندد و بواسیر و کونید مضرب بود لبر و مصلح وی از ریاسی بود و بدل وی
طباشیر و تیا دوق کوبید بدل وی دو وزن وی طین رومیت و چهار دانگ و زن آن سلیخ و نیم وزن
وزن آن بزر قهونابریان کرده **کلم** باد بخانست و گفته شد **کیه** مصطکیست و گفته

شود انشا الله **کیدار** سرخس است و گفته شد **کیس کونه** و کیس و نیز کونید و آن حبه است و گفته شد **کهرنسی**
جا و رس است و گفته شد **کینکا** نوعی از کراث است و گفته شد در فوق **ه ه ه ه ه**
باب **اللام لادن** نیکوترین
جرب خوشبوی بود که لون آن بزرگی زرد و بیج رمل در وی بنود و در روغن حل شود و بیج ثعلبی نداشت
باشد و طبیعت آن گرم بود در آفر در حبه اول و کونید در آفر در حبه دوم و وی تر بود و کونید سرد و قابض بود
و این قوی دور است و کونید خشک بود و جوهری بغایت لطیف بود و در وی قبضی اندک بود و منفی
رطوبات غلیظ بود و طبیعتی معتدل و قوه بنامی بدید و بر ویانند و بار و غنی مورد مویر الگاہ دارد
اما بر دار النعلب و دار الحیة ممکن نیست که بر ویانند معالجه آن داروهای دیگر بود که تحلیل بسیار در ایشان
بود و جند ان لادن و اگر لادن در شیب داسی بخورد کتند بجه حره و شیمه پرون آورد و چون با اثر آب پاشانند شکم بنبند
و بول براند و بلغم براند پاک کند و مقدار ماضود از وی تا نیم مای بود و طبیعتی صلابت معده و جگر بود و قوه ایشان بدید چون
ضعیفی و سردی که در ایشان باشد و اگر در روغن حل کنند و در کوش زایل کند و اگر در روغن بابونه یا شیمه
حل کنند و طلا کنند بر باغ کدو کان یعنی میان سر که شیرازی جانند نه خوانند نزل و شرفه را نافع بود و چون با پیسه حل کنند
و بر ورم مقعد نهند در ساکن کند و چون بار و غنی حل کرده حقه کتند سیج را نافع بود و کونید مفتحه سده بود و کونید خمر
بود بفضل و صحت آن سنبه الطیب بود **لاثر ورد** بسیار سی لاجورد کونید و نیکوترین آن بد خشی بود و مو
کوبید خاصیت تیغ و تقویه در وی پشتر بود که در نوع دیگری بسبب همایی لعل و نوع درماری بد بود و بسبب
همایی اسرب و طبیعت آن گرم بود در دوم و خشک بود در سیوم و کونید سرد و خشک بود در دوم و قوه هی و هی
جرا حنی بود لکن لاجورد ضعیفتر از وی بود و در دوم مسهل سودا و کونید قوه وی مانند لزانق الذهب بود اندکی
ضعیفتر و لاجورد مسهل شود و در خلط که غلیظ که بخون آمیخته بود و مانجو لیا را نافع بود و در بوی و در نیم از
در فرزه کند با یکدیگر روغن زیت بجه را نگاه دارد در شکم تا بثبوت رسد و از افتادن این بود و غنیزد و شربت
زیادت از وی تا یک گرم بود و در کرده و مثانه را سود دهنده و تا لیل را قطع کند و چون با سرکه سخی کتند و بر برص طلا کنند
زایل کند و موسی مزه بر ویانند و چون زن بخورد بر کبد حقیض نیکو براند و لاجورد و کونید بدل ان لزانق الذهب کافی بود

لا غنى

نوعی از تنوعات است و کل زرد دارد مانند گل شبت و ورق اندک داشته باشد و در دامن کوبها
بسیار بود و چون شکند شیر بسیار داشته باشد و زنبور عسل بر کلوی چرا که بعضی کوبند نباتات شملیز است فی الحقیقه
طبیعت آن گرم و خشکست در سیوم و کوبند در چهارم و از خواص وی آنست که اگر در مقام که می بود در آن آب
اندازند ماهیان بر روی آب افتند و لبن وی مسهل آب زرد بود و استقار نافعه بود و ورق وی چون پزند
و ورق وی بکوبند و عصیان پاشانند مسهل قوی بود و فعل وی قوی بود از لبن وی لیکن لبن وی مقوی بود و بدل
لاله میاست که از طرف مکه می آورند و حبه بوسیر بخور کردن بغایت نافع بود خاصه ثمران و درد
مقعد را ساکن کردند و چون پاشانند خون را نه بندد و طبیعت و سخن بود و در وی قبضی بود بسیار از وی
مضروب ثبات و مصلح وی حب الاس بود **لبلاب** قریوله خوانند و آن از قوس است و معرو بود بشقه
و حلیوب نیز کوبند شیرازی هر شته خوانند و نبات وی بر نباتات که نزدیک وی بود پیچیده شود و از راه
حبیل المساکین کوبند و طبیعت وی معتدل بود در حرارت و پیوست و کوبند خشک بود در اول و کوبند
سرد و تر بود و وی محلل و ملین بود اگر عصیر وی بار و غن کل به پنبه در کونش جهانند که در کند سودمند بود
و در کمر کهن شده نافع بود و سینه و شش را سودمند و بر بوسده جگر و ورق آن با سرکه سیرز را سود
دند و آب وی مسهل صفرا سوخته بود و صاحب مناج کوبید شربت از وی سیم بود با نبات بی آنکه بکوبند
و عافقی کوبید شربت از وی نیم رطل کتاب بود چنانچه **حبیل و پنج** باشد تا پست نبات و اگر کچو شانه قوه
وی ضعیف شود و حبه سرفه که از حبسی طبیعت بود و قوی که سبب آن خلط کرم بود و محلل و نرم بود که در
مفاصل و احشا بود چون با فلو سی خیار جنبه مستعمل کنند و قرصه اعمارا نافع بود چون بار و غن با دام به پزند
و کوبند مضروب لب پسر و مصلح وی نبات بود و لبن لبلاب بزرگ موی بستر و و پیش بکشد و صنف
مدوی مسهل خون بود و بدل لبلاب آب و ورق خفلی بود و خیازی **لباب القح** لباب الحنطه است و آن نشا است
و گفته شود انثا **لبان** حردل بری خوانند و آن در صفت مانند حردل است نه بطبیعت و آن خردل که
حراره داشته باشد ندارد و در طبیعت خسبیه خوانند و مولف کوبید کنند کی انرا افری کوبند و آن تره بود
از حاض غذا بیشتر داند و نیکوترین بود از وی معده چون به پزند و بخورند و شریف کوبید خون به پزند و در طبیعت

آن طفلان که ضعف اعصاب و بروده براه شوند رفت چون در آن نشاند نافع بود و تخم وی چون سخت کنند و با شیر بکشند و بر روی مالند کلف برود و حسن زیادت کند و نیکو گرداند و اگر بدان اطفال کنند و غش و برش زایل کند و اگر تخم لعوقی سازند و بناه شالعی کنند سرفه کهن را نافع بود و چون با شراب صرف یا شامند یا با مینجیح سنگ بریزند **لبن** پیارسی شیر کونید و آنجی حلیب بود این ها سویه گوید کرم و تر بود کرمی وی کمتر بود و دلیل حرارت و جلا و است و نیکو کوبیده وی در حرارت در وسط درجه اول بود و در رطوبت در اول درجه دوم و در آبی گوید از قول جالینوس که حرارت وی زیادت نبود بر برودت و برودت وی زیادت نبود بر حرارت و در حرارت میان بلغم و خون بود بلکه چون نزدیک بود و از بلغم دور ماسه جوی گوید کرم و تر بود خاصه چون غلیظ بود و صاحب هنجار گوید لبن سرد و تر بود و حلیب و بر برودت کمتر بود از غیر وی و نیکو کوبیده معتدل بود و قوی بدن و چنین گوید باید که نظر کنند و به بنشد اعضائی که مضیم وی میکنند چه طبیعت دارد و عضو شد بن مضیم وی میکنند پس هر دو سرد باشند از هر آنکه طبیعت وی سرد است و صاحب هنجار نیکوترین آن بود بغایت غیسبی سفید بود و معتدل القوام بود و بر روی ناخن بایستد و صاحبترین شیرها شیر آدمی را شیر زنان بود و بعد از آن شیر حیوانی که نزدیک طبیعت آدمی بود و در وایح گوشت حیوانات دلالت بر جودت البان ورده آن کند اگر حیوان مثل کرک و سگ و شیر و یوز و سباع و امثال آن بود که گوشت ایشان کریمه الایک بود بد بود اما شیر حیوانی که گوشت ایشان خوشبوی بود مثل کوسفند و بز و گاو و اسب و حمار و آهو و امثال آن نیکو بود و موافق و شیر حیوانی که لون وی سفید بود قوه وی ضعیف بود و آنجی سیاه بود قوی بود و نیکوتر و در بر تر بگذرد و آنجی سفید بود زود بگذرد و در بهار رطوبت و رقت زیادت بود و در تابستان سخونه و جفونه و نیکوتر بود از هر آنکه زرع که آن زمان خود داد سم و غلظ بود و آنجی در بهار اگر ده باشد شیر ایشان ارطب بود و شکم براند و آنجی در کوه چر کرده بود اخف و اسخی بود و نیکوترین شیرها شیر حیوان سن بود و کوه چک سن شیر وی تر بود و بزرگ سن شیر وی خشک بود و شیر حریب از سه جوهر بود جنبیه و مائیه و زردیه و چون از یکدیگر جدا شوند هر یک فاعله خاص داشته باشد شیر چون با غسل پیاشانند ریشهای اندرونی از اخلاط غلیظ پاک کردند و نفع بد مده و غذائی نیکو مده و دماغ پیافرا بد

خصوصی شیر زنان و وی زود بهضم شود چون از خون متولد شد باشد که در غایت انضمام بود و اولی آن بود که چون شیر پیاشانند نفعند و هیچ غذائی بر سر وی نخورند تا وی بگذرد و وی سودمند بود بغایت کرم و خشک را چون در معده وی صفراب بود و با غسل یا نبات بر بهضم یاری دهد و نیکوترین اوقات خوردن وی میان بهار بود بود که آن زمان معتدل بود در غلظ و لطافت و جنبیه در وی بیشتر از مائیه بود و در رشتان نشاید که خوردند و نشاید که تا جمل روز که زائیده باشد شیر وی خوردند بسبب لبکه بیش از این زمان خوانند و شیر چون با نبات پیاشانند لونه نیکو گرداند خاصه زنان و فریبی آورد تا جایی که صاحب خراج کرم و خشک چون در آب پنبه نشیند فرو بود و در آب و حله را نافع بود و باه را برانگیزد و شیر خجسته که سنگ بانش تافته یا با آهین داغ کرده باشند شکم بیند و شیر خج را نافع بود و کسی که ادره کشنده حورده باشد خاصه در ابرج و ارنج بجوی و خائق الذیب و پنج و شوکران و وی تریاق زهره بود حتی افغی و وی در معده صنوبر مستحیل بصفراب شود و منفخ بود و سده در جگر پیدا کند و مضر بود با صاحب سیلان دم و هیچ چیز مضرت بر بدن انسان نبود از شیر که فاسد شده باشد و شیر مضر بود با ورام باطنی و اعصاب و او را دم بلغمی و چون بسیار خوردند بر صحت آورد و شش در بدن پیدا کند الا شیر شکر که وی کمتر بر صحت آورد و شیر علاج بر سنان و غم و وسواس بود و مضر بود ببلغم و دندان و تار یکی چشم آورد و شکور وی و خفقان که از رطوبت که سبب آن از خون یا از بلغم بود مضر بود و سنگ کرده و سده جگر احداث کند و اولی آن بود که بعد از وی مضغه کشند شراب و غسل و یا پیش از خوردن وی ماه العسل مضغه کنند و بعد از آن که خورده باشد شراب صرف و چون جو شاییده پیاشانند و بعد از آن کشش بخورند نفخ وی زایل کند و اگر در شکم بسته شود بسبب پنبه مائیه یا غیر آن عرق سرد آورد و غشی و حرمان فی و آنجی با پنبه مائیه بسته بود زود بخناق کشند مائیه و باید که از مخلوقات احتساب نمایند که چنین زیادت گرداند و باید که سرکه یا آب حمزج کرده بپزند یا قودج پنجم که در ساعت تحلیل کند یا پنبه مائیه که یکم یا شش هک که رقیق گرداند و بقی و اسهال بیرون آورد **لبن حامض** نیکوترین آن بود که مسکه وی بسیار بود و چون مسکه از وی بگیرند و ترش شود آنرا تخم پیارسی خوانند پیارسی دوع گویند و چون مسکه از وی بگیرند آنرا پیارسی ماست گویند و طبیعت

آن سرد و خشک بود و گویند تر بود کرم خراج موافق بود و شیخ الرئیس گوید ماست در خراجهای کرم تهیج باه بود
از بهر آنکه طرب منفع بود و وی دندان را زبان ندهد لیکن خلط را خام کرد اند و بطل المصم و استمر بود و لثه را
زبان دمد و دغ معده کرم را نافع هم بود و خشاوی دخیانی بود از بهر آنکه مسکه از وی گرفته اند اسمال صفا
وی و دمووی به بنید و تشنگی سکن کند و باید که مایه العسل مضمضه کنند تا لثه را مضر نبود و اگر مستحیل شود و
بعفونت یا حموضت و برار و غشی آورد و مفص در فم معده تو لک کند و باشد که بهیضه کشنده کشاید که قی
کشند و معده از وی پاک کنند مایه العسل بعد از آن شراب صرف یا مثلث یا فلقا قلی یا پاشا مند و روغن نارون
بر معده تمکید کشند **لبن البقر** روغن کوبیده شیر حیوانی که مدت حمل وی بیشتر یا کمتر از مدت حمل انسان بود آدمی
را بد بود و آنچه مساوی بود ملائم بود از بهر آنست که شیر گاو و نیگوتر و مناسب تر از شیر دیگر حیوان بود و در موی
و غلظه وی زیادت بود و غذا بیشتر از شیر مایه و در فریب آورد و در دیر تر بگذرد و بر پوست و نفوس و
و تبهای کهن را نافع بود **لبن المعبر** شیر نر معتدل بود میان شیر گاو و شیر خوزله را نافع بود و درش
حلق و عوق السار که از خشکی و غم و وسواس و سرفه و سل و نفث دم را نافع بود و در غره بدن کردن
خناق و ورم ملازه را سودمند بود و در بیش مثانه و دیسکوریدوس کوبیده شیر بز ضرر وی بشکم کمتر بود از شیر
مای دیگر از بهر آنکه جر کردن وی بیشتر بر چیزهای قابض بود مثل درخت مصطکی بلوط و درخت زیتون
و درخت حبه الخضر و امثال آن و از بهر آنست که معده را نیگوتر و روغن کوبیده شیر بز اسهال و ضعف
از شیر گاو بود **لبن اللقاح** لبن الابل است پیارسی شیر شتر کونید و وی دسومه و جنبیه کمتر داشته
باشد و بغایت رقیق و مایه بود سده احداث نکند چنانکه شیرهای دیگر بلکه سده بکشد و جگر را
تازه کند و ضیق النفس و ربو و مارا صفر را نافع بود و قوه چشم بدید و مرضهای سپرز را نیگوتر و با
بول وی پاشا مند استقار بغایت مفید بود و اگر با بنج م سکر العشر پاشا مند استقار کرم را مفید
بود و چنین گوید استقار طبعی و زرقی را سودمند بود و غلظ که در جگر بود بکشد از دور حمای صلب
حاسبیه را مفید بود و بوسیر و پله را نافع بود و دسومه غذا و جماع بر انگیزد و اگر با نبات پاشا مند
زن لوز را صافی کرد اند و حرارت جگر و خشکی آنرا بغایت نافع بود و مقدار یک رطل تا دو رطل مستعمل

بود و وی زود از معده بگذرد و غذا کمتر از البان دیگر دمد و بدل آن شیر بز سخنا بود که در ساعی دشمنیه
باشند **لبن النعاج** و لبن الضان نیز کونید پیارسی شیر میش کونید دسم و غلیظ بود و جنبیه و زبدیه
بسیار داشته باشد و نفث دم و قرصه شش را نافع بود و در آنک ضرر جماع بکشد قوه باه بدید و ادویه
کشند را نافع بود و تر حر و قرصه امعا و ربو و سرفه را سودمند بود و لوز را صافی کند و در دماغ پیواید
و خجاج و تخمین شیر بز محمود نبود و وی کرم بود و ملائم بدن نبود و قراقر و حرار و بلفم آورد و قوایج
لبن الاتن پیارسی شیر خر کونید دسومه وی کمتر بود و رقیق بود چون بدن مضمضه کشند
لثه و دندان را محکم کرد اند بخل شیرهای دیگر و سرفه و سل و نفث دم و عسل النفس و مجموع مرضهای
سینوریشهای مثانه و مجاری بول را بغایت نافع بود چون از حلیب وی پاشا مند مقدار سی
با داد یا کمتر یا بیشتر و ادویه کشنده را و تر حر و قرصه امعا را نافع بود و موافق بنود اصحاب صناع
و طنین و دوار و بدل وی شیر بز بود و کونید شیر میش **لبن الخلیل** لبن الرمال خوانند پیارسی
شیر سب کونید جنبیه در وی کمتر بود و زبدیه و زود بگذرد خون حیضی که منقطع شده باشد براند
و چون زن بشیر وی حقنه کند چون کرم بود در رحم را پاک کرد اند از قرصه و چون پاشا مند متی کند و
ترکان آنرا قوی خوانند **لبن النسا** شیر زنان بول براند و تریاق از نب بحی بود و در چشم را
نافع بود چون در چشم دوشند و خشونه چشم را لکند خاصه چون با سفیده تخم مرغ بود و سل را نافع بود
چون پاشا مند همان ساعت که از پستان پیرون آید بکشد از پستان لیکن از زنی صحیح البطن معتدل
المزاج بود و ورم کونش کرم و قرصه آنرا نافع بود **لب** شیرازی زیمک خوانند و طبیعت
آن سرد و تر بود و مصیحه مزاج هر کرم بود و بدتر از فریه کند و وی بطل المصم بود و خلط غلیظ از وی
متولد شود و ویران معده و امعا بگذرد و نفخ در معده و درد پدید آید و خشاوی دغانی بود
و مبیح فواق و مولد حصی بود و چون با عسل بود غذا بسیار دمد و مصیحه وی بود **لبن السودا**
صمغیت که از طرف مغرب آورند و طبیعت آن بغایت کرم بود و مفسد بدن باشد و بوسیدن
آن عطسه و رعاف آورد و پیچ و لک بود و چون بر درمهای صلب ببالند سودمند بود **هه**

لبن اللبنة صفت آن در لاغیة گفته شد پیش ازین و جالینوس گوید در قوۀ مانند فراسیون
بود و بدل وی بود **لبان** کندر است و گفته شد **لبن الیتوعات** شیر تیوعات مانند مازر
یون و حلتیث و انچه بر شرم و عطش و انواع آن حار و محرق بود و بد و مفسد خون بود و اگر بر اعضا
جکه بسوزانند و مداوی آن در آبی بغایت سردستن بود و کچرفای سرد و مولف گویند شیر تیوعات
خاصه شرم و لاغیة چون در قوبا بالند زایل کند البته **لباب القرم** مغز حکرانه کرم و خشک بود
و سهل بلغم بود و قولنج بکشاید و استسقای زقی و لحم را نافع بود و شربتی از وی سه ماه بود با صغیر
لبنی میعه است آنچه ساینده بود آنرا غسل لبنی خوانند و میعه ساینده گویند و آن مانند غلبی بود
و در وی حلاوت نبود و آن صمغ درختی و میست و نیکوترین آن بود که تسایل بنفس خود و شوی
و زرد رنگ بود و سیاه نبود طبیعت آن گرم است در اول و خشک در دوم و گویند تر است و وی
منفج و ملین بود و جرب تر و خشک را نافع بود و کسوفه مرمن بلغم را سودد و آواز صافی کند و
و طبع نرم دارد چون زن بخورد بر کسیر دیاپاسا حد حیض و بول براند و سهل بلغم بود بی زحمت یکسال
از وی مستعمل بود و وی مسیت و نزله سار اینند و مصلح وی بوزن وی صمغ بادام بود که اضافه
وی کنند و بدل وی چند پیکستر و روغن یا سمین بود و گویند بدل آن جا و شیر بود **لحم مجموع** ه
گوشتها کرم و تر بود و گوشت غذا و مولد دم اما بعضی از بعضی فاضلتر بود و نیکوترین آن بود
که متوسط بود در فربه و لاغی و وسط عضله معتدل تر بود و خصی کرده فاضلتر بود اخصی
ناگرفته و وی غذای مقوی بدن بود و زود متحیل بخون شود و صفت مجموع گفته شود انشا الله
لحم الحملان فاضلترین گوشتهای گوشت بره بود و نیکوترین آن گوشت حولی بود و طبیعت
آن گرم بود در اول و نیکو بویی جهت بدنهای معتدل و معده معتدل و مولد غذای بسیار کرم و تر
بود و چون بسوزانند و برهق و برص و قوبا طرا کنند سودد و هر و خاکستر سفیدی گوشت سفیدی
چشم را نافع بود و گوشت سوخته کزندی مار و عقرب و عقرب حرارت را نافع بود و با شرب کزندی سنگ
دیوانه را سودد و خوردن وی مولد بلغم بود و مصلح وی مثلث با حلو او سکر بود و مضر بود

لبنی

بکسی که غشیان داشته باشد و مصلح وی آن بود که آبشهای قابض به پزند **لحم النعاج** گوشت
میشینه حرارت آن کمتر از گوشت بره بود و خونی بد از وی حاصل شود **لحم الحمار** بر ترسایان
گویند گوشت خوک بهترین گوشتهای بود و گوشت بری وی بهترین گوشت و خوش بود آنچه صمغ است
بهترین گوشت و خوش گوشت آهو بود و گوشت خنزیر بری و املی زود هضم شود و بکند و غذای آنک
دمد اما بقوۀ بود و جالینوس گوید موقوف انسان معتدل الطراج بود و گویند قومی که گوشت آدمی خو
اگر گوشت خوک بخورند فرق نتوانند کرد لون و طعم و بوی و این دلیل ملازمت و مشابعت است و وی
غلظت و لریج بود و قطع لرزجت آن بشراب یا حلوای فندی کنند **لحم الحمار** گوشت حبش فصول
آن کمتر از گوشت بره بود و بزغاله شیر خواره که شیر نیکو خورده باشد نیکو بود و اگر شیر بد خورده
بود بد بود بد و نیکوترین آن سیاه بزرگی رنگ بود سبکتر و لذیذ تر بود و گویند گوشت آنچه
سریع بود و جنم از رقی بود حرارت آن کمتر بود از گوشت میش و معتدل بود در رطوبت
و پوست و زود هضم شود و نافع بود کسی را که دمل و دانهها بر اعضا وی بر می آید و خونی معتدل
نیکو میان لطافت و غلظت از وی متولد شود و چون بریان کرده بود مضر بود و قولنج و مصلح
آن حلوای فندی و غسل باشد **لحم المعز** الاناث و التیوس گوشت بز ماده و د که بد
بود و دشوار هضم بود و غذائی بد دمد و مولد خونی بود که میل بسپاهی داشته باشد **لحم البقر**
گوشت کاهلترین آن بود که جوان سن بود و نیکوترین اوقات خوردن آن بهار بود و وی خشکتر
از گوشت بز بود و در گرمی کمتر از وی و گویند کرم و خشکست در چهارم و وی کثیر غذا بود و چون
بسکباب بزند منع سیلان ماده از معده بکند و وی را غذای اصحاب کد بود و دشوار هضم غذائی
غلظت آنچه سیاه بود مرضهای سردائی تولد کند و بهق و جرب و سرطان و قوبا و جذام و داء
الفیل و دوالی و وسواس و تب ربع و سپرز پیدا کند آنچه ضرر آن کم و مصلح آن بود در صغیری و فلفل
و زنجبیل است و در بختن اگر پوست حنظل در دیک اندازند زود گوشت را بخت کند و مضر گرداند
لحم العجل گوشت گوساله نیکوتر از گوشت کاه و گوشت بود نیکوتر آن بود که نزدیک زاینده

باشد و طبیعت آن گرم و تر بود و غذای معتدل بود و خونی صالح از وی متولد شود و مصلح اصحاب ریاضت بود و مصلح
مضروب و مصلح آن ریاضت و اختتام بود **لحم الجاموس** گوشت گاو میش غلیظترین گوشتها بود و کمیوس بدیده
و در برهمن شود و بر معده ثقیل بود و در طبیعت سرد و خشک بود در جنب گوشتهای گرم و وی در طبع مانند
گوشت نعام و گوشت سنور بود **لحم الخضی من الحيوان** گوشت خضی کرده بهتر از گوشت خضی ناکرده
بود و چون حیوان خارج وی بختگی و نیکوترین آن حولی صنان و معز بود و فاضلترین آن بود که میان قره‌بی و لا
غی بود بلکه وی فاضلتر از گوشتها بود و گوشت وی کمتر از خایه دار بود و زود هضم شود و خونی معتدل
از وی متولد شود و قره‌بی آن حرطب بدن بود و طین طبع و لاغز آن لازمی آورد و محقق طبع بود و وی حرطب معده
بود و مصلح وی آب فواکه قابض بود **لحم الغزال** صالحترین گوشتها صید گوشت آهو پره بود و با
آنکه همه گوشتهای صید بد بود و خونی غلیظ سوداوی از آن متولد شود آهو پره بدی کمتر دشته باشد و نیکوترین
آن خشف بود و طبیعت آن گرم و خشک است و قوی و فایده و مصلح وی دمان و حموضات بود
لحم الارنب گوشت خرگوش بعد از گوشت آهو پره گوشت صید بود و نیکوتر آن بود که صید کرده
و طبیعت آن گرم و خشک بود و در حرطب گوشت و صاحب نفوس و مفاصل نشستن نزدیک به نفعت حرق
تعلب بود و گوشت بریان کرده وی قرصه امعاء نافع بود و شکم بید و بول براند و فریبی آورد و مصلح وی
ابازیر ملطف بود **لحم الایل** گوشت گاو کوهی اصل بد بود و زود بگذرد و بول براند و وی غلیظ بود و تب
برج آورد **لحم الکباشی الجلیه و الحمار الوحشیه** گوشت کوسفند کوهی و کور طبیعت وی گرم و خشک بود
در سیوم غذای بد بود و عسر الهضم بود و لحم کباش سودمند بود بکسی که در ایچ خورده باشد **لحم القناده** در قاف
کفته شد و در صفت قنفذ **لحم الخیل** گوشت مصلح اصحاب تعب سخت و ریاضت قوی بود و سیام
متخلخل و وی مانند گوشت شتر بود و در غلظ و رداة و لید سود **لحم الذب** گوشت خرمن لرج و محاطی
و عسر الهضم باشد و غذای بغایت مزوم بود و **لحم الباع و ذوات الخلیب** گوشت دودام بوسیر
را و ختم را سودمند بود و قوه آن بدید **لحم الحمار الاملیه** گوشت خرمن آن کمتر بود با صواب که سخت و ابدان
متخلخل و وی بدتر از گوشت شتر بود و غلیظتر و تولید سودا در وی بیشتر بود و وی بدترین گوشتها بود **لحم البان**

لحم ابن العرس در الف در صفت ابن عرس گفته شد **لحم السنور** گوشت گربه گرم و تر بود و گویند
سرد بود و در بوسیر را نافع بود و سختی کرده بود و در دشت را سودمند **لحم الشفقور** در باب سین گفته
شد صفت آن **لحم الجوزور** گوشت شتر بخت بغایت گرم بود و مصلح اصحاب سخت و ریاضت بود و گویند
مصلح اصحاب عرق النسا بود و در آخر تب ریح نیکو بود و وی غذای غلیظ بود و غلیظتر از مجموع گوشت
و حوش و سخت تر تولد سودا کند و مصلح آن رخیل عربی بود **لحم التیتس** نباتیت که بروم فسطیلا
خوانند و بیارسی سبیلخ کو و بوی اذتاب الخیل و باصفهانی شنگ قابض و یابس بود خون پنی بنید و از آن
رحم و مجموع اعضا و نیکوترین آن تر تازه بود و طبیعت آن سرد بود در اول و خشک بود تا سیوم و گویند در دم
و گویند گرم بود در اول اعضا را سخت کند و از بد نیست که در تریاق مستعمل است و در وی قبیض بود مانند تخم کل و
ورق خشک آن ریشهای کهن را نافع بود و اصل وی چوک گوش را پاک کند و وی ریش شش را نافع بود و عصاره
آن نفث دم و نزف آنرا سودمند بود و مقوی معده بود و سودترین چیز تا بود جهت قرصه امعاء و شکم
بنید و وجو احتمالی عظیم باصلاح آورد و چون بران نهند و اگر جعبه منقطع شده باشد و بدل آن کم کل
و کلنا ر است بوزن آن **لحمانی** دینا فوس است و گفته شد **لحم الحمار** پر سیا و شان است
و گفته شد **لحم الذهب و لحام الصاعه** لراق الذهب گویند و نیکوترین آن معدنی ارمنی بود و باطل محمول
بود از بول لودکان و سرکه که در ناون سین جندان بسایند که منعقد شود و طبیعت آن گرم و خشک بود
و حاد و قابض منغی و معفن بود لذاع بود نه سخت گوشت زیاده بگذارد و در جرح احتمالی و شفا و بغایت
نیکو بود و پاک گرداند و لحام الذهب را شنهار الصاعه خوانند نه شجار است صفت شجار گفته شد
لحم النسل الاکلید نوعی از خیری جلیست و آن خزا ماست و گفته شد در باخا **لحم سلیمانیه**
نقل روغن زعفران است و آنرا قوقو معما خوانند و گفته شد **لراق الذهب** اشق رالذاق الذهب
خوانند و لراق الذهب لحام الذهب است و گفته شد **لراق الرخام** و لراق الحجر نیکویند و آن
صمغ ملاط است و گفته شد **لحم النخل** نباتیت مانند زبان بزه و شیرازی آنرا ورق بارتنگ
خوانند و آن دد نوع بود بزرگ و کوچک و ورق بزرگ بزرگتر بود و جوف هر وی مرکب بود

از مایه وارضیه بماند بر دود و بارضیه قابض و سودمند تر بزرگ تازه بود طبیعت آن سرد
و خشک بود در دود و ورق آن قابض و رادع بود قطع سیلانی خونی بکند و خشکی وی نه لذاع بود و اصل
وی چون از کون صاحب خنایر سپا و نیزند نافع بود وی و رجمای گرم و شری و خنایر و آتشی فارسی و
داء الفیل و صرع و غلغله و سوختگی تش را سودمند بود و آب و ورق وی فلاح را نافع بود و شیا فانت
جشم را چون بوی بکند از نرسودمند بود و کونید تب غب را نافع بود چون پیا شامند از اصل وی سه
عدد و جهل و پنج فم شراب مخروج کرده و کونید در تب ریح چهار اصل وی و بگزندی سک دیوانه نهادن نافع بود
و کونید مضروب و مصطلم وی مصطلمی و سلیخه بود و بدل ورق آن و رقی حماضی بستانی بود **لسان**
الثور حشیشیت که بیارسی کا و زبان کونید و کونید نوع از حر و هست و بهترین آن شامی یا خراسانی بود
غلظت و ورق و بروی نقطه ها بود طبیعت وی گرم و تر بود و کونید نزدیک با اعتدال بود و در وی سردی
اندک بود و تر بود در آخر درجه اول و آنچه خشک بود رطوبت آن مکتوب بود و کونید سرد و تر بود در سیوم و خشک
وی فلاح کو دکان را زایل کند و التهاب دهن ساکن کرد اند و و مخرج دل و مقوی آن بود و خفان و علت
سودای را نافع بود و شربتی از وی دود و سرفه و خشونت سینه را نافع بود چون بانبات برزند و کونید
مضروب و مصطلم آن صندل سرخ بود و بدل آن بوزن آن ابریشم سوخته و چهار دانگ وزن آن
پوست اترج **لسان العصافیر** غر درختیت که بیارسی آهر خوانند و بشیرازی آن غر را تخم آهر خوانند و
بیارسی کجشک از دوان و دبان کجشک نیز کونید و طبیعت آن گرم بود در دود و تر بود در اول و در ورق
آن قبضی بود و ابی ماسویه کوبید لسان العصافیر در خاصره را نافع بود و سنگ بریزد و باه را زیاده
کند و قوه مجامعت بدهد و بدیغورس کوبید خفقا از نافع بود و بدل آن در تحریک باه بوزن آن جوز مقشر
و بوزن آن تو در وی سرخ و کونید بدل آن نیم وزن آن بهمن سرخ بود **لسان الحجر** در باب
سین در صفت سیبیا گفته شد صفت آن **لسان الکلب** لسان الحجل و حماضی را بدان اسم خوانند
لصف کبر است و گفته شد **لصیق** نباتیت که معروفست باذان الارنب و اذان الغزال و آن نوع
کو جک لسان الحجل است و گفته شد **لعیه بربریه** بعضی کونید چربست مانند سورجبان و بغش

درخت ۴

اوجان

سورجبان کنند و آنچه محققست سورجبانست و در مصر عکله خوانند و طبیعت آن گرم است در سیوم محک شموله
باه بود و باقی منفعت آن در سین گفته شد و بعضی کونید نوع از بیرو است و خلافت و بدل آن در تحریک
باه بوزن آن جوز مقشر و بوزن آن تو در وی رزد و کونید بدل آن نیم وزن آن فلفل است **لعیه مطلقه**
اصل بیروح است و در با گفته شود انشا الله **لعاب** مختلف بود بسبب انواع و بحسب جراح شخصی و قوت
وی منفع و محلل بود کلف و منش را زایل کند و محلل خون حده بود **لغت** شلج است و گفته شد **لفاح** غر
بیروح است بیارسی ساپنج خوانند و مغه کونید و مغه اسم بادجبان بود و نیکوترین آن بزرگ تیزبوی
رطبه بود رزد و طبیعت آن سرد و تر بود تا سیوم و کونید در وی حرارت بود و کونید خشک بود در
سیوم و لبن وی منش و کلف را قلع کند بی لذع و تخم وی چون با غسل و زیت برگزندی جانوزان تهنند
نافع بود و ورق کو جک وی با دزهر غلب الثعلب کشته بود و بوبیدن وی صداع را سودمند بود و وی
منوم بود و بسیار از وی بوبیدن وی سکت آورده خاصه آنچه ورق وی سفید بود و باید که با برم بپویند و چون
طفلی بخلط از وی بخورد قوی و در سعال پیدا کند تا بجای که کشنده بود و کشنده وی اول اختناق رجم پیدا کند
و سرخ چشم و انفتاح مانند مستان و دواوی وی بقی بر دغن کا و و غسل کنند و بعد از آن ایسون و بعضی
از اطبا کونید در آب سرد نشینند و بدل آن نیم وزن آن جوزمان است و نیم وزن آن بزرانج دود و دانک
آن خشخاش و کونید بدل آن بوزن آن بزرانج است و کونید بوزن آن جوز القی **لف الکرم** دعالیه
الکرم خوانند و در گرم گفته شد منفعت آن و آنرا بشیرازی استه مانگ کونید **لک** صمغیت که از طرف
دریا آورند و مولف کوبید آنرا بشیرازی رنگ لاک خوانند و رنگ لاک کونید از وی کسا و سازند جبهه سرخی
زنان و بعضی کونید ثفل است و ثفل آنرا بشیرازی دوس خوانند و لک باید که مغسول کنند و غیر مغسول نشاید
که استعمال کنند صفت غسل وی خباست که بکیرند لک منق از جوب و نیک بکونند و آبی که از خویج اذ حرو
و ریوند در آن خوشا نینده باشند اندک اندک بران میریزند و بدسته ناون تحریک می دهند بعد از آن بوی
نیک صافی کنند و آنچه در منخل مانده باشد دوم بار بچنان کنند تا اول و صافی کنند و در هم کنند و مانگند تا در بن
آب نشیند آهسته آهسته آب از وی بریزد تا لک با باده خشک گرداند بعد از آن دیگر سحق کند

لج ۴

و استعمل کنند و طبیعت آن گرم و خشک بود در اول واسحق بن عمران گوید کرم خشک بود در دوم و
 خفکان و ترقان را و استقار نافع بود و در حکم اعظم سودد هر قوه آن بدهد و سده آن بکشد و معده
 را سودمند بود و مقدار اخذ از وی یکم تا یک مال بود و چون با سر که پاشانند جگر و زیبا پی سر روز
 یکم یا یک مال نباشتا بد نرا لاغر گرداند و وی مضروبید نه ای لاغری قوه و کونید مضروبید و مصلح
 وی مصطکی بود و بدل وی رازی گوید در تفتیح سده و ضعف جگر دانگی وزن آن ریوند و نیم وزن آن
 اسارون و چهار دانگ آن طباشیر سفید **ل** **اعنب الثعلب** است و گفته شد **لوقیون**
 فیله برنج است و گفته شد **لوحلو** پیارسی بادام شیرین کونید و نیکوترین آن بزرگ فربه بود و طبیعت
 آن معتدل بود در گرمی و سردی و تر بود در دوم و کونید کرم و تر بود در اول غذای متوسط و در میان کثرت
 و قلت و سمن بود و سویق وی سرفه خشک و نفث دم را نافع بود و پاک کند و حراره بول ساکنی گرداند
 و چون با شکر بخورند منی پیوراید و شش و مثانه و امعاء را نافع بود و شکم **بلند خامه** چون با انجیر بخورند
 و کزندی سک دیوانه را نافع بود و بریان کرده معده را سودمند بود و وی دشوار هضم بود و ممتنع صفا و
 مصلح وی شکر بود و بادی که از بادام متولد شود غشیان و غشی و کرب آورد و مداوی وی بقی کنند بعد از آن
 بر بوب فواکه نوش کنند مانند غوره و سیب و ریپاس و مجموع آنکه در مداوی غشیل گفته شد و بادام تر چون
 با پوست بخورند وقتی که هنوز صلب نشده باشد لته و دمان را نافع بود و حرارت آن ساکن گرداند به بود
 دق و عفو صفتی جو صفتی که در پوست پیرونی وی هست **لوز تر** نیکوترین بادام تلخ آن بود که بزرگ
 و روغن دار بود و طبیعت آن گرم و خشک بود در دوم و میسج گوید کرم بود در سیوم در وی جلا و تنقیه
 بود و از خواص وی آنست که شپش را بکشد و بر کلف روی طلا کنند زایل کند و وی شری و قوی بار
 نافع بود با شراب و غسل طلا کردن غله را سودمند بود و روغن آن درد کوش **رلس** بود و چون
 سر را بدان بشویند با شراب جزا زایل کند و اگر پیش از شراب خوردن بخورد بادام تلخ بخورند منع مستی
 بکند و کونید پنجاه عدد و اگر رو باه با طعام بخورد و بید و وی قوه با جره بدهد و با نشافت دم را نافع
 بود و سده جگر و پیروز کرده بکشد **جرب** که را نافع بود و یاری دهد بر نفث اخلاط غلیظ آرسینه

و شش و بول براند و عسر البول را نافع بود و سنگ بریزاند و مضروب و مصلح وی بادام شیرین و نبات
 و خشکاش و جمله درخت وی در قوه مانند وی بود **لوز البربر** لوز جیلی است و آن حلوز است و در
 زیت الطر جان صفت ایشان گفته شد و صفت زیت السود آن هم گفته شد **لوبیا** و لوبیا نیز گویند
 و ثا حرو آن سهل تر از ماش هضم شود و پیرون آید و نفخ وی کمتر از باقلا بود و نیکوترین آن سرخ بود که خورده
 بود و طبیعت وی گرم بود در اول و معتدل بود در تری و خشکی و کونید سرد و خشک بود و کونید سرخ
 وی کمتر از غیر وی بود و آبی که آنرا در وی بچینه باشند حیض براند خاصه سرخ وی و دم نفاس پاک کند
 و بول براند و بدتر از فربه کند و سینه و شش را نافع بود و شیمه پیرون آورد و بچه مرده و وی مولد خلط بلغمی
 بود و مغنی و مولد اخلاط و نفخ بود و ضرر آن کم شود چون بازیت و حری و سرکه یا حردل و نمک و قلع و دانه
 و صعت و مستعمل کنند و شراب بر سر آن پاشانند **لوقایین** حرف ا پیض است و اسفند است سفید
 نیز کونید و گفته شد **لوف** پیارسی سیلکوش خوانند و آن سه نوع است یک نوع را پیونانی در اقیطون
 کونید و مغنی آن لوف الحیه بود و لوف السبط کونید و آن لوف الکبیر است و یک نوع پیونانی المرن خوانند
 و به بربری ابرنی و بزبان امال اندلس صاره و آن لوف الضعیر است و از لوف الحجد کونید و نوع سیوم
 پیونانی اری صارن خوانند و لده صریس است و امال مصر آنرا دویره کونید و لوف الحجد اسخی بود از سبط
 و لوف السبط از ضیه در وی بیشتر بود و مقطع اخلاط غلیظ بزرگ بود مقطع معتدل و بزرگ و کلف
 و لبق و غش زایل کند چون با غسل طلا کنند و با شراب شقاق که از سرما بود سودد و هر ورق وی
 جراحت های بدر را نافع بود و در بوکهن را نافع بود و چون با شراب پاشانند محرک باه بود و پیچ وی چون در
 بدن بالند افنی نکرد و غمزدی چون مقدار سی حب یا سرکه پاشانند بچه پندارد و از خوردن وی خلط غلیظ
 متولد شود **لوف** صاحب مناج کونید قنطور یون باریک است و صاحب جامع گوید نوعی زحمی العالم است
 و آنرا اذان السیخ خوانند و گفته شد صفت هر دو در باب خود **لوطوس** جنس قوقا بستانی را بدین
 اسم خوانند و بنشین نوعی از نیلوفر است که در مصر و ایران و آن نیلوفر دیگر را اعیان خوانند
 و کونید لوطوس نوعی از سدر است و این قوی بعید است **لوف دیس** جرقبلی است و گفته شد **لوف** پیارسی

مرور آید خوانند و نیکوترین آن سفید پاک بزرگ شیرین بود و طبیعت آن سرد و خشک بود و لطیف در دلد
ر اناغ بود و خفقان و غم و نفث دم را سودمند بود و مقدار ماخوذ از وی دو دانگ بود و ریشهای چشم را نا
فح بود و منشف و مقوی آن بود و صحت چشم نگاه دارد و گویند مضرب مبتلانه و مصحح وی بسد بود و بدل آن یک
وزن و نیم آن صمدل صافی بود و این زهر کوید چون در ماهن نگاه دارند **قوة دل جبهه لیون لیون**
نوعی از حماض بزرگست که در پیشها روید و در حماض گفته شد صفت انواع آن **لیو** صاحب منلاج گوید فائده آن
بود وی و فعل وی در دماغ پوست قوی و در رق کرم و خشک بود در اول و حماض وی فائده حماض اترج بود و منفعت
و قوه بکد قوی تر بود و شاید که با پوست آب وی بگیرند لیکن مقشر باید کرد بعد از آن آب از وی بگیرند تا عصاره
قشر وی با وی نیامیزد که بروده آن نشکند **لیون فرسید** و گفته شد **لیون فرسیدی** او سپید است و گفته شد
لیج نیل است بسیار سی نیله خوانند و گفته شود **لیج** نوعی از اقلیمیا است که در جزیره قدس در معدن خال
یابند و در اقلیمیا صفت آن گفته شد **باب المیز**
مامیثا میثا نیز گویند و آن دو نوع بود یک نوع کل وی سرخ بود و آنرا ارغامونی گویند و گفته شد و یک نوع
کل وی زرد بود و نیکوترین زرد بود و از وی شیاف سازند و آنرا عصاره مامیثا و شیاف مامیثا خوانند
طبیعت آن گرم و خشک بود در اول قابض بود و در حمای گرم رانافع بود و ابتدا بر سرد را سودمند و مقوی چشم
و در درج رانافع بود **ماهودانه** و ماهودانه نیز گویند **سیحی حبه** الملوک خوانند و آن از ماش بزرگ
تر بود و لون آن تیره بود که بر خیزند و چون در غلاف بود مانند لوبیایی بود که در غلاف
وی سفید بود و چون بشکند مغز وی هم سفید بود و صاحب جامع در ماهیثا اسم آن تفسیر آنکه گفته است
سهو کرده است از بر آنکه وی تفسیر ماهودانه کرده است و گفته است ماهودانه ای قائم بنفسه ای اثنی عشر
بذاته فی الاسمال و حل آنکه آنرا ماهودانه خوانند نه ماهودانه و بعضی دند را حب الملوک خوانند و دند
غیر حب الملوک است و گفته شد صفت آن درد ال و طبیعت حب الملوک گرم و خشک در دوم نقوس
و مفاصل و عرق النساء و استسقا و قولنج رانافع بود و چون ورق وی بپزند با خروس پر و عرق آن پاشند
و وی لیسی عام داشته باشد مانند بقوعات و اگر از حب وی شش هفت درانه حب سازند و فرو برند مسهل

صرف

بلغم و عرقه و کینوس مائی بود لیکن آب سرد از پی آن پیا شامند و شرب زیاده از وی پانزده حب بود و
و اگر بخانید مسهل قوی بود با فراط و اگر تخم آن فرو برند مسهل با اعتدال بود و مقوی بقوه و موافق معده نبود و مسهل
بود مانند تیوعات و لبن و ی جون بیا شامند فعل لبند تنوع کند و مصلح وی اینسون و کثیر ان بود و بدل وی
شیم و زن وی درند **ماهی نهر** معنی آن سم السمک بود و آن پوست پنجه نبات است که درخت وی جدا
منهای کوبید مانند درخت شبرم بود در از تر و در لون وی عبرتی بود که بصفوة فایل بود و مولف کوبید درخت
ماهی نهر بجر بدرازی یک کز و نیم باشد و در از تر و کوتاه تر بود و کل از زردی خوش رنگ بود و میان کل وی
سرخ بود اندک کل وی بی حد بود و برک وی به تیرکی زند جناحه صاحب مناج کوبید و اصل وی یکی بود و
شاحای بسیار دشته باشد و کونید از تیوعات و طبیعت آن کرم و خشکست در سیوم نقرس
و درد مفاصل و پشت و رانها را نافع بود چون با دویه مسهل مستعمل کنند و از خواص وی آنست که چون در آبی
اندازند که ماهی بود ما هیان مست کردند و بر روی آب افشند و شربتی از وی چون نبات بود یکماه
بود و اگر در مطبوخ کنند با دویه دیگر از دوه تا سم و اگر در حب کنند با دویای دیگر نیم بود و مضر بود
لمعا و باید که بروغی با دام حرب کنند و کثیر و فاشسته و اینسون اضافه کنند و آنرا سیکران الحوة خوانند
و سه نوع بود و نوع کوهی بود و کینوع صحرائی و کوهی بقوه تر بود و آنرا صیر خوانند و قلو مس کونید و نوع
و صحرائی معروف بود با ماهی نهر **مازیون** خامالاکویند و آن دو نوعست یک نوع اشخیص خوانند
و آن مازیونست سفید و صفت آن گفته شد و یک نوع دیگر مولف کوبید بشیرازی مست رو خوانند و بپا
هفت برگ خوانند و ورق آن از ورق زیتون کوچکتر بود و از ورق مورد بزرگتر و سبتر و لون آن
برزدی زند و نیکوترین آن این نوع بود و در قوه مانند شبرم بود و نوع سیاه وی کونید از شبرم بقوه تر
بود و طبیعت آن کرم و خشک بود در چهارم بر برص و هب و غمش طلاء کردن نافع بود و با غسل و شکر شیا
و حرب طلاء کردن سودمند بود و مسهل ما را صفر بود خاصه چون تر بود در موسم کل آن و مسهل کرما و حب
القرع بود و سودا با دویای که مناسب بود و چون بشراب بپاشامند جته کنند کی جانوران سودمند بود
و شربتی مزیادت از وی دود اندک بود و باید که مدبر کوده مستعمل کنند که سرکه غایله وی بشکند و صیغت

مد بر کردن وی چنانست که بکینند مازنیون تازه بزرگ ورق و در سر که خویسانند و شبانروز و بعد
از آن سر که تازه کنند تا سه نوبت هرگز کنند بعد از آن سر که بریزند و بر آب آب شیرین سه نوبت بشویند
و در سایه خشک کنند و یا در آفتاب و استعمال کنند و اگر در سر که خویسانند و به سپرز نهند بکند از آن و وی هرگز
را مضرب نجات و رطوبت هرگز بخورد و جمیع حسد و مازنیون مد بر چون بکوبند نجات خرد و کثیر الاضافه
کنند و بر روغن بادام شیرین جرب کنند و اگر خواهند با دونه که مصطلح وی بود پیا میزند مثل تربد و فیتون
و مالیکه زرد و ورق کلسترخ و رب السوس و کون کرمانی و نمک هندی و دانه موافق بود جرب علی
مره سود که با سه مال بیرون آورد و نافع بود درد های بلغمی را و اگر خواهند که آب زرد بر اند مد بروی باد
ایر سا و توپان الخاس و اسارون و حر صافی و سکنیج و نمک هندی و مالیکه زرد و تخم کرفس بستانی
و عصا ده عافت و عصا ده افسنین و سنبل و مصطلحی پیا میزند و آب عنب الثعلب و رازیانه
تر که گرفته باشند و جوشانیده و صافی کرده پاشانند و اگر طبیعت وی محکم آب مغز خیار چرب یا آب
بقول که گفته شد پیا میزند مسهل آب زرد بود و اگر در جی و یا قرصی کنند شاید از بهر آنکه در غایت قوه بود
و ضعیفانرا تحمل نبود و محرومی مزاج و در زمان گرم و در گرمی استعمال کردن بد بود و نوع سیاه
کننده بود و دم بکشد بکرب و قی و اسهال و معالجه وی بشیر تازه کنند پیا پی یا جلاب و بزرگترین معالجه
آن میر و دیطوس بود یا تر قاقطین محتوم و جونی آب و آرد و زیت پیا میزند موش و سگ و خوک را بکشد
و بدل مازنیون سه وزن آن ایر سا بود و دو دانگ وزن آن مقل الهی بود **ما مرستان** ساج هندیست
و گفته شد **مار جوبه** مار کیا خوانند و آن پهلونست و گفته شود **ما سقدون** ما سقدون نیز گویند و آن
دوای هندی بود و آن ورق و قضبان بود مانند شا بسفر هم و روغن از وی گیرند مانند با سمن و
طبیعت وی گرم و لطیف بود و بوی آن بسنبل مانند **ماشیا** حشیش ارغامون است و گفته شد در باب
الف و آن ما میسا رخ خوانند **ماش** حج خوانند و بشیرازی بنو فاطم کوبیند و بنوساه خوانند و جوهر
وی نزدیک بیا قلا بود و نفخ وی کمتر و فاضلترین استعمال کردن وی تابسان بود و نیکوترین آن سبز بزرگ
قریه بود و طبیعت آن سرد بود در اول و معتدل بود در رطوبت و پیوست چون متفشر کند و گویند خشک بود در

در اول کیموس وی محمود بود و در تر از با قلا بکند و خاصه مقشروی جبه در اعضا ضا که در نافع بود و اگر
خواهند که شکم بر اند و هیچ نفخ در وی نبود بشیر خشک اند و روغن بادام شیرین به بریزند تا باید که ورم و
تنب صفوای بنود و اگر تب حاده بود دشته باشد با قلا الحقا و کاهو و اسفناخ و جو کوفته به بریزند و اگر
خواهند که شکم بیند و تجمان با پوست به بریزند در آب و آب از وی بریزند و بعد از آن با ورق حماض بستانی
به بریزند و آب سحاق و آب انار دانه و زیت اضافه کنند و بخورند حرارت ساکنی کند و شکم بیند و اگر زیت
نخوایند و روغن بادام شیرین و وی سرفه را نافع بود خاصه چون با تب بود و چون بکوبند و آب مورد
بشیرند و ضما کنند بر اعضا سی که کوفته شده باشد سود دهنده و وی ملازه را نیکو بود و مضعوف دندان بود
و مضربه مرد بر بکند و در وی نفخ اندک بود و در وی جلا نبود و باید که بروغن بادام بریزند و در ضرر راه
مصطلح وی بشیر خشک اند بود و بدل او با قلا مقشروی بود **ماسی هندی** قلت است و گفته شد **ماسی**
الماس کوبیند و آن چهار نوع بود اول هندی بود که لون آن بسفیدی مایل بود و بزرگی آن بمقدار با قلا
بود و بمقدار تخم خیار بود و کنجید بود و ما باشد که از با قلا بزرگتر بود لیکن نادر بود و لون آن نزدیک بلون
نوشادر صافی بود و نوع دوم ماعدونی بود لون وی مانند نوع اول بود اما بزرگتر بود و سیوم معروف بود
بجدیدی از بهر آنکه لون آن با همین ماند و وی بوزن ثقیلتر بود و آنرا در زمین یعنی و بلاد سوه قایبند
و چهارم قبرسی بود موجود در معادن قبرسیه و بلون تقریب و طبیعت الماس سرد و خشک بود و گویند
گرم و خشک بود بقوت و گویند چون در دمان گیرند دندانرا بشکند و بغایت محرق و محقق بود و وی سم
قاتل بود و مداوی کسی که آن خورده باشد بقی آب گرم و روغن کردن و بعد از آن شیر تازه آتش میدن و
الماس با سرب یا شیشه توان شکست و چون ویرا بشکند بیشتر سه سر بود و آتش بوی کانگند **مایران**
گویند نوعی از عروق الصغراست و از وی گرمتر بود و آن صینی بود و خراسانی بود صینی زرد بود و
خراسانی تیره رنگ که بسبزی زند و آن عروقی باریک بود و کره دشته باشد و طبیعت آن گرم و خشکست
در آفود و گویند در چهارم و گویند گرمست در اول و خشکست در سیوم سفیدی ناخن و سفیدی چشم
زایل کند و روغنانی بیفزاید و اصل وی بر قانرا نافع بود و مضعوف در وی در ر بول و مقدار ما خود از وی

از وی نیم بود و چون با سرکه سخت کنند و بر کلف طلا کنند زایل کند و کونید مضروب کرده و مصلح آن
عسل بود و بدل وی بوزن آن عروق الصغیر و نیم وزن آن حر بود **مارون** جنبین کونید مرما حوز است
و نکته شود انشا الله **مامون** حاشاست و گفته شد **مانیکوت** ترین آب آج چشمه این بود که طرف
مشرق بود و نیکوترین آن بود که بنده پیرون آید بر تها بل شمال و بر سنگ روانه بود و براق و صافی بود و
وزن و رایحه طعم بدنداشته باشد و چون آفتاب بروی تابد و گرم شود و چون از وی زایل شود و سرد
شود و زود از معده بگذرد و ثقل طعام خشک گردد از آن و طبیعت آن سرد و تر بود تری آن در چنان
مقدار معتدل از وی آنقدر بود که غذا را ایاری دهد و با اعضا رساند و رطوبات آن نگاه دارد و
بدن کسب نضاره و نعومت از وی بکند و وی ریشها را بدو و بسیار خوردن وی کراز و ریشه و
سبب آوردن شاید که تشنگی بر ندهد و قوه را نقصان دهد و محقق و مظلم بصیر بود و بوقط
کونید نیکوترین آنها آب باران بود خاصه از زمین نیکو گیرند و قطره وی اندک اندک بود در ماه
کانون و وی شیرین تر و سبکتر بود و سردی کمتر از آب چشمه بود و وی سرفه را نافع بود خاصه
چون با اثر به حبه سرفه از وی به پزند و آب برف سرد بود بطبع و مکسب و اگر با معتدل پاشانند
میرد معده و جگر بود و قوه هضم بدو و مضروب بدن از آن و خجسته و سینه و نفوس و اعراض حشا بارد
و ناقص و معده ضعیف و بدن ضعیف که گوشت اندک داشته باشد و ناقصان و صاحب سبزه
و برقان و استسقا و بوسیر و شاید که آب سرد خورند که مصغف حراره غریزی بود و شاید که شب
بتشنگی سخت که حادث شود آب خورند که حرارت غریزی نباشند و استسقا آورد و الا اگر
سبب آن چیزی گرم و خشک باشد و خورده باشد و آب گرم نیکوترین نیم گرم بود که حرارت وی اندک
بود و وی گرم بود بعضی طبیعت براند خاصه چون با نبات یا عسل بود و چون با آب سرد مزج
کنند مصروع را نافع بود و ورم حلق و ملأزه و سینه و اگر با آب مزج نکند مصروع را مضر
بود و تشنگی ساکن نکند و اگر بسیار خورند مقصد مزاج بود و مرض معده و دماغ را از بخار پر کند و هضم
را فاسد کند بسبب فساد هضم لوز از در گرداند و سپرز و جگر تورم کند و مپیچ رعاف بود

باید که با کلاب پیامیرند تا مرضی معده نبود **مالک** باید که از کونستی محمود بود مانند بره و حولی و
وحش و سودمندترین چیزها بود حبه صغیر دل صنعت آن بوق اینست که بر دآن مانند عرق بود
در غایت قوه **ماء الشیر** پیارسی جواب کونید و فعل وی مانند کسک الشیر بود که از شیر جو
کونید و در کاف گفته شد و وی میرد و ملطف بود حده اخلاط لیکند و بول براند و تهیای حفا
را نافع بود ساده آن و اگر بلغمی بود با کرفس و رازیانه نافع بود و وی جگر گرم را سود دهد و خون معتدل
صالح از وی متولد شود و تشنگی نباشد و زود بگذرد و از معده و معار زود پیرون آید و اخلاط خسته
ناوی مستغ غ شود و مضروب با خشا سرد و منفع بود و معده سرد را بدو و دفع ضروری بکافند
کنند **مار الجین** پیارسی آب پییر کونید کلف و جرب را نافع بود و خوردن و طلا کردن مسهل
صفا بود و یزقاز اسودد و با افیتون مسهل سودای سوخته بود و حرارت جگر نباشد و حده
صفا و فاضله ترین خوردن آن بهار بود و مقدار شربتی از وی در هر روز سه نوبت یک رطل بغداد
بود میان هر نوبتی دو ساعت بود با دانگی نمک مهندی و نیکوترین آن بود که از زرخ جوان
گیرند از رقی چشم که علف خورده باشند کسبه و اگر احتیاج بود بجلف آرد جو و گشتی و خیار و را
زیاده دهند صنعت آن بپاشانند شیر تازه دو رطل و در دیک کنند و آتش آهسته در شیب آن کنند
و چون شیر جوشید و بر سر براید جهم سکچ پی قندی و یکدم سرکه بران ریزد تا شیر بریده شود و پییر
جمع کرد و بعد از آن بیالایش بیالاید پس زان بکرباسی و دیگر بر سر آتش نهند و کفش بگیرد و استعمال
کند **ماء الورد** پیارسی کلاب کونید نیکوترین آن تیز بوی که بطعم تلخ بود طبیعت آن سرد بود
و کونید گرم بود و این هر دو قول جالینوسی است و کونید سرد بود در اول و معتدل بود در رطوبت
و پیوسته حایل بر طوبیت بود مقوی دماغ و مسکن صداع گرم بود و پیدن و طلا کردن و لسه را سخت کند
و درد چشم را ساکن کند و حراره آن نباشد و چون پاشانند غشی و نفث دم را نافع بود و خفقان گرم
و مقوی جسم بود و بعضی قتی و قبضی که در وی هست و چون بر سر ریزند خار را تحلیل کند و صداع ساکن
کنند گرداند و بسیار بر موی ریختن موی را سفید کند و کلاب مقوی معده بود و مخشن سینه بود و مصلح

وی جلای نبات بود **مار الکافور** نیکوترین آن بود که مانند روغن لبان بود و طبیعت آن گرم خشک بود
در سیوم محروم مزاج را در سرد آورد و دفع مضرة وی بود و غنی بنفشه کشد که با وی خلط کشند و سرد مزاج
و بهر آنرا و اندر زمستان و شهرهای سرد و برف افتی بود و ماسر جوید و بوجان و از وی گویند درخت کافور
چون بشکافند این آب از وی روانه گردد و گویند کافور بود که با پوست درخت مخلوط شده باشد به پزند و صافی
کشند و آن آب ذهبی رنگ از وی بکیرند و خاصیت وی آنست که چون در طعام کنند مکس که در آن نکرده **مار النون**
آب ماهی نیکو در امراض النون خوانند و آن مانند موی بود در اکثر حالات و گرمی خشکی و کمی از حرر شیری بود
و چون بدان حقه کشند در درک و عرق النساء و قرصه امعاء نافعه بود و در ششهای متعفن که در امعاء بود خشک گرداند
و منقطع بلف بود **مار الحلیج** در سیوری و س کوبیده وی و فعل وی مانند نمک بود و قایم مقام آب دریا بود در
طبیعت **مار العسل** گرم بود قوه معده سرد بهر و اشتها پیاورد و بول براند و در مضامی سرد را نافعه بود
و مسهل طبیعت بود چون خلط باشد که مستعد دفع بود و شکم بیند چون در معده قوه نفوذ غذا میدن بود و اگر
زن پیا شامند و قراقرز نزدیک ناف سپه کند آبتن باشد و اگر نه آبتن نباشد و مضرب بود با صواب حرار و ورم
گرم و مصلح آن ربوب فواکه حامض بود صنفه آن یک جزو عسل و دو جزو آب شیرین بچوشانند تا ثلثی برود
و ثلث بماند و کیر و بیالاید و اگر خواهند که گرمی وی زیادت کرد و همگی و زعفران و زنجبیل و قرفل و در قفل
از هر یک قدری در صره بسته با وی بچوشانند **مار القراطنی** شراپیت که از اخوند یقون گویند و صاحب
منابع گوید از خمر یا از مثلث و عسل و داروهای گرم سازند و صاحب جامع گوید **مار العسل** است و گفته
شد **مار الحلیج** پیارسی که گویند صاحب جامع گوید از جماعت بازو کانی شنیدیم که بطرف بهند متردد
بودند و از غیر ایشان از اقلیمهای دیگر که آن آبست خاکستری رنگ بغایت ناخوش بوی و چون کهن
کرد سیاه شود و مؤلف گوید آن از شکم ماهی گیرند که آن ماهی را حبه خوانند و در بحر چین بود و اگر آن ماهی
را چیزی مثل جوال دوزی بزنند در حال درست گردد و در اندرون وی مانند کیسه بود پرا از این آب و خلط
وی آنست که هر عضوی که شکسته گردد مقدار دو ماه پیا شامند و در نکتند که بدنند آن رسد که دندان را
مهر بود و در زمان آن عضو درست گرداند اما این آب آنست که چون حوزدند در حال آن شخصی که استخوان

وی شکسته است و اندک آب رسیده تا موضع شکسته و این مجربست **مار العسل** است و گفته شد **مار السون**
با دینوبیه است گویند و گفته شد **مار ماچ** ماهی دراز است مانند مار و آنرا مار ماهی گویند **مار طینون**
درخت قنده است و صفت قنده گفته شد در باب قاف **متک** اترج است و گفته شد **متک**
سوس است و گفته شد **متنان** در درخت که مدانه است و آن نوع از مازریونست و که مدانه شحمی
بود و گفته شد **متک** آب انگور بود که بچوشانند و کف وی بکیرند تا چهار دانگ بسوزد و دو دانگ بماند و بعد از آن
استعمال کنند و منافعه وی نزدیک بمنافع خمر بود و خون صالح روشن از وی متولد شود و هضم غذا بکند و چون با
پیامیزند محرومی را نیکو بود **میخ** نوعی از ریاحین است پیارسی خوش نظر گویند طبیعت آن سرد و خشک
و گویند تر است و وی قابض بود و منغ خون رفتن بکند و طبیعت بهند و در احتیاجی تر است بصلح آورد و در شش
اترا خشک گرداند و چون عصا زده وی در گوش بچاشند گرم آنرا بکشد و در شش آنرا خشک گرداند و در دانه
زایل کند **محج** فاش است و گفته شد **محروث** اصل الا بجزان است و وی بقوه و منفعت حلیث بنود و
بهترین آن سفید سبک بود و طبیعت آن گرم بود و خشک و در بر هضم و در معده راپاک گرداند و معا و محلل ریاح
و نفخ بود و مقدار مستعمل از وی یک ماهی بود و اسحق گوید مضرب و بلش و مصلح و عمل بود **محلل** درختیت
مانند درخت بید و کل وی سفید بود و غرور و احب المخلب خوانند و گفته شد صفت آن در **مار محمود** سقونیا است
و گفته شد **محاج** اصل اندلس مخلصه را بدین اسم خوانند **مخلصه** محاج خوانند و البوح نیز گویند و آن سقونیا
مؤلف گوید کینج بشیرازی کا زریک خوانند و پیارسی بلبل شامی گویند و کینج کشینز کوهی گویند و کینج تریا
کوهی و هر سه نوع شخ ایشان شاید یکدیگر بود اما در نبات ایشان رجای رستن ایشان اندک تفاوتی داشته
بود نبات کا زریک خشک بود و شخم وی بغایت تلخ بود و کل وی ازرق بود و در کوه و سنگستانها روید و نبات کشینز
کوهی املس بود و بقدر بزرگتر بود و تلخ بود و در هر غار با روید که دامن کوه بود و کل وی سرخی زرد و نوع سیوم
در رمل روید و نبات وی کوچکتر بود و کل وی سفید بود که در وی نزدیک سیاهی بود و مؤلف گوید نیکوترین
آن شبانکاره بود که از کوهستان استبانکاره آرند و خواص وی آنست که هر کسی که سکن یک شربت از وی پیا شامد
از کزندی مار و عقوب و افعی و مجموع کزندیها یک سال ایمن باشد و اگر مار یا عقوب یا افعی کزیده باشد یک شربت

از وی پاشا منده البته خلاص باید از مضرت و ستم آن و شربتی از وی یکدرم تا یکم بود بار و غنی زیت و مجرب است
و بکرات امتحان کرده و موجب بود و بخداست علی ذلک و مولف گوید شخصی در نزول آفتاب بجل سه روز هر روز
یکمای مخلصه با شرباب جرج کرد در آن سال چند نوبت ویران کرد و در وی کار نکرد و کار نکرد و در آن سال
ویران دادند و یک نوبت یک زهره افی و چند سمیات دیگر و بروی هیچ عمل نکرد و چون تفتی کردند اول سال مخلصه
خورده بود چنانچه ذکر کرده شد و این مجربست تحقیق و مخلصه از بهر آن ویرانام نهاده اند که از زهره هر صلاص دهد
مولف گوید حجر التیس که پیارسی یاد زهر خوانند و از ایل کو بهرستان شبانکاره خیزد چون حجر التیس بسودن
باقر رسد در میان آن دانه بود یا قدس خوب باشد و آن دانه یا خوب زبان مخلصه بود و بدان دانه با زهر جمع
می شود و بر ویام می بندد و بزرگ میگردد و غذای آن کو سفند گویند بغیر از مار و مخلصه نیست و با جلد تریا
در وی هست **مخاطبه** خفیطا گویند و در بق نیز گویند و بنیر و آن سچستانست و گفته شد **مخ** پیارسی مغز
گویند و وی لذیذ تر از دماغ بود و نیکو تر بود و موافق ترین مغز ساق کوساله و ایل بود و بعد از آن کا و بس بر وی
کو سفند و طبیعت آن گرم و تر بود و سخی و ملین و کثیر غذا بود و بهترین آن بود که در آفتابان باشد و وی محمل
و محمل صلابات بود و چون زن بخورد بر کبد و زهره از مغزهای محمود صلابت رحم را نافع بود و اعضای صلب را نرم
کرد و اندام جمیع از شقاق دست و پایا را نافع بود و ملطخ معده بود و شوره و معنی چون بسیار خورد و مصلح وی با زیور
گرم بود و سعت و نمک و اخندان **مخفی** بشیرازی دوع خوانند و نیکو ترین آن بود که از شیر کا و جوان
بود و صفت آن در لبنی حامضی در لام گفته شد **مداد** نیکو ترین مداد آن بود که سبک وزن و سیاهی
بغایت بود و طبیعت همه انواع آن گرم بود و محفف الایمنی که بولش ویران از مبردات شمرده است و چون
بر ورم گرم طلا کنند نافع بود **مرجان** در باب با در لبه گفته شد انواع آن **مرزنجوش** مرو قوش
خوانند پیارسی فرزنگوش خوانند و بعضی اذان الفار گفته شد در الف و طنج وی استقار نافع بود و پنج
اروی شری بلغمی را سودد هر و عشر النول و معض را نافع بود و استحق گوید مضر بود بمنانه و مصلح آن تخم خرفه
بود و بدل آن افسنتین روی بود و گویند دو وزن آن مر حوزر و گویند نیم وزن آن فلفل **حران** مالیا خوانند
و آن در خلیت باریک و دراز و از خوب وی نیزه سازند و در هک شام بسیار بود و ورق وی زرد بود و در

ملین ۴

نبتی بود و کجیفی عصاره ورق آن چون پاشا مندی ورق آن بشارب ضا کند و کندگی افی را نافع بود
پوست درخت وی چون بسوزانند و آب بر حرب مالند قطع کند و نشاره خوب وی کنند بود چون پاشا
مهر صمغیت که یونانی سمو نا خوانند و وی خالص بود و مغشوش بود غشش از بعضی از اینتوعات کنند که
آنرا بار نارشی خوانند و نار فاس گویند و آن نوع کشنده بود و نیکو ترین حران بود که سرخی مایل بود و خوشبو
و زرینی و صافی بود بغایت تلخ باشد و طبیعت آن گرم است در سیوم و خشکست در دوم و دوی مغش و محمل ریاه
بود و در وی قبضی و الراق بود و در دار و های بزرگست عمل کنند از بسیار منفعت آن و وی منع عفونت
کند تا جدی که میت را نگاه دارد از تغییر و منت و اثر ریشمار ایل کند و چون در دمان نگاه دارند بوی
دمان خوش کند و در رمای بلغمی را نافع بود و اگر با افسنتین یا ترمش یا عصاره سداب حقنه سازند
حیض براند و بجه پیردن آورد و بزودی مقدار با قلاسی که آن بوزن ده و از ده قیراط بود پاشا منده
سرفه مزمن و عشر النفس و درد پهلوی و سینه و اسهال و قرصه امعار نافع بود و چون در شیب زبان کنند
و آنچه حل میشود و فردی بر بند خسته قصیه نشن را نافع بود نرم گرداند و از صافی کند و گرم بکشد
و چون با شرباب پیامزند و در شیب بغل مالند کند بغل را ایل کند و چون با شرباب و زیت مضمضه کنند دندانها
و لثه را محکم کند و چون بر ریشهای سر پاشند نیکو گرداند و چون با فیون و چند پیکتر و ما شینا پیامزند ریغ که
از گوش آید و ورم آنرا نافع بود و با سلج و غسل بر نایل مالند سودمند بود و چون با سرکه و بر قویا مالند
نافع بود و اگر بالادن و غرور و غن مورد بر موی مالند از تساقط منع کند و وی ریش جیم و تاریکی و سفیدی
آنرا را ایل کند و این جزا گوید چون سخی کنند و با آب مورد بپاشند و زن بخورد بر کبد بوی منتی که فرج
وی دمد را ایل کند و اگر بر زیت فلسطینی بپاشند و مرد طلا کنند بر انگشتان ایهام پای است قوه
بجامعت تمام بدید مادم که بر ایهام وی بود و اگر سخی کنند با سرکه نیکو تا مانند موم شود و بر سر مالند
در دسر و صدغین که سبب آن ندانند را ایل کند و رازی گوید در درده و مثانه را نافع بود و فم معده
و معض و در درم و مفاصل را ایل کند و زهر مار را نافع بود و کوکها پیردن آورد و محمل او را م بود و ورم
سپرز را بغایت نافع بود و چون با شرباب پاشا مندی کندگی عقب و استرخا معده را سودد و مصلح است

نزد بود

و اگر زن نیم باز ده تخم مرغ نیم برشت پاشا مندر خون رفتن با فراط بکند و باز بندد و اگر با سداب فرجه
سازند وزن بخود بر گیرد **کجه** بنفشه از دوا اگر آب تر تیزه حل کنند و بر خونی که در چشم منعقد شده باشد طلا کنند
تحلیل دهد و اگر بکلف طلا کنند و بر آن ادمان کنند زایل کند و اگر در نارنج حل کنند و بر سعه طلا کنند و بدان
مداومت نمایند زایل شود و خشک کوداند و چون با سرکه و روغن کل و زعفران حل کنند و بر شعله طلا کنند
خشک گرداند و زایل کند و چون با گندر و زعفران بخود بر گیرند تر خورانی نافع بود که از رطوبه بود و رایحه و میصدا
و مسدود منوم بود و کونید مضروب بماند و مصحح وی غسل بود و بدل وی بوزن وی صمغ بادام تلخ بود یا قصب
الذریه و قسط تلخ و فلاح اذخر **مرد اسفرم** آس بر نیت و در قوه مانند بادام درد بود و بهترین آن را می
بود و طبیعت آن گرم و خشک بود در دوزخ صرا نافع بود و مقوی معده و جگر بود و چون بخود بر گیرند گرم مقود
بکشد **مر باق** مع آن ذوالف و رقه و صاحب جامع کونید خنبل است و گفته شد و طریان از اجده مانده
خوانند **مرانیس** هموم الحوس است و هموم الهرا بده خوانند و کونید طبیعت آن گرم خشک است
در دوزخ و در وی تجفیفی بغایت بود و محسوس کونید سنگ شانه بریزند و بول براند و صاحب مناج کونید نیکوترین
کل آن بود و آنچه تازه بود و طبیعت آن سرد و خشک بود با عتدال خون را ببنده از جراحتها چون بکوبند و بر آن
نهند و چون بنهند و آب آن پاشا مندر بول براند و فضول را بکند از اند و معرفت وی در باب گفته شود
انتاشه **مرد** انواع است نوع خوشبوی وی مر حاوز خوانند بشیرازی مر و خوش کونید و گفته شود و
نوعی دیگر که بوی آن کمتر بود از انشوسا خوانند و طبیعت آن گرم و تر باشد و تخم آن بشیرازی مر و خشک خوانند
و نوعی دیگر آن را دارا و دارک نیز خوانند و آن مر و سفید بود و آن معتدل بود در حرارت و رطوبت و در وی
و در وی تفجج بود و کونید بد رستی که آن لسان الثور است و گفته شد و بلیغ دیگر خرا کونید و هم
گفته شد و بلیغ دیگر ارد شیر دار و آرد شیران نیز کونید و آن بشیرازی مر و تلخ کونید و بلفظی دیگر
مر حان و مر ما هموس کونید و طبیعت آن گرم و خشک است در دوزخ و محفف و محلل نیز بود و بلیغ نر و آ
و سده بکشد و صداع سرد و در معده که از بلیغ بود سودد و اسحق بن عمران کونید دارا مر و سفید
سفید است و حبه وی هم سفید بود و مولف کونید انواع مر و رایج که ام حب سفید نیت الا مر و تلخ

خود و حب هر دو سفید اند و این نوع مشهور بود مر و سفید بس بدین تقدیر مر و سفید لسان الثور باشد
و نوعی دیگر هست که آنرا امیشیما خوانند و آن کا و چشم و گفته شد **مر قشیا** ذهبی و فضی و کاشی
و حدیدی و حجر شهبی بود و هر جنس مشابه بود بیکوهری که بومنسولست و آنرا حجر النور خوانند و حجر
الروشنانی خوانند از هر یک کاشی چشم و طبیعت آن گرم و خشک بود در سیوم مقوی چشم بود و در یقورید
وس کونید قوه وی سوخته یا ناسوخته مسخن و محلل بود چشم را جلا دهد و مسخن او را م جاسیه بود چون
بار ایخ خلط کنند و گوشت زیاده بخورد و در ریشها و رازی کونید چون از گردن کودکی بپایزند ترسد و
اگر سختی کنند بر سر که بر برص طلا کنند زایل کند و کونید محلل ماده بود که در شیب چشم بود و قوه چشم بدید
و بر نمش یا سرکه طلا کنند سودد و در هر هرهما کردن محلل بود و قاطع دم بود و بدل آن مغنیس بود
مرد اسنج مرنگ کونید بیارسی مر و سنگ و پیونانی اند و خورش خوانند نیکوترین آن احدی مانای
بود براق که بر خونی زنده طبیعت وی لبیدی مایل بود و مغسول وی بی محال سرد بود و قاطع و محفف
و از خواص وی آنست که چون در سر که اندازند سر که شیرین شود و اگر در نوره بود بدینر اسیا که اند
و وی ماده مرهما بود و بوی بدن خوش کند خاصه شیب بغل و کلف را زایل کند و اثر سیاهی و خون
مرده و اثر آبله زایل کند و منع عرق بکند و گوشت در ریشها بر ویاند و مغسول وی چشم را جلا دهد و خور
وی نشاید از هر آنکه کشنده بود بول بنشد و نفخ آورد در شکم و حال پین پید کند و قبضه زبان بکشد
و باشد که قولنج آورد و ایلاوس و باشد که اطلاق بول و غلیظ کند و خنق آورد و مد او ای وی بقی کند
و بعد از آن بشراب و زنجبیل مر و با و اسفید باج و چون طلا کنند در شیب بغل و در فضلما سوی دل کند بس
اولی آن بود که بار و روغن کل بپایزند و رازی کونید کسی که آن خورده باشد معالجه وی بقی کنند بآبی که شبت
و انجیر در وی بچیده باشند و بعد از آن مقدار سه م مر با ب نیم گرم پاشا مندر و لحوم الخرفان و سرکه
خمر سیاه از عقب بدینند **مری** بیارسی الکامه غاری خوانند و الکامه رفیق خوانند و آنچه از
جوسا زنده گرم و خشک بود تا سیوم و کونید گرم است در اول و خشک است در دوم اخلاط غلیظ را برزد
و نشف بلیغ بکند و پاک گرداند و بوی دمان خوشی کند و ریشهای عفن را نیکو بود و در درک و قوت النساء

و در طوبت معده را غلیظ مفید بود و در حقنهای قلیح مستعمل کنند مناسب بود کزیدن سک دیوانه را نافع بود و
رازی گوید وی عمل نمک کند الا از وی لطف بود و اقوی بود و نسیم براند و قطع لرزجات بکند و ططف اغذیه
بود و عطش و سخی معده و جگر و محففات آن بود و چون بنشیند اندک پاشانند که مایل بشد و اگر در جشم کسی
کنند که ویر آید بنیاد کرده باشد هیچ در جرم وی بر نیاید و اگر برآمده باشد بکند از اند و چون بدان مضطرب کنند
جذب بلغم بسیار بکند از دماغ و خشک و ورم بغایت پاک گرداند چون منجر شده باشد **حرار** نوعی از
شکایت و باد آورد و در فعل نزدیکیت بایشان **حرطیسی** سنگیت که در وی خنونه صحری بود و
بلون لازم بود و چون سخی کنند بوی محرکند و اگر بوزن سه جواز وی پاشانند در دل را نافع بود **حره قوشی**
مرزنجوش است و گفته شد **مرج** جوز هندی است و آن حقیقت هندی مانند دو قوا و طبیعت آن گرم
و خشکست در سیوم حیض براند و سده جگر و سپرز کشاید **مرماحوز** نوعی از مرو است پیارسی مرو خوش
خوانند و نیکوترین آن بستانی بود سبز و طبیعت آن گرم و خشکست در سیوم و گویند در دوم و گویند خشکی وی
در چهارم بود و گویند گرم بود در اول و وی لطیف بود و محلول و مسکن ریاح بود و سده بلغم بکشاید و جوهر بر
خاک آن دارند صداع سرد را نافع بود و وی منشف رطوبه معده بود و مقوی آن و مقدار مستعمل از وی یکیم
باشد و منع قی بکند و خورزی گوید چون در شراب خویسانند و پاشانند مسی سخت کنند و بوسیدن مصلح بود و در
آن ریاحین سرد بود و بدل آن مرزنجوش بود و اگر از حبه سکر بود بوزن آن آشفته و دانه آن زعفران و مرزنجوش
و مرماحوز و جعفر و فرخ خشک و باذن بنویسند هم قایم مقام یکدیگر اند در ابدال **مرغی** جامه مرغی گرم و تر بود
حرارت وی از صوف کمتر بود و ملائم طبع انسان بود و بدتر از نیکو دار و از نرم بسیار که در وی هست و سخی
مقوی **مکرده پشته بود حر حر** نوعی از رخام سفید است و نیکوتر آن بود که از معدن جریع آورند و پیونانی اسطرطیس
گویند اسطرطیس جریع است و فرس طس گوید اسطرطیس چون بسوزانند و با نمک اندرانی سخی کنند نیکو و
و دندان و لثه را بدان مالند سودمند بود و لثه را محکم گرداند و سوختگی آتش را سودمند بود و چون بگویند
و سخی کنند و بر موضع سوختگی افشانند و دیسقورید و س گوید بسوزانند و بار آتیج و زفت پاشانند و
در جراحت صلب بکند از اند و چون در موم روغن کنند در معده را ساکن کند **حرارات** سالمترین

زهرهای مرغان زهر مرغ و در ارج و کبک بود اما حراره جوارح بغایت قوه لذت بود خاصه کبار از ایشان و
اختیار آن بود که لون وی زردی طبیعی بود و اگر زنگاری و لاجوردی بود بد باشد و طبیعت آن گرم و خشک بود
در چهارم و تین و چون بانظرون و قیولیا پاشانند جوب ریش شده را سودمند بود و زهره نامحجوع تاریکی چشم را
نافع بود خاصه حرارات جوارح خصوص خشک کرده و ابتدا از قول آب را مفید بود و مجموع حرارات
طبع براند و سخی گویند بقوه ترین زهرهای چهار پاییان زهره شیر بود و بعد از آن کفتابیس کا و دبس خرس و
بس بزوبس آهوبیس میش و هر یک بجای خود گفته گفته شود **حراره الطبا** سودمندترین زهرها جهت چشم
زهره آهوب بود **حراره الحار الوشی** زهره فکور داء الثعلب و دوالی را سودمند مالیدن و بر اثر ریشها طلا
کردن **حراره الدب** زهره خرس تشنج و جز از که از جراحت عصب بود و سردی نافع بود و شریف گوید
چون زهره وی با غسل و فلفل بکند از اند و بغوطه طلا کنند زایل کند و موی نیکو بر ویانند خاصه پنج ششی
نوبت مکرر کنند و اگر با سکنجین پاشانند در جگر را نافع بود و دیسقورید و س گوید زهره خرس در نفعت
نزدیکی زهره کا و بود و چون لعق کنند صرع را نافع بود و در خواص این زهر آورده که چون در چشم کشند
با غسل و آب را زبانه چشم را روشن کند **حراره البقر** بقوه ترین زهرهای چهار پاییان زهره کا و دبس فکناز
بس خرس دبس بز و کوسفند و نیکوترین آن زهره کا و بود و آن در مرهمها کشند حبه منع جراحها و در
سخت و بانظرون و قیولیا چون سر را بدان بشویند حرار را نافع بود و با غسل چون بدان خشک کنند خنق
را نافع بود و مفتوح افوره **بواسیر** بود و تریاق کردند که با بود و مقدار ماخوذ از وی تا دانه بود و وی طینین
و در دگوش که از سردی بود بار و غن کل در کوش هکانه نافع بود و وی مضروب بیکر زهره و مصلح
وی کثیر بود یا غسل **حراره التیس** نیکوترین آن زهره که جوان بود که بشیرازی آنرا د پری خوانند
و هنوز کش نکرده باشد و طبیعت آن گرم و خشک بود و دوالی و داء الفیل را نافع بود و دانه های بد که بر
کوش بود و زهره بز گوید تریاق کردند که با بود و مقدار ماخوذ از وی تا دانه بود و مضروب بیکر زهره
و مصلح وی انیسون و غسل بود **حراره الخنزیر** ریش کوش را نافع بود و چون طلا کنند با غسل
و فلفل بر سر کل موی بر ویانند **حراره الثلب الما** زهره سک آبی گویند چون آدمی مقدار عدسی

بخور و بعد از یک هفته بکشد و مداوی وی بر وی بکار و جنبطیانار و در صینی و سپهر مایه خوش کند و
بر روغنهای خوشبوی قریح کند و تدبیرهای لطیف **حرارة الضبع** زهره کفاری نیکوترین آن بود که از کفار
بزرگ گیرند و آن کرم و خشک بود و مسهل بلغمی بود که در سر باشد و مقدار مستعمل از وی تا دانگینم بود و منضم بود
بر زهره و اسحق گوید مصلح وی عسل و صبر بود **حرارة الا** زهره شیر نیکوترین آن بود که از شیر جوان گیرند
و آن کرم و خشک بود و تاریکی چشم را نافع بود و ابتدا از وی آب و انتشا را خاصه زهره کبک که آن سودمند بود
ترین زهره بود و درین زحمت **حرارة الشبوط** شبوط ماهیست که در دجله بغداد باشد و آنرا پتوانانی
قلونونوس خوانند و زهره وی تاریکی چشم و ابتدا از وی آب و انتشا را سودمند بود و گویند جوگیرند از وی تا
مقدار دانگینم معدن پایک کند و قوه دل بدید و گویند خوردن آن مضر بود زهره و مصلح آن کثیرا و سرکه بود **حرارة**
الکری زهره کلنگ کرم و لطیف بود چون آب مرزنگوش سحوط کنند و حق را نافع بود **حرارة الکلبش** زهره
کلبش که شیرازی غنچ خوانند در دوش که از سردی بود با قدری عسل چون در گوش جگانش نافع بود **حرارة القنفذ**
زهره خار پشت که بسیار سی رقره جگانه خوانند از تریشها که در چشم بود زایل کند و مجذوم را نافع بود چون پاشان
حرارة الارنب زهره خوش چون با آرد حواری و کند و رسد آب میزند و در میان شراب پاشانند بخواب زرد
میشد و اگر خواهند که از آن خلاصیابد سرکه ویرا دهند و بدل وی زهره تیس بود **حرارة النمر و النافی و الارنب**
البحری کرم و کشنده و مملک باشند کسی که آن خورده باشد تلخ دمان عارض شود و زردی چشم و زود پدید آید
و اگر باقی ماند بیشتر از چهار ساعت نشان خلاص و هر چه زهره افقی بود عجب بود اگر از آن خلاصی یابد و مصلح
وی بشیر تازه و چون طین محتوم و تر یا قی فاروق کنند و رب به و سیب و شیر تخم نودک و جواب کنند و اگر
غشی افتد متواتر ماء اللیم فرارنج دهند و شراب با آنک مسک و المسک نیز مناسب باشد **حرارة الرحمة** زهره رخمه
بپارسی سردار خوار گویند و بشیرازی خرد و بعضی ویرا موش گیر خوانند سودمند بود بازیت جهت گرانی گوش و بار و
بنفشه چون در گوش مخالف جگانه در در شقیقه را مفید بود و آب سرد چون در چشم کشند سفیدی زایل کند و
این بطریق گویند چون زهره وی خشک کنند و زرقی آکبینه در سایه و در چشم طسوع کنند در جانب کزیده سودمند
و اگر چه افقی کزیده بود و دیگری گویند نه چنین است و بعضی گویند مجربست جهت سم کردن و مار و زنبور و بدان نافع بود

و صاحب نهج گویند ظن من نیست که لطف کنند **حرارة** عصفربست و گفته شد **حرارة** جوزمانی و افیون را این
اسم خوانند **حرارة الصحر** و حرارة الصحر نیز خوانند و آن حنظل است و گفته شد **حرارة** یعضید است
و آن نوعی از هند با بری بود و بغایت تلخ بود و رازی گویند حروری صنفی از کاه تلخ است که شیرازی وی روانه
بود **حرارة** قومی خوانند و آن نبید است که از کدوم وجود کاه و رسوخ غیر آن سازند و ترکان آنرا بوزه و آکیمه و
و خوشش بر و نیز خوانند و مست کنند بود **حرارة التریح** زماره الراعی خوانند و گویند عصب الراعی است و گفته
شد **حرارة** درخت با دام تلخ است و در منفعت لور هر دو گفته شد منفعت آن **مسک** پیارسی مشک
خوانند و نیکوترین آن بیستی بود و گویند صینی و ابنی و افند نقل از نسوی کند که در کتاب مروج الذهب و معادن الجواهر
آورده است که فضیلت مسک بیتی و صینی بر دو وجه است یکی آنکه آهوی صینی بر سنبلیله و همچنین جگر کند و آهوی
چینی بر خنایش دیگر جگر کند و دوم آنکه اهل بیت قطعا از نافه پیرون نیارند و همچنان را کنند و اهل جین
از نافه پیرون آورند و غش بجای آن کنند مثل خون و غیر آن از نوکهای که غش توان کرد و نیز صینی را راه دور است
و در دریا گذشتن بسبب غم و اختلاط آهوی آن و قوه آن ضعیف گردد و نیکوترین مسک آن بود که لون
زرد بود و رایحه او تفاحی بود و آن آهوی که کینه جوان بود و بعد از غایت تلخ بود چون از وی گیرند و فرق میان
این آهوی که نافه دارد و آهوان دیگر در لون و شکل و شایع و صورت هیچ نیست الا بغیر از یک چیز این آهوی داد و دزد
ینش بود بشکل دندان فیل و خوک مانند یک و جیب یاده و کمتر بود و گویند قوم انجاشکار رزند و اگر تیریزند نافه
وی پیزند و خوک در نافه بود خام بود و بخته و رسیده نباشد بوی وی سهوکتی داشته باشد پس چندان زمان را کنند
تا سهوکتی از وی زایل شود و از ماده هواستجیل مسک گردد و این دلیلست که میوه که بر درخت نرسیده بود و نتوان
خورد و چون از درخت فرو گیرند و چند روز را کنند رسیده گردد و نتوان خورد و با جمله نیکوترین مسک
آن بود که در وعای خود نفیج یافته باشد و در بشیره خود مستحکم باشد و از حیوانی بود که مستحکم و تمام المواد بود و طبیعت
مسک گرمست در دوم و گویند خشکست در سیوم و قللمان گویند مسک گرمست دوم و خشکست در سیوم و ابن
و مایه گویند عرق شنبوی کند و قوه دل بدید و شجاعت زیادت کند و مره سودا زایل کند و چون با دویم
بود که مصلح وی بود در آن زحمت مسخی اعضا و مقوی اعضای خارجی بود چون بروی نهند و اعضای باطنی

پاشا مند و جماعتی از اطباء فارس و اهواز ذکر کرده اند که در وی رطوبتی هست و بدین سبب است که باه را یاری دهد
و اگر قدری از وی باد و غنی خیری بگذارد و بر قضیب و سوراخ طلا کنند یاری دهد جماعت را بسیار کردن و سرعت
انزال را و از وی گوید چون در طبع حل کنند و پاشا مند و هین را کنده کند و سودمند بود جهت غلظت های سرکه در سر باشد
و غنی و سعطه قوه را نیکو بود و طبری گوید مطلق و مقوی اعضا بود بسبب بوی خوش و چون درام سوط کنند
مقدار نیم عدد سوزی با تخمندان زعفران صداع که از سردی بود زایل کند و قوه دماغ بدید و حکیم بن حسین
گوید در ادویه جنم کنند قوه جنم بدید و سفیدی که رقیق بود زایل کند و لشف رطوبت بکشد و اسحق ابن بران
گوید حرطی مزاج را و پیرا نافع بود خاصه در زمان سرد و در سرد سیرما و مصدع جوانان بود و محروری مزاج بود
خاصه در زمان گرم و کرم سیرما و با جله سودمند بود جهت مجموع غلظت های سرد که در سر بود و سده بکشد و نافع بود
جهت ریحی که غرض شود در جنم و در دجله جسد و شکم بندد و زردی روی زایل کند و عمل سموم باطل کند و فغانا
نیکو بود و شیخ الرئیس گوید وی اجل تر باقی پیش ملاهل بود و قرون سنبلی و مفرح بود و خوشی را سودمند بود
و تعدیل گرمی وی بکافور کنند و از آن خشکی بروغنی بنفشه و روغن گل کنند و گویند چون بدان سوط کنند و اسحق
سکته سرد را نافع بود و دماغ را سالم گرداند با ادویه که بدان سوط کنند و چون در روغن های که مسفی باشند
حل کنند و بر قناریست مانند خدر و فایح را سود دهد و اگر بدان ادمان کنند فایح را زایل کند و ابی رضوان گوید
بر بوسیر ظاهر طلا کردن نافع بود و ابی رشید گوید ریح غلیظه که متولد شود در اعضا نافع بود و چون پاشا مند
و صاحب منبلی گوید مقدار ما خود از وی قیرا ط بود و شرب وی مضر بود در دماغ گرم و مصالح وی کافور بود و گویند
بدل آن جند پست در در د عصب و در همه فعلها الا در بوی خوشی ثنما باقی در همه فعلها بدل مسک بود و گویند
بدل آن حزن نکوش است **مسواک الراقی** گویند زو فر است و گویند تحقیق شیطی است و گفته شد
مسوده و مسحقان اسمهای بر ریت زرد و ندر طویل را **مسواک الجن** بزمان اندلسی جده
کو حکم را بدین اسم خوانند و شوا صرا نیز مسک الجن خوانند و گفته شد **مسواک القود** شنه است
و گفته شد **مسواک العباسی** گویند رعی الابل است و گفته شد و نوله رس نیز بدین اسم خوانند **مسطار**
شراب بد است افسرده زود مست کننده بود **مستجل** بوزید است و گفته شد **مستقونیا** مسحو قینا و جوقینا

پاک ۱۲

بزرگوار

نیز گویند و آن زبل القواریر است بیارسی کف آبکینه کونید و مار الزجاج کونید و آن آب بود بر روی آبکینه مانند
کفت پیدا شود و بعضی گویند آب خمرهای سبز است همگام ساختن و بعضی گویند ریح آبکینه است
و آنچه محقق است کف آبکینه است و بغایت حار و حلو بود سفیدی چشم را زایل کند و مجفف رطوبه بود
و حکم و جوب را نافع بود و چون در حمام بر اعضا طلا کنند و بدل آن آبکینه سفید است و قلیه کارزان
مقاطون عود هندیست و گفته شد **مسن** سنگیت الوان که کار و شمشیر بدان تیز کنند و حکا که
آن چون پستان آبکار لطوح کنند و خصیه کوکان را کنند که بزرگ گردد و اگر در الدخول لطوح کنند موی
برویند و اگر لبر که پاشا مند و دم سیر ز بکدازاند و صرع را نافع بود اما مسن زتی سبز چون گسته کنند و
بریان کنند با تش و سحی کنند با سرکه و نظرون حله و قوبا و خناریر و سرطان واکله را نافع بود و چون سحی
کنند شها و در چشم کنند سفیدی چشم را زایل کند و از بهر اینست که شیا فات که جهت جنم سازند بروی سازند
اگر ویرا بسوزند و سحی کنند تنها و در چشم کنند سفیدی چشم را زایل کند و از بهر اینست که شیا فاک که جهت جنم سازند
بر روی سازند و اگر ویرا بسوزند و سحی کنند و بر سوختگی آتش باشند سودمند بود **مشمش** سارسی زرد آلو
گویند و قیصی خوانند و پیونانی ارمنیاق و نیکوترین آن ارمنی بود طبیعت آن سرد و تر بود در دوم و دسعود
ید و س کوید خوشی طعم تر از شفتالو بود و بعد نیکوتر از وی بود و خوزی گوید مسهل صفا بود و مولد خلط غلیظ
بود و خشک کرده وی چون بخوریا کنند و نفع آن پاشا مند مسک تشنکی بود و مبرد معده بغایت و تبهای
حاده را نافع بود و اگر در معده طعام بود فاسد کند و بکزد و اولی آن بود که اگر در معده بقیقی طعام بود بخورند
و آن پتان سکفین بخورند غشیان و غشی آورد و مدادی وی یقی کنند پس بر بوب فواکه ترش مانند غوره
و اترج و لهجو و روغن استخوان وی بوسیرا نافع بود **مشک هندی** معده هندیست و گفته شد
مشط الراقی دینا فوس است و گفته شد **مشط المشیع** و مسکط المشیع نیز گویند و آن فودج بری
بود و شیرازی رنگ خوانند و از خواص وی آنست که چون کوفند بوی جو کنند و بعضی شیر خون از پستان وی
بیاید و طبیعت آن گرم و خشک بود و سیوم و کونید خشکی وی در چهارم بود و رطوبات مزاج از سین و شش بیرون
آورد و شراب وی عظیم سودمند بود و غش و کرب را و وی حیض و بول و دم نفاس براند و سنگ کرده بریزند و بخورند

ماخوذ از وی یکبار بود وی نه غایت افراط و تفریط بود و مصحح آن رب مورد بود یا
ملوط و حبه در درج نافع بود و جالینوس گوید چون دانگی از وی سخی کنند و باروغی لبان بشنند و زن بفرجه
نخود برگیرد در ذایل کند و اسخی گوید قویج را نافع بود چون دانگی سقونیاد و اکل از وی سخی کرده و یکم کثیرا
باده مخیره بنفشه بشنند و با آب کرم پاشانند و اربا سیوس گوید کسی که شهوتش منقطع شده باشد
در هر سه روز نیم از وی سخی کرده با سه م تخم خربزه و ده م مسکه میث و سبب م غسل بخورد شهوتش زیاده
شود و چون پاشانند و بخورد کینه پیزارزد و مضر بود بسفل و اصلاح وی بسر که خمری کنند و گویند بدل وی
قردمانا است و جالینوس گوید بدل آن در ادراغ سدس مر است و وزن آن و شاپور گوید بدل آن اکلیل الملک
است و گویند بدل آن شقایق است **مصطک** بپارسی کند و سی خوانند و بسر بانی کیا و بروی مسطح و بر
پای نخین گویند و از اعلاک **رومی** خوانند و کیه گویند و آن صمغیت سفید بود و سیاه بود و آنچه رومی بوده
سفید بود و آنچه سیاه بود معروف بود به بنطی و تخفیف در وی سخت تر از تخفیف مصطکی سفید بود و قوه
قبضی در وی کمتر بود و لطفیتر و سودمند تر از کندر بود و گویند حده وی مکرر از مجموع صفها بود و طبیعت وی
گرم و خشک بود در دوم و گویند تر است و قبضی در اجزای کیسان بود یعنی در ورق و در قضا و اطراف
و غر و طاء آن و عصا و ورق آن و قشور پنج آن قایم مقام افاقیا و عصا و حلیه التیس بود حبه قره معا
استملاق بطن و نفث دم و زانی که خون از رحم ایشان کسوده بود و در جم و مقعد که بیرون آید و دستور
گوید قوی مجموع درخت وی قابض بود و قوی قشره وی و ورق و قشر پنج وی مساوی بود و اگر طینج و ورق وی
بر ریشههای طعن و بر استخوان شکسته و اعضای مسترخ ریزند فافع بود و قطع سیلان رطوبات مزمن
از رحم بکند و بول براند و چون بدن مضطرب کنند دندان متحرک را محکم کند و جرب را نافع بود تا کجی که جرب
موشی و سگ و گراز شاخهای وی مسواک سازند و دندانرا جدا دهد و جالینوس گوید مرکب بود از قوای
متضاده یعنی از قوه قبضی و تسخینی و قوه تلئینی و بدین سبب است که او را م معده و مقعد و امعاء و حکم
را نافع بود و خائیدن وی بلغم از سر بکشد و سرفه بلغمی را سودمند بود و نفث دم و مقوی معده و حکم بود
و بوی دمان خوش کند و بن دندان محکم گرداند و سخن معده بود و حکم و حمل رطوبات معده و مسکن مغصه کزاز

رطوبه بود چون باروغی زیت سوط کنند صداع سرد را نافع بود چون بازیت بکند از شد شقاق لهارا سود
دهد و چون در ضادات کنند در دما معار را نافع بود و چون آب سرد پاشانند رطوبت معده دفع کند و شتاما
پیاورد و بلغم بکند از دوم و درم حکم را و ترق دم را نافع بود و گویند مضر بود بمثانه و مصحح وی آن بود که برکه
خو سیانند و خشک کنند و با کثیر مستعمل کردن شش را بید بود و مصحح آن ضغ عوی و قند بود و بدل آن یک
وزن و نیم آن صمغ البطم است و گویند بوزن آن لبان که آن کندر دریای خوانند **مضغ** غریب است
و قابضی بود و شکم بندد و اگر زیاده خورد قویج آورد سخت **مصل** طبیعت آن سرد و خشک
بود در دوم و این ماسه گوید در سیوم سوداوی مزاج را بید بود و مضر بود بمعده و سفل کیموس
بدد و اگر با گوشت فربه بپزند ضرر آن کم شود **مصباح الروم** که با است و گفته شد **مطبخ** عقید
العنب خوانند میجیح گویند و گفته شود انشاء الله تعالی **مطحنا** لعوق مطحنا خوانند و آن
لعوق لوز است و در مرکبات گفته شود انشاء **مطحنی** نیکوترین آن بود که رسیده و تر بود و خشکتر
از پنجه بود و آنچه با سرکه و گویا بود گرم و خشک بود و آنچه گرمی بودی سرکه بغایت گرم و خشک بود
و وی ملطف بلغم بود و منشف رطوبات معده و آنچه با بازیر بود و سحر اضمضم بود و خشکی آورد و اگر برکه
بجو شاند و بعد از آن بریان کنند تشنگی نیاورد و آنچه بی سرکه آب بجو شاند بعد از آن مطحنی کنند
و مر و در صینی بران کنند تشنگی آورد **مظ** جلمار است و گفته شد **مغشوق** از اجزاء از حمت
گویند و گفته شد و از تقانات ماهو هانه آن نیز گفته اند **مقار** صمغ اجاص است و گفته شد **معد**
خصی الثعلب است و گفته شد **معین** مازریونست و گفته شد **معا** نیکوترین روده آن بود
از حوی گو سفند گیرند و طبیعت آن سرد و خشک بود و عصبی مصحح کسی بود که غذای وی دخانه بود و
وی دوالی در ساقین احداث کند از بهر آنکه خون که از وی متولد شود بد بود و میل بسردی داشته
باشد و باید که پاک بشویند نیکو و با بازیر بپزند **معه** وی چون معا بود در احوالها و وی صابح
تراز معا بود و سرد و خشک **مغاث** بهترین وی بغدادی بود و سفیدی بود که میل بزرزی داشت
باشد و طبیعت آن گرم و تر بود در دوم و گویند خشک بود و مقوی اعضا بود و سمنی و ضاد کرد شکستگی

نمک با دارالشکند و منع عفونت بکند و سودمند بود غلیظ را و بکند از اندوختن بازیت بود و سرکه و عسل
پایمیزند و بدان تخمک کشند خنای سکن گردانند و اگر با عسل بود و دم طهارة و تعاتج را نافع بود و اگر با جو سوخته
و عسل ضماد کنند کله و قلاع و سترخا، لثه را مفید بود و با بزرگتان بر کزیدن عرق ضماد کنند نافع بود و با بزرگ
کوبی و زود فاکرندگی افغی نر را سود دارد و بازفت و قطران با عسل کزیدن عارشاخ در دماغ نافع بود و با سرکه و عسل
دفع مضرت سم هزار پای بکند و کزیدن زنبور چون با میوه و عسل ضماد کنند و حامیل را نفی دهد و با فودج و غیر
با عسل منفعی او را می بلغی بود که در انتشین عارض شود و کزیدن نمک را سودمند بود و چون سحی کرده در خرقه
گنجان کنند و در سرکه فرو برند و بر عضو کزیده مالند نافع بود و چون با کچنچین یا پاشا منند دفع مضرت افیون
و فطر کشنده بکند و با جو کوبیده چون با غدا می که سرد بود مانند پیروماهی و کوا میخ خلط کشند از طبیعت
خوب بکند که بکند کرم و خشک گردد و بر اسهال و قی یاری دهد و بلیغ نوجوان را معده و سینه دفع کند و معالفا
شویید و هر قسم طعام را یاری دهد و موافق هر طبعی مزاج بود و خفار مضرب بود و چون بر که حل کنند و بدان مضمضه
کنند قطع خون که از بن دندان آید و چون که بسبب دندان بر کندن بود بکند و اگر کرم کنند و در دانه نگاه دارند
در دندان را نافع بود و چون بدان غرغره کنند بلیغ قطع کند و دماغ پاک گردانند و چون صوف یا به بدن بکشند و
بر جراحتهائی که تازه بود و خون روان بود چون بر آن نهند خون را بپزند و نمک اندازنی چشم را تیز کنند و ناخن و سفیدی
چشم را بشک گردانند و ضعیف گردانند و سبیل را سودمند و در معده سرد را نافع بود و مسهل بلیغ و بلیغ غفن
خام و سودا و مقدار شربت نیم بود و نمک سوخته و دانه از اجلا دهد و صفت سوخته و نیکوتر آن بود که نمک
را بشویند یکبار و در پاک کنند تا خشک گردد و بی دردی بکشند و سرد یک بنهند و بر سر آتش نهند و آتش سوخته کرد
بر کرد و یک کنند و در پاک کنند تا از حرکت باز آید آن زمان سوخته بود و نمک تلخ مسهل سودا بود و بقوت و زاری
کوبید بسیار خوردن نمک حرق دم بود و مضعف بصیر بود و مقلل منی و حکم و جرب آورد و صاحب منی
کوبید مضرب بود و دماغ را و بصیرت را و مصلح وی آن بود که بشویند و سحر اضافه کنند و کونین بدل آن نیم وزن
آن نوشادر است و کونین نیم وزن آن بوره بود **طالع الد باغین** سوره است و گفته شد **طالع الصبا**
تنگار است و گفته شد **طالع بونیه** نوشادر است و گفته شود انشا الله **طالع سحی** طالع عین است و گفته شد

طالع العن

طالع العرب بوره درخت غریب خوانند و وی قوی ترین بود با بود و گفته شد **طالع هند** نمک هندی کرم و خشک
بود و وی کرم و لطیفتر از انواع طالع بود **طالع نبطی** نیکوترین آن بود که منتقم الرأیة بود و طبیعت آن کرم
و خشک بود قی را یاری دهد و مسهل سودا بود و مقدار شربت نیم بود و مضرب بود و معالفا و مصلح وی مالکله زرد
بود **طالع قلا** است و گفته شد **طوخیا** ملوکیه کونین و آن نوعی از اخبار است و آن بستانی بود بیشتر از
خطمی کوهک خوانند و درخت وی مانند درخت خطمی بود اما کله وی سرخی بود و نیکوترین طوخیا آن بود که سبز
و بزرگ بود و قضبان وی بسرخ فایل بود و طبیعت آن سرد بود در اول و تر بود در دوم و کونین سرد و تر
بود در سیوم التهاب را نافع بود چون بر سینه و معده ضماد کنند و سیلان حیفی را نافع بود و اختلاف
دم و صداع آورد و چشم کرم را سودمند بود چون با آرد جو ضماد کنند و اسحی کوبیده سده هکروز هر یک شاید
چون از آب وی سی می پاشا منند و کونین مضرب بود بمشانه و مصلح وی کل بود یا کلاب **بج** برود کافور است
و در حرکات گفته شود انشا الله **ملطاه** مشط الرأی است و گفته شد **طونیا** مقلونیا خوانند و آن خرزهره
در از بود بیشتر از آنرا اختیار در از خوانند و آن مانند خیار زره بود و طبیعت آن سرد و تر بود و زود هضم شود
مسک الارواح موقف الارواح خوانند و آن اسطوخودوس است و گفته شد **منج** پنج است بسیار سی
منک کونین و گفته شد در باب **بامی** هر طبعی که بردختی افتد یا سنگی را من خوانند مانند ترکیبین و ده
کز انگبین و شیر خشک و پید انگبین و امثال آن و طبیعت آن سرخوبه کوبید کرم بود در اول و معتدل بود در
رطوبت و بیوست سینه را نیکو بود و شش را و رطوبت آن بزرگاید و خشونت آن نرم گردانند و سرفه که از رطوبت
بود را بیل کنند و چشمتش بن الحسن کوبید کرم بود در آرد در ده درم و خشکی وی نزدیک کبر می وی بود و نیکو
ترین آن بود که لون وی صافی بود و هیچ حوب درخت با وی آنجه نبود سترخا معده را نیکو بود و طبیعت آن
محکم دارد و ماء الصفرا سودد و چون پاشا منند ضماد کنند بر شکم و چون سحرط کشند مقدار دانه و دماغ را
پاک کند و بادمان غلیظ از وی بیرون آورد و مقوی ادویه بود چون با وی خلط کشند باد و ویای بزرگ بسیار
منفعت آن در بدن **منم** در باب **حار** صفت **حار** گفته شد صفت آن **منجوشه** سنبل زمیت
و گفته شد **منم عوره** پیروغ است و گفته شود بر وی مندر اغورس خوانند **منشور** حیزر ابدی اسم

خوانند و گفته و نوعی از خستگی است که آنرا منشور خوانند **مندی** عود است و گفته شد **منج** مرغ
است و گفته شد **منج راوشان** تخم خریست و گفته شد **موز** در خیتست مانند نخل و ثمر ویراموز خوانند
و در طرف دریا بسیار باشد و بطعم شیرین بود مانند خستگی است و پوست بود و طبیعت وی این ماسویه کوبید
کرم بود در وسط درجه اول و تر بود در آخر آن غذا اندک دهد و ریش حلق و سینه و نش و مثانه و سرفه
خشک را نافع بود و باه را تحریک دهد و کرده را نیکو بود و بول براند و شکم و بسیار خوردن مولد شده بود
و بلغم و صفرا زیاده کند بحسب مزاج و وی بر معده ثقیل بود بغایت و مصلح وی نبات بود که با وی بخورند و
یا غسل و پیش از طعام باید که خورند و بعد از وی سکنجین بزوری و بعد از غذا نشاید که خورند تا آن زمان
که غذا نگیرد و در نجاصت سم کلابست **مورد اسفوم** مورد تربیت و نیکوترین آن رومی بود و طبیعت
آن کرم و خشک است در دوم صرع را نیکو بود و مقوی معده و جگر بود و صداع و رطوبات و طاع را نافع
بود و چون بخورد کریم را بکشد **موی** پیونانی میون خوانند و بعضی انا میطیقون خوانند و ساق
نبات و ورق وی مانند شنب بود لیکن ساق وی غلیظه بود بد رازی دوگز بود و پنجه ویراموز خوانند و بوزن
و لون غاریقون بود لیکن بزردی قابل بود و اندک تلخی داشته شد و خوشبوی بود و این پنج مستعمل است طبیعت
آن صاحب منهای کوبید کرم بود و خشک در سیوم و نیکوترین آن سفید روشن پاک بود و در وی رطوبتی بانفخ
نیم نضج بود و هالینوس کوبید طبیعت وی کرم بود در دوم و خشک بود در سیوم بول و حیض براند و لطیف
بود و کرم ترا سنبیل بود و قابض تر در مفاصل را نافع بود و جگر سرد را سود دهد خوردن و طلا کردن و
عسر البول را نافع بود و شامیدن و ضما کردن و در کرده و مثانه را نافع بود و چون بخورند یا بخوبی مانند
و بیاشامند و اگر بگویند و با غسل بشینند و لعق کنند بادی که در معده بود و مخص و در درج و مفصل
سینه را سودمند بود و چون بخورند و زن در آب آن نشیند حیض براند و چون ضما دکتد بر زمار
کو دکان بول براند و اگر زیاده مستعمل کنند صداع آورد و اسهال کوبید مضروب و بسیار و مصلح وی تخم
کرفس بود و بدل آن نیم وزن آن جوز بوا و نیم وزن آن سنبیل و کونید بدل آن نیم وزن آن فلفل سیاه
بود و کونید نیم وزن آن جوز بوا **مومیایی** نیکوترین معدنی بود که از ولایت دارا جود خیر و دیسورید

کوبید

کوبید مومیایی بقوه رفت و قفر بود و چون بایم پیامیزند و طبیعت آن بود که الامومیایی منفعتی بسیار تمام
دارد و طبیعت آن کرم بود در سیوم و لطیف بود و محمل و شیخ الرئیس کوبید کرم بود در آخر درجه دوم
و خشک بود در وی و مقوی روح بود نجاصت و سودمند بود و در حمای بلغم را و خلع و کسر و سقطه
و ضرب و فحاش و قوه خوردن و طلا کردن و در در شقیه و صداع سرد و صرع و دوار را سودمند بود
چون حبه بآب حرز نکوش سوط کنند و کرانی را با زرافیر املی بطبیخ سعت یارسی پاشا مند نافع بود و منع
نفث دم از نشش بکند و خفاق بود در خلق را قیر املی از وی بسکنجین یارب توت سودمند بود و قیر املی
از وی بآب کون خفقا نافع بود و حبه از وی یا قیر املی کزندی عقوب را با شراب صرف پاشا مند یا
مثلت و مخندان بار و غن کا و بر موضع کزندی ببالند و حبه کسر حوب پاشا مند زود نفوذ کند تا موضع
کسر و نگیرد آنک در آبی که اینیون جوشانیده باشند حل کنند و بر شکم مستقی طلا کنند نافع بود حبه امساک
بول هر روز دو حبه بآبی که تخم کرفس جیلی و فقا اذخ در آن جوشانیده باشند پاشا مند و ابتدا از جام
و دار الفیل بهفت روز بیای بطبیخ اقیون هر روز نیند آنک پاشا مند در دمعده که از سردی بود و
سوا الهضم و حبه هر روز شراب صافی پاشا مند و کزندی مار و عقوب که زهر خورده باشد هر روز دو حبه بآبی
که اینیون و ورق دیمنه و بودند کوهی در آن بچته باشند پاشا مند و رعشه که ظاهر کرد در اعصاب
بسبب برودت هر روز دو حبه بآبی که سعت یارسی و اسن جیلی در آن بچته باشند و حبه اختناق رحم
و مجموع علمه که زنا باز دید شود از سردی دو حبه بآب ساد هندی پاشا مند و حبه تب ربع کهن
هر روز نیم دانگ در آبی که پست م باد آورد در آن بچته باشند پاشا مند و این خاصیتها زیاده تر ازین
دارد اینچا کوتاه کردیم لیکن آنچه از ولایت دارا جود آورد و معروف بشبانکاره بود اینی منفعتا دارد
غیر از آنکه که آن معول از آدمیت و غیر انواع دیگر که از کوهها یا از آب خیزد و آن فقر الهی بود و بود
مناخ آن نزدیک مومیایی بود و گفته شد صفت آن **مولقیدانا** نیکوترین آن بود که بلون مرد سنگ
بود و هالینوس کوبید بقوه مرد اسنگ بود در هر چه را گوشت زیاده بر داند و مولف کوبید بشیرازی را
کرماله کونید چون بآب یابند و در شیب بغل مالند کنند آن ببرد **موم** نفعست و گفته شد **موش درنگ**

مولوداند

پوس در بندیت و گفته شد **مولی** طست و گفته شد **مورامون** کوز البر است و گفته شد **مونیون**
نوعی از سمومست نزد یک به پیش و مداوی کسی که آن خورده باشد مانند مداوی پیشی که **مها** صاحب
منابع کوبید سنگیت حسن بلور و صاحب جامع کوبید نوعی از آبکینه که در معدن با مقتیسا جمع میشود و
هی میگرد و در بر اخضر یابند در صغیر مصر و آن سنگیت سفید یک رنگ و نوعی دیگر هست که حسن
در رنگ آن کمتر می باشد و صلب تر که چون نگاه کنند ظن کنند که هیچ اندرانی است و نوع او گفته شد بلور است
بجحتق و ابو طالب کوبید وی بجا صیت چون زن در زمان زانیدن با خود دارد زانیدن بر وی سهل
گردد و هر مس کوبید کرانی زبان او کسی که سخن کوبید چون سخی کنند بسر که و نمک و حرور عفوان و نوشادر
و با غسل حل کنند و زبانه از آن حرکت می دهد چند نوبت آن رحمت زایل شود و کسوف اطمین کوبید
حق سودمند بود از تعاش و سل که عارض شود کودکان را از زنی را که شیر دشوار از پستان آید چون
بر پستان مس کنند شیر آسان بیاید و بقی کوبید چون آب سخی کنند سفیدی چشم زایل کند **مرد** نوعی از طینت
است که معروفست بواحه الاسد و اهل شرق قلیع خوانند **ملین** درختیست بزرگ و پیونانی لوط
خوانند و غروی بزرگتر از خلفل بود و سیاه رنگ و مغزوی سفید و شیرین بود و معده را نیکو بود و شکم بنید
و وی لطیف و محفوف بود و نشاره خوب وی ترف دم زناثر نافع بود و قره امعا و ذرب و دیقورید و
کوبید طینت نشاره خوب وی چون پاشامند یا حقه کنند سودمند بود جهت قره امعا و زانی که رطوبات
مرمن از رح ایشان روانه بود و مویر اسخ کرد اند و شکم بنید **میغ** پیونانی میغ سائیله را مصطفی خوانند
و غسل بینی نیز کوبید و نفث ویرامیغ یا بیه خوانند و نیکوترین آن خوشبوی بود و بشیرازی آنرا بخور کوبید
و در وی قبضی و تجفیفی بود و طبیعت آن گرم و خشک بود و کوبید تر بود مسخی و ملین و منفع بود و کوبید
دماغ پاک گرداند و جذام را نافع بود و طبیعت بنید و مقدار مستعمل از وی یکمی بود و سرفه و زکام و نزله که
از رطوبت بود سودمند و چون پاشامند یا بخور بگیرند حیض فرود آورد و از خواص وی آنست که بخور
کردن وی قطع را که عفن میکند و بار اسودمند بود لیکن صداع آورد و اسخی کوبید مضر است بشش
و مصطلح آن مصطلح بود و صفت میغ سائیله در بینی گفته شد **میشهار** کا و چشم است و گفته شد و صاحب

پیشانیان

جامع کوبید میشهار و میشهار طیلانیونست که آن نوعی از حی العالم است و گفته شد **میسر** منم است و در حب
المشمص صفت آن گفته شد **میخج** بیارسی کجوش خوانند **میونج** زبیب جیلی خوانند و صاحب
جامع کوبید حب راسن است و این خلافت حب راسن غیر آنست و میونج بیارسی میونجی خوانند و شکو
ترین آن مصری بود سیاه رسیده و معروف بود بمیونج حجری و طبیعت آن گرم و خشک بود در سیوم و
حق واکال و حریف بود و بجا صیت پیش را بکشد حاصه چون باز رنج بود و تنها بر جوب ریش شده کردن
نافع بود و چون با بنده حب زوی پاشامند قی کمیوس لرج آورد و وی مضر بود بسیار و مصطلح وی کثیر بود و بول
وی کوبید عاقر قره طابود و در خوردن وی خطر بود که قره مثانه بیداند **میوسن** شراب سوسن است
باب النوف نارجیل بادنج
کوبید و رانج نیز کوبید و آن جز هندیت بیارسی نارکیل کوبید و بشیرازی کرد و هندی و نیکوترین آن تازه بود
که بجایست سفید بود و آبی که در آن بود شیرین باشد و طبیعت آن گرم بود در اول درجه دوم و تر بود در اول با
زیاده کند و غذا بسیار دهد و منی پیواید و مسخی کرده بود و تقطیر البول را نافع بود و روغن وی بوسیر اسودد
و کهن وی گرم را بکشد و حب القوع پیرون آورد و طبع بنید و وی بر معده ثقیل بود و پوست مغزوی هضم نشود
و از بهر آنست که پوست وی البته باید فراموشید و با شکر بخورند و کبرشده وی غشیان و کرب و غشی آورد و مدا
وای وی بقی کنند بعد از آن برب فو که ترش **ناخواه** ناخن و ناخن خسته و ناخاه کوبید بشیرازی زیان خوانند
و ناخواه اسمی پارسیست معنی آن طالب الخبز بود یعنی طلب کننده نان و نیکوترین آن زرین تازه خوشبوی بود
که مایل بر خ بود طبیعت آن گرم خشک بود در سیوم و کوبید گرمی وی در دوم بود سده کبشاید و در ادویه
هلق و برص استعمال کنند و دیقورید و کوبید چون با شراب پاشامند مغضی و کبر البول و کزندی جانور را نافع بود
و حیض براند و ابوجج کوبید طبع وی نفخ را بکشد البته و وی تنهای کهن را نافع بود و چون طینت وی بر کزندی
عقرب ریزند در حال درد ساکن کند و فارسی کوبید قطع قبح که در سینه و معده بود بکشد و مسکن ریاخ بود طعام
را هضم کند و دود دندان و غشیا را عظیم نافع بود و کسی که طبع طعام نراند و بولس کوبید مسخی معده و جگر
بود اشامیدن وی و ابی ماسویه کوبید کرده و مثانه را پاک گرداند و طبری کوبید شکم بکشد از اندک گرم و حب القوع

پهرون آورد و صاحب منباج گوید باسداب بول براند و آب وی چون در چشم چکانند خون بسته نگذارند و مقدار ماخوذ
از وی بکمال بود و اسحق گوید مقلل لبن بود و مصلح وی ترمس بود و گویند چون سخی کنند و با غسل بشینند و طلا کنند
بر هر دردی که بود در هر موضع که باشد ورم آنرا تحلیل دهد و چون زن بدان حقنه کند رحم را پاک گرداند و رطوبت
رحم غفی خشک گرداند و بوی آن خوش کند و چون بر روی طلا کنند بنور لبی زایل کند و چون بگویند با گردگان
سوخته و بخورند تر خرا نافع بود **نارنج** صاحب غنای گوید پوست وی گرم بود در دم و حاض وی سرد و خشک
بود در اول و محتل ریا ح سرد بود از دماغ و وی لطیف تر از ترنج بود و مانند وی بود در فعل و شریف گوید
درخت وی شهور است و غرودی مرکب از قوی مختلف بود پوست زردی گرم و لطیف بود و حاض وی سرد
و خشک بود در سیوم و تخم وی و پیچ وی گرم و خشک بود و پوست وی خشک کرده سخی کنند و آب گرم پاشانند
محلل مفض بود در زمان و اگر ادمان شرب وی کنند باز بت گرم دراز روده پهرون آورد و پوست نارنج چون تر بود
در روغن خویسانند و سه هفته با آفتاب نهند در منفعت مانند روغن نارنجی بود و چون دو مال از وی پاشانند
کوئدی عرق و مجموع کنند کیمای که سم ایشان سرد بود نافع بود و دانه وی چون پاشانند نافع بود و سگاهی که عارض
شود بسبب کرند کیمای و حاض وی نباشد خور دن جگر را ضعیف کند و معده سرد مزاج را بد بود و التهاب معده
گرم را نافع بود و اثر سیاهی از جانه سفید یزد و اگر سنگ در وی خویسانند بکذارند و اگر عرق های باریک وی جمع کنند
و خشک کرده سخی کنند و با شرا پاشانند سودمند ترین دوا می باشد جهت دفع زهر مای کشنده که سبب آن سردی بود
نارمشک تاویل آن بسیار سی مشک ارقان بود و نا غلیظ خوانند و آن اقیاع رمان هندی است و صاحب
منباج گوید فحاح و قشوری و اجماعی است مانند بسیار اما مؤلف گوید فحاحیت مانند تخم سرخ رنگ و
اندک بزرگ سبز در میان آن بود و اسحق بن عمران گوید از غلظت خیر ذی الحله و منفعت وی مانند منفعت
سنبل بود و نیکوترین آن خوشبوی و طبیعت آن گرم بود در اول و خشک بود در دم و گویند گرم و خشک بود
در سیوم لطیف بود و معده و جگر سرد را عظیم نافع بود و ملطف اخلاط غلیظ بود و محتل آن و شیخ الرئیس گوید
بدل آن دایکیم آن را بچیل و نیم وزن آن پوست پیسته و دایک آن سنبل بود و این عمران گوید بدل آن بوزن آن کونی
کرمانی بود و دایک آن قسط بحر و گویند بدل آن نیم وزن آن سنبل و نیم وزن آن رنجیل و نیم وزن آن قسط بحر بود

و گویند بدل آن نیم وزن آن قسط است **نار فارسین** نوعی از تر است که خشوش کرده اند بعضی آنه تیوعات
و آن کشنده بود **نار دین** سنبل و رو میست و مؤلف گوید آن بنی است مشابه بامیران و عروق الصفی شکل
اسارون ریشه بسیار داشته باشد لیکن ریشه وی باریک تر از ریشه اسارون بود و نیکوترین آن فربه تازنه
خوشبوی بود و آنچه بسفیدی مایل بود بد باشد و طبیعت نار دین گرم بود در دم و خشک بود در سیوم چون
در کلها کشند موی فربه بر ویاند و وی بول و حیض براند و ورم رحم را نافع بود و در طینج وی نشستی و یکم
از وی فایده و لغوه را نافع بود و اسحق گوید مضر است بنشین و مصلح وی کثیرا بود یا غسل و بدل آن سنبل
هندی **نافوخ** دلبوت است و گفته شد **نار کپوا** رمان السقال خوانند و آن خشکی اش همه و گفته
و نار کپوا خشکی اش سیاه است **ناب الکلب** دندان بنفش سکن یوانه و غیره یوانه در باب عین در صفت
در عظام گفته شد **ناغیت** نار مشکست و گفته شد **ناطف** بسیار سی قسطه خوانند آنچه از شرک بود
معتدل بود و موافق جوانان و پیران و کملان بود و مزاجهای سرد و گرم و سرفه که از حرارت بود و آنچه در
بخشی نشی بود سودمند بود اصحاب نزل را و حقه بول را نافع بود و آنچه از غسل بود موافق مزاجهای
سرد و پیرانی بود لیکن صداع آورد و مولد صفرا بود خاصه جوانان را و آنچه بغسقی بود نافع بود کسی را که در سینه
و شش او سده و خلطی بلغ بود و آنچه بکچید بود کثیرا غذا بود نافع شرفه و سینه را لیکن ثقیل بود و مرض معده
و آنچه بگردان بود در غایت گرمی بود و معده بلغمی را نافع بود و کرده لیکن صداع آورد و تعدیل وی بخشی شش و گاه
کنند و آنچه بیادام بود اندک گرم داشته باشد سرفه که از رطوبت بود نافع بود **بنق رطب** بسیار سی کنار تر
خوانند و عاب بنق دو مال گوید طبیعت آن سرد بود در اول و تر بود و گویند خشک بود در اول و آنچه شیرین سرد
آن مکتوب بود و آنچه مایل مجبوضه بود سخت سرد بود و وی طبیعت براند و گویند حکم وی سیب و حمود مساوی
بود و آنچه معتدل بود از وی شکم بنبد و غیر معتدل دافع قوه بود از هر آنکه هضم نشود و مستحج همیشه بود
و وی مولد بلغم بود و از زهر نیست که حر و مزاج بعد از وی کچینی بود و سرد مزاج کلنگی بن **بنق بابی** کنار خشک
سرد و خشک بود سردی وی کمتر از سردی تر بود و در وی تخفیف و تنطیف بود قابض بود قوه معده بر بند
و شکم بنبد و منع ترف و اسهال که از ضعف معده بود بکند خاصه چون بر مای کشنده با استخوان بگویند و غذا

اندک دهد **نبت الازرق** حب الصنوبر است و گفته شد **نبت التمر** شراب خرمائی نیکوتر آن بود که از رطب سازند و طبیعت آن گرم و تر بود بد مزه افروبه کند و مسهل بود و غذا بسیار دهد و مسخنی بود و دوی غلیظترین نپندار بود بغیر از دو شابی و سده آورد و مولد خون تیره سوداوی بود و مضر بود با عصاب و حواس و انار ترش مضر است وی کم کند **نبت دو شابی** نیکوترین آن بود که از سیلان رطب سازند و آن گرم و تر بود حرارت آن کمتر از خرمائی بود و مسهل طبیعت بود و چون بکند از غذا بسیار دهد و غلیظتر از خرمائی بود و یرتر بکند و باد آنکیز تر بود و مولد سده بود خاقه چون تازه بود **نبت العسل** گرم بود بنحایت گرم تر از خمر بود و خشک باشد رطوبه معده و سرد مزاج و مرضهای سرد بلغم را نافع بود خاصه چون با افادیه سازند و وی خمار آورد بیشتر از خمر و مضر بود بجز دری مزاج و وی مولد صفرا بود و صداع آورد و اولی آن بود که تنقل با نارحم و به کتند و نقل آن بنید ازند و اگر خمار عارض شود رب فواکه ترش مانند رب غوره و اگر چه و مانند آن خورند **نبت الفانید و التین** مسهل طبیعت بود و صفراوی مزاج را موافق بود و کسی که عله کرده و مثانه داشته باشد و سینه و شش را نیکو بود و مسخنی بدن بود و مسخنی وی و جرب و حله آورد فی الجمله مجموع نپند ما هر مقرر کنند از شراب انگوری **نبت الرنیب** گرم و تر بود و حراره وی دون حراره خمر سیاه بود و چون افادیه در وی کسب طبیعتی شد رطوبت معده را نافع بود و یکسک نافع وی نه نزدیک بود بخمر و مسهل بود و اگر عسل با وی بود گرم و خشک بود و سرد مزاج را از مرضهای سرد بلغم را نافع بود و در اربول کند و مسخنی کرده و مثانه بود و یکسک فوضولی که بود بیرون آورد و شکم بنید و آنچه از میوه بزر خرد بود غذا بیشتر دهد و خونی که از وی متولد شود منقش و غلیظتر از خونی بود که از شراب و زود مستحیل شود و خلطی سیاه که زود در وی خون خوانند و بعد از آن مستحیل شود اگر دود و سوداوی مزاج باید که اجتناب نماید از وی **نبت النارجیل** مسکری نیکو بود مسخنی و طبعی بود و سود بود و جبهه در دپشت و کرده که از خلط سرد بود **نبات** بهترین آن سفید شفق پاک سبک بود و طبیعت وی معتدل بود و خلق را صافی کند و سرفه را نافع بود و موافق سینه و شش و قصه آن بود و اگر لا زور در ضایفه وی کنند سودا را نافع بود و مضر بود بمعده حراری و مصلح آن فواکه مر بود **نبات الرعد** کماه است و گفته شد **نجب** پوست سلیقه است و نجب اسم هر قشری بود و مخصوص بود بسلیقه طب **نجب** خلیل و خیرانی هر سه اسم شیل است و گفته شد در **نخاس** بیارسی مسک کونید و آن انواع است بکینوع سرخ بود که بر روی زرد

و معدن آن قهوه بود و آن فاضلترین انواع مس بود و بکینوع سرخ روشن بود و بکینوع بسیار میایل بود و بکینوع زرد کنند و بکینوع طالیقونست و آن گفته شد و مس چون بسوزانند رو سنجج کونید و وی حریف بود و در وی قبض بود و نیکوترین آن شبنمی رقیق اطلس سرخ بود از هر دو طرف طبیعت وی گرم و خشک بود در سیوم و در وی حده و قبض بود و شرب کردن از ظرفهای مسین مسهل بود و باید که حذر کنند از آنچه خمر نام در وی رنگند از شوری و تلخی و ترشی و شیرینی و حیوانی و گوشت و اولی آن بود که چغری در وی بسپزند چون گرم بود از وی سپرون کنند و رنگ کنند که در آن سرد شود که مضر بود و در بخاری سم بود و گفته شد در **نخاس محرق** رو سنجج خوانند و گفته شد **خام** مرغابی بود این ماسویه کونید گوشت وی اگر کم لحوم طبر بود و فضل گرم و جرب و قوه جشم بد دهد و منی بفراید و مصلح بدن بود و صاحب منهای کونید صیحه آنست که در بهضم شود و از بهر اینست که با بازیر مستعمل کنند و از پی آن مثلث خورند یا بعضی از جوارشات **نخاع** بیارسی پشت مازو کونید و طبیعت آن سرد و خشک بود **نخاله** بیارسی سپوس کونید طبیعت وی گرم و خشک بود در اول و در وی جلا و تلخین بود و تنقیه بسیار رسیده را نرم کرد اند خاوه حسونکم از اب وی و سکر سازند و وی تحلیل ریاچ بود و بلغم و چون در موضع که نفخی بود گرم کرده در کیسه کنند و بکمید کنند بدان موضع نفخ را تحلیل دهد و با سکر که گرم کرده بر جرب متفرج ضما د کنند با نفع بود و چون با شراب بپزند و ضما د کنند بر پستانی که در وی بسته بود و نرم آن ساکن گردانند و شیر روانه کند و نخاله با ورق تر تیزه به پزند و بر کزنگی عقرب ضما د کنند در د ساکن گردانند و اگر باب تنهایم سپیل و اگر سپوس در سکره خویسانند و بر آتش نهند و دود آن در بینی کسی رود که زکام داشته باشد شفا باید **ند** بیارسی کشته خوانند و آن مرکب از عود و عنبر و مسک بود بخور وی مقوی قلب بود و دافع سموم **ندع** صغیر برقی است و گفته شد **نرجسی** ده عجمه خوانند بیارسی نرکس کونید نیکوترین وی مضاعف بود و بشیرازی آنرا هفت زرده کونید و طبیعت وی معتدل بود در گرمی و خشکی و لطیف بود و کونید گرم و خشک بود در دوم و کونید در سیوم سده دافع بکشد و زکام سرد را نافع بود و در وی تحلیل قوی بود و صداع که از رطوبت بود سود دارد و مصدع سر مای گرم بود و مصلح وی بنفشه و کافور بود **نزد** طلا نیست مرکب از صندل سرخ و کل از منی و فوفل و

افاقیاد حضرت و اسفیداج و مرد اسنک و در معای کرم رانافع بود و گفته شود در کتاب **زوک** مولف گوید صبا
منابع و صاحب جامع صفت وی گفته اند آن کیا هیست کسی که ورق آن بودی خیار زه ماند و پنج دیراد و النمر
خوانند و گویند پلنگ را زانیدند و شخار است چون یکبار زانید بقدره حق تعالی اند که چون پنج آن بخورد دیگر آتشی
نشود آن گیاه را طلب کند و هیچ آن بر کند و بخورد دیگر آتشی نشود و بقدره حق تعالی مزه در بدن وی پیدا شود
و گویند در بسی سر وی باشد و گویند در بن دند و گویند در شیردان وی بود و در میان سرکین یا بند و مولف گوید
انچه محققست در بن دند وی بود باقی خلافت و از آنجمله خوانند پیادسی ترک پلنگ گویند خاصیت آن بسیار است
هر چه احتی که با صورت شده باشد آنرا بسایند آب و بر جاحت طلا کنند نیکو شود و هر زنی که صلا یه آن لعن کند دیگر آتشی
نشود و هر مرد که خود را در هیچ زن از وی باز نکند و امتحان وی آنست که اگر در شیر کوه سفند اندازند شیر بریده شود
و اگر کسی بخورد دارد و در اندرون دکان خیار زه و دنانها در تنور افتد و ترک از یک دانه سیر کوه جگر بود بسیار و رکبا
داشته باشد و لوریان عملی سازند و عملی را بکار دتوان ترشید و ترک نتوان ترشید و مطلق ترک ترک بر نک پخت
پلنگ باشد سیاه و سفید **فسری** و در صیغی خوانند و آن دو نوعست یک نوع بسیار سی کل مسکین خوانند و یک نوع فسری و
وی نزدیک پاسبان بود و دروغ وی مانند روغن ترکی بود و طبیعت وی گرم و خشک بود و در اول و شخ روغن گوید
در دم و گویند در سیوم و وی منقی و ططف بود سردی اعصاب رانافع بود و کرم کوش بکشد و طبعین و دوی را
سود دهد و سده بینی بکشد و در دند از رانافع بود و مسکن قی و فواق بود چون چهار درم از وی پاشند خاصه
بر روی و اصحاب مزه سود که سبب آن از عفونت بلغم باشد سود دهد و مسخ و دماغ و مقوی دل و دماغ بود چون
ادمان بوسیدن وی کنند و محلل ریاح بود که از سرد سینه بود و جبطه پیرون آورد و چون مسخ کرده در حمام خود
مالند زایل کند و چون خشک کنند و هر روز نیم از وی پاشند چند روز بیای چوانی را نگاه دارد **فسری** شریف
گویند نوعی مرغیست و بغایت بزرگ و ثقیل الطیران بود پیادسی آنرا اگر کسی گویند و در طیران چون بلند کرد از مشرق
مغرب پرواز کند و هم در آن روز باز گردد و این از عجایبهاست کوشنت وی گرم بود و چون بخورد شخ رانافع بود
و غلظت از کوشنت مرغان بود و در هر هضم شود و کیوس بدد و موله مزه سودا بود و نرنگبوشنت کلنگ باشد
و هم جنسی وی و گویند زهره وی چون در چشم کشند هفت نوبت و طلا کنند پرامون چشم سودمند بود و جبهه نزول آب

الان

و اگر با تخم آن عصاره بدقه پامیرند و بشویند و کحل کنند تاریکی چشم رانافع بود و غلظت احقان و جرب آن و پیوی
چون بکند از نر و در کوشنت جگانه کرم و کرمی رانافع بود و خاصه چون بیای این عمل کنند **نشا** پیونانی المولس
گویند بسیار سی شاسته گویند نیکوترین وی سفید بود که آنرا سراج خوانند و طبیعت آن سرد و خشک بود و در اول و کوه
سرد بود در دوم و تر بود و چون باز غوان بر کلف روی طلا کنند زایل کند و چون پیوند با سه خندان آب و روغن
بادام طلا کنند کشته سرفه و خشونت سینه و حلق و قصبه شش رانافع بود و وی ریش چشم را سود دهد و چون بریان
کنند شکم بندد و چون با شراب بر کنند کافح طلا کنند سودمند بود و گویند شاسته غذا کمتر دهد از هر چه اگر کدم
سازند و در تر بگذرد و در هر هضم شود و سده آورد و گویند موله سودا بود و مصلح وی چیرهای شیرین بود مانند سکر
و عمل و بدل آن کرد آسباب بود و گویند از مغسول **نشا** طبع وی طبع درخت بود و نشانه خوب کفن خورده
که مانند ارد بود و چون صفا کنند بر ریش نم بصلح آورد و چون با تخم آن انیسون یا شراب یا سرکه بپزند و در فوکه کتان
کنند و بسوزند و مسخ کنند و بر قرصه غلیظه افشاند مفید بود و شریف گویند نشانه خوب از کرم خشک بود و چون با
حنایا پیامیرند و بر جوب مالند زایل کند و چون دو کد کد کد کد کد بکشد و منفعت نشانه علاج در باب
فادر صفت فیل گفته شد **نضار** درخت کز چون در کوه بود نضار خوانند و چون در زمین بود یا نضار خوانند
و گفته شد **نظرون** بوزه ارمنی است و گفته شد **نفع** پیونانی متنی خوانند و بهیراز ماکویند و بشیرازی را قویه گویند
و نیکوترین آن بستانی تازه بود و نیکوترین خشک وی آن بود که در سایه خشک کرده باشد و طبیعت وی معتدل بود
و در روی رطوبتی فضله بود و گویند کرم و خشک بود در دوم و گویند کرم بود در سیوم و خشک بود در اول و در وی
قوة مسخ و قابض و نافع بود و وی لطیفترین بقول خورنده بود و در سیوم و س کوبید عصاره وی چون
با سرکه پاشا منقطع نفت دم بکند و کرم دراز بکشد و محک شته جماع بود و جوب آب انار ترش و دوشاخ
یا شخ پاشا منقطع فواق و غشی و بهیضه ساکن کند و اگر با سیون صفا کنند بر دیشلات بکند از داکر پاشا
نهند با پست جوداع را ساکن کند و اگر بر پستان کشیده باشد صفا کنند و درم آن ساکن کند و چون با نمک صفا کنند بکند
سک دیوانه مفید بود و چون بر زبان مالند خشونت زبانی زایل کند و چون زن بخورد بر کبر پیش از جماعت منع آتشی
بکند و اگر دوشاخ از وی در شیر مالند در که کشند شیر را نگاه دارد از فوای و وی بغایت معده را نیکو و در

دقند

کودک چون بخانید در دندان نافع بود و چون موضع کزندی عقب نهند عظیم نافع بود و چون سوطه کنند صاحب خناریر
که ظاهر بود بر کردن سه نوبت هر نوبت دانهکی عصا زه ورق وی باروغنی بغایت مفید بود و صاحب بوسیرا
بغایت نیکو بود و ورق ضما کردن و نیکوترین معالجه وی بود کونید بغایت موافق معده بود خوردن و ضما کردن و در
معده زایل کند و قوی بدید و اشتها پاور و موی معده بود و قطع تی بکند که از بلغم و ضعیف فم معده بود و چون با
قدری غود یا مصطکی بخانید فوای و خفقا زایل کند و مقوی دل بود و مفرح و یرقان نافع بود و بسیار خوردن وی که
در خلق پیدا کند و کونید مولد ریاح بود و مضر بود بفسل و مصلح وی کرفس بود و کونید بدل وی بود نه جوئی بود **نعم**
بپارسی شتر مرغ کونید جالبی کونید گوشت بطل و نفع کثیر الفضول بود و عسر الهمع و رازی کونید گوشت وی غلیظه
بود بغایت باید که اصلاح وی مانند اصلاح گوشت بطل کنند و این رهوان کونید پی وی چون بکیرند در اول تابستان و
و در آفرینار و در هر موضع که بنهند مار دافعی بکیرد و چون بوی وی بشنود غشی آورد و کونید پی وی محلل ادرام جالبیه
بلغمی بود محللی قوی و بر کزندی عقب ضما کردن و اشامیدن نافع بود و در دانه از سردی بود سودمند بود
نقطه سیاه بود و سفید بود نیکوترین آن سفید بود و طبیعت آن گرم و خشک بود در چهارم و اسحق کونید ترا
و وی لطیف و محلل بود و سده بکشد و در در کین و مفاصل و قوه و فاج و سفیدی که در چشم بود و دفع نزول
آب و در سرفه کمن را نافع بود و چون نیمای از وی آب گرم پیاشند مغص را ساکنی کند و باد را بکشد و سردی
مثانه را سود دهد و بجه مرده و شیمی پیرن آورد و بر کزندی که ماطلا ردن نافع بود و گرم در از و حب القرح بکشد
و اسحق کونید مضر بود لبش و مصلح وی سرکه و کثیر بود و بدل نقطه سیاه قطران بود **نقطه** عصفور است و گفته شد
نک شجر زغور است و گفته شد **نعم** غام املک خوانند و غاما کونید و آن سیسنبه است و نیکوترین وی آن بود
سبز تر بوی بود و طبیعت وی گرم و خشک بود در سیوم و کونید در دوم و شیخ الرئیس کونید دفع عفونات بکشد و شپش
بکشد و در همان سردی نافع بود و ملغوی سخت صلب و گرم بکشد و حب القرح پیرن آورد و بجه مرده و سنگ بریزاند
و کونید چون با سرکه بپزند و باروغنی کل پیامیرند و بر سوطه کنند نسیان و صداع و اختلاط ذهن را نافع بود و چون با
شرب پیاشند فوای که از امتلا بود زایل کند و بچنین شیخ وی و بر کزندی زینب و ضما کردن ناکم با سکنجبین آینه
بغایت نافع بود و بونیدن وی صداع سرد و آه و نافع بود و محلل فضلات بلغمی بود از دماغ و بدل آن با دروج

است و این مولف کونید که بوریجان برونی آورده است که بسیار بود که سیسنبه نفع می شود **نعم** بپارسی مور
کونید شریف کونید از قول تیا دوق که مور که در کورستان نام پند مور بزرگ چون سحی کنند و بر رطوبت طوط کرده
باشند بعد از آن که تنقیه کرده باشند زوایل کنند و چون صد عدد از وی بکیرند و در پنجم روعنی زنبق اندازند
و غرق کنند و سه هفته را کنند و بعد از آن در قضیب فالتد بخوف تمام آورد و اعصاب قضیب را قوه عام دهد
و چون سحی کنند و آب بر شیب بخل طلا کنند بعد از آنکه موی بر کشیده باشند دیگر بکیرند و اگر بر وی ضعیف بود
چون مکرر کنند دیگر بکیرند و **نعم** بپارسی پلنگ کونید از سوطه طالیس کونید خون وی چون بر کلف فالتد در ما
کشد تا خشک شود زایل کند و مغز وی چون بکند از بند بر و غنی زنبق و بخود بکیرند در دهم را نافع بود و پی وی
کرم و خشک بود و چون بدان دخان کنند نافع بود فاج را و هیچ معالجه نیکوتر از این نبود و جاحظ کونید اگر
آدمی پیه کفادر اعضای خود هالد و برابر پلنگ زد در جایگاه وی نشیند پلنگ اقدرت بنود که حرکت
کند و بر خیزد و زهره وی سم قاتل است و گفته شد و ترک دی نیز در صفت زد و گفته شد **نفسقن** گر سینه
است و گفته شد **نورس** نوعی از قتاد بزرگ است و آنرا اشجار العدس خوانند و مسواک العباس و مسواک المسیح
نیز کونید و صفت قتاد در قافیه **نوره** کلسی است و بشیرازی آهک خوانند نیکوترین آن سفید است بود
و آب ندیده وی بغایت گرم بود و ملطف و محرق بود و آب رسیده وی چون در روز یا سه روز بوی بکشد
محرق بنود ملک سخن بود و مغول وی تخفف بودی لذت گوشت زیاده بخورد و سوختگی آتش را بغایت نافع بود و
مغول وی معتدل بود و خشک و نوره بر هر موضعی که خون روان بود چون بران نهند قطع خون کند و وی مضر بود
بجذیف چون در حمام طلا کنند اولی آن بود که بعد از وی روغن بنفشه و کلاب و ثفل عصفور و تخم خرزه وارد
برنج بالند و اگر اعضا بسوزاند و دانه پیرن کند بر روغن کل و آرد عدس و سرکه و کلاب طلا کنند نافع بود و
خوف ردن وی کشنده بود علامت خوردن وی آن بود دهن جوشش و درد معده و سوزش آن عسر البول
مغص و اسهال خون بسبب قرصه امعا پیدا کند و نوره با بول بپزند آید و سردی اعضا و غشی احداث کند و
و خفقان و مد او باقی کنند و آب گرم و روغن بشیر تازه و روغن کل و جلاب و اشتهای هرب از مرغ و روغن
بادام و لعاب نافع بود **نوشادر** معنی بود و عمل بود و این تلخید کونید نیکوترین آن طبیعی جزا سازی صافی بود

مانند بلور و غافقی گوید کرم و خشک بود در آفر سیوم ملطف و مدیب بود سفیدی چشم را نافع بود و ملازه افتاده را محکم کرد اند چون در خلق و مند باد و نیک و خنای بلغمی را سودمند بود و ملطف هوا س بود و چون در آب حل کنند و در خانه بپاشند مار بگریزد و اگر در سوراخ ایشان ریخته میرند و چون سحی کنند آب سداب و پاشانند علق که در خلق جفیه باشد بکشد و شریف گوید چون بروغنی برپورند و برچوب سوداوی مالند در حمام زایل کنند و چون بخانند نوشادر و در دمان افی اندازند بکشد زود و چون باروغنی کل بپامیزند و بربرص مالند بعد از تنقیه برص را زایل کند خاصه چون بدان ادمان کنند و رازی گوید بدل آن بوزن آن شب و بوزن آن نوره و بوزن آن نمک اندرانی بود **نوع الثمر** پیارس استخوان فرما گویند کرم و خشک بود و در وی تباهی و جلائی بود و چون بسوزند ریشهای بدن را نافع بود و اگر نشوخته وی غسل کنند و سحی کنند و بیل بر خنزه چشم کنند موی بر وی اند و اگر در چشم کشند ریش را نافع بود و اگر خلط کنند با سنبیل الطیب نیکوتر بود در خرژه رویانیدن و طبع وی سنگ پیرون آورد **نوع الاولیج الکا** بلی استخوان بلیله کابلی نیکوترین آن بود که بزرگ بود و آن سرد و خشک بود در دوم عصر السول را سودمند و مقدار ماحود از وی یکم بود و گویند مضر بود بپیر و مصلح و شراب بود **نوع** بلبل است و گفته شد **نوع** صاحب منباج گوید جرجیر است و صاحب جامع گوید جرجیر است و بهر دو گفته شد **نفسه** جرجیریت و گفته شد **نیلوفر** نیلوفر خوانند و سربانی کربن الحاد و پیونانی تمسقا گویند و حب ویراجب العروس گویند خلافت نیکوترین نیلوفر بغدادی بود که کل وی اسماگون بود و طبیعت آن سرد و تر است در دوم و سردی وی زیاده از تری می باشد بنفشه بود و گویند سردی وی در سیوم بود و پنجه وی با برهق طلا کنند نافع بود و نیلوفر و درجای کرم را نیکو بود و کل وی منوم بود و صداع کرم را سودمند بود و منع احتلام بکند و شهوة باه بشکند چون بیکدم از وی باغراب خشخاش پاشانند منی بنبد و کجا صیتی که در وی است و پنجه وی و تخم وی در دمانه را نافع بود صفا کردن و تخم وی زرف را سودمند بود و چون در آب بجوشانند و بر سر ریزند حرارت را ساکن کند و نیلوفر جهان مضر بود معده که بنفشه و خوردن وی مضر بود بمانه و مصلح وی نبات بود و بدل وی بنفشه یا خمل سفید بود و اصل نیلوفر هندی حکم پیروج داشته باشد و نیلوفر از ادویه قلبی بود و وقتی که بعد از آن برغوان و در حینی کنند **نیلج** عصاره نیل است **نیلج** نیلوفر است

الحاد

نیلوفر

و گفته شد **نیسوق** ادرک است و گفته شد **نیل** حشیش عصاره ویرا نیل گویند و شجره ویرا عظیم خواستد و نیکوترین ورق وی سبز بود که بر سرخی مایل بود طبیعت آن گرم بود در اول و خشک بود در دوم و گویند سرد است در اول و گویند سرد است با اعتدال و متوسط بود میان تری و خشکی و قابض بود منع نفث دم بکند کلف و لایق زایل کند و دار الثعلب و سوختگی آتش را نافع بود و در اجابت بد که در اعضا صلب بود و ریشهای عفن سودمند بود و سرفه سخت کودکان را که فی کتد نافع بود و عصاره وی ترنجبین و اسحق گوید مستقی چون پاشانند سودد مده با فلوس خیال جبر و اگر عصاره وی بر که حل کنند و بر ریش سر مالند نافع بود و اگر ادمان کنند بر خنزه صفا کردن صلابت وی بکند از دوا اسحق بن عمران گوید بدل بیتج بوزن آن آرد جو و دد آنک و زن آن حامینا یا مش **د**

باب **الواو** **واجد** بلغمه امل

یعنی بلبل است و گفته شد **ویر** فرد است و گفته شد درقا **ویر** **الارنب** پشم که گوش چون بر شریان دریده کنند با صبر و دقاق کنند و سفیده تخم مرغ منع خون رفتی بکند از آن **ویر** **اللقاح** پشم شتر سوخته چون سحی کنند و در بینی دهند خون باز بندد **وج** عود الواو است حواسد پیونانی افورون و پیارس اگر خونند و قوه وی نزدیک بایر سا بود و زراوند نیکوترین وی سبز بود و فربه خوشبوی سفید بر که بود و طبیعت وی گرم و خشک بود در اول درجه دوم و گویند در سیوم لوزا صافی کند و محجف رطوبات مفاصل بود و باه را زیاده کند و کرانی زبان را سودد مده و لایق و بر صی و تشنج و درد پهلوی و سینه و جگر و صلابه سیرز و غصص و فتق را نافع بود و بول و حیض براند و کزندی جانور را سودد مده و سفیدی چشم را بکند و تار یکی که از رطوبت بود و اسحق گوید صفا و بلغم را سودد مده و شربتی از وی یکم بود و مضر بود بپسر و اصلاح وی تخم را زیاده کند و بدیع رسی گوید در شکستن باد یا تقویه حکم بدل آن بوزن آن کمون کرمانی و دود آنک و زن آن ریوند صیغه و اسحق بن عمران گوید بدل آن بوزن و ربع وزن آن عود قرنفل بود و خراسانی و طبیعت آن گرم و خشک بود و گویند بدل آن بوزن آن کمون و دود آنک و زن آن زراوند **و خنق** در نیمه خراسانی بود و طبیعت آن گرم و خشک بود کرم و حب القوع پیرون آورد و شربتی از وی یکم بود و بدل وی

شمع ارمنی بود **و دج** پیارسی جگ خوانند و بزرگ وی سفید مهره بود کوجک وی شیرازی کوش مای نشو
 و آن نوع از حلقه دشت و حلقه زون شمع بود و وی پهن و پخته بود و در قوه مانند صدف بود و بجا صفت
 مانند شمع **و دج** زو فار طلب است و گفته شد **ورل** شیخ الرئیس کوبید بشکل وزغ و سام ابروی بود و
 وی دراز بود و سروی کوجک بود و وی غیر سوسمار است و مخالف وی در شکل سرو بدن و کوشش و تنه
 کرم بود و مسمی بود و کوشش و پیه وی خاصه چون طلا کنند و در وی قوه جاذبه بود و جذب سیلی و شوک بکند
 سرکین وی مانند سرکین سوسمار سفید چشم زایل کند و موی برداء الثعلب بر ویاند و سرکین وی کلف و وضع
 و قوبار اناغ بود و شریف کوبید چون بکشد و بچنان باخون در دیک اندازند و بار و غنی به پزند تا تر شود
 حبه فرطه که در سر کودکان بود بهیچ معالجه نیکوتر از این نبود و شریف کوبید پیه وی چون در قضیب
 مالند مالیدن بغایت قضیب را بزرگ گرداند و بدل پیه وی سقنقور بود **ورل مانی** سقنقور
 دست و گفته شد **وراجا لور** کرته السیضا است و گفته شد **ورطوری** سطا خنیس است و گفته شد
ورس نباتی مینی بود و نبات وی مانند نبات کبجید بود یک سال کارند و ده سال باقی بود و ثمر بدیه
 و نیکوترین وی آنست که تازه و سرخ رنگ بود که بزرگی زنده مانند لون عصفور و بشکل بابونه بود و طبع آن
 گرم و خشک بود و در دوج قابض لطیف بود کلف و نمش را نافع بود طلا کردن چون پاشانند و صخره سودده
 و سنگ بریزاند و در درده و مثانه سرد را نافع بود و مقدار شربتی از وی یکم بود و اسحی کوبید مضر است بشش
 و مصلح وی عمل بود و کوبید جامه که بوی رنگ کرده باشد مقوی باه بود و بوشیدن آن **ورد** چل خوانند
 پیارسی کل کوبید و هر توری که بود آنرا کل کوبید و کل سرخ را حوج خوانند و کل سفید را و تیر خوانند و نیکوترین
 آن تازه فارسی بود که هنوز تمام نشکفته باشد و راجه وی قوی بود و بغایت سرخ بود و طبعیت آن مسیح
 ابی الحکم کوبید سرد بود در اول و خشک بود در اول درجه دوم وی در سیوم و متوسط بود در غلظ و لطافت
 و تخفیف و قوی بود از قبض و قوی اعضا باطن بود و لثه و اسنان و مصلح نثر و ورق بود در حمام
 چون بخود مالند و قطع نایل بکند چون مسیح کرده مستعمل کتد مسیح بران و بغل نافع بود و کوشش در ریشها
 عقیق بر ویاند و مصلح را ساکن کند و اتجاع وی نفث دم را نافع بود و وی معده و جگر را نیکو بود و ده

و شده جگر را نیکو بود و سده که در جگر بود از حرارت نبشاند و حلق را نیکو بود چون با عمل به پزند و بدان
 غوغه کنند و مسکن و جمع مقعد بود چون به مرغ طلا کنند و بطبیخ وی حقنه کردن قرصه امعار اناغ بود و تروی
 مسهل بود ده م از وی ده مجلس براند و سه م از وی حرارت تب ربع را نافع بود و خشک وی به مسهل
 بود و چون با عمل به پزند و بر معده ضا د کنند قرصه آنرا نافع بود و چون در دمان نگاه دارند بخواه و قلع را
 زایل کند خاصه چون با بعد سی و کا فور بود و بوشیدن تازه صداع کرم را زایل کند و قوه دل و دماغ بدهد
 و در بعضی مردمان زکام آورد و در بعضی ماضی و مصلح وی بوشیدن کا فور بود چون بر روی وی خسفند
 قطع شوهه نکند و دفع مضره وی بجب الزم کتد و شیخ الرئیس کوبید جو هر وی مرکب بود از کرم و سرد
 مانند مورد و سردی وی در دوج و کرمی در اول بود و در وی تلین بود و پیوسته بود و بعطریه طالع جو
 روح بود و غشی و خفقان کرم را نافع بود چون آب وی اندک اندک تجرع کتد **ورد الحمار** ورد الحمار
 خوانند و این ماسویه کوبید آن کلیت که اندرون وی سرخ بود و پیر و نرود و طبعیت آن سرد و خشک
 بود و شیرازی آنرا کل قبه خوانند و در وی کوبید و رازی کوبید بهار است **ورد متان** کلیت بد بوی و
 بلون مانند کل سرخ و آنرا یعقون خوانند و طبعیت وی گرم و خشک بود و پیچ وی محرق بود مانند عاقر قرحا
ورد الحیر نوعی از غود الصلیب است که آنرا ذکر خوانند و گفته شد **ورد الزنبه** کل خطیت و ورد
 الرزانی خوانند و گفته شد **ورد خرا** شقایق النعمان است و گفته شد **ورد الحب** کیسکه است و گفته شد
ورد صینی نرغیت و گفته شد **ورد شان** پیارسی مرغ الهی خوانند و کوشش وی شکم بکشد و در شجوا
 همضم بود و باید که بسر که پزند **ورق الخوخ** برگ شفتالو چون بر بدن طلا کنند قطع بوی نوره بکند
 و اگر آب آن در کوشش جگانه کرم کوشش بکشد و چون بر ناف ضا د کنند کرم شکم بکشد **ورق البطرفا**
 برگ کزیا بس قابض بود چون پزند و بر سپر زنند یا آب وی بر وی میرند نافع بود و مقوی لثه مسترخی
 بود **ورق الدلب** برگ جنار نیکوترین آن تازه بود و طبعیت آن سرد و خشک بود و در مهای کرم در زانو
 بود نافع بود ضا د کردن و چون بکوبند نیکو و بر ریشهای تراشاند خشک گرداند و سوختگی آتش را نافع بود
 و وی به بود بخلق و پنی و چشم و کوشش و از خواص وی آنست که خفاش از وی میرد **ورق الغریب** برگ دزک

چون بگویند و بر جواحت باشند گوشت بر ویاند و آب و چون پاشانند کمی که علق خورده باشد نافع بود و خلق
پیرون آورد **ورق الکرم** برک نر چون نیکو بگویند و ضما کنند صداع که از گرمی بود ساکن کند و ضما کردن با
را یک بر تهی گاه قطع اسهال بکنند و خاسیدن وی مقوی نشسته مستخرج بود **ورق السرو** نیکوتر آن بود که سر و کف
گیرند و طبیعت وی معتدل بود در گرمی و سردی و گویند کرم و خشک بود و قابض محکم بی لذع **ورق الاحاص**
برک الوسیاه چون با شراب به پزند و بدان غوغه کنند قطع سیلان موار از ملازه و خلق بکنند و چون مضغه
کنند منع سیلان مواد از نشسته بکنند **العلیق** صفت آن در علق گفته شد **ورق البلوط** سرد و قابض بود و آنکه
تجفیف داشته باشد چون بگویند و بر جواحت باشند گوشت بر ویاند و ریشهای دشوار با صلا آورد **ورق البوم**
برک زیتون معتدل بود در سردی و گرمی و خشک بود در دروم و چون بسوزند قایم مقام تو باشد و در دروم و گرمی چشم
و چون سیر که به پزند در دند از نافع بود و آب پخته وی چون در دمان نگاه دارند قلاع را از ایل کند و ورق زیتون
بر وی چون بر داحس طلا کنند سود دهد و چون آب غوره پزند چند آنکه مانند عسل گردد و دندان خورد طلا کنند
قلع کند **ورق شوکی المضر** برک درخت امفیلان است در صفت وی گفته شد منفعت و مقرة **ورق السقم**
برک کچک سرد و تر بود و چون بگویند و موی بدن بشویند در از وزم گردد و خشکی وی را بکشد انشامه
ورق الکبر در صفت کبر گفته شد **ورق الحنظل** صفت آن در حنظل گفته شد **ورق السورجان** در صفت
شنبلیله گفته شد **ورق الاترج** در منفعت اترج گفته شد **ورق التوت** در صفت توت گفته شد
ورق الجوز مجفف بود و در وی قبض بود و چون بجایند و بر ریش نهند سود دهد و سودمند بود جهت بتر
که در دهن بود **ورق زیتون المندی** گویند طالیفر است و گفته شد **ورق الغار** صفت آن
در غار گفته شد **ورق النبق** برک کنار است معتدل بود و مجفف و قابض و لطیف بود و مقوی
بود و منفع او رام و در وی تحلیل بود **ورق شجرة البق** در صفت در در گفته شد **ورق السوس**
در صفت مصطکی گفته شد **ورق حبه الخضر** در حبه الخضر گفته شد **ورق السوس** معتدل بود در گرمی
و سردی و خشک بود در اول مجفف و قرحا و بثر با بود چون بگویند و بر آن باشند بی آنکه بکزد و ورق سوسن
سفید صلا به رحم را نافع بود **ورق الخفاف** برک پید در وی حراره و اندک قبض بود و طبیعت آن سرد

و خشک بود عصاره وی در در سیر و صلا به و سده آنرا نافع بود و سهل صفا محرق و سود او ببلغ بود و قوی
و صرع و کزندی عقرب را نافع بود و چون پاشانند از وی تا یکم شراب و چون ضما کنند از پیرون هم سودمند
بود و وی بول براند با سکنجبین اختناق رحم را نافع بود و معاصل و نفوس و ادویهای گفته شد **ورق المازین**
در مازین گفته شد صفت وی و استعمال کردن آن **ورق السرق** سرق است و گفته شد **ورق العلیق** کل
سه کل سرد و خشک بود و قابض و مجفف اختلاف دم را نافع بود و نفث آن و در ب و ضوف معده
ورق اللوز بهار بادام سرد بود و مقوی دل و دماغ بود و **ورق السفجل** هم سرد بود و مقوی دل و دماغ بود
الشفاح سرد بود و مقوی دل و دماغ بود **ورق الکثری** طبیعت و منفعت بادام و سیب و به و امر و دما
بکدیگر بود **ورق الخیری** در خاک گفته شد صفت انواع آن **ورق الباقلا** کل باقلا سرد و تر بود و مسکن
حرارت دماغ بود و چون سخی کنند در مایه رصاصی و در افتاب نهند خضایی نیکو بود و مویرا و سباه کردند
بجایت **ورق الخشخاش** سرد و تر بود مسکن گرم و خشکی بود که در دماغ حادث شود و چون بر سر ضما
کنند سرد را نافع بود و منوم بود و مسکن صداع کرم و زغ نوعی ارسال مندر است و کخی کوچکتر از وی بود
و از خواص وی آنست که عقرب فرو می برد و گوشت وی سم مملک است و اگر در شراب افکند و بغیر آن شراب
سم قاتل بود و گویند و زغ حریا است تحقیق و گفته شد صفت آن و مداوی آن **ورق سیخ** نباتت کوهی که در
سنگ روید در بار و بوی صولیکو کند و کف گوید بشیرازی آنرا میو دار و خوانند طبیعت آن گرم و خشک
بود و **ورق النیل** است طبیعت آن گرم بود در اول و خشک بود در دوم و در وی قبض و جلا بود و مویرا
خضاب کند خاصه چون با جفا بود خضایی خوب آسان بود و **ورق الاذن** جرک کوش چون بر داحس طلا کنند
نافع بود و بر شقایق لب طلا کردن نافع بود و کزندی افعی را آنجا کال نافع بود و سودمند **ورق کایر الخمل**
ابر کچون گویند عکیر است و گفته شد و صاحب جامع گوید خضایی است و مولف گوید تحقیق آنرا مومیا بی خلی
گویند و بزبان عکس دار آنرا بر مو خوانند و دیقورید و سن صفت وی گفته که آن عکلی خوشبوی بود مانند
میوه و آن تحقیق مومیا بی خلی است و منفعت وی در صفت وی گفته شد و صفت عکیر نیز گفته شد و طبیعت
و سیخ الکور گرم بود در دوم ترد یک بسیم و حدی بلنج کند از بهر آنکه جوهر وی لطیف بود اگر کچو کنند سرفه

کمی را نافع بود و چون بر قوی با نفعند زایل کند و مولف گوید در دفع خوف و کسر افتادن از جای عمل
مومیایی میکند و کبرات امتحان رفته **و شیخ** است و گفته شد **و شق** فردوی کرم خشک
بود و مسخنی قوی باشد و در وی اعانه باه بود و محرک جماع بود و کرده و پشت را نیکو بود و محوری خواهر
مفریود و ادمان پوشیدن وی این باشد از بوسه **و غل** باد بخانت و گفته شد **و قل** مقل خشک
خشک است و در صفت مقل گفته شد **و لیج** جدال است و گفته شد **وین** انکور سیاه است و در غیب
گفته شد **و شیر** کل سفید است و در ور و گفته شد و طبیعت آن سرد و تر بود در درجه دوم و الله اعلم
باب **الحا حال** قاقله صغیر است
و گفته شد **و کول** گویند جعفریل است و گویند تحقیق تراب الهالک است و گفته شد **و هید** حب
حنظل است و گفته شد **و مدیه** حمار قبان خوانند و عترت قبان و آن جانور دینست که حاک بسیار پای که
در شیب های آب بسیار بود چون با شراب بنامند عسر البول ویر قانرا نافع بود و چون سخی کنند و بار غش
کل در پوست آنرا کرم کنند و در کوش چکانند در کوش را نافع بود و اطهر و سفیس گوید اگر در خرقة پیچند
و بر صاحب تب بندند زایل کند **و مدیه** پیارسی مرغ سلیمان گویند غافقی گوید گوشت وی چون به نرند باب
شبث و صاحب قویج گوشت وی بخورد و مرق آن پاشانند و در خواص آورده اند که چشم وی اگر بر کسی بند
نسیان بر وی غالب بود و دفع آن بکند و اگر بر کسی بندند که از جذام ترسد مادام که با وی باشد یعنی بپاشد و اگر نیز ابتدا
کرده باشد نافع بود و اگر بر وی بخور کنند در خانه کردند کان بگریزند و اگر آدمی با خود دارد و بر او برهم رود و روی
ظفر یابد و حاجتهای وی گذارد و شود و خون وی چون بر سفیدی چشم چکانند زایل کند و در مغز وی بخور
کنند در سبب کبوتر هیچ حیوان موزی گردان نکرد و اگر مدله کشته بچکان بر دخانه بپاشند هر که در آن خانه
بود از چشم بد این باشد اگر معار مدله خشک کنند و سخی کنند با سوسن و باروغی کچید پیامزند و بعد از
یک ساعت بفشارند و بر موی مالند سیاه و جوده گرداند و اگر حشیه شیب وی با خود نگاه دارند مردمان
ویرادوست دارند و اگر بال وی نزدیکی مور بخور کنند بگریزند و گوشت وی چون بخور کنند مسخر را نافع بود
با کسی که بر زن بسته باشند کشاده گردد باذن الله تعالی و دل وی چون خشک کنند و بگویند و باطلایا پاشانند قوه

باه بدید و حشیه شیب و زبان و درازترین که در بال وی بود در پوست بندند و مرد بر آن راست بندد چون
خواهد که حجامت کند **و مدیه** قرنوه خوانند و آن مرغ درخت عود است و بمقدار فلفل بود و اندکی
کو حکمت و برزد مایل بود و از وی بوی عود آید و طبیعت وی معتدل بود و گویند کرم و تر بود و صاحب
ممنای گویند بقوی معده بود و هضم دهنده و طبع وی بول براند و سنگ بریزد و اسهالی بن عمران گویند در خلط
را نافع بود و شکم براند و در **وین** بوزن وی قاقله صغیر بود **و سرد** عروق الصفر است و گفته شد
و قلس نعله الیهودیه گویند و آن نوعی از نهند یا بری است و بعضی گویند از شبنم است بقله یهودیه
شریف گویند قرصه است و آنچه محقق است آنرا قله خوانند پیارسی تره دشتی و آن از انواع
گلشنی بری بود و در رهند با گفته شود انشا الله **و فولیون** خام است و گفته شد **و طمان** قرطمان گویند
و آن جمیست میان کندی و جو طبیعت وی معتدل بود میان سردی و گرمی و میل بهتری داشته باشد و گویند
سرد بود و گویند بغایت کرم بود و خشک وی محفف بود بغیر لیم و در وی قبضی و تحلیل بود **و هزارستان**
هزار نشان نیز گویند و معنی آن پیارسی هزارگز بود و بسیارانی فاشه گویند و گفته شد **و هزار** **و سفند** اصل
است و گفته شد **و شفیفل** حشیفیل نر است و گفته شد **و هشت** دمان عود هندیست
و طبیعت آن کرم و خشک بود در سیوم نفوس را بغایت نافع بود و بدل وی قنطور یون باریک بود
و هفت برج فازیونست و گفته شد **و هلیون** بطیخ است و گفته شد **و هلیفیا** هندی است و گفته
شود **و ملوت** حلیمو است و آن سلوجیلیست و در حماضی گفته شد صفت آن **و ملیانه** شاهتره
است و گفته شد **و هلیون** پیارسی فار جوبه را گویند و مارکیا گویند و اصل مغرب و اندلس سفوف خوانند
نیکوترین آن بستانی بود تازه و طبیعت آن کرم و تر بود و گویند معتدل بود و ورق آن مانند ورق
رازیانه بود و صفت تخم وی گفته شد و وی مفتوح سده احشا بود و محلی آن و طبع وی عرق النصاراء
ویر قانرا و در معار نافع بود خاصه طبع اصل وی و چون با شراب به نرند و طبع آن پاشانند کندگی
رتبلا را نافع بود و چون طبع وی مضغه کنند در دمنه از اسکن کنند و تخم وی همین عمل کنند و وی شکم پیچند
و گویند قویج بلغم را نافع بود و ریجی و عسر البول و باه را زیاد کند و دشخاری را کون را سود دهد و مسخنی کرده

و مثانه بود مسخنی معتدل و تقطیر البول که از بروده بود پیری نکرده سود دهد و در دپشت و ورک کهن
شده را نافع بود و سینه و شش را نیکو بود و طبع دی چون سکه پاشا نکند و کونید چون سر و کبش پاره کند
و در شیب خاک کنند در انجا بروید و آب وی و تخم وی سنگ کرده و مثانه بریزند چون مابعل و قدری
روغن بلبان پاشا مند و وی معده را مضرب بود و اولی آن بود که بچو شانه و بعد از آن با کوشش به پزند
و وی وزیت اضافه کنند و طبری کوید اگر بچ و خشک بردن آن نهند قلع کند بی وجع و فلاحه کوید اگر
اگر بچ و وی سختی کنند و برین دندان نهند اگر کفاسه شده باشد قلع کند و اگر در دمنده بود ساکنی گرداند
و بدل آن خنجل بود **هنگ** بزبان هندی حلیت است و گفته شد **هند** با پارس گاشنی خوانند
بری بود و بستانی بود بری را پیونانی ثقلوس و قحور یون کونید و ورق وی پهن تر از بستانی بود و معده
نیکو تر و بستانی را پیونانی یقیا خوانند و آن دوع بود یک نوع و ورق وی پهن بود نزدیک بکاه و یک نوع ه
باریک تر بود و در طعم وی تلخ بود و نیکو ترین آن بستانی تر شیرین بود و فاضل ترین آن شامی بود و از انطو
نیا خوانند و طبیعت آن سرد و تر بود در آخر درجه اول و کونید سرد و خشک بود در اول و کونید خشکی
وی در دوع بود و ویرط حشقون خوانند با پرسی و تلخ و رازی کوید اقوی بود از بستانی در جمیع افعال
افعال و عصاره وی استقار نافع بود و سده جگر بکشد و دفع سمها کند چون پاشا مند خاصه عقوب
و زنبور و مار و تب ربع زایل کند و چون آب وی بازیت پاشا مند با زهر ادیای کشته بود و
مقوی قلب بود و لبن وی سفیدی چشم زایل کند و هند با بستانی بروده دوی پست بود که در بری و مقوی
معده بود و سده جگر بکشد و سپرز و دارة خون و صفرا نیشاند و چون آب وی بچو شانه و کف آن
بگیرند و با سکه پین پاشا مند سده بکشد و رطوبات عفن پاک کند و تبهای دراز را سود دهد و گاشنی
کیموس نیکو دهد و وی فاضل تر از کاهو بود در تابستان تلخ و زیاده گردد بسبب که پاشا مند میل بجوارش
و شته باشد نزدیک با معتدل چون صفرا نکند با آرد جو خفقا از نافع بود با اسفید یا با طلا می برد و بود
ضاد کردن بر نفوس نافع بود و در دجتم کرم را هم و هند با مسکن غشیان و همچنان و صفرا و حرارت
معده بود و شکم بنیدد و تب ربع را نافع بود و کزندی مجموع جانور از او سام ابرص ضاد کردن نافع بود

باسویق و چون خیا و جنبر آب گاشنی حل کنند و بدان غوغه کتند ورم حلق را سود دهد و مسکن غشی و همچنان
صفرا بود اما بطل الهضم بود و مصلح آن رشاد بود و نوعی از گاشنی بری هست که از اخذ ریل خوانند و گفته شد
و گاشنی شاه می که آنرا انطونیا کونید معتدل ترین گاشنیها بود و کیموس وی نیکو بود و مسخ کوید وی میان
گاشنی و کاهو بود و طبری کوید لطیفترین از کاهو بود و غذا اندک تر دهد و چون ورق کوفته بر دجتم کرم
نهند بکشد از د سرد کند و آب وی با آب رازیانه تر قارز نافع بود و بچ دی از تخم وی بقوه تر بود و
و پوست وی مستعمل بود **هوج الحوس** مرانیه است و گفته شد و آن درختیست که در حوالی فارس
می روید مانند درخت یاسمین و مجوس در وقت زهرمه استعمال میکنند و شکوفه خشک را منبج ماند **هوج فاروق**
همین فاروق خوانند و از فاروق و اندر و سامن و قور یون هم خوانند و آن داروی روم هست
و آن قصبانی و زهری و جتی بود سرخ رنگ برنگ سماق بغدادی بغایت سرخ اگر چه صاحب منبج
آورده که سرخ وی کمتر از سماق بود و هم آورده که حب بلباست و هر دو سهو است و طبیعت آن گرم
است در سیوم و خشکست در آخر آن محلی و ملطف و رام بود ضاد کردن و ورق آن سوختگی
آتش را نافع بود و چون بنزند و با شراب پاشا مند جمل روز بهابی و ق النصار نافع بود و حیض
براند و بول و کزاز را سود دهد و غره وی مهمل و بود و بچه بنید از د آب و ورق وی چون پاشا
نفوس را عظیم نافع بود و بدیعورس کوید بدل وی بوزن وی بیخ از فرو نیم وزن وی پنج کبر بود و
هوج جره هر تسید اس نیز کونید و آن عصب الراعی است و گفته شد **هوج فسطید اس** صاحب
منبج کوید عصاره حلیه التلیس است و گفته شد **هوج فیلس** حسن الحمار است و گفته شد **هوج فغان**
فجلی بریت و گفته شد **هیل بو** مال بو است و آن قاقه کوچک بود گفته شد **هیش** کفک بریت
و درازی قد آن از یک کز زیاده بود و میانه اتی بود و شکوفه وی پهن بود بلون بنفشه و با فوسفید
کرد و میان شکوفه مانند پنبه شود و کز آن پنبه در کوش افتد کوی آورد **هیل** مال است
و گفته شد **هیرون** قصب است و گفته شد **هیرارام** نفع است و منفعت و مفره آن در
باب نون گفته شد و انه اعلم بالصواب

باب **البیاء یا سمیر** یا سمیست و سحلاط
 نیز کونید بشرای کل اسم خوانند و آن سفید بود و زرد بود و کونید از رقی نیز بود و عیسی بن ماسه گوید دو
 نوع است زرد و سفید و سفید بقوه تر بود در حرارت و پوست و خوشبوی تر بود و **سج** بن الحکم گوید طبیعت
 وی گرم و خشک بود و در خود **سج** دوم و اول سیوم ططف رطوبات بود و کلف زایل کند و صداع بلغم را نافع بود
 و ریاح غلیظ که در دماغ بود تحلیل دهد و مقوی دماغ بود و اصبغ فایح و لقوه را نافع بود و مفتحه سده بود و رقی
 النصار اسودد و در نوع زردی محلی و سخی هر عضو سرد بود و حره گرم را نافع بود و تجروری مخرج اصداع آورد
 و مصحح وی روغن کل و سرکه بود و دیتورید و س گوید گرم که از زرده بود و حبالت پیردن آورد و چون سخی
 کنند خشک کرده و با بسل بپاشند و پاشانند و شریف گوید چون یا سمین سفید سخی کنند و از آب وی پاشانند
 سه روز هر روز مقدار ده قطعه ترف ارحام بکنند و چون خشک کرده سخی کنند و بر موی سیاه بپاشند سفید
 گرداند **یا قوت** نیکوترین آن سرخ زمانی بود و سواس سوداوی و خفقان و ضعف دل را بقیات
 نافع بود و کونید چون از خود بپاویزند منع جودم بکنند و وی بغایت مفرح بود و باجدی که در دماغ
 نگاه دارند توفیج **سج** دو نوع است یکی پنج لفاح خوانند و یکی را بیروج خوانند **الصنم**
 کونید و آن پنج لفاح بریت و بصورت انسان بود و آنرا بیروج الصنم از بدن آن خوانند و مولف گوید در حدود
 کر میسر شیر از نزدیک قلعه شهر باری می باشد و قد آن از یک وجب کوتاه تر بود و دست و پای داشته و بلون
 سفید بود و بعضی کونید و بر اسک میگذارد زمین و آنرا اسکند خوانند و این معقول نیست و نیکوترین وی آن
 بود که زرد باشد طبیعت وی سرد بود و سیوم و خشک بود در اول سیوم مخدر و مسبت بود و اگر بوق وی
 برش بالند بک بفته زایل کند بی آنکه ریش کند و بر درج های صلب و دبلات و خنار بر طرا کردن نافع بود و پیر **سج**
 را چون بکونید و بر مفاصل ضما و سازند زایل کند و اگر کسی را احتیاج بود بقطع عضوی در شراب پاشانند و
 پنجه و شود و از خوردن وی همان عارض شود که از خون افیون و وی مسبت و منوم بود و اگر در شراب
 کنند مستی زیاده کند بغایت و بدترین آن پوست وی بود و بوبیدن و رقی آنچه سفید بود و آنرا اساق بنود
 و ذکر خوانند مسبت بود و مداوی وی بقی کنند تا بکرم و عسل و شبت و مصطکی و ستر و در سفید

و شیر تازه اشامیدن و بیروج را در محبت خواص بسیار بود و کونید اگر کسی با هم شخصی که خواهد چون پیر **سج** بکنند
 در رفان هر عضو بیروج که بکند از آن شخص همان عضو جدا کند و خیلی خواص دیگر دارد که غیر طبیعت بدین
 سبب اینجا نیاریم **سج** هر نباتی که ویر البینی محرق مسهل مقطع بود آنرا تیوج خوانند مانند شیرم
 و عشر و لانیه و مازریون و عطینا و ماهودانه و غلقا و امثال آن و اصفیای آن بسیار بود و همه بد باشد و وی
 ترین از تیوجات لبس بود بعد از آن **سج** بعد از آن پنج بعد از آن و رقی و طبیعت آن گرم و خشک است
 چهارم و آن بود که در دوم یا سیوم و از خواص وی نیست که در بر که آب اندازند که ماهی در آن بود ماهی بیروی
 آب افتد و لبن وی موی سبتر و چون بدن لطوح کنند خاصه در آفتاب و آنچه بعد از آن بر وی ضعیف بود
 و اگر مکرر کنند دیگر نرود و اگر بر دندان خورده چنانکه قلع کند و بوسیر اقلع کند و مسهل بلغم و غلاط
 غلیظ بود و منفعت هر یکی از تیوجات در باب خود گفته شد و کونید بدل آن در سترغ ان بلغم و مانند نیم
 وزن آن مسکینه بود **مخصص** نوعی از کرفس بزرگست و آنرا مشرقی خوانند و انواع کرفس
 گفته شد و کونید بکثر اسالیب نیست **بذر** ه فوس است و گفته شد **ید** قه خاما اقلی است و گفته
 شد **یر** بوع پیارسی موش دشتی کونید گوشت وی غذا بسیار دمل و شکم براند **یر** اوع قصب است بسیار
 می کونید و در قاف گفته شد **یر** امیغ هلیونست و گفته شد **یر** ا حنا است و گفته شد **یشف**
 یشب است خوانند و در حجر التت گفته شد **یعقوب** کبک نر است و در قیج گفته شد **یعضیه** خذرلی
 است و گفته شد **یغیصا** ریاس است و گفته شد **یقطن** نزدیک عام کد بود و در لغت هر درختی
 که ویر اساق افراشته بود مانند کد و خرزهره و خنظل و خیار کد و امثال آن بود **یلخج** عود هندست
 و گفته شد **یمام** شقین است و گفته شد **ینبوت** غروب نبطل است و صفت غروب نبطل گفته شد
 و طبیعت وی سرد و خشک بود در سیوم و کونید خشکی بوی در دوم بود و کونید گرم بود و آن در صحرا و
 بن دیوارستانها و دید و غروی مانند گردای کوسفند و حکمت بود و بلون سرخ بود که بسیاری زنده و دانه و
 و دانه غروب شامی مانند یکدیگر بود بطین و می مضغه کردن در دندان نافع بود و در طین و می نشستن متو
 مقوی سفلی بود و وی سودمند بود جهت سیلان حیض معطر خوردن و خوردن بر رفتن و معطر و اسهال

را نافع بود و بر نایل مالیدن سخت زایل کند و خلط و سی و بد و ثقیل بود خاصه چون ترنجورند و بیزاری
کور و گویند **نیقون** ناسیا است و گفته شد **نیق** بلغة اهل اندلس النخه است و گفته شد
نیم نبات است که بشیرازی منبل دارد و گویند و درجه احتیاج مستعمل کنند و الله اعلم

م

بسم الله الرحمن الرحيم و به
ثقة

آما بعد

بدانکه این رساله دوم است از کتابات اختیارات بدیعی که یاد خواهیم
کرد در حرکات مستعمل و الله الموفق المعین والحمد لله المصیر

باب اول در منقحات منقح یا قوتی

خفقا و وسواس را سودمند بود و دل را قوه دهد و نشاط آورد و خاصیت آن بسیار است
اچنانکه کوتاه کردیم **صنعة آن** مروارید ناسفته هشتم بسد چهارم یا قوت رقانی دوم زر محلول
و نقه محلول از هر یک یکم حجر لاجورد یکم نیم و عقیق و حجر نیش از هر یک سیم طباشیر سفید
صندل مقاصری از هر یک پنجم کربا و کل نیلوفر زر شک بی دانه از هر یک سیم صندل سرف طیس
مختوم از هر یک دوم کشیز خشک و تخم کل از هر یک سیم در بعضی نسخه افتیمون نشینم میکنند سیاه
هندی زر بناد در وچ از هر یک یکم نیم عود هندی پوست آترج کا و زبان از هر یک سیم بهمنین از
هر یک دوم باد رجبویه ریوند صینی از هر یک دوم تخم کاشنی کافور قتیصوری عنبر اشهد از هر یک سیم
مشک ترکی یکم ابریشم سوخته سم شیر آله هلیله کابل از هر یک پستم کلاب و نبات مصری از
هر یک یکم شراب سیب خالص آب انار شیرین از هر یک دهم شراب پی پستم دارد و کوفته بخته
مجموع با نبات و کلاب بپزند و شراب سیب و آب انار اضافه کنند و در ظرفی چینی کنند چهل روز
در میان جوینند و بعد از آن استعمال کنند سرنبی نیمه تا یکدرم **منقح معتدل** خفقان و وسواس و ضعف
دل زایل کند و نشاط آورد **اخلاط آن** مروارید ناسفته و بسد از هر یک پنجم کربا دوم سم صندلی
آله مقشر طباشیر از هر یک چهارم کا و زبان پنجم کاشنی دوم نیم در وچ عقیق یکم سادج هندی دوم نیم
افتیمون و ورق کل سرخ از هر یک سیم زر بناد دوم تخم بالنگو تخم فرج شک از هر یک دوم نیم و در بعضی نسخه سادج

سه می کنند زعفران غبار از هر یک یکم کافور نیم مشک ترکی دانکی عود خام پنجم کشیز خشک دوم نیم
خشکی شنی سفید بقیه کل از منی از هر یک دوم زر ورق دوم و اگر زر و نقره هر یک یکم بود شاید لعل نیمه
جمله کوفته و بخته جواهر صلایه کرده بنز آب سیب یا حمض بپزند شربت یکم نایک باشد اگر شراب سیب خواهد
صد و هفتاد مال شراب شراب سیب کند و اگر شراب حمض صد هشتاد مال شراب حمض کند و اگر مناصف کند شاید
مفع سرد خفقا نودن کرم را سودمند بود و قوه دل و دماغ و جگر بد و نشاط آورد **اخلاط آن**
ورق کل سیخ و طبخ از هر یک دوم کشیز خشک بریان کرده و صندل مقاصری از هر یک م مغز تخم
خیا رین و مغز دانه کدو از هر یک چهارم تخم تورک بوزن آن بهمن سفید و کاوزبان از هر یک دوم
زر شک بی دانه نشستم مروارید ناسفته کربا و بد از هر یک نیم و در بعضی نسخها کافور نیم و
زعفران دانکی می کنند مجموع کوفته و بخته نبات بعرق پد مشک بقوام آورند و دارو مان بدان بپزند
یکم تا یکم مناسب بود ان شاء الله **مفع کرم** خفقا نودن سرد و ضعیف دل را نافع بود ان شاء الله تعالی
اخلاط آن کاوزبان بالنگو بهمنی از هر یک هشتم اچ در مثلت خوبانید خشک کرده بریان
کرده پس تخم فرخ خشک هشتم عود قاری ده م کل محتوم لولو ناسفته از هر یک یکم زعفران یکم و نقل
بسد که با زرب کشیز خشک از هر یک دوم کباب سه م ورق کل کسره صندل مقاصری از هر یک پنج م
عسل املیح چهار یکی یا قوت زر محلول نقره محلول از هر یک نیم دار صینی دوم زر بنیاد سه م در و پنج
عقوبی یکم نیم میقی نیم قند سفید یکم نیم کربا و بد باید که سوخته باشد دارو کوفته و بخته جواهر صلا
کرد بام دیگر بپزند شربت یکم **مفع جواهر** نشسته جواهر رشید است خفقا نودن و سوا سی و ضعیف
دل را سودمند بود و جگر و کرده و دماغ را قوه دهد و لون بغایت صاف دارد و نشاط عام و مادی کا
سودای دفع کند و در قوه دل بغایت کمال است و خواص این ترکیب بسیار است اینجا کوتاه کردیم
صنعة آن یا قوت سرخ دوم یا قوه زر و یا قوت کبود و یا قوت سفید از هر یک چهارم لعل
فیروزه از هر یک سه م حرد زرد کیم عقیق چهارم حجر ثیف سه م لولو ناسفته چهارم
بسد دوم که با دوم حجر لاجورد دوم تخم فرخ خشک پنج م ابریشم محرق سه م ورق و نقل

سه م پوست بیرون پسته چهارم امله مقشر پوست هلیله کابلی از هر یک ده م با در نجوید
چهارم کل نیلوفر سه م صندلین تخم با در نجوید و نقل دار صینی کبابه صینی از هر یک سه م
کا و زبان پنج م عصا زرشک پاچده م عود قاری چهارم با در وچ دوم در و پنج
عقوبی چهارم کل از منی دوم طین محتوم چهارم طبخ سفید پنج م غبار شنب چهار
مال مشک ترکی یکم نیم زر ورق نقره ورق کل دار صینی از هر یک چهارم کافور قند صوری نیم
قاق کباب سه م سنب الطیب سادج هندی بهمن سرخ از هر یک دوم بهمن سفید
چهارم آب سیب اصفهانی یکم آب به اصفهانی یکم آب حمض نیم من کلاب یکم عرق پد
مشک دو من نبات مصری دو من نبات باء قها و آب میوه بقوام زیاده آورده و چون فرو
گیرند آب حمض بران ریزند و دارو مان بدان بپزند شربت نیم تا یکم نافع بود ان شاء الله **مفع و کشتا**
مستعمل ضعیف و سواس سودای و خفقا نودن را قوه دهد و نشاط آورد و دهر
تمامه **صنعة آن** مروارید ناسفته سه م نیم کربا یکم لعل یکم یا قوت زر و یا قوت کبود
و نقل یکم بهمن سفید دوم کبابه صینی بهمن سرخ از هر یک یکم زر بنیاد نیم تخم با در نجوید سه م سادج
هندی یکم در و پنج عقوبی نیم پوست پرن پسته پوست اتره و صندلین از هر یک سه م کاوزبان
پنج م کشیز خشک دوم و زرق کل سرخ سه م دار صینی یکم امله مقشر پنج م عصا زرشک ده
درم تخم فرخ خشک سه م طبخ سفید دوم عود خام یکم کافور قند صوری نیم زعفران دانکی غبار
اشتب سه م مال مشک ترکی دانکی نیم زر ورق نقره ورق از هر یک نیم مال شراب حمض نیم حن
شراب سیب اصفهانی حمل مال شراب به اصفهانی پسته مال دارو کوفته و بخته بدان بپزند شربت
یکم نافع بود ان شاء الله **دوا المسک حلو مستعمل** ضعیف دل و مرضای سودای را سود دارد
و مادی که زنان آبستن را نافع بود **اخلاط آن** مروارید ناسفته کربا بسد ابریشم محرق
زر بنیاد در و پنج عقوبی از هر یک مال بهمن سنب الطیب قاقده و نقل سادج هندی اشتبه از هر یک
نیم حنبد پد ستر یکم و بعضی نیم می کنند و در نقل زنجبیل از هر یک نیم مشک حالص نیم و اگر

یشب م

و انکی بود شاید و دار و ما کوفته و پخته با سه جندان غسل آتش ندیده بر شند شربتیکم و قوه این تا سه سال
 باقی باشد **دوا لشک تلخ مستعمل** سودمند بود خفقا ترا و درم حلق و رطوبت معده را **اطلا**
اطلا آن سبیل الطیب مرشک ترکی سابق هندی از هر یک دوم زعفران ناخواه نیم کرفس
 از هر یک چهارم صبر اسقوی افستین روس از هر یک هشت م ریوند صینی شش م جند پندستر
 یک م نیم مجموع کوفته و پخته بغیر از حر را بخور یا نهند و بکندارد و بیاید و بر سر آن کند با سه جندان غسل
 مصفی بر شند شربتیکم و قوه این تا سه سال می ماند **نسخه مسیحی** نسخ مؤلف جده معده و دماغ
 و جگر و قوه پشت و کرده زیادت کند و نشاط تمام آورد و منی پیوناید و باه راقوه دهد و اشتها طعام
 باز دید کند و ماضیه راقوه دهد **صنعه آن** قرفه نیم خرلجان کبابه قرفل جوز الطیب قاقله کبار
 و صفار تخم فرخنجشک و ورق بوعل از هر یک سه کاور بان بادرنجویه از هر یک نیم سبیل الطیب آشنه
 از هر یک چهارم زعفران مصطکی از هر یک سه بهی حنظل چهارم ساج هندی دوم زنجبیل دار فلفل از هر
 یک یکم پوست ابرج سه م ورق کل سرخ نیم سعد هندی یکم نیم حنظل لسان العصافیر
 بسیار از هر یک سه م غیر انشرب دوم مشک ترکی نیم م لعل یکم مروارید ناسفته دوم کبریا یکم بسد یکم
 زردرق نیم نقره ورق نیم خر خوب سی م اگر بعل خواهند دو وزن ادویه غسل و اگر قندی
 خواهند سه وزن ادویه قند اگر مخورن خواهد خنک بلع کند دار و ما کوفته و پخته به پست م روغن
 بادام جرب کند و اگر بقد کند خنک باشد ده م خنک شش با ادویه بکوبد و بقند سازد شربت بقدر
 خراج و حسب ابدان **نوعی دیگر مسیحی** و این نسخه منسوب است بخواجه رشید **صنعه آن** لعل نیم م
 بسیار ساج م زعفران سه م خر خوب ده م قند سفید بخواجه م اگر بعل خواهند غسل
 کف کوفته سی م کوفته و پخته بد آن بر شند شربتیکم تا یکم مناسب است
الشافی فی المعاجین مخون سقنقور املا مولی
 الحاروم بقراط الزمان جالینوس العمد معین اعلمه والیدین طبیب علمه الرحمة والغفران استه
 باه راقوه دهد و نشاط زیاده کند و پشت و دل و دماغ راقوه دهد و غوط تمام آورد

اخلاط آن شقاق مصری بهمن سرخ و سفید بوزیدان مسور کچان مصری بسیار از هر یک
 پنج م تو در زمین از هر یک چهارم سه سقنقور پانچده ماک خضی الثعلب پانچده م کبابه سه م قرفل
 قضیب کاو خشک کرده سوده مغرب زلم مغرب جلفوزه مغرب الحضر مغرب نار کلیل لسان العصافیر
 خولجان قاقله کبار تخم سلیم دار فلفل از هر یک پنج م زنجبیل سه م نار مشک فرخنجشک صندلین
 خشتیاش سفید کاور بان ورق کل سرخ بادرنجویه تخم هلیون اسارون قرفه درونج عقربی
 خیر بواکل قرفه و ورق قرفل حور بوا آشنه سفید از هر یک نیم زعفران پانچده م سعد
 هندی زرنب تخم بادرنجویه زرنب مصطکی کزنه تخم کز و تخم اسپست از هر یک سه م عود خام
 پنج م غیر انشرب ده م مشک ترکی یکم نیم سبیل الطیب ده م ساج هندی سه م لعل یکم نیم
 یا قوت زرد یکم شب سه م لولونه سفته سح م کبریا سه م بسد سه م زرنجول نقره محلول از هر یک
 سه م خر خوب صد م غسل بقدر حاجت **مخون لبوب** این نسخه هم از املا مولانا مرحوم
 معین الدین طبیب است رحمه الله علیه منی پیوناید و پشته راقوه دهد و مثانه پاک گرداند و بلغم
 و ریک و غوط تمام آورد و دل و دماغ راقوه دهد و نشاط آورد **اخلاط آن** مغربته مغربندق
 مغربادام مغربین مغرب الزلم مغرب کدکان مغرب قلقل کجید مقشر از هر یک نیم م مغربا جیل حنظل
 الثعلب از هر یک ده م خولجان سه م خشتیاش سه م دار صینی نیم م شقاق بهمن سرخ از هر یک
 سح م کاور بان نیم م لسان العصافیر ده م مغرب دماغ کجشک نیم م قضیب کاو و جوان خشک کرده و
 سه م لولونه پانچده م ماک نیم م بواک نیم م تخم فرخنجشک سح م خشک محلی نیم م زرنب زرنب
 زنجبیل قرفل بسیار تخم بادرنجویه از هر یک سه م غیر انشرب نیم م مشک ترکی سه م عود خام
 ده م زعفران یکم مصطکی دو م مروارید ناسفته سح م لعل دوم یا قوت کبود یکم زرنجول
 دو م نقره محلول سه م قند یکم و اگر بعل خواهند همین سبیل **مخون اسرار الاطباء**
 این نسخه از ان مولانا مرحوم مسیح الرقان شمس الدین بن هلال اردبیلی نور الله قبره است خاصیت این مخون
 بسیار است اما مخصوص است بجنبه کثرت شعله اول آنکه باه را زیاده کند و مجامعت راقوه دهد و قضیب

را محکم دارد و کونه روی نیکو گرداند و استعمال کنند بعد از مجامعت تا از عرق النساء و نفوس و نقصان مجامعت
 نقصان منی و از جمله مرصهای عصبانی این گردد ان شاء الله **اخلاط آن** شقاق خلجیان خصلی الثعلب
 لایمین و ج تو در بین لسان العصاره از هر یک سه سره سقنقور سه مال حبالبان و حبالبسان و
 فلفل سفید مغز تخم خرزهره مغز تخم خیارین تخم جویهر تخم جرز کند ناخم پیاز تخم سلق تخم اسپت خشیاش سفید خردک
 تخم تریزه تخم شبت تخم جرز شامی که آنرا حراد دقتوا است تخم مایون خشک عربی از هر یک دوم دار صینی قرنفل
 سنبل الطیب اسارون بسباسه کبابه جینی سعد کوفی دار فلفل قرفه جوی الطیب نار مشک عود
 خام غبر اشهب زعفران ارنگ مال مشک ترکی دایکیم نار جیل مغز بادام مغز بته مغز حب صنوبر کباب مغز حبه
 الخضر معرب القطن کچید مقشر از هر یک هفتم زنجبیل بوزیدان قسط شیرین مغز حب الزلم در و پنج عرق
 از هر یک دوم ادویه با هم بکوبند و مغز با هم و غبر و مشک و زعفران با هم و با سه جند غسل گرفته بشوند
 و در ظرفی چینی پاکاشتی نگاه دارد شربت از سه م تا سه مال مناسب بود و این معجون در این خواص که ذکر
 رفت آرموده است و مجرب **معجون لولویی** این نسخه از ان جالینوس است و این معجون را هفت منفعت
 است قضیب را سخت کند و او عیه بکشد و اعصاب دماغی را قوه دهد و شهوة زیاده کند و در خون
 تغیری غلیظ پیدا کند چنانچه منی بلذت هر چه تمامتر پدید آید و نفوط بسیار آورد و دوستی در دل زن زیادت
 کند **اخلاط آن** مروارید ناسفته سه از هر یک یک مال اینسون بهمن سفید از هر یک یکم کاکج اصل
 اللبلاب از هر یک نیم مال نقاح اذخر سعد کز مانج از هر یک نیم سیلخه اسارون دار صینی مصطکی از هر یک
 یک دایکیم صمغ عربی کثیر از هر یک دایکیم با معجون آن غسل گرفته بشوند و در ظرفی آگینه کنند و در وقت
 خواب و هنگام مجامعت یک بار آب فاتر بخورد و این بغایت است در آنچه ذکر رفت **معجون عطاسی**
 مستعمل مؤلف حبه دفع سرعت انزال بغایت مفید است **صنعة آن** بلوط کلنار شونیز لبان ذکر از هر یک
 ده م کون کرمانی ناخواه کرویا از هر یک نیم پوست بلیله پوست بلیله زرد آمله مقشر بلیله سیاه از هر یک
 سه کشیر خشک ده م مجموع کوفته پخته با سه جند آن غسل گرفته بشوند شربت دومی با باد و خوابگاه
 تخمین غذا و نوبت کباب مناسب باشد ان شاء الله **معجون لبوب کبر** این نسخه از ان مؤلف کتابت خافیه

وی نیست که منی پیوراید کرده را قوه دهد و نفوط تمام آورد و سرد و ریک از مثانه پاک کند **اخلاط آن**
 مغز بادام مغز فندق مغز بته مغز حب قلع مغز حبه الخضر امزگردگان مغز نارگیل مغز دایج افرونگ
 که آنرا با برسی اچک کونید مغز جلفوزه مغز تخم خرزهره مغز حب الزلم کچید مقشر خشیاش سفید از هر یک
 ده م کبابه قرفه خلجیان قرنفل شقاق مصری از هر یک پنج م مصطکی بسباسه لسان العصاره
 سنبل الطیب از هر یک سه لایمین تخم مایون تو دری سرخ سفید و زرد بوزیدان مغز تخم
 جرز تخم شبت تخم اسپت تخم پیاز از هر یک شش م خصلی الثعلب قرفه خوب ده مال کزنه خشک عربی
 کشن قوما قضیب کا و خشک کرده سوده از هر یک حب مغز دماغ کبخشک نر که در وقت بهیجان گرفته
 باشد ده م زعفران زنجبیل نار مشک قرنجشک دار فلفل از هر یک سه م غسل بقدر حاجت شربت دومی
 غذا اخذ آت با قلیه دو پیازی یا زرده تخم مرغ یا پیاز خام یا آبلوبث مناسب بود و فراماست و ترشی و
 و سبزی احتر از کند **لبوب نوعی دیگر** نسخه دیگر که نفوط تمام آورد و منی زیادت کند و مجامعت را قوه
 دهد و محروری مزاج را بغایت سودمند بود **صنعة آن** مغز بادام مغز فندق مغز جلفوزه مغز نار
 نار جیل مغز حب الزلم مقشر مغز حب قلع مغز بته از هر یک ده م زنجبیل دار فلفل نار مشک از هر یک دوم و نیم
 فایده سه وزن ادویه فانی را با قدری آب بکزد و ادویه کوفته پخته بپزد و مغز با هم کوفته همه بهم بشوند
معجون نلکاف و ماده الحیوة خوانند و این معجون منسوب است بفیلوفان و خاصیت این معجون پیش از حد است
 چنانچه اگر بمشقه شود در جند ورق در کج و مخصوص است بانفی مزاج را ببلع راد کند و قوه ماضیه بر دهد و مقوی
 نفس بود و مغز و اشتها باز دید کند و حفظ پیوراید و دهن را تیز کند و سردی و جکیدن کیز دفع کند و بادا بشکند
 و منی پیوراید و قضیب را محکم دارد و در مفاصل و در دپشت را بغایت سودمند بود و دند آنرا محکم دارد **صنعة آن**
 فلفل دار فلفل زنجبیل دار صینی پوست بلیله آمله مقشر شیطح هندی زراوند مدحج عروق بابونج خصلی
 الثعلب مغز جلفوزه مغز نارگیل از هر یک ده م بابونج پنج م منتقی سی م غسل گرفته سه وزن ادویه
 و در بعضی نسخها از این پنج م میکنند **معجون انوش دار** آنرا جوارش مغز خوانند و مغز کندی
 نیز کونید و از معاینه هندیست پیش از طعام و بعد از طعام شاید خوردن معده را قوه دهد و غذا را هضم کند

ورنگ دوی راسخ دارد و جگر را قوه دهد و بوی دماغ خوش کند و از معا جین کباب است **صنعة آن**
 ورتی کل سرخ شش سعد کوفی نیم قرنفل مصطکی اسارون از هر یک سم حیل قاقله بسا
 جوز الطیب قرقه زعفران سنبل الطیب زرنب از هر یک دوم شیر آله یک رطل در نه رطل
 آب بکشد تا باز سه رطل آید فرو گیرد و در دست مالند و صافی کنند و بکین فایند که حرار کعب الغزال
 است بقوام آورد و در دهان بپزند و اگر بعل کنند یا فندک شاید و قدری مشک اضافه کند و بعضی بختک
 و عروارید ناسفته و ساج هندی از هر یک دوم میکنند شربت و مالینم **مخون انقروا کبیر**
 که آنرا بلادری بزرگ خوانند سودمند بود فاج و لقوه و صبح و تریاق جمیع رنجها بود که از سردی بود و
 باده قوه تمام دهد چنانچه بلغمی مزاج را در احرا به هیچ ترکیب مفید تر از این نباشد **صنعة آن** عاقر قرحا
 شونیز قسط فلفل دار فلفل و ج از هر یک دوم و درق سداب جنطیانا رومی حلتیت زراوند
 مدحرج حب الغار چند پسته شیطی هندی خردل از هر یک نیم عمل بلاد در حمار مالینم دار و ما کوفه پنجه
 در روغن روغن گردکان خوب کرده و با سه جند ان غسل کف گرفته بشنند و بعد از شش ماه استعمال کنند
 موثف کوبیده قوه باده کانی که بلغمی مزاج بود این مخون دادم و استعمال کردند و بغایت پسندیده افتاد
 و در حفظ و ذهن و دفع و فاج و لقوه و در بنهای سرد سودمند بود شربت بکین با یکبار و هر چند کهن شود بهتر
 بود **مخون انقروا صغیر** خواص این نزدیکیست خواص کبیر **صنعة آن** حلیله سیاه پوست بلیله مقشر
 از هر یک دوم سعد کوفی سنبل الطیب کندر ذکر و ج فلفل سیاه زنجبیل غسل بلاد از هر یک نیم دارد
 سه گفته و پنجه بروغن گردکان خوب کنند و با سه جند ان غسل کف گرفته بشنند شربت یکم با یکبار شاید
مخون افلونیا رومی سودمند بود قوی بود را و عسر البول و سبزو سبل و تشنج و در داحشا زایل گرداند
 و سرفه و خاق را نافع بود و در جگر اسودمند بود و در دندان و جون بروی دهند سکن گرداند **صنعة آن**
 زعفران نیم فلفل سفید بزر از هر یک پسته افیون دم فطر اسالیون چهارم نیم کرفس بنطی سم سنبل
 الطیب چهارم ساج هندی سیخه عاقر قرحا حب لبان فرقیون از هر یک یکم دار و ما کوفه پنجه بروغن
 لبان خوب کرده با سه جند ان غسل کف گرفته بشنند و بعد از شش ماه استعمال کنند شربت و مانند یک خود از هر

از فندک

قوی بود در کرده باب کرفس دهند و بعضی از اطباء بدل کرفس دو قو میکنند و قوه این مخون بعد از سه ماه
 تا سه سال می ماند **مخون برشتا** مستعمل این نسخه منسوب به شیخ الرئيس علیه الرحمة و الفغان جرته درد
 دندان جون بروی دهند عظیم نافع بود و وجهه قوی نیم فرود اندازی تمام دارد و وجهها ساکنی گرداند
 و قطع خون بکند **صنعة آن** فلفل ایضی بزر از هر یک پسته افیون دم زعفران نیم سنبل
 عاقر قرحا فرقیون از هر یک یکم مجموع کوفه پنجه با دو جند ان غسل کف گرفته بشنند و بعضی سه وزن
 غسل میکنند و بعد از شش ماه که در میان جوانانده بشنند مستعمل کنند **مخون انقروا** این مخون از جمله
 مفوحت است و از معا جین کباب است و بعضی اطباء این مخون را از تریاقات شمرده اند **احلاط آن**
 زنجبیل قرنفل فلفل سنبل الطیب دار فلفل خیر بو اجوز بوا قاقله کباب شیطی هندی دار صینی
 ساج هندی لسان الکا العصاره در و ج عرقی بادرنوبیه لسان الثور مصطکی خولجان و کجشک
 عروارید ناسفته صندل زراوند مدحرج سیخه باقوت رمانی و درق کلخ از هر یک دوم بسا سه ششم پسته
 اترج زعفران پوست بلیله از هر یک یکم بهمن نیم غبار شنب یکم مشک ترکی نیمه کوفه پنجه
 بغایت سخی کرده بعل مصفی بشنند شربت یکم **مخون کبیر طلق** این مخون خاصیت بسیار دارد
 و اینجا کوه تاه کردیم و خاصیت حتمه باده و قوه کرده بدیده و منی زیاده کند و نفوذ آورد و دل و جگر و
 مغز را قوه دهد **احلاط آن** کرفس نیم کمر شنب آموس را زیاده مغز نیم مغز نیم مغز نیم خیار
 پالنگو نیم کرفس از هر یک نیم مال بسا سه قرنفل فلفل سیاه کباب عاقر قرحا از هر یک سم قرقه
 زعفران کندر مصطکی عود از هر یک چهارم نیم هلیون شقاق مصری بوزیدان بهمن تودرین
 لسان العصاره از هر یک نیم زنجبیل نیم شلغم نیم اسپت نیم جوهر نیم ترتیزه نیم پیاز حب الرشاد
 کزنه نیم کندن نا خولجان جوز الطیب کل قرقه دار فلفل از هر یک سم بصل الفار مشوی یکم نیم مغز حب
 الزم مغز حب قلقل مغز خلعوزه نارچیل از هر یک نیم حب التعلب ذکر کا و خشک کرده سوده مغز دماغ
 کجشک نر که در وقت بهجان گرفته باشند خشک طلق کشته که بر تو نماید صدهای غبار شنب ده م مشک
 ترکی نیم مجموع کوفه و پنجه فایند که آنرا کعب الغزال خوانند بوزن ادویه غسل بوزن مجموع مخون سازند شربت

کرم مزاج را دوم و سرد مزاج را پنجم و باید که یک کاسه شیرکاو تازه و ده م شکر سفید اگر کرم مزاج بوده
 پیش از آنکه معجن تناول کند شیر و شکر بپاشد و بعد از آن معجون فرو برد و اگر سرد مزاج بود اول معجون
 فرو برد و در عقب آن یک کاسه ماه العسل بپاشد که مفید افتد و در قوه باه و در جماعت بهتر ازین
 معجون نیست و کبرات مؤلف این کتاب خواص این مشاهده کرده و مجربست درین باب بغایت بود
معجون حجر الیود ریک کرده و مثانه بریزد **صنعة آن** مغز تخم خیار پالنگ مغز تخم خرزوزه مغز تخم
 کدو حب کالنج از هر یک پنجم حجر الیود پنجاه م کوفته و پنجه با سه جندان عسل کف کوفته بپوشند
معجون کالنج مستعمل سودمند بود در در کرده و مثانه را **صنعة آن** بزر الیج و از یانه از هر یک هفت
 درم مغز تخم خیار زره پنجم تخم حافض افیون مغز جلفوزه بریان کرده زعفران از هر یک سه حب کالنج
 پنجم عدد کثیر اجبارم مجموع کوفته و پنجه بمیختج بپوشند و بعد از نش ماه استعمال کنند **معجون عقرب**
 جهت مثانه بغایت مناسب بود و از بکر نزدیکی عقرب حجت **صنعة آن** عقرب سوخته سه جنطیانا
 رومی یکیم نیم زنجبیل یکیم فلفل دار فلفل از هر یک دوم پنجم کالنج پنجم جند پدستر جامم مجموع
 کوفته و پنجه بپوشند و بعد از نش ماه استعمال کنند بالغ را شربت دانی و نابالغ را نیم دانگ
معجون سحرینا و این معجون را از ترایات شمرده اند سودمند بود در معده و سوء المزاج و قولنج و غیر
 البول و حمله مرضهای بلغم و مادی غلیظ را **صنعة آن** جند پدستر افیون دار صینی اسارون
 مود و قوا از هر یک یک مای مرصافی فلفل دار فلفل قنق قسط از هر یک شش مای و بعد از نش ماه استعمال
 کنند **معجون زوفا** رب السوس زوفا خشک برسیا و شان از هر یک ده م قردمانا فلفل از هر یک سم
 مغز بادام تلخ زراوند صحران پنجم پنجم بعضی در عوض برسیا و شان مشکطرا منیع میکند مجموع
 کوفته و پنجه با عسل کف کوفته بپوشند شربت یکیم **معجون تباد الملک** خاصیت این بسیار است
 و سودمند بود در جمع مفاصل و نفوس را و در آن ساکن گرداند و از آن زحمت امین بود و در دسیر و باطن
 غلیظ را و تبها و کهنه و قولنج را دفع کند و سده بکشد و شک کرده بریزد و ضیق النفس و سرفه کهن و
 ریش روده و تارکی چشم و درد کلو را بیل کند و هر که دور و زنجور و صحت بدن نگاه دارد بعد از نش ماه استعمال

کنند و قوه این تا سه سال می ماند شربت یکیم **صنعة آن** جنطیانا اسطوخودوس قردمانا جادو شیرکافیتوس
 تخم سداب فراسیون اسقور دیون میوه سائید از هر یک پنجم مای مرز عفران قسط فلفل سفید از هر
 سنبل الطیب فرسئون پوست پنجه لفاح اشق بودند کوهی پنجم رازیانه پنجم جزیر بری ورق کل سحر
 ناردین افلیط حب بلکان مصری از هر یک سه مای دار صینی هشت مای سلجیه رومی شانزده مای و
 عصاره غاف کاشم تخم جند فوقی ضمیع بادام از هر یک چهار مای افیون بزر الیج سفید از هر یک شش مای
 صمغها و عصاره در مشک حل کنند و باقی ادویه کوفته و پنجه با سه جندان عسل کف کوفته بپوشند و در ظرف
 آبکینه کنند و بعد از نش ماه استعمال کنند **معجون نجاح مستعمل** خاصه مهمل سودا است و بلغم مزاج غلیظ
 غلیظ **صنعة آن** حلیمه سیاه پوست بلبله آمله مقطر پوست بلبله کابلی افیون از هر یک ده م اسطوخودوس
 جودوس بفسا حنفی ترید سفید جوف خرشیده از هر یک پنجم غاریون سم حجر لاجورد و حجر
 ارمنی مغسول از هر یک دوم پنجم سقونیا سم عسل کف کوفته صد پنجاه م **معجون خیار جبر مستعمل**
 ترید سفید خرشیده بروغن بادام جوب کرده جمل بنفشه خشک پستیم نمک هندی رب السوس از هر یک
 هفت م رازیانه انیسون مصطکی از هر یک پنجم سقونیا ده م عسل خیار جبر صد م روغن بادام جمل م
 دار و ماکوفته و پنجه سقونیا ده م بنفشه سخی کند دار و ماکوفته بروغن بادام جوب کند و عسل خیار جبر
 و صد م شکر سحر بپوشند و باید که عسل خیار جبر آتش ندیده باشد شربت پنجم مای هفت مای یافع بود **معجون**
سورجان مخصوص است بآدمای نفوس و مفاصل و عرق النساء در درشت **صنعة آن** سورجان مصری
 سی مای فلفل سیاه دار فلفل ورق حنا از هر یک دو مای کون کرمانی شیطره هندی از هر یک دوم پوست
 پنجم کبر دو مای طر فلفل دو مای کف دریا دو مای ترید سفید جوف خرشیده بروغن بادام جوب کرده
 جمل مای زنجبیل هشت مای بوزیران پنجم سقونیا سم پوست بلبله زرد پنجم مای کوفته با سه جندان
 عسل کف کوفته بپوشند شربت هفت مای **معجون میوه** جهت هضم طعام و قوه یت و کرده سودمند بود
 و اشتها طعام باز دید کند **احلاط آن** عاقر قرحا شش مای فلفل سفید هفت مای زعفران سم قانک کبار ده م فلفل
 هفت مای مصطکی هفت مای قردمانا سی عدد مشک ترکی نیم غیر شنبک یکم خرد خوب سم روغن

قند سفید صدم غسل بقدر حاجت شربت کجب خراج نافع بود **باب الثالث**
 في الجوارشات جوارش مستعمل منفعته کند کرده سرد و باه را زیاد کند و نفوس تمام آورد و خاصیت
 آن بسیار است اینجا کوتاه کردیم **صنعة آن** تخم نالیون تخم پیاز تخم کند نا تخم شلغم تخم اسپست تخم جرجب
 الرشا کزنه مغر حبه الخضر لسان العصاره کچید سفید تر تیزه مغر جلقوزه از هر یک سه رجبیل شقاقل
 مصری خولجان دار فلفل از هر یک پنجم دار صینی جوز الطیب بهمنین از هر یک دوم سن ستقور پنجم
 خضی الثعلب دهم ذکر کاو خشک کرده سوده دهم دارو ماکوفه و پنجه با سه جندان غسل کف گرفته بشنند
 و شربت ازین جوارش دوم بود مثلث یا شیر تازه یا بام العسل **جوارش خبث الحديد مستعمل**
 و این را فیخوش خوانند سود مند بود حبه استرخا معده و بواسیر و تباهی خراج و باه را زیاد کند و کوزه زرد
 صافی کند و دفع سرعت انزال بکند وقتی که جمل روز متواتر استعمال کنند **صنعة آن** پوست بلبله کاکلی سیاه
 پوست بلبله مقله متقشر شیطی هندی سنبل الطیب فلفل دار فلفل زنجبیل سعد کوفی از هر یک دهم تخم
 شبت تخم کند نا از هر یک چهارم خبث الحديد مدبر بر که چهارده شبانروز بعد از آن خشک کرده در سایه
 و باروغی بادام بریان کرده و دیگر بار سحق کرده صدم غسل سه وزن ادویه دارو ماکوفه بشنند و بعد از آن
 مشک ترکی دوم اضافه کند و در ظرفی چینی یا قلعی کند و بعد از شش ماه مستعمل کند شربت دوم نافع بود ان شاء
جوارش زرغونی منفعته کند کرده و شبت را و معده را قوی کند و بلغم دفع کند و بوی دمان خوش کند
 و آب رفتن از دمان باز دارد و باد را بشکند و سردی در یک مثانه پاک کند و تخم و ناکواریدن طعام بود و آب
 پشت پیفزاید و کرده و جگر و مغر را قوی کند و بقرط کوبید هر که در سالی سه روز ازین معجون بخورد و بهیچ طیب
 محتاج نباشد و اگر که کنیزک دارد و بهیچ را خشنود کند **اخلاط آن** تخم کرفس تخم کز تخم شبت ناکخواه
 رازیانه تخم تر تیزه متقشر تخم خیار بالنگ تخم کرفس از هر یک پنج مار عاقر قرقص قره زعفران مطبکی عود خام
 از هر یک دوم بسیار قرقفل پنج فلفل که آنرا افکند و بوی کوبند و کباب از هر یک سیم غیر شهاب یکم کوفته
 و پنجه با سه جندان غسل کف گرفته بشنند و بعد از دو ماه استعمال کنند شربت دوم نافع است و با سه جندان
جوارش جالینوسی این جوارش را خاصیت بسیار است همه اندام را قوه دهد و بوی دمان خوش کند

و باد را بشکند و بسیاری بول که از سردی مثانه بود باز دارد و سرفه بلغمی ببرد و باه را قوه دهد و نوزاد صافی کند و باد را
 و ناصور و دیوانگی ببرد و در هر که از سردی بود و نفوس و قوبا و بوق را سود مند بود و بواسیر و بلایک کرده و
 دفع کند و سیاهی موی نگاه دارد هر که بیستم و یک روز استعمال کند ازین بیماریا که ذکر رفت و بعد از ده روز که خفته
 باشند استعمال کنند **اخلاط آن** سنبل الطیب قاقله سلجیه دار صینی خولجان قرقفل سعد کوفی زنجبیل زعفران
 فلفل سفید دار فلفل قسط بحری عود بلسان اسارون حب الاثس قصب الذریره از هر یک دوم مصطکی
 دهم قند بوزن ادویه مجموع کوفته پنجه با سه جندان غسل کف گرفته بشنند شربت دوم نافع است و با سه جندان
جوارش کوسه سود مند بود سردی معده و تباهی بلغمی و سوداوی و سردی نشین و فواق که اکثره
 بلغم بود زایل گرداند و از معجونهای ردیمیت **اخلاط آن** زیره رمانی در سرکه خویساییده یک شبانروز
 و بعد از آن در سایه خشک کرده و بریان کرده و در رطل بعد از فلفل سی رجبیل چهارم سداب خشک جمل
 بوزنه ارمنی دهم مجموع کوفته و پنجه با سه جندان غسل کف گرفته بشنند شربت یکم نافع است و با سه جندان
جوارش سوجلی معده را قوه دهد و اشتها باز دهد آورد و قولنج را نافع بود و مخصوص است قولنج
صنعة به اصغمانی پاک کرده از پوست و دانه یک رطل پاره کند و در رطل مثلث بچوشاند تا ممترا
 شود بعد از آن بکوبد و بختل موسی بدر کند و یکمین غسل صافی بر سر آن کند و بچوشاند تا نزدیک انعقاد و این
 دارو ماکوفه و پنجه بران افشاند و بکفجه بزند تا یکسان شود **ادویه** زنجبیل دار فلفل دار صینی از هر یک
 دوم هیل قاقله زعفران از هر یک سیم مصطکی سیم سمنو یا مشوی دهم ترید سفید محجوف خراشیده
 بروغن بادام جوب کرده سیم شربت ازین جوارش پنج در تا ممت می شاید **جوارش سوجلی مسک** شکم بیند
 و معده را قوه دهد و قی باز دارد و در یک روز نیکو گرداند و اشتها طعام باز دید آورد **اخلاط آن**
 به اصغمانی از دانه پاک کرده و در رطل پاره کند و سرکه بر سر آن کند و بچوشاند تا ممترا شود و بکوبد و یک رطل غسل صافی
 بر سر آن کند و بچوشاند و با شش آهسته تا منعقد شود و فرو گیرد و آن دارو را بران افشاند **ادویه** زنجبیل فلفل
 دار فلفل از هر یک چهارم تخم کرفس ناکخواه از هر یک یکم زعفران دوم مجموع کوفته و پنجه بران افشاند و بچوشاند
 تا یکسان شود شربت چهارم **جوارش قری مستعمل** قولنج و عسر البول بکشد **اخلاط آن** بوزنه ارمنی

زیره که فانی فطر السایون زنجبیل فلفل سفید از هر یک دوم نیم سقونیانیم حرما پیرون بی دانه و مغز بادام سفید
کرده ورق سداب از هر یک دهم نمر در سرکه خویسانیده کنینا نوز و بکوبد و بغیرال فرو برد و غسل
کف گرفته سه وزن ادویه بر سر آن کنند و دارو را بدان بشنند شربت بنیج های تا هفت ماه یک کرم
قولنج را نافع بود **جوارش شربایان** سودمند جهت سردی معده و جگر و این نیز سهل قولنج است
خاص **اخلاط آن** زنجبیل قره قرفل دار صینی سیلخه سنبل الطیب جوز الطیب مال مصطکی
فاقله حبیبان زعفران از هر یک چهارم نیم سقونیانیم تربد سفید محو فرخیده بروغن بادام
جوب کرده هشت ماه حبیبان هشتم قند سفید بوزن ادویه کوفته و پخته بعل کف گرفته بشنند شربت
از حاتم تا هفت ماه حبیبان بآب کرم جهت قولنج نافع بود **جوارش کافوری** سودمند بود ضعف
معده و بلغم های غلیظ و سوء الاستمرا **اخلاط آن** فلفل جوز الطیب زنجبیل سباسبه دار صینی نازک
قره قرفل قویه فرخیشک کافور زعفران از هر یک مساوی مجموع کوفته و پخته با سه جند غسل کف گرفته
بشنند و باید که کافور قیصوری باشد و اگر یافت نشود ریاحی **جوارش عود** یا ضمیر را قوه دید و اشتها
طعام باز دید کند و معده را قوه دهد و بلغم و رطوبه دفع کند **اخلاط آن** قرفل سه قاقله کنار دم
عود خام نیم زعفران از یکیم سنبل الطیب دوم مصطکی سه سباسبه دوم جوار یکیم قره دوم
پوست اترج نیم زنجبیل دار فلفل یکیم نبات دوم جوارش سازند **نوع دیگر** قرفل دوم عود خام
نیم پوست اترج دوم قره صینی دوم نبات یکیم **جوارش عنبر** عنبر آتشی یکیم نبات یکیم نبات را
بقوام آورند و از سر آتش فرو کرد و جنانچه رسم است و تیر بزنند تا مرست آید عنبر در آن اندازد و بر تیر
حل کند و بزند و بر روی سنگ ریزد و بکارد و بر دارد و مستعمل کند **جوارش مصطکی** سودمند بود
سردی معده و جگر و باد های آن و بلغم قطع کند و آب رفتن دهان باز دارد **جوارش مصطکی** مصطکی
دو ماه قند سفید یکیم مصطکی بآب ترکند و بسباید و قند بقوام آورد و تیر بزند و چون نیم گرم شود مصطکی
بر آن افشانند و خلط کند و بر سنگ ریزد و بکارد و مستعمل کند **جوارش فواکه** مولف گوید این کتاب گوید
این جوارش پیش از آن کسی ترکیب نکرده است و صفت خاص منفه معده را قوه دید و قوی باز دارد

و جگر و دل را قوه دهد و روده و دفع صغرا بکند و تنقل بدان دفعه چهار بکند **صنع آن** آب انار ترش
و شیرین آب سیب آب به اصغمانی ملجی آب غوره آب زرشک آب سماق آب گیل مجموع بپوشانند
تا یکین بار یک چهار یک آید پس قند صاف کرده بقوام آورد و فرو گیرد و بر تیر بزند آن آبهای ریزد و تیر میزند
جنانچه خواهد پس روی سنگ ریزد و در تیر زدن آب حاضی و آب لیو قدری بریزد و بر سنگ و بکارد و بر
دارد **جوارش آمله** قوت معده و جگر دهد و اشتها بلعام سپد کند و غذا را هم کند **صنعه آن**
شیر آمله پست ماه پوست پسته مصطکی پوست بنج زرشک بی دانه عود خام از هر یک سه غبر آتشی
یکیم قند سفید یکیم نیم **نوع دیگر جوارش آمله** آمله در شیر خویسانیده نیم مصطکی سه پوست
بترج سه پوست پرون پسته سه زرشک مینقی دوم عود خام قند سفید یکیم نیم جوارش سازد
جنانچه رسم است **باب الرابع فی الاطیفات اطفیلت بزرگ مستعمل**
سودمند بود بوسیر را دلون نیکو کرد اند و باه زیاده کند و معده را قوه دهد **اخلاط آن** پوست بلبله
کله بلی و بلبله سیاه پوست بلبله آمله مقشر فلفل دار فلفل از هر یک سی و زنجبیل بوزن آن سباسبه
شیطه هندی شقاق مصری تو درین لسان العصاره مغز حب قفل کنجد مقشر قند سفید خشیخ
سفید همچنین از هر یک دهم کوفته و پخته بروغن بادام جوب کرده با سه جند آن غسل کف گرفته بشنند
شرقی یکیم تا دو ماه بعد از دو ماه استعمال کند و قوه این اطفیل تا سه سال می ماند **اطفیل کوچک** سودمند
بود استرخا معده را و رطوبه آن و بوسیر دفع کند و ذین را نیکو کرد اند **اخلاط آن** پوست بلبله کابلی
بلبله سیاه پوست بلبله زرد آمله مقشر پوست بلبله از هر یک دهم کوفته و پخته بروغن بادام جوب
کرده با سه جند آن غسل کف گرفته بشنند و بعد از دو ماه استعمال کند و قوه این اطفیل تا دو سال می ماند
شرقی یکیم تا دو ماه **اطفیل کشیزی** جهت صداع که از بخار معده بود بغایت نافع بود و قوه معده
بداند **اخلاط آن** پوست بلبله کابلی پوست بلبله آمله مقشر بلبله سیاه کشیزی خشک اجرام اسادی و
بلبله سیاه نمیکند مجموع کوفته و پخته بروغن بادام جوب کرده با سه جند آن غسل کف گرفته بشنند
و بعد از دو ماه استعمال کنند شرقی یکیم تا دو ماه شاید **اطفیل دیدان مستعمل** جهت دفع کرمها خود

و بزرگ نافع بود بزرگ کابل مقشرده حبل نیل تربد سفید محوف خراشیده قسطی که از هر یک یک نیم قشپیل
 زمی استن رومی شیخ ارمنی افیتون اقریطی ملخ نطفی خردل سفید یک نیم حنظل سعد هندی رسی
 خشک از هر یک سم کوفته بخته باد و جندان غسل کف گرفته بشنند شربتی از وی دوم تا چهار بار شاید
باب الحامس فی الطبایع اترج مرتباً طبیعت وی کم و
 خشک بود قوه معده بدید خاصه با پوست مراب کرده باشند **صنعة** بتانند اترج بزرگ که آنرا دباله خوانند
 و با تو گویند و اهل شبانکاره آنرا با تس خوانند و زردی آن پاک کنند و ترشی جدا کنند و گوشت آن شسته کنند
 و در دیک اندازند و با آب بپوشانند تا نیم بخته گردد پرون آورد و بفشارد و غسل شهید در دیک کند و در
 اندازد و با نشی آهسته بپوشاند تا بقوام آید اگر بقند خواهد همین سبیل اما حریات مثل اترج و حلیله و شقایق
 و جوز و جز و امثال آن بقند بهتر بود که بعسل **شقایق مرتباً** مجامعت را قوه دهد و باه را زیاده کند و
 بقوط غام آورد **صنعة آن** بتانند شقایق تازه و مقشر کنند و با آب بپوشانند تا نیم بخته گردد پس غسل بر سران
 کنند و بپوشانند تا بقوام آید و زردی و در ظرفی که سبز بود یا جینی تا جلد و زرد از آن استعمال کنند **جوز مرتباً**
 باه را زیاده کند و قوه پشت بدید و سینه را نیکو بود **صنعة آن** بتانند جوز بزرگ تر خوب و پوست آن بخرا
 شد و پاره کند مقدار انگشت کوچکتر و خوب اندرون آن بنیدازد و با قدری آب غسل بپوشانند تا نیم بخته
 گردد پس غسل بر سران کنند و اندک جوشی بپوشانند و فرو گیرد و در ظرف کند و تا جلد روز پرون ظرف
 می شوید و شستن ظرف لازم است در همه حریات بغیر اترج که محتاج نیست **تفاح مرتباً** جهت قوه معده
 و دل بغایت نافع بود **صنعة آن** بتانند سیب اصفهانی آن مقدار که خواهد و پوست آن باز کند و دانه اندرون
 آن پرون آورد و با آب قند پاره بپوشانند تا نیم بخته گردد و قند صاف کرده بر سران کنند و بقوام آورد و در ظرف
 جینی یا کاشی کنند و بعد از آن جمل روز مستعمل کنند **سفرجل مرتباً** قوه وی زیاده تر از سیب مرتباً بود در
 تقویت معده و دل هم **صنعة آن** بتانند به اصفهانی شیرین و پوست وی باز کند و پاره کند پاره های کوچک
 و با آب بپوشانند تا نیم بخته گردد پس قند صاف کرده بر سران کنند و بپوشانند تا بقوام آید و فرو گیرد
 و در ظرف کنند و بعد از آن جمل روز استعمال کنند **کشمش مرتباً** جهت قوه معده بغایت نافع بود **صنعة آن** بتانند

بلخ اصفهانی که کرده و با آب بپوشانند تا نیم بخته گردد پس قند صاف کرده بر سران کنند و بپوشانند چندانکه رنگ
 بگردد و پرون کرده شکل شود بعد از آن فرو گیرد و در ظرف سبز کند و بعد از جمل روز استعمال کند و باید که از
 شستن پرون ظرف دست باز ندارد **ادرک مرتباً** حرارت ساکن کند و طبیعت نرم دارد و تشنگی نباشد **صنعة**
آن بتانند الوجه اصفهانی خوب و با اندکی آب نیم بخته کنند و قند صاف کرده بر سران کنند و بقوام آورد
قروغ مرتباً سینه را بغایت سودمند بود و شش و مثانه را نافع بود که در وی صلابتی بود **صنعة آن**
 بتانند لوز تازه نازک پوست آن بخراشد و مغز آن بنیدازد و پاره کند مانند انگشت و با آب بپوشانند تا نیم بخته
 گردد پس غسل بر سران کنند و بپوشانند تا بقوام آید و اگر بقند خواهد همین سبیل **بطیخ مرتباً** دفع حرارت
 بکند و تشنگی نباشد **صنعة آن** بتانند پوست خیار کدو و سر و زرد آب و آهک خویسانند و بعد از آن پرون
 آورد و یکشنبه روز در نمک آب خویساند دیگر پرون آورد و شش و مثانه و زرد آب صافی خویساند و بعد از آن بر
 سواس نهد و قدری غسل و آب بر سران کنند و بپوشانند تا نیم بخته شود بعد از آن فرو گیرد و بنید تا آب بیاید
 و دیگر در غسل مصفی اندازد و بپوشانند تا بقوام آید و در ظرف کند و بعد از جمل روز استعمال کنند
وج مرتباً جهت قوه و قوت و ریحی بغایت نافع بود و ممر و ریحی بغایت سودمند بود و نافع **صنعة آن**
 بتانند وج ترکی فریب و شش و مثانه و زرد آب خویساند بعد از آن پرون آورد و قدری آب و غسل بر سران کنند
 و اندکی بپوشانند تا نیم بخته گردد پس غسل مصفی اندازد و بپوشانند تا بقوام آید و بعد از جمل روز استعمال کنند
جوز مرتباً سودمند بود معده و کرده سرد را و باه را زیاده کند **صنعة آن** بتانند که دکان تر که هنوز پوست
 از صلب نشده باشد و پوست از وی جدا کند و با اندکی آب و غسل بپوشانند تا نیم بخته گردد پس غسل صافی بر
 سران کنند و بپوشانند تا نشی آهسته دوسه جوشی و در ظرف کند و بعد از جمل روز استعمال کنند و دست شستن
 ظرف باز ندارد **لوز مرتباً** سودمند بود سرفه را **صنعة آن** بتانند بادام فریب و مقشر کنند و در دیک کنند
 و دوشاب قدری و پاره آب بر سران کنند چندانکه آنرا بپوشانند و با نشی آهسته دوسه جوشی بزنند فرو
 گیرد و سر روز را کند بعد از آن پرون آورد و غسل شهید بر سران کند و دوسه جوشی سبک بزنند فرو گیرد و
 در ظرف کند و بعد از جمل روز استعمال کنند و تا جلد روز ظرف می شوید **بنفسج مرتباً** سینه را نرم کند

خوب و آب آن بگیرد و قند صاف کرده بقوام زیاده آورد و قدری کلاب و آب لیمو آن مقدار که کفایت بود بر آن
ریزد و آبش آهسته بقوام آرد **شراب حماض** ترکیب وی مانند شراب لیمو است که کفایت شد و منافع وی هم
منافع لیمو است بلکه زیادت **شراب تفاح** بهترین آن بود که از سیب شامی یا صفهانی گیرند طبیعت آن سرد
و خشک بود و قوه فم معده بد و دل و جگر را نیکو بود و قی را دفع کند و صفرا بشکند و دفع خار بکند و زمان آهسته
را نافع بود **صنعة آن** بستانند سیب اصفهانی خوب شیرین و مقشر کنند و دانه از وی برون کنند و بکوبند و آب
بگیرند و در هر یکین آب سیب نیم من قند صافی کرده بر سر آن کنند و بچوشانند تا بقوام آید **شراب به** مانند شراب سیب
که کفایت شد تا به ترش و شیرین هر دو باید که کنند **شراب فواکه** قوه معده بد و دل و جگر را نیکو بود و قی را دفع
کند و صفرا بشکند و دفع خار بکند و زمان آهسته را نافع بود **صنعة آن** آب به و سیب و طلی و آب انار
ترش و شیرین و آب سماق آب زرشک اکلیل مساوی یکدیگر و اگر آب غوره و میوه و خاص قدری اضافه کنند
شاید آن آبها بچوشانند تا بنیمه باز آید و هر یک من آب بکین قند صافی کرده بر سر آن کنند و اگر نین کنند شاید و بچوشانند
تا بقوام آید **شراب قمر هندی** طبیعت نرم دارد و صفرا بشکند و دفع حرارت بکند و قوه معده بد **صنعة آن**
بستانند قمر هندی زرد تازه پاک کرده از دانه و جوب یکمن و در چهار من آب بپزد تا باز دودا نک آن آید و
فرو گیرد و بپالاید و دو من قند صافی کرده بر سر آن کند و بقوام آورد **شراب انار ترش** قی باز دارد و قوه معده
بد **صنعة آن** بستانند آب انار ترش و بچوشانند تا باز نیمه آید و هر یک من آب بکین قند صافی کرده بنهند
و بقوام آورند و اگر قدری آب نعناع تازه اضافه کنند شاید **شراب نفث** قوه معده تمام دهد **صنعة آن**
بستانند آب انار ترش و شیرین که با پیه گرفته باشند و بچوشانند تا باز نیمه آید و هر یک من آب انار جو شیده نیم
آب نعناع و قند صافی کرده یکمن بر سر آن کند و بقوام آورد **شراب اجاص** بستانند الوسیاه خوب و تر یکمن
و نشوید پاک و در پنج من آب بچوشانند تا باز دودا نک آید و فرو گیرد و بدست مالند و صافی کنند و یکمن و نیم قند صافی
کرده بر سر آن کنند و بچوشانند تا بقوام آید **شراب حرور مکرر** و این مهمل صفا بود و تشنگی نباشد **صنعة آن**
بستانند ورق کل تازه بی نیم یک رطل و در پنج من آب بچوشانند و بپالاید و دیگر یک رطل و دق کل سرخ پاک
بر سر آن کنند و بچکان کنند تا هفت نوبت و ورق کل مکرر کند بعد از آن قند صافی کرده دو من بر سر آن کنند و بچوشانند

تا بقوام آید شربت سیسم تا جهل شاید با سکنجبین قدری و آب برف **شراب ریپس** شکم بپزد و
قی باز دارد و دفع تشنگی بکند و صفرا بشکند **صنعة آن** بستانند ریپس قلماتی خوب و سرو بی آن بنیزد
لمقدار سرانگشت و در مائون سکنجبین یا جوبی بکوبند و آب آن بگیرد و در قیج چینی و یکشب بکشد و روز دیگر
در قیج دیگر بپالاید تا تمام صاف شود پس قند را بقوام مشاش آورد و آب ریپس بدان ریزد و باید که در
دیک سکنجبین بپزند که بند توده باشد با تش آهسته بقوام آورد **شراب غوره** قیام مقام ریپس بود
در طبیعت **صنعة آن** بگیرد آب غوره خوب و صافی کنند و بچوشانند تا باز نیمه آید و بپالاید و صافی کنند و بهر
یکمن قند یکمن آب غوره بر سر آن کنند و بچوشانند تا بقوام آید و اگر خواهند هر یکمن قند را نیمین آب غوره نهند
و با تش آهسته بقوام آورد **شراب مورد** سرد و خشک بود شش و سینه را سودمند بود و قوه معده
بد بد بغایت و شکم بپزد **صنعة آن** بگیرد مورد دانه تازه و بکوبند و آب آن بگیرد و صافی کنند و بچوشانند
تا باز نیمه آید و اگر مورد دانه تازه نبود بستانند مورد آه خشک یکمن در چهار من آب بپزد تا یکمن بماند فرو
گیرد و بدست مالند و صافی کنند و نیمین قند صافی کرده بر سر آن کنند و بچوشانند تا بقوام آید و فرو گیرد و استعمل کند
شراب توت سودمند بود حته در دکلو و خناق **صنعة آن** بستانند توت سیاه و آب آن بگیرد و
صافی کنند و به پزد تا بنیمه آید و پنج رطل از آن سه رطل قند صافی کرده بر سر آن بکشد و بچوشانند تا بقوام آید
شراب انار عذب بستانند انار عذب و آب آن بگیرد و بچوشانند تا بنیمه باز آید و هر یک من آب انار جو شیده
یکمن قند صافی کرده بنهند و بقوام آورد **شراب انجیر** قوه کرده بد و باه را پیفزاید و نفوذه تمام آورد
و منی پیفزاید و مثانه را پاک کند از ریک و بلغم و علت و قوه مجامعت بد **صنعة آن** بستانند نخود یکمن
و در پنج من آب بپزند تا باز دودا نک آید و بعد از آن بستانند انجیر خوب دو من و در پنج من بپزند تا یکمن
و نیم بماند بپالاید و طبعه بخود و انجیر بر سر هم کنند و یک من و نیم غسل شند بر سر آن کنند و در صینی صینی و ده
حولنجان و قرفل و سنبل الطیب از هر یکیم زعفران شاخ نیمه مجموع کوفته و پنجه در صره بندند و در آن
اندازند و بچوشانند تا بقوام آید و فرو گیرد و استعمل کند شربت پنج مال لعق کند پیش از غذا و بعد از غذا
نیز شاید و اگر آب کرم خورد هم شاید **شراب کاوزبان** در قوه دید و توحش سوداوی را پاک کند

و مغر با دام شیرین از هر یک پنج مغز به دانه سبب با قلع سفید کرده ده ماه خیاری سه ماه کل خطمی پنج حلیوسم
 کوفته و پخته بدان برشته و پسته های روغن بادام شیرین اضافه کند **لوق خنثی** سودمند بود نزل و
 و پخته های خش و خون دفع آن و سرفه کرم را مفید بود بستاند صد عدد خنثی اش بزرگ و دانه پرون آورد
 و در پنج رطل آب خویساند یکشنباز و زوجه شاند تا باز نیمه آید و در دست بمالد و صافی کند و در هر یکین آب
 خنثی اش نمین قند صاف کرده و نمین مثلث بر سر آن کند و بچوشاند تا بقوام آید و فرود صبح و شب و کثیرا
 و نشاسته از هر یک پنج م کوفته و پخته بدان برشته **لوق رب السوس** سودمند بود فضول
 بزج را که در سینه بود رب السوس کثیرا مغر با دام تلخ سفید کرده پنج رازیا نه از هر یک جزوی کوفته و پخته با
 غسل کف گرفته برشته و روغن بادام اضافه کند شربت یکم تا دو ماه بطبخ روزا پاشانند نافع بود
باب الثامن في السفوفات **سوف حب الرمان**
 مجموع سفوفات قوه آن تا دو ماه باقی ماند بعد از آن ضعیف شود و سوف حب الرمان سودمند بود
 اسهال را که از ضعف معده و روده بود و قوه آن بدید **صنعة آن** انار دانه ترش و شیرین بریان کرده
 پستیم پنج مورد بلوط سماق زیره کرمانی بر که خویساند یکشنباز و زوجه خشک کرده و بریان کرده پست کنار
 پست سنج کشیز بریان کرده خرنوب بنطل و شامی از هر یک ده م سک عود را مک از هر یک کوفته و پخته
 سوف سازند شربت بنیم تا پنج ماه نافع باشد **سوف مقلیاتا** سودمند بود اسهال و ترخ و ضعف
 متان و بود سیرا بغایت نافع بود **صنعة آن** حب الرشا و بریان کرده یک چهار یک زیره کرمانی بر که خویساند
 خشک کرده بریان کرده پسته های بزرگ کتان بزرگ کرات اخیلی اسود از هر یک ده م مصطکی پنج م طلیه
 سیاه در روغن زیت بریان کرده و دار و ماه کوفته پخته بغیر از حب الرشا که آن نیم کوفته باید شربت یکم تا دو
 بر سر آب سرد باز خورد نافع بود **سوف البطین** که آنرا سوف نشاسته خوانند سودمند بود سحر و اسهال
 حراری را **صنعة آن** بنکو نیم رکیان نیم مرو نشا نیم حمض صمغ عربی کل ارمنی طباشیر از هر یک ده م صمغ و کل
 و طباشیر نشا نیم حمض کوفته پخته کنند و کثرا در آن میان کند و خلط کند و باید که مجموع بریان کرده بعیر از
 طباشیر و کل ارمنی که آنرا احتیاج نیست بریان کردن بکباب ترکند و بروغن کل حب کند شربت سه تا پنج ماه

و فرود و اگر بر لب به یارب مورد خورد شاید **سوف خرنوب** سودمند بود اسهال و استرخاء معده
 را و خرنوب بنطل بی دانه زیره کرمانی مدتی بر که خنثی رسم است سماق پست کنار حب الاتس بلوط کشیز خشک
 بریان کرده اجزا مساوی کوفته پخته شربت یکم با ده م رب مورد برشته و لوق کنند **سوف انبرباریس**
 سودمند بود ضعف معده را و قوه وی بدید و شکم بنید و ناخواه سماق زنجبیل انار دانه ترش بریان کرده
 زرشک بی دانه پست کنار از هر یک دو م قند سفید پستیم مجموع کوفته پخته استعمال کنند **سوف سماق** سودمند
 بود جهت اختلاف سماق ده م تخم مورد انار دانه ترش بریان کرده از هر یک پنج م خرنوب بنطل سی م صمغ عربی
 حلبار از هر یک یک م طلیه کوفته پخته شربت بنیم استعمال کنند **سوف طلیه** خاص مسهل نفوس و مفاصل و عرق
 النساء است سورنجان مصری هفت م پوست طلیه زرد به قلع سناسکی ده م بوزیدان سه م ورق کل
 سرفه نیم م پوست نیم کبر سه م ورق حنا سه م زعفران یک م مغر با دام مقشر سه م قند سفید م سقونیا
 مشوی یکم مجموع کوفته و پخته بغایت سحر کند شربت دو ماه بر سر آب سرد باز خورد **سوف سورنجان**
 این مسهل هم جهت نفوس و مفاصل و لوق النساء بغایت نافع بود انشاده سورنجان مصری ده م سناسکی هفت م
 مغر با دام مقشر سه م پوست طلیه زرد سه م زعفران نیم م قند سفید سی م سقونیا مشوی یکم شربت دلاک
 بر سر آب سرد باز خورد **سوف سرطان** جهت مسهل بغایت نافع بود سرطان نری سوخته ده م طین ارمنی
 صمغ عربی خنثی سفید و سیاه مقتر نیم خرنوب از هر یک نیم کوفته پخته استعمال کنند و باید که سرطان بجا کستر جوی
 زرشک باشد و بعد از آن سوخته کنند و علم **باب التاسع في الحبوب**
حب یارب سودمند بود مرضهای سرد معده را پاک کرد اند از سه خلطهای غلیظ بزج **صنعة آن**
 ایار نه فیه یک م برید سفید محوف خراشیده بروغن بادام حب کرده یک م حب النیل انیسون غاریقون سفید
 از هر یک نیم م نمک هندی را کنیم شحم حنظل را یکی کوفته پخته آب رازیا نه تر برشته و حب سازند هر یک بمقدار
 نخودی و این یک شربت بود اگر خواهد در مشاش شکر سرفه بچد و اگر خواهد در مشاش عسل و فرود و همه حب
 مسهل قوه آن تا دو ماه می ماند و بعد از آن ضعیف میشود و بهتر آنست که در روز که سازند در پشت غالی نهند و سحر
 گاه استعمال کنند **حب صبر** صبر سقوطی یکم تربد سفید محوف خراشیده بروغن بادام حب کرده یکم

حب البیل غاریقون اینسون از هر یک نیم شمع حنظل نمک هندی از هر یک دانگیم مقل کثیرا از هر یک دانگی کوفته
 و پنجه تآب کرفس برشند و حب سازند و این یک شربت است **حب سورنجان** سودمند بود در معاص و نفوس
 و عرق النسا را نافع بود صبر سقوطی ترب سفید محجوف سودنجان مصری از هر یک یکم ماهی از هر یک یکم
 حب البیل غاریقون از هر یک نیم کثیرا شمع حنظل از هر یک دانگی نمک هندی دانگی و نیم کوفته و پنجه تآب
 کرفس برشند و حب سازند و این یک شربت است **حب بنفشه** جبه در دجتم و سرو شقیقه سودمند بود
 و دماغ را پاک گرداند و جبه در کوشش نافع بود **صنعة آن** بنفشه خشک دوم ترب سفید خنجره برشته
 بادام جوب کرده یکم رب السوس پوست هلیله زرد اینسون از هر یک نیم سقونیا مشوی نیمه انک
 کوفته و پنجه تآب جالسی برشند و حب سازند و این یک شربت است **حب شبیار** سودمند بود و جبه در
 معده و سر **صنعة آن** صبر سقوطی سم پوست هلیله زرد و ورق کل سرخ بر سفید محجوف خراشیده
 بروغن بادام جوب کرده مصطکی از هر یک یکم کوفته و پنجه حب سازند و شربت از یکم تا سه در
 وقت خواب فرو برد و نجفد **حب مقل** هلیله سیاه پوست هلیله زرد آمله مقشر پوست
 بلیله از هر یک یکم مقل از رقی چهارم مقل در آب کتک تا بکند از دور تا و ن حل کند و دارو کوفته
 و پنجه بدان برشند و حب سازند و شربت دوم **حب غاریقون** نسخه صاحب ذخیره سد ما بکشد
 و صاحب استقار و بیمارهای جگر را سودمند بود **صنعة آن** غاریقون پنج م مریح ترب
 محجوف سفید پنج م ایر ساسم ایاره فیقو پنج م فرایسون سم شمع حنظل دوم اینسون یکم م
 انزروت دوم سقونیا مشوی یکم کوفته و پنجه حب سازند و شربت دوم و قوه این حب تا شش ماه
 می ماند **حب صقیقون** سودمند بود همه مرضها را که از بلغم غلیظ و سودا بود و قوی کفایت **صنعة**
آن حبلسان و عود بلبلان و سلخه سنبل الطیب اساردن دار صینی زعفران مصطکی
 پنج اذخر و ج عصاره افستین نمک هندی زرد و مدحرج از هر یک یکم صبر سقوطی م
 پاخده م سقونیا مشوی غاریقون سفید شمع حنظل از هر یک سم افیتون اقريطی بسفاج
 فستقی از هر یک شش کوفته و پنجه حب سازد و در ظرف آگینه نگاه دارد بعد از آنکه در سایه خشک

کرده باشد شربت دوم نیم **حب قوقایا مستعمل** این حب جالبینوس است سودمند بود در سرد سرکه از بلغم
 بود و جتم روشن کند و خلطهای غلیظ از بدن دفع کند **صنعة آن** صبر سقوطی عصاره
 افستین یا ورق افستین مصطکی از هر یک دوم سقونیا مشوی شمع حنظل از هر یک یکم
 کوفته و پنجه تآب کرفس برشند و حب سازند و شربت یک ماه **حب المسک** مستعمل مولف
 بوی دهن خوش کند و قوه دل بد را سنبیل الطیب فرخیشک قرنفل نارمشک کبابه قره
 سباسبه فوفل خولجان سعد کوفی از هر یک یکم قاقله جوز الطیب از هر یک نیم پوست ترب
 زنجبیل ساج هندی از هر یک یکم مشک ترکی نیمه تآب به و کلاب حب سازد و قدری صمغ عربی
حب سعال و این حب جبه سرفه حار مفید بود مغز بادام سفید کرده مغز تخم خیارین نشاسته
 صمغ عربی خشک شش سفید از هر یک دوم رب السوس دوم با قلع مقشر سم کوفته و پنجه بلعاب
 بنکوس برشند و حب سازد و استعمال کند **حب سعال** جبه سرفه باره مفید افتد پنج رازیا نه پنج کرفس رب السوس
 و سیاه شان مغز بادام تلخ کوفته و پنجه تآب حالص برشند و حب سازد و استعمال کند **حب سعال** سرفه
 یا بس را سودمند بود نشا صمغ عربی رب السوس اجزا مساوی تآب حالص برشند و حب سازد و استعمال کند
حب سعال جبه سرفه رطب سودمند بود و نفلی نبات مصری مساوی کوفته و پنجه حب سازد و در
 استعمال کند **نوعی دیگر** حلیمو سم پنج کا و زبان یکم کوفته و پنجه با چهارم نبات مصری برشند و
 سازد و بکار دارد **باب العاشر فی الاقراض اندر و خوردن**
مستعمل این نسخه از ان حنین بن اسحق شیراز است اختیار نسخها است و این قرص را از دویه تریا
 فاروق است **صنعة آن** دار شیشعان اساردن از هر شش ماه فجاج اذخر و از ده ماه
 عود بلبلان قصب الذریره از هر شش ماه دار جینی پیشت ماه فوششمار حماما پیست چهار
 سلخه شش ماه اقحوان سفید پیتم مصطکی شش ماه زعفران دوازده ماه مجموع کوفته
 پنجه شراب ریجانی صافی برشند یا با العسل و قرص سازد و در قرص ساختن دست برغن
 بلسان جوب کند و بعد از آن در سایه خشک کند و این قرص تا دو سال باقی است بعد از آن ضعیف

قرص م

ماه

شود **قرص نفع** که در تریاق فاروق مستعمل است و این قرص بعد از دو ماه و شش ماه مستعمل کنند و قوه
 این تادوسل باقیست بعد از آن ضعیف شود بکیر و اشتها و آن ماده و نشان نری و مادگی آنست که نرا
 دو قلاب باشد و ماده را چهار قلاب بود و هر دو قلاب در یک غلاف بود و نشان افغی آن بود که هر یک
 پهن بود و چشم وی سرخ بود و کشیده و شکم وی صلب بود و نشان جوانی وی آن بود که سریع الحکمت بود و در
 رفتن مقدار چهار انگشت سردی از زمینی برداشته بود و باید که در موسم بهار چون آفتاب بجل آید
 و بر انگیزد و تا نور نشاید لیکن چون آفتاب بخوز ارسد نشاید و چون بکیرند باید که هم در آن روز یا روز
 دیگر و بر انگیزند که اگر نگیند حدت سمیت وی زیادت شود و کشتن وی جنبانست که سرد بنال برهم
 نهند و بیک ضرب سرد بنال وی بمقدار چهار انگشت جدا کنند بقیه نیز بروی نهند و بتک محکم بپوشند
 زنند جنبانکه قطعا هیچ پوست بروی نماند و بیک ضرب جدا شود بعد از آن پوست از وی بکشند و آلات
 شکم آن بنیدازند و چند نوبت بشویند آب شیرین و اگر با خاکستر بکینوبت بشویند شاید بعد از آنکه پاک
 شسته باشد در یک سفالین کند یا مسین قلعی در ده و آب بر سر آن کند جنبانکه کفایت بود و
 خوب شبت جنبد شاخ در اندازد و نمک و اگر خودی چند در آن اندازند شاید و بچشاند تا قهر شود و
 بعد از آن از یک پیرون آورد و استخوان از وی جدا کند و کوشند و وی بکوبد کوفتنی بغایت و بوزن آن نان
 خشک کوفته اضافه آن کنند و دیگر بکوبند بعد از آن اگر خشک صفت بود قدری از آن آب که در وی
 جوشیده است اضافه کند بعد از آن قرص سازد و تنک مثل ناخن بزرگ کند و باید که دست بروغن
 لبان جرب کرده باشند در قرصی ساختن و در پشت غزال و در سایه نگاه دارد تا خشک شود
 و باید که قطعا اثر نم در وی نماند بردارد و در ظرفی آبکینه نگاه دارد تا وقت حاجت **قرص سقیل**
 که در تریاق فاروق مستعمل است بتاندر پیاز عنصل کوچک در خمیر کرد و در تنور نهند تا پخته شود
 بعد از آن بکیرد مغز آن که بغایت نرم شده باشد و در آنون باید و بوزن آن در کمرسته اضافه آن
 کند و قدری شراب و بر شد نیک و دست بروغن کل جرب کند و قرص سازد و بعد از آن دو ماه استعمال کنند
 و قوه این قرص تادوسل باقیست **قرص قومون** که در حر و دیطوس مستعمل است و آنرا

قوفون خوانند **صنعة آن** میوین طایفی بی دانه چهارم عکک البطم پیست و چهارم مرصافی و از هزار یک
 دوازدهم دار صینی مقل از رزق اطفار الطیب سلخه سنبل رومی اکلیل الملک سعد حب
 الغار از هر یک سه م قصب الذریره نه م زعفران یکم قهر الیهود دوازدهم و آنچه نفوق کردن بود
 نفوق کند در مثلث و با سه وزن آن غسل بپوشد و بکار دارد **قرص طباشیر طین مستعمل** سود
 مند بود تهای ملتیب صفاوی و دومی و تشنگی بنشانند و خسته سینه را بغایت نیکو بود طباشیر سفید
 چهارم ترنجبین سه م مغز خیار زده و مغز تخم خیار پالک مغز دانه کدو از هر یک دوماه نشاسته صمغ عربی کثیرا
 خشک شش سفید از هر یک یکم کوفته پنجه بلعاب بکوبند و قرص سازد شربتی بکیر **قرص طباشیر مقل**
 سود مند بود تهای تیز و رفتن خون از شکم ورق کل سرفه شش می صمغ عربی نشا کثیرا از هر یک چهارم
 تخم حماض طباشیر سفید از هر یک سه م کوفته پنجه بلعاب بکوبند و قرص سازد شربتی یک م
قرص طباشیر متک سود مند بود جبهه اسهال صفاوی دومی صمغ عربی تخم حماض نشاسته از هر یک
 ده م ورق کل سرفه یا کجدهم سماق زرشک بی دانه از هر یک هفت م مجموع بریان کرده و طباشیر مفم
 کل از منی ده م کوفته پنجه بلعاب قرص سازد و قوت این قرص شش ماه باقیست شربتی بکیر **قرص کربا**
 نسخه منهای مستعمل مولف که بابلسد لولونا سفته تخم خرفه از هر یک پنج م سرد بر کوبی سوخته و پوست
 تخم مرغ سوخته و کثیرا صمغ عربی از هر یک سه م کشنیز بریان کرده خشک شش سفید و سیاه از هر یک شش م
 و دغ سوخته و بزرالنج از هر یک دو م کوفته پنجه بلعاب بکوبند و قرص سازد شربتی بکیر و قوه این
 هم شش ماه باقی ماند **قرص طباشیر کافوری** سود مند بود جبهه تب محرق ددق و تشنگی بنشانند و حال
 زایل کند طباشیر سفید ورق کل سرفه صندل مقاصری مغز تخم خیار زده و مغز تخم خیار پالک تخم کاشنی تخم کاهو تخم
 تورک از هر یک چهار م کافور یک م کوفته پنجه بلعاب بکوبند و قرص سازد شربتی بکیر و قوه این
 هم شش ماه ماند **قرص کلنا** خون رفتن از شکم باز دارد سلخه رومی کل از منی صمغ عربی از هر یک
 چهارم ورق کل سرفه جلنا را قافیا از هر یک سه م کثیرا دو م کوفته و پنجه آب کلنا بپوشد و قرص سازد
 شربتی بکیر و قوه این این شش ماه باقیست **قرص انجبار** سحج را بغایت سود مند بود طباشیر عرق

انجبار چهارم ورق کل سره صمغ عربی کهر با از هر یک سیم نشاسته کل ارمنی بسط طباشیر سفید رب السوس
گلنار از هر یک دوم اقا قیام کوفته پنجه برب مورد برشد و قرص سازد شربت یکم و قوه این قرص نیم ماه
می ماند **قرص زرشک بر مستعمل** سودمند بود تبهای بلغمی کهن را و ورم حکر و معده را و عصاره
زرشک مغز تخم خربزه مغز تخم خیار زه از هر یک سیم ورق کلسره ترچین از هر یک شش تخم کشوت رب السوس
طباشیر تخم کاشنی مصطکی سنبل الطیب عصاره غاف از هر یک دوم قوه لک منقی ریونند صینی از هر
یک دوم زعفران یکم کوفته پنجه باب ترچین قرص سازد شربت یکم و قوه این تاشنی ماه می ماند **قرص زرشک**
کوچک زرشک بی دانه پا خنده تخم کاشنی تورک تخم خیار پالنگ از هر یک سیم ورق کلسره پنجم ه
ریونند صینی سنبل الطیب از هر یک کوفته پنجه بلعاب نیکو برشد و قرص سازد و قوه این می شش ماه
می ماند **قرص بنفشه** در درجتم و در درجته زایل کند و دماغ را از اخلاط پاک کند بنفشه خشک
جلم تر بد سفید محو خراشیده پست م رب السوس ده م پوست هلله زرد ده م سقونیا بریان کرده
چهارم شربت دومای سحر دایک تاده م شب در شب غزال نگاه دارند و سحرگاه در حلاب جگر سرخ حل کرده
بار خورد و قوه این قرص چهار ماه می ماند **قرص کل مستعمل** مسهل صفا و بلغم است ورق کل سره صمغ
هفتم عصاره غاف طباشیر سنبل الطیب از هر یک یکم رب السوس چهارم کوفته پنجه باب برشد
و قرص سازد شربت یکم و قوه این قرص شش ماه می ماند **قرص ریونند** حبه تبهای کهن و صلابه جگر
و سپرز و ورمهای آن و درد آن بغایت سودمند بود ریونند چینی شش م قوه لک منقی تخم کرفس انیسون
عصاره غاف از هر یک دوم کوفته پنجه باب برشد و قرص سازد و قوه این تاشنی ماه باقی باشد
شربت یکم تا یکم **قرص خنثاش** سودمند بود در ریه های سینه و شش و در دینه و دو مثانه زایل کند
صنعت آن ورق کلسره صمغ عربی از هر یک چهارم نشا کثیرا رب السوس از هر یک دوم خنثاش سفید سیاه
از هر یک سیم طباشیر پنجم زعفران دایک کوفته و پنجه باب برشد و قرص سازد شربت یکم و قوه این می شش ماه
می ماند **قرص غاف** نسخه صاحب نهج سودمند بود تبهای کهن و تب ربع و سده بکشد و یرقان
و در دجگر و سپرز زایل کند غاف پست م سنبل الطیب ده م طباشیر چهارم کوفته پنجه باب برشد و قرص

سازد شربت یکم و قوه این قرص شش ماه می ماند **قرص کاکج مستعمل** حبه قرطه مثانه و کرده بغایت مفید
بود مغز تخم خیار پالنگ حب کاکج مغز بادام سفید کرده رب السوس نشاسته صمغ عربی کثیرا دم الاخوین کند و ذکر
از هر یک ده تخم کرفس دوم افیون مصری یکم کوفته پنجه قرص سازد شربت یکم تا یکم و بعد از شش ماه
استعمال کند و قوه این قرص تا دو سال می ماند **قرص زحیر** سودمند بود حبه اختلاف دم و ترخ طبع تخم
طین ارمنی قرطه طباشیر طرا لیت از هر یک دوم تخم حماضی بوی صمغ عربی حلیار از هر یک چهارم نشا و
ورق کلسره از هر یک سیم تخم کرفس سماق مصطکی از هر یک یکم بلوط دانه مورد از هر یک دوم عصفی
زیره کرمانی مدتر برکه و بریان گوده خنابچه رسم است از هر یک یکم کوفته پنجه بلعاب نیکو برشد شربت یکم
و قوه این تاشنی ماه می ماند **قرص صداع** سودمند بود حبه پنچای در درجته شقیه چون بر پشانی
و شقیه طلا کند **صنعت آن** افیون مولادن کافور از هر یک پنجم کند از زردت را مک طین ارمنی از هر یک
ده م زعفران بزرگ پنجم پست پنجه لقا از هر یک پنجم کوفته پنجه کلاب و آب کاهو برشد و قرصهای خشک
مثلث سازد و در سایه خشک کند و بوقت حاجت آب کشیز تر و آب ورق کاهو یا مسکه بساید و بر پشانی
طلا کند **قرص سرطان** حبه مسلول بغایت مفید بود طین ارمنی طین مختوم طین روحی تکه شده
ورق کلسره از هر یک شش م سرطان سوخته ده م کثیرا طباشیر سفید شاد رخ مغسول از هر یک پنجم
رب السوس سیم کوفته پنجه باب لسان الحمل برشد و قرص سازد شربت دوم با شراب انار غلب حبه سل
و دق و نفث خون **باب الحادی عشره الایارجات ایاره روشنی**
سودمند بود حبه اخلاط سوداوی و بلغمی و داء الغلب را عظیم نافع بود و تفسر ایاره دواء الکی است و ایاره
سا کمتر از حبوب و مطبوخات بود **صنعت آن** تخم حنظل پست م صبر سقوطی پنجم سکنج
جاوشیز از هر یک پست م خولجان ده م کاذریول پست م فلفل سفید فطر اسالیون زراوند حرج
دار صینی سیلخه زعفران زخیل جعبه مرصافی از هر یک دوم کوفته و پنجه صمغها شراب خوب
وصل کند و با غسل کف گرفته سه وزن دار و با برشد شربت دومای تا چهارم بآبی که افتخون و شاق
و هلله سیاه و مویز طایفی و غار یقون و اسطوخودوس و کامفیطوس و بفاعی نشتی و کاذربان

نیم دانگ شافه سازد **شیاف قیصر** نافع بود جرب چشم را شاد و در زده م اقلیمیا زرد و سبج از هر یک نشم
 زنجار قلع قطار محرق از هر یک چهارم افیون یکم نیم شرباب شافه سازد **شیاف رومی** جرب را نافع بود **صنعة**
آن قیصر و مغه حلزون عقیق از هر یک یکم صمغ دوم صمغ در آب بکند از دوا و بیاسجی کرده با آن شافه سازد
شیاف اصفی ابتداء رمد کرم و سوزش و درد چشم را سودمند بود صمغ کثیرا نشسته از هر یک ده م اسفیداج
 شسته نیم افیون نیم بسفیده نیم مرغ شافه سازد **شیاف کند** دیشهای را سودمند بود اشتق
 نیم از روت چهارم کند ردهم زعفران دوم بلعاب حله شافه سازد **شیاف مرا** که در ابتداء فرو آمدن
 آب سود دارد و عصب با صره را قوی گرداند زهره کلنگ و مارماهی و کرکس و بانه و آله و لکبک خشک کرده
 متساوی بردهم از این افیون شش حنظل سکنج از هر یک م آب رازیانه سافه سازد **شیاف مرزنجوش** ابتداء
 آب و انتشار را نافع بود و شکبوری و تار یکی چشم پوست هلیله زرد دوم توتیا سبز دوم زنجبیل صینی نیم
 حضضی مکی ده م حضضی باب هند با مرزنجوش حل کند و دیگر اجزا آب سوده با آن پیامزد و شافه سازد
شیاف دیرنج نسخه **انغراض** سبیل جرب کهن سلاق سوختن چشم و سفیدی و موی فزونی و ماده این
 علمت است تحلیل کند صمغ عربی کثیرا اقلیمیا زرد سفیده از زیر مرزنجوش سرخ قلع قطار محرق مس سوخته
 دار نقد فلز سیاه شاد نیم نشسته زرد جو به سکر العشر از هر یک یکم از روت یکم و نیم دم الاخوین افاقیا از
 هر یک دانگ نیم حضضی سنبل مار و سوخته از هر یک نیم هم نرم بساید و نیم بازرد باب سداب و ترشی ترنج
 حل کند و دار و تابان نشد و شافه سازد **شیاف زعفران** که مخصوص است جرب اقلیمیا قلع کند از هر یک
 دوم فلز دوم زعفران یکم زرنج زرد یکم نیم نوشا در نیم صمغ ده م شرباب کهن شافه سازد **شیاف بروما**
 ماده را از چشم باز دارد و ضربان و هلیله ن نشاند و مزاج چشم اندر روز با اعتدال و بحال درستی رساند **صنعة آن**
 شافه مامیثا از روت مدبر از هر یک پستم زعفران ده م کثیرا یکم افیون نیم باب باران شافه سازد و بوقت
 حاجت بسفیده نیم مرغ بساید و بکار دارد که نافع بود **ورد احمر** ورق گل تازه پانزدهم زعفران هشت م افیون
 سنبل از هر یک دوم صمغ هشت م باب رازیانه شافه سازد **ورد اصفر** از پس رمد بکار دارند سنبل
 کل سرخ صبر از هر یک پستم بزرگ نیم یکم زعفران چهارم عصاره مامیثا شصت م غنر روت شصت م

افیون کثیرا نشسته از هر یک دوم شافه سازد **شیاف عرت** را صبر کند غنر روت خرن سیا و شان کلندار باب
 شافه سازد **شیاف الذهب** ثقل است از ابو الفضل و اسمعیل و ابو جعفر مغربی و ابو سهل کمال که غنر مصرایشان را
 طلب کرد و گفت از جهة قوه با صره و زیادتی رگشانی چشم چیزی بسازند که بغایت مفید بود و چشم را نیز بین کنند
 ایشان اتفاق کردند و این نسخه ترکیب کردند **اخلاط آن** اقلیمیا ذهب سه م توتیا هندی نیم توتیا رگش
 مغول ده م سرطان حجر دوم حرقتیا ذهبی سه م یا قوت زمانی سه م لعل آبدار سه م لاجورد ده
 بدخشان دوم دماج فندی شیرین سه م بسد دوم مروارید ناسفته سه م مایران جینی نیم مامیثا
 رهبانی سه شاد نیم عدسی نیم زرد جو به سه ساج هندی دوم پوست هلیله زرد سه سنبل الطیب
 ده م دم الاخوین یکم حضضی مکی سه افاقیا مصری سه زعفران سه مشک بتی سه تسودار فلفل
 سه زنجبیل سه صمغ عربی ده م احجار بسنگ سماقی صلاصیه کند و آب پیرورد و دوا و بیه سحجی کرده
 بروغی بلسان جرب کند و با جوهر جمع کند و ورق طلا سه بستند و بالرد و داخل اجز کند و آب
 غوره پیرورد و آب انار عذب در چشم کند **شیاف حرارات** کبیر نسخه نور العیون ابتداء آبر
 و انتشار و ظلمت و شکبوری و غلظت و رطوبات **اخلاط آن** زهره باز زهره باشد زهره عقاب
 زهره کلنگ و لقلق و کبک زرد ماده دراج کبوتر جیه شبوط آهو بز کوهی کور و بابه کرک شیر نقار بلنگ
 یوز شغال خرگوش خنزیر د ب کا و سلخافه بجری کر به فیل پرستوک سیاه داسه کا و کوهی بز سنک خواه
 تذرو بط خرط مرغابی خاریشت شب پرک سوسمار سک بونی بوزنه خرطیج همای شاهین همای
 ظرطک مرغ اشتر مرغ کجشک سک آبی اشترک خاراند از زان سیاه زان پسته زان سرخ منقار عقیق
 بوم بزرگ بوم کوچک فاخته موسیخه قمری طاوس را سو جغد بلیل هزار گشتان سقا کجشک زرد کجشک
 کوهی کجشک فلکس کید سار صعوه موش طیر یا بیل کجشک که دنبال جنباند کر به دشتی بوتیا رجو اصل چاک
 سمور سنجاب قائم افی یکم انجر کبک دری باید که این زهره با حمله جمع کنند و در سایه خشک کنند و با سکنج
 آب نادبان شافه سازد و خشک کند و در ظرف بکیند نگاه دارند **شیاف اصفی** اسفیداج هفتم صمغ
 چهارم کثیرا یکم افیون یکم بشیر دختران شافه سازد **شیاف علانی** توتیا ده م صمغ دوم زعفران نیم م حضض

باب الثالث عشر في الترياقات

مکی یکم زنجبیل پنج م آب غوره برشد و شافه سازد
ترياق فاروق ترياق خوانند و طبيعت آن گرم و خشک بود سودمند بود کردنک جانوران و مجموع زهرها و ادویاها
 کشنده را و شربت آن بقدر حاجت بود اندک آن یکی تسبیح و بسیار آن دواهی و چون بر موضع کردنک طلا کنند سود
 مند بود و قوه دل برده و جمع مرضهای سرد را سودمند بود و اگر خواصی اینی نبشته شود در از که دسعال و عسر نفس و
 درد سینه و نشی و نفخ معده و قولنج و استسقا و برص و بهق و جذام و اوجاع مفاصل و مجموع مرضها که از سودا
 و بلغم بود نافع باشد و صرع و صداع و تارکی چشم و درد شقیقه و بواسیر نافع بود و بول براند و حیض بکشد
صنعة آن اقراص عنصل جبل و هشت مک اقراص افطاس و اقراص اندر و حوزون فلفل سیاه افیون مصری
 از هر یک سبت و چهار مک ورق کلسه نیم شلغم بری ثوم بری ایرسا غاریقون رب السوس روغن بلبان از هر یک
 دوازده مک دار صینی قنطاریون بودیخ جبلی فراسیون قسط فطر اسالیون اسطوخودوس فلفل سفید
 کندر ذکر مشکطرا مشبع فقاخ از خر صمغ البطم سیله سودا سنبل الطیب حبه از هر یک شل لبنی نیم گرم کرفس
 سیالیون حرف بابلی کاما در یوس ناخواه کاما فیطوس عصاره لحیه التیس نار دینی اقلیطی شیخ حیدر سادج
 هندی مر جنطیانان نیم رازیانه طین مخموم زایج محرق که تمام سوخته باشد حماما و ج حب بلبان هو فاریقون صمغ
 عربی قردمانا افیون افاقیا از هر یک چهار مک و دو قوتنه مقل از رقیها و شیر قنطاریون باریک زراوند مدحرج
 سکنبج از هر یک دو مک چند پیدسترد و مک و بعضی چهار مک مسکند عسل که از کل حاشا باشد ده رطل شراب
 کهن خوب هشت رطل و رطل باید که بوزن بعد از بود هر رطل بود مک صمغها و عصارات شراب خوبانند و صل
 کند و عسل بر سر آن کند و بکشد و روز و رات کند و بعد از آن ادویه کوفته و بخته بر دغن بلبان جرب کند و بعضی مطبوخ
 بر شد و در ظرف نقره یا صینی کند و باید که ظرف بر کند و استعمال کند بعد از یکسال و بعضی جایز دهمته اند بعد از
 شش ماه و گفته که شاید که استعمال کند تا پنج سال بر آن بگذرد یا هفت سال و بعضی گویند مستعمل نشاید کرد
 الا بعد از ده سال یا دوازده سال و آن زمان در غایت جوانی و قوت بود تا سی سال و جوان از سی سال
 گذشت تا شصت سال قوه آن باقیست و هر خواص که گفته اند همچنان دهمته باشد لیکن بعد از آن شصت
 همه مرضها که بدان نافع بود همان عمل کند اما دفع سحوم و لذع و نلوش نکند و آن زمان بقوه معالجین بر آید

بعضی ۲

ترياق اربعة ترياق کوهک خوانند سودمند بود کردنک جانوران از اخصوص عقرب و باد غلیظ که در معده
 بود و روده و درد حکم و سپر و صرع و خفقان از سودمند بود و اگر زنی را یکی بزبان رفته باشد یا مشکلی
 زاید یکی فرو برد سهل گردد **مشر و دیطوس** آنرا از ترياق شمرده اند سودمند بود زهرهای مختلف و زنگنه
 جانور از اسک دیوانه و قولنج بکشد و فایده و لقوه و استرخا را نافع بود و سده جگر بکشد و در رمای طلب
 نرم کند و سینه را از اخلاط پاک کند و خون رفتن باز دارد و قوه باه بدید و کوه روی نیکو گرداند و اشتهای
 طعام باز دید کند و رطوباتی که در شکم بود دفع کند و در معده و امعاء و غلاظ و رقاق را نافع بود و سنگ مثانه
 بریزاند و بجه در رحم نگاه دارد و ذهنی صافی کند و جوانی نگاه دارد و دفع زهرها بکشد و خاصیت اینی نزدیکست
 بترياق فاروق **اخلاط آن** مرزغوان غاریقون زنجبیل دار صینی علك البطم کثیر از هر یک ده م سنبل
 الطیب کندر ذکر خردل سفید عیدان بلبان اسطوخودوس از خر قسط سیالیوس کاما فیطوس قنه
 زراشیخ دار فلفل عصاره هو فسطید اس چند بادستر جاوشیر میوه سادج هندی از هر یک هشت م
 سیله فلفل سیاه و سفید سوربخار حبه اسقور دیون دو قنطاریون الکلی الملک جنطیاناروس و دهن بلبان حب
 بلبان قونیون که آن قرصی مرکبت مقل از هر یک هفت م سداب دوم نیم سداب دوم اشق نار دینی ده
 اقلیطی و مصطکی صمغ عربی فطر اسالیون قردمانا افیون مصری نیم رازیانه ورق کل سره مشکطرا مشبع از هر
 یک پنج م اینسون و ج فومو سکینج اسارون از هر یک سه م افاقیا هو فاریقون سره سقنقور از هر
 یک چهارم هر چه صمغها باشد در شراب کهن ریختنی خوبانند و صل کند و باقی دارد و کوفته بخته با سه جند آن
 عسل مصفی بر شد و بعد از شش ماه استعمال کند شربت بکشد و قوه این تا هفت سال باقی ماند **ترياق حبه**
 کردنک عقرب **صنعة آن** زراوند مدحرج پوست یخ کبر از هر یک نیم گرم کوفته بخته با شراب بیاشا حد

باب الرابع عشر في السنونات سنون

که دند از اجلا و مد بجایت بکیر و شاخ بزکوهی سوخته نمک اندرانی کف دریا از هر یک جزوی پنج
 فی سوخته دو جزو سادج هندی ربع جزوی سفال جینی جزوی همه کوفته و بخته سحج کرده سنون سازند
سنون دند از اجلا و مد و پنج آن حکم دارد **صنعة آن** بکیر و نمک اندرانی و ساید و در کاغذی بند و بر خاکستر

کرم اندازند تا سرخ شود بر دارد و چون خشک شود در قطران اندازند پس بستانند جوئی از آن و از کف دریا و سعد
و دار صینی و مرصافی و خاکستر در عینه از هر یک جوئی و کافور و عنبر جوئی مجموع کوفته پنجه سنون سازد **سنونی که ده**
دندان را جدا دهد و سیاهای ببرد بکشد آگینه ساسی و کف دریا از هر یک برابر و در آن یک بساید و بر دندان مالند و باید که
کوشند دندان را نگاه دارد تا سوده نشود **سنونی** که دندان را متحرک را محکم گرداند و قوه آن بدهد بستاند شاخ
بزکوهی سوخته و نمک اندرانی بعل سرشته و سوخته از هر یک جوئی کلنا نیم جو پوست بلبله زرد کلتر از هر یک
جوئی کوفته و پنجه بردن آن که جنبه افشاند که پنجه دندان محکم کند و بوی دمان خوش کند **سنونی** که بوی دمان
خوش کند و پنجه دندان محکم دارد و دندان را قوت دهد بکشد شاخ سوسبز کوهی سوخته و نمک بعل معجون
کوده سوخته از هر یک ده م زعفران سنبل الطیب مصطکی سداب خشک از هر یک دوم کلنا ر سماق از هر
یک یکم سعد سوخته جو سوخته از هر یک سه م کوفته پنجه سنون سازد **سنونی** حبه حفظ صحت و دندان را شاخ
بزکوهی سوخته جز خارج سنبل الطیب سعد از هر یک جوئی نمک اندرانی ربع جو کوفته پنجه سنون سازد
سنونی که بوی دمان خوش کند و بن دندان را سخت کند بکشد صندل سفید و پوست زنج خشک و از هر یک
از هر یک دوم کوفته پنجه سنون سازد بسواک **سنونی** که سیاهی دندان ببرد بکشد قنبیل ده م فلفل چهارم
حمامه ساج هندی دوم فارد و سوخته نه م کوفته پنجه بسواک باله **سنونی** که کند پنی قطع کند بکشد
مر قلع فارسی پوست انار قصب الذریره قرنفل شیرین مساوی کوفته پنجه پنی را بفتیلد که شراب ریگانی
تر کرده بنهند ترکند و از آن دار و کوفته پنجه بر پنی دهند و فتیلد دیگر بدان دار و با بیاض غار در و بر پنی دهند
سنونی که حبه جو شیدن دهن گند بکشد و فلفل قاقیا سماق بی و نه طباشیر کلنا ورق کل سرخ آرد جو
مجموع مساوی کوفته پنجه اول قدری سرکه و دو جند آن کلاب نیم گرم کند و بکشان پاره دهن بدان بشوید
و بعد از آن دوا استعمال کند که بغایت سودمند است **باب الحامس عشر في الادوية**
روغن بنفشه بستاند بادام شیرین و سفید کند و هر یک بادام بدو نیم کند و خشک کند و بر یک من بادام تخم
کل بنفشه در میان آن کند و شب در شیب جام خواب می اندازد و بر روز بچکان پهن کند و چون ده روز بگذرد
اگر دیگر بنفشه مکرر کند خوبتر بود و تا جمل روز برورش دهد و بعد از آن روغن بکشد و اگر بعضی بادام مغزانه

کند و باشد شاید بلکه در روی رطوبت زیاده بود که در بادام **روغن کل بادام** در میان کل بچکان که
در بنفشه ذکر کرده شد برورد و بعد از آن روغن بکشد **روغن کل سرخ** بکشد و ورق کل سرخ تازه و در
قنبینه کند و روغن کچند سر آن کند و جمل روز در آفتاب آویزد و بعد از آن استعمال کند **روغن کل سفید**
بچکان که روغن کل سرخ کوفته بستاند و روغن یا سیمین و خیری و سوسن و زنبق و شیرین و زهره
شقایق و امثال آن بدین نوع بسازد **روغن شاهسفر** بکشد آب ریگانی یکم و یک چهارم روغن
بادام و قدری آب بر سر آن کند و بچکان تا آب بسوزد و روغن بماند **روغن خشک** بستاند زنجبیل چهارم
خشک نیم کوفته ده م بچکان و صافی کند و نیم روغن کچند بر سر آن کند و بچکان تا آب بسوزد و روغن بماند
روغن قسط بزرگ سودمند بود در دجک و معده و سردی مفاصل و استرخا از آن **صنعت آن** ایر ساقه
اشنه قسط راس خشک سیلخه عیدان بلسان از هر یک ده م مرصافی بهم مجموع نیم کوفته یک شنباز و زرد آب
شیرین خویساند و بعد از آن بچکان و صافی کند و باید که آب بچکان بود تا بش آهسته می پزد از اول روز تا آخر روز
و بعد از آن بیالاید و دومین روغن زیت بر سر آن کند و بچکان تا آب بسوزد و روغن بماند **روغن قسط**
کوچک که عصبها را محکم گرداند و سودمند بود در جته و سردی و سردی بود و موی بر و یا ند چون ظاهر کنند
صنعت آن بستاند قسط مرصدم سیلخه ششم ورق مرصاف و جمل کل نیم کوفته کند و در شراب کهن خویساند
یک شنباز و زرد بعد از آن بچکان تا بش آهسته و صافی کند و نیم روغن زیت بر سر آن کند و بچکان تا آب
بسوزد و روغن بماند **روغن مصطکی** سودمند بود در جته و معده بستاند روغن کچند نیم مصطکی
خوب ده م در قنبینه کند و دیگری بر آب کند و آن قنبینه در میان آب پیاف و زرد آب بش نیم م جوشانند تا
مصطکی بنجا ر بگذارد و استعمال کند **روغن بابونه** بستاند بابونه در سایه خشک کرده پیستم و نیم روغن
کچند در قنبینه بر سر آن کند و در آفتاب آویزد و جمل روز و بعضی پیستم حله اضافه میکنند و اگر بابونه
تازه نباشد بابونه خشک پیستم بچکان با چهارم من آب تا باز نیم آید و بدست باله و صافی کند و نیم روغن
کچند بر سر آن کند و تا بش آهسته بچکان تا آب بسوزد و روغن بماند **روغن شیت** روغن کچند نیم

با تخم شنبه در سایه خشک کرده در شیشه کند و جمل در آفتاب آویزد و روغن **حنای** بتاند ورق حنا
و بکوشاند و صافی کند و روغن کنجد بر سر آن کند و بکوشاند تا آب بسوزد و روغن بماند **روغن مورد**
بتاند آب مورد تر سه رطل و روغن کنجد یا بادام یک رطل و بکوشاند تا آب بسوزد و روغن بماند
و اگر مورد تر نبود بتاند مورد خشک دو من و بکوشاند و صافی و یک رطل روغن بر سر آن کند و بکوشاند
تا آب بسوزد و روغن بماند بعد از آن استعمال کند **باب السادس عشر فی الحرام**
مرهم شادنج حبه بوا سیر و شقاق عظیم نافع بود صنفه آن روغن بنفشه و روغن گل بادام از هر یک
دهم و عصا ره حبه التیس کل قبرسی کل رمنی شادنج عدسی شسته انهریک سم افیون نیم و چهار
حبه موم سفید پنجم اسفیداج ده م زعفران یکم دارو کوفته پخته بغایت سخی کرده موم بار و غنها
بکند از دور و در مان کند و بمالد نیک و دارو بدن می ریزد و سخی میکند تا یکسان شود **مرهم سفید گو**
برویاند و حرارت نافع بود موم و اسفیداج از هر یک دوم روغن گل چهارم موم و روغن بکند از دور و اسفیداج
بر آن ریزد و در مان بمالد بغایت و اگر حرارت زیادت بود قدری کافور اضافه کند و اگر اجته سوختن بود
و کزیدن جانوران مرد اسنگ پنجم اضافه کند و قدری سفیده تخم مرغ با آن بزند نیک تا یکسان شود
مرهم سیاه گوشت فاسد بخورد و گوشت نوبر و یاند و بیشتر جراحات را سودمند بود **مرهم**
نیم رطل زیت صافی یک رطل و ربعی موم صافی ربعی رطل زفت دومی پست علك پچم علك موم بازیت
بکند از دور و مرد اسنگ بر آن ریزد و در مان می ماند مامنعقد شود **مرهم خل** گوشت برویاند و در شیشه خشک
کند **مرهم** ده م کوفته پخته با جمل سرکه و جمل زیت بزند و در مان بکند و بساید بمبالغه تا یکسان
شود و اگر خواهد دوم در زرد کوفته پخته اضافه کند و بغایت سخی کند و استعمال کند **مرهم دخیلون**
حبه خنازیر و سلع بغایت نافع بود و وجه و در حنا بتاند حله و زردک و خطی سفید از هر یک کینه و هر یک
بکوشاند یکسان و ز بعد از آن بکشد از لعاب هر یکی یک رطل نیم و از مرد پنجم یک رطل نیم و بغایت سخی کند
و ماسه رطل زیت بکوشاند تا نزدیک انعقاد و لون آن تغییر کند بعد از آن لعابات بکوشاند و مرد اسنگ

و روغن بر سر آن می ریزد اندک اندک و آبش نرم می جوشاند مامنعقد شود **مرهم** حبه سوختن
بغایت نیکو بود و هر اعضا که سوخته بود نافع بود بتاند اسفیداج اسری دم الا خون بکشد مرد اسنگ
از هر یک مساوی بغایت سخی کند موم سفید قدری بار و تخم کنجد بکند از دور و در مان کند و چند نوبت
بآب شیرین بشوید بعد از آن دارو بسوده بدن افشاند و بمبالغه بساید و دیگر بار بشوید و استعمال کند
مرهم کافور نسخه اغراض مرد اسنگ سفید و سفیده ازیز متساوی نرم سوده با موم سفید و روغن
گل موم سازد و سفیده تخم مرغ و اندکی کافور با آن در مان بمالد تا یکسان شود **نسخه مختار** موم سفید
دهم روغن یک رطل مورد اسنگ دوم اسفیداج ده م **نسخه قانون** مرد اسنگ یکم اسفیداج پنجم موم سفید
هفتم روغن گل دو و قیه سفیده تخم مرغ یک عدد **نسخه بوجان بن سرافیون** اسفیداج پنجم مرد اسنگ دو
خبت الفضة یکم کثیر یکم **دخیلون** نسخه اغراض مرد اسنگ ده ستر سوده روغن زیت نیم هر دو در
دیگر کند و با هستکی می جنباند تا روغن سیاه گردد پس بنفش لعاب بزرگ و ده ستر لعاب خطی با آن پامیزد
و جنباند تا هم یکسان شود **نسخه قانون** نسخه اغراض مرد اسنگ یکم روغن سرکه می زند تا منعقد شود **مرهم رسل**
نسخه اغراض و مرهم سکنجی خوانند از بذر آنکه داروهای آن دوازه است حواریان عیسی علیه السلام دوازه
اند هر یکی دارو می اختیار کرده اند و ترکیب کرده افسانه سخت را و خنازیر را نرم کند و ناسور سخی را بر فوی
بصلح آورد و در شها و جاحتمار از گوشت مرده و مریم پاک گرداند **اخلاط آن** مقل سه جز و اشق پنجم
جاوشیرد و جزو کند سه جز و مرد اسنگ چهار جز و مرصافی باز از از هر یک دو جز و موم زرد پست جزو زیت صد پست
و زراتنج پست و چهار جز و زنجار دو جز و زراوند سه جز و صمغ ابله سه جز و کده و بازرد بار و تخم و موم بکند از دور و با
همد بکشد و خط کند و استعمال کند **نسخه قانون** **مرهم رسل** که از مرهم حواریان خوانند شمع راتنج از هر
یک پست هشتم جاوشیر زنجار مرصافی قند از هر یک چهارم اشق چهارم زراوند طویل کند و مقل از هر یک
ششم مرد اسنگ نه م زیت دو رطل در صیف و در شها سه رطل **مرهم باسلیقون** نسخه اغراض آن ماسخت
را نرم کند و گوشت برویاند **صنفه آن** موم زرد نیم زفت راتنج علك الانباط از هر یک چهار و قیه
روغن زیت دو من نیم و در نسخ دیگر مرینیت و بوزن میم پیر کا و آورده و در قانون زفت هشت و قیه

آورد باقی سه موازیت و در ذخیره تجنیز **مریم باسلیقون کبیر** نسخه بوجنا بن سرافینون مسماه ططرا
فراپتون که مع آن دواء الاربع است شمع را تیج زفت شمع البقر متاوی زیت بقدر کفایت بعضی
بر جای پیه کاور و غنی کاو میکند و بعضی در شتاهنری از قنه با آن اضافه میکنند **مختار** زفت را تیج از
هر یکی پنج استار قنه چهارم زفت بقدر حاجت در این نسخه شمع بکفته **مریم مصری** نسخه اغراض دینی کوش کلبیاری
یم بالا لید و همه آسمان را سودد و هر که هفتام انگین هشتام به یزد و کف بردارد و بقوام آورد و دوم زنجار
سوده اضافه کند **مریم حبه سوختگی آتش** نسخه اغراض مردان خست الفضا سفیداج قیولیا از هر یک سه
ستیر بروغنی کل و سفیده تخم مرغ مریم سازند **مریم زنجف** نسخه **منهاج** اورام را نافع بود و بعضی در دهن و سر
و خنایر را نافع بود و مرد سنگ خج مریم ده کند و ز قنه اشق از هر یک ده م علك البطم شش م زنجف هشتام
بازیت و روغنی شیر مریم سازد و در صیف بروغنی کل و بعضی اسیرج عوض زنجف میکنند **نسخه قانون** ورم
حصبیه را نافع بود و خنایر و سرطانی و مرد سنگ لبن اشق از هر یک ده م علك الانباط نسیم موم ده م ستار
زنجف هشتام زیت بقدر کفاف **مریم نوره** نسخه **منهاج** نافع بود اکله و سوختگی آتش و ریشهای خشک کرد اند
نوره کوفته در کیسه کتان کند و در آب فیدین بآلده تا تمام نوره سوخته از کیسه بیرون آید و سنگ در کیسه بماند پس
آن آب از سر آن بریزد و نوره صافی کند و بازیت برشد و در صیف باروغنی کل برشد و مستعمل کند **مریم**
الرقاص نسخه **منهاج** کوشش برویاند و ریشهای خشک کرد اند بکیرد اسرب سوخته بکیرت نخاس مخرق و
اسفیداج رصاص کند و زمررد اسیرج مرصافی اقلیمیا اشق جاو شیر مصطکی از هر یک دوم به کرده کاو تیج
علك البطم روغنی مورد موم سفید از هر یک دوازده م زنجف صمغ عربی از هر یک چهارم انچه کوفتی باشد بگوید
و انچه حل کردنی بود با سرکه خمر حل کند و با هم دیگر خلط کند و بکار برد **مریم قلقطار** نسخه **جالینوس** نافع بود و
ریشهای دشوار و اورام جاسیه و سرطانات و طواعین و جراحات و جمیع اورام که از مواد در اعضا افتد
بکیرد ثوب خنزیر و پیه و سی می می و اگر کهن بود بهتر در رطل مرد اسیرج بکیرد رطل نیم قلقطار چهارم و قیه نیم تخم
و ثوب را از جمیع عروق و غدد پاک کند و نیکو بگوید و آتش بکند از ده صافی کند تا هیچ ثقیل در آن نماند پس بکیرد ده
هیک رطل از آن و از زیت کهن یک رطل نیم و با آن خلط کند و قلقطار و مرد سنگ کوفته در ماون با هم دیگر خلط

کند پس در یک اندازد و می مالند بنا خ از جوب نخل فرماتا کیسان شود و بکار دارد **مریم الکفای** نیکو بود
ریشهای را بکیرد خرقه کتان شسته سوخته و بکوبند تا مانند سره شود پس بکیرد زیت انفاق یا روغن نه
مورد و قدری قنه در آن اندازد و بکند از دوازده سوخته سوده در آن ریزد **مریم اسفیداج** **بسرکه** بکیرد
اسفیداج یکین کوفته بخته و دور رطل زیت و اسفیداج بازیت می زند ما منعقد شود و بوقت حاجت
بکار برد **مریم موقون القمر** نسخه قانون و جمع مقعد و آتش فارسی را سودمند بود بکیرد تخم حنظل
اشنان کبریت کند شش از هر یک سه م مرنگ شایف ما میثا از هر یک شش م کرم ابریشم دوازده م زیت دوم
زفت دوم کرم باروغنی بکند از دوازده کوفته بخته با آن خلط کند و بکار برد **مریم غبه الذر** نسخه **مافول**
بکیرد ما میران و عروق الصف و قنه اشق انزروت صمغ دم الاخوین از هر یک جزوی مرنگ بوزن سه ادویه
روغنی شیرد روغنی زیت هر یک بوزن ادویه معم بقدر حاجت موم باروغنی بکند از دوازده کوفته بخته
سختی کرده با آن خلط کند **مریم شحم حنظل** نسخه قانون شحم حنظل چهارده م تر بر ستمونیا فرقیون از هر یک
هشتام تخم شبت نمک و مرصبر زهره کاو نمک هندی شونیز میونیز حبلی فلفل زنجبیل بلبله زرد مار یون
بلبله از هر یک دوازده م کور اشق جاو شیر کپسینج از هر یک هفتام بورق کبریت زرد از هر یک شانزده م
صلبه بابونه برزک از هر یک ده م لبنی موم از هر یک ده استار انچه کد اختنی است باروغنی کاو بکند از دوازده انچه نفع
کردنی است با آن نفع کند و انچه کوفتی است بگوید و بپزد و با هم دیگر خلط کند و سختی کند نیکو تا مانند مریم شود
پس در معده و جگر طلا کند ما را صفر دفع کند که محتاج با سهال نباشد **مریم بقدر ما** نسخه **قانون** نیکو بود و جاع
طحن را که در معده و جگر و سپرز بود و صلابه آنها و سردی آن بکیرد قرد ما و سنبل و حما و فلفل در فلفل قسط
سلیمه لبان عاقر قرحا کور اشق مصطکی مرصافی لبنی حب بلسان را و ندمه حب و طویل سعد لادن اکلیل الملک
قرنفل از هر یک چهارم زعفران دوم ایر سافنه روغنی بلسان پیه کاو یا بطل از هر یک پنج م صمغ باداغ تلخ موم در
روغنی ناردینی بکند از دوازده و یای دیگر با آن خلط کند مریم سازد **مریم تیاد و رنخی بوجنا بنی سرافینون** ریشها
را بکند از کوشش و پاک کردن نافع بود ضرب کارد و شمشیر را منفعتی عام بکیرد مرد سنگ حمل نیم زیت
یک رطل دم الاخوین پنج م مرنگ انزروت اشق زرد از هر یک شش م مرد سنگ بگوید و بپزد و در

رو سنجته همای تو بال مس سوخته دوما سادج عدسی شش می یبازد **کحل الجواهر نوع دیگر** سرمد اصغریانی
 دوم توتیا هندی یکم مرقشیا ذبی سوخته دوما سرطان بحری یکم نیم بایقوت سبک یکم مرجانی سرخ
 دوما دانه فرندی یکم عقیق سوخته دوما لاجورد یکم لؤلؤ ناسفته سه مال زرسره یکم نقه یکم مایر
 دوما فلفل سفید دوما دار فلفل دوما اقلیمیا ذبی شسته دوما اقلیمیا فضا شسته دوما زعفران یکم
 رو سنجته دوما تو بال مس سوخته یکم سادج عدسی شسته یکم لعل دوما فیروزج دوما سفیداج قلعی
 شسته یکم شیخ سوخته شسته یکم زبد البحر یکم نظرون نیم بوالضرب نیم زبد التواریر یکم مشک
 اندانی نیم انزروت یکم مشک نیم عنبر یکم توتیا کرمانی یکم افاقیا یکم کرنش البحر یکم حوض مکریم
 سرمد سرخ دوم شیا فامیثا یکم پوست خایه شتر مرغ یکم کافور قیصری تسوج استعمال کنند
باسلیقون اصغر نسخه مختار مسما بکلی عرب و سبل و خارش چشم و تاریکی را نافع بود اقلیمیا زبد البحر
 ازهر یک دفع کاس محرق بخم اسفیداج رصاصی ملج اندرانی نوشادر حبه فلفل دار فلفل ازهر یک دوم
 آشنه قرنفل ازهر یکم **باسلیقون اکبر** نافع بود تاریکی و خارش چشم و سبل آنرا زبد البحر اقلیمیا ازهر
 یک ده م چند پسته سنبل الطیب سادج هندی ملج درانی دار فلفل فلفل اسفیداج رصاصی اند ازهر یک
 دوم کاس محرق با بجنده م صبر نیم آشنه قرنفل شیا فامیثا ازهر یک یکم نوشادر مایرمان عروق ازهر یک
 سه پوست بلبله زرد چهارم مشک طعام ربع رطل **باسلیقون نسخه قدیم** اند ششام لؤلؤ ناسفته پنج م
 توتیا هندی چهارم پوست بلبله زرد دوم فلفل یکم و در نور العیون درین نسخه زنگار چهارم و صد ف
 سوخته سه م شیر آله دوم آورده **عزیز الکبر** نافع بود انشاد آب و صوف بصر و غشا و سلاق
 توتیا هندی لؤلؤ ناسفته سبک کاس محرق تو بال کاس سادج هندی اقلیمیا ذبی سنبل الطیب زعفران
 سرطان بحری صبر ازهر یک یکم سادج مغفول شش م نوشادر فلفل سفید دار فلفل ازهر یک یکم مشک
 دانکی کافور قیصری تسوج کنند و زعفران و کافور و مشک در آخر بپزند از **عزیز صغیر** توتیا هندی کاس
 محرق تو بال کاس سرطان محرق سادج اند اقلیمیا ذبی زعفران سادج هندی ازهر یک دوم نوشادر فلفل
 ابضی و اسود دار فلفل ازهر یک نیم **کحل الزعفران** نافع بود تاریکی چشم و سلاق و حک و سیلان بستاند

سنبل الطیب زعفران ازهر یک دوم دار فلفل یکم فلفل دانکی نیم نوشادر دوم کافور قیصری
کحل بنفسجی نافع بود دمه و حکه چشم را بکیرد سادج مغفول دوم عقیق کاس محرق ازهر یک
 نیم سادج هندی دودانک مشک قاقله ازهر یک دانکی کافور قیصری **قرطاطیقون اصغر** انزروت
 دوج و عصاده مامیثا جودی ذرور لبن جودی **کمال سادج** قوه چشم بد اند شش م مرقشیا
 چهارم اقلیمیا ذبی دوم زعفران نیم سادج هندی یکم سددوم لؤلؤ ناسفته دانکی مشک
 قیصری **کحل روشنائی** سرطان بحری دوم پوست سنگدان کلنگ دوم پوست خایه شتر مرغ
 دوم آبکینه سوخته نیم م اسفیداج سه سادج نیم اند یکم اقلیمیا زرد دانکی مرقشیا
 دودانک توتیا کرمانی توتیا هندی ازهر یک دودانک مروراید ناسفته یکم نیم مشک نیم دانک
 کافور نیم صغ کثیرا انیون ازهر یک دوم کحل سازد **المسک** آثار بیاض را نافع بود کحل کردن
 بوالضرب زبد البحر سرطان بحری توتیا قانصة الحاری پوست تخم مرغ ازهر یک دوم لؤلؤ ناسفته
 تو بال کاس اسفیداج رصاصی زجاج شامی زعفران الحدید مازو سوخته اقلیمیا ذبی دار فلفل
 توتیا هندی و کرمانی و محمودی و لبد طین قیولیا کاس محرق ازهر یک یکم بورق ارمنی ملج درانی
 ازهر یک چهارم انکه شیر زق مرقشیا ازهر یک م سخی کنند فاند غبار و بعد از آن سه م مشک
 اصافه کنند و استعمال کنند **قلع البیاضی** نافع بود سفیدی چشم و غشاده و دمه و غلظ جفا
 توتیا هندی دوم نیم کحل صفوانی چهارم مرقشیا دوم نیم کاس محرق دوم و دوثلت اقلیمیا
 ذبی و فضی و سادج عدسی ازهر یک یکم لؤلؤ ناسفته فشر الحاس ازهر یک دودانک
 شیخ محرق دوم و دوثلت و مال الزجاج نیم فرعون نیم کوفته نیمه باب باران سخی کند و در
 آف دانکی کافور قیصری تسوج مشک بپزند از **کحل دمه باز دارد** و خارش چشم بستاند نسخه انواف
 توتیا سبز مغفول ده م دار فلفل صبر زرد حبه ازهر یک نیم و در ذخیره پنج م بلبله سیاه اضاف
 کرد بگوید و سخی کند و بکار دارد و اگر دوم فلفل اضاف کند شاید پیران و مرطوبان را سودمند بوده
باب الثانی المشرقة الدورات در ورا صغیر

نخه مناج در درجتم کهن که از رطوبت بود نافع بود انزوت دهم شیا فامشیا نیم
صبر زعفران از هر یک نیم افیون مصری دودانک **درور اصغر** نافع بود بقایای رمدرا
که از ریاح غلیظ عارض شود صبر زعفران انزوت ششم شیا فامشیا صبر دودانک
درور ابيض ششم نافع بود رمدرا نزد یک ساکن شدن الم انزوت پنجم
نشاد دوح شکر طبرزد صمغ بی از هر یک یکم یکا دارد **درور کافور** نافع بود دردت چشم و درد
آنرا صمغ محرق لولونا سفید از هر یک دوم نشاسته یک کافور قتیصوری دانکی نافع بود انتا استه
درور لین نافع بود قروح چشم را انزوت سفید در شیر فرخو یا سینه و رما کند تا خشک شود
و در ظرفی آبکینه یا سیر و چون خشک شود سحر کند و استعمال کند **قله فیون** اگر را محرب
بود زرنج اهر و اصف و دو قیه نوره افاقیا از هر یک شش و قیه قلع طار محرق چهار و قیه بعباره
لسان الحمل و سرکه استعمال کند **ترتیه مرد اسنج** بکیر مرد اسنج و سحر کند و در ظرفی کند و دومی
نک بر سر آن کند و آب جبهه آنکه جدا انگشت بر سر آن بایستد و هفت روز بگذارد و هر روز و نوبت
تحرکی میکند در روز هشتم آن آب بریزد و آب شیرینی تازه باز بر آن کند و تخمین جمل روز تغیر آب
میکند و هر روز و نوبت تحرکی میکند بعد از آن مرد اسنج سفید شده باشد با مثل آن اسفید
بر شد و قرص سازد و خشک کند جبهه جدری و سوختگی آتش و ریشهای طفلان که از حرارت بود نیکو باشد
غل نوره بکیر نوره و در طشتی نهد و آب گرم بر سر آن کند و جمل روز بگذارد و هر روز تحرکی میکند
و میکند تا صافی شود و آب بر سر آن می ریزد و دیگر آب صافی بر سر آن میکند پس نوره را قرص سازد
و خشک کند و بوقت حاجت بکار برد با آب سرد بگذارد و طلا کند **درور الملوک** وجع خلق را
و خناق را نافع بود نشاسته پنجم طبشیر دوم و رد سم زعفران یکم شکر طبرزد بهیل نیم کافور
دانکیم **درور زرد** در درجتم بلغمی را نافع بود و رمد دیرینه را سودمند بود انزوت بشیر زنان
پرورده پنجم شیا فامشیا دوم مرصبر پنجم کل زعفران از هر یک نیم افیون چهار دانک هر یک جدا جدا
بکوبد و بکوبد و بپزد و بوقت حاجت بکار دارد نافع بود نوعی دیگر **اخر** توتیا دهم بسد ملید زرد صبر

از هر یک دوم دار فلفل نیم **درور اصغر صغیر نخه** انزوت مدر بر هشتم شیا فامشیا دوم
صبر افیون نشاسته از هر یک نیم زعفران سه مرصافی دانکی **اصغر لین** انزوت
دوم نشاسته دوم درور اصغر کپور یکم یا همدیکر بساید و بکار دارد **رمدی** نافع بود ریشی که
از خون و مره صفا بود نشخه علی بنی صعت توتیا دهم شکر طبرزد سه صدف محرق دوم **ورد**
بیج انزوت بشیر فرخو با چهار زعفران دودانک بعوض صبر زعفران صبر از هر یک نیم شیا فامشیا
دودانک **درور صدفی** در درجتم که از گرمی بود سود دارد صدف سوخته لولونا سفید
از هر یک دوم نشاسته یک کافور نیم دانک بساید و بکار برد **درور ربانی** حبابی چشم بد بدها جدا
صمغ بی دوم اقلیمیا نیم سرمد از هر یک یکم بساید و بکار دارد **درور زرد بزرگ** رمد کهن و وزد
و اول جوب را نافع بود انزوت پرورده هشتم مله میثار بهبانی دوم صبر سقوطی افیون نشاسته
نیم کل از هر یک نیم زعفران دودانک مرصافی دانکیم بساید و بکار برد **درور و ششانی** سبل و تا فنه
و کرسفیدی را سودمند بود شادنج شسته رشیخه اقلیمیا نیم نمک هندی پوره ارمنی زنگار
صافی دار فلفل از هر یک چهار فلفل سیاه و سفید کف دریا از هر یک هشتم صبر سقوطی سبل الطیب
قونفل از هر یک چهارم نیم زنجبیل دوم زعفران نو نشاد از هر یک یکم بساید و بکار برد **درور تمسک بزرگ**
سبل را نافع بود سرطان بحری سوارا لهند کف دریا بعوض صبر قانقه حبابی توتیا پوست
خایه شتر مرغ از هر یک دوم اسفیداج از زیر توبال مسی آبکینه سامی لولونا سفید عقیق
سوخته سنگ مکی نو سبز دار فلفل سفال تقار سبز اقلیمیا زرد توتیا هندی اصل المرحان کل اقلیمیا
کوش البحر و شنج توتیا کرمانی توتیا مجموع دی از هر یک یکم نمک اندرانی پوره ارمنی از هر یک چهارم مرصافی
شیر ذی از هر یک نیم مسحقونیا دوم مسک دانکی بساید و استعمال کند **درور تمسک کوچک**
قلع باض بکند بعوض صبر سه نظرون پنجم مسحقونیا پنجم لولونا سفید سه زنگار صافی یکم
بسد سه اشنه نیم پوست خایه شتر مرغ سوخته دهم توتیا هندی دوم نیم مشک پنجم دانک بساید
و بکار برد **درور حر و ارید** شادنج شسته یکم شنج سوخته شسته دوم توتیا پرورده بآب باران

یکم نیم مروارید نیم ابار شسته سه سرمه اصفهانی پرورده یکم بساید و بکار برد و اسم علم
باب **الاسع عشر** **در برودات برود النقا شین**
 سینا می تیز کند آب را زیاده تر صدم شکو طبرزد یا عمل صافی بخواهم باقیش بپزد تا دود آنک برود پس هفت
 روز بافتاب نهد آنگاه دار فلفل و نمک درانی از هر یک سه با آن اضافه کند و هر گاه که غلیظ شود آب
 اما ترش معتدل کند و بکار برد **برود حصرم** دود و غبار و کند فلفل را سودد و بر تو تیا صدم بگوید و بپزد
 و آب غوره جمل روز به روز و هر سه روز آب غوره تازه میکند معجز از این مالیکه زرد بسته عود رخ
 دهم عروق زعفران پنج مبد بگوید و اضافه کند و بساید و بکار برد **برود سرد** که قوه چشم بدیدار شود
 هفتم مس سوخته شفاف ما میثا تو تیا از هر یک دوم سرطان کبریا فیون زعفران ما میران صینی از هر یک
 یکم حضض صبر از هر یک چهار دانگ کافور دانگی استعمال کند **غریبی** تاریکی چشم را سودد و در چشم را قوی کردند
 و آب ریختن باز دارد اقلیمیا از تو تیا بال مس شسته سرمه ساج هندی فلفل سفید و سیاه نوشادر
 دار فلفل از هر یک یکم زعفران یکم فرخ شک نیم شک طسوجی هر یک جدا گانه بساید پس بپا میزد و استعمال
 کند **وردی مستعمل ذکر یا کمال** اسفیداج زنجفر از هر یک دوم صمغ افیون از هر یک یکم زعفران بودرق از هر
 هر یک دانگینم بساید و استعمال کند **مستعمل ذکر یا** حبه پیاض العینی انزروت دهم شیر زق یکم زبد
 البحریم بودرق دوم زنجبیل یکم شکر چهارم کوفته پخته بعل کف گرفته بر شد جناخه
 روان بود و در ظرفی نحاس کند یا زجاج و استعمال کند **سخن اهل مصر پیاض را**
 زنجار اشق نوشادر از هر یک شش حنظل زهره کا و از هر یک دوم پوره احمد دوم و نیم و
 فلفل سفید چهارم کوفته پخته بعل کف گرفته بر شد و در ظرفی نحاس کند و هر روز
 سه نوبت کحل کند با مراد میانه روز و آخر روز **برود اسود فارسی** نافع بود پیاض
 و دمه و صحت چشم نگاه دارد کحل کردن سرمه تو تیا از هر یک دو از دهم مرقشیا
 هشتم لولودوم ساج هندی زعفران از هر یک یکم مشک کافور از هر یک دانگی بکار دارد
یا سلیقون حلا برید بد و دمه و نافع بود و خارش چشم را و جرب بد که در چشم بود زایل کند

اقلیمیا دهم صبر هشت فلفل دار فلفل از هر یک یکم زنجار چهارم پوره سه قاقله قرنفل سبیل
 الطیب از هر یک یکم نوشادر یکم نیم کافور دانگی مسک دانگینم بساید و استعمال کند **برود هندی**
 قطع پیاض کند پوره ارمنی نیم زبد البحر نوشادر و مردوم اضراسی سرطان ملح هندی
 از هر یک دوم حراره الکراک بزر الکراک از هر یک یک م
 زنجار دوم فلفل شاتر ده عدد اگر خواهد

باب عمل بر شد و کحل سازد و اگر خواهد
 بچنان کحل کند
 تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب
 و وضع القلم من تحریه لیله یوم
 الثنت سابع شهر الصفر ختم
 با خیر و الطیر من
 سنه ۹۷۰
 محمد
 حکمران شهر حاجی
 من شهر
 ۹۷۰